IJA # 3639

שלחן ערוך מטור יורה דעה

Shulḥan ʻArukh mi-Ṭur Yoreh De'ah

Karo, Joseph ben Ephraim

Vilna, 1922

שלחן ערוך

מטור

יורה דעה

זה השלחן

שלחן הטהור אשר ערך האשל הגדול רשכבה"ג עין ישראל הגאון רבינו מרן יוסף קארו זצ"ל ל"מ בקריית
ומפה פרושה עליו הגהות וחדושי דינים מאת האשל הגדול רשכבה"ג הגאון רבינו משה איסרליש זצ"ל אבד"ק

וסביב לשלחן גבה הזה יעטרוהו

א) טורי זהב מהרב הגאון האשל הגדול רבינו דוד בהרה"ג מוהר"ר שמואל הלוי זצ"ל.

ב) שפתי כהן מהרב הגאון מאור הגולה רבינו שבתי בהרב הגאון מוהר"ר מאיר הכהן זצ"ל.

ג) נקודות הכסף מרבינו הגאון כו' בעהמ"ס שפתי כהן הנ"ל.

ד) באר הגולה מהרב הגאון המובהק מוהר"ר משה רבקש זצ"ל מק"ק ווילנא.

ה) כנסת הגדולה מהרב הגאון הגדול מופת הדור מורינו חיים בנבנשתי זצ"ל רב בק"ק קושטנדינא

ו) פרי חדש מהרב הגאון הגדול נר המערבי מורינו חזקיה די סילוא זצ"ל מק"ק ליוורנו

וכל כאשר שנדפס בדפוסים הראשונים, ועתה נתקנו בהם תקונים רבים

ואלה נוספו בו עליהם כמש"נ בדפוסים האחרונים, עם תוספות תקונים רבים

ז) הגהות הט"ז. וזהב מזוקק. ודף האחרון לרבינו בעל הט"ז נגד הש"ך.

ח) השלמת ההשמטות מס' נקודות הכסף. והרבה הוספות והשגות על הט"ז ותקונים בש"ך
ז"ל בנו של בעל הש"ך ז"ל. עם קונטרס אחרון מבעל הש"ך

ט) תורת השלמים (על הלכות נדה) להרב הגאון הגדול המובהק כו' מוהר"ר יעקב ריישר זצ"ל

י) באור הגר"א (ע"פ כ"י) מאת רשכבה"ג הגאון החסיד המפורסם רבינו אליהו זצ"ל מווילנא. נדפס עתה ע"פ
הרה"ג כו' מו"ה אברהם אבא קליינרמן שליט"א [ע"פ כתב יד ונתקנו שבושים ושגיאות לאלפים
ובן בציוניו וסימניו. גם העיר עליו הרב הנ"ל הערות רבות, ונדפסו בתוכו מוקפות בחצאי עגול, ועל כ"א מהלקוטים

יא) דגול מרבבה. ושלחן הטהור להרב הגאון הגדול מופת הדור כו' מו"ה יחזקאל הלוי לנדא זצ"ל

יב) פרי מגדים להרב הגאון האמתי מוהר"ר יוסף תאומים זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק פראנקפורט דאדר

יג) חדושי רע"ק להרב הגאון הגדול אור ישראל חסיד ועניו רבינו עקיבא איגר זצ"ל אב"ד ור"מ בק"ק פ
וההשמטות שנשמטו מהם בדפוסים הקודמים השבנום עתה למקומותיהם.

יד) חוות דעת להרב הגאון המובהק המפורסם מו"ה יעקב זצ"ל אבד"ק ליסא. ועליו אמרי ברוך הגהות

טו) יד אפרים להרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראדי [בעה

טז) חדושי הגרשוני להרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר גרשון אשכנזי זצ"ל אבד"ק מי"ץ

יז) חדושי אבן העוזר להרב הגאון הנודע בשערים מוהר"ר עוזר זצ"ל אבד"ק קל מנטוב.

יח) אמרי ברוך להרב הגאון החריף כו' מוהר"ר ברוך תאומים פרענקיל זצ"ל אבד"ק לייפ

יט) באר היטב להרב הגאון המפורסם מוהר"ר זכריה מענדל זצ"ל אבד"ק בעלז.

כ) פתחי תשובה ונחלת צבי להרב הגאון מוהר"ר אברהם צבי הירש אייזענשטאט

☞ וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה

שמונה עשר מפרשים וחדושים והגהות מ

ועוד הוספות רבות, כלם נקובים מעל

ווילנא

בדפוס והוצאות

האלמנה והאחים ר

ואלה ההוספות החדשות

אשר הוספנו ביורה דעה הזה על כל שלפניו

א) [מטה] יהונתן (כתב יד) להרב הגאון הגדול מופת הדור המפורסם מהור"ר יהונתן אייבשיץ זצ"ל אבד"ק אה"ו (בעהמ"ס או"ת וכו"פ כו') [עד עתה היה ספון בכ"י תלמידו הגאון מוהר"ר פנחס בהרב ר' עזריאל זצ"ל (בעהמ"ס נחלת עזריאל) ומצאנוהו ביד הרה"[ג] המפורסם כו' מוהר"ר יוסף שליט"א במוהר"ר אברהם אבלי ז"ל אבד"ק זבלודאווא].

ב) ספר המדע (על הלכות רבית) להגאון ר"י אייבשיץ הנ"ל. ועליו הערות וחדושים מהרה"ג מהור"ר שמעון ז"ל ד"ץ בקרומנוי[...]

ג) לקט הקמח (השלם) להרב הגאון הגדול כו' מו"ה משה בהגאון המפורסם מוהר"ר יעקב חאגיז זצ"ל [מעולם לא נלוה הס[...] הזה על יו"ד, ורק מעט מזער ממנו נדפס בשו"ע הקטנים].

ד) פני[...]ת להרב הגאון המפורסם כו' מוהר"ר יצחק בהרב ר' אברהם חיים ישרון זצ"ל.

ה) [...]שי אברהם להרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר אברהם אופנהיים זצ"ל.

[...] מרבבה תנינא להרב הגאון הגדול מופת הדור כו' מוהר"ר יחזקאל הלוי לנדא זצ"ל הנז' מע"ל [יצא לאור פעם א[...] בעיר אונגוואר ע"י הרה"ג כו' מו"ה ישכר בער דיין דק"ק אוהעל. עם הערות מאת המו"ל].

[...]שי הריעב"ץ (כתב יד) מהגאון הגדול המפורסם כו' מו"ה יעקב עמד[ין] זצ"ל. ובתוכם הרבה חדושים מאביו הגאו[ן] רבינו צבי אשכנזי זצ"ל בעהמ"ח שו"ת חכם צבי. נעתקו מגליון היו"ד שלו.

[...]ה עם חדוד הלכות ושיורי טהרה להרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר אלחנן בהגאון מו"ה שמואל זנוויל אשכנזי זצ"ל אב"ד ור"מ בק"ק שאטלאנד.

[...]ת השקל (על הלכות מליחה ונדה) להרב הגאון המפורסם מו"ה שמואל הלוי מקעלין זצ"ל [בעהמ"ח ס' מ[חצי]ת השקל על שו"ע או"ח].

[...]דינים (עקרי הד"ט) להרב הגאון המופלא כו' מוהר"ר דניאל טירני זצ"ל אבד"ק פירנצי.

[...]י שרד תנינא להרב הגאון המפורסם כו' מוהר"ר דוד שלמה אייבשיץ זצ"ל אבד"ק סראקא [בעהמ"ס ערבי נחל כו'].

[...]פלאים להרב הגאון הגדול כו' מו"ה רפאל מייזליש זצ"ל אבד"ק פאריצק [בעהמ"ס תוספת שבת על שו"ע או"ח].

[...]ת (כ"י) רבינו עקיבא איגר זצ"ל ומבנו הגאון ר"ש איגר זצ"ל לס' פרי מגדים והגהות והשגות רע"ק זצ"ל לס' חוות דעת.

[...]הרש"א (רובו מכתב יד) להרב הגאון המפורסם מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל (בנו של רבינו עקיבא איגר הנ"ל) אבד"ק פוזנא [חדושיו מסימן א' עד סימן ס' ומסימן רס"ו עד סוף היו"ד לא נדפסו עוד מעולם והדפסנום מתוך כ"י].

[...]מ"ט (כתב יד) להרב הגאון מופת הדור כו' מוהר"ר משה טייטלבוים זצ"ל אבד"ק אוהעל [בעה"ס שו"ת השיב משה כו'].

[...]תב יד) להרב הגאון המפורסם כו' מוהר"ר אברהם משכיל לאיתן זצ"ל מק"ק מינסק [בעהמ"ס משכיל לאיתן כו'].

[...]תב יד) להרב הגאון הגדול מו"ה יהודה בכרך זצ"ל אבד"ק סייני [מעט מזער מהם נדפסו כבר, ויתרם הדפסנו עתה מתוך כ"י].

[...] יד) להרב הגאון נודע בשערים כו' מוהר"ר צבי הירש קאלישער זצ"ל [בעהמ"ס מאזנים למשפט וכו'].

[...]שי גאונים נלקטו ונאספו מספר שו"ת הרדב"ז, שו"ת המבי"ט, מס' בית הלל, לחם הפנים, בית לחם [...]שיורי ברכה, בית מאיר, ישועות יעקב, מקור מים חיים, עצי לבונה. ועוד מהרבה ספרי פוסקים ושו"ת.

[...]והגהות מהרב הגאון המפורסם מוהר"ר בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא. ונקראים בשם מראה כהן.

[...]ר"ר שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא. ונקראים בשם חשק שלמה. והוא הגיה ותקן תקונים רבים והעיר [...]ספר מטה יהונתן ובספר המדע ובספר מחצית השקל הנ"ל. גם נלוו עמם חדושים יקרים לרב מופלא אחד [...]ם בשם מלואים רובם לתרץ קושיות הש"ך על הט"ז בעל הלבוש.

[...]מדויקת ע"פ ספרים קדמונים ומדויקים, וביותר הש"ך והט"ז אשר הוגהו מהם שבושים רבים ע"פ מפרשי הפוסקים [...] בהם גם השבושים שנפלו בציוני הסימנים מכל הספרים המובאים בהם. גם נתקנו ציוני מראה המקומות שנסמנו [...]דפוסים הקודמים. התחלות הדבור שבכל המפרשים הדפסנום באותיות מרובעות וגדולות למע' ימצאן הקורא בנקל, אולם לא [...]שים הראשונים שכבר זכו להם בדפוסים הקדמונים אבל לא להמפרשים הנוספים, כדי שלא לבלבל את הקורא ברבוי הציונים

תודה וברכה.

[...]שות לטובת הירד להרבות מעלותיו להאדיר ולהגדיל תפארתו, קשרו כתרים לראשו, ועטרוהו בעטרות תפארה. ה"ה:

[...] במוהר"ר אברהם אבלי ז"ל אבד"ק [...] הנ"ל אשר היה ספון באוצרו בכ"י.

[...] שליט"א מו"ץ בווילנא, עטרוהו בהגהותיו [...] את הס' מטה יהונתן וס' המדע [...]כות וחדושים רבים.

[...] שלמה איגר זצ"ל עטר אותו [...]בינו עקיבא איגר זצ"ל על [...]

[...] שליט"א מביאליסטאק עמל ויגע [...] מתוך כ"י לבררו וללבנו [...]חות.

[...] עטרוהו בחדושי מרן אביהם [...]

ו) הרה"ג כו' מוהר"ר יהודה ל[י]ב קאלישער שליט"א, עטר אותו בהגהות מר אביו הגאון זצ"ל נקראות בשם צבי לצדיק.

ז) הרב הגדול הו"ב כו' מוהר"ר זלמן [...]ער שליט"א מפ"ק ווילנא (בעהמ"ח ספר מצב הישר אשר עודנו בכתובים) פתח לנו את אוצרו הטוב אוצר הספרים היקרים אשר לו, והשאיל לנו כל הספרים יקירי המציאות לטובת הגהתו ולהעתיק מהם הרבה חדושים להיו"ד. גם הרשה לנו להעתיק מיו"ד שלו הגהות יקרות אשר הגיה בו ע"פ שו"ת ופוסקים.

ח) בני הרב הגאון מוהר"ר בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא, עטרוהו בהגהות וחדושי מרן אביהם זצ"ל, נקראים בשם מראה כהן.

ט) הרב המופלג בתו"י מוהר"ר יצחק אייזיק בכרך שליט"א, עטרהו בנמוקי הרי"ב מאי"ו הגאון כו' מוהר"ר יהודה בכרך זצ"ל.

י) הרב הגדול בתו"י כו' מוהר"ר מנחם אליעזר מאהלער שליט"א מק"ק צאנז, יגע ומצא העתקת כ"ק של רבינו הריעב"ץ זצ"ל מגליון היו"ד שלו, והגהות הגאון רבינו משה טייטלבוים זצ"ל ועטר בם את היו"ד. גם שלח לנו ספרים יקירי המציאות לצרכנו ולתועלתנו.

[...]ל הטוב יזכר שמם, זכות הרבים יהי תלוי בם, ותהי משכרתם שלמה מאת ה'.

דברי המדפיסים האלמנה והאחים ראם.

[...]ר הזה כן הלקוטים מספרים שונים שנאספו בו כלם לנו המה וקניננו הם, ואין רשות לאיש בלעדנו להדפיסם או להוציאם לאור.

לוח סימני יורה דעה למצוא ההלכות והדינים

הלכות מאכלי עובדי כוכבים

[...] דין פת [...] כוכבים.
[...] כוכבים.
[...] שנתבשלו עובד כוכבים ואין ישראל [...]
[...] איסור אין לסמוך עליו [...]
[...] כלים [...] מן העובדי כוכבים.

הלכות יין נסך

[...] ודיני מגיעה [...]
[...] עובדי כוכבים.
[...] ודין ניצוק.
[...] על חבירו.
[...] עובד כוכבים שמה.
[...] כוכבים וישראל [...]
[...] לעובד כוכבים.
[...] עשות ממנו [...]
[...] משום נסך.
[...] עובד כוכבים [...]
[...] בלא נכשר.

הלכות עבודת כוכבים

[...] דין עבודת כוכבים ומשמשיה.
[...] שנתערבה.
[...] האסורים בהנאה.
[...] לבית עבודה [...] ליכנות מעבודה [...]
קמה דין איזו עבודת כוכבים המותרים בהנאה.
קמו איזו עבודת כוכבים יש לה ביטול ואיזו אין לה ביטול.
קמז [...] בשם עבודת כוכבים [...] שמה.
קמח דיני חגי העובדי כוכבים.
קמט דין יריד שבעבודת כוכבים.
קנ דין להשתחוות [...] עבודת כוכבים ושלא לשמות בשמה.
קנא דין דברים המותרים לעבודת כוכבים אסור לישראל למכרם.
קנב דין שלא יתיחד ישראל עם העובד כוכבים [...]
קנג דיני יחוד ישראלית עם העובד כוכבים.
קנד דיני מילדת לעובדת כוכבים ומינקת.
קנה דין אם מותר להתרפאות מעובד כוכבים.
קנו דין אם מותר להסתפר מעובדי כוכבים.
קנז על איזו עבירות יהרג ואל יעבור.
קנח דין עובדי כוכבים [...] מבורות.

הלכות רבית

קנט דין שמותר להלוות לכותי ולמומר לעבודת כוכבים ברבית.
קס דין גודל איסור רבית ועד היכן צריך להרחיק ממנו.
קסא דין אבק רבית ואיזו נקרא רבית דאורייתא.
קסב דין שלא להלוות סאה בסאה.
קסג דין הפוסק מעות כשער של עכשיו.
קסד דין המשכן שדה לא יאכלנו.
קסה דין המלוה על המשכון והוסיפו עליו.
קסו דין המלוה לחבירו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצרו.
קסז דין באיזה אופן מותר להלוות בתנאי שיתעסק בו לרווח.
קסח קסט כמה דיני רבית הנעשים באמצעות העובד כוכבים.
[...] דין שלא [...] ישראל [...] ערב לישראל שלוה מן העובד כוכבים ברבית.
קעא דין עובד כוכבים שלוה ברבית ונתגייר.
קעב דין המשכן בית או שדה על מנת שיאכל פירות.
קעג [...] דיני רבית.
קעד דין המוכר לחבירו ע"מ להחזיר.
קעה דין הפוסק על הפירות כפי השער.
קעו דין עסק [...] מותרת ואיזה אסורה.
קעז דין שלא לקבל צאן ברזל [...] וכמה דיני עיסקא האסורים משום רבית.

הלכות חוקות העובדי כוכבים וכישוף

קעח שלא ללכת בחוקות עובדי כוכבים.
קעט דין שלא לכשף לעונן ולנחש.
קפ איסור כתובת קעקע וקריחה על מת.
קפא דין איסור גילוח הפאות.
קפב דברים האסורים משום לא ילבש גבר [...]

הלכות נדה

קפג [...] הרואה דם [...] לישב שבעה נקיים.
קפד דין שצריך לפרוש מאשתו עונה קודם וסתה.
קפה דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני.
קפו דיני בדיקת האשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש.
קפז דין אשה הרואה דם מחמת תשמיש.
קפח דיני מראות הדם.
קפט דין אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע.
קצ דיני כתמים ובדיקות האשה.
קצא דין אשה שמצאה דם בהטלת מים.
קצב דין כלה הנכנסת לחופה.
קצג דין דם בתולים.
קצד דיני יולדת ומפלת.
קצה דברים האסורים בזמן נדותה.
קצו דיני לבישת הלבון ובדיקתה.
קצז דין שלא תטבול אשה ביום.
קצח דיני טבילתה וחציצה.
קצט שצריכה האשה לגדור בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול.
ר אימתי תברך ברכת הטבילה.

הלכות מקואות

רא דיני המקוה ומימיו.
רב דין דברים ההולכים בטבילת הכלי[ם].

הלכות נדרים

רג איזה נדרים משובחים ואיזה מגונים.
רד דין המתפיס בנדר.
רה דין האוסר דבר עליו באיסור תורה.
רו דיני ידות הנדרים.
רז דין כנויי נדרים.
רח דיני כתם נדרים והנודר בחרם (ודין הטועה על נדרו).
רט דין השומע שחבירו נודר ואמר אמן.
רי שצריך לפרש הנדר בשפתיו (והנודר בלבו והמוציא בנדר).
ריא דין המתנה בנדריו לא יהיו נדרים.
ריב דין הנודר בתורה.
ריג שאין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש.
ריד דין לעבור על מנהג צריך התרה (וקבלת הרבים).
רטו דין שהנדרים חלים על דבר מצוה.
רטז דין חילוק בין האומר פירות אלו או לא אמר אלו והנודר (מהבשר ויין) וכיצד הולכין בנדרים אחר לשון תורה.
ריז דין הנודר מהמבושל מהמלוח ממעשה קדירה וכיצד הולכים בנדרים אחר לשון בני אדם.
ריח דין כיצד הולכים אחר כוונת הנודר.
ריט דין הנודר בלא קביעת זמן.
רכ דין חילוק שבין קונם יין לכיום או לזמן ודין הנודר על דבר שאינו קבוע.
רכא דין המודר הנאה מחבירו.
רכב דין שחבירו מודר הנאה ממנו ורוצה ליתן מתנות לכהן.
רכג דין המדיר בנו לתלמוד תורה.
רכד דין מי שאמר נכסיך עלי כחרם (או אוסר בהנאה).
רכה דין האוסר פירות פלוני על חבירו.
רכו דין השותפים שהדירו זה את זה.
רכז דין מי שאסר עצמו מכל ישראל.
רכח דין התרת נדרים והבדל שבין פתח לחרטה וכיצד נקרא על דעת רבים.
רכט דין נדר שהותר מקצתו או מי שנדר על דבר אחד כמה פעמים.
רל דין מתירין שבועות ונדרים אפילו שלא בהזכרת השם.
רלא דין הנודר על תנאי או מי שתולה נדרו בדעת אחרים.
רלב דין נדרי זרוזין והבאי ושגגות ואונסין.
רלג דין עונת נדרים לזכר ולנקבה.
רלד מתי האב והבעל מפירין ומתי מפירין שניהם יחד.
רלה דין המדיר אשתו מתשמיש או שלא תלך לבית אביה ודומיו.

הלכות שבועות

רלו דין מה היא שבועת בטוי ושבועת שוא.
רלז דין הנשבע אם צריך לישבע בשם או בכינוי.
רלח דין שבועה שלא אוכל היום או אם פירש.
רלט דין נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל מצוה.

הלכות כבוד אב ואם

רמ איזהו כבוד ואיזהו מורא.
רמא דין מכה ומקלל אביו ואמו.

הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם

רמב דין שלא להורות בפני הרב ודין רב שמחל על כבודו.

הלכות תלמיד חכם

רמג דין תלמיד חכם פטור ממס ומכירת סחורתו מוקדמת.
רמד קימה והידור מפני חכם אפילו שאינו רבו.

הלכות תלמוד תורה

רמה חייב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים.
רמו שחייב כל אדם בתלמוד תורה והיאך לומדים בספר.

הלכות צדקה

רמז גודל שכר צדקה ואם כופין עליה.
רמח דין מי חייב בה ומי ראוי לקבלה.
רמט דין כמה חייב ליתן וכיצד יתננה.
רנ דין כמה ראוי ליתן לכל אחד ואחד.
רנא דין לאיזו נותנין [...] ואיזו קודם לחבירו.
רנב דין פדיון שבוים ו[...]דים אותם.
רנג דין מי הוא הראוי [...]דקה.
רנד דין שלא לקבל [...] עובדי כוכבים.
רנה דין להרחיק מקבלתה.
רנו דין קופה ותמחוי האיך נגבים ומתחלקים.
רנז דין סדר גביית הצדקה ושלא לחלקה.
רנח דין המתפיס בצדקה.
רנט הנודר ואינו יודע מה נדר ודין אמירה לגבוה.

הלכות מילה

רס מצות עשה למול את בנו.
רסא דין אם לא מל האב את בנו.
רסב דין זמן מילה לבריא ולחולי ולאנדרוגינוס.
רסג דין ילד שהוא אדום או ירוק ומי שבניו מתים מחמת מילה.
רסד דין מי ראוי למול ובמה מלין וכיצד מלין.
רסה סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית.
רסו דין איזה מילה דוחה שבת.

הלכות עבדים

רסז דין הלוקח עבד אסור לקיימו שלא [...] וברכתו ומילהו.

הלכות גרים

רסח כיצד היו מגיירים הגר והגיורת ודיני קדושת הגר.
רסט דין איסור ערוות בגרים ודיני לענין עדות ונחלה.

הלכות ספר תורה

רע דין שכר מצות כתיבת ספר תורה.
רעא דין עור שנכתבת עליו ושרטוטה ודין הדיו.
רעב דין כותב הדפין.
רעג שיעור הגליון וריוח בין שטה לשטה ובין דף לדף.
רעד דין שצריך לכתוב אותה לשמה ותקון האותיות וזיונן.
רעה דין צורת פרשה פתוחה וסתומה וצורת השירה.
רעו דין תלית הדילוג ודין הטועה בכתיבת השם.
רעז דין שלא יהפוך היריעה על פניה.
רעח דין תפירת ספר תורה.
רעט דיני הגהת ספר תורה ושלא ישהנו מוטעה.
רפ דין הקורע היריעה לאחר תפירתה.
רפא דין מי כשר לכתיבת ספר תורה ודין אם אמר הסופר שלא כתב האזכרות לשמן.
רפב לנהוג כבוד בספר תורה ודין תשמישיה.
רפג דין היכול לדבק תורה נביאים וכתובים כאחד.
רפד דין שלא לכתוב שלא שרטוט.

הלכות מזוזה

רפה שכר מצות מזוזה.
רפו דין מקומות החייבים במזוזה.
רפז דין איזו פתח חייב במזוזה.
רפח דין כמה והיאך נכתבת.
רפט דין מקום קביעותה וכיצד קובעה ומברכה.
רצ שלא לכתוב אותה על גליון ס"ת.
רצא דין מזוזה מתי נבדקת ומי חייב בה.

הלכות שלוח הקן

רצב כמה דינים משלוח הקן.

הלכות חדש

רצג דיני חדש ומתי נוהג.

הלכות ערלה

רצד דינו ערלה באיזה מקום נוהג ובכל מי[...]

הלכות כלאים

רצה דיני הרכבת האילן.
רצו דיני כלאי הכרם וכלאי זרעים.
רצז דיני הרבעת והנהגת כלאי בהמה.
רצח דברים האסורים משום כלאי בגדים
רצט דין באיזה מינים נוהג כלאים.
ש דין איזו כלאים דאורייתא ואיזו דרבנן.
שא דין אם מותר להציע כלאים תחתיו ודין מרדעת ותכריכים.
שב דין בגד שאבד בו כלאים.
שג שמותר לפשוט כלאים מתכריך אפילו בשוק.
דש דין כלאי בגדים מותר לעשותן ולקיימן.

הלכות פדיון בכור

שה מי חייב בפדיון בכור ומתי ראוי לפדיון.
שו דין בכור בהמה טהורה באיזה זמן ובאיזה מקום נוהג.
שז דין שאינו יכול למכור הבכור ולא לשוחטו עד שיפול בו מום.
שח דין איסור עבודה בבכור ואיסור גיזתו.
שט דין בכור בזמן הזה.
שי דין בכור שנשחט שלא על פי חכם.
שיא דין החשוד למכור הבכור.
שיב דין הנוטל שכר לראות בכור.
שיג דין שלא להטיל מום בבכור.
שיד דין מי נאמן על הטלת מום בבכור.
שטו דין ספק בכור ויוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס.
שטז דין הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם בכרה.
שיז דין בכור שנתערב ומת אחד מהם.
שיח כמה ספיקות בדיני בכור.
שיט דין חתוך אבר הבכור.
שכ דין בכור בהמה טהורה היש שותפות לעובדי כוכבים.
שכא דין בכור בהמה טמאה ובמי ובאיזה מקום נוהג ודין פדיונו ועריפתו.

הלכות חלה

שכב הפרש הלכה שיש בין חלת א"י לחלת חוצה לארץ.
שכג חלה דרבנן היאך ניתנת ונאכלת ודין תערובתה בחולין.
שכד שיעור חיוב חלה ומינים המצטרפים ודין פת פטור שנתערב בחיוב.
שכה דין ב' עיסות שאין בהם כשיעור.
שכו דין אחד שלש ב' עיסות ואין בשום אחד מהן כשיעור ונתערבו.
שכז דין עמי הארץ על עיסה חיוב חלה.
שכח דין ברכת חלה ומי ראוי להפרישה.
שכט דין איזו פת חייב בחלה.
של דין עיסת עובד כוכבים ושותפין והפקר וכלבים.

הלכות תרומות ומעשרות

שלא דין נתינת תרומות ומעשרות באיזה מקום וכיצד הכהן מקבלה ואם הם דאורייתא או דרבנן.

הלכות מתנות עניים

שלב דין מתנות עניים.
שלג דין ראשית הגז.

הלכות נדוי וחרם

שלד דין היאך היו נוהגין עם המנודה או המוחרם ועל מה היו מנדין ודין התרתן.

הלכות בקור חולים

שלה דין מתי מבקרים החולים ואיזה חולים מבקרין וכיצד מתפללין עליו.
שלו דיני הרופא.
שלז דין חולה שמת לו מת.
שלח וידוי החולה וכיצד אומרים לו.
שלט דיני הגוסס ומה הם הסימנים [...]

הלכות קריעה

שמ ענין הקריעה ושיעורה ומקומה ועל מי קורעין ובאיזה זמן קורעין.

הלכות אבילות

שמא מי שמתו מוטל לפניו בשבת או ביו"ט ודיני האונן.
שמב דין מי שהכין צרכי חופתו ומת לו מת שחייב עליו אבילות.
שמג מצות הלוית המת.
שמד חיוב ההספד וגודל שכרו וכיצד ועל מי מספידין.
שמה דין המאבד עצמו לדעת ומנודה [...] והפורשים מן הצבור.
שמו מי שקרובו [...] בעיר לא ידור בה.
שמז דין שלא לעורר על מתו תוך שלשים יום לפני הרגל.
שמח דין שריפה על המת והאומר אל תקברוני.
שמט איסור הנאה במת ובתכריכיו.
שנ דברים הטובים למת ואין בו משום דרך האמורי.
שנא דין כלאים וציצית למת.
שנב דין באיזה בגדים קוברין [...]
שנג היאך מוציאין מת גדול או קטן ובאיזה מטה.
שנד עיר שיש בה ב' מתים איזה קודם.
שנה דברים שנוהגים בהם יותר מבאחרים.
שנו [...]
שנז דין איסור הלנת המת ומתי מותר להלינו.
שנח נושאי המטה פטורים מק"ש ומתפלה (וזמן הוצאתו).
שנט מקום יציאת המת והאבלים.
שס מת וכלה מת ומילה איזה קודם.
שסא הלוית המת ובטול תלמוד תורה להלויתו.
שסב לקבור בקרקע ואם קוברים שני מתים יחד.
שסג איסור פנוי המת והעצמות ממקומן.
שסד איסור הנאה של קבר ואבן והבנין (וקבורת הרוג ויולדת).
שסה המוצא קבר פטור מק"ש ובמה מרחיקין הקברות מהעיר.
שסו דין המוכר קבר [...] קבר משפחתו.
שסז קוברים מתי עובדי כוכבים ושלא יהלך בבית הקברות בתפילין וציצית.
שסח שלא לנהוג קלות ראש בבית הקברות.
שסט על איזו טומאה הכהן מוזהר.
שע דין מי הוא שהוא כמת אע"פ שעודנו חי.
שעא דין אהל היאך מביא הטומאה.
שעב דין היתר טומאה במקום מצוה ודין קבר עובדי כוכבים.
שעג איזה כהן מוזהר על הטומאה ולאיזה מת מטמא ועד מתי מטמא.
שעד דין טומאת הכהן למת מצוה [...] ועל איזה מת מתאבלין.
שעה אימת מתחיל האבילות ולמי שמפנין מקבר לקבר.
שעו מנהג המנחמין ודין מת שאין לו מנחמין.
שעז דין עבדים ושפחות ומנודה [...]
שעח דיני סעודת הבראה לאבל ולאחרים.
שעט דין ברכת המזון בבית האבל.
שפ דברים שהאבל אסור בהם.
שפא איסור רחיצה וסיכה לאבל.
שפב איסור נעילת הסנדל לאבל.
שפג איסור תשמיש המטה לאבל.
שפד האבל אסור בת"ת.
שפה דין שאלת שלום לאבל.
שפו עטיפת הראש לאבל.
שפז דין כפיית המטה.
שפח דין אבל אסור להניח תפילין ביום ראשון.
שפט דין אבל אסור בכביסת כסותו ודין [...]
שצ דין גלוח וסריקה לאבל.
שצא דין אבל אסור בכל מיני שמחה.
שצב דין איסור כל ל' יום לישא אשה.
שצג דין מתי האבל יכול לצאת מביתו.
שצד שלא להתקשות על המת יותר מדאי.
שצה דין מקצת יום השביעי והשלשים ככולו.
שצו דין אבל שלא נהג אבילותו כל שבעה.
שצז דין עדות לנהוג אבילות על פיהם.
שצח אבילות יום ראשון דאורייתא.
שצט דין אבילות ברגל [...]
ת דין אבילות בשבת.
תא דברים הנוהגים בחול המועד.
תב דין שמועה קרובה ורחוקה.
תג דיני המלקט עצמות.

דקלא אות ג׳ דבלעם ... לסמוך ... (handwritten; partly illegible)

קיב (א) ואפילו במקום דליכא משום חתנות. כגון כלין לו בניס דלא פליג רבנן: (ב) אלא פת של חמשת כו׳. בזהו דבר חשוב ומביא לידי קירוב דעת: (ג) אם אינו עולה על שלחן מלכים. לשון הטור בפתב וגם אינו חשוב כו׳ משמע דמשתמע ה״ל שעולה על שלחן מלכים אלא בודאי אינו עולה בלבום ומו״ח ז״ל לענין פת של קטנית כו׳: (ד) יש מקומות שמקילין כו׳. לפי שגזרת הפת לא נתפשט בכל המקומות בשעה שגזרו

קיב א פת של עממים כו׳. משמע דעת המחבר והרב בכל הסימן דאין איסור בפת של עובד כוכבים אלא כשאפאו עובד כוכבים וכו״ש בב״י לדעת הרמב״ם והרשב״א דאע״פ שגבלו וערכו עובד כוכבים כל שעשה בו ישראל מעשה באפייה מותר וע״כ לא כתב המחבר חלוקי הדינים דליבה ועריכה בכתב בב״י לפי בכל מ״ש בב״י היינו דוקא לדעת הר״ן והטור ... להרמב״ם והרשב״א וק״ל וכ״פ הרב בת״ח כלל ע״ה דין ג׳ והביא שם הרבה מפלהרוגים במוכרים כן:

ב עובדי כוכבים. ע״ל ר״ס קנ״ג וסימן קכ״ד ס״ק י״ב: ג משום חתנות. אבל משום בשולי עובדי כוכבים ליכא למיחש דסתם כליהם אינן בני יומן כדלקמן סי׳ קכ״ב: ד ואפילו במקום דליכא משום חתנות. כגון פת הכומרים שאין להם בנים ... יש גזה. רשב״א שם: ה וגם אינו אסור כו׳...

דיני פת ושלקות
וחלב וגבינה של עובדי כוכבים

קיב דיני פת של עובדי כוכבים. ובו ט״ז סעיפים

א אסרו חכמים לאכול א פת של עממים ב עובדי כוכבים ג [א] משום (א) חתנות (א) ד [ב] (ואפילו במקום דליכא משום חתנות אסור) (רשב״א סימן רמ״ח) ולא אסרו (ב) אלא פת של חמשת מיני (ג) דגן אבל פת של קטנית ושל אורז ודוחן אינו בכלל פת סתם שאסרו:

הגה [ד] וגם אינו אסור משום בישולי עובדי כוכבים (ג) אם אינו עולה על שלחן (ג) מלכים (טור וב״י בשם תשו׳ הרא״ש):

ב (ד) ו [ה] יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת (ד) (ב) מנחתום ז העובד כוכבים [ו] במקום שאין שם נחתום ישראל מפני שהיא שעת הדחק ח [ז] (וי״א דאפילו במקום שפת ישראל (ה) מצוי שרי) (ב״י לדעת המרדכי וסמ״ק וסנ״ז ומהרא״י ואו״ה ריש כלל מ״ד) [ח] ט אבל פת של בעלי בתים אין שם מי שמורה בה להקל שעיקר הגזרה משום חתנות ואם יאכל פת בעלי בתים יבא לסעוד אצלם:

הגה [ט] ולא מיקרי פת בעל הבית אלא אם עשאו לבני ביתו אבל עשאו למכור מיקרי פלטר אע״פ שאין דרכו בכך יא וכן פלטר שעשאו לעצמו מיקרי בעל הבית (כך משמע בב״י):

ג [י] ה יש מי שאומר יב שאם פלטר (ו) הזמין ישראל הרי פתו כפת בעל הבית:

דכתב היכא דפלוגי בין עולה על שלחן מלכים או לא ... ז העובד כוכבים. דוקא פת עובד כוכבים אבל פת ישראל שאפאו עובד כוכבים כתב הטור ...

ביאור הגר״א

קיב [א] משום חתנות. ... [ב] ואפילו ...

דרושי רע״ק

באר היטב

קיב (א) חתנות. כתב הש״ך אבל משום בשולי עובדי כוכבים ליכא למיחש דסתם כליהם אינן ב״י גם אין אסור פת של עובדי כוכבים אא״כ אפאו עובד כוכבים ומ״ש במקום דליכא חתנות פירוש כגון פת הכומרים שאין להם בנים אסור דלהם אין בנים יש לזה ולא פלוג רבנן: (ב) דגן. שזהו דבר חשוב ומביא לידי קרוב הדעה. ט״ז: (ג) מלכים. הב״ח השיג ע״ז וכתב דאין ספק דפת קטניות ואורז ודוחן אינו עולה על שלחן מלכים ... (ד) מנחתום. כתב הש״ך דוקא פת עובד כוכבים אבל פת ישראל שאפאו עובד כוכבים [ולא הכשיר התנור ע״י השלכת קיסם] לא נהגו בשום מקום להתיר ... (ה) מצוי. במרדכי כתב הטעם לפי שאותן מקומות שנוהגין היתר היינו משום שלא נתפשט איסור פת של עובדי כוכבים בתחלת הגזרה באותן מקומות ... (ו) הזמין. כתב הש״ך וקשה דהא המחבר ס״ל לקמן ...

פתחי תשובה

קיב (א) חתנות. עבה״ט ועיין בספר תפארת למשה בסי׳ קי״ג ס״ט שכתב דפת של מומר ... (ב) מנחתום. עיין בפמ״א מים רבים מסי׳ ס׳ עד סימן ס״ו ...

גליון מהרש״א

דיני פת כו׳ וגבינה של עובדי כוכבים. ציר גבינות עובדי כוכבים שנבלע בכשרות אסור מידי דהוה אציר דגים דאסור דרבנן וע״ב אי שפכו מצירן על הכשרות צריך ס׳. ת׳ דבר שמואל אבוהב סי׳ ק״ב: (סימן קי״ב כשו״ע סעיף ב׳ בהג״ה) ולא מיקרי פת כו׳. עיין בשו״ת חוט השני יו״ד סי׳ קנ״ב: (סימן קי״ב ש״ך ס״ק ג׳) דסתם כליהם ... (שם ס״ק ז׳) שלא נהגו כו׳. שהרי הוא כבישולי עובדי כוכבים עיין סימן קי״ג ס״ו בהג״ה:

יד אפרים

מטה יהונתן

ד [יא] ' מקום שאין פלטר ישראל מצוי לדעת המתירין יג (ו) ליקח פת מפלטר עובד כוכבים אם הגיע שם פלטר ישראל *) הרי פת פלטר עובד כוכבים יד אסורה עד שימכור פלטר ישראל פתו ולאחר שכלה פת ישראל חוזר כ"ע של עובד כוכבים להכשירו:

ה ' יש אומרים שמי שיש בידו פת או שיש פלטר ישראל ויש פלטר עובד כוכבים עושה פת יפה ממנו או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל מותר לקנות מפלטר עובד כוכבים ח במקום שנהגו היתר בפת של פלטר דכיון דדעתו נוחה יותר בפת. פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו ה"ז כפת דחוקה לו:

ו [יב] ט במקום שנהגו היתר בפת של פלטר (ח) טו אפי' הוא נלוש (ט) בביצים י או שביצים טוחים על פניו מותר טז [יג] יא אבל אינפנ"דה שאפאה עובד כוכבים אסור לאכול מהפת שלה (ע"ל סימן קי"ג ס"ג):

הגה [יד] ויש אוסרים בפת שביצים טוחים על פניו משום שהן בעין ואינם בטלים לגבי פת יז ויש בהם משום בשולי עובד כוכבים (תוספות וסמ"ג והגהות אשיר"י וארוך ומרדכי פא"ע וסמ"ק סי' ר"ז) וכן נוהגין *) [טו] ואותן גילו"ש יח שקורין קיכלי"ך או מיני (ט) מתיקה שקורין לעקו"ך הם בכלל פת ובמקום שנוהגין היתר בפת של עובד כוכבים גם הם מותרים (ו) ולא אמרינן שיש בהם משום בשולי עובד כוכבים ויש מיני גילו"ש שקורין קיכלי"ך שאופין אותם על הגחלים ומושחים הברזל בשעת אפייה בחלב או חזיר בהוקן [illegible] ואסור וכן המנהג (מהרא"י בהגהת ש"ד ואגור בשם ר"י מפרי"ש):

ז [טז] יב פת בעה"ב אסורה לעולם אפילו קנאה פלטר ממנו ואפילו שלחה לישראל לביתו וכן אפי' שלחה אותה ישראל לאחר אסורה לעולם ושל פלטר מותרת לעולם אפי' קנאה בעה"ב ממנו שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו אלא אחר מי שהיה לו בשעת אפייה:

ח [יז] יג יש מי שאומר דבמקום שאין פלטר מצוי כלל מותר אפי' של בעלי הבתים (וא"צ להמתין על פת כשר וכן נוהגין) (ב"י בשם א"ח).

ט יד הדליק עובד כוכבים התנור ואפה בו ישראל או שהדליק ישראל ואפה עובד כוכבים. או שהדליק העובד כוכבים ואפה העובד כוכבים ובא ישראל [יח] וניער האש מעט הרי זה מותר טו ואפי' לא זרק אלא עץ אחד לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה. יט [יט] (ואם נפח בגחלים סגי כחיתוי) (טור סימן קי"ג ובאגור בשם ר"י מולין וכן הוא בתשובת מהרי"ל סכ"ח):

י [כ] טז אם אפה בתנור על ידי עובד כוכבים ג' פעמים ביום א' והכשירו התנור על ידי קיסם בב' הפעמים ובפעם השלישית לא הכשירו מותר (מרדכי):

הגה כ [כא] וי"א דאם הסיק התנור פעם א' ולא עמד התנור מעת לעת בלא היסק אפילו אפאו בו כך כמה ימים הכל מותר מכח (י) הכשר הראשון (ארוך כלל מ"ד ואגור) ויש לסמוך על זה:

יא (ז) [כב] יז פת של ישראל שאפאה עובד כוכבים בלי חיתוי דישראל ובלא קיסם אסור (ג) (ואסור) לזבוני לעובד כוכבים דילמא אתי לזבוני לישראל [כג] ואם פיתת הלחם לשנים מותר לזבוני לעובד כוכבים:

הגה וה"ה לכל פת של עובד כוכבים שאסור [כד] ולכן נהגו שלא לקנות חתיכות פת מן העובד כוכבים דחיישינן שמא היא פת איסור ונמכרה לו ישראל כך (מרדכי פא"מ ובארוך):

יב (כח) ' אם אפה עובד כוכבים הפת בלא חיתוי ישראל ובלא קיסם אפילו קרמו פני הפת בתנור מועיל

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

חידושי בית מאיר

משנת יהונתן

יד אפרים

גליון מהרש"א

חיתוי ישראל כל זמן שהפת צריך לתנור ומשביח באפייתו עדיין יח ויש מי שאומר שאפילו הוציא הפת יש תקנה להחזירו לתנור על ידי ישראל אם הוא משביח:

יג (ח) כא [כו] ט מי (ד) שאינו נזהר מפת של עובד כוכבים שהיסב אצל בעל הבית הנזהר מפת של עובד כוכבים ועל השלחן פת ישראל ופת של עובד כוכבים חיפה משל ישראל (יא) יבצע בעה"ב מן היפה [כז] ומותר בכל אותה סעודה בפת של עובד כוכבים:

יד כב [כח] (יב) כא כותח של עובד כוכבים מותר (ט) [כט] ואין חוששין לפת עובד כוכבים שבו:

הגה וכן כל מקום שנתערבה פת של עובד כוכבים בבלע מאכל (ה) בטל בלוב בין (יג) בלח כג בין ביבש כד [ל] אבל אסור לערב כדי לאכלו (ארוך):

טו [לא] כג מי שנזהר מפת עובד כוכבים מותר לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר ממנו ואף

באר הגולה

פרי חדש

באור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

חידושי בית מאיר

משנת יהונתן

גליון מהרש"א

היה כלי שני והוא מבשל כמ"ש בסימן ק"ה ס"ק ד': כה משום איבה. ע"ל ס"ק ל"ח: כו ואין ללמוד מכאן לשאר איסורים.

על פי שטעם פת עובד כוכבים מתערב בפת ישראל אינו חושש:

הגה [לב] י"א דמי שנזהר מפת של עובד כוכבים ואוכל עם אחרים שאין נזהרין מותר לאכול עמהם כה משום איבה וקטטה הואיל ואם לא יאכל עמהם פת [לג] שהוא עיקר הסעודה אתי לידי משום איבה כו ואין ללמוד מכאן לשאר (יד) איסורין (ב"י בשם תשובת אשכנזית והוא תשובת מהרי"ל סימן ל"ה):

טז [לד] יש מי שאומר שהנזהר מפת עובד כוכבים והוא בדרך אם יש פת של ישראל עד (ו) ד' מילין ימתין: (ספר התרומה (י) לעיל דנוהגין להקל):

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

חידושי בית מאיר

פרי חדש

משבצות זהב פרי מגדים סימן קיב שפתי דעת

קיג (א) דבר שאינו נאכל כו'. הטעם דעיקר הגזירה משום חתנות ודבר שאינו חשוב כ"כ אין אדם מזמין חבירו עליו:

קיג א וגם עולה על שלחן מלכים כו'.

נקודות הכסף

פרי חדש

דגול מרבבה

קיג דיני בישולי עובדי כוכבים. ובו ט"ז סעיפים:

א (א) [א] דבר שאינו נאכל כמו (א) שהוא חי א וגם ב (ה) עולה על שלחן מלכים [ב] ללפת בו את הפת [ג] או לפרפרת שבישלו עובד כוכבים [ד] אפילו בכלי ישראל [ה] ובבית ישראל אסור משום בישולי עובד כוכבים.

ב עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובישלו העובד כוכבים אם העיקר מדבר שיש בו משום בישולי עובד כוכבים אסור ואם לאו מותר:

הגה [ו] ומותר לאכול הפולים קליים של עובד כוכבים וכן הקטניות שקורין ערבסי"ן קלוים דאינן עולים על שלחן של מלכים. ג וכן נהגו בהם (ג) היתר אם לא במקום שנהגו לאסור ואוכלים בהם איסור (רמב"ם פי"ז דמ"א ומהר"א מפראג והגהות בתרוך) אבל בלאו הכי שרי ואין לחוש לכליהם של עובד כוכבים ד דסתמן אינן בני יומן [ז] וכל פרי שנאכל כמו שהוא חי אע"פ שבשלו אותו עובד כוכבים ונמחה ונעשה תבשיל בידיהם שרי וע"כ אוכלין השפוידל"א שעושין העובדי כוכבים (ד"ע ממשמעות הרמב"ם ור"ן ותוס' והוא פשוט):

ג (ב) ה פנאד"ה שאפאה עובד כוכבים (ג) אסורה ו אפילו למי שנוהג היתר בפת של עובד כוכבים מפני שהשומן נאסר כשהוא בעין משום בישולי עובדי כוכבים ונבלע (ד) בפת [ח] וכן ירקות הנאכלים חיים שבשלם עם בשר אסורים מפני ששומן של בשר נבלע בהם:

ד [ט] ז יש מי שמתיר (ג) ז (ה) בשפחת ישראל [י] ויש מי שאוסר ואפילו בדיעבד (תשובת רשב"א סי' ס"ח):

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

גליון מהרש"א

הגה [יא] ובדיעבד יש לסמוך הדברי המתירים (הגהת כלל מ"ג ובגהות ש"ד) [יב] ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל (ד) כי אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט (שם):

ה ° עובד כוכבים שבישל ולא נתכוון לבישול כגון עובד כוכבים שהצית אור באגם כדי להעביר החציר ונתבשלו בו חגבים הרי אלו מותרים [יג] ואפילו במקום שעולים על שלחן מלכים. וכן אם חרך הראש להעביר השער מותר לאכול ראשי האזנים שנצלו בשעת החריכה [יד] אבל אם כוון לשם בישול ° כגון שהסיק התנור לבשל בו והיה בו בשר תחילה ונצלה (ה) אף על פי שלא כיון לזה הבשר שהרי לא (ו) ידע בו אסור:

ו [טו] ° כל שבישלו ישראל מעט בישולו בין בתחילה בין בסוף מותר לפיכך אם הניח עובד כוכבים בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והגים בקדרה או שהגים ישראל וגמר העובד כוכבים הרי זה מותר. (ו) ח [טז] (ואפי' לא היה מתבשל בלא (ז) סיוע העובד כוכבים):

ז [יז] ° אין שגירת (פי' הבערה ובערו והסיקו תרגום ויסקון שגרין) התנור מועלת (ז) אלא בפת אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד אלא ההנחה דוקא לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובד כוכבים צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל בו:

הגה (ח) [יח] ויש חולקין וסבירא להו דהדלקת האש מהני או (ב) חיתוי בגחלים מהני לענין בישול כמו לענין פת וכן נוהגין (הגהות ש"ד והארוך כלל מ"ג ובמרדכי פא"מ) ° ואפילו חיתוי בעלמא (ח) גומה מהני ומועיל (ממשמעות מהרא"י בהגהת ש"ד וכל בו) [יט] וי"א דאפילו לא חיתה ישראל יא [כ] ולא השליך שם קיסם רק שהעובד כוכבים הדליק האש מאש של ישראל שרי (או"ה שם בשם מהר"ם):

ח *) נתן ישראל קדרה על האש (ט) יב (ט) וסלקה ובא עובד כוכבים והחזירה ° אסור (°) אא"כ הגיע למאכל בן דרוסאי [כא] שהוא שליש בישולו כשסילקה:

ט [כב] ° אם בישלו עובד כוכבים כמאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל יש לאסור ° אלא אם כן הוא ערב שבת או ערב יום טוב או שיש הפסד מרובה בדבר. (י) יד [כג] (ויש מתירין (ג) בכל (י) ענין) (טור בשם הרא"ש ור"ן ור"ף ומהרי"מ ואו"ה וסמ"ק סימן ב"ב וכ' יקר עשה כן מעשה וכ"ה בכל בו וכ"פ בשה"ח ומרדכי והגודה פא"מ וכה"ה בס' ב"ה וסמ"ג דף נ"ז ע"ב ופסק קבל מר"י ור' ירוחם נ"ז ח"ז שכן הסכימו רוב הפוסקים ולא כדת הפסק הב"י בב"ה אר' ירוחם בזה עיין שם) (ד) וכן נוהגין:

י [כד] ° הניח ישראל על גבי גחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם [כה] כמאכל בן דרוסאי ובא עובד כוכבים והפך בו ונתבשל אסור:

יא [כו] ° הניח ישראל על גבי האש טו והניח עובד כוכבים (יא) לשמרו והפך בו ואין ידוע אם סלקו העובד כוכבים עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי מותר. (דספק דבריהם להקל) (טור) (יא) וכן כל ספק בישולי עובדי כוכבים וכיולא בו מותר:

יב טז [כז] ° דגים קטנים שמלחן ישראל [כח] או עובד כוכבים הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בישול (יב) [כט] ואם (יג) צלאן עובד כוכבים אחר כן מותרים [ל] ° אבל דגים מלוחים גדולים אינם נאכלים אלא ע"י הדחק לפיכך אם צלאן עובד כוכבים *) אסורים [לא] ויש מתירין:

הגה [לב] יז וכן כל דבר שנאכל חי ע"י (יג) (ה) הדחק ובשלו עובד כוכבים דינו כדגים גדולים (ד"ע) (יג) [לג] וכשר (יד) מלוח שאינו נאכל כלל כמו שהוא חי ואסור אם נתבשל ע"י עובד כוכבים (תוס' פ' המולך):

יג [לד] דג שמלחו עובד כוכבים [לה] ופירות שעשנן עד שהכשירן לאכילה הרי אלו מותרין [לו] דמלוח אינו כרותח בגזירה זו וכן (טו) והמעושן אינו כמבושל:

הגה גם כבוש אינו כמבושל דלא אסרו בישול של אש (טור):

יד (יד) ביצה [לז] אף על פי שראויה לגומעה (טז) חיה אם בשלה עובד כוכבים אסורה:

טו (יז) תמרים המרים קצת [לח] שאינם נאכלים אלא על ידי הדחק אם בשלם עובד כוכבים אסורים:

טז [לט] כלים שבשל בהם העובד כוכבים לפניו דברים שיש בהם משום בישולי עובדי כוכבים כא צריכים (יח) הכשר [מ] כא ויש אומרים שאינם צריכים [מא] ואף כב לדברי המצריכים הכשר אם הוא כלי חרס מגעילו שלש פעמים ודיו מפני שאין לאיסור זה עיקר בדאורייתא:

הגה (טז) עובד כוכבים שבשל לחולה בשבת מותר למוצאי שבת אפילו (יט) (כ) לבריא ואין בו משום בשולי עובדי כוכבים דכל כה"ג היתרא היא (ב"י בשם הר"ן שכ"כ בשם הרא"ה):

קיד דיני שכר ושאר משקין של עובד כוכבים. ובו י"ב סעיפים:

א א כל שכר של עובד כוכבים [א] אחד שכר של [ב] תמרים או של תאנים או של שעורים (א) [ג] או של (א) תבואה [ד] או של דבש אסור משום חתנות א [ה] ואינו אסור (ב) אלא במקום (א) מכירתו אבל ג אם הביא השכר (ג) לביתו ושותהו שם מותר שעיקר הגזרה שמא יסעוד אצלו [ו] ג ולא אסרו אלא כשקובע עצמו לשתות כדרך שאדם קובע בשתייה אבל אם נכנס בבית העובד כוכבים ושתה דרך עראי באקראי מותר ד וכן מי (ג) שלן בבית העובד כוכבים חשוב כביתו ב ומותר לשלוח בעיר לקנות שכר מהעובדי כוכבים:

הגה *) [ז] ויש מתירין בשכר של דבש ג (ד) [ח] והגולה (מרדכי בשם ראבי"ה וב"י בשם תוס' והרבה מן האחרונים והגהות ש"ד ואו"ה כלל מ"ג ד"ו וסמ"ק דף ק"ג) וכן נוהגין להקל במדינות אלו:

ב ה מקום שישראל נוהגין (ה) קולא ביין של עובדי כוכבים (ג) ד אף השכר אסור:

ג ו יין תפוחים ז ויין רמונים וכיוצא בהן מותר לשתותו בב"מ דדבר שאינו מצוי לא גזרו עליו:

ד ה [ט] ח כל אלו (ו) המשקים [י] וכן החומץ של שכר אסור לקנותו מהם ו [יא] אם דמיהם יקרים מדמי היין שאנו חוששים שמא עירב בהן יין (ד) [יב] (עד שאין (ז) (ב) ס' לבטלו) (מרדכי בשם ראבי"ה) בד"א כשמוכרים בחנות [יג] אבל אם רואה שמוציאים אותו מהחבית מותר ולא חיישינן שמא עירב בו יין שאם היה מערב יין בחבית (ה) היה (ח) מתקלקל:

הגה ולע"פ (ג) ברביים למשוח היורות והכלים בשומן תוי"ט אין לחוש דהוי נתינת טעם לפגם גם בטל בס' (ארוך כלל מ"ד ובמרדכי פא"מ) [יד] גם אין לחוש אם נהגו מש"ין אלו בכלים של יין ז ועי' לקמן סימן קל"ז במקום שנהגו לתת דם או שאר איסור לתוך המלח או דיו אם מותר או אסור:

ה ט יין רמונים שמוכרים לרפואה מותר ללקחו מהתגר אפי' שלא מהחבית אע"פ שדמיו יקרים מהיין משום ח [טו] דכיון דאית ביה (ט) (ד) קפידא לא מרע נפשיה

(וכן כל דבר שקונים מן האומן דלא מרע נפשיה) (כן משמע מדברי הר"ן פא"מ ומרדכי ר"פ כיצד מברכין):

ו [טז] י צריך ליזהר ולבדוק ולחקור בשכר ובמשקה של דבש שעושים העובדי כוכבים עכשיו אם נותנים בהם שמרים של יין:

הגה ואם דרכן ליתן בו שמרים אסור לקנות מהם (°) [יז] אם (ה) אין במשקה (ך) (י) ששים מן השמרים (הב"י בשם תוס' ומרדכי) [יח] והוא דלא עבידי לטעמא דלטעמיה אפילו באלף לא בטיל (ארוך כלל כ"ב. וב"י ס"ס קל"ד בשם תשובת רשב"א וע"ל סי' קכ"ג ס"ק כ"א):

טורי זהב

קיד (א) או של תבואה. ואין בזה איסור משום בישולי עובדי כוכבי' כי היכי דהתבואה בטילה לגבי המים לענין ברכה דשהכל הכי נמי בטילה לענין איסור בישול עובדי כוכבי'. תוספות: (ב) אלא במקום מכירתו. ובפת כתבו עפי כי על הפת יחיה האדם ובעי ריחוק טפי פי' לפי שעושה קירוב טפי והר"ן נתן טעם מפני שהפת מעשה נכים אליה חתנות דידים טפי ע"כ: (ג) אף השכר אסור. כתב רש"ל כ"ל דוקא במקום שמקילין קאמר אבל האידנא שנעשה בקלא מקומות בעו"ה היתר גמור מותר לשתות שם שכר מן עובד כוכבים רק שלא ישתה בביתו עכ"ל.

ז יא שמן ודבש של עובד כוכבי' מותרים ט יב ואינם נאסרים (ז) משום (יח) בישולי עובד כוכבים ולא משום גיעולי עובד כוכבים י [יט] וה"ה יא למים חמים שלהם:

ח (ה) יג הקפריסין והקפלוטות והחגבים שלהם הכבושים מותרין והוא שרואה שמוציאים אותם מהאוצר אבל הנמכרים בחנות אסורים (ט) שמא זילף עליהם (יט) יין וכן יד זיתים שלהם הכבושים מותרים [כ] אפי' רכים הרבה עד שגרעינתן נשמטת ולא חיישינן שמא זילף עליהם טו יין [כא] ובלבד שלא יהיו חתוכות בסכין שלהם:

הגה דמאחר יב שהם (יג) חריפים בלעו מן הסכין [כב] אבל אם נכבשו בכלים של עובד כוכבים מותרים דמאחר יג שהם (יד) מים עמהם כבר נתבטל חריפתם וכן כל כיוצא בזה (ב"י בשם א"ח סימן תמ"ז) ועיין לעיל סימן צ"ו:

ט טז הענבים שלהם אפילו הן לחות הרבה עד שמנטפות מותרות וכן כל הכבשים שאין דרכם לתת בהם יין וחומץ וכן (י) יד מרית (פי' התיכות דג גדול הנקרא טוני"ה בלע"ז) שאינה טרופה וכן ציר של דגים שיש בו כולכית וכן עלה של חלתית מותר:

י יז אסור ליקח מהם (יא) טו קורט של (טו) חלתית וטרית טרופה והילק דהיינו טז מיני (טז) דגים קטנים מעורבים מפני שדגים טמאים מתערבים עמהם ואינו יכול להפרידם וכבשים שדרך לפעמים שנותנים בהם יין והני מילי לאסור באכילה אבל בהנאה מותר [כג] ואם ידוע שהכל נותנים יין יז אסורים אפילו בהנאה:

הגה [כד] ומוכרו כולו (יב) (יז) הוץ מדמי יין נסך שבו (בית יוסף וא"ח בשם רשב"א) (יג) [כה] * ואם ידוע שעובד כוכבים אחד הוא בעיר שאינו מערב בו יין אע"פ שאחר עובדי כוכבים דרכן לערב בו יין מותר ליקח מכולן (°) כל זמן שלא ידוע כן בודאי (יח) שעירבו בו

יח ---ינן לקולא שמא לא ערבו בו וכן כל (ו) כיוצא בזה בא באיסורי דרבנן (מרדכי וארוך כלל מ"ד) [כו] ואם ידוע שמקצת עובדי כוכבי' (יט) בודאי נותנים בו יין ומקצתן בודאי אין נותנין בו יין

בספק סגי: (ז) משום בישולי עובדי כוכבים. שהרי נאכל כמו שהוא חי ולא[משום] גיעולי עובדי כוכבים דהיינו פליטת הכלי מאיסור שהיה בו מפני שהבשר פוגם את השמן וכן דבש ועי' בסי' ק"ג ס"ד מ"ש שם וכאן מיירי מכלי שהוא ב"י לאיסור אבל סתם כלי אמרינן שאינו ב"י: (ח) הקפריסין. פירוש פומר לפרי ממין צלף ודרך לאכלן חיין ויש שמולקין אותן והקפלוטות כרתין נאכלין כמות שהן חיין: (ט) שמא זילף עליהם יין. ואפילו במקום שהיין ביוקר מכל מקום חיישינן כדי לעשות להם ריח טוב ביין מועט שמזלף חיישינן לזה: (י) טרית שאינה טרופה. פירוש דגים מחותכים ועי' סי' פ"ג מ"ש שם: (יא) קורט של חלתית. חלתית הוא מין פרי שקורין בלעז"א והותכין את קטעיו בסכין ואסור משום שמנונית הסכין. רש"י: (יב) הוץ מדמי יין נסך כו'. פירוש עומדין כמה הוא דרכן לערב בכיוצא בהנו וימכרו חוץ מדמי אותו יין: (יג) ואם ידוע שעובד כוכבים א' הוא בעיר כו'. בהו"ה כלל מ"ג דין י"ב כ"כ בשם מהר"ם ואם יש עובד כוכבים אחד בעיר כו' מותר לקנות בסתם מכל עובדי כוכבים שבעיר דהוי כמו מחבואה אחת שמגלת על כל הכהנות עכ"ל וק"ל דשאני הכא דמחבואה איתא בפרק ב' דכתובות (דף כ"ז) ושם עדיפא מהכא דשם יש לכל אחד מהכהנות ספק ספיקא ספק אם היתה בשעת מחבואה אם תימצי לומר לא היתה שמא לא נכנסה וזה לא שייך כאן דמה מועיל מה שאין עובד כוכבים זה מערב לאחר שדרכן לערב אלא האחר הם כאילו לא היה עובד כוכבים זה ביניהם וא"ל דכאן מיירי נ"כ מספק דלא נודע איזה עובד כוכבים הוא שאינו מערב דהא לא נזכר כאן שום רמז זה דמיירי שלא ידוע איזה עובד כוכבי' הוא *) ועוד קשה דהיאך לומד נמהר"ם מהסיא דמחבואה דהם לא מהני אלא בדיעבד להתיר הכהנות לבעליהן משא"כ כאן התיר

התיר לקנות לכתחלה מכל עובד כוכבים. וצ"ל דכאן לא מיירי מספק איזה עובד כוכבים אלא ידוע הוא והספק הוא בהאר ולימודו של מהר"ם הוא באופן זה דשם במחבואה שבאת להתיר כל הכהנות בפעם אחת הוי כאילו באת לשאול בבת אחת כמו שכתבו התוספות שם ממילא אין לך מעלה מצד שנוכל לומר על כל אחת שהיא היתה במחבואה דשא אתה מתיר את כולם בפעם אחת א"כ אתה מתיר בודאי אף מי שלא היתה במחבואה אלא דע"כ לומר דמ"מ כיון שיש לך מעלה לאחת נעשה מהני גם להאחר דומיא לדבר מה שמצינו בסי' ק"י כהם נאבד אחד מהם דמותר לאכול האחר

יט אזלינן בתר רובא (יד) דכל דפריש מרובא פריש אבל אסור לקנות מהם בבתיהם דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי (ד"ע):

יא יח המורייס (פי' שומן של דגים) במקום שדרכן לתת לתוכו יין אסור (טו) יט ואם היה היין יוקר מהמורייס מותר [כז] ובמקום שאין הדבר לתת לתוכו יין מותר לקנותו מהם ב [כח] וכן להפקידו אצלם ולשלחו על ידם (רשב"א):

יב (כ) כא כ הרשב"א היה נזהר (ז) מהכרכום מפני שבכל הארץ ההיא היו מזלפים עליו יין הרבה וגם מערבים בו חוטי בשר יבש:

ז באר הגולה שפתי כהן

אחד ואחד שלוקח ממנו אומר זהו שלא עירב כיון שלא נודע ודאי שעירבו משא"כ בסיפא דמיירי כידוע בודאי שעירבו בהן יין דאז אזלינן בתר רובא ב"ב): יח משנה דף כ"ט וכהכמים ופירש"י דלא עבדי ליה מדנים טמאים: יט מעובדי' דהסוה אגבה דמוריסא וכו' שם דף ל"ד: כ סרשב"א בתשובה סי' קל"ג:

הגהות הט"ז

(סימן קי"ד ס"ק י"ג) כל שאין ידוע שעירבו. לכן רבים כנ"ל ונמחק שלא:

נקודות הכסף

קטו דין חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו וגבינה והמאה. ובו ג' סעיפים:

א חלב (א) [א] שחלבו (א) עובד כוכבים א ואין ישראל רואהו אסור [א] שמא עירב בו חלב טמא. היה החולב בביתו ב וישראל יושב מבחוץ [ב] אם ידוע שאין לו דבר טמא בעדרו מותר (ב) אפילו אין הישראל יכול (ג) לראותו בשעה שהוא חולב. היה לו דבר טמא בעדרו והישראל יושב מבחוץ והעובד כוכבים חולב ג לצורך ישראל אפילו אינו יכול לראותו כשהוא יושב אם יכול (ג) לראותו כשהוא (ג) עומד מותר ד שירא שמא יעמוד ויראהו [ג] והוא שיודע שחלב טמא אסור לישראל:

הגה (ד) ה [ד] ולכתחלה צריך להיות הישראל (ד) בתחילת החליבה ויראה בכלי שלא יהיה בכלי שחולבין בו דבר טמא (א"ו הארוך כלל מ"ה) [ה] ונהגו להחמיר שלא יחלוב בכלי שדרכו של עובד כוכבים להלוב בו שמא נשארו בו נלאוחי חלב של עובד כוכבים (שם) ה [ו] מיהו (ה) בדיעבד אין לחוש לכל זה (ש"ד ועס"ק ח') [ז] ושפחות שחולבות

שפתי כהן

קטו א ואין ישראל רואהו אסור כו'. לא שנא חלבו לצרכו או לצורך ישראל טור והסכמת הפוסקים ופשוט הוא: ב וישראל יושב מבחוץ. ע"ל ס"ק ח': ג לצורך ישראל. אבל לצורך עצמו צריך ... ד שירא שמא יעמוד כו'. ... ה ולכתחלה כו'.

טורי זהב

קטו (א) שחלבו עובד כוכבים. בטור כתוב לא שנא חלבו לצרכו או לצורך ישראל פירוש דבחלבו לצרכו יש סברא להתיר דודאי לא עירב חלב טמא ויקלקל את חלבו כיון דאינו מעמיד אפילו הכי אסור: (ב) אפילו אין הישראל כו'. אבל עכ"פ בעינן שיושב מבחוץ בלד עדרו וזהו מוכח בגמרא דהיתא בברייתא ישראל יושב בלד עדרו של עובד כוכבים ועובד כוכבים חולב לו ומביאו לו היכי דמי אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא ואי דאיכא דבר טמא בעדרו אמאי לעולם דאיכא דבר טמא וכי קאי חזי ליה כו' וכתב המרדכי י"א דאם ברור לנו דאין בהמה טמאה בעדרו מותר ליקח מאותו עובד כוכבים אפילו אין ישראל רואהו וטעות הוא דא"כ הוה ליה להקשות אי דליכא דבר טמא בעדרו למה לי ישראל יושב בעדרו ורואה אלא ש"מ אי דליכא וכו' פשיטא דביושב בלד עדרו סגי עכ"ל וכתב ב"י שכן דעת הר"פ שצריך לישראל להיות שם בתחילת החליבה פן יערב או ישים העובד כוכבים חלב טמא בכלי קודם ביאת ישראל אפי' אין דבר טמא בעדרו משמע שצריך ראייה אפילו באין דבר טמא ולא

באר הגולה

א משנה עבודה כוכבים דף ל"ה: ב ברייתא שם דף ל"ט: ג הסכמת הפוסקים ודייק נה המרדכי מדלא פריך הש בגמ' אברייתא אי דליכא דבר טמא בעדרו ל"ל ישראל יושב וכו': ד שם בברייתא וכדמפרש לה

נקודות הכסף

טורי זהב

וכ"כ בשערי דורא בשם רש"י באין ישראל רואה אפילו אין טמא בעדר אסור ופורץ גדר ישכנו נחש וע"כ צריך לומר דרמ"א קאי אריפא דלא היה טמא וקאמר דלכתחילה לא ניקל כדברי הטור ויהא די ביושב מחוץ לעדר ולא יראה החליבה כלל אלא צריך להיות כו' כדברי הר"פ שזכרנו ועל זה סיים דבדיעבד אין לחוש באין דבר טמא אם לא ראה כלל אלא די בעומד בחוץ כו' אבל אם אין עומד בחוץ פשיטא דאסור אפילו דיעבד אפי' אם אין דבר טמא ודמ"א סתם כאן דבריו ויש מבוא לפני מאן דבריו ולא דייק ולענין הלכה נראה דיש להחמיר ולאסור אפילו דיעבד של שאין רואהו הישראל תחילת החליבה אפילו באין שם דבר טמא: (ה) קטן או קטנה. בד"מ ב"י בשם או"ה דהיינו בן ט' שנים: (ו) ואם חלבו עובד כוכבים מקצת כו'. זה קאי על חולב בהמות ישראל ברפת שאחורי בית ישראל ובהגיא מביים שם בהגהת ד"ר ובד"י אמנם חלב שחלבו עובד כוכבים מבהמה שלו לא שרינן כלל אלא א"כ ישראל רואהו. מהרא"י עכ"ל: (ז) אוסרת כלים. וה"ה אם כתוב שם מעט לעת כן הוא בא"ה: (ח) אם נתערב בהיתר הבל שרי. פי' ברוב היתר שהרי בתשובת מהרי"ל סי' ל"ה תולה היתר זה בדין פת של עובד כוכבים וכדמסיים. גם כאן רמ"א ולעיל סי' קי"ב ס"ד כתב רמ"א

שפתי כהן

דבדליכא דבר טמא בעדרו והישראל יושב מבחוץ אפילו אינו יכול לראותו כלל בשעה שהוא חולב מותר מטעמא דכיון דיושב מבחוץ הרי רואה בלא הסבר לזייף וכן משמע מדברי הטור ודלא כהפרישה ס"ב שכתב טעמא דבעינן ישראל יושב מבחוץ משום מירתת: ט הבהמות בבית ישראל. עיין לקמן ס"ק י"ג: י או בדיר שלהם. ובת"ח שם כתב דאם הרפת הוא אחורי הבית אסור לכתחלה אבל בד"מ כתב במסקנא אבל מהרא"י כתב שנוהגים היתר גם בזה וכן בפנים בת"ח שם משיק לדברי מהרא"י בסוף וכן משמע מדבריו בהג"ה כאן וכן דעת מהרש"ל ... יא אבל אם בית עובד כוכבים מפסיק כו'. ...

ב הבהמות בבית ישראל י או בדיר שלהם כל מקום שהן בית עובד כוכבים מפסיק ואין לחוש לדבר טמא מותר אפילו לכתחלה להניח העובד כוכבים לחלוב אע"פ שאין שם ישראל כלל דמאחר שהוא בבית ישראל או ברשותו אין לחוש לדבר טמא (ש"ד ס"ק ב' בשם ר"ת ומהרא"י שם) יא אבל אם בית עובד כוכבים מפסיק צריך להיות (ו) ישראל שם כשהן חולבות בבית עובד כוכבים (או"ה שם) [ה] (ב) ואפי' ישראל (ה) יב (ו) קטן או קטנה מועיל יש דהעובד כוכבים מרתת לפניהם (ג"ז שם) (י) יג ואם חלבו עובד כוכבים מקצת בהמות ולא היה שם ישראל ואח"כ בא ישראל ... בזמן הזה שאין חלב דבר טמא מצוי כלל מותר (הגהות ש"ד) [ט] מיהו אם לא בא שם הישראל עד אחר שחלבו (ח) כולו הוי כחלב שחלבו עובד כוכבים (ג) דאסורה אע"פ שאין דבר טמא בעדרו (ב"י בשם הר"ף ובשם בש"ך) [י] חלב של עובד כוכבים (ז) יד אוסרת כלים (ס) שנתבשלה בהם כבשר. איסור אע"פ שאינו רק ספק שמא עירב בה דבר טמא וכן גבינותיהם (תשובת הרשב"א סי' קמ"ג ובארוך) [יא] אבל לא חמאה שלהם ... (יב) חלב של עובד כוכבי' ...

דבר טמא נמי צ"ל יושב דלי"פ כו' י"ל דס"ל האי ברייתא ... היכא דאיכא דבר טמא בעדרו מותר ...

ב (ד) ה גבינות (ה) העובדי כוכבים אסרום מפני שמעמידים אותם בעור (ט) קיבת שחיטתם שהיא (יב) נבלה (י) יט [יג] י ואפילו העמידוה (יג) בעשבים אסורה:

הגה וכן המנהג ואין לפרוץ גדר (ב"י) אם לא במקום שנהגו בהם היתר מקדמונים כ [יד] ואם הישראל רואה עשיית הגבינות והחליבה מותר (הגור פ' פוהל) (ו) וכן (יד) המנהג פשוט בכל מדינות אלו כא [טו] ואם רואה עשיית הגבינות ולא ראה (טו)

מטה יהונתן

יד אפרים

פתחי תשובה

באר היטב

ביאור הגר"א

(יא) כב יש כג להתיר בדיעבד כי אין לחוש שמא עירב בו דבר טמא כד מאחר שעשה גבינות מן החלב כי דבר טמא אינו עומד ובודאי לא עירב בו העובד כוכבים כה מאחר (טז) שדעתו לעשות גבינות (הגהות אשיר"י פא"מ ובארוך). כו [טז] ומכל מקום אסור לאכול החלב כך (שם):

ג (יב) כז [יז] ז החמאה של עובד כוכבים (ז) (יז) מוחין לאנשי המקום שנוהגים בו היתר ח ואם רוב בני המקום נוהגים איסור אין לשנות [יח] ט ובמקום (ח) שאין מנהג אם בשלה עד שהלכו צחצוחי החלב מותרת:

הגה כח [יט] גם מותר לבשלה (יח) לכתחלה כדי שילכו צחצוחי (ב"י) [כ] ואם בשלה עובד כוכבים מותרת דסתם כליהם בני יומן (ב"י לדעת הפוסקים) [כא] ואם הולך ממקום שאין אוכלים כט למקום שאוכלים אותה (יג) אוכל שם (יט) עמהם [כב] אסור (ט) להביאה עמו ולאכלה במקום שנוהגים בה איסור אם לא...

נקודות הכסף

מטה יהונתן

יד אפרים

פתחי תשובה

באר היטב

ביאור הגר"א

חדושי בית מאיר

גליון מהרש"א

אע"פ בדעתו לחזור אוכל עמהן נשא"כ בכה"ג איסור ד"מ בשם או"ה וכ"פ בת"ח שם דין ב' וע"ש :

קטז א וכן כו' . ז"ל ד"מ באו"ה כלל ל"ט כתב דלכתחלה אסור לצלות בשר עם דגים משום ריחא מילתא אבל בדיעבד שרי דלא הוי סכנה רק דרך בישול ואם הם סמוכים בתנור זה אצל זה ליבדו אסורים ואף דיעבד כדאיתא פכ"ל עכ"ל ומהרש"ל באו"ש סימן ל"ה וכספרו פג"ה סי' ט"ו כתב דמותר לצלות דגים עם בשר בתנור אחד אפילו לכתחלה ואין בו משום ריחא מילתא לענין סכנה דדוקא כבלולין אותן מחוברים זה אצל זה אסור וע"ש ובספר באר שבע דף ק"א האריך בזה וחלק עליו ופסק דאפילו בדיעבד אסורים משום ריחא מילתא אפי' נצלו נפרדים זה מזה בתנור אחד כתב דאפילו במקום דנוהגים להתיר לענין איסור בדיעבד ריחא מילתא ולאסור לכתחלה כדלעיל בסימן ק"ח לענין סכנתא אסור אפי' דיעבד וע"ש

בה היכר שהיא ממקומות המותרים [כ:] והתולך ממקום שנהגו בה היתר למקום שנהגו בה איסור אסור לאכלה שם (הרוך) [כד] וי"א דה"ה אם הובאה ממקום היתר למקום איסור (יד) נמי אסורה אפילו יש בה היכר (תשובת מהרי"ל סימן ל"ה) והכי נהוג :

קטז דברים האסורים משום גלוי . ובו ז' סעיפים :

א ^א משקים שנתגלו אסרום חכמים דחיישינן שמא שתה נחש מהם והטיל בהם ארס (א) (א) [א] (א) *) ^ב ועכשיו שאין נחשים מצויים בינינו מותר :

ב ^ג צריך ליזהר שלא לאכול (ב) בשר ודג ביחד מפני שקשה לצרעת :

הגה **א** [ב] וכן אין לצלות בשר עם דג משום ריחא (ב) [ג] מיהו (ג) (ג) בדיעבד אינו אסור (ארוך כלל ל"ט דין כ"ה) :

ג [ד] ^ד ירחוץ ידיו בין בשר לדג ויאכל פת שרוי בנתים כדי לרחוץ פיו :

שהלך מפה דמה שאוכלין אותה במקום שהוא משום דהם עושין אותה בהכשר כלא חשש בעולם ואנו היו עושין כאן כמותם היו נ"כ אוכלין אותה אלא שלא הורגלו רוצ. כ"ן כ"כ או"ה וגם ב"ה בלבוש על זה לפי שהוא איסור קל דכל ש"ע איסור מה לי קל מה לי חמור ותו דא"כ גם שהולך ממקום היתר לאיסור יאכל שם דע"ש אלא כדפרישית : (יד) נמי אסורה אפילו יש היכר כו' . הטעם דהוא כמו דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור כתב ב"י בסוף סי' זה מי שעבר והעמיד הלב בהלב חמוץ של עובד כוכבים ולקח חלב זה והעמיד בו אחר ומהאחר אחר שמותר ליקח חלב שליפי זה ולהעמיד בו חלב ולאוכלו *) דלאחר זה ג"פ כבר כלה הלב של עובד כוכבים :

קטז (א) ועכשיו שאין נחשים כו' . ואין בזה משום דבר שנאסר במנין כו' דלא נאסר אלא מפני נחשים ועמ"ש בסי' קט"ו סעיף ב' בשם סמ"ק : בטור משקה שיורד טיף טיף אין בו משום גילוי וכתב ב"י דהיינו בכלי העליון אבל בכלי התחתון יש בו משום גילוי וי"ב לתקשות דהא בהגוזל (דף קט"ו) מבמע בדברי התוספות דיבור המתחיל אימתי כו' טעם דמותר בטיף טיף דהיינו בכבר הנחש ביש שם בן אדם ואינו בא בם א"כ יש להתיר גם העליון וי"ל שהב"י כתב כן לפמ"ש הרמב"ם בטעם טיף טיף דהנחש מתיירא מבעבוע המשקה כו' לפי זה יש לאסור העליון ול"ע דלמה כ' ב"י בזה שהוא פשוט ובאמת היא שנויה במחלוקת . ועוד יש מקום עיון בב"י במ"ש על סר"ן אולי בהוא מפרש דבוגלה דאמרינן בגמרא נאו דוקא כו' תמוה הוא

(ג) רק כשמבשלם יחד . וה"ה אם נצלו כא' ממש זה עם זה כן איתא בגמ' בפ' כילד צולין לסדיא דאמר מר בר רב אשי אסרה אפילו במילחא ופי' רש"ל פ' ג"ה סי' ט"ו הליבא דהרמב"ם דהם מיירי שצלו דג עם בשר ממש ע"כ אסרו משום סכנת כפכות אבל לא ככרש"י דמיירי בתנור א' דבזה אין סכנה אבל נלע"ד כיון דלרש"י קאי על צלייה בשר ודג בתנור יש להחמיר אפילו בריח והו דהא כתב ב"י בסי' ל"ס דרמב"ס מפרש ג"כ הסיא דכילד צולין בתנור אחד וא"כ אסור למר בר רב אשי אפילו משום ריח משום סכנה כמו לענין בשר בחלב ומ"מ אין זה דומה לאחמים באופין בתנור אחד עם בשר בזכ"תי בסמוך שאין שם רק ריח בשר בנהם ובטל בו ואין א"כ חשש לאכול עם דג . וכתב באו"ה כלל ל"ט דים לאסור אם נצלו יחד בלתי מחבת תחת כלי אחד או אף אם בתנור סמוכין זו לזו דברוב פעמים יוצא מזו לזו הבמנונית עכ"ל :

הגה ויש אומרים דאין לחוש לזה (ג) רק (ג) (ס) כשמבשלם יחד ואכלן אבל לאכלן זה אחר זה אין לחוש (הגהות מרדכי) וכן נוהגין שלא לרחוץ הפה ולא הידים ביניהם [ה] ומ"מ יש לאכול דבר ביניהם ולשתות דהוי קנוח והדחה (הגהות ש"ד סי' ע"ס ומביאו בגליון או"ה שם) :

ד [ו] ^ה צריך ליזהר מזיעת האדם שכל זיעת האדם סם המות **ב** חוץ מזיעת (ד) הפנים :

ה ^ו צריך ליזהר מליתן מעות בפיו **ג** ^ז שמא יש עליהן רוק יבש של מוכי שחין ^ח ולא יתן [ז] פת ידו תחת שחיו שמא נגע ידו במצורע או בסם רע [ח] ^ט ולא יתן ככר לחם תחת השחי מפני הזיעה (ד) ולא יתן (ה) תבשיל **ד** ולא (ה) ^י משקים תחת המטה מפני שרוח רעה שורה עליהם ^יא ולא ינעוץ סכין בתוך אתרוג או בתוך צנון שמא יפול אדם על חודה וימות :

הגה [ט] וכן יזהר מכל דברים המביאים (ו) לידי סכנה [י] כי סכנתא חמירא מאיסורא ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור (ב"י בשם הס"ס) [יא] ולכן אסרו לילך בכל מקום סכנה כמו **ה** תחת קיר נטוי [יב] או יחידי בלילה (שם) [יג] וכן אסרו לשתות מים מן הנהרות בלילה [יד] או להניח פיו על קלוח המים לשתות כי דברים אלו יש בהן חשש סכנה (רמב"ם) [טו] ומנהג פשוט **ו** שלא לשתות מים בשעת

וע"ב : **ב** חוץ מזיעת הפנים . וסימן לדבר בזעת אפיך תאכל לחם : **ג** שמא יש כו' . והר"ן כתב הטעם מפני שיד הכל ממשמשת בהן ויש מהם חולים וזוהמתן דבקה בהן ואותה זוהמא קשה לאדם כשנותנה לפיו : **ד** ולא משקין תחת המטה . אפי' מכוסים . ב"י : **ה** תחת קיר נטוי . או על גשר רעוע או ליכנס לחורבה וכל כיוצא באלו עכ"ל רמב"ם פי"ב מהלכות רוצח ושמירת נפש והוא מן הש"ס דאיתא בכ"מ לשם וע"ל סימן קנ"ג דין דאסור להתיחד עם העובד כוכבים מפני סכנה וכן שאר דברים האסורים משום סכנת העובד כוכבים מסי' קנ"ח עד סי' קנ"ו ע"ש : **ו** שלא לשתות מים כו' . וכתב במנהגים ובמהרי"ל הלכות מי ליסות המלות דאם יש ברזל במים כל זמן התקופות דאז אין רשות למזיק וכן נוהגים העולם להניח ברזל על כל המשקים ומאכלים ועל מאכלים ומשקים מבושלים או כבושים ומלוחים אין מניחין שום דבר כי אומרים שאין לחוש במבושל וכבוש ומלוח משום תקופה ואולי יצא להם כן מגמ"ש הרמב"ם פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש דין ט' מי כבשים ומי שלקות

אין בהם משום גילוי אם הם סנהם והוא מהירושלמי פ"ח דתרומות וא"כ ס"ל דס"ס דאין בכס"ג משום אלם התקופות (ועיין בזוהר פרשת יתרו עמוד

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

פתחי תשובה

באר היטב

יד אפרים

גליון מהרש"א

דגל מרבבה

נקודות הכסף

פרי חדש

מטה יהונתן

(ד) בשעת התקופה. כתוב בד"מ בשם אבודרהם מלאתי כתוב שיש ליזהר מלשתות מים בשעת התקופה משום סכנה שלא יתנפח ויתנפח והטעם כי טיפה דם נופלת בין תקופה לתקופה אבל שהכם אבן עזרא השיב על זה כי ניחוש בעלמא הוא כו' ואין בו סכנה כלל ויש מהגאונים אמרו כי לא נהם ביעקב אלא שהקדמונים אמרו אלה הדברים להפחיד בני אדם שיראו מאת השם יתברך וישובו כדי שילכו השם יתברך מארבע התקופות הסכנה עכ"ל: (ה) ולא בסופו. כיון דכבר איתחזיק הדבר ח"ו ועוד איתא בגמרא פרק הכונס דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרכים מפני שמלאך המות יש לו רשות מסגי לסדיא שלום בעיר אל יהלך בצדי הדרכים מפני שאין לו רשות והוא מהלך את עצמו וכתב רש"ל ונראה דסיפא מיירי דווקא בלילה שביום לא שכיחי מזיקים אבל רישא לענין דבר אין חילוק בין יום ללילה: (ו) בכלל אל תשקצו. בטור כ' בשם רשב"א בזה היו מכין אותו מכת מרדות וא"ל למה לא יהא חייב מלקות גמור נראה משום דהוי לאו שבכללות שהדברים הרבה נכללים בו וכל לאו שבכללות אין לוקין עליו כדאיתא פ' ארבע מיתות: מלאתי בקובץ אחד ישן אלו ימים שסכנה מאד בהם להקיז דם קבלה מרבי יהודה החסיד אח"כ היינו ר"ח אייר אלול טבת כסלו יום ח' של אחד מן הנ"ל ביום ב' או ביום ד' וכן הבוטע הוא ביום זה או האוכל ממנו מסתכן ח"ו ובקובץ אחר מלאתי ג"כ רק במקום יום ח' של טבת כתוב יום ט"ו של טבת

(ד) בשעת (ו) (ז) התקופה וכן כתבו הקדמונים ואין לשנות (אבודרהם ומרדכי ס"פ כל שעה רוקח סימן ער"ה ומהרי"ל ומנהגים) [טז] עוד כתבו שיש (ח) לברוח מן העיר כשהדבר (ז) בעיר ויש לצאת מן העיר בתחילת הדבר (ה) [יז] ולא בסופו (תשובת מהרי"ל סי' ל"ה) וכל אלו הדברים הם משום סכנה ושומר נפשו ירחק מהם [יח] ואסור לסמוך אנס או לסכן נפשו בכל כיוצא בזה ועיין בחושן משפט סימן תכ"ז:

ו [יט] יב אסור לאכול מאכלים ומשקים שנפשו של אדם קצה בהם כגון משקים ואוכלים שנתערבו בהם קיא או צואה וליחה סרוחה וכיוצא בהם יג וכן אסור לאכול ולשתות בכלים הצואים שנפשו של אדם קצה בהם כגון כלים של בית הכסא וכלי זכוכית שמקיזים בהם וכיוצא בהם וכן לא יאכל בידים מזוהמות ועל גבי כלים מלוכלכים (ט) שכל אלו (ו) בכלל אל (ח) תשקצו את נפשותיכם:

ז יד מסוכנת אף על פי שניתרת בשחיטה המדקדקים (י) מחמירים על עצמם שלא לאכלה:

הגה דין בהמה שהורה בה חכם (ט) מסברא [כ] ולא נמצא הדין בפירוש שהיא מותרת בעל נפש לא יאכל ממנה (גמ' פ' א"ט והג"א שם) טו:

עמוד קמ"ג ענין התקופה) ועוד להחמיר בזה להניח ברזל עליו: ז מסוכנת כו'. ע"ל סימן י"ז מדין מסוכנת: ח בהמה או שאר שום דבר שהורה בו חכם מסברא כו'. לא יאכל בעל נפש ממנה אבל אם יש לו קבלה שהיא מותרת מותר כן הוא בש"ס פא"ט ובהגה"א שם וע"ל סימן רמ"ב סעיף ל"א:

באר הגולה

יב טור בשם הרמב"ם בסוף הל' ממאכלות אסורות: יג מימרא דרב ביבי בר אביי מכות דף ט"ז וכתב הרמב"ם שמכין אותו מכת מרדות: יד נייתיו לעיל בסוף סימן י"ז: טו גם זה שם כחולין דף מ"ד:

חידושי הגרשוני

(סימן קט"ז בש"ך ס"ק ו') ובזה התרתי לאחד שהיה לו קרקע עם אילנות לקוץ האילנות אע"פ שיש בהם פירות כדי לבנות בית דירה עליו ותמהתי שבטור לא הביא דין זה בשום מקום וכו'. כמדומה אשמיטתיה מ"ש הטור בח"מ סימן תפ"ג סהל א דין בקירה ע"ש. גם ברמב"ם בפרק ו' מהל' מלכים מביא דין זה בהלכה:

פרי חדש

קיז שלא לעשות סחורה מדבר איסור.

ובו סעיף אחד:

א [א] (א) א כל דבר שאסור (ב) מן התורה [ב] אף על פי שמותר בהנאה א ב אם הוא דבר המיוחד (א) למאכל (א) ב (ג) אסור לעשות (ד) בו (ג) סחורה

קיז (א) אסור לעשות בו סחורה. בב"י בשם רשב"א הטעם גזירה שמא יבא לאכול מהם ילאו חמור וגמל שאדם מגדלן למלאכה ותמהתי שהרי בפרק כל שעה (דף כ"ג) איתא שהוא איסור דאורייתא דתנינן נזדמנו לו מינים טמאים מותר למוכרן לעובד כוכבים ומפרש טעמא דכתיב לכם בלכם יהא ופרכינן אפי' נבלתם נמי ומשני שאני הכא דאמר קרא יהיו בהוייתן יהיו וכן כתבו התוס' שם דמדאורייתא הוא *) ונראה דהרשב"א כתב גזירה זו שהתורה אסרה משום זה מדחזינן שהתורה משום לכם ואיסורא משום יהיו הרי הדבר מסור לחכמים שהם יבחרו מה יהיה אסור ומה יהיה מותר דוגמא לדבר היסור מלאכה דחול המועד בפ' ב' דחגיגה וע"כ דנו חכמים בכל מידי דהוא מאכל יש לאסרו שמא יבוא לאוכלו אבל דבר המיוחד למלאכה מותר. שוב ראיתי בת"ס סי' ר' שכתב בשם גליון תוספות הכך דרשה הוא אסמכתא. וזה כתוב בגליון התוספות פרק כל שעה שזכרתי שכתבו דהיסור סחורה באלו הוי דאורייתא ע"ז כתב הגליון דלאו דאורייתא ממש קאמר דבאמת אינו אלא מדרבנן דאסמכתא בעלמא הוא. אלא דק"ל ממ"ש התוספות בפרק לולב הגזול (דף ל"ט) ד"ה וליתיב כו' לענין שביעית וז"ל ואפשר הקונה מחבירו כדי להרויח ולמכור ביוקר דהיינו נמי סחורה ובפ"ק ד' דשביעית תנן שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבילות וטרפות כו' לא מסכתת ביהו כולם בוין לענין סחורה אלא בכס"ג דבסדיא שרי רחמנא למכור כדכתיב או מכור לנכרי עכ"ל ואם

קיז א אם הוא דבר המיוחד למאכל כו'. לאפוקי סוסים וחמורים וגמלים דסתמן למלאכה וסב"י הביא בשם התוספות דסוף פ' מרובה שכתב ר"ת דה"ה שאר דברים טמאים שעומדין לאכילה אם מגדלן למצוה טורות בבוגנך להסתכר בהן או למוכרן לישראל שימשם בהן או להדליק מותר אבל בחזיר הכל אסור משום מעבה שהיה וכמ"ש הט"ו בח"מ סימן ת"ע וכן כתבו האגודה והרא"ש והכ"י בשם הרא"ש והרא"ה ולא כמ"ש בב"ח שהרא"ש חולק אר"ת והאגודה ומלשון המחבר שכתב אם הוא דבר המיוחד למאכל כו' לא משמע קצת הכי אלא כהרשב"א שהביא בב"י שאם הוא מיוחד למאכל כדי לאכלן אע"פ שאינו סוחר בדברים אלו למכרן לצורך אכילה אסור וכ"פ בעט"ז להדיא וי"ל דה"ק אם הוא דבר המיוחד לעולם לאכילה לאפוקי אם יחדו שלא לצורך אכילה וכן משמע בב"י ד"ה כ' הרמב"ם כו' עיין שם וכ"מ בכ"מ שם ודוק: ב אסור לעשות בו סחורה. הטעם שמא יבוא לאכול מהן אבל אם אינו מוכר לצורך אכילה ליכא למיגזר דדוקא כשמוכר

באר הגולה

א משנה בשביעית פ"ז משנה ג': ב ירושלמי פ"ק דשביעית ובפ"ז דב"ק וכ"כ הרוש' בס דף פ"כ וכ"כ הרמב"ם בפ"ח

חידושי הגרשוני

(סימן קי"ז בש"ך ס"ק א') ונראה דהרשב"א כתב גזירה זו שהתורה אסרה משום זה מדרבינן היתרא משום לכם ואסירא משום יהיה הרי הדבר מסור להכמים שהם יבחרו מה יהיה אסור ומה יהיה מותר וכו'.

פרי חדש

מנין אתר לסתירו דכיון דזה הסיום משום חששא ועברה סחששא עבר הטעם וה"נ אמרינן גבי מים מגולים דאסורין שמא נתן בהם נחש ועכשיו שאין נחשים מצוים ביינו אנו שותין מהם אפי' לכתחלה אע"פ שהוא דבר במנין עכ"ל ואין דבריהם נכונים אלא הע"קר כדכתיבנא ודו"ק:

מטה יהונתן

(סימן קי"ז בש"ע סעיף א')

ד (ו) ג *)חוץ מן(ג) החלב שהרי נאמר בו יעשה לכל מלאכה

כמוכר לצורך אכילה היכא למיגזר במה יבא לאכול מהן כיון דהוא מוכר לאכול או במה יבא לטעות כדקדמוכרים לאכילה אבל כשאינו מתעסק בו לצורך אכילה ליכא למיגזר א"כ במה יבא לאכול לא חיישינן דהא בדבר שבקין דלא מזדהרי למיכל איסורא אלא הטעם הוא משום דסחורה שהוא בדבר האסור לצורך אכילה יחשוב בכלל בשוחן לצורך אכילה כך הוא לאכול מהן ולכך מותר היכא דאינו מוכר לאכילה אע"פ בהוא דבר בדרך בני אדם לגדלן לאכלן וכמ"ש בס"ק א'. ודין שותף

ודאי מותר מן התורה אלא דרבנן אסרוה ומתני' קאמר דמדרבנן הם שוים ונראה להגן דאין כח ביד חכמים לאסור דבר שפירשה התורה בפירוש להיתר דאין כח ביד חכמים להחמיר אלא במקום שאין בו לא איסור ולא היתר מפורש מן התורה מבא"כ במקום שיש היתר מפורש מן התורה וזהו בכלל מאמרם

מלאכה (ג) ה ד ואם (ד) נזדמנו ו לצייד ז חיה ועוף ודגים טמאים ח [ה] (וכן מי שנזדמנה לו נבילה וטריפה בביתו) (טור) ט (ז) מותר למכרם (ד) [ו] ה ובלבד שלא יתכוין לכך:

או מכור לנכרי וכך מכירה אין בה חילוק בין מוכר ע"י עצמו למוכר ע"י אחר דקי"ל ברים האים מקדש בכל התורה שלוחו של אדם כמותו ולישנא דקרא נמי הכי דייקא דקאמר או מכור ולא אמר תמכור כמו שאמר תתנה לגר תתנה אלא להורות באף שהמכירה היא שלא על ידך אלא ע"י אחר שרי ואין זה דומה לשביעית ומכירת בהמה שזכרנו דהם אין הלוקח מיקרי שלוחו של ישראל כיון שהמוכר יכול למוכרה ללוקח שיהלכנה עלמה למה נאמר שהוא שלוחו למכור לעובד כוכבים

דעת הב"י דאסור לעשות בו סחורה דבקרא לא נזכר אלא חלב נבלה וטרפה ומ"ש המחבר שהם חוץ מן החלב מפני שסמך עלמו אמה שכתב שהרי נאמר בו כו' ועוד דשהם בחלב של טהורה מיירי דלא כהא"ח שכתב שלא חילק הכתוב בין טהורה לטמאה וגם תמיה לי על הא"ח שהוא לכדיא נגד הברייתא דזבחים (דף ע' ע"א) ומייתי לה בת"כ פ' לו דאיתא התם דהאי קרא דחלב נבלה וטרפה וגו' איירי דוקא בבהמה טהורה שיש במינה טרפה ולא בטמאה ע"ש מיהו דוקא בחלב העומד

ד משנה שם דשביעית פ"ז ובתכמים : ה הרמב"ם

מטה יהונתן
מלאכה כו'. וי"ל לשיטת הט"ז דס"ל להרשב"א נמי אסור ד"ת היכי מוכח מהאי קרא דלאכילה שרי למכור דילמא דווקא למלאכה שהיר הכתוב

יפסיד כל ערכו וא"א בענין אחר משא"כ הכא ודלא כב"י : י וצריך למכרה מיד כו'. הג"ה זו נ"ל אחר ובלבד שלא יתכוין לכך : יא וכן מותר לגבות כו'. וצריך למכרם מיד ואסור להשהותם כדי להשתכר בהן אבל לדמיו מותר להשהותן אפילו הזירים כ"כ בתשו' מנחם עזריה סימן ל' וכ"כ בתשו' משאת בנימין סימן ל"ו ועיין בח"מ סימן ת"ט : יב דהוי כמציל מידם. כלומר מן כשהם אמרינן דהוי כמציל מידם דלא כהא"ח שכתב וז"ל וליקח אותם בחוב אסורים ואם הוא כמציל מידם מותר עכ"ל ובתשובת הרשב"א שהביא ב"י מבואר אפילו הזירים מותר ליקח בחובו מה"ט דהוא כמציל מידם וכן הוא בתשובת מ"ע

הגהות הט"ז

(סימן קי"ז בט"ז ס"ק ד') ללמד זכות עליהם בזה. ועמ"ש מזה בח"מ סי' ת"ן :

נקודות הכסף

(סימן קי"ז בט"ז ס"ק ד') התיר ג"כ נחירת התיישים. ...

לזה בשם התוספות דלא יבקש מים מגולים אפי' לבהמה טמאה זה אינו דהא יש לו הנאה מזה ואין כאן בל תשחית וכמ"ש בסמ"ג לאוין סי' רכ"ע בכל שיש לו הנאה מרובה מהשהתה אין כאן איסור בל תשחית וכן איתא בתוס' דעבודת כוכבים (דף י"א) דיבור המתחיל עיקר כו' דמותר לעשות הבהמה טרפה וכו' כמו מלינו פ' השוחט (דף כ"ח) השוחט וצריך לדם מותר או מעקר ומפ' לה התם בחיה וצריך לדם לצבוע בו למר כ"כ ממש דכוותיה וכן בפרק כיסוי הדם (דף פ"ה) בהתיר ר' לר' חייא לטרוף הבהמה ולשוחטה ולקוליא דמה ולצבוע בו למר.

הגה י [ז] וצריך למכרה מיד ולא ימתין עד שתהא שמינה אצלו (ב"י בשם א"ח) יא [ח] וכן מותר לגבות דברים טמאים בחובו מן העובד כוכבים יב דהוי (ה) כמציל מידם (רשב"א בתשובה) יג [ט] ואסור (ו) למכור לעובד כוכבים נבילה בחזקת כשירה (טור) (ועיין בחושן המשפט סימן רכ"ח) יד [י] י וכל דבר שאין איסורו אלא (ז) מדבריהם מותר לעשות בו סחורה

קיח א ובשר כו'. משמע דהא דצריך בבשר חותם בתוך חותם היינו אפילו במקום שהטבחים ישראל ... דהמולא בהמותיו ותרנגוליו שחוטין כראוי בשוק דהרי ברוב טבחי ישראל משום דהתם לא ידעינן מי שהטן ... הכא בהשבר ביד עובד כוכבים אית לן למימר שהחליפו בנבלה שהיה לו וכ"כ המחבר בסי' ס"ג ס"א וכבר א... ביד עובד כוכבים אע"פ שכל המוכרים והשוחטים ישראל עכ"ל. מיהו נ"ע שהרב כתב שם בסוף הסי' שאם ...

קיח (א) צריך שני חותמות. בטור כתב הטעם בשם רש"י דחבי"ת צריך שני חותמות והמפ"נ חותם אחד דחבי"ת דמיו יקרים וביין משום חיבת נסך ולפי זה הכך דוקא אבל הרשב"א תולה הטעם דחבי"ת איכא בו משום איסור דאורייי' והמפ"נ דרבנן וחשיב כמו חלב. והקשה בדרישה דהא חלב הוא גם כן איסור

קיח דין התיכת בשר או דבר מאכל הנשלח על ידי עובד כוכבים. ובו י"ג סעיפים :

א א יין א (א) ובשר ב והתיכת דג שאין בו סימן ג [א] שהפקיד או שלח ד ביד עובד כוכבים (א) צריך שני חותמות ה [ב] ב אבל יין מבושל ושכר [ג] או יין שעירבו בו דברים אחרים ו כגון (ב) דבש ז וכן החומץ ח [ד] (א) וחלב ומוריים

כוכבים דאיכא למיחש באחלופי בנבלה שיש לו עוד יש נחלק בין שולח או מפקיד שמוסר הבשר זמן רב בידו ויש ... ושיחלוף ובין לוקח מהמקולין וכמ"ש הט"ו בר"ס קכ"ח דבגר תושב אסור לייחד אצלו יין לזמן מרובה ולזמן מועט מות... בזמן מועט ליכא למיחש ע"ש ועיין בסעיף ו' וכמ"ש שם : ב והתיכת דג כו'. דוקא התיכה דאילו דג שלם ... וקשקשת שלו כדלעיל סימן פ"ג : ג שהפקיד או שלח כו'. נ"ד אלא ה"ה לכתחלה מותר לשלוח או להפקיד דברים ... ודברים האסורים מדרבנן בחותם א' וכ"כ המחבר לסדיא לקמן ר"ס ק"ל ופשוט הוא : ד ביד עובד כוכבים. ...

ט ומורייס י ופת יא וגבינה [ה] י וכל שאיסורו (ב) מדברי סופרים יב [ו] שהפקידו ביד עובד כוכבים מותר בחותם אחד יג [ז] (ג) ד וי"א שאף בדברים שצריכים שני חותמות לא אמרו אלא בשולח ע"י עובד כוכבים שאינו עתיד לראות החותם אבל מפקיד שעתיד לראות חותמו די בחותם אחד כי הוא ירא יד ה ואף השולח טו אם (ד) הודיע לחבירו צורת החותם וגם אמר לעובד כוכבים שהודיעו לחבירו די בחותם אחד.

הגה [ח] וי"א דלא בעינן ב' חותמות (ב) טז רק בישראל (ה) החשוד (ג) אבל בעובד כוכבים הכל שרי ע"י חותם אחד (טור

ב [י] י כיון שהחתימו כראוי שני חותמות בדברים שצריך שנים ואחד בדברים שדי באחד יז אין צריך לחזור אחריו לראותו אבל אם חזר על חותמו ולא הכירו אסור יח אפילו עשה (ו) שתי חותמות (סעיף זה כפול בסימן ק"ל ס"ה):

הגה [יא] ומיהו דוקא אם הוא דבר שיש לחוש שהחליפו (טור וב"י בשם תוס' ושאר פוסקים) (ה) [יב] או הוא יין ויש לחוש בחברו (ז) בנגיעה אבל אם רואה הדבר בשלמות הפקיד והוא טוב כמו שהיה ולא נהגה העובד כוכבים אם החליפו שיסיק ב [יג] אף (ד) שהחותם מקולקל ועיין לקמן סוף סימן ק מדינים אלו:

ג כא י אות אחת חשוב (ח) כחותם א' שתים הוי כשתי חותמות ודפוסים ח אע"פ שיש בהם כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם אחד כיון שקובעין אותם בבת אחת ט ויש אומרים שבמקום שמצויים מומרים וכותים שיודעים לכתוב (ה) אין כתב סימן אלא למי שמכיר הכתב (סעיף זה כפול בסי' ק"ל סעיף ו')

ד [יד] י מפתח וחותם הוי ב' חותמו' (ו) כב [טו] אבל בדברים שדי בחותם אחד אם לא היה בו אלא *) (ט) מפתח לא חשיב חותם (נ"ז כפול שם ס"ו)

הגה [טז] אם שולח איזה דבר בשק והשק אינו אפילו כחותם (כל בו בשם הרי"ף והר"ה וע"ו ר"ס ק"ל) אא"כ הפך התפירה לפנים (ארוך) ואם התם הדבר שלא (ז) וגם (י) השק הוי חותמות (כל בו שם):

ה (ח) כג [יז] יא אם שלח על ידי עובד כוכבים ירך בלא חותם אם היא חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת הגיד (יא) כשרה [יח] וכן (ט) כל חתיכה שניכר בה ניקור הישראל כגון בנטילת חוט דידא וחוט שאצל החזה (ו) (יב) וביוצא בו:

ו [כ] יב שלה על ידי עובד כוכבים בהמה או עוף (יד) שחוטים בלא חותם כה אסורים בו שאין סימן שחיטה סימן לסמוך עליו :

ז כז [כא] יג אם שלח על ידי עובד כוכבים בלא חותם אם אותו מקום (י) מעבר (טו) קרוים מותר שהוא ירא שמא יראנו אחד מהעוברים ויהפס עליו כגנב (יא) יד ומיהו לכתחילה לא ישלח על ידי עובד כוכבים בלא חותם :

ח [כב] טו הלוקח בשר ושלחו ביד אחד מעמי הארצות נאמן עליו אף על פי שאינו מוחזק בכשרות ואין חוששין שמא יחליף כח [כג] ואפי' עבדי ישראל (°) ואמהותיהם נאמנים בדבר זה . [כד] טז ויש מי שאומר שאם הוא חשוד לאכול דברים שאין דרך הרבים להקל בהם כט אף הוא חשוד (טז) להחליף :

ט [כה] יז בשר הנמצא ביד עובד כוכבים וכתוב עליו חותם או כשר אע"פ שאינו יודע מי כתבו כשר דמידע (יז) ידיע שהוא של ישראל [כו] יח והוא שלא יהיו מצוים שם עובדי כוכבים היודעים לכתוב :

הגה ל [כז] *) וכן מותר לקנות ראש התהומים כדרך שישראל חותמים (מרדכי פה"מ) ודוקא מקום שאין לחוש שמא נשארו הדפוסים ביד עובדי כוכבים וקבעו אותן בגבינותיהן (א"ו הארוך) בח] ויש אוסרים בכל זה מאחר שלא ידעינן מי כתבו או התמו (מהר"ק סוף שורש ל"ג) לא (יח) ובדיעבד אין להחמיר :

י לב יט המניח עובד כוכבים בביתו ובו דברים שאם הוחלפו יש בהם אפילו איסור תורה לג [כט] כ אם הוא יוצא (יט) ונכנס כא אין אפילו שהה זמן רב ולא הודיעו שרעתו לשהות מותר ולא חיישינן שמא החליף אפילו אם הוא נהנה בחליפין לד כב והוא שלא (כ) סגר הבית עליו (טור והמחבר ר"ס קכ"ט) לפי שהוא מתירא בכל שעה לאמר עתה יבוא ויראני כג אבל אם הודיעו שדעתו לשהות אסור כד ואם אינו נהנה בחליפין מותר בכל ענין דלא חיישינן שמא החליף להכשילו כיון שאין לו הנאה בדבר :

יא [ל] כה ישראל ועובד כוכבים ששפתו ב' קדירות זו אצל זו זה בשר שחוטה וזה בשר נבילה מותר לה ואין (כא) לחוש [לא] שמא כשהחזיר הישראל פניו החליף העובד כוכבים שחוטה בנבילה [לב] אפילו אם של ישראל משובח [לג] ואפי' פיהן מגולה מותר ואין לחוש שמא יתזו ניצוצות מזו לזו [לד] (וה"ה בב' דברים ללויס זה אצל זה (מרדכי פא"מ) [לה] אבל לכתחלה (יב) לו יש (כב) ליזהר אפילו בב' קדרות) (טור) :

יב [לו] כו יש להחמיר שלא להניח הקדרות אצל השפחות כשאין ישראל בבית :

הגה לז ומיהו יוצא (כג) ונכנס (תשובת הרא"ש כלל י"ט)

כן בתחר שכתבו דינדבתי קדרות שכתב המחבר בסעיף י"ח כתבו ועל זה כומכין להניח הקדרות אלו הבפחות שבהולכין נב"ה דהוי כיונה וגנבו ונכון ליזהר במים להחמיר כי כמה פעמים אירע קלקול בדבר ועוד כדי נהבבית תלמה נוהגת הנב בקדרה על לו (ועיין בתה"ש עלמו) מבמע דלף ביונה ונכנס יש להחמיר ומה שלמד הרב מתשובת הרח"ב שכתב ואם ישראל יוצא ונכנס שרי דעתו בתשובה דלענין דינא שרי ובריינו בבתב שם וכדאמרינן בפ"ק דעבודה כוכבי' לא הלכה לגור מימיך ורחיה עובד כוכבים ויבחל בבעתו בתי קדרות כו' ובפסקיו פ"ק דעבודת כוכבים כ'

לח ואם אירע קלקול בנהגה דבר איסור בקדירה לט (ז) אין (כד) לההכילה אותה מתנה שלא ירגילה בכך (ב"י יוסף בשם שבולי לקט):

יג [לז] י ישראל שעשה גבינות בבית עובד כוכבים וחתמם בחותם דפוס של עץ ושכח הדפוס בבית העובד כוכבים מ אין חוששין (כה) שמא זייף העובד כוכבים וחתם אחרים באותו דפוס מא [לח] מב וכן אין לחוש שמא החליף העובד כוכבים פני הגבינו' בשולחן החזר:

קיט החשוד לדבר איסור אין לסמוך עליו בדברים הנאכלים. ובו כ' סעיפים:

א א [א] א החשוד לאכול דברים האסורים בין אם הוא חשוד באיסור תורה [ב] ב בין אם הוא חשוד באיסור דרבנן (א) ב אין (א) לסמוך עליו בהם [ג] ואם נתארח עמו לא יאכל משלו מדברים שהוא חשוד עליהם:

הגה (ב) [ד] וי"א אפי' ממי שאינו חשוד רק שאינו מחמיר אותו בהוא מוחזק בכפרו ג' אסור לקנות ממנו יינות שאר דברי' שיש לחוש (ג) לאיסור ד [ה] מיהו אם נתארח אצלו אוכל עמו (ב"י בשם הרמב"ם פי"א דמ"א ופ"ג דין כ"ח):

קיט (א) אין לסמוך עליו. פי' לקנות ממנו: (ב) וי"א אפילו ממי שאינו חשוד כו'. בד"מ כתב אמנם המנהג אינו כן אלא מחזיקין כל אדם בחזקת כשרות וכן שלא כתבו הרב כאן מבואר באין

לח ואם אירע קלקול כו' איסור בקדרה כו'.

שאין לנהוג כן וכנון הוא בפרט שאנו רואין קלקול הדורות ולא אכשר דרי: (ג) מתארח אצלו. דאע"ג דחסיד אלפני עור וגו' מ"מ איהו עלמו לא חסיד לאוכלו: (ד) עובר עבירה לתיאבון. כבוד הרב במקומו מונח *) ודבריו תמוהים בהג"ה זו דהרשב"א בהביא הב"י כתוב

למכור דברים האסורים שכתבו הט"ו בסעיף באח"ז ומ"ש הרב אם נתארח כו' אין ר"ל דלהתגה אסור להתארח אלו כדי לאכול עמו דהא אפילו בחשוד למכור כתבו הט"ו דמתארח אלו ואוכל עמו אלא כיון דהמחבר נקט אם נתארח לאשמועינן דאפילו דיעבד שנתארח אסור לאכול עמו נקט נמי הרב אם נתארח:

ב ה ג אם אינו חשוד לאכול דברים אסורים אבל הוא חשוד למכרם (ג) מתארח אצלו ואוכל עמו ד וכן אם שולח לביתו מותר דחזקה שממה שהוא אוכל משגר לו. (ד) ד [ו] (עובר עבירה לתיאבון לא מקרי (ג) הגה"ה) (ב"י בשם הרשב"א):

ג ה מותר ליתן משלו להשוד לאכול דברים האסורי' כדי שיתקן או יבשל לו ז ולא חיישינן שמא (ד) יחליפנו ה [ז] כיון שאינו חשוד על הגזל [ח] ואם נותן למי שחושש בתקנתו והוא חשוד לאכול דברים האסורים אסור שמא יתקלקל בה שנותן לו ויחליפנו בשלו י כיצד (ה) הרי שנתן לחבירתו החשודה על האיסור אסור שבושה מתתנה ורוצה בתקנת בתה ולפיכך מחלפת לו רע בטוב י וכן הנותן לפונדקית החשודה ט [ט] פעמים (ו) שבושה מהאכסנאי ומחלפת לו רע בטוב. [י] (ונכל מקום מותר להפקיד אצלו ושיחזיר לו הדברים כמו שהפקידו אצלו):

ד [יא] ח החשוד לדבר אחד אינו חשוד לדברים (ו) אחרים י [יב] ט אבל כל מה שצריך לאותו דבר (ו) חשוד גם עליו יא כגון מי שהיה חשוד למכור חלב במקום שומן והיה מרגיל הנערים (ז) לבא לקנות ממנו באגוזים שהיה נותן להם קונסים אותו שלא ימכור אפי' אגוזים

ה אם אינו חשוד לאכול כו'. ברב"י וסו"ן הטעם משום דדוקא למכור הוא חשוד משו' דלא קפיד אלפני עור לא תתן מכשול ונוכר דברים בלקח מן העובד כוכבים ומיהו איהו גופיה לא אכיל איסורא הלכך אם נתארח אלו מותר לאכול עמו: ו עובר עבירה לתיאבון לא מקרי חשוד.

נקודות הכסף

פרי חדש

יב [יג] י החשוד על איסור חמור (ה) יג חשוד על הקל ממנו בעונש [יד] יא אלא אם כן חמור בעיני בני אדם (ו) שנזהרים בו יותר מבחמור:

יג יב החשוד על שני דברים וחזר בו ויצא מידי חשד שניהם ואח״כ נחשד על אחד מהם יד אפי׳ הוא הקל שבשניהם חוששין שמא חזר לסורו בשניהם וחשוד על (ח) שניהם:

יד [טו] יג מי שהוא מפורסם בא׳ מעבירות שבתורה טו [טז] חוץ (ט) מעבודת כוכבים וחלול שבת בפרהסיא טז [יז] או שאינו מאמין בדברי רבותינו ז״ל יז נאמן (י) בשאר איסורי׳ יח [יח] *) ובשל אחרים נאמן אפילו על אותו דבר לומר מותר הוא:

הגה (ט) יט [יט] מי שהוא חשוד בדבר דלא מבמע לאינשי שהוא עבירה לא מקרי חשוד (רשב״א סימן ס״ד) [כ] מיהו לאותו דבר אינו (יא) נאמן. [כא] מי שנוהג באיזה דבר איסור מכח שסובר שהוא כך הוא הכי או מכח הומרא שהחמיר על עצמו מותר לאכול עם (יב) אחרים שנוהגין בו כ הר ב דודאי (א) לא יאכילוהו דבר איסור (הגהות מרדכי פ״ק דיבמות ובנימין זאב סי׳ ... ועיין ברמ״ה):

ביאור הגר״א

באר היטב

פתחי תשובה

גליון מהרש״א

פרי חדש

נקודות הכסף

משנת יהונתן

דגול מרבבה

חידושי בית מאיר

איסור כיון שכל שהוא מותר וע"ל ס"ס ר"ד: **כא** החשוד על הדבר אינו נאמן עליו אפילו בשבועה. הטעם שכבר חשוד הוא לעבור על השבועה שמושבע ועומד הוא מהר סיני (וע' הר"ש פ' יום הכפורים וב' בועות דף כ"ב ע"ב) ואין נראה כן כתב המחבר בח"מ סי' פ"ו ...

וא"כ למאי נפקא מינה הוי אינו חשוד:(י)אפי' בשבועה. דהא מושבע ועומד מהר סיני הוא ועובר על אותה השבועה וא"כ גרוע הוא מהחשוד לאותו דבר ואינו נאמן: (יא) אינו עושה יין נסך. הטעם כי העובד כוכבים מילתא דמסתבר הוא שהוא שקר ...

כא [כב] החשוד על הדבר **כב** אינו נאמן עליו (י) אפילו (יג) בשבועה:

ט [כג] גר מעובדי כוכבים שחזר והמיר מחמת יראה וכן ישראל שחטא מחמת יראה שלא יהרגוהו ישראל גמור הוא ושחיטתו מותרת ואינו אוסר יין במגעו:

י **כג** [כד] מסור *) שחיטתו כשרה ונאמן על האיסורים (וע"ל סימן ב' דיש פוסלים שחיטת מסור):

יא **כד** [כה] מומר שבעיר אחת מאמין בעבודת כוכבים בפני עובדי כוכבים (ב) ובעיר אחרת נכנס בבית ישראל ואומר שהוא יהודי (יא) אינו עושה יין (יד) נסך:

יב [כו] האנוסים שנשארו בארצותם אם הם מתנהגים בכשרות בינם לבין עצמם ואין בידם להמלט למקום שיוכלו לעבוד את ה' סומכין על שחיטתן ואין אוסרין יין במגען:

יג [כז] המוכר לחבירו דבר שאסור באכילה אם עד שלא אכלו נודע יחזיר לו מה שקנה ממנו והוא יחזיר לו (טו) (ג) הדמים ואם משאכלו נודע (יב) **כה** מה שאכל אכל והוא יחזיר לו הדמים ואם מכרו הלוקח לעובד כוכבים או השליכו לכלבים **כו** (טז) ישלם לו דמי טריפה ואם היה הדבר שאינו אסיר באכילה אלא (יג) מדברי סופרים או אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו **כז** ואם אכלם מה שאכל אכל ואין המוכר (יז) מחזיר לו כלום **כח** וכל אסורי הנאה אפילו מדברי סופרים מחזיר הדמים ואין בו דין מכירה כלל:

*) פי' מעליל עלילות שוא.

באכל חביבין אכילהו להנאהו ולא יחזיר לו דמים: (יד) דינו כמוכר דברים שאסורים בד"ס. הטעם דמדין תורה אין צריכין בדיקת הריאה כיון שאין ריעותא לפנינו סמכינן ארוב בהמות שהם כשרים אלא דהכמים הצריכו בדיקה ע"כ מה שאכל מנכה לו ואפ"ה מה שלא אכל ממנה יחזיר לו ויתן לו המעות ...

דאף זה כן עכ"ל משמע דר"ל כי היכי דגבי שהודה לא העמידו חכמים דבריהם לענין ממון ה"נ כאן לענין מגירה ויתר פרטי דינים אלו עיין ח"מ סי' רל"ד ובסמ"ע שם:**כח** שהבהמה לא נבדקה כהוגן כו'.בסי' ל"ט ס"ב כתב המחבר דאם נאבדה הריאה קודם בדיקה הבהמה וא"כ ...

יד [כט] המוכר בשר ואח"כ נודע **כח** שהבהמה לא נבדקה כהוגן (יד) דינו כמוכר דברים שאסורים מדברי (יח) סופרים:

הגה (טו) **כט** [ל] ואם מכר לו דבר (יט) מבהמה שאיתרע חזקת כשרותה דאתיליד בה ריעותא ולא יכולין לבדוק אם היה כשרה וצריכים לאסרה מספק אפילו הכי הוי כאלו היתה ודאי טריפה וצריך להחזיר הדמים (תשובת ריב"ם):

...

ביאור הגר"א

[כט] המוכר כו'. כמ"ש בירושלמי פ"ג דד"מ ר' יודן בעי דמאי מדבריהם ראיית טריפה מדבריהם כו' וע"ל סי' ל"ט סעיף א"ב: [ל] ואם מכר כו'. ר"ל שלא יוכל לומר אייתי ראיה דטריפה וכבי"ש בההיא מוגרמתא בפ"ם דב"ק (נ"ע כ') כיון שספק טריפה אין לך מום גדול מזה והמקח טעות ואמר כאלו היתה כו' ר"ל ודינו כאיסור דאורייתא ול"ד לבהמה ...

באר היטב

...

טו ל כב המוכר דברים האסורים מעבירים אותו ומשמתים אותו (*) ואין לו תקנה עד (ג) שילך (מז) לא למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה בדבר חשוב או ישחוט לעצמו ויוציא טריפה לעצמו בדבר חשוב שודאי עשה תשובה [לא] בלא הערמה כיון שאינו חס על ממונו:

טז [לב] כג טבח (ד) שמעשיו מוכיחים שהיה רוצה להכשיל הציבור להאכילם טריפות כגון שחתך הסירכות מסלקין אותו לב [לג] ומכל מקום פטור (כא) מלשלם דמי הבהמה לבעלים:

יז [לד] כד טבח שיצאת טריפה מתחת ידו לג אין לו (כב) התנצלות לומר (ה) שוגג הייתי:

יח [לה] כה טבח שיצאו טריפות מתחת ידו מחמת שאינו בקי יש לו תקנה שילמד ויחכם:

הגה [לו] (ו) והא דצריך לילך למקום שאין מכירין אותו ולעשות תשובה [היינו] בעבר במזיד או מוחזק לכך אבל אם נוכל לומר שבטעות נעשה לו שני לו (יז) בקבלת דברי חבירות ועשה תשובה לפי ראות עיני הדיין (תשובת הרא"ש ותשובת הריב"ש) וע"ל סוף סי' ס"ד:

יט כו האומר למי שהוא חשוד לאכול גבינה של עובד כוכבים לד קנה לי גבינה כשרה מן המומחה והלך והביא לו ואומר לו כשרה מהמומחה קניתי אינו נאמן לה [לז] מאיש (כג) פלוני מומחה קניתי נאמן. לו [לח] הביא לו מנחה בשם אחר מהמומחין נאמן שאינו חשוד (כד) להחליף [לט] במה

(*) ובמדינות שנאסר השמתא מדין המלכות לא משמתינן פ"ל

דברים אמורים כשאינו חשוד על הגזל אבל אם הוא חשוד על הגזל כ"ש שהוא חשוד על החליפין.

יח לז [מ] (וכל זה אינו נוהג בחשוד על איסור (כה) דאוריי') (ב"י):

כ [מא] לח כו החשוד לאכול דברים שאין הרבים

וכתב וז"ל ודאי אם הינו חשוד לדבר שאין הרבים רגילין להקל בו ואע"פ שהוא מיקל בדבר שהרבים מקילין בו מפקידין בידו הוהו דבר בעלמא ולא חיישינן להחלופי דאין זה קרוי מומר להוהו דבר שאינו מיקל בדבר זה אינו בעיניו כעובר וכמומר לזה כו' אבל בחשוד בדבר שאין הרבים מקילין בו כגון לנבילות וכיוצא בו אין מפקידין בידו אותו דבר אם הוא של תורה עד שיהא בו שני חותמות עכ"ל הרי דס"ל להרשב"א טעמא דחשוד להחליף משום דהוה מומר לאותו דבר אלא דבדבר שהרבי' מקילין בו אינו קרוי מומר לאותו דבר שלא הוי מומר לדבר א' לא הוי מומר לשאר דברים ומ"מ לא כ' הרשב"א דמי שהוא חשוד לדבר שאין הרבים רגילין להקל בו הוה מומר לכל האיסורים אלא ודאי פשיטא

החשוד לדבר א' אינו חשוד לדבריו אחרים כדמשמע כולה סוגיא דריש חולין וסוגיא דבכורות פ"ק עד כמה דף ל"ו (וע"ש עמוד ב' בתוס' ד"ה וחכמים) ובכמה דוכתי בש"ס וכן בדברי הפוסקים והט"ו בסעיף ד' (ועיל ס"ק י"א) משמע להדיא כדברי רבי' ירוחם סוף נט"ו וכל זה פשוט בעיני לא הוצרכתי לכתבו אלא מפני שראיתי להב"ח בסעיף כ' שהלך בדרך אחרת והבין דהא דס"ל להרשב"א דחשוד להחליף הוא משום דס"ל דהחשוד לדבר שאין הרבים רגילין

רגילים להקל בהם אף הוא (כו) חשוד להחליף
כח וי"א שאין מפקידין אצלו דבר האסור מן התורה אלא בשני חותמות (ועיל סי' קי"ח ס"ח) :

להקל בו חשוד לכל התורה כולה ע"כ הניח דברי הר"ב בהת"ח והבור בתימה על שסתמו וכתבו החשוד לדבר אחד אינו חשוד לדברים אחרים ולא ביארו הדברים שצריכין ביאור רחב עכ"ד ולא ידעתי לשוק דעתו והדבר ברור כמ"ש ועיל סימן קי"ח סעיף ד"ה עוד מדיני חשוד :

באר היטב

(כו) חשוד . כתב הש"ך הטעם משום דהוי מומר לאותו דבר אבל לא הוה מומר לשאר דברים דפשיטא הא חשוד לדבר א' אינו חשוד לדברים אחרים ודלא כהב"ח ע"ש וכתב הט"ז דהב"י הביא כאן בשם הרמב"ם דהחשוד וכ"ש ע"ה נאמן על של אחרים להעיד עליו שהוא מעושר דאין אדם חוטא ולא לו והוא חולק ע"ז דקי"ל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וכן יש לפסוק למעשה עכ"ל

גליון מהרש"א

(ס"ע סעיף כ') אף הוא חשוד להחליף . עיין סעיף ג' וסעיף י"ט : (שם) חשוד להחליף . והב"ח למד מזה דהחשוד לדבר שאין רבים מקילין בו חשוד לכה"ת והוא תימה דאטו ערלה הוא דבר שרבים מקילין בו וט"ם מומר לערלות כשר לשחיטה וכבר השיגו חתנו בעל ת' עבודת הגרשוני : (שם) וי"א שאין מפקידין . להפקיד יין למי שחשוד על סתם יינם אם לא מסר בפירוש שמירה מנגיעת עובד כוכבים ע' ת' דבר שמואל אבוהב סי' ס"ט : (שם) ועיל סימן קי"ח ס"ח . וע"ש ס"א בהגה"ה :

באר הגולה שפתי כהן

יורה דעה קכ הלכות הכשר כלים

טורי זהב

הלכות הכשר כלים

קכ דיני טבילת הכלים . ובו ט"ז סעיפים :

א א הקונה מהעובד כוכבים (א) (א) ב כלי סעודה ג של מתכות א ד או של (ה) (ב) זכוכית או ה כלים ב המצופים [א] באבר [ב] מבפנים ו אף על פי שהם חדשים *) צריך (ג) להטבילם [ג] (ד) במקוה (ב) [ד] ז או מעיין של ארבעים סאה (טור בשם סה"ת ועב"י) :

הגה ג [ה] י"א דכלים המצופים באבר אפילו בפנים (ג) ד יטבול ה בלא (ב) ברכה (ב"י בשם סמ"ק והכוך) וכן נוהגין :

ב [ו] ח צריך (ה) שיהא הכלי ו רפוי בידו בשעת טבילה שאם מהדקו בידו הוי חציצה ואם להלת ידו

קכ א או של זכוכית או כלים המצופים באבר כו' . כל"ל וסיינו כלי חרס ודומה לכן המלופים בחבר : ב המצופים באבר . וכתב האו"ה כלל כ"ה דין ע"ע דהמלופים בזכוכית דינם כמלופים בחבר : ג י"א כו' . כל"ל ופליג אסברא דתשובה : ד יטבול בלא ברכה . במרדכי כתב בשם הר"ב דאפילו אינו מלופה אלא מבחוץ בחבר יטבלנו בלא ברכה ומביאו ב"י וד"מ וכתב הב"ח ויש לתמוה על מנהג העולם שמשתמשים בקדרות המחופים בחבר מבפנים בלא טבילה כלל : ה בלא ברכה . ונראה דיש להטבילן עם איזה כלי אחר בברכה כדלקמן סעיף ט' וכן הוא באו"ה כלל כ"ח ע"ש : ו רפוי בידו כו' . ל"ע שהב"י והאחרונים לא הביאו שום מחלוקת בזה והרמב"ם פרק ב' מהלכות מקוואות דין י"א כתב האוחז באדם וכלים ומטבילן הרי הן בטומאתן ואע"פ שרפה ידיו נזילה במ ; לא ירפה עכ"ל ומביאו הביאו ירוחם נכ"ו ריש ח"ה במסקנא וכ"כ הרשב"א בסוף תה"א בשם הרמב"ם וכן דעת הרא"ה בב"ה שם וגם הב"ה פסק לקמן סי' קנ"ח ס"כ גבי

קכ (א) כלי סעודה . דכתיב כל דבר אשר יבא באש ואין דרך להשתמש באש אלא לצרכי סעודה של מתכות דכתיב אך את הזהב וגו' וכל הנזכר בקרא הוא נקרא מתכות וזכוכית גם כן יש לו דין מתכות כיון שאם נשבר יש לו תקנה בתיוך . וטעם הטבילה כדי ביצאו מטומאתו של עובד כוכבים לקדושתו של ישראל : (ב) או מעיין של ארבעים סאה . ב"י הקשה על מה שכתב הטור וגא נהירא כו' דהא גם בטומאה פסק בסי' ר"א דבעינן מ' סאה ותירץ בד"מ דהטור מקשה לפי סברת ספר המצות שכתב אע"ג דמעיין כו' ש"מ *) דלדידיה סגי בפחות ממ' סאה בטומאה אלא דמחמיר בטבילה זו על זה תמה רבינו דמאי שנא ולא ניחא לי מלד לשון הטור גם מלד הדין דודאי גם הסמ"ק סבירא ליה דבאמה לא סגי לה במעיין שהוא פחות מארבעים סאה אלא דבכלי עמא סגי בי' וכ"ל פירוש דברי הטור בדרך זה דקך טבילה בכלי עובד כוכבים ילפינן לה בפרק בתרא דעבודת כוכבים ממה שלאמר וטהר ובאית איקפוס מטמאות של וטהר

לנוי : (ד) ודוקא שלהלח ידו במי מקוה כו' . *) מקום הניח הרב להתגדר פה כי כבודו במקומו מונח שלא דק כלל בתנ"ה זו הנה כי נתבכין אחר דברי המרדכי סוף עבודת כוכבי' ביו במעתיק בסמוך בשם ד"מ מ"מ לריך להבין דברי המרדכי ולפרש כמו בל"ע לפנינו א"ס ותחלה נזכיר עיקרא דהא מילתא דזכר הטור והב"ע דהדהה ידו במים מהני והוא מה ששנינו במסכת פרק ח' דמקוואות האוחז ידו בה"ם ובכלים ומטבילן טמאים ואם הדיח את ידיו במים טהורים ר"ש אומר ירפה את ידיו כדי שיבואו

טבילת אדם דאפילו רפוי לא עלתה לו טבילה ובסוף פ"ח מה' מקוואות תנן בהדיא אדם וכלים בהדי הדדי ע"כ ול"ע : ז אבל לא במים תלושים . עיין בל"ח סוף נדה דף ספ"ו ע"א מה שהקשה על זה וי"ל דהכא אי לאו השים הוי תלוש והלכך השים באו לאפוקי מתורת תלוש ולכך בעינן שיהו מי מקוה ודוק : ה יברך על טבילת כלי . ויש פוסקים לברך על טבילת כלי מתכות וכ"כ הב"ח שכן עיקר ושכן ראה נוהג ע"פ זקנים וכ"פ האו"ה כלל

ידו במים תחילה אין לחוש . (ד) [ז] (ודוקא שלהלח ידיו במי מקוה ז אבל לא במים (ג) תלושים) מבואר ממרדכי פרק השוכר) :

ג (ה) ח [ח] *) ט יברך על טבילת כלי [ט] ואם הם שנים או יותר מברך על טבילת (ו) כלים :

ד (ו) [י] (ה) י מריפיד"ש ששופתים עליהם קדירה אינם טעונות טבילה

סוף פ"ח וכת"ק : ט טור וכ"כ המרדכי בשם רשב"ם : י סמ"ק :

נקודות הכסף

(סימן ק"כ בש"ך ס"ק ד') מקום הניח הרב כו' . כבר קדמו כלהם ממודות סוף נדה דף סט"ו ע"א ע"ש :

פרי חדש

שהיא מדאורייתא' שלא כדקדוק כתב כן שדברי הרב מוכיחין כ'יותר שהוא מד"ס ומ"ש הב"מ שטעם הרשב"א מפני שכתב הרב ומפי השמועה נמדו נסוה אינו כלוס ואדרבה מבסס מוכח להדי' איפכא שהרי כתב שפרשת כלי מדין מיירי בטהרה מידי גיעולי עובדי כוכבים ולא בטהרה מידי טומאה וגיעולי עובדי כוכבים

ט אבל פריליא"ש טעונות טבילה מפני שנותנים עליהם המאכל עצמו :

ה (ז) [יא] יא סכין של שחיטה[יב] *)(או סכין (ו) שמפשיטין בו) (ארוך) יש מי שאומר י (ז) שאינו צריך טבילה :

הגה [יג] ויש חולקין (הגה"ז) וטוב לטובלו בלא ברכה

יא [יד] הברזלים שמתקנים בהם (ז) (ז) המצות אינם צריכים טבילה (ארוך) וכן כיסוי שכופין על פת לאפותו [טו] אבל כיסוי קדירה צריך טבילה (הגהות אשיר"י) :

ו (ח) [טז] יב כלי עץ שיש לו (ח) חשוקים של ברזל מבחוץ שמעמידים אותו יב אינו טעון טבילה :

ז [יז] יג כוס של כסף מחובר בכלי עץ (ט) יג צריך (ט) טבילה :

הגה וכן יד (ח) רחיים של פלפלין שבתוך העץ יש (י) ברזל קבוע שטוחנין בו צריך טבילה (מרדכי) טו [יח] וכן המספרות של ברזל או הברזות של ברזל ושאר מתכות כולן צריכים טבילה (ארוך)

ח יד השואל [כ] או שוכר כלי מהעובד כוכבים אינו טעון טבילה [כא] טו אבל אם ישראל קנאו מהעובד כוכבים והשאילו לחבירו טעון טבילה שכבר נתחייב ביד הראשון [כב] טז ויש מי שאומר שאם לא לקחו הראשון לצורך סעודה אלא (י) (ט) לחתוך (יא) קלפים וכיוצא בו טז אין צריך להטבילו :

הגה אבל הראשון יז אסור להשתמש בו לצרכי סעודה אפילו דרך עראי בלא טבילה אף על פי שלקחו לצורך קלפים (ד"ע ואו"ה) וכן (י) אם קנאו ישראל השני מן הראשון לצורך סעודה יח צריך טבילה גבי השני (ב"י יוסף) :

ט משכן עובד כוכבים כלי לישראל יז אם נראה בדעת העובד כוכבים שרוצה לשקעו בידו טעון טבילה (יא) יט [כג] יח *)ואם לאו(יב) (יא) *)יטבילנו בלא ברכה או יקנה כלי אחר ויטבילנו עמו :

מפני מסוס גניבת דעת העובד כוכבים מה שמשתמש בו : ב ואם ... נשתקע כו' כצ"ל. וכתב האו"ה שם דין פ"ח ומיהו אם הוסיף ... להעובד כוכבים וקנה ההבכון ממנו לאחר שהטבילו מספק לריך ... פעם אחרת ויברך דהדעתה הכי לא עבל מתחלה ע"כ :

יכול לעבות טלדקי ולעככו כולו לעלמו אין בזה איסור כיון שכבר ... ידו הוה בהיתר במסרו לו בשביל הלוואתו ... בענין גניבת דעת של עובדי כוכבים אם הוה ... באמר לו כעובד כוכבים. וכן ראיתי בקהלות גדולות בימי ...

כ [כד] (ואם לבסוף (יג) נשתקע בידו יחזור ויטבילנו בלא ברכה) (בית יוסף בשם תשובה אשכנזית והגור והוא בתשובת מהרי"ל סימן ס') :

יב (יב) ישראל שנתן כסף לאומן עובד כוכבים לעשות לו ממנו כלי אינו צריך טבילה (כך משמע ממרדכי) :

הגה כא [כה] ויש (יד) חולקין (טור בשם ריב"א) [כו] ויש (יב) לטובלו בלא ברכה [כז] ואם מקלח הכסף שנעשה ממנו הכלי של עובד כוכבים כב צריך (טו) טבילה (משמע ממרדכי) [כח] וכן אומן ישראל שעשה כלי לעובד כוכבים וקנאו ממנו (יג) כג יטבילנו גם כן בלא (טז) ברכה אם העובד כוכבים נתן כל המתכות (הרוך) אבל אם עשאו לעצמו רק שקנה המתכות מן העובד כוכבים כד *) או שנתן מקלת

יא [כט] ישראל שמשכן כלי לעובד כוכבים וחזר ולקחו ממנו (יג) צריך טבילה כה (ל) *) אבל אם (יח) משכנו בידו (יד) וחזר ופדאו ממנו אינו צריך טבילה :

הגה [לא] ישראל ועובד כוכבים שקנו כלי כו (יט) בשותפות אין צריך טבילה (טו) כז [לב] ישראל שנגנבו או נגזלו ממנו כליו וחזרו לו אין צריך טבילה אבל שר או מושל שהכניסו ישראל ולקחו כליו והחזרו לו צריכין טבילה דכבר (כ) נשתקעו ביד העובד כוכבים (ארוך) :

יב [לג] כח צריך להטביל ידי הכלי :

יג [לד] כט צריך להעביר החלודה קודם טבילה ואם לא העביר [לה] אם מקפיד עליו חוצץ ל ואם שפשף ונתן בגחלים ונשאר עדיין מעט של חלודה שלא יכול לעבור על ידי כך הוי מיעוטו שאינו מקפיד עליו ואינו חוצץ (וע"ל סימן ר"ב פדין חציצה) :

יד (טז) [לו] (יד) לא אין מאמינים קטן על טבילת כלים. [לז] (אבל אם טבלו בפני (כאן גדול הוי פניגם) (ת"ה סימן רנ"ז) :

טו [לח] לב אם הטביל כלים על ידי עובד כוכבים (יז) כה עלתה להם טבילה. [לט] (אבל אינו נאמן על הטבילה) (ד"ע)

...

טופה שפיר דמי ומזה מיירי תשובה לרמב"ן שזכרתי . כן נלע"ד : (יח) יתננו לעובד כוכבים במתנה כו'. כ"ל דהאי תקנתא אינו אלא לפי טעם דהיינו לאותו שבת או בחול כל זמן שאין לו מקוה אבל לאחר השבת או שיזדמן לו מקוה כיון שישתקע עולמית ביד ישראל ודאי הוי כלקוח בידו ולא עדיף ממשכן עובד כוכבים ביד ישראל ודעתו לשקוע דצריך טבילה וזו דגבי טלי' שאולה מצינו נ"כ שפטורה מציצית כל ל' יום ואח"כ חייב דנראה כשלו ע"כ ה"נ נראה דצריך טבילה אחר שאפשר לו לטבול אפי' בברכה אבל כיון שאין זה מפורש בפוסקים יש ליזהר שיטביל כלי אחר עמו משום חשש ספק ברכה :

טז אם שכח ולא הטביל כלי מערב שבת או מערב יום טוב (יח) כט יתננו לעובד כוכבים במתנה (ט) ואחר כך ישאלנו ממנו ומותר להשתמש בו :

הגה וכן יעשה אפילו בחול במקום שאין לו (כב) מקוה (ב"י) [מ] ואם עבר והשתמש בכלי בלא טבילה לא נאסר מה שנשתמש בו ויטבלנו עוד : (טור והפוסקים) :

קכא סדר הכשר כלים הנקנים מן העובד כוכבים. ובו ז' סעיפים :

א הלוקח כלים ישנים מן העובד כוכבים כדרך שנשתמש בהן העובד כוכבים כך הוא הכשרן לפיכך הלוקח כלי תשמיש ישנים שנשתמש בהם בצונן כגון א כוסות וצלוחיות וכיוצא בהן מדיחן ב וצריך לשפשפן היטב במים בשעת הדחה כדי להסיר ולמרק האיסור שעל גביהן [א] ג ואחר כך שוטפן במים ב ומטבילן והם מותרים :

הגה [ב] יש מקומות שנהגו היתר לכוס יין בכלים שנסריהם מדובקים בחלב משום (א) שטבע היין לברוח מן החלב והחלב נקרש ועומד בעצמו ואינו נוגע כלל ביין (ריב"ש סימן קמ"ט) :

ב ד לקח מהם כלים שנשתמש בהם בחמין [ג] בין שהם (ב) של מתכת [ד] או של עץ או ה אבן *) ג מגעילן (ג) ואחר כך מטבילן אם הם של מתכת והם מותרים ו ואם הטבילן (א) ואחר כך הגעילן מותרים ד [ה] ז ויש אומרים (ד) שצריך ה לחזור (א) (ה) ולהטבילן :

הגה דין כלי עלם עיין בהלכות פסח סי' תנ"א . ו [ו] אין להגעיל שום כלי (ב) כל זמן שהוא בן (ג) יומו (טור) [ז] ואין להשתמש במי

קכא (א) ואח"כ הגעילן כו'. דאין הטבילה נורך ההגעלה אלא שילא בטבילה מטומאה לטהרה. וי"א ס"ל דנראה כטובל ושרץ בידו אם טובל תחלה : (ב) כל זמן שהוא בן יומו . זה לשון הטור ואין מגעילין הכלי עד שלא יהא ב"י או שיהיו המים שמגעילין בו ס' כנגדו אבל אם הוא ב"י ואין ס' נגדו לא עלתה לו הגעלה וגם עוד אלא אפי' הכלי שהגעילו בתוכו גם כן נאסר אם היה של היתר וכן אם מגעיל כלי של בשר לאכול בו חלב או איפכא צריך שלא יהא בן יומו ואם מגעיל בכלי של איסור צריך שלא יהא בן יומו עכ"ל . *)ותמהתי על שלא העתיק רמ"א גם זה דבעינן במי' ס' נגד הכלי שהגעיל יכול להגעיל אפי' ב"י כמ"ש . ובמה שכתב הטור וכן אם מגעיל כלי של בשר כו' צריך שלא יהא בן יומו זה דוקא לכתחלה אבל בדיעבד עלתה לו הגעלה שהרי נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא הוא ואפי' בקערה של בשר ביורה הולכה ובניהם בן יומו פסק הטור בשם הרא"ש בסי'

בסימן צ"ה דמותר ובחסר"י סוף ע"א מביא כאמת כן לענין חמץ בע"ב פסח קודם הרבע שעות דמותר אפי' בן יומו דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא אלא דכאן מיירי לכתחלה דאסור לעשות שיהא נ"ט בר נ"ט לכתחלה כמו שכתבתי סי' צ"ב סעיף ב' ולדידן יש איסור אפי' דיעבד אם שיהם ב"י כדעת סבר התרומה שמביא הטור שם סימן צ"ה . ועוד יש לומר דצריך שלא יהא בן יומו ע"פ מה שכתב ב"י בשם רשב"א שכתב היאך אנו מגעילין כלי שלא בלע איסור אלא עד מקום קבולו וכשמכניסין אותו ביורה פולט מקום האיסור ובולע ההיתר והשיב כיון שאין מגעילין רק שאינו בן יומו ליה נ"ט עכ"ל : (ג) די לה בהגעלה . כיון דהיתרא קא בלע : (ד) אסור להשתמש בו כו'. שכיון שיש לו בלע של איסור דהא אסור להשתמש בו ע"י האור ע"כ חיישינן שמא יפלוט יותר בחמין שנייס : (ה) אבל בדיעבד אין לחוש אבל זה . לא קאי רק אהדברי הרב"ה אבל אמה שכתב הש"ע אם הגעיל כלי הצריך ליבון כו' אפילו דיעבד אסור וזה פשוט : (ו) אפילו דברים חריפים כחומץ כו'. בד"מ כתוב ראיתי שיש מקילין בחומץ ליתנו בכלי אסור וראייה מכבד דאמרי' חומץ לומתו הכי כמי אינו מפליט וליתא דהדרבה בכלי מפליט חומץ טפי כמו שכתב בח"ח סימן תנ"ב וגבי כבד שאני כן כ"ל ונייסו ע"י הדחה ושטיפה ודאי שרי כמו שכתב

הגעלה (ארוך) [חן] כל מקום שצריך הגעלה לא מהני אם קלפו לכלי בכלי אומנות (ת"ה סי' ק"ל ומרדכי והגהת ש"ד) ועיין לעיל סימן ק"ח דין מרדה של איסור :

ג דיני הגעלה וליבון הלא הם כתובים ז בהלכות פסח :

ד [ט] (ו) ח מחבת שמטגנים בה אע"פ (ז) ח שלענין חמץ (ג) בפסח (ג) די לה בהגעלה לענין שאר איסורים צריכה ליבון :

ה [י] ט אם הגעיל כלי הצריך ליבון (ד) אסור להשתמש בו בחמין אפילו שלא על ידי האש :

הגה [יא] אבל מותר להשתמש בו י (ד) צונן אפילו לכתחלה ע"י הדחה ושפשוף היטב וכ"ש בכלי שצריך הגעלה ודוקא בדרך עראי כגון ששוא בבית העובד כוכבים יא או (ה) בדיעבד [יב] אבל אם רוצה להשתמש בו בקבע יש מחמירים ואומרים דאפילו להשתמש בו צונן צריך הגעלה או ליבון גזרה שמא ישתמש בו חמין (מרדכי ורוקח) והכי נוהגין יב [יג] ואפילו כלים שתשמישן בצונן אם יש לחוש יג (ו) שחממו בו יין כגון כלי כסף נוהגין להגעיל ואין לשנות (ארוך בשם ראבי"ה) יד ואפילו תיבות ושלחנות הנקחים מן העובדי כוכבים נוהגין להגעיל שמא נשפכו עליהם חמין ודוקא לכתחלה (ה) אבל בדיעבד אין לחוש (ז) לכל זה (שם) טו [יד] וכלי חרס שנשתמשו בו בצונן מאחר דלא הפסד בהגעלה מקרי דיעבד וכגי ליה [טו] במריקה ושטיפה היטב (שם) (ח) ומותר ליתן בו אח"כ (ו) אפילו דברים חריפים כחומץ וכיוצא בו וכ"ש דברים קשים כהבלין וכיוצא בהן ועי"ל סימן נ"ח :

ו כלי מתכות [טז] אף על פי שי"א שאם נשתמש בו איסור במקצתו נאסר כולו משום דחם מקצתו חם כולו טז [יז] אבל לענין הכשרו *לא עלה לו הכשר עד שיכשיר כולו ביז לענין הגעלה בין לענין ליבון :

ס"פ ג' דדוקא כשנשתמשו בו בצונן מותר ליתן בו דברים החריפים ע"ש : יא או בדיעבד . כלו' שקנאו שאין לו בו אבל אם נשתמש בו דיעבד שלא יאסר המאכל הא לא צריכא למימר : יב ואפילו כלים שתשמישן בצונן אם להשתמש בו בקבע אבל דרך עראי אפילו כליה שמשתמשין בהן בודאי חמין מותר להשתמש בהן ע"י הדחה ו בה"ח סימן תנ"ח ס"ו : יג שחממו בו כו'. או שעמד בו יין וכס"ג מע"ל דה"ל ככבוש : יד ואפי' תיבות ושולחנות ס"ק נתבאר דנוהגין להכשיר השולחנות ע"י עירוי : טו וכלי חרש כו'. זה לשון האיסור והיתר הארוך בשם דין הגעלה כגון כוסות של חרס ששתה בהן עובד כוכבים מותר לישראל לקנות ולשתות בו ע"י הדחה כו' וכ"ש כלי כוכבים כמה ימים דפרי לישראל לקנותו ממנו להדיחו ולהטבילו כו' ודוקא כלי מבהאוה אבל שאר כלי חרס שקנה מסופק בו שנשתמש בחמין לריכין שבירה אבל כלים חדשים שקונים מן השוק אפי' בכלי חרס אין צריך לספק בקדאין

הגה (י) (ז) יז (ח) ודוקא אם נשתמש בכולו אבל אם ידוע שלא נשתמש רק (ט) בקצתו יח כבולעו כך פולטו (טור):

ז [יח] יא סכין ישן בין גדול בין קטן הניקח מהעובד כוכבים יב אם בא להשתמש בצונן יג אם אין בה

חידושי רע"ק

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

באר היטב

גומות [יט] יד נועצה עשרה פעמים [כ] טו בקרקע קשה [כא] טז וצריך שכל נעיצה ונעיצה תהיה בקרקע קשה לפיכך לא ינעוץ במקום שנעץ נעיצה אחרת (טור בשם הרמ"ה) יט [כב] יז ואפילו (כ) להתוך בו דבר חריף כמו צנון סגי בהכי. (ולהשתמש בו בקביעות לא גרע מאחר כלי שמוהגין להגעיל אפילו לצונן) (סברת הרב בדברי האגוד) (כמו בכהאגר) [כג] יח ואם יש בה גומות [כד] (או) שרוצה להתוך בה חמין [כה] או לשחוט בה [כו] יט בלבנה [כז] כ או משחיזה [כח] במשחזות של נפחים היטב על פני כולה:

פרי חדש

מטה יהונתן

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

באר היטב

גליון מהרש"א

גדולות לא תמלא בהן ס' נגד כולם ואפ"ה מתירין לגם ועוד דמאחר שהמים צריכין לרתיחה בשעת ההגעלה והכלי טרוד לפלוט בשעה קלה שתתכו ביורה אין חוזר ובולע כדאיתא לקמן עכ"ל ואיני יודע כיון בהמים נאסרים למה לא יאסרו שוב הכלים שמגעילים בהן והראיה שהביא מסמ"ג איני מכיר דהסמ"ג אשמועינן דמותר לכתחלה להגעיל ואין בו משום מבטל איסור לכתחלה ומה שמגעילים בפסח הרבה כלים כמי אין ראיה דהא כיון דהוא ודאי דגם הוא מטעם הרבה בחולין פוגם ואינו...

וכדכתב האו"ה גופיה שם כמה פעמים ומ"ם דאינו חוזר ובולע נמי ליתא דהגע עצמך אילו נפל איסור לפחות מס' ואח"כ נתחב שם כף אי לא נאסר ועוד דהרי אותו כלי גופיה נאסר כשאין במים ס' נגדו אלמא דלא אמרינן דאינו חוזר ובולע וכן פשוט בכמה דוכתי ונראה דהאו"ה מצרף כמה צדדים זה לזה כדי להתיר ולפע"ד אין כאן היתר דקי"ל (לעיל סי' צ"ח) טעם כעיקר דאורייתא וקי"ל לעיל ס"ס צ"ט דחוזר וניעור אם כן כיון שהמים מדינא אסורים למה לא יאסרו הכלים. שוב עיינתי בתשובת הרשב"א ומצאתי בסי' רס"ב דהראב"ד ומחלוקתו לא נתבו דבריהם גבי הגעלה כלים אלא בעלמא באיסור עצמו פליגי אי חוזר וניעור ומינה נמד הרשב"א כי היכי דפליגי באיסור עצמו ה"ה דפליגי בהגעלה כלים ע"ב מבואר כך להדיא ולפי זה למאי דנתבאר לעיל סי' צ"ט ס"ק ך' דלא קי"ל כהראב"ד אלא לעולם חוזר וניעור א"כ ה"ה הכא דהכלים נאסרים וכ"פ הרשב"א בתשובה שם ודלא כהאו"ה גם הט"ז לא כיון יפה במה שהביא כאן ב' דעות דהא קי"ל לעיל סוף סי' צ"ט דלא כהראב"ד גם מבואר מתשובת הרשב"א הנ"ל דהכלים חוזרים ובולעים ודלא כסברת האו"ה:

ומ"מ נראה לענ"ד דבשפוד שאלו בו בשר שלא נמלח ורוצה ללבנו לצלות בו בשר כשר די בליבון המקלה דהיינו במקום שהגיע האיסור כיון דאפילו צלה בו בשר היתר בלא ליבון כלל כשר בדיעבד כמ"ש בסי' ע"ו ומטעם דטורא משהב פליט אלא דאם צלה בו בשר נבילה נראה לע"ד דאסור בדיעבד כמו שכתבתי בסי' ע"ו דליר נבילה מסריך סריך ולא אמרינן ביה כבולעו כך פולטו וכדאיתא בכמה דוכתי ובודאי נאסר השפוד באותו מקום ואם כן לא יפה עושים אותן סולפי דרכים שלוקחים שפוד של עובד כוכבים ומלבנין החלק העליון שצולין בו ולא יהר אלא דבדיעבד ודאי אין לאסור אם לא ליבן רק המקלת מידי דהוה אידות הכלים דבשר בדיעבד אם לא הגעילם כמו שכתב רמ"א בהלכות פסח ואפילו לכתחלה נראה דאם מלבן השפוד חלק גדול גם במקום שלא הגיע שם האיסור אף שלא ליבן כל השפוד כולו סגי כיון שמקום שלא הוכשר הוא מרחק רב ממקום הגלייה כן נראה לי:

לבנו ולא הגעילו אפילו יש בו גומות [לא] או אם הגעילו ולא לבנו ואין בו גומות וחתך בו מאכל חם לא נאסר אפילו הסכין בן יומו ואם השחיז במשחזת היטב בכל מקום והגעילו אח"כ מהני אפילו לכתחלה כמו ליבון (מרדכי פ"ב דעבודת כוכבים וארוך) אם יוכל לנקות הגומות שבו:

ביאור הגר"א

מילואים

מטה יהונתן

אשל אברהם

קכב (א) ואפ"ה אסרו חכמים כו'. ובמרדכי הקילו כדלעיל סי' ק"ח סעיף ג': (ב) חשיב כאלו הזר ונתבשל כו'. בטעם דבשר בחלב אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה ע"כ הוין אלו המים נבילה כולן ומכח בליעת איסור בשר בחלב שיש בקדירה כבר יתנגש טעם במים אבל בשאר איסורי' לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה כמ"ש סימן ק"ג: (ג) איסור מועט כו'. בסי' צ"ט סעיף ז' נתבאר דלענין הלכה לא קי"ל כן ע"ש:

קכב א נותן טעם לפגם כו'. עד סוף הסעיף על נכון בסימן ק"ג ע"ש: ב אבל אם היה האיסור דבר חריף כו'. וכד"מ ובת"ח כלל ס"א דין י"ב כתב דבר חריף בקדירה כל בשר שאינו ב"י ואח"כ בשל בו...

הלכות נותן טעם לפגם

קכב דין נותן טעם לפגם בכלים. ובו י"ב סעיפים:

א א [א] א נותן טעם לפגם מותר:

ב [ב] ב קדירה שאינה בת יומא [ג] דהיינו ששהתה מעת לעת משנתבשלו בה האיסור הויא נותן טעם לפגם (א) [ד] ואפילו הכי (א) אסרו חכמים לבשל בה לכתחלה (ב) גזירה אטו בת יומא [ה] בין שבלועה מאיסור ובא לבשל בה היתר [ו] ובין שבלועה מחלב ובא לבשל בה בשר או איפכא:

ג [ז] ג י"א הא דהשיבה פגומה כשאינה בת יומא דוקא שהקדירה יפה וסר ממנה כל שמנונית איסור הדבוק בה אבל אם לא הדיחה יפה שהאיסור הוא בעין אינו נפגם בשהיית מעת לעת (רשב"א וטור והאב"ד):

הגה [ח] ומ"מ אם יש שם רק נגד הדבוק בקדירה הכל שרי דמה בקדירה כבר נפגם וא"צ שיעור (כן משמע לעיל סימן צ"ה) [ט] (ג) וי"א דבדברים חריפים לא אמרינן דין נותן טעם לפגם כמו שנתבאר לעיל סי' צ"ה וצ"ו ולכן אם בישל בקדירה האיסור שאינה בת יומא מאכל חריף כגון הבציל שרובו חומץ או תבלין או שאר דברים חריפין אסור [י] אבל לא מה שהתבשיל חריף משום מעט תבלין שבו (מרדכי פה"מ ורשב"א סי' המ"ט) וכן נוהגין ועיין לעיל סי' צ"ה וצ"ו ב [יא] אבל אם היה האיסור דבר (ג) חריף ואח"כ שהה הקדירה מעת לעת ובשלו בו היתר שאינו חריף מותר דאין החריפות הראשון משוי ליה לשבח (ארוך כלל נ"ח):

ד [יב] ד קדירה הבלועה מבשר וחלב [יג] אם קודם שעבר לילה אחד חממו בה מים (ב) חשיב כאילו הזר ונתבשל בה האיסור ומונים מעת לעת משעה שהוחמו המים [יד] מה שאין כן בשאר איסורים (טור סימן קכ"א וסימן צ"ד וע"ל סימן צ"ד ס"ק כ"ב וסימן ק"ג):

ה (ג) [טו] ה איסור (ג) מועט שנבלע בכלי שדרכו שלא להשתמש בו בהיתר מועט בכדי שיתן זה טעם בהיתר כדי

(*) יש גורסין אתו כגרסת מהא"ט ויש גורסין תוך. וכגרסא ממטה יהונתן וכן מוגה הגירסא בכפ יש גוגים וגונה להכריע.

ביאור הגר"א

קכב [א] נ"ט כו'. פ"ג דפסחים ופ"ו דנזיר ופ"ב דע"ז ל"ז א' ל"ח ב' ת"ר הקפריסין כו' ת"ר הנוטפין כו' אר"ש האי מישחא כו' ל"ט א' ב' ופ"ה ס"ה ב' ס"ו א"ב ס"ה א"ב ע"ה ב' ע"ו א': [ב] קדירה כו'. פ"ג דפסחים ופ"ו דנזיר ופ"ה דע"ז ס"ז ב' ע"ו ז' ואף מדרבנן מותר כמ"ש שם ל"ו א' ל"ח ב' ל"ט א' ב' ע"ה ב' כנ"ל וכמ"ש תוס' בחולין ח' ב' ד"ה השוחט דנמ' קאמר בע"ג שם גבי שמן וכן גבי דבש למאי ניחוש כו' נפל"פ מותר יסתני' דאסר בשמן א"א לומר דס"ל נפל"פ אסור דא"כ אמאי התירו בדבש אלא משום ודבש פוגם אפילו בעין משא"כ בשמן ורי"ג וב"ד שהתירו משום שאינו בן יומו: [ג] דהיינו

הגר"א

אמרינן דחורפיה מחליא ליה לשבח והקשה עליו בת"ח מקורם של חלתית וכ"פ בסי' צ"ו בתג"ה והמרדכי תירץ משום דאית להו סכין מיוחד לכך ועמ"ש למטה ועוד תי' שאין חותכין אותו אלא תולשין אותו והקשה דהא מבשלין אותו בכליהם ותי' דסתם כלים של עובד כוכבים אינו ב"י כמש"ל בס"ו ואע"ג דדבר חריף הוא כיון דמבשלין אותו בדבש והזנגביל מועט הוא אינו נחשב דבר חריף וכ"כ הסמ"ג ולכל התירוצים צ"ל כן בין לתי' של הסמ"ג או לתי' הב' של המרדכי ועמ"ש בס"ו דתי' הראשון של המרדכי נסתר ג"כ ע"ש [וע' מרדכי רפ"ו דברכות ות"ח כלל ס"א סי' ז'] : [יא] אבל אם כו'. כ"כ או"ה וצ"ע דהא

באר היטב

פתחי תשובה

גליון מהרש"א

מטה יהונתן

(סימן קכ"ב בש"ע סעיף ב') ואפ"ה אסרו חכמים לבשל בה לכתחלה כו'. דין זה...

נקודות הכסף

ג הרי זה מותר כו'. והרא"ה והטור השיגו ע"ז וכ"פ הב"ח ע"ש:

ד סתם כו'. הטעם כתבו הפוסקים דהוי ספק ספיקא ספק נשתמשו בו היום או אתמול ואת"ל נשתמשו בו היום במה נשתמשו בו בדבר שהוא פוגם בעין או בדבר שאין נ"ט ומכ"מ אסור לבשל לכתחלה בכלים של עובדי כוכבים דליכא אלא חדא ספיקא

(ד) לפיכך אם עבר ונשתמש. פירוש דבר שאינו חריף אבל אם הוא דבר חריף ודאי אסור כדלעיל סעיף ג' והטעם במהרי"ק כלי עובד כוכבים שאינו ב"י כתב בטור בהוא מבוס ספק ספיקא ספק אם נשתמש בו היום ואפילו נשתמש בו היום במה נשתמש בו בדבר הפוגם וכתוב בטור ולפי זה הוא הדין

שישתמשו בו כמו קדירה גדולה וחבית וכיוצא בהן ג *) הרי זה מותר להשתמש בו לכתחלה אף על פי שהוא בן יומו לפי שאי אפשר לבא לידי נתינת טעם [טז] אבל אם הוא כלי שמשתמשין בו בדבר מועט כמו קערה וכיוצא בה אסור להשתמש בו שאין מבטלין איסור לכתחלה אפילו איסור מועט ואפילו איסור הבלוע:

ו ד [יז] סתם כלי עובד כוכבים הם בחזקת (ד) שאינם בני יומן (ד) לפיכך אם עבר ונשתמש בהם קודם הכשר התבשיל (ז) מותר:

הגה (ה) אבל אם חמם מים בכלי של עובד כוכבים ללוש בהן פת

פרי חדש

באור הגר"א

הדושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

מנחת יהונתן

חידושי בית מאיר

גליון מהרש"א

לתגות אגוזים מבושלים מן העובד כוכבים: (ו) כך סתם כלים שלנו. כיהרתיו בסמוך: (ז) אבל לפי שעה אין להוש. זהו מדברי המרדכי בהעתיק בסמוך בכתב כן גבי סכינים דדוקא אם כניהם אלא העובד כוכבים הלי יום או יותר אבל לפי שעה לא עכ"ל

ו מקרי דיעבד: י אף על פי כן אסור (ח) לומר לעובד כוכבים בשל לי ירקות בקדרתך וכן לא יאמר לו עשה לי מרקחת שכל האומר בשל לי הרי הוא כאלו בישל בידיו [יט] ואפשר שעל ידי הרקחים (או שאר אומנים) מותר שכל האומנים מיחדים כלים נקיים למלאכתם כדי שלא יפגמו אומנותם [כ] ובעל נפש יחוש שדברים אלו מביאים לידי טהרה ונקיות:

ז [כא] ח *) כשם שסתם כליהם של עובדי כוכבים אינם בני יומן (ו) (ו) כך סתם כלים שלנו בחזקת שאינן בני יומן:

ח ז [כב] ט כלי שנאסר בבליעת איסור ונתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב (טור בשם רשב"א):

ט [כג] י יש ליזהר מלהניח בבית עובד כוכבים כלי סעודה דחיישינן שמא ישתמש בהם:

הגה [כד] ואפילו אם נתנם לאומן לתקנם [כה] צריך לגעול בהם

חידושי הגרשוני

פרי חדש

הדושי רע"ק

באור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

מנחת יהונתן

יד אפרים

גליון מהרש"א

מטל"ע מ"מ לענין דינא נ"ל להרב לחלק כמ"ש . וכל זה לדעת הרב אבל הב"ח בס"ס זה ובסי' קל"ז חולק וכתב דהיכא דפסח ביד עובד כוכבים כאלו יום והחזירה בו ביום צריך הגעלה ואם כלי חרס הוא צריך שבירה ולא מהני שהייה מעל"ע ואם נשתמש בו באותו יום המאכל אסור וזהו כדעת הא"ח שפירש כן דברי המרדכי בשם ר"ת והיכא דפסח ביד עובד כוכבים

לפי שעה מהני שהייה להשתמש בו לכתחלה והכי מיירי הא"ח בשם הרא"ש ואם נשתמש בו בלא שהייה המאכל מותר והיינו מ"ש המרדכי בשם ר"ת אבל לפי שעה אין לחוש עכ"ד אכן מה שהקשה הב"ח לקמן סי' קל"ז ממ"ש הטור והרש"י והפוסקים דהבולא כלי היין ביד עובד כוכבים אפילו בעה אחת צריך הכשר כו' ונדחה

יש"ראל שאפה בבית העובד כוכבים ושכח היורה ... העובד כוכבים עד למחרתו והביא נ"ל אף על גב דתנן כו' ... העובד כוכבים שיש לומר שנשתמש בהן מיהו יש לומר העמד היורה על הזקתו ונאמר לא נשתמש בה היכור ואפילו נשתמש ה"ל פגומה ...

(שם בס"ח ס"ק ח') ותו ידברי הרא"ה תמוהין דהא בכלי עובד כוכבים נ"כ מותר בדיעבד כו' . דבריו תמוהין דהרא"ה ס"ל ממש כהר"ם מרוטנבורג הלכך ל"ד נכלי של עובד כוכבים דהכא כיון דכלי ישראל הוא אמרינן העמידהו על חזקתו וכמ"ש הר"ם ואפ"ה דלהר"ם אם החזירו בו ביום צריך פיגום אלא דהר"ם מיירי סתם דפסח כבר ביד עובד כוכבי' והחזירה למחרתו הלכך מותר מיד . וגם יתר דבריו שכתב בכאן אינם מוכרחים כלל ועמ"ש בש"ך בזה :

חידושי הרעדשוני

פרי חדש

באר היטב

חידושי בית מאיר

יכן בכלי היין דסי' ... ל"ו אבל באין ס"ס כגון שהחזירו בו ביום יש לאסור אפילו דיעבד מדינא והיינו אם הוא כלי אכילה אין איסור אלא ביפה"ה אלא העובד כוכבים מקלח היום שיעור גדול בלפי אומד הדעת שנשתמש בו באכילת איסור ואם הוא כלי בהיה כהכיה דכלי יין סימן קל"ו דאסור לכתחלה הוא אפילו לפי בטה כנלע"ד ומו"ה ז"ל האריך בדין זה והעלה מה שהעלה ומה שנלע"ד כתב : (ט) ובמקום צורך יש להקל . כבר נתבאר שלענין הלכה לא קיימא לן כן :

בניכס בסתם וזהו דעת הרב בסימני ת"ח שם וכאן בהג"ה דאם הניחו ביד עובד כוכבים מנל"ע מותר להשתמש בו לכתחלה וכן עיקר . וכל זה בכלים שדרכן להשתמש בהן בחמין אבל כלים שדרכן להשתמש בהם צונן ודאי דסגי בהדחה וק"ל : ט ולכתחלה יש ליזהר בכל ענין כו' . והעולם אינם נזהרים עתה בזה והטעם משום דהעבדים והשפחות הם בבית ישראל תמיד בישראל יוצא ונכנס שם דהכס"ג מותר אפילו לכתחלה כדלעיל סי' קי"ח ס"י : י מותר לקנותם . נ"ל דה"ע דכיון דסתם כלים של עובד כוכבים אינן ב"י א"כ ליכא אלא איסור דרבנן ועובד כוכבים מסל"ת נאמן באיסור דרבנן כמ"ש בסימן נ"ח ס"ק ב' ע"ש וע"ל סי' קכ"א ס"ק ט"ו :

בודאי בן יומו (הגה) (ט) [כט] ובמקום צורך יש להקל בדיעבד ט [ל] ולכתחלה יש ליזהר בכל ענין אפילו בעבדים (ח) ושפחות העובדי כוכבים שבבית ישראל שלא לייחד כלים שלנו אצלן במה שמשתמשו בהן בדברים האסורים (בס המרדכי) וע"ל סימן קל"ו :

י [לא] יא קערות ששלח ישראל לעובד כוכבים עם מאכל ושהו שם אם ניכר בהם המאכל ששלח הישראל בתוכם מותר ואם לאו אסור אם רגילים להדיח הכלים בחמין דחיישינן שמא הודח עם כלי איסור :

יא [לב] יב כלי סעודה שביד העובד כוכבים ומסיח לפי תומו ואומר שחדשים הם ויראה שהוא כמו שהוא אומר י מותר (ט) לקנותם ממנו :

הגה [לג] ויש מחמירים ואומרים שאינו נאמן ואין ליקח כלים מן העובד כוכבים רק כשמוכר הרבה כלים וקונה כלי בין הכלים (רשב"א בשם ר' יונה) וכן נוהגין לכתחלה אבל במקום הדחק כגון בתחלה בבית עובד כוכבים ואין לו כלים נוהגין כסברא הראשונה וכן עיקר ועיין לקמן סימן קל"ז :

יב [לד] יג יש מי שאומר שקערות הבאות מעבר לים שקערורות ירקרקות או אדמדמות אסור להשתמש בהן לעולם בחמין מפני שאינן חדשות שהעובדי כוכבים משתמשים בהם ואינו ניכר :

באר הגולה

דעבודת כוכבים : יא בא וכרא"ש כלל י"ע סימן כ"ב : יב בא"ח בשם הרשב"א סי' ת"ו לדעתו : יג ב"י בשם א"ח וכל כו בשם הרשב"א :

פרי חדש

בס תרומה מגעילה שלש פעמים בחמין ודיו א"ר כא ואין למדין לענין נכלה ולקבין עלווי דלמאי אין למדין והא תרומה כעין מיתה ונבלה כלאו ומשנין כמ"ד קלנו עליהם את המעשרות פירוש דסבירא ליה דתרומה בזמן הזה דרבנן ...

ביאור הגר"א

בסתם כליהם : [כט] ובמקום צורך כו' כפי' הר"ן שם דלכתחלה קאמר : [ל] ולכתחלה כו' . כמש"ל סי' קי"ח ס"ב : [לא] קערות כו' . כנ"ל ואם ניכר הוי חותם : [לב] כלי סעודה כו' . עש"ך : [לג] (ליקוט) כלי כו' ע"ל סי' קכ"ז ס"ו אין עובדי כוכבים כו' ועבא"ח סי' תקי"ג ס"ו בהג"ה דנאמן בדרבנן והוא דיעות חולקות בפוסקים ועב"י בי"ד שם ופליגי בסוגיא דפ"ו דב"ק קי"ד דמסל"ת נאמן בדרבנן אי אמרינן כן אף בעובד כוכבים או לא (ע"ב) : [לג] ויש מחמירין . דס"ל דאף בדרבנן אינו נאמן : [לד] (ליקוט) יש כו' . כמ"ש בע"ז ל"ג א' וכפי' ר"ת בתוס' שם ד"ה כך כו' וכמש"ל סי' קכ"ה (ע"ב) :

באר היטב

(ח) ושפחות. והעולם אין נזהרין בזה עתה והטעם משום דהעבדים והשפחות הם בבית ישראל תמיד בישראל יוצא ונכנס שם דהכס"ג מותר אפי' לכתחלה כדלעיל סי' קי"ח ס"י עכ"ל הש"ך : (ט) לקנותם. כ' הש"ך נ"ל דה"ע דכיון דסתם כס"ע אינו ב"י א"כ ליכא אלא איסור דרבנן ועובד כוכבים מסל"ת נאמן באיסור דרבנן :

מטה יהונתן

יד אפרים

חידושי בית מאיר

גליון מהרש"א

סימן קכ"ב דהפ"ח אוסר בבו"ח : (ש"ע סעיף י') אם רגילים להדיח הכלים בחמין . ואם רגילין להדיח זה אחר זה עי' סימן צ"ה ס"ד בהגהה ובכלי יין עי' סימן קל"ז : (ש"ע סעיף י"ב) שהעובדי כוכבים משתמשים בהם ואינו ניכר . ואף דסתם כלי אב"י וכש"כ שאין לקנות מחנות שמשאילים כלים לשבדי כוכבים ולא ידעינן אי רובן ודאי היתר דלבטלו ברוב ת' דבר שמואל אבוהב סימן רנ"ח :

קכג (א) משום גזירת י"נ כו' . פי' משום בנותיהם הסרוהו בבתייה ומשום גזירת י"כ אסרוהו אף בהנאה ולפי טעם זה יש היתר עכשיו כדמסיק דהיינו כיון שאין י"נ גמור שכיח בינינו בטל הטעם והותרה הגזירה והכי ס"ל לרשב"ם במביאו הטור וכעין זה אמרינן גבי גילוי לעיל סימן קט"ז אבל לפי מ"ש הטור בריש הטעם כיון שי"נ גמור אסור בהנאה עשו סתם יינם כאלו ודאי נתנסך ולא משום גזירה ממילא גם עכשיו אין היתר הנאה דדבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו דאין בייך לומר בזה בטל הטעם ע"כ שפיר כתב הטור אבל רשב"ם כו' דתמ' ב"י על ל' אבל ולפי מ"ש ניחא כן כתב ד"מ ולי נראה דכמ"ש הטור ומתמירו לאסור כו' כוון בזה דאף שאין בייך בזה גזירה כלל דמשום בנותיהן פשיטא לא גזרו בזה ואפילו משום י"נ הוא גזירה רחוקה ביין שלנו נמלא

קכג א משום גזירת כו' . כלומר אסור מדרבנן משום יין שנתנסך לעבודת כוכבים שאסור מדאורייתא וכן משום גזירת בנותיהן כדאיתא בש"ס ופוסקים : ב ובזמן הזה כו' . כתב הב"ח דאפי' בהכי ליה קמי עבודת כוכבים כדרך ניסוך פנים מ"מ כיון דקי"ל דעובדי כוכבים שבח"ל לאו עובדי עבודת כוכבי' הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן אם כן מה שמנסכים יין לעבודת כוכבים אין קרוי ניסוך כיון דקריינן בהו שאין יודעי' בטיב עבודת כוכבים ומשמשים דמס"ט כמי אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא

הלכות יין נסך

קכג כמה דינין מיין נסך (ואיזו יין נאסור משום יין נסך)

ובו כ"ו סעיפים :

א [א] א סתם יינם של עממים עובדי כוכבים אסור בהנאה [ב] וה"ה למגעם ביין שלנו :

הגה (א) א [ג] משום (א) גזרת יין שנתנסך לאלילים ב [ד] (א) ובזמן הזה שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעבודת

באר הגולה

א משום דעבודת כוכבים דף כ"ט וכפי' התוס' שם דמתני'

גליון מהרש"א

(סימן קכ"ג) במה דיני מיין נסך . אף לרמב"ם דבאיסור דרבנן נמי אין מברכין תחלה וסוף וכ"כ בש"ע א"ח ר"ס קצ"ו מכל מקום האינו נזהר מסתם יינם מברך עליו ת' באר עשק סי' קי"ם . בבא"ה שם יש לצדד בתכלית הקולות ...

ביאור הגר"א

קכג [א] סתם כו' . גמ' ל"א א' סתם כו' : [ב] וה"ה כו' . פשוט שם בכמה מקומות בפ"ד : [ג] משום כו' . רש"י ל"א א' ד"ה סתם כו' ותוס' כ"ט ב' ד"ה יין כו' ע"ש : [ד] ובזה"ז

באר היטב

קכג (א) גזרת . פי' הט"ז משום בנותיהם הסרוהו בשתייה ומשום גזירת י"נ אסרוהו בהנאה ...

פתחי תשובה

ב [ו] אסור לעשות מרחץ מסתם יינם לחולה שאין בו סכנה, (ועיין לקמן סוף סימן קנ"ה):

ג (ג) יין מבושל שלנו שנגע בו העובד כוכבים ו (ג) מותר [ז] ומאימתי נקרא מבושל ז (ז) משהרתיחו על גבי האש:

ד [ה] יין שמערבין בו דבש ופלפלין [ט] אם נשתנה טעמו מחמתם אינו נאסר במגע עובד כוכבים. ח [י] (והוא הדין כשהוא לחוד או פלפלין לחוד (ב"י בשם תשובת רשב"א):

ה [יא] תבשיל שיש בו יין ונגע בו העובד כוכבים אפי' קודם שהרתיחו (ד) אין בו (ה) משום יין נסך:

ו [יג] חומץ (ה) שמבעבע כשמשליכין אותו על הארץ אינו נאסר במגע עובד כוכבים (רשב"א וה' יונה ומרדכי):

ז [יז] אם נמצא חבית יין שנתחמץ עד שמבעבע כשמשליכין אותו על הארץ ותוך שלשה ימים למפרע נגע בו העובד כוכבים יד אין לחוש למגעו (נמוקי יוסף פרק המוכר פירות):

ח (ה) [יח] מי (ח) הבוסר נו נאסרים במגע עובד כוכבים:

הגה [יט] יין מזוג [כ] כל זמן שיש בו טעם יין אסור (טור) בין [כא] ויש מתירין בשמרים הלוקים מים (ב"י בשם הרשב"א) כמו שיתבאר סימן קל"ד:

ט [כב] מים שנוהגים על הרצנים שלנו שנדרכו ברגל ולא נעצרו בגלגל וקורה (ו) יז [כג] פעם ראשון ושני אסור אפילו לא מצא כדי מדה [כד] ואם נעצרו בגלגל אין בהם משום יין נסך אלא א"כ נתן ג' מדות מים יח (ו) ומצא (ס) ד' ונגדו יט ויש מי שאומר שאין להתיר מגע עובד כוכבים (ז) בשום תמד (פי' מים שנותן על החרצנים והזגין וקולטת טעם

ייז) כל שהוא משובח לשתייה (ז) משום דמחליף ביין גמור :

י **יט** [כו] יד יש להזהר מלהוציא החרצנים והזגים כהגתות על ידי עובדי כוכבים או (°) כנענים אפילו אחר (יא) שהוציאו מהם יין ראשון ושני :

יא [כז] טו שמרים שלנו שתמדן ולא מצא כ אלא כדי (יב) מדתן פעם ראשון אסור אם נגע בהם העובד כוכבים כא ופעם שני מותר אבל (ז) שמרים של עובדי כוכבים [כח] לעולם אסורים אפילו לא מצא אלא כדי מדתן אפי' תמדן כמה פעמים.

[כט] (יין (יג) למוקים פי' כב שנתן מים על ענבים יבשים כג הרי זה כיין כד (ח) ומתנסך) (כאגור סוף כלל כ"ב ותשובת ר"ל ב"ח סימן מ"ח) :

יב [ל] טז חבית שפינה שמריו ושכשכן במים אין לחוש אחר כך לשום מגע לפי שהיין בטל במים ששכשך בהם :

יג יז חרסים שבלעו יין של עובד כוכבים הרבה עד שכששורין אותם במים פולטים יינם כה (ט) אסורים בהנאה :

יד יח החרצנים והזגים של עובדי כוכבים וכן יט שמרי יין שלהם כו תוך י"ב חדש אסורים בהנאה ולאחר י"ב חדש מותרים אפילו באכילה (ח) [לא] כ וה"מ (יד) כשתמדן במים בתחילה אבל אם לא תמדן אסורים לעולם אפילו יבשם בתנור :

הגה [לב] וזה לא מיירי אלא בחרצנים שהיו על יין נסך כז אבל אם שלא החרצנים מן הגת קודם (טו) (י) בהמשיך היין כמו שיתבאר אינן אסורין (ב"י בשם הרי"ף והרשב"א) [לג] וכן אלו שדורכים הענבים בחבית אע"פ שהיין צף עליהם למעלה מותרים (כל בו) :

טו [לד] כא המחמיץ בשמרי יין של עובדי כוכבים תוך זמן איסורם כח כל העיסה אסורה (טז) בהנאה. (ואם דבר העובד כוכבים לאמן בהם אם מותר לקנות מהם כט עיין לעיל סי' קי"ד):

טז [לה] כב יש מי שאומר שתבצית יין הנקרש על דופני החבית והקנקנים נהגו בו (יז) היתר שמשתמשין בכלי עובדי כוכבים ל לאחר י"ב חדש או לאחר

(ז) משום דמוחלף כו'. משמע שאפי' המד של שמרים דינא הכי דחד טעמא הוא וזה דעת הרא"ש בטור וכ"פ בדרישה *) וא"כ תמוה מה שפסק בסעיף י"א פעם שני מותר ולפי מה דקי"ל בסי"א שהוא דעת ה"ר יונה לא קי"ל כהך יש מי שאומר : (ח) וה"מ כשתמדן במים תחילה. וזהו דעת ר"ת בתוס' כמ"ש בית יוסף ול"ע דהא בפרק כל הצלמים (דף ק"י) איתא דרמי בר תמרי איקלע לסורא והוה נסבה מן החרצני' במלה שלנה כתל עליהם ואלו רב חסדא דלמא מיין נסך הם והשיב לו דלאחר י"ב חודש הוה ולפי דברי ר"ת קשה עדיין מי הגיד לו שהיו אותן החרצנים נתמדים במים תחילה וצריך לדחוק ולומר ידוע שבאותה העיר לא היו מבליעים החרצנים לאון רק אחר שנתמדו תחילה :

מילוי ועירוי (ט) ואין מקליפין התמצית הנקרש עליו שכיון שנתייבש כל כך כבר כלה כל לחלוחית יין שבו וכעפר בעלמא הוא :

יז כג מאימתי נקרא יין ליאסר במגע עובד כוכבי' משהתחיל לימשך לא [לו] דהיינו משנמשך על הגת בעצמו כי הגת (י) הוא מדרון כד ואם (יח) פינה החרצנים והזגים והיין לבדו נמשך מצד העליון לצד התחתון ונשאר היין לבדו עומד נקרא המשכה [לז] (יא) ונאסר כל מה שבגת [לח] כה אפי' לא נגע אלא בחרצנים ובזגים לב [לט] כו אם יש בהם טופח על מנת (יט) (יב) להטפיח [מ] אבל כל זמן שלא הבדיל היין לג [מא] (עד (כ) שולי הגת) (ב"י בשם תוספות והרא"ש ומרדכי) מן החרצנים והזגים לא הוי המשכה :

יח [מב] כז אם מילא מהגת כוס יין (יג) וכיון לשלותו (פי' להסירו מענין כל נע"ך) מהחרצנים והזגים לד הוי (כא) המשכה לה [מג] כח וכן אם נתן סל לתוך הגת או גיגית דרוכה נקרא המשכה (סה"ת וסמ"ג) כיון שהיין (כב) צלול נכנס לתוך הסל ונבדל מהחרצנים והזגים אבל אם לקח החרצנים עם היין לא הוי המשכה [מד] כט ואפילו אם לקחן עובד כוכבים ביחד מותר להחזיר המותר :

יט לו [מה] ל גיגית (כג) מלאה ענבים לז דרוכים עומדת בבית העובד כוכבים (יא) (יד) יש לאסור לח שמא המשיך ממנה :

כ (יב) [מו] לא גת שהיא סתומה (טו) ומלאה דלא שייך בה המשכה וירד ממנה

מ ואם נגע עובד כוכבים בסל נאסר. וכל שכן אם ישנו בסל בלבד מ ואם נגע עובד כוכבים בסל (כה) נאסר ואם החזירו לגת נאסר מה שבגת משום תערובת יין שבסל שנתערב בו

יין והרצנים ביחד להוליך סל שלפני הגת שהיין מסתנן בו לט אין על מה (כד) שבגת תורת יין אלא על מה שבסל בלבד מ ואם נגע עובד כוכבים בסל (כה) נאסר ואם החזירו לגת נאסר מה שבגת משום תערובת יין שבסל שנתערב בו (יג) מא (כו) לב ואם יש בחרצנים (כז) וזגים (כח) שבגת ס' כנגד יין שנפל בו מהסל מותר:

מב (יד) [מה] לג אין (כז) דורכין עם העובד כוכבים בגת [מט] (או גיגית) (מרדכי ותוספות פ' ר"י ותה"ד סימן ל"ג) (מו) מג [נ] שמא יגע בידים וינסך לד ואפילו היה כפות:

הגה ולא דרך כל מה שנמשך מכחו מד ויכול (כח) לחוץ מה נאסר (ב"י וע"ל סימן קכ"ד [נא]) וכל שכן דורכים עם העובד כוכבים היינו בגיגית או בגת שדרך להמשיך ממנו היין וגוזרין קודם המשכה אטו לאחר המשכה (מז) מן אבל בעריבה שאין דרך למשוך ממנו מותר לדרוך עמו מז וכן לקנות ממנו ענבים דרוכות (כט) בעריבה הואיל ואין דרך למשוך בעריבות (מהרי"ק שורש ל"ב ועמ"ש ס"ו):

גם מה שבגת נאסר. כדכתב טעמא בשבת... מב אין דורכין כו'. כדכתב טעמא בסמ"ג דגזרינן קודם המשכה אטו לאחר המשכה...

נקודות הכסף

מטה יהונתן

חדושי רע"ק

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

חדושי בית מאיר

מילואים

קכב א אלא בשתיה. ואיתא בפ"ב (עבודת כוכבים דף כ"ז) אפילו תינוק בן יומו עושה יי"נ בפתייה וכו' היא בפוסקים:

ב שבע מצות בני נח. וכתב הב"ח דהיינו דקבל עליו בקבלה בלא נטילה עבודת כוכבים...

קכב מי הוא העושה יין נסך ודיני נגיעת העובד כוכבים בחבית. ובו כ"ו סעיפים:

א תינוק עובד כוכבים (א) שאינו מזכיר עבודת כוכבים ומשמשיה אינו אוסר יין במגעו (ב) אלא (א) בשתייה:

ב (ג) גר תושב דהיינו שקבל עליו ז' מצות (ה) וכן גר שמל ולא טבל מגען אוסר בשתייה:

הגה (ו) ...

ג (ח) הלוקח עבדים מהעובד כוכבים ונימולו וטבלו (ט) כ"ד אין מנסכין ויין שנגעו בו מותר בשתייה ואף על פי שעדיין לא נהגו בדתי ישראל ולא פסקו שמות העבודות כוכבים מפיהם:

ד בני השפחות העובדות כוכבים שנולדו ברשות ישראל ומלו ועדיין לא טבלו הגדול (ח) אוסרין היין (ו) בשתייה במגען (י) אבל מגע הקטני' מותר אפי' בשתיי' (ג) ט (יא) כיון שמלו אע"פ שעדיין לא טבלו:

כב (נב) עובד כוכבים שדרך היין ולא (ז) נגע בו והרי ישראל עומד על גבו וישראל הוא שכנסו בחבית (יז) מה הרי זה אסור בשתייה:

כג אם חבית של יין נסך מונחת עם חביות כשירות צריך לעשות לה היכר:

כד (נד) אנוא"ה ארדיינט"י של עובד כוכבים אסור בהנאה כיין עצמו:

הגה ופירוש דבריו יין שרוף שעושין (יז) מיין (י) נסך אע"פ שאינו רק זיעה מן הנסך הוי הוא כאיסור עצמו (ריב"ש סי' רנ"ה):

כה (נה) מותר ליקח מהעובד כוכבים קוליינדר"י קונפיט"י אע"פ שנותנין הקוליינדר"י בחומץ (משום דהוי נותן טעם לפגם ועיין לקמן סוף סימן קל"ד):

כו (יח) מים (נו) (לא) דבש (ס) של ישמעאלים נ נא אסור:

הגה מי ששתה יין נסך בשוגג י"א שיתענה ה' ימים נגד ה' פעמים גפן שבחומש (ר"ל לבד משנה תורה) ויתכפר לו. (תשובת הרא"ם):

ה [יב] אם השפחה טבלה לשם עבדות (ח) יש מי שאומר שאין בנה עושה יין נסך אפילו עבר רבו ולא מל אותו בין גדול בין קטן

ו [יג] כל עובד כוכבים (ד) שאינו עובד אלילים יינו אסור בשתייה ומותר בהנאה ומגען ביין שלנו שוה ליינם שאסור בשתייה:

ז [יד] יש מי שאומר שכל מקום שאמרו ביין שלנו שהוא מותר בהנאה ואסור בשתייה מפני צד (ט) נגיעה שנגע בו העובד כוכבים כשהיה העובד כוכבים עובד אלילים יא אבל אם היה איסורו בגלל יב עובד כוכבים שאינו עובד אלילים שנגע ביין שלנו שלא בכוונה או שנפח על פי החבית הרי זה מותר בשתייה וכן כל כיוצא בזה:

ח יג [טו] (א)(°) משוך (י) בערלתו יד אינו עושה יין נסך [טז] יא וכומר אע"פ שהוא מהול עושה יי"נ במגעו טו [יז] (יא) ונאמן לומר ששב בתשובה:

ט טז [יח] האנוסים אפילו הכוכבים שבהם אינם יכולים ליזהר ממגע עובד כוכבים וכיון שהם חשודים עליו אינן נאמנים על (יב) שלהם אפילו בשבועה יז אבל נאמנים על של אחרים:

הגה [יט] ואין אוסרין יין במגען ודוקא אותם שדרים עדיין בין העובדי כוכבים ועושין עבירות בפרהסיא מפני אונס רק בנגיעה נזהרים ואפשר להם לברוח על נפשם רק שממתינים משום ממון או כיוצא בו [כ] אבל אם עוברין גם בנגיעה על עבירות [כא] אע"פ שעשו מתחלה באונס הרי הם כעובדי כוכבים (ריב"ש סי' ד'):

י מגע עובד כוכבים לאסור בהנאה צריך שלשה תנאים אחד שיתכוין ליגע יד לאפוקי תינוק שנגע

[כב] דלאו בר כוונה הוא וכן (ה) טו לאפוקי נפל לבור ועלה מת [כג] טז שני שידע שהוא יין [כד] יז ושלישי שלא יהא עוסק בדבר אחר:

יא יח כיצד היא הנגיעה שאוסר בה העובד כוכבים היין בהנאה שיגע בידו [כה] או(°) יח ברגלו (וי"א דאם נגע ברגלו אינו אוסר בהנאה דאין דרך נסוך בכך) (ב"י) [כו] או יט בדבר אחר (שבידו) (ו) כ [כז] יט ויושבשך [כח] אפילו כ בפיו כא (ב) כגון (יג) ששתה ממנו או כב שמצץ במינקת בחבית והעלהו לפיו (ז) כל היין כג אסור (יד) בהנאה כא מכל מקום (ח) כלי שיש לו חוטמין כמו שיש לכלי שנוטלים מהם לידים ויש בו יין כד יכול ישראל למצוץ מחוטם זה ועובד כוכבים מחוטם זה כאחד ובלבד (טו) שיפסיק הישראל קודם שיפסיק העובד כוכבים, כה [כט] אם נגע בחביתה שאל היין הוי כנוגע ביין (טז) עצמו (מרדכי פרק בתרא דעבודת כוכבים וב"י לדעת רי"ף ורמב"ם):

יב (ט) כב עובד כוכבים שנכנס לבית או לחנות ישראל לבקש יין ופשט ידו כשהוא מחפש ונגע

גמי להסור נינהו לדידן אפילו נגע ביין עצמו מותר בהנאה במקום הפסד: כו נאסר בהנאה. ולדידן מותר בהנאה במקום הפסד: כז והשאר מותר כו'. וימכור לעובד כוכבים חוץ מדמי יי"נ שבו כדלקמן ס"ק ס"ב ואם יש שם ס' מותר אפילו בשתייה כדלקמן סימן קל"ד ס"ק כ"ה: כח ונמצאת כו'. ע"ל סעיף י"ט בהג"ה: כט ליטול משם. ע"ל ס"ק כ': ל מותר בהנאה. דכיון דבשעת שהכניסה ידו לא היתה כוונתו רק ליטול הדבר שנפל לשם ה"ל לא כוון לנסך ואח"כ כשנוגע בו כיון שאינו מניד היין כדי שינו משכשך ולכך מותר בהנאה ולדידן דקי"ל לקמן ס"ק ע"א דכ"מ שמן הדין מותר בהנאה לדידן שרי אף בשתייה במקום הפסד ה"ה הכא ואין לפרסם הדבר כדלקמן: לא עד שנגע ביין כולו אסור. בהנאה מיהו ולדידן שרי בהנאה במקום הפסד: לב אבל אם לא ידע. שהברזא עובר כל השולים או שלא ידע שהוא יין מותר אפילו בשתייה כדלקמן סכ"ד: לג אם לא ידע כו'.

סלמב"ס רק שהמחבר הוסיף תיבת ובכבשו והוא ע"פ השיטה ... בכ"מ על מה שכתב הראב"ד וז"ל ה"ח זה שמשבה כל עובד כוכבים שנכנס להגות ואחר אוכל המרה לזכוני וכו' ובדה זה נכנס ...

ביין ושכשכו בו נאסר (יז) בהנאה (ל) ואם נתערב באתר דמי היין המשכשך אסור בהנאה כז (יח) והשאר מותר בהנאה כו אבל אם הושיט ידו לחבית (י) כסבור שהוא של שמן כח ונמצאת של יין (יט) מותר בהנאה:

יג כט הרי שפשט ידו לחבית של יין כט (לא) (ליטול משם דבר שנפל בה) (תוספות ורא"ש ור"ן ושאר) ותפסו ידו קודם שיוציאנה (יא) ולא ינידה ופתחו החבית מלמטה עד שיצא היין וירד למטה מידו ל מותר בהנאה:

יד (לב) כח חבית שנטלה ממנו הברזא והכניס בה עובד כוכבים אצבעו לא עד שנגע ביין (יב) כולו (כ) אסור וכן אם הוציא הברזא התחובה בנקב והיתה נוגעת עד היין שא"א שלא שכשך:

הגה [לג] ודוקא כשידע שהברזא עוברת כל השולים לב אבל אם לא (כא) ידע הוה ליה מגע עובד כוכבים שלא בכוונה על ידי דבר אחר דמותר אפילו בשתייה (מרדכי פ' רבי ישמעאל והגה"מ פי"ב ופשוט הוא כדלקמן סעיף כ"ד כמו שיתבאר לקמן). [לד] אבל אם אינה עוברת כל עובי השולים בענין שאי אפשר

לשכשך כשמוציא הוי כמו ( ) כהו (יג) לד ומה שנשאר בחבית מותר אפילו (כג) בשתיה ומה (כג) שיצא לה אסור בשתיה:

הגה [לה] ואם הוציא שלא בכוונה אף מה שיצא ...

טו (יד) [לו] כו עובד כוכבים שוטה שנכנס לבית שיש בו חבית של יין ונכנס ישראל אחריו ומצא היין יוצא דרך נקב (כד) שהברזא התחובה בו לז מותר אפילו בשתיה:

טז [לח] כז אם נדנד עובד כוכבים הברזא ולא יצא מן היין לחוץ והברזא ארוכה ועברה הדופן ונכנסה בתוך היין אם הברזא אינה מהודקת בחוזק לז (כה) נאסר היין בנדנוד זה לח [לט] כח אבל אם היתה מהודקת בחוזק מותר:

יז [מ] כט יש מי שאומר שאם אחז עובד כוכבים בכלי פתוח של יין ושכשכו אע"פ שלא הגביה ולא נגע ביין לט (כו) נאסר:

הגה (טו) ורבים חולקים לומר דאם שכשך בגופו של הכלי מ ... הגבהה מא לא מקרי (כז) שכשוך (רשב"א ורמב"ן והרא"ש ... ירוחם בשם רוב הפוסקים *) (י) ולכן אין להחמיר (ג) במקום פסידא.

יח [מא] ל נטל עובד כוכבים כלי של יין והגביה ויצק היין אע"פ שלא שכשך מב נאסר שהרי בא היין מכחו [מב] הגביה ולא שכשך ולא נגע מותר:

הגה מג [מג] וכ"ש שאינו אוסר בנגיעת הכלי (כח) לחוד (הפוסקים הנ"ל וריב"ש סי' ש"י):

יט [מד] לא מדד עובד כוכבים הבור שיש בו יין בקנה [מה] או מד שהיה מטפח על פי החבית הרותח' לב כדי שתנוח הרתיחה (טז) או שנטל חבית לג וזרקה מה בחמתו לבור מותר בהנאה מו ואסור (כט) בשתיה:

לטעמיה דס"ל ... יין לא מיקרי עירוב ... כאן כלום בספק על מה ... בסעיף ... (יג) ומה שנשאר ... מן החבית ... ואינו אוסר רק בשתייה ... זה נמי לא אמרינן שמה שבפנים יהיה אסור מכח גילוי כיון דכאן האיסור גופיה אינו איסור גמור ... אם התם העובדי כוכבים הברזא לשם אע"פ שאינה עוברת כל השולים מ"מ אסור גם מה שבפנים מה שיהיה נגרר אחר אותו נקב דכאן יש איסור מחמת מגע ... היין וזה איסור גמור אפי' בשתייה ודי זה נזכר בסעיף כ"ג: (יד) עובד כוכבים שוטה כו'. הטעם כיון דלאו בר ניסוך הוא אלינן לקולא ואמרו כן שבפשטותו זרק איזה דבר על הברזא ויצאה והוא לא נגע: (טו) ורבים חולקים לומר כו'. משמע מדבריו כאן להקל אלא שלא הגבהה אבל במגביה מיקרי שכשוך אע"פ שאינו נוגע רק בכלי והיינו ע"פ ... דריב"ש שמביא הטור סי' קכ"ה ... ולא כמ"ש ב"י כאן דס"ל כרמב"ם אלא ריב"ש מיירי בהגבהה דוקא אבל לפי הגהות ... יש להקל אפילו במגביה ... כתב ... דלא מיתוורי דברי הרמב"ם ... מיירי שכשוך אוסר אלא בנוגע ביין עצמו בין בגופו בין ע"י ד"א אבל במגביהו או מוליכו ומשכשכו לא שאין דרך שמנסכין כן כלל ... ועיקר עכ"ל ומביא שם ראיה ברורה על זה מברייתא וכן הם דברי הטור ס"ם קכ"ה עובד כוכבים נושא ייניו של ישראל אפילו חסר ומשכשך דרך הילוכו מותר אפי' הוא פתוח עכ"ל ... וכן עיקר כ"ל וכ"ז *) לענין הלכה אבל בשתייה אסור במגע לחוד כמו שזכרתי בסי' קכ"ג סעיף ו' בשם הראב"ד ועיין מה שכתבתי בסי' קכ"ה סעיף ח' דיש שלש מחלוקות בדבר ... ורבים חולקים הם הראב"ד והרשב"א: (טז) או שנטל חבית וזרקה בחמתו. כ"כ רמב"ם *) זה תמוה מאד דבמשנה היתה בסדיא בלבון זה זה היה מעשה והכשירוהו משמע לגמרי ...

בחזקה מותר ... כיון שהיתה הברזא תחובה ... מן בלא הגבהה ... ומותר אפילו בשתייה ... בזג וכ"ש שאינו כו'. ולכן ...

תמוגם של ישראל לאסור יין ע"י שנגע העובד כוכבים בכלי ... מד שהיה מטפח כו'. ע"ל ס"ק כ"ב: מה בחמתו. ע"ל סי' קכ"ה ס"ק ח': מו ואסור בשתייה

ביאור הגר"א

חי' דאפשר דר"ש דוקא באצבע ודבריו דחוקים ולכן השמיטו נ"כ כאן: [לה] ואם הוציא כו'. במש"ל ... (ליקוט) אבל אם אינה עוברת כו' ... ראשון ... ואם הוציא שלא בכוונה כו'. שם ... [לו] (ליקוט) אם היתה ברזא ארוכה כו'. הנ"א ... [לז] שבר כותבים כו'.

הגה שבכל אלו יש הוכחה שלא כוון לנסך רק למלאכתו מז והוי מגע עובד כוכבים (ה) שלא (ל) בכוונה ואינו אוסר רק בשתייה

מה [מו] וי"א דאפילו מדדו בידו מט אינו אוסר בהנאה (הרא"ש והרשב"א וטור והאגודה ור' ירוחם) הואיל ובמלאכתו הוא עוסק ויש להקל במקום (לה) הפסד (יז) [מז] עובד כוכבים שהכך יין אם במרוצתו ולא נא [מח] שלא נגע בידו אין היין נאסר בהנאה נב רק (לב) בשתייה נג דהא נ"כ במלאכתו הוא עוסק (טור) ועיין לעיל סי' קכ"ג [מט] וכן אם הכניס ידו לתוך חבית ואינו יודע שיש שם יין אינו אוסר בהנאה (שם) [נ] ואפילו נודע לו שהוא יין אם הוציא מיד שנודע לו מותר בהנאה הואיל ובשהכניסה לא ידע שהוא יין (טור בשם הרא"ש ור' ירוחם) (יח) נד [נא] ואין לדמות מילתא למילתא בדברים אלו ואין לך בו אלא מה שאמרו (לג) חכמים (טור והרא"ש והאגודה והרשב"א):

כ עובד כוכבים שנפל לבור של יין (יט) והעלוהו

משם מת נה מותר בהנאה ואסור (לד) בשתיה אבל עלה (לה) חי אסור בהנאה:

הגה נו [נב] וה"ה אם נתקל ונתגלגל בתוך היין (כ) ונתגלגל גם להוץ שהיה באונסו גם (לו) לבסוף (ב"י בשם הרשב"א):

כא [נג] ישראל שנפל לבור של יין ושלח עובד כוכבים ידו ואחז בו והוציאו וישראל אחר היה שם (כא) ששמר שלא נגע ביין מותר אפילו בשתיה:

הגה נז ולא מקרי נגיעה מה שנוגע ע"י (לז) אדם (ריב"ש סימן ס"י):

כב [נד] חבית שנסדקה לארכה וקדם עובד כוכבים וחבקה כדי שלא יתפרדו החרסים (כב) נח (ה) הרי זה מותר (לח) בהנאה אבל אם נסדקה לרחבה ונתן ידו עליה והכביד עליה עד שהדקה ומנע יציאת היין מותר בשתייה משום דלא הוי נוגע ודוחק יין החבית אלא מעשה לבינה בעלמא קא עביד שהרי הוא כלבינה הנתונה על פי החבית ומכבידתה [נה] ובחבית של עץ (כג) שיש להם חשוקים צירקא"ליש בלע"ז גם כשנסדקה לארכה נט (לט) וחבקה עובד כוכבים מותרת בשתייה (ר"ן בשם תוספות והוא בתו' שלנו ובהגהת מיי' בשם רשב"ם ומרדכי בשם רש"י):

כג [נו] חבית שהיה נקב בצדה ונשמט הפקק מהנקב ס והניח העובד כוכבים ידו במקום הנקב כדי שלא יצא היין (כד) כל היין שמראש החבית סא * עד הנקב אסור בהנאה ושמן הנקב ולמטה מותר בהנאה ואסור בשתייה:

הגה סב [נז] וימכור הכל (מ) חוץ מדמי היין האסור בהנאה (ב"י בשם הר"ן וע"פ) סג [נח] ודוקא שהיה שם ישראל להציל היין ובא עובד כוכבים והצילו סד אבל אם לא היה כאן (מה) ישראל להציל ובא עובד כוכבים להצילו סה לא גרע ממדדו בידו מאחר דבמלאכתו (כה) הוא עוסק והכל סו מותר בהגהה (בית יוסף בשם רשב"א ורא"ד) [נט] וכל זה לא איירי אלא שהניח ידו על הנקב או שחתב ברזא בם והיה עוברת השוליים סז אבל אם הכנים אצבעו לפנים [ס] או ברזא הרוכה כ"כ נתבאר סח דכולו אסור (מב) בהגהה (גם זה שם ועוד לעיל גם דין ניטל הברזא והוספו' וכא"ש וס' התרומה וסמ"ג ורשב"א ועוד פוסקים). [סא] מ ואם הוא בענין שאילו לא הניח העובד כוכבים ידו על הנקב היה יוצא כל היין כגון שעושין מינקת כפופה שמניח ראשה לתוך היין שבחבית והראש האחד חוץ לחבית ומוצץ היין סט ועל ידי כן (מג) יוצא כל היין שבחבית (כו) אם הניח העובד כוכבים אצבעו על פי המינקת ומנע היין מלירד נאסר כל היין שבחבית בהנאה (כז) שהכל היה יוצא ונגרר לולי ידו ונמצא הכל כבא מכחו [סב] מא ואם לא נגע עובד כוכבים אלא

נקודות הכסף

יד אפרים

באר היטב

ביאור הגר"א

(כח) בקילוח [סג] (°) היין שעומד במרזב אסור משום נצוק וכל היין (מד) האחר שבתוך הקנקן ע הוי נצוק בר ניצוק ((כט)) ומותר אף בשתייה:

כד [סד] סב מגע עובד כוכבים ביין ע"י דבר אחר שלא בכוונה כגון שהיה יורד מהדקל ובידו לולב ונגע בראש הלולב ביין שלא בכוונה [סה] מג ז"א שהיתה מהלך ונגע בכנף בגדו שלא בכוונה (ל) [סו] מד וכן אם נתכוין ליגע בו ע"י דבר אחר אלא שאינו יודע שהוא יין ((כט)) מותר אפילו בשתייה:

הגה [סז] וי"א אם הכנים ברזא לחבית או הוציאו שלא בכוונה וכמו שנתבאר [סח] ובזמן הזה דהאומות לאו עובדי עבודת כוכבים הם (לא) (ו) כל מגען מיקרי שלא בכוונה (מרדכי פר"י והגהות אשיר"י ומהרי"ו בהל' סי' פ"ו) ולכן

נקודות הכסף

מלואים

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

מה כ"כ הטור וכו' ...

(לג) ודקרו שם סכין להוציא יין

עב מה שיצא לחוץ אסור ומה שבפנים שרי עג דכיון דלא (מו) כיון העובד כוכבים רק לנקוב החבית ולא כיון ליגע ביין אפילו נגע ביין הוה ליה מגע עובד כוכבים על ידי דבר אחר שלא בכוונה ושרי (תשובת ר' שמואל במרדכי פרק ר' ישמעאל):

כה **עד** [עא] מה נוד שיש בו יין (לד) ונגע עובד כוכבי' (מז) בנוד מבחוץ אפילו הוא חסר והגיעו דפנות זו עם זו מותר אפילו בשתייה שאין דרך ניסוך בכך:

כו [עב] מו ברזא שהיתה רפויה בחבית ובא עובד כוכבים והדקה עה (מח) מותר אפי' בשתייה:

כז [עג] מז חבית של עץ שהוא מטפטף או שותת עו יקח ישראל הנעורת בידו ויניחנה כנגד הנקב שימנע היין קצת מלצאת ויבא עובד כוכבים אומן ויהדקנה בסכין בנקב עד שיסתום היטב ואם היין שותת הרבה (לה) צריך ליזהר ביותר שלא יגע העובד כוכבים ביין [עד] (בידו. עז אבל (מט) בסכין

שפתי כהן: ... דעובדי כוכבים בזמן הזה לאו עובדי עבודת כוכבים הן הא בלא"ה אפילו אינו עובד עבודת כוכבים אסור בשתייה והיינו דכתבו הרמב"ם והמחבר לעיל ס"ז כ"מ באמרו כו' מפני לך נגיעה כו' דמשמע דאהו למעוטי שאר דברים דלא שרו בהנאה מפני לך נגיעה והיינו הנך דפריפית וע"ל סימן קל"א ס"ק ט"ו ודוק: עב מה שיצא לחוץ. שבא מכחו אסור עכ"ל עט"ז ולא דק דהא השתא קיימינן דיין שאסור מן הדין בשתייה לדידן שרי וכה הינו אוסר אלא בשתייה כדלעיל סעיף י"ד ולקמן ר"ס קכ"ה אלא הטעם איתא במרדכי דמה שיצא לחוץ משתא נגע בו ומבילו ב"י וד"מ לקמן סי' קכ"ט וע"ש סעיף י"א: עג דכיון דלא כיון כו'. אה"נ אפי' הוי כיון שרי לדידן אלא קושטא דמלתא נקט כדאיתא במרדכי וג"מ דשרי אף שלא במקום הפסד והא דלא חיישינן שמא נגע בידו ביין בשעה שיצא לחוץ דאז נאסר גם מה שבפנים ע"י נילוק דלמה לו לעשות כן וכמו שכתבתי סוף סימן קכ"ט ובסימן ק"ל סעיף קטן ג': עד נוד כו'. פי' הבית יוסף דהיינו בנוד סתום דאילו בפתוח ה"ל להרמב"ם והמחבר לעיל סי"ז דיש בו משום ניסוך וכן הטע"ז כתב נוד סתום ולפי מה שכתב ...

טורי זהב: הוא ומ"ש בהגהה ברי ואין לפרסם כו' נ"ל דאע"פ שכ' רמ"א להקל במגע עובד כוכבים בזמן הזה *) מ"מ כה העובד כוכבי' אוסר אף בזמן הזה דהא הרמב"ם כתב בדין זה כתם לאיסור בפי"ב דהל' מ"א ובריש פי"א כתב כלל בכ"מ שכתוב סתם איסור היינו בעובד עבודת כוכבים לאיסור הנאה ובאינו עובד עבודת כוכבים כגון ישמעאל הוא לאיסור שתייה ממילא גם בעובד כוכבים בזמן הזה הוא כן אלא דמ"מ נ"ל להקל בזה בכל גווני דאין איסור אלא בתחתון ולא בעליון דבגלוק כזה פשיטא דלא אמרי' חיבור: (לג) ודקרו שם סכין כו'. במרדכי גם כתוב שמא לא נגע ביין אלא מיד כשעבר הסכין את עובי הסוליים יצא היין ולא נגע בו ביין כו' ועוד אפי' אם נגע הסכין שרי כיון שלא נתכוין הגנב אלא כדי שיצא היין (והוקא) ע"י דקירה בסכין שאפשר שלא יגע ביין התיר אבל אם היתה ברזא תחובה ועוברת כל הסוליים והוציא עובד כוכבים הברזא אסור אפילו לדידן דהוי כנוגע במתכוין ביין ע"י הברזא וקפה הלא כבר כתב המרדכי ופסקו רמ"א בסמוך דלדידן מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר מותר אפילו בשתייה וכן קשה על מה שכתב רמ"א בסוף סימן קכ"ט בהגהה באינה נאמנה לומר מן החבית לקחה היין משמע שאם בבירור לקחה אסור אפילו היין שבחבית וכן משמע סי' קכ"ט סעיף ח' ונראה דטעם האיסור אפי' לדידן בהוצאת עובד כוכבים ע"י ברזא דקתוב הדבר שנגע ביד בקילוח היוצא וכבר כתב ב"י סוף סימן קכ"ו בשם רבינו ירוחם שאם נגע בקילוח הכל אסור בהנאה כאילו נגע בכל היין והיינו מטעם נילוק חיבור (ואף שאנן מתירין נילוק כריש סימן קכ"ו מ"מ יש לחוש שמא נגע היין במקום שיוצא ממש דכן הוא רגילות במתעסק להוציא יין מהחבית דרך ברזא והוי ליה נוגע ממש ואם הברזא תחובה בקנה הלול שאין צריך לומר כן יש להתיר היין שבחבית בהפסד מרובה כמ"ש ריש סי' קכ"ו בדין נילוק חיבור *) וכן לאיתי במרדכי פרק ר' ישמעאל בדין שמתחיל אחר שאלת על שעובדת כוכבים שנכנסה למרתף כו' דהא בהוציאה הברזא וחזירה ה"ה שלא נגעה ... לומר בעוד בין נקב לנקב ... ליגע בהוצאת הסכין בקילוח הדק היוצא כן נראה לי ועי' מה שכתבתי בסי' ק"ל סעיף א' דהכא מיירי בעובד כוכבים אסור: (לד) ונגע עובד כוכבים בנוד בחוץ כו'. אפי' נדנדו הרבה שרי: (לה) ...

נקודות הכסף: ע"ב: (שם ס"ק ל"א) ...

שפתי כהן: סימן קכ"ו סעיף ב': עא וה"ה אם נגע כו' או שלא ידע וכו'. דהואיל ואפילו כיון ליגע אינו אוסר רק בשתייה הואיל ואינו עובד עבודת כוכבים א"כ שלא בכוונה אפילו בשתייה שרי מידי דהוי אישמעאל שנגע שלא בכוונה כדלעיל (ס"ק י"ב) עכ"ל ד"מ ומשמע דה"ה בכל מקום שאינו אסור מדין כה"ם אלא בשתייה לדידן שרי אף בשתייה וכ"כ הב"ח ...

טורי זהב: דמחללות אסורות ע"כ בזה דוקא מותר בישמעאל וה"ה עובד כוכבים לדידן בשתייה וכן במטפחת ע"פ שהבית בזה גם כן לדין התלמוד מותר בהנאה כיון שאין דרך ניסוך בכך אע"פ שנוגע ביד ע"כ לריכים אנו לגרף לזה דעת הרא"ש שזכרנו וק"ל דהא הקולא שזכרנו בשם הרמב"ם דנהחינן חד דרגא בעובד כוכבים ...

על ידי ד"א שלא בכוונה טור והפוסקים ולדידן אף ביד שרי במקום הפסד כיון דהוי מגע שלא בכוונה:

קכה א ומה שנשאר בכלי אסור כו'. קשה דלעיל סי' קכ"ד סי"ד פסק דמה שנשאר בפנים מותר והיינו משום דלא שתמירו

כוכבים בקילוח ע"כ צריך שיהדק בפקק דוקא: (לו) אלא באומדנות המוכיחות. דהיינו כעין מעשה דת"ה שהלכו עובדי כוכבים לפני הגיגית עם תירוש ולחצו זה עם זה ואח"כ שבל א' הגביהו בתירוש ומן ממנו בפיו והלכו להם ופיהם מלא שחוק ולא יהודים אחריהם ואמרו נמה קלקלתם יין שלנו השיבו לא ידענו שיהא אסור בשביל זה והרגישו יהודים מתוך הלשם שכוונתם היה לנסך לקלקל והתיר שם · דהוי כמו להכעיס דהכא:

בדיעבד כו') (טור והפוסקים) [עה] מח והרוצה לעשות מן המובחר יהדק החבית בחבל ויפסוק שתיתת היין ואחר כך יתקננו:

הגה [עו] *) עובד כוכבים שנגע ביינו של ישראל (ז) להכעיס כדי לאסרו עליו (תוספות פר"י דנ ח ע"ב ומרדכי ואגודה שם) אפילו אינם יודעים כן (לן) אלא באומדנות המוכיחות (ת"ה סימן כ"ו ובנימין זאב כי במ"ה עיין שם שהאריך) מותר אפילו בשתייה ויש לשמוע בעלי העובד כוכבים כדי שלא (ג) ירגילו עצמם בכך (תוספות ומרדכי פר"י בשם א"ז):

קכה דין יין הבא מכח עובד כוכבים וכח כחו.

ובו י"א סעיפים:

א [א] א נגע עובד כוכבים בכלי של יין (א) והגביהו ויצא היין אף על פי שלא שכשך (ב) נאסר [ב] ב בשתייה שהרי היין בא מכחו א [ג] ג ומה (ה) שנשאר בכלי אסור גם כן משום נצוק. (ג) (וי"א דלא אסרינן נצוק בכח עובד כוכבים) (טור והרא"ש ומרדכי ור"ן בשם רש"י

קכה (א) והגביהו ויצא היין כו'. כב"י בסימן קכ"ד הביא דברי הרמב"ם האלו וכתב שכך מצא שאמרו בפרק רבי ישמעאל עובד כוכבים אדנא ישראל אכובא אסור דכי אתא חמרא אתי מכח עובד כוכבים. ומשמע ליה להרמב"ם דדוקא כשהעובד כוכבים מגביה הדנא ומריק היין אבל אם אינו מגביה אלא שהוא מטיהו על צידהו ומריק היין בכלי אחר מותר וכן משמע מדברי הר"ן שכתב שמוטל

שאין דלא לדברי האומר ניצוק חיבור ניצוק בר ניצוק לא הוי חיבור כו' ואח"כ אם הריק עובד כוכבים יין מקנקן לכוס ונאסר היין שבכוס משום ניצוק וכו' ואם אח"כ נשך מהכוס לקנקן מותר מה שבחבית דהוי ליה ניצוק בר ניצוק עכ"ל. הרי שכל דברים אלו הולכים לדברי האומר ניצוק חיבור והיינו דעת הרשב"א ודעימיה דס"ל ניצוק חיבור בכ"מ אפילו בכח עובד כוכבים והסיק הרב שפה דמתיר בניצוק לכח עובד כוכבים הוא דיחוי בעלמא כמ"ש ב"י בשמו ממילא יש ניצוק לכח עובד כוכבים מ"מ מותר מה שבחבית לכ"ע דהוי בר ניצוק וזה עיקר הרבותא להתיר שבר ניצוק אפילו למאן דס"ל דיש ניצוק לכח עובד כוכבים וגם בתוספות הכוונה כן שכתבו תחלה ג"כ אפילו למ"ד ניצוק חיבור וסמוך לזה כתבו ומעשה בא לפני רב"י כו' שאז נאסר היין שבכוס כלומר לאותו דברי האומר הוא נאסר אלא דמכל מקום מה שבחבית מותר כמו שזכרתי אבל רש"י בעצמו ס"ל דאפילו ניצוק מותר בזה: (ד) ומ"מ יש להחמיר אם לא בהפסד מרובה. זה לשון *)אינו מדוקדק דבהפסד מרובה אפי' בניצוק גמור דהיינו ליין שנאסר במגע עובד כוכבים אנו מקילין כמ"ש ר"ס קכ"ו: (ה) ואם הוא שלא בכוונה כו'. בגמרא איתא דאפילו בריתא תליא מלתא דהיינו אם הוא יין ישן והאי ידע בהוא יין ע"י הריח: (ו) ואפי' אם היה עובד כוכבים יכול לבדו לערות כו'. פי' והישראל אינו יכול לבדו לערות כ"כ הרשב"א בתה"ס ועי"ז

קכ"ד סכ"ד: ב אם לא בהפסד מרובה. קשה דהא בלאו הכי מותר ואפי' בהפסד מועט כמ"ש לעיל סימן קכ"ד סכ"ד מטעמא דעובדי כוכבים בזמן הזה לאו עובדי עבודת כוכבים הן וכל מגען הוא שלא בכוונה ודוחק לומר דכאן שאני דהא נתבאר שם דכל מה שאסור מן הדין בשתייה לדידן שרי לגמרי ועוד דהא ר"ת וסייעתו ס"ל דמגע עובד כוכבים על ידי דבר אחר חשיב כהו דאינו אוסר מן הדין אלא בשתייה ואנן קי"ל דלא כר"ת בהא כמו שנתבאר בב"י סימן קכ"ד ובש"ע שם סי"א דמגעו ע"י דבר אחר גרע מכחו ואסור אפי' בהנאה ואפ"ה קי"ל לעיל סימן קכ"ד סכ"ד דמגע עובד כוכבים ע"י ד"א בזמן הזה שרי אף בשתייה א"כ כ"ש כחו וי"ל דהרב לא כ"כ אלא מן הדין וכ"מ במקום שידוע שהעובדי כוכבים עובדי עבודת כוכבים הן גם שלא לפרסם הדבר כמ"ש שם בהג"ה דאין מפרסמין הדבר בפני ע"ה וכן בכנה"ג דוכתי ל"ל כן לדעת הרב ז"ל אבל לדידן שרי כאן אפי' שלא במקום הפסד מרובה וכ"כ בספר אפי רברבי ריש דף פ' שנראה להקל בזמן הזה דלא רגילים לנסך אף בלא הפסד מרובה: ג או שלא הגביה הכלי כו'. ל"ע בדין זה דמה שהוליא הב"י בסימן קכ"ד מהרמב"ם והרא"ש (גבי מוריק הורי"ו) והר"ן ואחריו נמשך הרב לא משמע מידי מדבריהם ע"ש וכן משמע בתה"א דף קל"א ע"א שכתב בשם הרמב"ן דאם הסיר העובד כוכבים המגופה מן החבית אע"פ שאין היין משתכשך בכך כלל היין אסור

(ד) [ד] יש להחמיר ב אם לא בהפסד (ג) מרובה כדלקמן סימן קכ"ו) (ה) ד ואם הוא שלא בכוונה שלא ידע שהוא יין ג [ה] (או שלא (ג) הגביה הכלי) (ב"י יוסף סימן קכ"ד)

הכל מותר אפי' בשתייה:

ב ה כח כחו ככחו דמי [ו] ואם ו הוא כח כח כחו כגון קורת הגת שגלגלה עובד כוכבים שיש שם ג' כחות הדפין והגלגל והקורה ד (ד) בדיעבד מותר אפילו בשתייה:

ג [ז] אם כח ישראל וכח עובד כוכבים מעורבים יחד כגון ששניהם עירו ביחד ה ו מותר בדיעבד (ו) [ח] ח ואפילו ו אם היה העובד כוכבים יכול (ה) לבדו לערות בלא סיוע ישראל [ט] ט והוא שיהא הישראל המסייע גדול אבל אם היה נער קטן אסור משום דהוי מסייע שאין בו ממש:

ד [י] י אם היין מקלח מהחבית שבעגלה לתוך הכובא והעובד כוכבים מגביה העגלה כדי שיקלח היין ז יותר יפה (ו) מותר:

הגה [יא] אבל אם לא היה מקלח בלא הגבהת עובד כוכבים אסור והוא הדין אם ישראל מריק מכלי אל כלי ובא עובד כוכבים ומנענע ידו של הישראל אם היה היין מקלח בלאו הכי שרי (שערת הרב לחלק במה שכתב המרדכי בשם ר' פרץ) ואם לאו אסור. [יב] עובד כוכבים שבא לפרוק חבית יין מעל העגלה ויצא מכחו יין לחוץ שרי דהוי שלא בכוונה דבמלאכתו הוא עוסק (מרדכי פר"י):

ה [יג] יא זרק אבן או חפץ להוך היין מותר [יד] אפי' בשתייה יב אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחהו עד שנופל לתוך היין (ז) אסור אפילו בהנאה

(ח) [טו] ואם עשה כן ח (ז) בחמתו מותר אפי' בשתיה:

ו יא עובד כוכבים שהביא ענבים בסלים ובדרדורי' (פי' כלי גיגיות קטנות) וזרקן לגת [טז] שיש בו יין דרוך (ט) ט מותר בדיעבד [יז] יב אף על פי שיש בדרדורים יין (ח) שזב מהענבים שבהם יג ואם ישראל מסייע לעובד כוכבים בזריקתו לגת מותר אפילו לכתחלה:

ז [יח] יד עובד כוכבים שזרק (ט) מים לתוך היין י מותר אפילו בשתיה והוא שאינו מבוין למוזגו (י) כגון שזרק מים לחביות גדולות או לכוס יא ולא ידע

ידע שהוא יין יב אבל אם מכוין (י) למזוג יג אסור בשתייה (יא) [יט] ואם אינו ידע אם כוון למזיגה אם לאו יד (יב) מותר:

ח יג עובד כוכבים שמערה מכלי שבידו לכלי שביד ישראל טו (יג) [כ] היוצא אסור בשתייה וישראל שמערה מכלי שבידו לכלי שביד עובד כוכבים מותר אפילו בשתייה (יב) (א) ואם נדנד העובד כוכבים הכלי טז (יד) נאסר היין:

ט העביר העובד כוכבים נוד של יין ממקום למקום יז [כא] והוא אוחז (יג) פי הנאד בידו בין שהיה הנוד מלא או (יד) חסר יח מותר ואע"פ שהיין מתנדנד שאין דרך ניסוך בכך:

י היה נושא כלי פתוח ובו יין וישראל הולך אחריו אם הוא חסר [כב] ולא שכשכו מותר בשתייה (וי"א דאפילו שכשכו בכלי יט (טו) שרי כאן) (רשב"א והרא"ש ור"ן) (וכן עיקר) כא ואם הוא מלא אסור בהנאה שמא נגע בו [כג] כב ואם הישראל הולך בצדו ונטר ליה אפילו מלא מותר שא"א לו ליגע שלא יראנו [כד] כג ואם היה נושא הכלי כ (טז) במוט בשנים אפילו מלא והישראל הולך אחריו מותר וה"ה לנושא דלי דרך טבעתו (הוספת וכו"ח וכו' ק):

הגה כא (יז) ובלבד שהישראל רואהו שהכלים המונח בשכבה שכלי (מרדכי בשם ראבי"ה) או שהלה כשהכניסו העובד כוכבים שלא נגע:

יא [כה] כד עובד כוכבים שנושא חבית על כתיפו כב (יח) ובלכתו יצא מהיין שלא בכוונה מותר בשתייה אפילו מה שיצא שלא בכוונה לא גזרו:

קכו דין יין שנתערב ביין נסך ודין נצוק חבור. ובו ז' סעיפים:

א א * המערה יין לתוך כלי שיש בו יין עובד כוכבים האסור (א) בהנאה נאסר כל היין שבכלי העליון

קכו (א) ואפילו יכול למכרו לעובד כוכבים. הטעם בה כת"ב סי' ר"ד דאע"ג דיכול למכרו לעובד כוכבים בזול וז לא מקרי הפסד מרובה כדמוכח בה מהתרומה בנתערב בחולין מ"מ כאן הבינן זה להפסד מרובה כל היכא דצריך למכור בזול דביין נסך לא דייקינן בזמן הזה כולי האי

ב אבל בהפסד מרובה כו'. שמכי' הפוסקים המתירים: ג ואפילו יכול למכרו לעובד כוכבים. אלא שצריך לזלזל קצת במכירה לעובד כוכבים: ד ודוקא ביי"נ. דאקילו ביה רבותא בזמן הזה בכמה דוכתי וכן דלא בעינן כ"כ מניעבא' הפסד מועט משום דאפשר למכור לעובד כוכבים

העליון שהרי העמוד הנצוק מחבר בין היין שבכלי העליון ובין היין שבכלי התחתון ורואים כאילו יין של האיסור מעורב בשל היתר ואם ז עירה וקימף שקודם שנגע בשל האיסור הפסיק קלוח היורד מהיין של היתר מותר:

ב [א] י הא דנצוק חבור ה"מ בהפסד מיעט ב אבל בהפסד מרובה כגון שהוציא מהחבית לכלי שיש בו יין נסך יותר:

הגה [ב] ואין חילוק בין אם היה הרבה יין בחבית או לא (א) ג ואפי' יכול (ג) למכרו לעובד כוכבים וכל מה שהוא בקנקן או (ג) כמום (ב) מקרי הפסד מועט ד ודוקא ביין (°) נסך [ג] אבל בסתם איסורים אם יכול למכרו לעובד כוכבים ואין בו הפסד מרובה לא מיקרי הפסד מרובה (משמעות ת"ה סימן ר"ד):

ג (ג) ה [ד] ד נצוק (ד) בר נצוק אינו חבור:

ד [ה] ה אם העובד כוכבים מערה יין מכלי ו (ה) לטיט או לאשפה או למקום לבלוע (ד) אין דרך נסוך בכך והכל מותר ז בין מה שיצא (ו) לחוץ בין מה שבפנים (ה) [ו] אבל אם היה ישראל או עובד כוכבים מערה לטיט או לאשפה ובא עובד כוכבים ונגע בקלוח [ז] י הכל אסור:

ה (ו) [ח] י *) המערה (א) יין לתוך כלי של עובד כוכבים שלא הודח ואין בו משקה טופח

ז בין מה שיצא לחוץ. כתב הטע"ז דאפילו נגע בו העובד כוכבים זה שמערהו לטיט הכל מותר כיון בכוונה בעצמו בופכו לאיבוד הרי בטלי' מחשבתיה והוי' כמים בעלמא ואין כאן מחשבת ניסוך כלל עכ"ל

(*) נ"ל מקנקן. (מרא"ה כהן)

הרא"ש ומביאו ב"י: ח אסור בשתייה. כדלקמן סימן קל"ז: ט מותר אפילו בשתייה. בלא אמרו גלוק הבור אלא המערה לתוך יי"נ

י כדי להטפיח. ואם הוא כלי שמכניסו לקיום אפילו בטופח לחוד הוי חבור רבינו ירוחם ומביאו ב"י וד"מ וע"ל סימן קכ"ג סעיף קטן ל"ב ולקמן סימן קכ"ז ס"ק ד' ועט"ב מהרש"ל כתבו סי' ע"ו: יא ששים בנגדו. במקצת ספרים כתוב כאן הג"ה ע"ל סי' קל"ד ס"ה

ח את שעירה בו ח אסור בשתייה [ט] ט ואת שעירה ממנו ט מותר אפי' (ז) בשתייה:

הגה [י] ואם יש בו י כדי (ח) להטפיח אסור בגלוק (בית יוסף בשם ר' ירוחם וסמ"ג ותוס' ורא"ש פרק בתרא דעבודת כוכבים) [יא] מיהו אינו אוסר יותר מאילו היה מעורב בו ואם הוא סתם יינם בטל בס' כמו שיתבאר סימן קל"ד:

ו [יב] קנקן יין שיש בו (ז) קיתון של מים ועירה ממנו לתוך צלוחית שיש בו יין של עובד כוכבים אם יש במים של קנקן לבטל היין שבצלוחית מותר

[יג] ושיעור הביטול היינו שיהיה במים יא (ט) ס' כנגדו. (ד"ע) (וע"ל סימן קל"ד סעיף ה'(°)):

ז יב [יד] (י) (ב) יא גת שהיין יורד ממנו לבור ונגע עובד כוכבים בקלוח היורד [טו] אם יש בחרצנים וזגים וענבים שבגת ששים כנגד הקילוח לא נאסר מה שבגת:

הגה יג דאמרינן סלק את מינו כאילו אינו ושאינו מינו (יא) רבה עליו ומבטלו. [טז] במרי יין שלא נתפדו ולא עברו עליהם י"ב חדש מקרי מין במינו עם יין. (ב"י בשם תשובת הרשב"א):

קכז אם נאמן האדם לאסור יינו של חבירו. ובו ד' סעיפים

א א האומר לחבירו נתנסך יינך א [א] אם הוא בידו ב [ב] (א) (א) נאמן ג ואפילו

קכז א אם הוא בידו. ל' הטור כגון שנתנו בידו לשומרו וז"ל ד"מ דבידו היינו בידו לנסכו אלא דסיינו שנתנו בידו לשומרו והוי כבעליו

ב נאמן. אפילו

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

חידושי מהרי"ל

ערך לחם

עצי לבונה

תפארת למשה

אור הגנוז

מקור מים חיים

חידושי בית מאיר

משה יהונתן

דגול מרבבה

יד אפרים

גליון מהרש"א

חידושי מהר"ל

נקודות הכסף

עצי לבונה

מקור מים חיים

אפילו לא אמר ליה בפעם הראשון שמצאו : ג אם בפעם כו' אפילו הבעל דין מכחישו. כלומר ואף היא דעת התוספות והרא"ש ומרדכי ובאר הרבה פוסקים אבל קשה דהא כללא הוא לא יקום עד אחד כהיב וגו' דעד א' אינו קם רק לשבועה וגם דקי"ל עד א' נאמן באיסורים היינו היכא דאין הבעה"ד מכחישו או במקום דאיכא מגו אבל במקום דליכא לא הא ולא הא לא מיקרי כלל דעד א' יפה נאמן להכחיש הבעה"ד ולהפקיד ממונו ואף בדאיכא מגו ק"ק דהא כתבו הרא"ש והטא"ז בח"מ סימן ק"א סי"ד דאינו נאמן (וכה"ג כתבו התוס' בעברה יוחסין והרא"ש פ"ק דמציעא ובאר פוסקים אמ"ם הש"י דהיכא דאין מקחו בידו נאמן לומר לזה מכרתי אי נקני

עב"ל ותימא גדולה דהא גבי הכהנים הוא דכתב הטור או שלא אמר כהומר כו' אבל בסיפא גבי שתיקה לא חילק ועוד שהרי עומד בבעת התוס' והרא"ש וסייעתם והם הקשו מהא דאביי דקאמר עד אחד נאמן כשבותק, אע"ג שלא היה בידו מטולם הכך דהנזקין דאמר אביי גבי שומר דאם אינו בידו אינו נאמן וייפכו כדוחק ואם איתא הא אין מתהלה לקושיא זו אלא להרבה ככתב התוס' והרא"ש היא נכדיא הפוכה מסברת הרשב"א וס"ל דשומר עדיף מעד דעלמא כיון שהיה פעם אחד בידו והכי מביא נמי להדיא מ"ם הרא"ש ואדרבה נמי קשה דאמ"ג דמהימן ליה כו' ע"ש והכי מוכח נמי להדיא במרדכי פ' האומר גבי מ"ש בם וכתב ראבי"ה רבא נמי מודה באין בידו ובותק

אם אינו עתה בידו שכבר הוחזר לבעלים ג אם בפעם ראשון שמצאו אמר לו נתנסך יינך ד נאמן [ג] ג אפי' אם הבעל (ב) מכחישו ה [ד] אבל אם אינו בידו ולא אמר כן לבעל בפעם ראשון שראהו וא"ל אחר כך (ג) אינו נאמן ו אם (ב) הבעל מכחישו [ה] (סוף כדי דבור) (מרדכי פרק האומר) ז [ו] או אומר ח איני יודע ט [ז] (ג) אבל אם שתק י שתיקה (ד) כהודאה דמיא :

הגה יא [ח] (ה) ומלמדי' אותו לכתחלה שיאמר איני מאמינך [ט] ואז לכ"ע

זוזי מחד דהמאי יהא נאמן טפי מעובד כוכבים דעלמא עכ"ד אע"ג דהיה בידו מתחלה) אלא דיש להגיה קצת ע"ש והכנה המחוורת בש"ם היא שטת הראב"ד והרשב"א דהכרבים כך דאמרינן בהנזקין דאי הבכחי' וא"ל מיד נאמן בשותק ומהנזקין בין פועל דגרע מעד דעלמא ע"ם וכ"כ הר"ן בהנזקין והיא שטת הההרונים בהביא הר"ן פרק האומר וזהו דעת הרמב"ם סוף הלכות פסולי המוקדשין וסוף ס'

כדמבמע הכא ט' דגבי שומר שהיה בידו נמי אמרינן דשתיקה הוי הודאה אפי' בפעם ב' וע"ק דכיון דאמרינן בתיקה כהודאה דגניא מה חילוק בין שומר או עד דעלמא הא כל שה"ל בפניך נתנסך וכו' ידעת רגלים לדבר ה"ל להשיבו ומדבתק הודה וא"כ אין חילוק וכך הקשה בד"מ על הרשב"א ומביאו הדרישה אלא דהד"מ לא הקשה כלום אהרשב"א דהיינו הזיל לטעמיה דס"ל בתשובה סימן בע"ו דהא דקאמר אביי בותק נאמן לאו מבום דשתיקה כהודאה, היא והנ"ל בפניך

יבעד ויאמר לו נויד הך כדי דיבור איני מאמינך ואין מלמדין אותו להכחישו דסילך ימחהו לבקך : יב אע"פ שמכחישו אחר לא מהני. מה שהגיה זה בד"מ מהגמ"י פי"א וגרסא כן בש"ע לא מלאתי בהגמיי בלפני אבל האו"ה כלל י"ג דין י"ג כ"כ בשם הסמ"ג (והוא בס"ם רכ"ג) אבל נל"ע בדין א' דהא אביי דקאמר בש"ם א"ל עד א' והלה שותק נאמן יליף ליה ממאי דתנן בכריתות ר"ש אמרו לו א"ל עד א' אכלת חלב והלה אומר לא אכלתי פטור שעמא דאמר הא

שלו כו' עכ"ל ואין ר"ל עד אחד בהכחשה אינו כלום כלומר עד כמכחיש אינו כלום דהא התם בבלי' פרק האומר מוכח להדיא דעד הנכתב אינו כלום ועוד דהא הבוא' לא הזכיר כלום מעד המכחיש ולאיזה נירך יקדים הרשב"א לומר דעד אחד המכחיש אינו כלום ועוד דא"כ מ"ש והכא אפי' שלא בפניו כו' אין לו קבר אלמעלה אלא הדבר ברור דקך הם הלעת דבריו הבוא' עד אחד בהכחשת בעל דין אינו כלום כדאיתא בבלי' פרק האומר דפריך התם ותבבלא

שרי דבעלים נאמנים על שלהם (טור) ואם אין הבעלים מכחישין אותו
יב אף על פי (ד) שמכחישו (ו) אחר לא מהני (הגהת מיימוני פי"א) מאחר שבעלים שם ושותקין אבל אם אין הבעלים שם יג (ז) מהני (ארוך) יד [י] (ה) וים מי שכתב דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא (רשב"א סי' תקמ"ג) ואם הבעלים אומרים איני מאמינך

איפתיק מסימן וכרים הכיא מתני' תנן א"ל עד א' אכל ועד א' אמר לא אכל מביא אשם תלוי וע"כ בשותק (מתמת כודאה כגון שא"ל היה לך נידע וכמ"ם בספרי ע"ש) דאי מכחישו פשיטא וכ"ם מסיפא דפטור ואפ"ה מהני הכחשת העד דאמר לא אכל לפוטרו מודאי קרבן אלמא אע"ג דבהוק לא אמרינן דהודה נהאי דאמר אבל דהע"ג דלשבה

עד אחד בהכחשה מי מהימן כלומר היכא דמכחיש ליה בעל דין דהא אינו קם רק לשבועה (וכן נמשע להדיא בהר"ן פ"ב דכתובות ד"ה תרוייהו בפגויה קא מסהדי ובתשובת מהרי"ק ד"ס ל"ג ובתרומת הדשן סימן רי"ב ובאר פוסקים דהכי פירושו וכן הוכחתי בחידושי בקידושין) דלא כמ"ש בפירוש רש"י ותסברא עד אחד בהכחשה

זכאי עומדים אותו סוף כמו פתח סין נאלם ור"ל כאומרים לו אם איני יודע אומר איני יודע והטעם הוא דלא' הבע"ד אינו יודע הדין אם אומר איני יודע דמתני מבום הכי בותק הבע"ד ואינו הוי ידע הדין באינו יודע מסני הוי אמ איני יודע עפ"י קאמר מלמדים אותו לומר איני מאמינך איני יודע וק"ל : (שם בש"ך ס"ק י"ב) דהא איתא בספרין כו' לא מהני אפילו להתירו לעצמו . ודוחק נומר דלעצמו היינו לגטל דבר עצמו או נסיכ' דאחר מכחישו כו' בה"ל ודו"ק: (שם בש"ך ס"ק י"ג) קשה דמאי מהני וכו' . הנלמוד לכי עתו אזיל בתר בכי , וא"כ הבע"ד אינו בפנינו אפינו בלא העד המכחיש אין כפד באומר נא סך לאן ע"ב ול"ל

פ"ב דכתובות ד"ה תרוייהו כו'. וכלשון הרמב"ן שהביא ה"ה פ"ב מה' גירושין דין י"ע וה"ל פוסקים איתא נמי הכי ליפגא דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא ופירושו התם דעד אחד שנכחש לאו כלום הוא ע"ש וכ"ע דהאריך הרב וכתב וי"מ שכתב דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא ולא כתב בקיצור וים חולקין או וי"א דעד אחד כו' או וי"א דלא מהני אלא ס"ק וים מי שכתב שהם דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא וי"ש שהמבע בלבו דלעולם לאו כלום הוא אפי' הבע"ד שותק וכן ממ"ש הר"ן פ"ב דכתובות גם אחד א' אומר נתקדשה וא' אומר לא נתקדשה

והיא שותקת ואין שעה זו כגונה כו' ועוד כיון דעד אחד בהכחשה הוא אמאי לא תינשא הא עד אחד בהכחשה לאו כלום הוא עכ"ל מוכח דעד אחד שנכחש לעולם

טז אע"ג דבלבו מאמין לו כגי (ח) תרי אין להחמיר (ב"י בשם מרדכי) ודוקא ביין נסך שאין לדקדק בו כל כך (א) אבל בשאר איסורים לא מפני אם אמר איני מאמינך אם מאמין בלבו: (ארוך כלל י"ג)

טז [יא] והוא שיאמר לו נתנסך יינך בפניך או שאמר

קכז (א) אבל בשאר איסורים לא נורני כו'. כי יש חולקין וס"ל דכל שהוא מאמין בלבו שאומר אמת אין מועיל מה שמכחישו וצל זה

זה נאמר וידאת מאלהיך: (ב) אלא להתיישב ולחשוב בלבי כו'. משמע לי באם לא אמר כך אלא אמר בתחלה שהייתי סבור כיון שאני איני יודע ואתה יודע בבירור ועכשיו שמעתי מאחרים שאינך נאמן ומכבר זה מאותן אחרים שהגידו לו כן דנאמן הוא בכך וכתבו אמר מתחלה איני יודע ואחייס לזה מה"מ סימן כ' שהביא רמ"א באם הביא ראיה שלא ידע תחילה מאלו עדים כו' וה"נ דכוותיה אבל אם אמר תחלה בתקתי שלא הפתי להבינך איני נאמן אע"פ בבח"מ סי' פ"א מלינו שיכול לומר כן נעיין הודאות ממון שאני התם דיכול לומר אני ידעתי האמת בלא לך מנה בידי כיון שאין אני מוליא מפי שום דבר אבל כאן אין אדם עשוי שלא לחוש אם אומרים שהוא שותה איסור וע"פ דרך זה נ"ל ליישב

כהודאה דהא דשותק מבוס שאינו יודע בירור הדבר זו היא בעית התוס' והרא"ש והמרדכי ומביאם ב"י אבל תימה דהרי דעת הרשב"א בתשובת סי' שע"ו *) והר"ן פרק האומר והריטב"א והג"י ר"פ האשה דאפילו לא א"ל בפניך או ידעת כו' אלא אפי' שותק מחמת שאינו יודע בירור הדבר נאמן (ולא הביאם ב"י) וכן דעת הרא"ן סי' פ"ד וכן נראה דעת הרא"ד בשביה הרשב"א בתשובה פ' הנזקין ריב ד' ע"ע ע"ש וגם ר' ירוחם סוף נתיב ע"ו והריב"ש סי' רמ"ה כתבו דיב חולקי' על התוס' בזה והיא בעת התתוספים בשביה הר"ן פ' האומר וכן הסכימו התוס' רי"ד בקדושין דף ס"ס ע"ב ע"ש וכן נ"ל שהוא דעת הרמב"ם

שאמר ליה (ט) ידעת דרגלים לדבר [יב] ד ואם שתק יז ואח"כ (י) הכחישו ואמר יה מה ששתקתי תחילה לא בשביל שהודיתי (ב) אלא להתיישב ולחשוב בלבי לזכור אם הוא אמת נאמן:

הגה [יג] ואם לא הגיד לו בפעם ראשון שמגעו ואומר לו אח"כ (ז) ואומר המתלה למה לא אמר לו בראשונה יש לחוש לדבריו (הגהות מרדכי)

נקודות הכסף

מטה יהונתן

חזר ואמר לא שתקתי אלא מפני שלא חששתי לדברי העד לא מהני כיון דעד אחד נאמן באיסורים אבל בדבר שבערוה דאין פחות מב' אם אמר שתקתי מפני שלא חששתי לדברי העד מהני ע"כ דבריו בתוספת ביאור : יט יש מי שאומר כו' נאמן . ולעיל בסוף סי' ה'

לייש מה שכתב ב"י בשם הרשב"א הא דמחלקינן בין פעם אחת או לא דוקא כשהעד אומר אבל עד דעלמא נאמן אפילו ... ליה בפעם הראשון ... רמיה או שלא רצה להכחיש ... וסקבה. עליו בד"מ דע"כ

ב וכל הפסולי עדות כו'. דין זה כתוב בד"מ בשם הר"ן וכן נראה בש"ע ...

ס' האומר) [יד] וכל מי שנאמן על דבר ועדים מכחישין אותו ...

לזה שפותק אסור ולפני ולכל העינים בדי. (הגהות אלפסי) :

כן וכתב בסוף והולי יש לחלק ול"נ עכ"ל : (ד) שטעה הפועל שאינו מפסיד שכרו . לאו כל בכהו אלא ה"ה אם הטעות בשוגג

ב בנה דברים אמורים כשעושה עמו בחנם או אפי' בשכר והוא בענין שלא יפסיד שכירותו כגון שאומר (יח) שנתנסך באונס או ששברו דבר מועט (ה) אבל אם שכרו הרבה והוא בענין שמפסיד כל שכרו כגון שאומר שנתנסך בפשיעתו נאמן אפילו אינו עתה בידו כא וגם לא אמר ליה בפעם (יג) ראשון שמצאו :

הגה כב [יט] ודוקא שאומר שנאסר היין בדרך שהוא גלוי וידוע לכל שמפסיד שכרו כגון בפשיעה בנזכר אבל אם אמר בדרך (ב) שהפסד גומר (ד) (יד) שטעה הפועל שאינו מפסיד שכרו אע"פ שמפסידו על פי הדין אינו נאמן (רבינו ירוחם) :

ג כג [כ] עד אחד נאמן באיסורים (טו) להתיר [כא] אבל (י) לא להחמיר :

הגה כד [כב] (יא) מיהו יש אומרים דבדבר דאיכא לברורי כגון שאומר לו אחד (ה) בא (טז) וראה עובד כוכבים מנסך יינך צריך לחוש לדבריו (ב"י בשם התוספות) [כג] וכל דבר שלא הוחזק לא להיתר ולא לאיסור כה עד אחד נאמן עליו כו אפילו (יז) לאסרו (אגודה פרק הניזקין ומרדכי פ' האשה רבה) [כד] וכל היכא (יב) דאיתחזק דבר באיסור כגון טבל (ו) או חתיכה בשר שאינה (יח) מנוקרת אין העד נאמן עליו להתירו [כה] אלא א"כ בידו לתקנו

: (ה) בא וראה כו'. פירוש שצריך לילך עמו אבל אם הכל ... : (ו) או חתיכת בשר שאינה מנוקרת

לא זכר כלום ועוד כתב בה רמ"א דאייה מפרק החולץ נתגיירתי בין לבין עלמי כו' עד אמר ליה לדבריך עובד כוכבים אתה ואין אתה נאמן לפסול בניך הרי זמן אע"ג דאין לבניה חזקת כשרות הלא מלד הביהם מכל מקום הואיל ובדבריו עובד כוכבים הוא אינו נאמן לפסול בניו הכי נמי בהמאה זאת הואיל ולדבריו אינו אלא כאחד ולא כבומר המומה זאת אינו נאמן הואיל ובעלים מכחישים אותו עכ"ל ותמה אני אם ילאה זה מפה קדום דהא בהדיא פרש"י פרק החולץ (דף מ"ו) וז"ל ואין עדות לעובד כוכבים הואיל ובניך מוחזקין בכשרו' אין אתה נאמן לפוסלן עכ"ל. ב"מ בבלאו אבותן היה לבב חזקת כשרות ע"כ נ"ל דהך בהמאה הוי ליה כנמלא ביד מי באינו נאמן לפזיק עליו. אחי הגאון מוהר"ר יצחק הלוי ז"ל השיב בתשובה על המאה בנפלאה על ידי עובד כוכבים בלא חוסם שמותר בדיעבד ולא הייסינן שמא החליפה בבלו:

קכח (א) מותר לייחד יין אצלו כו'. נראה כוונתו כי יש שני פירושים על חילוק דיחוד ...

אוגר הבע"ד איני יודע ולפי זה הרב דש"ל דמ"א א"ב כשאומר הבע"ד איני יודע *) אתא ל' שמועין דקטן אין לו דין ש"א כלל וג"מ לסיכה דאומר ידיעת רגלים לדבר או לסיכה דאחר מכחישו ואין הבעלים סם או בדבר דאיכא לברורי וכשאומר בא ואדך עובד כוכבים מגסך יינך או בדבר דלא איתחזק לא איסור ולא ...

רמ"א) לב [ל] מ"מ בקטן חריף ובקי בדבר ואיכא רגלים לדבריו יש להחמיר אם מעיד על דבר איסור (רשב"א סי' כ"ד) [לא] ואם מעיד על איסור דרבנן נאמן: ג"ה אתחזק איסורא (ט"ז) *; כגון בדיקה אמין נאמן דהמנוהו רבנן בדרבנן (בס בריב"ש) [לב] אב אם אתחזק איסורא אינו נאמן כלל:

ד [לג] ח דברים שאין בהם חזקת איסו' אלא חששא שמא יחליפנו עובד כוכבים או יגע בו יש מי שאומר שסומכין על הקטן מכיון שבא לכלל דעת שמירה:

קכח דין מקום שיש בו יין ונתיחד עובד כוכבים שמה. ובו ה' סעיפים:

א [א] א עובד כוכבים שנתייחד עם היין אפילו ברשותנו אפילו שעה מועטת [ב] אסור בהנאה [ג] אבל מי שנודע לנו א (א) שאינו עובד עבודת כוכבים (א) מותר לייחד יין אצלו ברשותנו ב לזמן מועט [ד] כגון כדי שילך כדי מיל או יותר אפילו בעיר שכולה עובדי כוכבים [ה] ואפילו הודיעו שהוא מפליג ב אבל אין (ב) מפקידין אצלו יין בביתו [ו] ואפילו בבתינו אסור אם הוא לזמן מרובה ואם עבר והפקיד ג [ז] אסור בשתיה. (עובדי כוכבים שבזמנה נהגו אע"פ שאינן עובדי עבודת כוכבים מ"מ ד (א) אין (ג) מייחדים יין אצלם) (ב"י בשם הרשב"א):

ב ג עובד כוכבים שנמצא בבית שבו יין אם יש לו מלוה על אותו יין ה [ח] ד כגון שעשאו אפותיקי

... כוכבי' דהם נכנסים לו עובדי הוא בענין שאין לחוש שנגעו לשהות או ... ד' בהג"ה דאע"פ דעובדי כוכבים בזמן הזה ...

ז ואפילו היה היין חתום בחותם א'. נראה דהיינו לסברת הרשב"א והמחבר לקמן סימן ק"ל אבל למאי דכתב הרב שם ס"ב דבדיעבד סגי בחותם א' אפי' במפקיד כ"ש הכא והא דסתם כאן כדברי המחבר היינו משום דסמך עלמו אלקמן סימן ק"ל דסתם עיקר דוכתא דדין זה ועל המע"ז קשה שהעתיק דברי המחבר בסתם ואפשר סבירא ליה דהכא כיון דמשכנו לו הוה כדיליה וגרע טפי ולא סגי בחותם א' לכ"ע אבל בהוס' סוף פ' ר"י ד"ה המעשר מדמי להדיא דין זה למעשר יינו של עובד כוכבים וכן נהדיא בפ"ס סוף פרק ר"י (דף ס' ע"ב) וה"ה כי היכי דבמעשר קי"ל ר"ס קל"א דסגי בחותם אחד בדיעבד ה"ס הכא ודוק וכן משמע להדיא בר"ן ס"פ ר"י דלר"ת דסבירא ליה דסגי בחותם אחד ה"ה הכא ע"ש: ז ואפי' אין ביין שום חותם. ואפילו החביות פתוחות הרשב"א שם וכו' הב"ח בסעיף ה' ומיהו ודאי דוקא בבית הפתוח לר"ה וישראלים עברי ברה"ר הא לאו הכי לא מירתת וע"ל סימן קל"א: ח דתלינן תמיד בדבר הרגיל. ומשמע דהיישינן שהעובד כוכבים סוגיא ברזא ולא חיישינן שהכניס אצבעו לפניו ונגע בו או שנגע ביין שילא לחוץ דרך הברזא כאן נאסר מה שבפנים ג"כ ע"י ניצוק כיון דלא חזינן ריעותא לפנינו וכן משמע במרדכי פ' ר"י ובדברי הרב כמו שכתב בס"ס קכ"ט ולפי זה לדידן בזמן הזה שרי אף בבתיה במקום הפסד דהוי מגע עובדי כוכבים על ידי דבר אחר שלא בכונה כדלעיל סי' קכ"ד סכ"ה בהג"ה וע"ש: ט סתומות כו'. ע"ל סי' קכ"ט ס"ס ה': י ואפי' היה ישראל דר באותו בית. מאחר שיש לעובד כוכבים שייכות בבית. טור.

כוכבים והיינו מקפיד אם יגעו בו אחרים וע"כ החמיר הב"ע לאסור בבתיהם ואין היתר אלא בבתינו ובזמן מועטו ואע"ג דעכשיו כל העובדי כוכבי' לאו עובדי עבודת כוכבים נינהו מ"מ כאן אסור דלענין לכתחלה להפקיד אנלם מחזקינן להו כעובדי עבודת כוכבים כמ"ש רמ"א אחר זה: (ב) ואפי' היה היין חתום בחותם אחד. כ"כ ב"י בשם רשב"א דכל היכא דלא מרתת בעינן שני חותמות ונראה לי דלמאי דפוסק רמ"א בסימן קי"ח וק"ל בדיעבד חותם א' סגי כ"כ בזה והרשב"א

[ט] (או משכנו לו) (טור) אסור (ב) ז [י] ח ואפילו היה היין (ד) חתום בחותם אחד אבל אם אין לו מלוה על היין [יא] אף על פי שיש לו מלוה על ישראל בעל היין [יב] והגיע זמן המלוה מותר [יג] ט ואפילו היה עומד בצד היין [יד] סמוך לו ממש בבדי פישוט ידים ז [טו] ואפי' אין ביין שום (ה) חותם מפני שמאחר שהוא יודע שיפסיד ישראל יינו הוא ירא ליגע (הרא"ש) י ואפילו נמצא בידו קצף שרגיל לעלות על פי היין מות' שאנו תולי' לומ' מדופני החבית לקחו ולא מפיו: הגה [טז] אבל דברים שאינם נמצאים אלא על פי החבית אסור (טור) [יז] וכן אם מצא העובד כוכבים תופס (ו) הברזא בידו היין אסור ולא אמרינן דהברזא מנפשיה נפל והעובד כוכבים הגביהו (מרדכי פ' השוכר בשם ראבי"ה) ח דתלינן תמיד בדבר (ו) הרגיל:

ג [יח] ח בית שיש לישראל ועובד כוכבים (ד) יין בתוכו ונכנס העובד כוכבים וסגר הדלת אחריו (ה) (ז) במנעול מבפנים [יט] שאם בא ישראל ליכנס אינו יכול ליכנס שלא מדעת העובד כוכבים היין אסור (הרא"ש) ואם היו נקבים בדלת שישראל יכול להסתכל ולראות משם כל החביות מותרות בשתיה [כ] אפילו הן פתוחות ואם לאו את שיכול לראות דרך שם מותר והשאר אסור בהנאה (ו) [כא] אפילו חביות ט (ח) ט סתומות [כב] אם שהה (ז) כדי שיפתח ויגוף ותגוב (פירוש ויגוף ויעשה מגופה אחרת ופי' ותגוב ויגנב וייבש) י [כג] ואפילו היה ישראל דר באותו בית:

ד [כד] בית שאין בו אלא יינו של ישראל ונמצא עובד כוכבים בתוכו יא אם אין הדלת נעול יא מותר (ט) בשתיה ואם הוא נעול במפתח מבפנים אם אינו יב נתפס כגנב אסור בהנאה (ח) ואם הוא (°) נתפס כגנב (ט) על הכניסה מותר בשתיה: הגה [כה] וי"א דבזמן הזה שאין העובדי כוכבים מנסכין אפילו אינו

וברשב"א איתא מאחר שיש לעובד כוכבים שייכות בבית או ביין וע"ל ס"ס ק"ל וקל"א מיהו הא דבעינן שידוע שסגר היינו ביום אבל בלילה מסתמא סגר כשיש לו שייכות בבית ואסור כדלקמן ס"ס ק"ל בהג"ה וכן נקבים בדלת לא מהני בלילה: יא מותר בשתיה. אע"פ שאינו נתפס כגנב על הכניסה דמירתת שמא יבא ישראל ויראהו נוגע הרא"ש והיינו דוקא כשהעובד כוכבים יודע דמגע עובדי כוכבים אסור לישראל ויפסיד יינו בכך כדלעיל סעיף ג' הא לאו הכי

שכתב אח"כ בית נקבים בדלת דמותר ... כ"כ רמ"א סוף סי' ק"ל: (ו) אפילו ... ולומר יפן הייתי ולכך לא פתחתי לך: ... פירושו סי' קכ"ט סעיף א': (ח) ואם ... ימלאהו ישראל יהיה נתפס כדין גנב ... (ט) על הכניסה מותר בשתייה. ...

קכט (א) המניח עובד כוכבים כו'. בגמרא עביד לריכותא דאי תנא מעביר יינו הוה אמינא דוקא בזה מותר דסבר עובד כוכבים דלמא אתי וחזא לי אבל בקרון או ספינה דאי מפליג ליה לספינה עביד מאי דבעי כלומר הוה אמינא דניחוש להכי קמ"ל דלא חיישינן לזה ואי תנא קרון וספינה לחוד הוה אמינא משום דסבר דלמא אתי בדרך אחר וקאי הכא כותל וחזי לי אבל בחנות סוגר הדלת ועביד מאי דבעי קמ"ל דלא חיישינן להכי וכל הנהו דנעיל סי' קכ"ח דאי סגר הדלת אסור היינו בדידעינן בבירור שסגר הדלת בענין שאין הישראל יוכל לכנוס שם שלא מדעת העובד כוכבים אבל בדלת ידעינן שרי ואע"ג דאיכא מנעול בפנים שהיה יכול לנעול אם ירצה ומיהו מ"מ באם בבירור סגר כאן העובד כוכבים הדלת אסור כיון דאית ליה שייכות בבית ואית ליה להשתמוטי דברשות עומד שם שהרי ישראל הניחו שם וכן בהיתר דקרון וספינה דאמרינן דטעם ההיתר דסבר דאתא בדרך אחר וקאי אכותל ורואה אלמא דוקא בדאיכא דרך אחר אבל אם אינו אלא דרך א' כיון בהפליג עיניו ממנו אסור דהא א"א לו לבא אא"כ חזי ליה וכן נמי אם בבירור הפליג בספינה או קרון במקום שא"א לראות ודאי אסור אלא דמספיקא לא חיישינן לזה כל זה מדברי הרשב"א בתה"ב וזהו שסיים כאן והוא שלא נודע כו': (ב) בד"א שיש דרך עקלתון. בגמ' אמרי' זה על מעביר יינו והוא הדין הפליגי שזכר הטור והש"ע ריש הסימן וכתב ב"י בשם הר"ן דדוקא במעביר אמרי' כן אבל במניח עובד כוכבים בחנות וישראל יוצא ונכנס לא בעינן דרך עקלתון דכל שעה מסתפי מיניה דלמא השתא אתי וחזי ישראל שהוא מתקרב לחבית והרשב"א כתב בקרון וספינה דבעינן דרך עקלתון כמו שהעתקתי לעיל וכתב ב"י דגם הר"ן מודה בזה ולא קא ממעט אלא

סעיף ה': יג אלא א"כ יש להוש שנגעו לשתות. ואפ"ה שרי בהנאה במקום הפסד בזמן הזה כדלעיל ר"ס קכ"ג:

קכט א והניחו לבדו עם היין ויצא. אע"פ בכל אלו יש לעובד כוכבים שייכות ביין מותר אפי' בהה כו'. לשון הטור וכתב הפרישה ס"ב הטעם כיון שהעובד כוכבים ידע שהישראל יודע שהוא שם אלל היין מירתת וסבור שמא יזכור הישראל יינו ויבא ויראהו וכדלעיל סי' קכ"ח ס"ב:

נתפס כגנב שרי יג אא"כ יש להוש (י) שנגעו לשתות ממנו או להנאה אחרת (כך הוא בהגהות אשיר"י פ' השוכר ועיין ס"ק ד') מיהו אם פי החבית רחב או שהוא בקנקן שיש לחוש שמא נגע בו דרך מתעסק חיישינן (מרדכי פ' השוכר ובב"י בשם התוספות ובסמ"ג):

ה יא היו בשוק חביות יין ונמצא עובד כוכבים ביניהם אם הוא עובד כוכבים חלש שאימת שופטי העיר עליו ואם ימצאוהו נוגע נתפס כגנב מותר בשתיה ואם לאו אסור בהנאה. (ועיין לקמן סי' קכ"ט עוד מדינים אלו):

קכט דין המניח יין ביד עובד כוכבים וישראל יוצא ונכנס (וכה"ג). ובו כ' סעיפים:

א (א) א המניח עובד כוכבים בחנותו ויצא או שהיה לו יין בספינה או בקרון והניחו עם העובד כוכבי' והלך לו לבית ב (הכנסת) או לבית ג המרחץ או שהיה עובד כוכבים מעביר לו חבית יין ממקום למקום א והניחו לבדו עם היין ויצא מותר ב [א] (לכתחלה לא יניח אדם בביתו יין או חומץ אלל עובד כוכבים לבד כלל אבל בדיעבד מותר) (מרדכי פ ר"י בשם ראב"ן) ג [ב] אפילו שהה זמן רב ד מפני שהוא ירא בכל שעה עתה יבא ויראני [ג] ד והוא שלא נודע ה (א) שסגר העובד כוכבים ו החנות ה או שהרחיק הקרון והספינה בענין שאין יכולים לראותו [ד] (ואפי' סגר החנות כל זמן שיש שם ז סדק או חור שיכולים לראות בתוכו חשוב כפתוח) (שם במרדכי ובסמ"ג)

(ב) י בד"א ה שיש דרך (ב) עקלתון שיכול לבא עליו פתאום שלא יראנו ז וכן כשהלך לבית המרחץ הלך דרך עקלתון בענין שלא ידע העובד כוכבים שהלך לבית המרחץ אבל אם ראה שהלך (ג) ליכנס לבית המרחץ יודע שלא ימהר לבא וכן ח אם אמר לעובד כוכבים שהניח בחנות שמור לי יודע שנסתלק משמירתו ט וכן אם אמר לעובד כוכבים המעביר החבית לך ואני אבא אחריך (ד) ט י או שהודיעו שהוא מפליג י [ה] יא אם החביות פתוחות [ו] כיון שנעלמו מעיניו (ג) אסורות יב ואם הם סתומות אם

מניח עובד כוכבים בחנות דסתמא יכול ישראל לבוא שם פתאום ומיהו אם א"א לישראל לבא פתאום לחנות כגון שיש חלון על הפתח שיכול העובד כוכבים לראות ממנו אם בא הישראל משמע דאסור מפום דהו לא מסתפי עכ"ל ותמוהין לי דברי הרב במ"ש דאם יש חלון כו' דאסור דאדרבה כיון דיש הלון מרתת העובד כוכבים שיבא הישראל ויראה דרך אותו החלון כמ"ש בש"ע סי' קכ"ח ס"ג ואפי' את"ל דהיין אינו מונח נגד החלון כאן מ"מ קשה דהא לעיל בסי' קכ"ח ס"ג כתב באם יש נקבים בדלת ואין ישראל יכול לראות דמותר שהרי אין איסור רק אם סגר הדלת במנעול מבפנים אבל אם אין מנעול סגור מותר כל

ורואה מרחוק אם יבא ישראל או לא והכי נקטינן עכ"ל. ולחנם תמה דהא ... לזה ולא הוליא אלא בענין שאין העובד ... הישראל ע"ש ואפ"ה באותו החבית בידו ... א"א שלא יראהו כשהוא בסמוך לו ויסלק ... החבית א"א לעשות כן מיד ודו"ק: ט ... הכולה מילתא דלעיל קאי כדאיתא במשנה ... כ': י אם החביות פתוחות כו'. ולדידן ... יש לו הנאה כגון שישתה או יתליה כדלעיל ...

יש בהפלגתו שיעור (ה) [ז] כדי שיוכל להסיר מגופות החבית כולה י בין שהיא של טיט בין שהיא של סיד ולהחזירה ותנגב אסור:

הגה (ו) ה[וי"א דאם הם סתומות שרי בכל ענין [ט] דיין ספי ליה (ז) חותם א' (דעת ר"ת) ויש לסמוך על זה יא בהפסד מרובה וע"ל סי' ק"ל:

ב יד הא דשרי כשיש דרך עקלתון דוקא כשהעובד כוכבים לבדו אבל אם הם (ז) שנים יב או יותר יג אסור שאפשר לאחד מהם לשמור הדרך עקלתון והאחר יגע:

ג הא דשרי בחביות פתוחות לגמרי [יא] בלא פקק הני מילי בספינה או בחנות שאין לו רשות ליגע בחבית עצמו (ה) [יב] אבל במעביר חבית ממקום למקום לא ואפילו היא חסרה (ו) אסורה דחיישינן דלמא נגע ולא ייראה כלל שיכול להשמט ולומר להזיק בה כוונתי שלא תפול:

ד אפילו הודיעו שהוא מפליג יד אם החבית פקוקה והוא בזמן שיש (ט) הרבה עוברי דרכים כגון בין הגתות מותר שהוא מתירא מעוברי דרכים אפילו הם עובדי כוכבים:

ה המוסר מפתח חנותו לעובד כוכבים היין שבו מותר אפילו לא נשאר שום יהודי בעיר ואפילו הודיעו שהוא מפליג טו שלא מסר לו אלא שמירת המפתח (יא) והוא (ח) ירא ליכנס בו ויש מי שאומר שלא התירו אלא כשאינו יודע שהוא מפליג ואז מותר אפילו מצאו שנכנס אבל אם הודיע שהוא מפליג טז אפילו אם נתפס עליו כגנב אסור:

הגה ויש לסמוך אסברא הראשונה (היא סברת ר"ת ...) [יד] ואם עבר העובד כוכבים ...

ו יט ישראל ועובד כוכבים שהיו בספינה ובה יין ושמע ישראל קול תקיעת שופר שתוקעין לשבות ונכנס לעיר והניח היין שבספינה עם העובד כוכבים (יב) [יח] כ אם יש דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום [יט] כא ואין שם אלא עובד כוכבים א' יט (י) מותר היין כב אפילו אם יש בינו ליין יותר מאלפים אמה שאין אנו בעיניהם *) בחזקת שומרי שבת כראוי:

ז כג היו יושבים ישראל ועובד כוכבים לשתות כל אחד [כ] כד מיינו ושמע הישראל שקורין לבית הכנסת והלך שם להתפלל כ מותר היין אם יש דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום כה אבל אם היו שותים ביחד מיין אחד ויין לפניהם על השלחן ויין אחר חוץ לשלחן והניח העובד כוכבים לבדו שעל השלחן אסור כו ואת שחוץ לשלחן את [כא] שתוך פישוט ידיו אסור ושחוץ לפישוט ידיו מותר כז ואם אמר לו הוי מוזג ושותה כל החביות הפתוחות שבבית אסורות והסתומות מותרות [כב] אא"כ שהה (יג) כדי (יא) שיסיר המגופה כולה ויחזירנה ותנגב:

ח [כג] כח ישראל ששכר בית בחצר העובד כוכבים והניח בו יין וסגר הדלת והכניס הבריח בטבעת ושכח ולא סגרו במפתח והפליג ולסוף ימים הרגיש העובד כוכבים שלא היה סגור במפתח (א) והודיע הדבר ליהודי מותר. (יד) כא [כד] (ב) (הואיל ולא ידע ...)

ט כט בית שיש לישראל בו יין ועובד כוכבים דר למטה וישראל בעלייה כב (יג) וארובה מהעלייה לבית ויצאו שניהם בבהלה לראות חתן או הספד וחזר העובד כוכבים כג וסגר הפתח ואחר כך בא הישראל אף על פי שאין לישראל מעבר אלא דרך הבית ואי אפשר לעבור שלא יראנו הרי יין הפתוח שבבית הישראלי בהיתירו שלא סגר העובד כוכבים אלא על דעת שכבר נכנס הישראל לביתו ולא נשאר אדם בחוץ וכמדומה לו שהוא קדמו:

הגה (טו) [כה] ודוקא שילאו (יד) בבהלה וחזרו דאפשר לומר שמתוך בהלתו חזר ולא דקדק יפה בכניסת ישראל אבל שלא בבהלה היין אסור (ב"י בשם הרמב"ם):

י ל עובד כוכבים ששמע קול שאגת אריה ומפחדו נחבא בין החביות יין [כו] וסגר הדלת אחריו מותר (טז) לא אפי' הן פתוחות מפני כך שהוא אומר שמא ישראל אחר (טו) נחבא כאן ויראה אותי כשאגע:

יא לב גנבים שנכנסו למרתף ופתחו חביות יין אם רוב גנבי העיר עובדי כוכבים אסור ואם רובן כה [כז] (טז) ישמעאלים אסור לג בשתיה ומותר בהנאה (יז) [כח] לד ואם יש ליהודים שכונה לבדם (יח) כו לה שאין דרך העובדי כוכבים מפסיקתה כז הולכים אחר (יז) רוב בני השכונה אע"פ שרוב בני העיר עובדי כוכבים [כט] לו ובמקום שרגילים להצניע ממון בחביות מניחים אותם בין חביות יין כח אפילו אם רוב גנבי העיר עובדי כוכבים מותר (י) דשמא לא באו אלא בשביל הממון וכשראו (יט) שהוא יין לא (יח) נגעו בו:

הגה (ל) [ד] וכל זה מיירי שלאינו ריעותא כגון שהיו החביות סתומות ונפתחו דאי אם היו סתומות ונמלאו פתוחות או שהיו כולם פתוחות ולא נמלא בהם ריעותא הכל שרי (בב"י ריב"ש סי' תכ"ד ומרדכי ואגודה וראב"ן) כט דהתם גנב אינו לוקח יין [לא] ואם היה (כ) במקצתן ריעותא ונפתחו האחרים שאין אנו רואים בה ריעותא הכל שרי (בב"י ומרדכי ס"פ ר"י תשובת מהר"ס) [לב] וי"א דכל זה מיירי (כא) שיש גנבים ידועים מן העובדי כוכבים (כן משמע במרדכי פר"י והביאו הבית יוסף) אבל אם ידוע גנב אחד מישראל ומעובד כוכבים אינו ידוע (ה) תלינן בישראל הידוע ועיין לעיל סימן קכ"ח עוד מדינים אלו:

יב לז חיל (ו) שנכנס לעיר ונכנס לבית ישראל בשעת שלום חביות פתוחות (כב) ל לח אפילו הן (יט) פקוקות אסורות וסתומות במגופה של טיט לא מותרות לט ובשעת (כ) מלחמה לב אלו ואלו מותרות [לג] מ ודוקא בפתוחות מתחלתן אבל סתומות שנפתחו (כא) חיישינן להו:

יג מא עובד כוכבים שנמצא עומד אצל הגת (כג) אם יש בה לג טופח על מנת להטפיח (פי' שהיד הנוגעת לחה כמגעו תחזור ותטפח לאחר גם יד אחרת) לד צריך לה הדחה (כב) וניגוב ואי לא בהדחה סגי:

לן מותר, דבעבידתיה טרוד ואין לו פנאי לנסך. הרה"ש וטור: לז וכן כו' וחלוקים כו'. עפ"ר וב"הג: לח שאנו תולין אותה ברוב הסביבות שהם עובדי כוכבים. אע"פ שהיא קרובה לעיר שרובה ישראל אפילו בקורבה דמוכח כדנקט, כסמוך: לט והקנקן הוא של מוצאו. עיין בה"מ סי' רכ"ט ס"ו: מ אלא אותו כרם כו'. פשוט דהך לנגוב מכרם זה ולסגיעו בתוכו טור והרב"ה הכל בלא הלי טעמא הוה בהי דקף על גב דאפי' בקורבה דמוכח אזלינן בתר רובא הכא כיון בנמלא בתוך

יד זונה עובדת כוכבי' במסיבת ישראל (כד) היין מותר שאינם מניחים אותה (כג) לנסך אבל זונה ישראלית במסיבת עובדי כוכבים ייננה של הזונה גם כן אסור:

טו (לד) הניח יין בביתו בחלון פתוח ובא עובד כוכבים והכניס שם זונה וסגר הדלת אחריו ואחר כך בא הישראל ומצא יינו כמו שהניחו לו (כד) מותר:

טז חצר שחלוקה בראשי יתידות בין ישראל לעובד כוכבים [לה] אף על פי שחביות פתוחות עומדות סמוך לחלקו של עובד כוכבים [לו] תוך פישוט ידיו מותרות לז [לז] וכן אם היה גגו של ישראל למעלה מגגו של עובד כוכבים (כה) [לח] (כה) וחלוקים ביתידות מניח שם יינו אע"פ שידו מגעת שם:

יז חבית של יין שצפה בנהר ונמצאה כנגד עיר שרובה ישראל אם יש בנהר מכשולות וסכר (פירוש סתימה) אגמי מים שהיו מעמידים אותה אלו באה ממקום אחר מותרות שאין להלותה אלא בעיר שנמצאת כנגדה ואם אין בנהר סכר אגמי מים אסורה לח שאנו תולים אותה (כו) ברוב הסביבות שהם עובדי כוכבים [לט] ואם נמצאת כנגד עיר שרובה עובדי כוכבים אם רוב הסביבות ישראל ויכולה לבא שם דרך ישרה שלא תטבע מותרת אפילו קרובה הרבה לעיר של עובדי כוכבים עד שמוכיח קורבתה שהיא של עובד כוכבים מניחים הקרוב והולכים אחר הרוב ואם לאו היין אסור בהנאה לט והקנקן הוא של מוצאו ואם בא ישראל ונתן בה סימן אף היין מותר והרי הוא של מוצאו דכיון דרובה עובדי כוכבים נתיאשו הבעלים (כו) [מ] (ודוקא שהיא סתומה (כז) בספק אבל פתוחה לגמרי היין אסור דחיישינן שמא נגעו בו) (כך משמע מהר"ן פא"מ וכן הוא בהא"ו ני"ז):

יח [מא] חבית של יין שנמצאת בכרמו של ישראל ויש כרמים אחרים של ישראל סמוכים וכרמים רבים מהם של עובדי כוכבים סביבותיהם אע"פ שרחוקים משל ישראל החבית אסורה דאזלינן בתר רובא אף ע"ג דאיכא קורבא דמוכח דשל ישראל היתה *) (כז) ואין צריך לומר כשאין שם של ישראל מ אלא אותו (כח) כרם [מב] וה"ה להקל כגון שנמצא בכרמו של עובד כוכבים אע"פ שיש כרמים אחרים של עובדי כוכבים אי איכא כרמים של ישראל רבים מהם אפילו רחוקים מהם הולכים להקל [מג] והוא שיושבת בין ההרים שאינו מעבר לעוברי דרכים הא לאו הכי אסורה שרוב עוברי דרכים עובדי כוכבים הם ושמא מהם נפל והני מילי בבקבוק אבל חבית שאין דרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בו אין תולים בהם:

יט נודות יין שנמצאו מושלכים בדרך אם רוב שופכי יין ישראל מותרים אם הם נודות גדולים אבל אם הם קטנים שדרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בהם אסורים שאנו תולים בהם שרובם עובדי כוכבים ואם היו גדולים וקטנים מותרים כולם שהגדולים מוכיחים על הקטנים שהם משופכי יין והרי רובם ישראל והקטנים (כח) להכריע המשא באו:

דהילו נגעו בה עובד כוכבים לא היה חושש להזור ולסותמה אלא היה לוקח יין והולך לו הלכך כל באיני רואים ... דבפתוחות אסורה ונראה לי דאפי' אם סתומה בספק של עץ דאסור *) דהא איתא לעיל סעיף י"ב בחבי' שנכנסו ... דהורחא דמילתא שמחזירין הם פקק עץ שאין בו טורח והם ג"כ דברי הר"ן בפ' ... הוכחה שלא נגעו בה והיינו בסתימת טיט ... לגמרי בסתי הוכחנו דאין היתר אלא בשל טיט דוקא: (כז) ואצ"ל כשאין שם של כו'. קשה למה כתב ...

זה גדול וזה קטן והגדול מכביד קלת המשא לגד אחד מניחין נוד קטן אללו להשוות המשא כ"כ הב"י: (כט) לשאוב מים מבור כו'. פי' וא"כ היה לו להתמוטי למה נכנס מאחר דאינו נתפס כגנב על הכניסה מגולה הטרה אסור אפ"ה מותר כיון בהיה סגור החילה במפתח לא היה לו לזייף לפתוח המנעול ... וכן באחת שטמנה מפתח מרתף שלה ולא מלאה במקומה ומלאה כד של יין כו'. כן לריך להיות: (לא) ואיכא רגלים לדבר כו'. מבואר שם במרדכי דאם יש לתלות שישראל פתחו מותר: (לב) מיהו בזמן הזה כו'. ...

כ [מד] ישראל שיש לו יין באוצר שלו ופתח האוצר (כט) סגור במפתח אחד ומצא הפתח פתוח ועובד כוכבים אחד מודה שהוא פתחו (כט) לשאוב מים מבור שבאוצר כדי לבנות ביתו מא מותר:

הגה [מה] בעל הבית שאמר לשפחתו להכין השלחן ומלא יין על שלחנו ושפחתו העובדת כוכבים אומרת שלקחה היין ממרתפו בבו ... היין שבמרתף שרי מב דאין העובדת כוכבי' נאמנת [מו] ולימור במקום אחר לקחה (תשובת המרדכי פ' ר"י) ושעל השלחן אסור (ל) וכן באחת בטמנה מפתח מרתף שלה ולא מלאה במקומה ומלאה כד יין ... והאומרת ... (מז) אבל גנבים שנכנסו למרתף ומבכי יין והניחו הברזות פתוחות ... (לא) ... היין אסור (מרדכי סוף פ' ר"י) (לב) [מח] מיהו בזמנהזה דאין העובדי כוכבים מנסכים שרי כמו (ל) שנתבאר לעיל מג סימן קכ"ג וקכ"ד:

קל דיני חתימת היין. ובו י' סעיפים:

א [א] מותר להפקיד ולשלוח יין ביד עובד כוכבים [ב] אם הוא חתום בחותם בתוך חותם או מפתח וחותם [ג] והני מילי בחבית של חרס אבל לא בחבית של עץ מפני שיכולין להוציא יין מבין הנסרים ולא ירגישו וכל שכן בנודות שבקל יכולים להוציא יין מבין התפירות [ד] ואין להם תקנה אלא שיכנים כל החבית של עץ או כל הנאד (א) בשק שאין בו תפירה מבחוץ ויחתום פי השק:

הגה א [ה] ויש מקילין אפילו בחבית של עץ (א) ואין חוששין שמא יוליא בין הנסרים (מרדכי ריש פרק א"מ וב"י בשם ס"ה וסמ"ג ...)

קל (א) ואין חוששין שמא יוציא יין מבין הנסרים. כי לא קיימא לן כהנא קמא דרשב"ג בפרק השוכר דס"ל דחיישינן לביתומא פי' ר"ן ביטעה נקב חדש אלא כרשב"ג דלא חיישינן אלא ביפתח

ואפילו מבכה העובדת כוכבים והברזה יולאה חוץ לקנה אם אין העובדת כוכבים יודעת ה"ל כחה של עובד כוכבים שלא בכוונה עכ"ל אלמא דלא חיישינן שמא נגעה בידה אלא דהלריך שאין העובדת כוכבים יודעת משום דא"כ ה"ל כחה אבל לדידן דקי"ל לעיל סי' קכ"ד דכחו ומגע עובד כוכבים ע"י ד"א שרי בזמן הזה א"כ ה"ס הכא מיהו היינו דוקא במקום הפסד וכמ"ש שם ס"ק ע"א:

קל א ויש מתירים כו'. כתב הב"ח מ"מ עכשיו נוהגים שלא להתיר לשלוח יין כלל בחבית של עץ מעיר לעיר אם לא ע"י נאמן ישראל

ב [ה] ג אם הפקיד ביד עובד כוכבים בחותם א' אסור בשתיה ומותר בהנאה (ד) והוא (ב) שייחד לו קרן זוית:

הגה [ט] ויש שכתבו דבדיעבד יש להתיר (ה) ד אפילו בחותם אחד (ב"י לדעה ר"ת והרוך כלל כ"ב) [י] ואין צריך להכיר חותמו אלא אם כן רואה שחותמו ה מקולקל אז אסור (ג"ז שם) אבל אין צריך לבדוק אחר זה וכן נוהגין להקל ועיין לעיל סימן קי"ח:

ג ו ד יין מבושל שלנו [יא] ה וכן יין שלנו שעירבו עם דברים אחרים כגון דבש ושמן [יב] וכן חומץ שלנו (ו) מותר (ג) להפקיד ביד עובד כוכבים ז בחותם אחד:

ד [יג] ט כיצד הוא חותם בתוך חותם (ז) סתם החבי' בכלי שאינו מהודק כדרך שסותמין כל אדם וטח (ז) בטיט הרי זה חותם א' היה כלי מהודק י וטח עליו מלמעלה הרי זה חותם בתוך חותם (ח) וכן אם צר פי הנאד הרי זה חותם אחד הפך פי הנאד לתוכו וצר עליו הרי זה חותם בתוך חותם ה וכן כל שינוי (ה) שמשנה מדברים שאין דרך כל אדם הרי הם כחותם א' והטיחה או הקשירה חותם שני:

ה ח שני קשרים משונים הוי כשני חותמות:

ו ט שתי אותיות הוי כשני חותמות והדפוסים אף על פי שיש בהם כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם אחד כיון שבן בעין אותם בבת אחת ובמקום שמצויים מומרים ועובדי כוכבים שיודעים לכתוב אין כתב סימן אלא למי שמכיר הכתב:

ז י מפתח וחותם אחד הוי כשני חותמות:

ח [יד] יא חתמו בשני חותמות וחזר עליו ולא הכירו או שמצאו סתור אסור:

הגה [טו] (ב) ודוקא אם רואים שנסתר בכוונה ע"י אדם אבל במקום שיכולים לתלות שנסתר ונתקלקל מעצמו או ע"י בהמה או תינוקת שלא בכוונה (ג) מותר בדיעבד (ת"ה סימן ר"ה ובהגהות כלל כ"ב) ואפילו אם נתקלקל בכוונה יש להתיר אם ישראל יוצא ונכנס תמיד. (בית יוסף בשם ס"ה וסמ"ג). אבל אינו צריך לחזור עליו אלא אם כן הודיע לישראל שנשתלח לו שהוא חתום בשני חותמות אע"פ שלא הודיעו ענין חתימותיו כיון שמצאו הישראל השני חתום בשני חותמות מותר יב ומכל מקום נכון הדבר להודיעו צורת החותם כדי שיחזור אחריו:

הגה [טז] מיהו אם כתב עליו אותיות אין צריך להודיעו דסתם עובד כוכבים אינו בקי לכתוב אותיות (הר"ן והרשב"א) [יז] ואם העובד כוכבים אומר שהחבית היה מטפטף והוא הדקו ונגע ביין ט אינו נאמן לאסרו ואפילו היכר עדיין קצת יין מבחוץ ויש אומדנות בדבריו (ת"ה סימן ר"ב):

ט יג ישראל ששכר או קנה בית בחצרו של עובד כוכבים ומילאו יין י אם ישראל (ו) דר שם ואף על פי שהניח היין בחצר ואין עליו לא חותם ולא מפתח מותר [יח] ואפילו היה גם העובד כוכבים דר באותו חצר אבל אם לא היה ישראל דר באותו חצר [יט] אם היה ביד ישראל יא המפתח (ז) והחותם מותר וא"צ לומר שני חותמות ואם לאו אעפ"י שהיין באותו בית ששכר או קנה אסור [כ] יד אם העובד

שפתי כהן

יבואו לגעת בו אבל בזה וכי ס"ד כי דוקא הלכה לא שרי כו' ...

(ב) וכן נוהגים כו'. וכתב מו"ח ז"ל מ"מ עכשיו נוהגים שאין נסתיר בכלל לבנות מעיל לעיל בלא נאמן ישראל שהוא שומר ביום ובלילה כי שכיח הוא שהעובדי כוכבים מוליכין יין במקדה קטן או ע"י שכין מיהו אם מכסין כל החביות בחבוקים שקורין רייפי"ן וגם השוליים בנסרים יש להתיר וכמ"ש התוס' פרק א"מ דף ל"א כו' עכ"ל וג"ל כה דאין להוס בזה שמכסה כולו בחבוקים שמא יוציא היין ...

טורי זהב

דבגמרא סך ה"נ אפומא דחביתא סריקא כוי חותם אחד וחתימה דיינו בטופה הותם ...

לו קרן זוית. דאז הוה כחלרו של ישראל מבום הכי מותר בהנאה: (ה) אפילו בחותם א'. כבר כתבנו בסי' קי"ח סעיף ה' דלפי זה אפילו באין שם אלא הפי' מפתח לחוד גם [כן] מותר דהא בהא תליא: (ו) מותר להפקיד ביד עובד כוכבים בחותם א'. דבזה אין שייך כיסוך רק במה יחליף עם יין בלו וכיון שיש חותם אחד לא טרח ומזייף: (ז) סתם החבית כו'. בגמרא הכי איתא אמר רבא אגנא אפומיה דחביתא סריקא ותתימה הוי חב"ח ...

באור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

כדלעיל סעיף ב' בהג"ה : **יב** ואם אינו דר העובד כוכבים בחצר מותר. אע"פ שגם הישראל אינו דר כן מוכח לשון הרשב"א וכ"פ הב"ח ופשוט הוא אלא שכתב דהיינו דוקא כשיש חותם אחד וז"א דבדברי הרשב"א מוכח דאפילו בלא חותם כלל שרי מטעמא דכיון דאינו דר שם אינו עתיד לבא שם ועוד דהא כ' כל שאינו דר באותו חצר הרי הוא כעובד כוכבים אחר ובעובד כוכבים אחר נתבאר לעיל סי' ק"ל סעי' ד' דהכי בלא חותם כלל מותר והכי מוכח להדיא בתה"א דף קמ"ו ע"ב ע"ש : **יג** אא"כ נמצא עומד בצד היין. בזה אסור דכיון בהזכיר או מכר יש לו שייכות קצת בבית שם וזה שאין כן לעיל סי' קכ"ח סעיף ב' דאין לו שייכות כלל שרי אפילו נמצא עומד בצד היין : **יד** ואין ישראל דר בו. ומכל מקום שישראל יוצא ונכנס שם דאי באינו יוצא ונכנס כלל הו אפילו בסודיעו שמפליג לא עדיף ממניח עובד כוכבים בחנותו בסי' קכ"ט וביתו בסימן קי"ח ס"י דאסור : **טו** מכל מקום נתפס עליו כגנב. והרי כדלעיל סימן קכ"ח ס"ד : **טז** שייכות בחצר. כלומר שדר שם ואית ליה לאשתמוטי על הנעילה : **יז** אבל ע"י חור. מותר כל מה שיכולים לראות על ידי חור וסדק כדלעיל סי' קכ"ח סע"ג :

קלא **א** ולא פרע לו מעות. הייתו שלא פרע לו כלום אבל אם פרע לו מקצת בענין שיש לישראל חלק ביין משמע מדברי תשובת הרשב"א שהבאתי בס"ס זה דס"ל דהיינו של ישראל שמונח ביד עובד כוכבים דשרי במפתח וחותם ולדידן בחותם אחד בדיעבד ע"ש : **ב** והישראל דר בחצר. דחשיב כמו שומר דשני בויא ונכנס כן כתבו הפוסקים : **ג** אם דר ישראל. אפילו ישראל

לריך עכ"פ ולי נראה כיון דברמב"ם מבואר דאין לריכין שק וכש"ע מביאו אין לנו לחלוק על פסק שלו כיון דבטור אין מוכח שלריך שק והא דכתב הש"ע סעיף א' שיתן הגוד בשק כו' התם מיירי בשל עד כמו שמפורש שם ויש לחוש שיוליא יין דרך נקביו והפ"כ מביק שם רמ"א דנוהגין להקל אבל אם הנבל של עור ואין תפירותיו מבחוץ נראה ברור דאין לריכין נתינה בשק אלא בשני חותמות כדפרישית וקשר הוה גם כן חותם והיינו שהוא מסוגה קלת משאר קשרים כמו שהוכחנו לעיל : (ט) אלא אם כן נמצא עומד בצד היין. הטעם שאין נתפס כגנב שאדם עשוי לראות מה שמכר או מכר ואין המוכר או הלוקח מקפיד עליו ע"כ יש לו קצת שייכות : (י) ובלילה אסור בבהאי גוונא כו'. אבל בפתוח הדלת לגמרי מותר אפילו בלילה דמרתת דילמא הפתח מדכיר ליה לחמרא ויבוא. כן כתב רשב"א בת"ה הארוך :

קלא (א) והישראל דר בחצר כו'. כתוב בד"מ וז"ל בהר"ן דף שע"ח כתב הראב"ד דוקא שמוכח בבית אבל בחצר לא עד שיושיב שומר דכיון שיש לו שייכות ביין ובחצר נגע ולא מרתת כו' עכ"ל. ובדרישה העתיק זה גם כן ונמשך אחר הד"מ ולא הבנתי זה דאדרבה בחצר מרתת טפי מבבית כיון שיש לו שייכות גם בבית *) והמעיין בדברי הר"ן שם בפרק השוכר יראה דקאי על מה שאמרו לריך שיושיב שומר ע"ש ובהגהות ל"ע

כוכבים דר בחצר **יב** ואם אינו דר בחצר מותר (ט) **יג** [כא] *) אא"כ נמצא עומד (ח) בצד היין :

י [כב] טו במה דברים אמורים בשוכר או לוקח בית בחצרו של עובד כוכבים אבל בחצרו של ישראל ממש שלא לקחו ולא שכרו מעובד כוכבים אפי' והיה עובד כוכבים דר באותו חצר **יד** ואין ישראל דר בו מותר ואע"פ שאין מפתח וחותם ביד ישראל לפי שאין לו בה שום שייכות ואפילו נמצא עומד בצד היין שהרי **טו** מכ"מ נתפס עליו (ט) כגנב [כג] והני מילי ביום אבל בלילה אסור :

הגה והוקא בכי האי גוונא יש לאסרו בלילה אבל בשאר מקומות דאמרינן לעיל סימן קל"ח וקכ"ט דהעובד כוכבים מרתת אין חילוק בין יום ללילה ואפי' הכא הואיל והעובד כוכבים יש לו **טז** שייכות בחצר ומסתמא נועלו בלילה הואיל ואין ישראל דר שם ואינו מרתת כולי האי [כד] ולכן אפילו ביום אם נעל [כה] ואין חור או סדק שיכולין לראות היין אסור **יז** אבל ע"י חור וסדק (י) מותר ביום אפילו נעלו בודאי (י) ובלילה אסור בכה"ג אפי' מסתמא וזהו החלוק שבין יום ללילה :

קלא דין יין כשר שנעשה ברשות עובד כוכבים. ובו ב' סעיפים :

א [א] א ישראל שעשה יינו של עובד כוכבים בטהרה כדי שיהא מותר לישראל [ב] ב בין שמכרו לישראל **א** (א) ולא (א) פרע לו מעות בין ג שלא מכרו לו אלא שהוא מטהרו כדי למכרו ע"י לישראלים [ג] ד אם נתנו ישראל בחצרו של אותו עובד כוכבים עצמו (א) **ב** (ג) והישראל דר בחצר מותר אפילו בלא חותם [ד] אפילו אם העובד כוכבים גם כן דר שם [ה] ואם אין הישראל דר באותה חצר **ג** [ו] ה אם דר (ג) ישראל באותה העיר והבית הרבים **ד** מותר **ה** ו אם יש לישראל (ד) מפתח וחותם

סעיף א' דה"ה מפתח וגוד : (ג) עד שיהא ישראל יושב ומשמר. בזה הגוד כאן מבמטהר יינו של עובד כוכבים שאין עובד כוכבים מרתת מליגע ביין, בהוא שלו מה שאין כן ביין של ישראל ברשות עובד כוכבים דמותר בתה"א או בחותם אחד בדיעבד דמרתת טפי : (ד) חלון פתוח לרשות הרבים. ואז מותר אפילו מה שבכל החדר ואע"ג דלעיל סימן קכ"ח סעיף ג' אין מותר אלא כנגד הנקבים שיכול לראות שאני התם דנכנס ודאי ופונה אחריו אבל הכא אמרינן חזקה לא נכנס כלל דמרתת שמא יראוהו נכנס ויולא או יראוהו מן הדרך כניסתו ויליאתו ע"כ לא שנא נגד הפתח ול"ש בגדדין הכל מותר כן כתב רשב"א בתה"ס : (ה) ואם כתב העובד כוכבים לישראל התקבלתי. דוקא התקבלתי מותר או שזקפו עליו המעות במלוה הא לאו הכי אסור אע"פ שאין בוס א' מהם יכול לחזור במקח דהרי הוא כבגו ויכול לעכבו שלא להוליאו דטוב הוא יותר לעובד כוכבים להיות אצלו במשכן ייגו מלילך למקומו לישראל ולהתרעמעליו למושל כו' כ"כ ב"י בשם רשב"א בתשובה : [(ה)] ויש לסמוך עליו להתירו בהנאה. הר"ן כ"כ במי שהיה מעכב יינו של עובד כוכבים וקנאו ממנו בענין שהיה יכול לכופו מן הדין שלהם שלריך ליקח היין ומבוא הפסד ממונו התירו הר"ן בהנאה מאח"כ אם העובד כוכבים אינו כופהו לזה אלא מרלון הטוב רולה ליקח ממנו ולסמוך על תת"ח אין היתר לזה. ויש לעיין למה כתבו רמ"א לדין זה הא אפי' ייגות שלהם מותרים לדידן בהנאה ונראה דנתכוין להיתר הנאה שלכתחלה מות' לקנות יין זה ולהרויח בו למכרו לעובד כוכבים אף על גב דבסתם יינס אסור זה כמה שכתב בימן קכ"ג סעיף א' מ"מ בזה מותר ומו"ח ז"ל כתב דלדידן אפי' בשתייה מותר כיון דספק מגע הוא ולא נראה להקל בזה כיון דהך דעה דמיקל בחותם תוך חותם במטהר יינו של עובד כוכבים הוא סה"ת שמביא הטור וכ' ב"י בשם כל הפוסקים דפליגי עליה וסבירא להו דאין תקנה לייגו של עובד כוכבים כי אם בשומר וגם הר"ן לא הקיל אלא בשביל הפסד ממון למכרו לעובד כוכבים והנך ניקום ונבחה אותו ע"כ אין להקל בזה כלל לשתייה וכנ"ס רמ"א רק לענין לקנותו לכתחלה להרויח בו מותר כמו שכתבתי כגלע"ד פשוט

כלומר לדידן מותר בדיעבד בחותם א' אלא דלכתחלה לריך ב' חותמות אבל להמחבר אף בדיעבד לריך ב' חותמות וכדלעיל סימן ק"ל וכאן הא מיירי להדיא אף בדיעבד : **ז** אפילו בחותם א'. ובמפתח וחותם שרי בהגהה לדידן אפילו באינה פתוח לר"ה ואין שום ישראל דר בעיר כדלקמן סוף הסעיף בהג"ה וכן בהתיר במקום הפסד מרובה : **ח** אף על פי שישראל דר בעיר. ואפילו הרבה ישראלים : **ט** ויוצא ונכנס. אע"פ שבשעה זמן רב. אם לא הודיעו שמפליג כדלעיל ר"ס קכ"ט : **י** במפתח וחותם. ולדידן מותר בחותם אחד בדיעבד כן מוכח בפוסקים : **יא** רוכלי כו'. *) ואפי' בלילה מותרת שמא יתחבוסו לגנב ומ"מ בשבתות וי"ט שאין מתירא מרוכלים נראה שלריך שומרים ד' ירוחם ומביאו ב"י וד"מ ומסיים בה דהא דאמרינן (לעיל סי' קכ"ט ס"ו) דאין אנו בעיניהם בחזקת שומרי שבתות היינו במקום דאיכא פסידא לישראל אבל אין רוכלים מחזרים בעיירות שלהן ולא מרתת מהם ע"כ : **יב** וכבר נתבאר כו'. זהו סברת הראב"ד (בשבימו הרשב"א והר"ן) ומבואר מדבריו שם דפתח פתוח לרשות הרבים נמי לא מהני בלילה אלא לריך להיות ישן בתוכו ומדלא כתב נמי הרב כל דברי הראב"ד דבחלון לא שרי אלא מה שנראה מן החלון משמע דסבירא ליה בהא כהרשב"א (והר"ן) דהכל שרי משום דל"ד לדלעיל סימן קכ"ח ס"ג דהתם ודאי נכנס משא"כ הכא מרתת ולא נכנס לבית שהיין בו וס"ל כמו שכתב ב"י דמה שמחלק הראב"ד בין יום ללילה אינו חולק הרשב"א עליו כו' ע"ש : **יג** ואם כתב כו' התקבלתי כו'. דוקא כ' לו התקבלתי או שזקפו עליו במלוה הא לאו הכי אפילו קנאו ממנו בפני עדים כדרך מקחן של עובדי כוכבי' שלא יוכל א' מהם לחזור המקח אסורים ב"י בשם תשובת הרשב"א וע"ש. וכיולא בזה כ' הר"ן בתשובה ומביאו ב"י ס"ס זה ע"ש: **יד** מותר בכל ענין. אפילו ביינו של עובד כוכבים ברשותו של עובד כוכבים שדר שם ואין הישראל דר שם ועיר כולה עובדי כוכבים משום דחב"ח

הבית פתוח לרשות הרבים **ח** אף על פי שישראל (ו) דר ז בעיר [ט] או בעיר שבורה עובדי כוכבים אפילו הבית פתוח לרשות הרבים (ב) אסור [י] ח אפילו בחותם תוך חותם (ג) עד שיהא ישראל יושב ומשמר **ט** ויוצא ונכנס הרי הוא כיושב ומשמר במה דברים אמורים כשהיין בבית העובד כוכבים בעליו ט אבל אם נתנו בבית עובד כוכבים אחר מותר **י** במפתח (ז) וחותם י והוא שלא יהא עובדי כוכבים האחר כפוף תחת יד העובד כוכבים בעל היין שאם הוא כפוף תחתיו בענין שאם יבא ליגע ביין אינו רשאי למחות בו הוי כאלו הוא ברשות בעל היין (ג) יא ואם **יא** (ח) רוכלי ישראל רגילין לבא לעיר ואין לה חומה דלתים ובריח בענין שיכולים לבא שם בכל שעה שירצו חשוב כישראל דרים שם יב ואם הבית פתוח לאשפה [יא] או שיש בחצר כנגד פתח הבית (ד) (ס) חלון פתוח לרשות הרבים או שיש לישראל דקל כנגד פתח הבית חשוב כפתוח לרשות הרבים **יב** [יב] (וכבר נתבאר סוף סי' ק"ל דחלון פתוח לא מהני רק ביום ולא (י) בלילה) (ראב"ד והגהת אשר"י ממהרי"ח ס"פ ר' ישמעאל ותוס' שם) (ה) **יג** [יג] יג ואם כתב העובד כוכבים לישראל התקבלתי אם כשיבא ישראל להוציאו אינו (יא) מעכב עליו הרי הוא כיינו ומותר יד במפתח וחותם [יד] (ובדיעבד אפילו בחותם א') [טו] אפילו בעיר שבולה עובדי כוכבים [טז] טו ואם כשבא ישראל להוציאו אינו מניחו עד שיתן לו מעותיו דינו כאלו לא כתב התקבלתי :

הגה [יז] ויש מי שאומר שבחותם תוך חותם **יד** (ד) מותר בכל (יב) ענין (טור בשם בעל התרומות) [(ה)] [יח] ויש לסמוך

כבוש: (ו) עובדי כוכבים שקונים יין כו'. בטור בשם ר"ת מ... מעשה נזה שלא התירו במוכר יינו של עובד כוכבים אלא בגדל בכרמו שלא טרח בו כ"כ ולא הוליך עליו הוצאות ואינו חושש ג"כ אם ירגיש בו ישראל שיזייף אבל כשמוליכו למרחוק בטורח גדול והוצאה מרובה דגם קנה אותו חש לטרחו ולהוצאתו ולא יזייף עכ"ל: (ז) שטיהרו יינו של עובד כוכבים אחר בשותפות. *) תמהתי על רמ"א בהעתקה זו שהעתיק מדברי תשובת הרשב"א סוף סי' ק"ל ומרחק רב ביניהם דשם כתוב שישראל ועובד כוכבים היו להם יין בשותפות וטהרו ישראל ונתנו היין בחצר של עובד כוכבים אחר וסתמו החבית והמפתח ביד הישראל

עליו טז להתירו בהנאה אבל לא בשתייה (ר"ן בתשובה):

ב (ו) [יט] טו עובדי כוכבים שקונים יין מישראל ומחתימין אותו חותם בתוך חותם ומוליכין אותו כמה ימים בספינה לבדם טז (יג) (ה) מותר:

הגה ישראל ועובד כוכבים (ז) שטהרו יין יינו של עובד כוכבים א' (יד) בשותפות והמפתח ביד ישראל אם יש על היין עוד חותם אחד הוי חותם בתוך חותם [כ] כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ל יח [כא] ולא (טו) חיישינן לשותפות העובד כוכבים (תשובת רשב"א ועיין בב"י ס"ס ק"ל):

ופסקו שם דאין כאן חומרא דמשכר יינו של עובד כוכבים אלא שיש לעובד כוכבים שותפות בו ודוקא כשהיין כולו של עובד כוכבים לא מרתת אבל כאן שיש לישראל חלק בו מרתת דיהיה נתפס עליו כגנב ופרי דהוה כיין ישראל בשני חותמות דשתיהן החבית הוה חותם אחד והמפתח חותם שני אבל בהעתקת רמ"א כאן שכתב שטהרו יינו של עובד כוכבים אחר דמשמע שקנו מעובד כוכבים אחר היין ובזה פשיטא דיש ביה טפי חומרא ממשכר יינו של עובד כוכבים בעלמא דכאן שהעובד כוכבים שמוכר לא מרתת כלל כיון שיש גם לעובד

רמ"א ריש סימן קכ"ט דדוקא לענין הפסד מרובה מותר בחותם אחד וכאן אפשר דלא מיירי בהפסד מרובה ע"כ הצריך גם המפתח כן נראה לע"ד ברור בזה בהג"ה דברי רמ"א ובעיקר הדין שזכרתי נסקל בהפסד מרובה אפילו בחותם אחד בלא מפתח:

קלב שלא ליהנות מיין נסך

א א עובד כוכבים שנגע ביין שלנו שאסרו בהנאה (א) מותר ליקח (א) דמיו מאותו העובד כוכבים ב שאסרו [א] או אותו העובד כוכבים ימכרנו ויתן דמיו לישראל [ב] ואם מכרו הישראל לעובד כוכבים אחר [ג] אם נתן לו המעות קודם שיתן לו הישראל היין (ב) המעות (ג) אסורים בהנאה (ג) [ד] ואם לקח העובד כוכבים היין תחילה ואחר כך נתן המעות לישראל ג ב יש מי שאומר [ה] שאף על פי ד (ג) שלבעל היין שמכרו אסורים בהנאה ה לאחרים מותרים:

הגה [ו] וכל זה לא מיירי אלא בעובדי כוכבים שמנסכין אבל בזמן הזה כל מגע שלהם אינו אוסר רק בשתיה (רש"י בשם הגאונים) ו כמו (ד) שנתבאר לעיל סימן קכ"ג:

ב [ז] ג ישראל שמכר יינו לעובד כוכבים פסק עד שלא משך דמיו מותרים ז שמשפסק סמכה דעתו (ד) ומשמשך קנה ויין נסך אינו נעשה עד שיגע בו נמצא בשעת מכירה היה מותר אבל אם משך העובד כוכבים היין עד שלא פסק ח דמיו אסורים [ח] שהרי ט לא סמכה (ה) דעתו אע"פ שמשך [ט] (ומאחר שבא לרשות העובד כוכבים אין הישראל נזהר בו ויש לחוש שנגע) ונמצא שכשנגע עדיין לא סמכה דעתו ליקח י ונאסר היין בנגיעתו יא והרי זה כמוכר סתם (ו) יינם יב [י] (ז) ד במה דברים אמורים כשמדד הישראל לכליו (או לכליו של עובד כוכבים שאין בו עכבת יין) (טור) [יא] אבל אם מדד לכלי העובד כוכבים שיש בו יג (ח) עכבת (פי' מקום שהיין מתעכב בו)

קלב (א) מותר ליקח דמיו מאותו עובד כוכבים. דלאו מכר הוא אלא אומר לו שפכת ייני ואבדת ממוני ודמי יין כשר קא בעי ואע"ג דעובד כוכבים לא יהיב דמי אלא אם כן יהיב ליה ישראל אמרה מכל מקום לא מתסר דהרי בתורת תשלומי נזקו חייב לו ולא משום מכר כ"כ ב"י בשם הר"ן: (ב) המעות אסורים. פירוש אפי' לאחרים לפי שכבר נאסר היין קודם המכירה: (ג) ואם לקח העובד כוכבים היין תחילה כו'. כ"כ הטור ומקור זה מנוה דאיתא פרק הסוכה דף ס"ב בסופו דבי רבי ינאי יזפי פירי שביעית מעניים ופרעו להו בשמינית ולא אמרינן דעניים עבדי איסורא שכשמקבלין הפירעון אין כאן איסור בעולם והוה כהסיה דהנו ...

מיהו גבי שביעית שזכרנו רק האיסור לעצמו הוא נלמד ממכירת ... ב"י איתמעיטתיה כאן לימוד שהיתר לאחרים ממה שזכרנו ... מסברא דנפשיה מקידש אשה בדמי ערלה שהיא מקודשת ... תופסת לו דילמא שאני התם בערלה שאינה תופסת ... ולפיכך כתב כאן יש מי שאומר כו' דמותר לאחרים והיינו ... ר"ר ירוחם שמביא בית יוסף ולא דק דהכיתר הוא תלמוד

המחבר קובעם יש מי שאומר היינו משום ... לבעל היין מותר כשלוקח היין תחלה והא ... ולא בדעת המחבר ולענין דינא אע"פ שנע... פרק בתרא דעבודת כוכבים שמשן הוליאו ... דפסק הרא"ש גם כדעת היש מי שאומר ... ר"פ בתרא דעבודת כוכבים אוסרים וכו'

יין או לכלי ישראל שביד העובד כוכבים ה והיה העובד כוכבים (ה) יד [יב] (ט) מנדנד הכלי אם היה מונח בקרקע טו או שהיה אוחזו בידו באויר טז [יג] דאז ע"כ הוא מנדנד יז [יד] צריך ליקח הדמים יח ואח"כ ימדוד :

הגה [טו] מיהו אם מדד לכלי של עובד כוכבים שיש בו עכבת יין שאינו נאסר רק מכח התערובות מעט יין שהיה בכלי בדיעבד יט כולו מותר בהנאה כ [טז] חוץ מדמי (י) מעט היין שהיה בכלי כא [יז] ואפילו לכתחילה אינו אסור רק כשהיה מעט מהיין בפי הכלי של עובד כוכבים דנאסר היין מיד [יח] אבל אם היה עכבת יין בשולי הכלי [יט] והכלי של עובד כוכבים היה עומד בהגירו של עובד כוכבים [כ] או שתפסו בידו [כא] או שעומד ברשות המוכר כב ואמר לו המוכר יקנה לך כליך כג מותר (ו) כד [כב] דמיד שבא לאויר הכלי קנאו ולא נאסר היין עד (יא) שנגע בעכבת יין שבשולי הכלי העובד כוכבים (ז) [כג] וכן אם מדדו העובד כוכבים

[כג] כה [כד] והגביהו (יג) תחילה לקנותו הכל מותר דהכי קנאו תחילה קודם שמדד אבל אם לא הגביהו ומדד דינו כשאר יין הבא מכח עובד כוכבים כמו שנתבאר לעיל סימן קכ"ה [כה] וכל זה לא מיירי אלא בימיהם שהיו העובדי כוכבים מנסכים ואוסרים בהנאה במגען אבל בזמן הזה שאין העובדי כוכבים מנסכים ואין אוסרין במגען רק בשתייה בכל ענין מותר בהנאה וכן המנהג פשוט למכור יין לעובד כוכבים כו ואין (יג) מקפידים בכל אלו הדינים (הכל בטור) :

ג י פועלים ישראלים שעשו מלאכה אצל עובד כוכבים ושלח להם חבית של יין בשכרם אם עד שלא קבלוה בשכרם מותר שיאמרו לו עד שאתה שולח לנו חבית זו תהא שלך ותתן לנו דמים כנגדה (ר"ן) ואם כז (יד) משקבלוה בשכרם אסור (ר' ירוחם והרא"ש) כח (וע"ל סימן קכ"ג דאף משקבלה (טו) שרי בזמן הזה) :

ד [כו] י מי ששכר פועלים עובדי כוכבים ופסק להם מזונות אסור להשקותם יין נסך ואם אמר להם צאו ושתו מחנוני פלוני ואני פורע כט [כז] ח אם לא הקדים לו דינר מותר [כח] ט אע"פ שייחד לו דינר והוא בעין ביד בעל הבית אבל אם ל הקדים לו דינר אסור (ח) [כט] י ודוקא כשאמר לו יהא דינר זה בידך עד שתשקה לפועלים ואני אחשוב עמך

באחרונה לא אבל אם נתנו לו להוציאו עכשיו אם יצטרך לו (טז) מותר. [ל] (וכן מי שמזמן עובד כוכבים אללו (ט) לב מותר ליתן מעות לג (יז) לעבדו לקנות להם יי"כ) (כל בו):

ה [לא] יא ישראל שיש לו יין וצריך ליתן ממנו חלק ידוע למלך יכול לומר לעובד כוכבים (יח) פיים למלך בשבילי (י) [לב] יב אע"פ שהעובדי כוכבים נותן יין נסך לד והוא חוזר ונותן לו דמים [לג] אבל אסור לומר לו לה היה במקומי ליתן למלך:

ו יג שר שהיה מחלק יינו לעם ולוקח מהם דמיו לא יאמר ישראל לעובד כוכבים הא לך ד' זוז לו והכנס תחתי באוצר השר כדי שיקח העובד כוכבים אותו יין (יט) שכתבו בשם הישראל וליתן העובד כוכבים הדמים לשר לז אבל אומר לו הא לך ד' זוז (כ) ומלטני מן האוצר:

ז יד [לד] ישראל שהיה נושה בעובד כוכבים מנה והלך ומכר אלילים ויין נסך והביא לו דמיהם (יא) לח הרי זה (כא) מותר ואם אמר לו קודם שימכור המתן לי עד שאמכור אלילים או יין נסך שיש לי ואביא לך אע"פ שהוא סתם יינם ומכר והביא לו הרי זה אסור מפני שהישראל רוצה בקיומו כדי שיפרע ממנו חובו:

הגה לט [לה] ויש אומרים דאין איסור זה של רוצה בקיומו אלא דוקא אם אינו יכול להפרע ממקום אחר אבל אם יוכל להפרע ממקום אחר וכל שכן אם יש לו ערב מותר (כל בו בשם הר"ן וטור בשם ר"י והא"ש ור' ירוחם בשם התוס' ומרדכי ריש פ' בהרא דעבודת כוכבים) [לו] ומיהו בזמן הזה שאין העובדי כוכבים מנסכין אין להחמיר בסתם יינם ובכל ענין שאמר המתן עד שאביא לך שרי (רשב"א לדעת הגאונים ור"ן) מ וע"ל סימן קמ"ד:

קלג שלא להשתכר ביין נסך ולא לעשות ממנו סחורה. ובו ז' סעיפים:

א א א כשם שאסור למכור סתם יינם וליהנות בו כך אסור להשתכר בו [א] לפיכך ישראל שנשכר לעובד כוכבים לעשות לו מלאכה אפילו ב בסתם יינם [ב] או שהשכיר לו חמורו או ג ספינתו להוליכו בו [ג] או מרתיפו להניחו בו שכרו אסור בהנאה ואם נטל ממנו מעות בשכרו ב [ד] ד שוחק וזורה לרוח (א) או מטיל (א) לים [ה] נתן לו פירות יוליכם לים המלח או ישרפם ויקבור העפר (ב) בבית (ג) הקברות [ו] ה אפילו לקח בשכרו

קרקע או בהמה ג שאינם נאסרים בהשתחוה להם ועבדן החמירו בהם לאסרם בהנאה:

הגה ועיין לעיל סימן קל"ג דבזמן הזה מקילין לענין היתר הנאה מסתם יינם (ג) ד ולכן אין (ג) להחמיר באלו הדינים רק ביין נסך גמור:

ב ו השכיר לו חמורו לרכוב עליו אע"פ (ד) שהניח לגינו של יין עליו ז או שהשכיר לו ספינתו להוליך בה סחורתו אף ע"פ שנותן בה גם מאכליו ומשקיו שכרו מותר ה כיון (ד) שעיקר השכירות לא היה בשביל יין נסך:

ג ח עובד כוכבים ששכר את הפועל ואמר לו העבר לי מאה חביות של שכר במאה פרוטות ונמצאת אחת מהן יין (ה) שכרו ו (ה) כולו אסור כיון שיש ביניהם שוה פרוטה משכר היין נסך ז [ז] ט שאם היה (ו) פחות משוה (ו) פרוטה מותר בדיעבד ואם אמר לו העבר לי כל חבית בפרוטה ונמצא ביניהם חבית של יין (ז) שכר (ז) חבית של יין אסור והשאר שכרו מותר ח [ח] (ח) ולכתחילה אסור לעשות כן:

ד י היה עושה עמו ביין בחנם (ח) (ט) ממשכנים מנכסיו כנגד שכרו:

ה יא לא יהא ישראל משמש (א) ומוזג לעובד כוכבי' ביין נסך יב וכן אסור להיות תורגמן לעובד כוכבים למכור יין נסך יג וכן אסור ליתן יין בכלי ביד עובד כוכבים המכריז להטעימו שכיון שנגע בו העובד כוכבים נעשה יין נסך וכשמכריזו ומטעימו (ס"א ומכאהו וכן הוא בב"י ובכל בו) נהנה הישראל מיין נסך:

ו יד אפילו אמר לו העובד כוכבים שמור בחנם חבית זו של יין נסך אע"פ שפטור אם נשברה או נאבדה (ט) מכל מקום (י) מיצר הוא אם תשבר או תאבד מתוך שמירתו ורוצה הוא בקיומו ואסור:

ז טו ישראל ששכרו עובד כוכבים לשבר לו חבית של יין נסך אע"פ שרוצה בקיומם שלא ישתברו מאליהם עד שישברם הוא ויטול שכרם שכרו מותר ותבא עליו ברכה מפני שממעט (°) בתיפלה:

קלד דין יין שנתנסך ונתערב. ובו י"ג סעיפים:

א [א] א יין שנתנסך לעבודת כוכבים שנתערב ביין של היתר אוסר בהנאה בכל שהוא [ב] ב בר"א א (א) כשהורק היין המותר על טפה של יין נסך ג אבל אם עירה יין נסך ב מצרצור קטן (פי' פך קטן) לתוך

פרש"י והר"ן פך קטן : ג ראשון ראשון בטל . כתב הר"ן אע"ג דקי"ל ניצוק חיבור שאין הניצוק חיבור אלא לומר שאותו היין שלמעלה דינו כאותו היין שנתערב למטה והרי הוא כמוהו וכיון שאותו שנופל למטה נתבטל ונעשה היתר היאך יאסור היין שלמעלה ודלא כהרא"ב"ד דמפרש דמיירי במקטף קטופי ע"כ ומביאו ב"י וד"מ בקצרה וכ"כ הרא"ש פרק בתרא דעבודת כוכבים גבי מחלוקת רש"י ור"ת בניצוק חיבור וז"ל דאע"ג דניצוק חיבור הכא לא הוי חבור כיון דאפילו נותח כל היום כולו בזה הענין ונתערב כולו הוי ראשון ראשון בטל ואין סברא להחמיר בניצוק יותר ממעורב ע"כ וע"ל ס"ק ט"ז : ד בטל . משמע אפילו ליכא ס' כדלקמן סעיף ג' והיינו דעת הרמב"ם מיהו אנן לא קי"ל הכי אלא בעינן ס' כנגד כל מה שנפל דהל"ב חוזר וניעור ונאסר כדלקמן ס"ק י"ח : ה מהחבית כו' . כתב הר"ן ולא ידעתי באיזה דבר החילוק שבין צרצור קטן לחבית דהיאך נתן דבריו לשיעורים בכיולא בזה ונ"ל דהכי תרילתא דמילתא שמפני שנהגו לערות יין לבור על ידי חבית גדולה כיון שסוף היין שבחבית לירד על ידי כלי זה ודרכו בכך א"א לומר בו ראשון ראשון בטל שכל שעומד ליפול ולהתערב חשיבא ליה כמעורב כבר משא"כ בצרצור קטן שמפני שאין דרך לערות בכלי כיולא בו לבור אין אנו רואים כנפל וכמעורב אלא מה שירד כבר מש"ה אמרי' בכל כלי כיולא בו ראשון ראשון בטל ע"כ: ו מפני שהעמוד היורד כו' . משמע מדברי הר"ן שם להדיא דדוקא בשלא נפסק הקילוח [אבל נפסק הקילוח] אין היין שבחבית חבור ליין שבבור וכיון שבאותו שנפל לבדו ליכא כדי נ"ט בטל כמו בצרצור וע"ש : ז בשתייה וימכר כו' . כלומר אבל בהנאה אית ליה תקנתא דימכר כו' אבל ודאי כל שלא הוליך הנאה ליס המלח אסור כולו בהנאה : ח וימכר כולו כו' . ולפ"ז היכא שאין בו ממשות האיסור כגון שנתן יין בקנקנים של עובד כוכבים הכל מותר בהנאה שאין כאן דמי האיסור . טור וע"ל סי' קל"ז : ט ולוקח דמי כו' . ה"ה כשמוכר לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו מותר דבוה בכל מילי להוליכת הנאה ליס המלח כדאיתא בסק"י ובפוסקים וכ"פ ב"י והאחרונים . וכתב הטור בשם הרשב"א שאפילו נמכרו סתם שרי וא"צ לעובד כוכבים בשעת מכירה הריני מוכרו לך חוץ מדמי יי"נ : י לים המלח . או ישרפנו ויקברנו כדלעיל סי' קל"ג ס"א וכן הוא בהגודה ר"פ בתרא דעבודת כוכבים ופשוט הוא ונראה ... כדלעיל סי' ק"י ס"ק מ"ב : יא חבית של יין נסך . ודאי אבל אם נתערב גוף ודאי ... מכירה לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו כדאיתא בטור ופוסקים וכ"פ ב"י ואחרונים : ... לעובד כוכבים חוץ מדמי חבית א' שרי וא"ל שוב הולכ' ליס המלח וכמו שנתבאר וע"ל ... ס' : יד אם נפל כו' . ע"ל סי' ק"י סעיף ז' וכמ"ש שם : טו בטל בס' . וא"ל הולכת

סטעס שיחזיק לו טובה על זה כמ"ש סעיף ד' כ"ל דעובד כוכבים אומר לו בפירוש מתחילה שלא יחזיק לו טובה בשביל זה ומ"ש ההג"ה דאסור בזה ואפילו א"ל העובד כוכבים שמור לי בחנם כו' דלכאורה הוא לשון מיותר אלא היה לו לכתוב ואפילו בחנם לא ישמור לו אלא להורות על מה שזכרתי שהעובד כוכבים א"ל בפירוש כן אפ"ה אסור מטעם רולה בקיומו :

קלד (א) מים שנתערבו כו' . רמ"א הקשה דדבריו סותרין זה את זה כו' ולע"ד נראה דדברי הש"ע נכונים ואילו לא כתבן ראוין הן עדיין להכתב דעיקר הקושיא היא מדכתב תחילה בנ"ט ועל זה אמר אבל אם נפל כו' דמשמע שבא להקל אפילו בנ"ט ועוד יש להקשות לאורה מדכתב אם נפל האיסור להמותר ראשון ראשון בטל והיינו אפילו נתערב אח"כ יותר מכדי נתינת טעם דווקא דאי בפחות מכדי נתינת טעם אמאי כתב דדוקא שיזרוק מצרצור קטן כו' הא מצרצור גדול אסור אפילו בפחות מנתינה טעם והא בכל האיסורים הוה בנתינה טעם דוקא וכאן נמי הוה בכדי נתינת טעם כיון דמין באינו מינו הוא ואף על גב דבב"י בשם ר"ת הביא דבנפל איסור להיתר לא אמרינן קמא קמא בטל כשהקילוח גדול אפילו כשיש בהיתר לבטל הקילוח וזה הביא גם בדרישה אבל אין מזה ראייה דר"ת מיירי שם מיי"ל שנפל ליין דהוה מין במינו דאוסר בכל שהוא משא"כ באינו מינו דהוה בנ"ט אלא ודאי דהאי ראשון בטל היינו אם יש אפי' יותר מנ"ט וא"כ הוהר נ"ש אח"כ ואם נתרבה וכו' ומו"ח ז"ל פירש דהאי ואם נתרבה פי' שמערה מכלי גדול שקילוחו גדול ואין זה במשמעות הלשון כלל ותו דאם הקילוח מצרצור קטן

הבור של יין אפי' עירה כל היום כולו ג (א) ראשון ראשון (°) ד (ג) בטל [ג] עירה ה מהחבית בין שעירה מהמותר לאיסור או מהאיסור למותר הכל אסור ו מפני (ג) שהעמוד היורד מפי החבית גדול :
ב [ד] ד יין שאינו אסור אלא בשתייה אינו אוסר אלא בששים [ה] נתערב ה סתם יינם ביין מותר הרי זה אוסר בכל שהוא ז בשתייה ח י וימכר כולו לעובד כוכבים ט [ו] י ילוקח דמי היין האסור שבו (ד) ומשליכו י לים המלח ויהנה בשאר המעות [ז] ח וכן אם נתערבה יא חבית של יין נסך בין החביות הכל אסורים בשתייה ומותרים בהנאה ויוליך (ה) ט דמי אותה חבית לים המלח יב כשימכור הכל לעובד כוכבים וכן בחבית של סתם יינם :
הגה [ח] הא דחבית של יין נסך אוסר כל החביות שנתערבה בהן היינו דוקא יג בחביות גדולות שחשובות ואינן בטלות (ב) אבל אם הם קטנים ואינם חשובים חד בתרי בטיל כמו בשאר איסורים (תא"ו נ' י"ז) [ט] ואפילו בגדולות יד אם נפל אחד מן התערובות ליס או נשרף האחרים כולם מותרים כמו בשאר איסורים (ג"ז שם) וע"ל סימן ק"י ויש אומרים דכל סתם יינם (ג) בזמן הזה טו בטל (ו) (ד) בששים (תשובת הרא"ש כלל כ"ט ומרדכי פרק השוכר ובארוך כלל פ"ז דין י"ד ור"ס סוף תרומות וע"פ) וכן נוהגין להקל ובמקום דנתערב על ידי ניצוק חבור כדלעיל סימן קכ"ו אין היין העליון מועיל ליין התחתון לבטל האיסור (ב"י) :
ג (א) מים שנתערבו ביין או יין במים

במינו דאוסר בכל שהוא משא"כ באינו מינו דהוה בנ"ט אלא ודאי דהאי ראשון ראשון בטל היינו אם יש אפי' יותר מנ"ט וא"כ הוהר נ"ש אח"כ ואם נתרבה וכו' ומו"ח ז"ל פירש דהאי ואם נתרבה פי' שמערה מכלי גדול שקילוחו גדול ואין זה במשמעות הלשון כלל ותו דאם הקילוח מצרצור קטן

ביאור הגר"א

או מוכרו כולו לעובד כוכבים ולוקח כו' והוא כמש"ש מ"ש ב' ועבת"ה בזה כמה שיטות : (ליקוט) ולוקח כו' וכן כו' . כדעת הרי"ף דס"ל דפדיון ביי"נ שוה למכירה ועמ"ש בליקוטים בסי' קמ"ב ס"ד (כס"ק ח') (ע"ב) : [ז] וכן אם כו' . ר"ל כמש"ש אר"נ הלכה למעשה כו' : [ח] הא דחבית כו' . ערש"י ע"ד א' ד"ה יי"נ כו' וד"ה וע"ז כו' וכ"כ בתוס' שם ד"ה אלו כו' וכמש"ש בגמ' דמתני בדבר שבמנין איירי ועתוס' דיבמות פ"א ב' ד"ה ר' יוחנן כו' אבל הר"ן כ' דכל שהוא משום לתא דעבודת כוכבים אפילו אינו דבר שבמנין כמ"ש בירושלמי יי"נ ועבודת כוכבים וערות לבובין משום שנאמר לא ידבק בידך מאומה מן החרם ועתוס' דובחים ע"ב א' ד"ה אלא כו' ועוד כ' הר"ן ראיה ממש"ש במתני' יי"נ שנפל לבור כו' אלמא אע"ג שאינו בעין אוסר ולא קי"ל כרב דימי ורב יצחק . אבל לפי מה שפסק בטוש"ע כרב יצחק א"כ ע"כ איבטיל ליה טעמא דירושלמי והירושלמי ס"ל דלא כר"ד ור"י : (ליקוט) הא דחבית כו' . עתוס' דובחים ע"ב א' בד"ה אלא כו' ובר"ש פ"ג דערלה שנסתפקו בזה אבל בעבודת כוכבים ע"ד א' בד"ה הא ס"ל

קטן אינו אוסר אפי' ביותר מכדי נ"ט בהיתר למה יאסור קילוח גדול בכדי נ"ט דוקא דאי יש איסור מכח נ"ט למה יהיה מותר בקילוח קטן הא מ"מ נ"ט יש לפניו תיתי מהיכי תיתי מ"מ הטעם שוה בזה ובזה ונלע"ד דהכל נכון דהסעיף הראשון הוא כולו לשון הרמב"ם פ' ע"ז דמ"א וכן הסעיף הזה עד מעט מעט הוא ג"כ ל' הרמב"ם והש"ע הוסיף עליו ואם נתרבה כו' והוא מוכרח דהוקשה לו בדברי הרמב"ם למה כתב בסעיף א' אפילו עירה כל היום ראשון ראשון בטל וכאן לא הזכיר לשון כל היום אלא ודאי דחילוק יש בדבר דאע"ג דבמין במינו באיסור להיתר בטל אפילו האיסור הך גדול היינו לפי שאין הטעם נהנה וע"כ מועיל הביטול ראשון ראשון אבל באינו מינו היאך נתיר בים בו נתינת טעם וכמו שכ' התוס' בפ' השוכר (ד' ע"ג) וז"ל והדע שכן הוא דאי לא תימא הכי וכי אם אדם מערב חלב בקדרה של היתר מעט מעט בשיעורין עד שנתרבה לסוף שיש בנ"ט לקדרה וכי ה"ד שיהיה מותר מטעם קמא קמא בטיל אלא ודאי לא אמרי' קמא קמא בטיל כיון שיש מן האיסור בסוף בנתינת טעם עכ"ל וה"נ ס"ל לרמב"ם והיינו במין במינו יש בלד אחד הומרא נבאינו מינו ובלד אחד יש בו קולא מאינו מינו דהיינו במין במינו בהיתר להיסור חמור מאד דאסור אפילו בכל שהוא איסור והיתר הרבה אבל באינו מינו אסור בנותן טעם דוקא ובאיסור לתוך היתר במינו יש קולא גדולה דהיינו בקילוח קטן אין אוסר אפי' עירה כל היום כיון שאין הטעם משתנה ואין איסור אלא מלד גזירת הכתוב מ"ה כיון שבראשון בטיל אין כאן גזירת הכתוב אבל באינו מינו שהאיסור מכח נ"ט אם נתרבה עד שיש כדי נ"ט בהיתר ודאי הכור אף על פי שבא לתוכו מעט מעט ומכל מקום בקילוח גדול שוין הן מין במינו עם מין באינו מינו כשהאיסור נפל לתוך היתר דהיינו כמו שאוסר במינו אפילו בפחות מכדי נ"ט ה"נ באינו מינו ואע"ג דבכל איסורין שבתורה אמרינן שאין האיסור בפחות מכדי נ"ט באינו מינו מכל מקום כאן שהאיסור משום עבודת כוכבים חמיר טפי ואוסר אפילו באינו מינו אפילו בפחות מכדי נ"ט כיון שהקילוח גדול דכמו שקילוח גדול יש לו חומרא במינו שמשוה יחד היתר לאיסור ואיסור להיתר ואסור בשניהם בכל שהוא ולא מהני ביטול ואפילו במקום שמייך בו ביטול ה"נ גורם הקילוח גדול באיסור עבודת כוכבים דאף באינו מינו אוסר בפחות מכדי נ"ט בהיתר והמשך

טז בנותן (ז) טעם מפני שהם מין בשאינו מינו . י [י] במה דברים אמורים (ב) שנפל המשקה המותר לתוך המשקה האסור אבל אם נפל המשקה האסור לתוך המשקה המותר ראשון ראשון בטל והוא שיורק מצרצור קטן שהיה מריק ויורד מעט מעט [יא] יא ואם נתרבה המשקה האסור עד שיש בו כדי ליתן טעם אוסר (ג) והיאך יהיו המים אסורים [יב] כגון שהיו נעבדים [יג] או תקרובת לעבודת כוכבים :

היתירה לנו איסורא (ופסק הרא"ש כרב דימי) ... לומר דלמסקנא ליתא להך אוקימתא: מיהו קשה ... נעשה נבילה ולהר"ן שם ליתא דכ' וה"ט דלא א... המתבשלים כבשר בחלב דדרך ביטול אסרה ... שאף הוא דרך ביטול אבל בגוונא אחריתא לא ... בשאר איסורים הוא מדרבנן בעלמא משום לתא ... אמרינן אלא דומיא דבשר בחלב עכ"ד וכן להפו... בלא בלא (וקי"ל הכי במקום הפסד גדול כמו ... ליתא אבל להרא"ש שכ' דהא דאמרי' (בסעיף ד') לבסוף דמותר ולא אמרי' חנ"נ היינו משום שלא ... נ"ט בהיתר אלא במשהו נאסר (ומיירי בנפל ... ס"ל להרא"ש סתם ראשון ראשון בטל כיון דליכ... הא"ש כלל כ"ד דין ג' דדבר הנאסר במשהו לא ... וע"ש) (ור"ל כיון שמתחלה לא היה בכדי נ"... שנאסר במשהו מחמת המין בפסח או דפיל"מ ... אע"פ שאילו נפל האיסור מתחלה לקדרה היה ... עכביו שרי כיון שאין כאן גוף איסור משהו ... בהס"ת ובתוספות והרא"ש פרק ג"ה בשם ר"ת ... סימן ל"ב דאוסר אחר כך גם כן במשהו כ... שאוסר במשהו שם ולא אמרינן דלא נ"כ במשהו ... משהו לא היה אוסר בתערובות ב' אף אילו נפ... כדפי') וכל דבר שנאסר במשהו לא אמרינן חנ"...

הגה יין [יד] (ה) (°) דבריו בכאן (ח) סותרים זה את זה דכתב דאם נפל המפקה האסור להיתר ראשון ראשון בטל ואח"כ כתב דאם נתרבה האסור חוזר ואוסר [טו] והוא מחלוקת בין הפוסקים ולענין דינא יח סברא אחרונה היא עיקר:

ד [טז] יב בור של יין יט שנפל בתוכו קיתון של מים תחילה ואח"כ נפל לתוכו יין נסך רואין את יין ההיתר כאילו אינו והמים שנפלו משערים אם יש בהם כדי לבטל טעם אותו יין נסך הרי המים רבים עליו ומבטלים אותו ויהיה הכל מותר (ד) כ יג ואם סתם יינם נתערב ביין של היתר אפילו לא נפל לתוכו קיתון של מים אלא (ט) (°) לבסוף אם יש במים כדי לבטל טעם היין האסור מותר:

ה [יז] יד כמה יהא במים ויהא בהם כדי לבטל טעם היין (ה) כא ששה (י) חלקים כנגדו וכל שיש במים כשיעור הזה מותר אפי' בשתייה:

הגה [יח] ואם אין במים כשיעור הזה כב מוכר הכל לעובד כוכבים כג (יא) חוץ מדמי יין נסך שבו (הרשב"א הסכים בזה לדעת רבותיו ודלא כהר"ן פרק השוכר) [יט] מיהו לא ימכור לעובד כוכבים (ו) (ו) הרבה ביחד שמא יחזור וימכור המים לישראל (דעת התוספות) וה"ה בכל דבר כד הנאסר במשהו וניקח מן העובד כוכבים דינא הכי (ב"י בשם הר"ן ושכ"כ בשם הרא"ד ועי' לקמן סימן קל"ז (ז) אם נתן יין בכלים אסורים מחמת יין נסך כילד מעריכים לבטלו:

ו טו חומץ (סל) עובד כוכבים (ה) שנפל לתוך יין של היתר או יין (סל) עובד כוכבים שנפל לחומץ (סל) היתר בנותן (יב) טעם:

ז טז חומץ של יין של עובד כוכבים שנפל לתוך

רמב"ם ומורה על הכוונה שכתבתי דיש כאן חומרא אפילו באינו אינו בקילוה גדול וע"כ מפרש הרמב"ם דהיינו דוקא בנאסרו מכח עבודת כוכבים אבל אם נאסרו משאר איסור אפילו קילוה גדול נתבטל אם אינו נ"ט בהיתר: (ד) ואם סתם יינם נתערב כו'. זה חילק מסברא דנפשיה כי הרמב"ם מחמיר ובעי מים תחילה והרא"ש מקיל ומתיר אף בסוף והכריע הש"ע לחלק כן ודע שהרא"ש כתב והא דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה וילטרך לבטל היין דהיתר ודאיסור היינו לפי שלא נפל יין ההיתר אלא משהו וכל שנאסר במשהו לא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבילה עכ"ל ולפי זה לדידן דמקילין בסתם יינם דאינו אוסר אלא בס'אם נתערב בשל איסור ואין ס' נגדו ודאי אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה וצריך ס' נגד הכל נמצא שמקולא שלנו נמשך חומרא אבל מ"מ יש קולא אחרת לדידן דגם היין של היתר מועיל לבטל האיסור: (ה) ששה חלקים כנגדו. הכי אמרינן בגמרא פרק השוכר בשני כוסות א' של חולין ואחד של תרומה ומזגו כל א' במים פירוש בג' חלקים מים דקיי"ל כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא ראאין היין של חולין כאילו אינו ונמצא נשארו ששה חלקים מים מן היין של תרומה ומבטלין אותו כן פירש הרא"ש ור"י. ויש נותנים טעם לזה דחלק אחד יין שקול כנגד ג' חלקים מים ממילא בששה

חומץ שכר אוסר בכל שהוא מפני כה שהוא (יג) במינו ששניהם חומץ הם:

ח יז יין (סל) עובד כוכבים בין ישן בין חדש שנפל על ענבים אם יח הם שלימות כו (יד) ידיחם והם מותרות באכילה ואם הם מבוקעות [כ] יט או שניטל עוקצן אם יש בו בנותן טעם אסורות באכילה (ט) כ ויעצרם וימכרם לעובד כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבהן כא אבל לא ימכרם כמו שהן שמא יחזור וימכרם לישראל [כא] ואם אין בו כדי ליתן טעם מותרות באכילה:

ט [כב] כב יין (סל) עובד כוכבים שנפל על גבי תאנים מותרים מפני שהיין פוגם בטעם התאנים:

י [כג] כג נפל על עדשים ושעורים וכיוצא בהם ידיחם והם מותרים [כד] כד ואם עבר עליהם (י) כז (ז) זמן (טו) רב ודאי בלעו ואין להם היתר בהדחה ומשערים אותם בנותן טעם:

יא כה נפל על גבי חטים אין להם היתר בהדחה מפני שמתוך שיש בהם סדק היין נבלע בהם [כה] לפיכך אם יש ביין כדי ליתן טעם אסורות באכילה כו ולא ימכרם לעובד כוכבים שמא יחזור וימכרם לישראל אלא כיצד עושה כז טוחן אותם ועושה מהם פת ומוכרה לעובד כוכבים שלא בפני ישראל [כו] כח ואם הוא (יא) במקום שנהגו לאכול פת עובד כוכבים אין להם (טז) תקנה (למכרם לעובד כוכבים [כז] כי אם בפרוסות שאסור לקנות מעובד כוכבים בכל מקום) (כל בו) (°) (כדלעיל סימן קי"ב):

יב כט חומץ יין של עובד כוכבים שנפל לתוך גריסין רותחין פוגמין ומותרים אבל לתוך צוננים משביחים ואסורים אפילו הרתיחן אח"כ וחזרו להיות טעם לפגם:

הגה [כח] ובשמים הבלועים מיין נסך ונתנם לתבשיל אם יש ששים נגד יין הבלוע בהן הכל שרי אע"ג דהבשמים לטעמא עבידי הואיל ואין האיסור מחמת עצמן כח בטילי [כט] ואם היין שבהן הוי לפגם כט (יז) בתבשיל אפילו ס' אינו צריך (ב"י בשם הרשב"א):

יג [ל] ל כל (ח) המשקים של עובד כוכבים שדרכם לערב בהם יין או חומץ אסורים:

הגה ועיין לעיל סימן קי"ד וכל זה במשקים שהיין והחומץ הוא בהם לשבח או שאינו פוגם אבל אם הוא לפגם כגון לגע שנתנו בהם חומץ [לא] או מלח שמבשלים עובדי כוכבים ונותנים בו יין או דם ללבנו (מרדכי פא"מ) [לב] או דיו של עובד כוכבים (ר"ת) מותר דכל זה הוי לפגם וה"ה בכל כיוצא בזה ויש מחמירים בדיו של עובד כוכבים מפני שלפעמים נותן קולמסו לתוך פיו והדיו עליו (ת"ה סימן קל"ט כל בו בשם הר"ף) [לג] ועיין לעיל סימן קכ"ג דנוהגין היתר בדבר שנותנין בו חומץ הואיל והוי לפגם ונראה דהוא הדין בדיו ודאי יין נסך אינו אלא פגם והרי כן נראה לי:

כה שהוא במינו. דבתר שמא אזלינן מינו ס"ק י"ח וס"ס פ"ו: לדידן בזמן הזה בטל בס' דלא גרע מסתם יינם כדלעיל ס"ג בהג"ה: כו ידיחם כו'. והוא שלא שהו זמן רב כדלקמן סעיף י': כז זמן רב. נראה דמעת לעת בעינן כמ"ש לעיל סימן ק"ה ס"ק ב' וע"ב: כח בטילי. כדלעיל ס"ס ל"ה וס"ס ק"ה וע"ש: כט בתבשיל. אבל אי הוה לשבח בתבשיל אף על גב דהיה נותן טעם לפגם בתבלין אסור דהא השתא נותנין טעם לשבח בתבשיל כדלעיל סי' ק"נס"ב בהג"ה אבל אם היין נ"ט לפגם בתבלין וגם בתבשיל התבלין מותרין באכילה ומותר אפי' לכתחלה ליתנן בתבשיל כן הוא בתשובות הרשב"א שהיא בב"י ופשוט הוא:

חידושי רע"ק

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

יד אפרים

עצי לבונה

גליון מהרש"א

הלכות כלי היין

קלה באיזו כלים יש לחוש משום נסך . ובו כ"ו סעיפים :

א (א) (א) כלים א א שאין מכניסין לקיום [א] בין שהם של ב עור בין שהם של עץ ושל זכוכית ושל אבן ושל מתכת אם אינן מזופתין משבשכן [ב] ג היטב במים ומותרים ב [ג] בין שהיה תחילת תשמישן ביד עובד כוכבים ג בין ביד ישראל (ב) [ד] ד היו מזופתין וחדשים אם (ג) דרכן לשום בהם יין בשעת זפיתה וכל שכן אם הם ישנים ד שנתיישנו ביד עובד כוכבים בתשמיש יין קולף את הזפת ומשכשכן ומותרים . לא רצה לקלף (ג) ה ממלאן ומערן ג' ימים (ד) [ה] והוא הדין לכלים (ג) שלנו שנגע בהם העובד כוכבים (ה) בעוד היין טופח עליהם :

הגה [ו] י"א ה דבכלים שלנו שהיה משקה ו [ז] טופח עליהם ונגע בהן עובד כוכבים (ו) ז [ח] אם הם של עץ ואבן או מתכת ובכהאי אפילו הם זפותים ועבר ונתן בהם יין ח אין לאסור בדיעבד (טור בשם ר"ת ובעל התרומה והרא"ש) ט ובהפסד מרובה יש (ז) להקל :

ב [ט] , כלי שניקב וסתמו בזפת י אינו נידון ככלי מזופף ולפי זה (ה) משפך שהוא מזופף מעט סביב הברזל אין לו דין כלי מזופף :

ג [י] י כלי שהוא שוע (פירוש שהחליקו וטחו) בשעוה אין דינו כמזופף דשעוה לא בלעה :

ד יא [יא] (*) ח כלי חרס אם נשתמש בהם העובד כוכבים כל זמן שלא שבעו לבלוע צריכים יב מילוי ועירוי אפילו אינם (ו) זפותין ומאימתי שבעו מפעם שניה ואילך לפיכך יג אם (ז) נשתמש בהם העובד כוכבים פעם ראשונה ושנייה [יב] צריך מילוי ועירוי (טור) ט ואם נתן בהם מים שלשה פעמים ואח"כ נתן בהם יין ונגע בו העובד כוכבים מותר בשכשוך אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואח"כ נתן בהם יין ונגע בו העובד כוכבים יד יש אומרים שצריך (ח) עירוי [יג] י ואם נתן בהם מים פעם אחת טו ושהו בהם שעה (ט) גדולה כמו רביע

היום הוו בלועים ממים כמו נתן בהם מים שלש פעמים [יד] יא ואם הם זפותים צריכים לקלוף הזפת או מילוי ועירוי טז אפילו בשלנו שנגע בהם העובד כוכבים בעוד משקה טופח עליהם (ז) [טו] (י) (ובדיעבד דינן ככלי אבן וכן כמו שנתבאר) (כך מפרש הב"י ל' הטור) :

ה יז יב כלי נתר [טז] והם העשוים יח מאחפירת של צריף (פי' קרקע שחופרין משם צריף בלע"ז (יא) הגו"ס ובלשון אשכנז בייס"א . רש"י) בולעים הרבה ביותר ואין להם טהרה עולמית [יז] יג אפילו ביישון יב חדש [יח] יד ואפילו באין מכניסין בהם לקיום ואפי' היה תחילת תשמישן ביד ישראל :

ו (ח) טו *) כלי חרס (יג) המצופים טז באבר או יז ברתוכי זכוכית (פירוש ממין כלי זכוכית שלא נתבשל כל צרכו והוא מן החול. הוספות) [יט] *) אם הם ירוקים [כ] דינם ככלי נתר מפני שיש בו קרקע מחפירת צריף אבל לבנים או שחורים אם הם חלקים שאין בהם בקעים (א) דינם יט ככלי מתכות ואם יש בהם בקעים [כא] דינם כ כשאר כלי חרס שאינם שועים :

הגה [כב] והא דכלי חרס מהני ליה עירוי היינו בדלא נשתמשו בו יין נסך רק בלגון אבל אם השתמשו בו במנין כלי חרס אין לו תקנה ובשאר כלים נריכים הגעלה כמו בשאר איסורים (מרדכי פרק ב' דעבודת כוכבים בשם ראבי"ה) :

ז כא [כג] יח כלים שמכניסים בהם יין לקיום צריכי' עירוי בין שלקחם ישנים מהעובד כוכבים בין שהם שלנו (ט) (יג) ונשתמש בהם העובד כוכבים יט אפילו כב לפי שעה [כד] כ ומיהו בעירוי סגי להו אפילו הם זפותים

ח [כה] כא יש מי שאומר שלא החמירו בשביל שמכניסו לקיום (י) אלא בכלי (יז) חרס בלבד [כו] כב ויש מוסיפים של עץ ושל עור [כז] כג ויש מי שמוסיף של אבן ושל מתכת וכן ראוי לנהוג (יא) כג [כח] כד אבל של (טו) זכוכית לדברי הכל אין מחמירים בו בשביל שמכניסו לקיום:

ט (יב) [כט] כה נודות אין חשובין מכניסן לקיום [ל] שהרי אינם עשוים אלא להוליך בהם יין מהגת לחבית כו אבל חמת של טייעים כיון שהיין נתון בו תמיד שמיד שמערין זה חוזרין וממלאים אותו דינו כמכניסו לקיום [לא] כז אבל כוסות אע"פ ששותים בהם תדיר מכ"מ אין היין שוהה בהם תמיד אלא ממלאן לפי שעה ושותה ומערה והלכך אין להם דין מכניסן לקיום (יג) כד [לב] (כלי (טז) שמכניסין בו יין לעמוד בו שלשה ימים מקרי מכניסו לקיום ולכן העירוי גם כן הוא שלשה ימים) (מרדכי פא"מ ובכל בו והארוך כלל כ"ה דין ס"ט):

י כה [לג] כח כלי (יז) עור הצריך מילוי ועירוי צריך שיוסיף עור וכיוצא בו על פיו כעין גדנפא כדי שיעלו המים על פיו או יהפכנו על פיו בתוך כלי מלא מים שלשה ימים אחרים:

יא [לד] כט כ"מ שאמרנו צריך שבשוך (יד) צריך להדיחו ג' פעמים [לה] (במים אבל לא ביין אפילו רוצה לאסור יין שמשכך (טור וב"י בשם הרמב"ן) ויש מקילין בו בדיעבד). (בה"ח בשם י"א):

יב ל כל מקום שצריך עירוי צריך למלאותו כז מים על כל גדותיו ויניחם בו כח כ"ד שעות (יח) מעת לעת לא ולסוף כ"ד שעות ישפכם

[לו] לב והמים מותרים כט [לז] (ויש (יט) אוסרים המים) (מרדכי פא"מ ובארוך והגהות בשם ראבי"ה) ויתן בו מים שניים ויניחם בו כ"ד שעות וכן יעשה פעם שלישית [לח] ואע"פ שלא היו שלשה ימים אלו (כ) רצופים ל אין בכך כלום [לט] ואם לא עמדו בו המים כמה ימים ולא שפכם לא עלו לו אלא ליום אחד [מ] ואם שפך המים קודם שעמדו בו כ"ד שעות (טו) לא לא (כא) עלו לו אותם המים: לב [מא] *) (מי מלח הזקים *) הוים כהן (כב) שלים מלח וכו' שלישים מים מועילים [מב] כמעת לעת (טור בשם הרמ"ה) כמו עירוי ג' ימים) (טור בשם הרא"ש):

יג [מג] לד אפילו במכניסו לקיום לג אינו בולע יותר (ב) מכדי (כג) קליפה לפיכך אם העביר עליהם

סייגו בדרך בזכרתי ומכל מקום נראה לי דאין לאסור בדיעבד וכמו שכתבתי בסי' קכ"ז סעיף א': (טו) לא עלו לו אותן המים. זה דברי הרא"ש והטור סיים על זה וצריך שלשה פעמים חוץ מאלו ומשמע דלא מהני אפי' אם ירצה לצרף מים אחרים עם זה השיעור

בט וי"א אוסרין המים. נראה דוקא מים הועיל ואינן מאכל אלא מים גרידא מתירין לכתחלה וכמ"ש בסי' ל"ד ס"ק י"ט

באר הגולה נקודות הכסף דגול מרבבה חידושי בית מאיר מקור מים חיים ביאור הגר"א באר היטב פתחי תשובה

ממריכן לעיל סי' ל"ג ס"ק ג': **לד** על ידי עירוי. ואפילו למ"ד עירוי אינו ככלי ראשון מכל מקום הכא כיון דהסמיכו בלוגן תוס' ופוסקים ומס"ט הקילו כמי הפוסקים הכא בספר בכתב הרב: **לה** שרו. וא"ל לחתיר הקערים הרשב"א ופוסקים וכ"פ ב"י ומ"ש הטור שם הרא"ש דלריך לחתיר הקערים ל"ע דאפילו יהא כמ"ש הב"י דמדכתב הרא"ש כהווייהו משמע דס"ל דקאי גם איידון מ"מ יש לחלק כמו שחילק הרשב"א וע"ל סי' קל"ח סעיף ט': **לו** מים. ואפי' יין כן הוא בתב' הרא"ש ומביאו ב"י וע"ל סי' קל"ז ס"ק י"ח:

קלו א ויש מי כו'. כתב הב"ח ובדיעבד כדאי הם המתירין בהותם א' לסמוך עליהם וע"ל סימן קל"ז ס"ב: **ב** חב"ח. ול"ד לדלעיל

מלקט ורהיטני או קלפם בקרדום הובשרו

(טז) [מד] (אבל קליפת (כד) הזפת לא מהני בכלים המכניסים לקיום) (כך משמע מתשובת הרא"ש):

יד כלי חרס שנשתמש בהם יין נסך אם החזירן לכבשן והסיקן מבחוץ ונתלבנו אפי' לא השהם בתוכו עד שנשר הזפת (יז) אלא שנרפה שרי אבל אם הסיקן (°) מבפנים לא מהני [מה] אלא אם כן הסיקן כל כך עד שעבר חומם לצד חוץ כל כך שהיד סולדת בו:

טו [מו] כלי עץ וכלי עור [מז] וכלי חרס אפילו מזופתים [מח] ואפילו מכניסן לקיום ניתרים בהגעלה [מט] בכלי ראשון:

הגה (יח) [נ] ויש מתירין אפילו **לד** ע"י עירוי שמערה בהן רותחין ולגלגלן (טור בשם ר"ה והתוספות הרא"ש) ויש לסמוך על זה בדיעבד (ב"י) [נא] ואפילו לכתחילה נוהגין ליתן (יט) אבנים קטנים מלובנים תוך החבית או (°גדולים) ונותנן על המספך ושופך עליהם (כה) רותחים ויורדים לתוך החבית ומגלגלו ומחשבים זה לכלי ראשון (ארוך כלל ל"ח):

טז [נב] כל הכלים שישנן (ג) י"ב חדש **לה** שרו שודאי כלה כל לחלוחית יין שבהם [נג] ואפילו נתן לתוכם **לו** (ט) מים תוך י"ב חדש אין בכך כלום:

קלו שהשולח כלי יין ביד עובד כוכבים צריך לחתמו. ובו סעיף אחד:

א השולח ביד עובד כוכבים כלים המיוחדים ליין צריך להחתימם [א] ב בחותם אחד כדי שיהא ניכר אם הכניס בהם העובד כוכבים יין **א** [ב] ג ויש מי שמצריך ב (א) חותם בתוך חותם:

דלכתחלה טוסס קלת שהייה בין מים למים ע"כ לריך שיהא אח"כ קלת יותר מן מע"ל ו"ז אין הסם כלל נראה לי: (טז) אבל קליפת הזפת לא מהני. שהזפת מבליע היין בכלי ומכל מקום כל שעושה מילוי ועירוי א"ל לקלוף הזפת כ"כ הטור ועיין מה שכתבתי בסימן ל"ט ס"ז במה שבייך לסעיף זה:

(יז) אלא שנרפה שרי. דהא נתחמם החרס יפה והוה כהגעלה: (יח) ויש מתירים אפי' על ידי עירוי כו'. זה לשון הטור ור"ת התיר לשפוך בה רותחין ולגלגלה עד שיעברו על פני כולה וכתב א"א ז"ל אף לדבריו אין להתיר כה"ג אלא כשאינו מזופף אבל במזופף לא מהני

קלו (א) ההכשר אם היה של עובד כוכבים. פי' אם היה של עובד כוכבים מתחילה וקנאו ישראל ממנו ואין בכלל זה כלי חרס דאם תחילת תשמישו ביד עובד כוכבים לריך עירוי אע"פ שאין מכניסו לקיום ואילו בזה שהיה תחלה של ישראל א"צ אלא כמבואר סימן קל"ה סעיף ד': (ב) אין לאסור בדיעבד. לעיל סי' קכ"ב סעיף כ' שהארכנו דלא קי"ל כן אלא אף בדיעבד אסור: **קלז** (א) ואם הוא כלי שמכניסו לקיום כו'. בטור כתוב כן בשם הרא"ש וקשה לי דברי הרא"ש

סימן קי"ח וקי"ל דביין מבושל או חומץ שרי בחותם אחד כיון דליכא למיחש לניסוך דהשם אין שעובד כוכבים יכול להחליפו אלא ביין מבושל או בחומץ שהוא גרוע ממנו מטעם שאם היה שבחו של זה מרובה אמנו היה אלופו ניכר ומיהפש עליו כגנב ומשום שבחא פורתא לא טרח ומזייף אבל כאן משום

הגה [ג] ואם עבר ג (ג) ובלאם בלא חותם *) יש להכשירו **ד** כפי ענין (א) ההכשר אם היה של עובד כוכבים (°) (טור ועיין ס"ק ג') [ד] אבל אם כבר עבר והשתמש בו (ב) אין לאסור בדיעבד (ועיין לעיל סימן קכ"ב) **ה** [ה] ד ואם הם חביות גדולות מותר להשהותן בבית העובד כוכבים אומן יום או יומים לתקנם דבכלי גדול כזה אין (ג) רגילים להשתמש בו לפי שעה:

קלז דין יין כשר שהושם לתוך כלי שלא נכשר. ובו ו' סעיפים:

א א כל הכלים האסורים מחמת יין של עובד כוכבים שהכניס בהם ישראל יין קודם שהכשירן ג *) אסור ג בשתייה ומותר בהנאה [א] אפילו הוא יבש כל זמן שלא עבר עליו י"ב חדש (א) [ב] (ואם הוא כלי שמכניסו (א) לקיום (ב) אסור מיד) (טור בשם הרא"ש) ב ואם הוא כלי שאין מכניסו לקיום **ד** [ג] (והוא יבש)(ב"י) לא נאסר אא"כ (ב) עמד בו יינו של ישראל (ג) **ה** כ"ד שעות

ו [ד] ואם היה ביין מעורב קיתון של מים אם יש במים ז ששה (ג) פעמים ח [ה] כנגד ט (א) קליפת הקנקן מיתר אפילו בשתיה :

הגה [ו] ועיין לעיל סימן קל"ד דאפילו אין בו מים כלל בס' [ז] ואין חילוק בין בכלים האסורים (ב) מבוש יין נסך בין שהם ' בני (ד) יומן או לא (טור ותשובת הרא"ש והר"ף סוף עבודת כוכבים) :

ב [ח] אם דרך ענבים בגת של עובד כוכבים שלא הכשירו מותר שהרי החרצנים והזגים יש בהם ס' כנגד קליפת הגת (ד) אבל אסור להוציא היין דרך נקב שהיין של עובד כוכבים יורד בו שהנקב אסור והיין היוצא משם צלול מבלי תערובות החרצנים :

הגה [ט] ואם עבר והוציאו דרך הנקב נראה לפי מאי דקי"ל דסתם יינם בטל בס' כדלעיל סי' קל"ד דהאן ג"כ כל היין (ה) שרי יא [י] ולא אמרינן דנאסר ראשון ראשון (ה) וע"ל סימן ל"ט :

ג ה יין שניתן לקנקנים של עובד כוכבים שלא הוכשרו ואחר כך הריק אותו יין ועירבו עם יין אחר מרובה שהיה לו בקנקנים אחרים כשרים [יא] אם יש (ו) יב ביין השני ס' (ו) כיין הראשון הכל מותר אפי' בשתיה [יב] ואם יש יג ביין השני מים כדי שעור ששה חלקים כנגד קליפות האסורים

ג"כ יד מותר הכל בשתיה ואע"פ שלא היה מים ביין הראשון :

ד [יג] י כלים האסורים מחמת יין של עובד כוכבים (ז) טו *) מותר ליתן לתוכם בין מים בין שכר טז בין שאר (ז) משקים ' ובלבד שידיח בתחלה לחלוחי היין שעל פני הכלים (ח) יז [יד] ח ובן (ג) מותר (ח) למלוח בהם :

ה [טו] ט אם נתן יין בכלי אסור יח לא נתיר לתת בו יין פעם אחרת עד (ט) שיכשירנו :

ז יט [טז] אין עובד כוכבים מסיח לפי (י) תומו נאמן בהכשר כלים האסורים (ועיין לעיל סימן קכ"ב כיצד מגעילין):

קלח דיני הכשר כלי היין. ובו י"א סעיפים:

א (א) [א] א גת של אבן (ב) שזפתה עובד כוכבים ונתן בה יין א בשעת (ה) זפיתה [ב] או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה העובד כוכבים בעוד משקה ב [ג] טופח עליה (ג) צריכה ניגוב (ד) ב ואם דרך העובד כוכבים [ד] בזפותה אין די לה בנגוב [ה] אלא יקלוף ג הזפת ואח"כ ינגב ג [ו] ד או עירוי ד בלא קליפה [ז] ה או יישנה י"ב חודש ו ושל עץ אם זפתה עובד כוכבים [ח] ונתן יין בשעת זפיתה [ט] אפי' לא דרך בה [י] או שזפתה ודרך בה אח"כ [יא] או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה העובד כוכבים בעוד משקה (ז) טופח עליה *) דין אחד להם שצריכה קליפה וניגוב [יב] או (ג) עירוי בלא קליפה (ה) [יג] ז ואם יש (ד) נעורת של פשתן בין נסר לנסר או בלאי בגדים אין די לה בניגוב אלא צריכא מילוי

ועירוי [יד] ח או הגעלה ט ושל חרס זפתה העובד כוכבים [טו] ונתן בה יין בשעת זפיתה [טז] אפילו לא דרך בה [יז] או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה העובד כוכבים בעוד משקה טופח עליה (ו) אינה ניתרת בקליפה וניגוב [יח] אלא במילוי ועירוי בלא קליפה [יט] ואם זפתה העובד כוכבים ודרך בה צריכה (ז) קליפה ומילוי ועירוי או (ח) הגעלה בלא קליפה [כ] או י יישון י"ב חדש [כא] או י הסיקה בכבשן ה עד שירפה הזפת [כב] וכל זה בזפותה [כג] יא אבל אם אינה זפותה (ח) יש להלק שאם תחלת תשמישה ע"י עובד כוכבי' צריכ' ניגוב [כד] (וכשל חרס עירוי [כה] אם דרך בה) (טור) [כו] ואם תחילת תשמישה ע"י ישראל סגי בהדחה

קל"ד כ"ד : ו שמערה מכלי ראשון כו'. ע"ל סימן קל"ב סט"ו שהסכמה שכתב הרב גם מועיל גם כאן כדאיתא ברכל"ג ופוסקים דכלים שמכניסים לקיום, וכיון שכבר יותר מנה וכליה : ז או בונזן כו'. וה"ה לגת וכל כליה מפני הכבר זה ודוקא בפלק סתולים פלו המים מקלחים ורודפים מעבר לעבר וכדלעיל סימן קל"ה ס"ק ל"ד : ח ליישנה יב"ח. ולא הזכיר היתר הקברים ...

כ"פ סוף הסימן דען ואבן פני הדחה בתחילת תשמישו ביד ישראל ומו"ח ז"ל חלק על הפ"ע דהבל ען כמי גיעוב בזה ולפי מ"ש דברי הפ"ע פסולים : (ט) על ידי עירוי שמערה כו'. לפי שפליטתן קלה שנבלעו בלען. רמב"ה : (י) גיגית גדולה. פירוש שיש בה ברזא שמוציאין ממנה יין ללגול אבל באין שם ברזא אין שם יין ללגול כלל ואפי' הדחה אין צריך. כן נראה לי פשוט : (יא) וכלי חמדה. נראה לי שבכלל זה גם המינקת שקורין היב"ר של עובד כוכבים שצריך הכשר גדול וק"ו הוא מכלי המדה כיון שהיין מתאסף בעקמומיתו לא מועיל לו הדחה ויש למחות ביד המקילים : (יב) הקורה. פירוש במקום ...

[כז] אם היא של (ו) עץ או אבן [כח] אבל אם היא של חרס צריכה ניגוב :

ב [כט] יג גת הבנויה בלבנים או סיד וגפסים (פירוש מוסר יותר לבן מהסיד ויש"ו כלע"ז) דינה כשל חרס :

ג [ל] יד הגת וכליו הצריכים ניגוב (ז) ניהרי' בהגעלה (ט) ע"י עירוי ו שמערה מכלי ראשון עליהם ולא תהא הגעלה ז פחותה מניגוב :

ד (ו) [לא] יד גיגית (ח) גדולה שדורכין בה והמשפך (יא) וכלי המדה והמחץ והוא כלי שדולין בו מהבור לחבית (ט) כולם דינם כגת :

ה [לב] (יב) טו הקורה שעוצרים בה הענבים והדפים שמשימין על העביט (פי' כלי גדול) סגי להו בהדחה :

ו טז העקלים (פי' כמין קופה מסורגות כמלודה שפורטי"ס בלע"ז) שכורכים סביב העביט העשוים מחריות של דקל ושל קנבוס מנגבן ושל שיפה ושל גמי בולעים יותר וצריך ליישנן י"ב חדש (ויש להחמיר בשל קנים כמו בשל שיפה וגמי) (סמ"ג) יז ואם רצה לטהרן (י) מיד מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים (דעת הרמב"ם) ז יח או מניחן תחת צנור שמימיו מקלחין או במעיין שמימיו רודפין י"ב שעות ואח"כ יותרו :

ז יט משמרת של יין של עובד כוכבים אם היא של שער מדיחה ואם היא של צמר צריכה ניגוב ואם היא של פשתן צריכה ח ליישנה י"ב חדש :

ח כ כלי חלף (פירוש מין עשב שעושין ממנו מחצלאות וסלים) והוצין וכיוצא בהן מכפיפות שמסננים בהם היין אם היו תפורים בחבלים מדיחן ואם היו ארוגות זו בזו בחיבור קשה צריכים (יא) ניגוב ואם היו תפורות בפשתן ט מיישנן. [לג] (מפות שלנו שנפל עליהם יינס י סגי להו (יב) בהדחה אפילו נפל עליהם יין רותח) (טור ומרדכי פרק השוכר ובהגהת אשיר"י) :

ט כא כל מקום שצריך ניגוב צריך להתיר הקשרים [לד] כב אבל בהכשר מילוי ועירוי [לה] וכן ביישון כג שנים עשר חדש אין צריך להתיר הקשרים :

י [לו] כד כל מקום שאמרנו צריך ניגוב אם הם לחים מקנחן באפר ואח"כ מדיחן במים ואח"כ מקנחן באפר פעם שנית

ביאור הגר"א

וכ"ב בסה"ת ורשב"א וברא"ש כל"ג ועוד י"ל כו' וכתוס' ע"ב ב' ד"ה אם כו' : [כז] אם היא של עץ. דאין חילוק בינה לאבן רק במופתין ועיין במתני' שם ד"ה ושל עץ כו' וברא"ש פ"ב סכ"ב : [כח] אבל כו'. בת"ה ומיהו אף חכמים לא הצריכו בשל חרס מילוי ועירוי אלא בתחלת תשמישה ביד עובד כוכבים כו' אבל בתחלת תשמישה ביד ישראל ...

באר היטב

...

מנוגעת בענבים : (יג) ואם הם יבשים מקדים מים ואח"כ אפר כו'. כ"ל וכן הוא דעת הרמב"ם בטור בשם ביבשים מקנחו במים ואח"כ מדיחו יפה כו' ולאיתי בטור של אמ"ו הגאון מוה' יצחק כר בללאל בהגיה כן מקנחו במים ואח"כ אפר ואח"כ מים ואח"כ אפר ואח"כ מדיחו יפה גם הפ"י פי' כן בלא הג"ה : (יד) ואין מחייבין אותו ללקט החרצנים. בב"י בשם רבינו שמשון מסיים בזה דאין זה מבטל איסור לכתחלה שלא נתכוין לבטל עכ"ל ואין קושיא מזה על מה שכתבתי בסימן קל"ז סעיף ב' דהיכא דהפסד בענין אחר הוה כמבטל איסור לכתחלה דהכא נמי כמו א"א בענין אחר דאחר שככבד [הכבד] אותו כראוי לא הטריחוהו עוד לחפש אחר החרצנים שאינם בעין לפניו דכל מה שהוא בעין אזיל ליה על ידי (הכבוס) [הכבוד] :

בהוצעין אותן כמה פעמים וכן הוא בתוס' מיהו בהגר"י מהמעדלא ברי אלא דוקא בכבוס שרגילים לכבסן בכמה כבוסים באפר וכבוס בחמים בכלי שני ובלונן ונראה דלא פליגי מפום דהתוס' ומרדכי והג"א מסיימי' וג"ע אם יש לחוש באיסורים בין דבר הנדבק לפאותו נדבק כו' והרא"ש שם מייסב מה שמתירים כל המפות שנפל עליהם איסור רותח אפי' איסור הנדבק דבכה"ג בעי דווקא כבוס חמין ואפר. כ"ל :

ואח"כ מדיחן במים (יג) ואם הם יבשים מקדים מים ואח"כ אפר ואח"כ מים ואח"כ אפר ואח"כ מים :

יא [לז] כה גת שדרך בה עובד כוכבים בשבא ישראל לגנבה מכבד כדרכו (יד) ואין מחייבין אותו (יג) ללקט החרצנים :

ביאור הגר"א

אבל הרא"ש וטור בשמו פ' בליטנא דפורא דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכרב והכל כלשון ראשון של רש"י שם : [לז] גת כו'. ר"ש פ"א דתרומות מתני' ח' ויש ללמוד כו' :

באר היטב

כבוס שרגילין לכבסן בכמה כבוסים באפר וחמין בכלי שני ובלונן וה"ה באיסור הנדבק עכ"ל הש"ך : (יג) ללקט. בב"י מסיים בזה דאין זה מבטל איסור לכתחלה שלא נתכוין לבטל עכ"ל אין קושיא מזה על מ"ש בסימן קל"ז ס"ב דהיכא דאפשר בענין אחר הוה כמבטל איסור לכתחלה דהכא נמי כמו א"א בענין אחר דאחר שכבד אותו כראוי לא הטריחוהו עוד לחפש אחר החרצנים שאינם בעין לפניו דכל מה שהוא בעין אזיל ליה ע"י הכבוד עכ"ל הט"ז :

פנים חדשות — הלכות יין נסך — לקט הקמח

יין שישראל שנגע בו העובד כוכבים ע"י ד"א שלא בכוונה אסור שמותר משום חשש הפסד ממון של ישראל ואין להתיר נגיעת עובד כוכבים ביין של נימוקין מטעם ריכוי מים ולא מטעם המבושל (מהרר"ל ן' חביב ס"א) :

ישמעאל במקום שנהג בהיות של יין בכוונת מדידה ותוחמה כדי למכור לאותן סימים מיין המלכות יש להתיר בדיעבד ולכתחלה יש להשתדל שתעשה זאת המדידה על ידי ישראל (מהר"י ן' לב ח"א קמ"ב) : הסכמה שעשו בעיר רודו"ס על הכשר היין למגדר מילתא (מהרר"ש מדינה נ"ג) : בדין הכשר גתות מזופפות של עובד כוכבים (שם נ"ד) : מרתף של יין שהיה תוך לעיר ונפלה דליקה בהכל ההוא הגיות פתוחות אסורות והסתומות מותרות (שם נ"ה) :

חבית מלאה עד אליה והוליאה עובד כוכבים וישראל עומד שם היין מותר בשתיה (שם נ"ו) :

קנקן של יין והיה בו יין מבחון טופח ע"מ להטפיח ונגע העובד כוכבים ביין שמבחוץ היין שבתוך הקנקן מותר. (מהרר"ש לוריא ע"ו) :

ברזא שבמעט מתכות וסניה עובד כוכבים ידו על הנקב הרב ז"ל אסרו בשתי' כפי מנהג המקום ההוא ומהרר"י ז"ל התיר. (מהרר"א מזרחי נ"ד ה' ו' שם ח"ב ל"ז) :

יין כשר שהוליכוהו עובד כוכבים ע"ג עגלות ג' ימים בלא שמירת ישראל והתירו הרב ע"ש (מ"ב כ"ט) :

חומרא סתם יינם נגד המקילין ועיין ענין זה בארוכה בס' הזכרונות ז"ל (מהרר"א ן' חיים ח"ב נ') :

תנוק שלא הגיע לחנוך ושתיית המים מזקת לו ואין במקומו יין כשר ירבה המים על היין ו' חלקים ויהיו המים תחלה ואח"כ יערה היין עליהם במקנקן קטופי ולדעת הרשב"א יש להסתפק (מהרר"א ן' חיים ח"א ק"ב) :

חבית של יין שהיה כפויה תותם בתוך תותם והיה בהם נקב קטן גלאת בו הרוח ויצאו היהודים מן הספינה ונכנסו בספינה אחרת פסק דמותרת וליכא לא משום חשש נגיעה ולא משום חשש חילוף (מהרר"ם טראני ח"א ר"ח) :

בדין משא ומתן בסתם יינם ואיך עבו בני מדינה אחת המוחלים לזה גדר הסתפי' בכל תוקף (מהרר"ם מלובלין נ') :

יהודי שותה היה רגיל להסתתר בכתב יינם למכרו לעובד כוכבים ולא ידע שיש חשש איסור בדבר ...

אפתח בכד חיננא הדור פרוץ מרובה על העומד ואף גם זאת שכבר לשנים שעברו נתפשטו כמה תפוצות ישראל האגרות ואזהרות שהזהירו רבותינו האחרונים ה"ה הגאונים הקדושים אשר בארץ חמת וכרם לחיי עד בהתראה ודאית על הה' גופי עבירות ותולדותיהם שבעוונותיהם נתפשטו ברוב אנשי העיירות גדולות של מלכות איטליא ואנגליה ובקצת מקומות שתחת מלכות רוסיה הן עד היום קצת מהחבון נוהגים בהם קולא יתירתא בשתיית סתם יינם דעיקר גזרתו הוא נ"כ משום בנותיהן ובאים לידי מאכלות אסירות ע"ד ושבר עבירה עבירה וצריכין אנו בע"כ להחזיק טוכח לבני אשכנז דאע"ג שלדעת רוב גאוני עולם יין הדרוך מעובד כוכבים אינו כשר עכ"ז בחרו הרב במיעוטו ומאחר שיש להם על מה שיסמוכו פרשו עצמן מסתם יינם ושותין יין דרוך מעובד כוכבים דודאי לא יעלה על לב חכם ונבון להשוותו לסת"י חלילה ואם אהיה נמצא ביניהם אולי ואפשר שאשתה סמנו ובפרט אם אדע שתקנו איזה דברים אשר ג"כ לפי דעתם ומכ"ש לדעתי צריכין תיקון כגון ע"ד הברזאות אשר בניתיתיהם שמשם מושכין העובדי כוכבים את היין בשעת דריכתן דבהו שייך למיגזר קודם המשכה אטו אחר המשכה ככתוב אצלי בארוכה ...

יאבותיהם עמדו במעמד הנכבד ההוא יקומו ויעזרום ויהיו עליהם סתרה כמור היושב בסתר עליון הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת הוא ברחמיו יעיר ויסיר את לב האבן מבשרנו וישובו מורדיו אליו לעבוד עבודתו ויטע בלבנו אהבתו ויראתו אנס"ו אלה הדברים יהמו בקרבי כהמות ימים וכאש קנאתי דברתי עד הנה והדן אותנו לכף זכות גם הוא יהיה נידון בשמים לזכות ויטהלו לו כל עונותיו כולם: והא לך טופס שאלתם:

ראובן איש ארמוני בשרו רך ושערו צהוב עב ותקיף וכונו הם ביותר ולכן בכל ימות השנה מוכרח להתגלח ג"פ בשבוע שאם לא יעשה כן יתפשט פניו מתחמטים וכל גופו מהמסם ופורחות בכל זקנו אבעבועות הנראות לעינים ועיניו הרואות שע"י שלא נתגלח בחש"מ כשמתגלח במוצאי החג הדם שותת ...

תשובה ראה ראינו דברי השואל ואת הצדדים אשר צדד השואל להתיר אם יש לסמוך על דברי ר"ת בנדון זה ...

כאשר תאוה נפשם מאי הלא פלוני רבנן אשר לא כתוב בספרי הפוסקים ז"ל ואפילו חולה שנתרפא בחוה"מ אין אנו מתירין לו לגלח במועד כפי הדין ובגלילותינו לא התרנו מעולם לגלח במועד אפילו חתן תורה וחתן בראשית הגם שכוונתם לשמים אפילו הכי אנו אין לנו אלא מה שאמרו רז"ל שעל פיהם אנו חיים:

אשר על כן אנן דחתימין להתא מתרין ומזהירין לכל אשר בשם ישראל יכונה שמכאן ולהבא לא יתיר עצמו לגלח ראשו או זקנו בח"ה ...

תסור והשומע ישמע ועליו תבא ברכת טוב ברוב עוז ושלום ...

שלמה בכמוהר"ר **ישעיה** ניצה זלה"ה:

דוד בן כמ"ר **שלמה** אלטראס זלה"ה:

משה בכ"ר **יעקב** לוי מו"א זלה"ה

משה בכמוהר"ר **דניאל** מאנזורו זלה"ה.

לאפושי יתחא דרתחי דרבנן קשישאי על חך עובדא בישא ...

קלט (א) דשל עובד כוכבים אסורה מיד. דכתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש מפסלו נעשה לכם אלוה אבל בכל ישראל כתיב ושם בסתר אינו חייב עד שיעשה דברים בבסתר ודבר פשוט נ"ל דהפי' ישראל מומר לעבודת כוכבי' נקרא ישראל ודינו עד שיעבוד דהע"פ שחטא ישראל הוא כדאיתא בהדיא דוכתי וכן לענין ביטול שאין יכול לבטל אליל כמו ישראל כמ"ש רפ"י בסדיה הביאו ב"י סי' קמ"ה ד"ה סיידו כו' *) ודלא כמ"ש בדרישה בהג"ה סי' קמ"ה דישראל מומר לעבודת כוכבים דינו כעובד כוכבים דהא ילפינן לה כאן מקראי דעשה הבדל בין עובד כוכבי' לישראל ואין לדרוש לטעמיה דקראי אלא גזירת המלך הם דישראל אינו אוסר עד שיעבוד: (ב) ועשה ממנו תקרובת. פירוש בהבאה שהביאה לשם תקרובת כמ"ש סעיף ג' אם הניחו לפניה לשם תקרובת כו': (ג) אליל של ישראל אין לה ביטול. דכתיב לא תטע לך אשרה אצל המזבח מה מזבח טעון גניזה אף עובד כוכבים טעון גניזה ופל עובד כוכבים כתיב בה פסילי אלהיהם מפמע ביכול לפסול אלוה שלו: (ד) ותקרובתה אין לה ביטול. דכתיב זבחי מתים מה מת אין לו ביטול לעולם אף עבודת כוכבים כן ונראה לי הטעם דתקרובת גרע (מאליל) [דאליל] עלמו ...

קלט א ישראל שזקף לבינה להשתחוות לה ולא השתחוה לה וכא עובד כוכבים והשתחוה לה אסורה ואין לה ביטול אבל זקף עובד כוכבים לבינה אח"כ אבל ישראל והשתחוה לה אינה נאסרת דבמה לא ניחא ליה אלא בזו שזקף ...

פרק ר"י (דף נ"ג ע"ב) ובפ"ס פ' כל הצלמים (דף מ"ו) ... דלא מיגלי זקיפתה ... ולחומרא וכ"פ הרמב"ם פ"ח מהלכות עבודת כוכבים וע"ל סימן קמ"ו: **ב** אליל של ישראל. וכן טור הלקמן: **ג** ותקרובת כו'. וכ"י דלהרמב"ם אם נמצא במקום עבודתה הכל אסור אפילו אינו קרב על המזבח א"כ הני נרות נמי אם הכניסום במקום עבודתה תקרובות נינהו ולית להו ביטול ע"כ והדברים נכונים וכל בעל נפש יש לו להחמיר ול"ד נרות אלא בכל הדברים שהיו בבית תרפותם איכא משום תקרובת עבודת כוכבים דמאי נכנסו במקום עבודתם ואין להם ביטול כלל להרמב"ם עכ"ל ב"ח: **ד** אבל אם אין עובדים כו' אינו חייב ולא נאסר. לטעמיה הזיל שכתב כן לדעת הטור ואחריו נמשכו הפרישה והב"ח אבל בספרי כתבתי דלדעת הטור דלענין חיובא אע"פ שאין עובדים אותה כלל במקל חייב ולא נאסר ... ולדעת

הלכות עבודת כוכבים

קלט דיני אלילים וביטולם ומשמשיהם וכליהם. ובו ט"ו סעיפים:

א * אליל אסורה בהנאה [א] היא ותשמישה ונויה ותקרובתה בין של עובד כוכבים בין של ישראל [ב] אלא (א) ב דשל עובד כוכבים אסורה מיד ושל (א) ישראל אינה אסורה עד שתיעבד [ג] ג ותשמישיה ונויה בין של עובד כוכבים בין של ישראל אינם אסורים עד שישתמשו בהם [ד] ד ותקרובתה משהביאו לפניה (ב) [ה] ועשה ממנו תקרובת נאסר א [ו] (ישראל שזקף לבינה והשתחוה לה עובד כוכבים (ב) נאסרה) הגהות אשר"י פ' ר"י ורמב"ם פ"ח מהל' עבודת כוכבים דין ג' וש"ס פרק כל הצלמים דף מ"ג סוף ע"א ופרק רבי ישמעאל דף נ"ג ע"ב:

ב (ג) ב [ז] ה אליל של (ג) ישראל אין לה ביטול [ח] י אבל של עובד כוכבים ותשמישיה [ט] ונויה יש להם ביטול (ד) י ותקרובתה אין לה ביטול:

ג איזהו נוי ואיזהו תקרובת נוי [י] כגון ח שמדליק לפניה נרות [יא] או שטח לפניה [יב] בגדי' וכלים נאים לנוי ג [יג] והקרובת ט כל שכיוצא בו קרב על גבי מזבח כמו כל מיני מאכל (ה) כגון בשר שמנים וסלתות מים וכלה [יד] אם הניחו לפניה לשם (ז) תקרובת נאסר מיד [טו] אבל דבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר י אלא א"כ עשה ממנו כעין זביחה יא או כעין (ו) זריקה (ה) המשתברת והוא דרך לעובדה באותו דבר אע"פ שאין דרך לעובדה בזה הענין כיצד אליל שעובדים אותה שמקשקשים לפניה במקל ושיבר מקל לפניה נאסר מפני ששבירת המקל דומה לזביחה ד [טז] אבל אם אין עובדים אותה במקל כלל ושיבר מקל

ועופות מקרי תקרובת והסור הוציל ומין בבר בבמה הוא ע"כ ואיני יודע לזה טעם ולא ראייה דהכי בפירוש אמרו שכיוצא בו קרב לגבי מזבח ואין חים (ועוף) קרב בפנים כלל ונגה לן דבמינו תליא מילתא: (ו) זריקה המשתברת. פי' כעין זריקה דם שלפנים שהיכה מחוברת אלא משתברת וכופל

ביאור הגר"א

קלט [א] היא כו' בין כו'. פשוט בבמה מקומות וכמ"ש לקמן: [ב] אלא בשל ט"ו. כר"ע וכסתם מתני' נ"א ב': [ג] והשמישיה כו'. שם נ"ב א' בעי ר"ה כו' אילימא כו' ואלא כו' וקי"ל כר"ע כנ"ל וה"ה לנויה דבכלל תשמישה הוא וזה דפריך משמשי כו' ולא מוקי בנויה: [ד] ותקרובתה כו'. ר"ל ג"כ אינה אסורה מיד וכמש"ש מ"ד ב' וערש"י שם ד"ה שאין הקדש כו': [ה] ועשה כו'. עפ"ג: [ו] ישראל כו'. גמ' שם מ"ו א' נ"ג ב': [ז] אלילים כו'. ברייתא נ"ב א': [ח] אבל כו'. מתני' נ"ב ב': [ט] (ליקום) ונויה י"ל ביטול. שם מ"ד א' דכתיב ויקח כו' ואר"נ כו' (ע"כ): [י] כגון שמדליק כו'. עתוס' נ' א' ד"ה כגון כו' והרא"ש שם שנסתפקו בזה אי הוי נוי או תקרובת ע"ש ופסק הטור לחומרא: [יא] או שטח כו'. גמ' נ"א ב' עמהם דומיא כו': [יב] בגדים וכלים נאים. שם כסות דבר כו' כלי דבר כו' וז"ש לנוי לאפוקי כה"ג דמתני': [יג] ותקרובת כל כו' כגון כו'. מתני' שם פרכילי כו' וכל דבר כו' ובגמ' שם כל שהוא לפנים כו' אפילו כו': [יד] אם הניחו כו' מיד. כ"מ שם ובמתני' כ"ט ב' בשר הנכנס כו' ומפרש בגמ' ל"ב ב' משום תקרובת ול"ל כיון שהכניסו מסתמא מתחלה שחטו לעבודת כוכבים דא"כ גם הנכנס יהא אסור הרא"ש רפ"ד ועבגמ' שם כ"ט ב' ובתוס' ל"ב ב' בד"ה והיוצא כו' ומפר"ת כו' ור"י פי' כו' משמע לכאורה דלפיר"י א"צ כעין זביחה. אבל ליתא דר"י פליג בהדיא שם נ' ב' בסד"ה בעינן כו"ם שם בגמ' נ"א א' בשלמא יינות כו' ואיכא כעין כו' וצ"ל לדעת רש"י והרא"ש דלרבותא קאמר ודוחק: [טו] אבל דבר שאין כו'. שם נ' ב' וכפירש"י שם: [טז] אבל אם אין כו'.

באר היטב

קלט (א) ישראל. כתב הט"ז והדבר פשוט נ"ל דאפילו ישראל מומר נקרא ישראל ודינו עד שיעבוד דאע"פ שחטא ישראל הוא וכן לענין ביטול שאינו יכול לבטל אליל כמו ישראל. ודלא כמ"ש בדרישה בהג"ה סימן קמ"ה דישראל מומר דינו כעובד כוכבים (ובנה"כ כתב דמדברי הרמב"ם פ"ב מה' עובד כוכבים משמע כהדרישה ע"ש עכ"ל): (ב) נאסרה. אבל זקף עובד כוכבים לבנה אחרת משל ישראל והשתחוה לה אינה נאסרת דבמאי לא ניחא ליה אלא בזו שזקף דאותה נאסרת ואין לה ביטול עכ"ל הג"ה ובש"ס מבעיא בבילה דלא מינכר זקיפתה וסלקא בתיקו ולחומרא וכ"פ הרמב"ם וע"ל סימן קמ"ו ס"ד: (ג) ישראל. וכן נוי' וגויו תלוין בשלמותו וכל זמן שהוא שלם אלא ליה וכן מחזיק אותה לנוי אבל אם נפסל בטלה ממנו מחשבה זו משא"כ בתקרובה דאפילו דבר מועט שאינו חשוב מקריב לפניו נמצא דלא פקע איסורו אם נפסל. ט"ז: (ד) תקרובת. כב"י דלהרמב"ם אם נמצא ביחוס עבודתה הכל אסור אפילו אינו קרב על המזבח א"כ הני נרות נמי אם הכניסן במקום עבודתה תקרובות נינהו ולית להו ביטול ע"כ ודבריו נכונים וכל בעל נפש יש לו להחמיר ולאו דוקא נרות אלא בכל הדברים שהיו בבית תרפותה איכא משום תקרובת עבודת כוכבים דמאי נכנסו במקום עבודתה ואין להם ביטול כלל להרמב"ם ...

לפניה אינו (ו) חייב ולא נאסר [יז] יז ואם עבדה בקשקוש מקלו והוא דרך עבודתה יח חייב ולא נאסר [יח] וכן בכל דבר שעובדה כדרך עבודתה בין אם הוא דרך כבוד או דרך בזיון ואינו כעין פנים (ז) חייב [יט] ולא נאסר [כ] אבל אם לא עבדה במקל כדרך עבודתו ה אלא (ז) זרקו לפניה אינו חייב ולא נאסר:

ד [כא] יד שחט לפניה חגב נאסר ו אפי' אין (ח) דרך לעובדה בחגב כלל:

ה טו כל דבר שביוצא בו קרב לפנים אם מוצא אותו בפני אלילים או שמוצא אותו לפנים מהמחיצה הפרוסה לפניה אסיר שאנו תולים שהכניסה שם לשם תקרובת ואפילו מים ומלח שאינו דרך כבוד [כב] וכל שמוצא חוץ מהמחיצה אם הוא דרך כבוד אסור משום נוי ואם לאו טז מותר ופעור ומרקולים (פירוש אלילים שעבודתן היה זריקת אבן וקולים שמה וכינו אותה מרקולים שם גנאי כלומר חליפו של שבח כי כן מר פי' חלוף) כל מה שמצא עמהם אפילו דרך בזיון בחוץ הכל אסור:

ו יז מה שרואין שמכניסין אותו לאלילים של עובד כוכבים ועדיין לא נכנס מותר שעדיין לא נעשה תקרובת:

ז יח מצא בראשה מעות כסות וכלים אם מצאן דרך כבוד אסורים ואם הם דרך בזיון כגון כיס תלוי בצוארו ובגד מקופלת על כתפו וכלי כפוי על ראשו מותרים:

ח [כג] יט הבכורות שנותנים לכהנים (ש"ס) מותרים שאין מקריבים אותם לעבודת כוכבים אלא חק לכהנים:

ט כ נרות של שעוה שמדליקין לפניה נויה הם ואסורים ואם משכנם או מכרן לישראל מותרים (ח) ז דכיון (ט) שכיבן לצורך עצמו זהו ביטולן:

י כא חתיכות שעוה שנותנים לפניה מותרות דלאו נויה (הן) ולא תקרובתה:

יא כב מלבושים שלובשים הכהנים כשנכנסים לבית אלילים נוי שלהם הן ולא נוי של אלילים ואפילו ביטול אינם צריכים [כד] ויש מי שמצריך ביטול. (מרדכי פ' ר"י בשם ר"מ) (אבל מה שלובשין לעבודת כוכבים עצמה מיקרי נוי וצריך ביטול) (בסמ"ג והגהות מיימוני פרק ז' ובמרדכי פרק ר"י):

יב כג כלים שאוחז בידו והמחתה שמקטיר בה משמשיה הם וצריכים ביטול כד ואם מכרן העובד כוכבים או משכנן לישראל זהו ביטולם [כה] כה ויש אומרים שאין זה ביטולם:

יג [כו] כו נרות ושעוה של אלילים אסורים לנר (י) מצוה דשבת ודחנוכה ח ודבית הכנסת [כז] כז וכן תכשיטי הכהנים (כגון המעילים שלובשים הכומרים) לא יתקן מהם טליתות ולא שום דבר מצוה משום דמאיסי (ועיין בא"ח סימן קנ"ד):

יד [כח] כח לא יכתוב ישראל על ספרי עובדי כוכבים אלא אם כן מתקן שלא יהיה רישומן ניכר [כט] כט ויש מי שאומר דאפילו הכי לא יכתוב עליו דברי תפילות ותחנונים דאין קטיגור נעשה סניגור:

טו [ל] ל ספרי עובדי כוכבים ביד ישראל יש מי שאומר שאין איסור למכרם: הגה ט [לא] וי"א שאסור למכרם לכל עובד כוכבים אם הם ספרים (יא) השייכים לומר בהם לעבודת כוכבים.

(ב"י בשם ס"ה וסמ"ג ותוספות פ"ק דעבודת כוכבים דף י"ד וסג"מ וכלבו) [לב] וי"א דדוקא לכהנים אסור למכור אבל לא לשאר עובדי כוכבים (פסקי מהרא"י סי' כ ז) י (יב) והמחמיר תבא עליו ברכה [לג] ואפילו למכור להם יא קלפים ודיו לכתוב בהם ספרי דתן יש מחמירין לאסור (הגהות אשיר"י פ"ק דעבודת כוכבים ופסקי מהרא"י סימן קי"ב) יא ויש מי שאומר שאסור להלוות לצורך בנין בית אלילים של עובדי כוכבים או לתכשיטיה או למשמשיה וכ"ש למכור לה תשמישים כגון מחתות והמונע מצליח ואין לקשור ספרי עובדי כוכבים חוץ מספרי הדיינים והסופרים ואם חשש משום איבה כל מה שיכול להשמט ישמט (וע"ל סימן קנ"א):

קמ דין תקרובת עבודת כוכבים שנתערב.

ובו סעיף אחד:

א [א] א אלילים א [ב] ב ומשמשיה ותקרובתה אוסרים בכל שהוא שאם נתערב אחד מהם אפי' באלף כולן אסורו' (א) [ג] ג ואם א' מהתערובו' הראשון ב נתערב בשנים אחרים ונפל (א) מהג' אחד לב' אחרים הרי אלו האחרים מותרים ד וכן אם אחד מהתערובות הראשון נפל לים או נשרף בענין שנאבד מהעולם כל הנשארים מותרים ליהנות בהם [ד] ה שנים שנים ביחד אבל לא האחד לבדו [ה] ובלבד שלא יהנה אדם אחד מכולם [ו] ו ויש מי שאוסר אלא אם כן נפלו שתים לים הגדול או נשרפים (וע"ל סימן ק"י):

קמא דין הצלמים והצורות של עבודת כוכבים.

ובו ה' סעיפים:

א (א) א [א] א כל הצלמים של עבודת כוכבים הנמצאים בכפרים אסורים (ב) דסתמא לשם אלילים נעשו והנמצאים (ב) בכרכים מותרים דודאי לנוי נעשו (לשון המחבר) [ב] אא"כ ע מדין על פתח ב (ג) המדינה (לשון רמב"ם פ"ז מהל' עבודת כוכבים) ג [ג] והיה ביד הצורה ד צורת מקל או צפור או כדור או סייף ב או עטרה וטבעת:

אליל או לנוי: ח דינו כדין צלם. פי' כדין ללם שיש בו הוכחה שנעשה לשם אליל ואסור בלא ביטול וע"ד שיתבאר בסי' קמ"ו ע"ש: ו אבל אותן שתולין בצואר כו'. היינו בידוע שלא השתחוה לו (ואתא לאשמועינן דל"ת כיון שתולין אותו בצואר מיד כ"שכ) הא לאו הכי לא גרע מאם אלא כלים שעליהם צורת עבודת כוכבי' דהכלים אסורים אם הם מכובדים דכיון בדרך לעבוד אותה הצורה חיישינן שמא נעבדו הכלים כדלקמן סעיף ג' והכי נמי איכא למיחש להכי

כמ"ש אח"כ: (ג) אפילו שברי אלילים. ופירש רש"י הכי אמר שמואל בגמ' שנעבדו וכיון שנשברה אין עובדין אותה: (ד) עומד על בסיסו. פי' שיש לה בית מושב רחב שאז אינה נראית כשברים אלא כך נעשו מתחילה ולא היה זה רק אבר זה לבד ואין כאן ביטול משמע כאן דכשעבדוה בשעה שהיתה שלימה ונשבר ממנה הוי ביטול

הגה [ד] צורת שמשתחוים לו ח דינו כדין (ג) צלם ואסור בלא ביטול ו [ה] אבל אותן (א) שתולין בצואר לזכרון לא מקרי צלם ומותר (מרדכי ר"פ כל הצלמים בשם ראבי"ה)

ב ז' המוצא שברי צלמים מושלכים או בתוך שברי נחושת [ו] ד' או (ג) אפילו שברי אלילים עצמן (ה) מותרים אבל (°) מצא תבנית יד או רגל והוא (ד) עומד על (ה) בסיסו אסור:

ג המוצא כלים ה' ועליהם צורות חמה או לבנה:

הגה ח [ז] (ב) דהיינו צורות הנעשים (ו) (ג) לשם חמה ולבנה כמו שעושים בעלי הטלסמאות צורות לכוכבים כגון צורות המתייחסות

דהא בהדיא מתיר שמואל אפילו שברי עבודת כוכבים והרמב"ם אסרו שכתב כיון שידוע בזו הצורה נעבדה הרי היא באיסורה עד שיודע שהעובד כוכבים ביטלה וב"י מביאו אלא ע"כ דפסק דלא כשמואל וכמ"ש ב"י: (ה) וצורת דרקון מותר לעשותה. כן הוא תלמוד ערוך פ' כל הצלמים דף מ"ג בסופו ואי בעושה צורת דרקון מי אסר והא כתיב לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב הני אין דרקון לא והמחבר על הב"י שכתב מקור דין זה לפי שאינו מכלל הדברים הנזכרים בגמרא לאיסור ורש"ל נתן טעם למה לא בכלל דרקון בכלל לא תעשון כדמות

באסור להפסות צורת חמה ולבנה בקובית על פי רש"י ולע"ד מ"ש הוא ברור: ט או דרקון והוא דומה לנחש כו'. וזאת הצורה היתה אצלם מהודרת לפי שהם מייחסים אותה לחלק מחלקי הגלגל והיא הצורה לתלי הלבנה על"ל רמב"ם שם וכיוצא בזה כתב המרדכי ומביאו ב"י:

לכמה מליירים מ"מ מעומר ויושב על עגלה וכן כיוצא בזה ללבנה יש להם צורה מיוחדת (רמב"ם בפירוש המשנה וברטנורה שם) ט או דרקון [ח] והוא דומה לנחש י' ויש כמין [ט] סנפירין בין פרק חוליות שבצואר י' [י] אם הכלים (ז) מכובדים אסורים שודאי נעשו לשם אלילים ואם הם מבוזים מותרים שלא נעשו אלא לנוי ואלו הם מכובדים **יא** ח שעל [יא] (ח) השיראים ונזמים וטבעת ומבוזים

י' אם הכלים מכובדים אסורים. וגראה דלאו הם אינם מכובדים ולא מבוזים אלא בינונים אסורים דאילו היו מכובדים היו ודאי נעשים לשם אלילים וכמ"ש הטור א"כ ליכא כאן אלא חדא ספיקא וכתב הטור לקמן בסימן זה וגראה דכל אותם באסורים במולה אסורים אפילו בבוקעת דכיון שאנו חוששין שמא נעבדו לאליל אף בבוקעת נמי איכא למיחש על"ל אבל ר' ירוחם כתב יש מי שכתב וכן בתוס' דלא אסרו על המכובדים אלא בולט עכ"ל ומביאו ב"י: יא שעל השיראין כו'. לשון הטור י"א בגדי משי ורקמה חשובים מבוזים כיון שהגלגלים ומפרסים בירחים אלעדה והרמב"ם השב אותם עם המכובדים וטוב להחמיר עכ"ל

[ב] (ד) ט (מטבעות) (הג"א ומרדכי ואגודה ורא"ש וכמ"ג לאוין נ"ב ובה"ג וכן מלאתי בתוספתא פ"ז) יורות

יב (ט) ק קומקומים חמי חמין (ה) וכוסות ששותים בהם בין אם הם למטה מהמים או למעלה מהמים [יג] וכל זה בסתם שאין אנו יודעי' שנעבדו [יד] כלי' הללו יג' אבל (י) בידוע שלא נעבדו כלים הללו שעל המכובדי' נמי מותרי' (דעת הר"ן) **יד** [טו] יא' ויש מי שאומר שכל צורה שהיא נעבדת בודאי אפילו על המבוזים (יא) אסורים אף ע פ שאין אנו יודעים שכלים הללו נעבדו ולפי זה בזמן הזה שמחקקים הקק בכלים ומציירים בהם אלילים המוצא כלים שיש בהם אלילים אסורים:

הגה טז [יב] והמנהג כסברא הראשונה טז [טז] ובזמן הזה שאין העובדי כוכבים עובדין לצורה הללו מותרים בהנאה הם מולאן ג"ן אבל אין להשהותן (הא"ו בפ"ז) יז [יז] ויש מחמירים בכל הלל. וה הנזכרות אפילו בזמן הזה אע"ג (יג) (ו) דידעינן דלא פלחי להו

ד [כ] יב אסור לצייר צורות שבמדור שכינה (ז) כ כגון ד' (טו) פנים בהדי הדדי וכן צורות שרפים ואופני' ומלאכי השרת כא יג וכן צורת אדם לבדו כל אלו (ח) כב אסור לעשותם אפילו הם (טז) לנוי [כא] טו ואם עובד כוכבים עשאם לו (ט) כג אסור (יז) להשהותם:

באותם (יא) שאורגים בבגד (ז) ויש מציירים בכותל בסמנין (יב) כד] מותר לעשותם (יג) [כה] יז וצורת חמה ולבנה (ח) וכוכבים אסור בין בולטת בין (יט) שוקעת [כו] יח ואם הם להתלמד להבין ולהורות בו כולן (כ) מותרות אפי' בולטות כז [כז] (ויש מקילין בכל רבים דליכא חשדא. (טור בשם הרא"ש):

ה [כח] יט טבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם אם היתה הצורה בולטת כח אסור (כא) להניחה ומותר לחתום בה ואם היתה הצורה שוקעת מותר להניחה (ט) ואסור לחתו' בה מפני שהנחתם תעשה בו הצורה בולטת (ל' הרמב"ם פ"ג מהלכות עבודת כוכבים דין י"א) כט [כט] ואפילו חתם לו (כב) העובד כוכבים אסור להשהותה (כן משמע במרדכי פל"ה ותוס') [ל] וה"ה בשאר צורות האסורות (בטור וכ"כ הר"ן בשם רי"ף וכן משמע בכל הפוסקים):

וכן פסק הרשב"א בתשובה סימן קס"ז ע"ש ... דבריו וקמשמע קלת בתוס' דעבודת כוכבי' ... ע"ש. וכב"ח בקול' אחרון אסר וטענתו ... בדור בתחתון הם ואסורים ומשל הרי עומד

אורות אלו שלא יהא נראה כמשתחוה להם: (טו) אבל צורת ראש כו'. בפרישה כתוב בשם רש"ל דבסמ"ג נוטה לאיסור אפי' בפרצוף אדם לבד:

קמב (א) אפילו אם שרפה. פירוש ישראל אבל עובד כוכבים שסרפה ביטלה: (ב) אסור ליהנות בגחלתה. נראה לי אפילו דיעבד אסור וראיה דהכי איתא סוף פרק מעילין גחלת של הקדש מועלין בה שלהבת לא נהנין ולא מועלין גחלת בל עבודת כוכבים אסור פירש"י שנא' לא ידבק בידך מאומה מן החרם ושלהבת מותרת ופריכין מ"ש שלהבת עבודת כוכבים דבריה לגמרי דקתני מותרת ואפילו מדרבנן לא גזרו בה ומ"ש שלהבת הקדש דקתני לא נהנין ומשנין עבודת כוכבים דמאיסא ובדילי אינשי מינה לא גזרו בה רבנן הקדש דלא מאיס ולא בדילי אינשי גזרו ביה רבנן ואם איתא דגחלת אין אסורה אלא לכתחלה ע"כ לומר במדרבנן בעלמא היא אם כן מלינו גם בעבודת כוכבים דג.רו בה ובגמרא משמע דלא גזרו בה אלא ברור דהיסור דאורייתא יש בגחלת משום לא ידבק כדפירש"י וא"כ אפילו דיעבד אסור והב"י כתב מכח קושיא בסי' זה דדוקא לכתחלה אסור בגחלת וכתב עליו מו"ח ז"ל שכן הוא פשוט ולע"ד לא דקו בזה כלל והקושיא של הב"י יתבאר בסעיף ו' בעזרת השי"ת דלא קשה מידי: (ג) מותר ליהנות משלהבתה. פי' כשאין שם אלא השלהבת לחוד אבל אם השלהבת

וצורות אילנות ודשאים וכיוצא בהם לא מותר (כג) לצור אותם ואפילו היתה הצורה בולטת:

ז (לב) כא יש מי שאומר (י) שלא אסרו בצורת אדם ודרקון אלא דוקא בצורה שלימה בכל איבריה (טו) אבל צורת ראש או גוף בלא ראש אין בה שום איסור לא במוצאו לב ולא (כב) בעושה (יא) (וכן נוהגין):

ח (יב) כב לא יעשה בית (יג) תבנית היכל לג (לג) כשיעור גבהו וארכו ורחבו לד אכסדרה תבנית (כה) אולם, חצר תבנית עזרה, שלחן תבנית שלחן (יד) מנורה תבנית מנורה, אבל עושה של חמשה קנים או של ששה או שמונה אבל של שבעה לא יעשה לה כג אפילו משאר מיני מתכות לו [לד] כד ואפילו בלא (טו) גביעים וכפתורים כה ופרחים [לה] ואפי' אינה (טז) גבוהה י"ח טפחים:

קמב שהאלילים ותשמישיהם אסורים בהנאה. ובו ט"ו סעיפים:

א [א] כשם שהאלילים אסורים בהנאה כך כל הנאות הבאות ממנה אסורות (א) אפילו אם (ה) שרפה (ב) א אסור ליהנות בגחלתה ב ואפרה אבל (ג) מותר ליהנות (ג) (א) משלהבתה:

קבורה בגחלה פשיטא שאסור לחמם משלהבת שפי מגחלת גרידא וכן מוכח בפרק כל שעה (דף כ"ו) במאי דאמרינן בתנורא כנגדו כו' והיתר השלהבת הוא לפי שאין בה ממש ונראה פשוט דבגחלת אפילו עוממות ואינם לוחשות אסור כיון שיש בה ממש ול"ש בנאה רבה או זוטא דהא כתיב

... דפסולה במקדש. ה"ס וממב"ם פ"ז מהל' בית הבחירה וכ"ש של חרס דפרי כדאיתא ברב"י שם ובמנחות ... דוקא: לו ואפילו בלא גביעים כו'. דכל זה היינו מעכב דבדיעבד המנורה כשרה בלא גביעים וכפתורים וכן אם אינה גבוהה י"ח טפחים:

... בגחלתה. עיין ס"ק י': ב ואפרה. ז"ל הפרישה פירוש כגון שהיה האליל של ישראל שאין לה ביטול או שהיה של ... ליד ישראל קודם שביטלה העובד כוכבים או הפסד ...

... ידבק בידך מאומה: (ד) נטל ממנה כרכר. פי' עץ אחד ... לפי הנראה לע"ד דהרב בעל הש"ע לא ילא ידי כל חובת העיון ... כמו שנבאר בס"ד בפרק כל שעה (דף ל"ט) ת"ר תנור ... בקליפי ערלה הדם יוחנן יוצן ... יוצן אפה בו את הפת ר' אומר ... וחכמים אומרים מותרת ... נחלים דברי הכל מותר ... לסריבה דהדם יוחנן ולא ... ויחזיר ויסיק בעלי היתר ... אפות בו פת דהוה זה ... דהיינו התנור נגמר כבר ... סהדם היה וע"י היסק ... נגמר ונתקיים אחר כך ... יותר בהיסק שני והאי ... וזה גורם אסור ופסקו ... קי"ל כן אגא כר"י דפי' ... בדין דזורעים התחיה ... סעיף י"א וע"כ תנור

כדאיתא להדיא בב"ס פרק כל הצלמים (דף מ"ב ע"א) ובזה תיושב מה שהגיהו התוס' פרק כל שעה שם בתימה ע"ש והוק: ג ששחט בה כו'. מיירי בהוא ישן ולא לצורו מאיסור שבו והלכך אע"פ שמטעם משמשי אליל מותר לשחוט בו אפילו לכתחלה כיון בהוא מקלקל אפ"ה מטעם געולי עובדי כוכבים אסור לשחוט בו לכתחלה וכדלעיל ס"י וכדמסיק הרב: ד מפני שהוא מקלקל. ואין זו הנאה שבחייב עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה עכ"ל רש"י: ה ואם הסכין חדש. וכגון שחתך בה בקעת לאליל דאל"כ תשמישי אליל אינם אסורים עד שיתשמשו בהן וכמו שנתבאר בר"ס קל"ט והכי איתא בחולין ד"ח: ו ואם היתה בהמה מסוכנת ה"ז אסורה כו'. מלשון זה משמע שכל הבהמ' אסור' ולא מהני סולכת הנאה

ב *) ב סכין של אלילים ג ששחט בה הרי זה מותר ד מפני שהוא (ג) מקלקל ה [ב] (ואם הסכין (ז) חדש או ישן ולבנו מאיסור שבו אפילו לכתחלה מותר) (לעיל סימן י'):

ו [ג] *) ואם היתה בהמ' מסוכנת הרי זו (ה) אסורה מפני שהוא מתקן והרי זה התקון מהנאת משמשי אלילים וכן אסור לחתוך בה בשר מפני שהוא מתקן ואם חתך ז דרך הפסד והשחתה מותר:

ג (ד) י נטל ממנה כרכר (פי' עץ או עלם שראשו חד שסובכין בו הבגד כשאורגים אותו למען יפרדו החוטין העליונים מן התחתונים) וארג בו את ח הבגד [ד] אסור בהנאה נתערב

שכר סכין לשחוט בה ליס הנאה ובן מבואר בכסף משנה ספ"ז מהלכות עבודת כוכבים שכתב על לשון הרמב"ם (בהוא כל' שמחבר) וזה לשונו ונראה שדעת רבינו לאסור כל הבהמה והודה לטעמיה בנטל כרכר מאבירס וארג בה הבגד דכל הבגד אסור בהנאה עכ"ל וע"כ ר"ל שדעת הרמב"ם דאפילו הולכת הנאה שכר סכין ליס הנאה לא מהני כמו בנטל כרכר וכמו שיתבאר בסעיף ג' ואע"פ שכ' הם שבדעת הרמב"ם כתבו הרשב"א והר"ן שאם חתך בה בשר הבשר אסור דהא מתהני מעבודת כוכבי' ומיהו בהולכת הנאה ליס הנאה הני ע"כ לבוגם היינו ודאי בבשר דבשביל שנחתך הבשר בסכין של אליל לא נעשה כל הבשר באיסור משמע דהני בהולכת הנאת סכין ליה"מ אבל במסוכנת דשאני היתה מתה אם לא בחתך ויש כאן הנאה מרובה הלכך כל הבהמה אסורה וחילוק זה מוזכר בהרא"ש וזה שפיר הרמב"ם והמחבר בלשונם בסיפא וכן אסור לחתוך בו בשר ולא כתבו כמו ואם חתך בה בשר הבשר אסור כמו ברישא משום דא"כ הוי משמע דהולכת הנאה ליס הנאה לא מהני כמו ברישא אבל עכ"פ הולכת הנאה ליס הנאה בעי גם בבשר כמבואר בב"י ובכ"מ שם' דמדמשמש ואם חתך בה דרך הפסד והשחתה מותר משמע דבל שאינו דרך הפסד והשחתה אסור עכ"ל ועיין בסימן י' ס"ק ה' מ"ש עוד מזה: ז דרך הפסד והשחתה ...

... יוחנן ומ"מ לענין הנייה הפת בו פסקו כרבי דהתם הטעם ... עלי איסור בפת הבוא ואין שם סיוע מן ההיתר ופליגי ... ור' יוחנן חד אמר שבח עלים בפת הוא בגחלים לוחשות ... וחד אמר לוחשות כמי שרי אלא דוקא כשהאבוקה כנגדו פי' ... גחלים האסורים בפי התנור וי"ל דהאי מ"ד דמתיר בלוחשות ... דבעבודת כוכבים אסור בגחלת מאני הכא דכתיב לא ידבק ... ומ"ש אפילו בגחלים עוממות אסור התם וגם למ"ד דאסור ... הבות לריך אתה לחלק בין ערלה לעובד כוכבים לענין ... פשוט ופסק הרא"ש שם לאומרא דלוחשות אסורות דהוה ... וכ"כ הטור בקיצור פסקי הרא"ש שם אבל הרמב"ם פסק ... כתב פרק ע"ז מהלכות מ"א תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה ... ישן יוצן ואח"כ יחם נותו בעלי היתר ואם בישל בו קודם ... בין הביל הרי זה אסור בהנאה דיש שבח עלי איסור בפת ... ואח"כ בשל בתוכו של תנור הרי זה מותר שהרי עלי ... לכן בישל הפת ע"ג גחלים מותר אע"פ שהם בוערות עכ"ל ... בסי' זה ואפילו למה דקי"ל זה וזה גורם מותר אם אפה ... כנגדו אסור דיש שבח עלים בפת משמע דפוסק לקולא ... מותר ותימה נמה לא זכיתי לכל הפתוח דעת אביו ...

בבגדים אחרים ט [ה] י יוליך דמי אותו (ו) הבגד לים המלח ושאר כל הבגדים מותרים:

ד ה נטל ממנה עצים אסורים בהנאה י הסיק בהם את התנור [ו] י בין חדש בין ישן יוצן ואחר כך (ז) יחם אותו י בעצי היתר ואם לא צננו ואפה בו את הפת (ה) [ז] (בעוד שהאבוקה כנגדו) (בית יוסף) ח הרי זה (ח) אסור בהנאה דיש שבח עצי איסור בפת

נקודות הכסף

ביאור הגר"א

באר היטב

ברכי יוסף

בית לחם יהודה

מקור מים חיים

(טור) [ח *] נתערבה באחרות (ט) ט יוליך דמי אותה הפת לים המלח [ט] ושאר כל הככרות מותרים

נקודות הכסף

כנסת הגדולה

ביאור הגר"א

באר היטב

ברכי יוסף

גליון מהרש"א

ירלה מדברי ה"ה והרא"ש ז"ל שסבירא להו דהלכה כר"ל שהביא המשנה לפסק הלכה ר"ל שמביא המשנה דאפה בו את הפת אסורה בפרק כל הצלמים וס"ל לפרש דבאבוקה כנגדו מיירי א"נ סמך עלמו את"ם בפרק כל שעה דכל היכא דאפרו אסור אפילו בנחלים עוממות אסור כ"ש חום של תנור וכמ"ש וא"כ בכל ענין שאפה בו את הפת

(ו) גרף את כל האש כו'. משמע דקאי אף אתנור חדש ומותר דהוי ליה זוז"ג והקשה ב"י דהא התנור החדש נגמר באיסור וכי אפה באותו חום אין כאן גרם היתר דאין זה וזה גורם אלא אב הוא מחממו פעם שני אח"כ בהיתר וכן פירש"י בהדיא פ' כ"ה דף מ"ט.

ו (ו) [י] יא גרף את כל האש ואחר כך בישל או אפה בחומו של תנור יאו הרי זה (י) (°) מותר שהרי עצי האיסור הלכו להם:

ז"ל דהרמב"ם לא התיר בגרפו אלא בתנור ישן ואל תתמה על שלא נזהר לפרש דבר זה דסמך על מ"ש אח"כ קערות וכוסות וקדירות כו' כמו שכתב הש"ע בסעיף ה' וקדירה היינו תנור וכל זה כתב הרמב"ם לענין ערלה דמותר בזה וזה גורם בתנור אבל לענין עבודת כוכבים כבר זכרנו

דמותר בדיעבד ועוד דלא הוי מבני מידי דודאי הא דמועלין בגחלת של הקדש לאו גזירה מדרבנן היא דהא חייב אבה ואיך יגזרו רבנן דיתחייב אבה ויביא חולין לעזרה אלא ודאי מדאורייתא מועלין בה וא"כ הי אמרת דגחלת של אליל בדיעבד מותרת מפני שאין בה ממש קשיא

הגה [יב] הא דאמרינן יש שבח עלים בפת היינו בדבר שאסור בהנאה אבל אם אפה או בשל אגל דבר באיסור גזלה אפי' אבוקה כנגדו מותר (מרדכי פרק השוכר ותוספות וע"פ):

ה (ז) יא יב קערות וכוסות וקדירות וצלוחיות שבשלן היוצר בעצי האלילים הרי יג אלו אסורי' (יח) בהנאה שהרי דבר האסור בהנאה עשה אותם חדשים. (הסעיפים ה' ו' ז' הוא ל' הרמב"ם פרק י"ז מהמ"א רק שהמחבר כתב עצי אלילים במקום קליפי ערלה):

ו (ח) יב [יג] (יב) פת (ב) שבשלה ע"ג יד גחלים של עצי אלילים מותרת כיון שנעשו גחלים הלך איסורן אע"פ שהן בוערות:

ז (ט) יג [יד] טו קדרה שבישלה בעצי אלילים ובעצי היתר הרי התבשיל אסור (י) ואע"פ שזה וזה גורם

סרלשון למת ולק"מ מן הש"ס ע"ש ודוק: **יד** וכן אפרוחים שצריכים לאמן אסורין. מפני שלריכים לאילן וגזרו בהו רבנן כעל אילן עלמו. רש"י. והרלב"ד פירש מפני שהן כגידולי אשרה: **טו** מפני שהעוף מביא עציו ממקום אחר. דאלו נטל עליו מהאשרה אע"פ שנשתברה הא קי"ל לקמן סי' קמ"ו סי"א אליל שנשתברה מאליה לא בטלה: **טז** ולא יעלה על האשירה כו'. פי' אפילו באותן שאין לריכין לאמן לא יעלה על האשרה כו' וכן מבואר בטור ומיהו דאותן שעדיין לריכין לאמן אפי' כשמתיז בקנה והן נופלין אסור ובעט"ז כתב וז"ל והאפרוחים שעדיין לריכין לאמן הואיל ולא יכול ליקחם אא"כ נהנה מן האשרה לעלות עליה או לסמוך בה נחשבים כגידולי אשרה ואסורים בהנאה נ"ל ולא ידעתי למה דחק עלמו בהנס דהא אפילו בהתזה בקנה באינו עולה על האשרה אסור ומ"ש הרלב"ד משום כגידולי אשרה ר"ל כיון שעדיין לריכין לאילן חשיבי כעין מן האשרה וק"ל: **יז** בין שהיתה נעבדת. פי' שנטעו מתחלה שיהא נעבד הא לאו הכי לא וכמו שיתבאר בסימן קמ"ה ע"ש: **יח** בין שהיתה אליל מונחת תחתיה. פי' שעתה מונחת שם הלכך אסור לישב בללה אבל אם נטלה מתחתיה מותר בהנאה וכמו שיתבאר בסימן הנזכר בסעיף ו' הלכך מותר לישב בללה: **יט** אסור לישב בצלה. כב"י ובכלל לא ישב בללה דאפי' ארוכה כמה ללה מיקרי ע"כ: **כ** ואם יש לו דרך כו'. עיין בש"ס דמשמע דוקא בגוזלת מותר אם אין לו דרך אחרת וכן משמע בר' ירוחם ני"ז ח"ה וגם משמע בש"ס ור' ירוחם בהדיא דאין לו דרך אחרת אינו לריך לרוץ וע"ל סי' קמ"ט מדין עיר גו' שיש בה עבודת כוכבים אם מותר לעבור שם: **כא** תוך ד"א אסור. היינו משום דמלוה להתרחק מאלילים ד' אמות וכדלקמן ר"ס קנ"ג: **כב** צל שלאחריו מותר. פי' לישב בללו לפי שאינו עשוי כלל דאילו לעבור כלל האשרה

(יג) שעשה שנתבשלה מחמת עצי האיסור עדיין לא באו עצי ההיתר ונמצא מקצת הבישול בעצי היתר ומקצתו באיסור.

ח ט אפרוחים שקננו באשרה ואינם צריכים לאמן מותרין (יא) אבל ביצים שעליה יד וכן אפרוחים (יד) שצריכים לאמן אסורים והקן עצמו שבראשה מותר **טו** [ט] מפני שהעוף מביא עציו ממקום אחר (ל' רמב"ם פ"ז מהל' עבודת כוכבים) (יב) **טז** [טז] (ולא (טו) יעלה על האשרה ליטלן אלא יתיז בקנה והם נופלין) (טור):

ט [יז] האשרה **יז** (ג) בין שהיתה (טז) נעבדת **יח** בין שהיתה אלילים מונחת תחתיה (יג) **יט** [יח] יי אסור לישב (יז) בצלה (ל' רמב"ם שם דין י"א) **כ** ואם יש לו דרך אחרת [יט] יח קצרה במוה אסור לעבור התחתיה [כ] ואם לאו עובר התחתיה יט כשהוא (יח) רץ [כא] (ודוקא לעבור התחתיה (°) (יד) אבל לעבור בצלה בכל ענין שרי) (ר"ן פ' כל הצלמים):

י (טו) [כב] כ צל בית אלילים [כג] תוכו ונגד פתחו **כא** [כד] תוך ארבע אמות אסור **כב** [כה] צל (יט) שלאחריו מותר [כו] ואפי' תוכו [כז] כא אם גוזל הרבים שקדם לו הדרך ואח"כ בנה שם בית של אלילים **כג** מותר (כ) לעבור דרך שם אבל אם קדם הבית לדרך אסור **כד** [כח] כב ויש (כא) אוסרים בבל גוונא (רמזים):

יא [כט] כג מותר ליטע תחת האשרה ירקות בין בימות החמה שהם צריכים לצל בין בימות הגשמים **כה** מפני שצל האשרה שהוא אסור עם הקרקע שאינה נאסרת גורמים לירקות אלו לצמוח וכל שדבר איסור ודבר מותר (כג) גורמין לו הרי זו מותר בבל מקום (טז) **כו** [ל] כד לפיכך שדה שזבלה

ע"פ שהם תלמוד ערוך לפי שאין כאן ג"פ מינה מהם דכאן בעבודת כוכבים זה וזה גורם באמת אסיר אפילו בתגור ובתלמוד הם אמורים לענין ערלה וניחא תמיהת הב"י על הטור בזה: (יא) אבל ביצים שעליה. כיון שהם אינם מזיזים מהם לכך גזרו עליהם כעל האילן עלמו: (יב) ולא יעלה על האשירה כו'. לפי שהנהנה ממנה שהיא לו במקום סולם: (יג) אסור לישב בצלה זהו ל' רמב"ם ובגמ' אמרינן דאפילו בלל ללה אסור ופרש"י כל זמן בלא עברה מדת אורך הלל מדת גובה האילן הלל עב וחשוך וקרוב אלו ומכאן ואילך הלל דק וקלוש והוא לל ללו וכ"פ בטור ותמהו הר"ן והב"י בשם הרמב"ם על בלא אסר בלל ללה ולענין הלכה ודאי אסור בכן הוא תלמוד ערוך: (יד) אבל לעבור בצלה כו'. דאף ישיבה אין בה היסור מדינא כיון דלא מכוין אלא שמא יהנה בישיבה ואתי לכווני על כן העבר' בעלמא מותר אבל התחתיה אסור מחמת טומאת אלילים: (טו) צל בית אלילים. פי' דוקא אבירה בעבויה ללל אסור בכל גווני אבל בית אינו עשוי אלא לדור בתוכו ע"כ מותר לל שלאחריו כדאמרינן בפ' כ"ם בהיכל זה דעת הראב"ד בטור אבל התוס' כתבו כאן ביוית דמומרא דאליל שאני ולפיכך אפי' בבית אליל אסור הלל בכל גווני וזהו היש אוסרין שמביא המחבר בסוף הסעיף ולכאורה משמע דהיש אוסרין אוסר גם באם גוזל הרבים ואא ליכא למ"ד דמסכה שלימה היא דמותר אפילו באשרה וכן אמרינן עוד לעיל במסכה כרבן גמליאל באומר היא באה בנגבולי אלא כ"ל דלא קאי אלא ארים הסעיף דמתיר לל של בית אליל: (טז) לפיכך שדה שזבלה כו'. משמע דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא וכן בפרה שפטמה כו' מבוס דכל זה וזה גורם דמותר היינו דוקא דיעבד ולע"ג דכתב ריש הסעיף דמותר לזרוע כו' דמשמע אפילו לכתחלה שאני התם דבבעת זריעה אין כאן הנאה

להרמב"ם כמו שכתב הטור ובין זה וזה גורס דלעיל דאסור להרמב"ם: (יז) ופרה שפיטמה כו'. עיין מה שכתב רמ"א בס"ס להלק אם נתפטמה כל ימיה בהיסור דאסור: (יח) לא גרע מגוי. ע"כ נראה דאפילו ליישב בללה אסור ואע"ג דכתב ב"י בספר בדק הבית בשם הרשב"א דמותר לישב בללן דלא הוה אלא תקרובה עכ"ל לא קי"ל כן דהא הטור הביא דעה זו בשם י"א דהוה תקרובה ומותר כיון דלא הוה כעין פנים ואחר כך מסיק דהוה משום גוי ואם כן אין להקל מהרשב"א בזה:

זבלה וכן פרה שפטמה אבל לכתחלה רל"ד סעיף י"ד וע"ל סימן ס' ס"ק ששומרים פירותיו. כלו' בהם שלהם אסור מפני שעושים בהם

בזבל של אלילים מותר לזרוע אותה (יז) ופרה (כג) שפטמה בכרשיני אלילים תיאכל וכן כל כיוצא בזה:

יב **כז** כה אילן ששומרים פירותיו לעשות מהם שכר לשתותו ביום (כד) חגם אסור בידוע שהיא אשרה:

יג [לא] כו אילני סרק (פירוש אילנות שאין עושין פירות) שרגילין ליטע בפני אלילים (יח) **כח** לא גרע (כה) מנוי אלילים **כט** ואסור:

יד [לב] כז מרחץ ל שיש בה אלילים מותר לרחוץ בה **ל** מפני שהיא נעשית לשם נוי ולא לעבדה שנאמר אלהיהם בזמן שנוהגים בה מנהג אלהות ולא בזמן שמבזים אותה כגון זו שהיא עומדת על הביב והכל משתינים בפניה [לג] ואם היה דרך עבודתה בכך אסור (ל' הרמב"ם שם דין י"ח):

קמג (א) ושל אלילים אסור. כתבו התוספות ואפילו למאן דאמר אין עובדין לגבוה' מיירי הכא בביתה עבודת כוכבים של ישראל או כל עובדי כוכבים וישראל השתחוה לה וביהושלמי מוקי לה כגון בהשתחוה לכל אבן עכ"ל: (ב) כיפה שמעמידין בה. מכאן אסור לעשות הלוגות לבית עבודת כוכבים דהיינו להחדר בהעבודת כוכבים בהוכו ואין להתיר משום איבה דהכי כ"כ התוספות פ"ק דעבודת כוכבים

כ.ו **לב** כח אסור לשמוע כלי שיר של אלילים או להסתכל **לג** בנוי אלילים כיון (כו) שנהנה בראייה. **לד** [לד] (ומיהו דבר שאין (כז) מתכוין מותר) (מנא הנכה בשם רבי יבעיה האחרון ז"ל ועיין ס"ק ל"ד):

קמג שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודת כוכבים ובאיזה אופן מותר ליהנות מעבודת כוכבים. ובו ו' סעיפים:

א **א** א מי שהיה ביתו סמוך לבית אלילים ונפל אסור (א) לבנותו כיצד יעשה ב [א] כונס לתוך שלו ובונה ב ואותו הריוח [ב] ממלאו קוצים או צואה כדי שלא ירחיב בבית אלילים ג היה הכותל שלו ושל אלילים ידון מחצה למחצה נ [ג] (ג) שלו מותר בהנאה (א) ושל אלילים (אסור [ד] ואם אינו מכיר) (טור) הכל אסור בהנאה אבניו ועציו ואפרו. (מיהו מותר למכור להם חלקו בכל מקום שהוא) (ר"ן פ' כל הצלמים):

ב ד אסור לבנות עם העובד כוכבים (ב) (ג) כיפה שמעמידים בה אלילים

עומדת על הביב כו' ודוהק: **לב** אסור לשמוע כו'. וכן להריח בריח של אלילים וכדמוכח בפ' כל סעה (דף כ"ס ע"ב) ע"ש ועיין מ"ש בס"ס ק"ה: **לג** בנויי אלילים. פי' בתגילים עלמן שנעבדו אסור להסתכל בהן לראות נויין אבל גורות שנעשו לנוי ולא לעבוד מבואר בהו' והרא"ש דמותר: **לד** ומיהו דבר שאינו מתכוין מותר. זהו פ"ס ערוך בפ' כל שעה (דף כ"ס ע"ב) ופס' וכ"כ הרי"ף והרא"ש והר"ן שם והרמב"ם פרק י"ב מהמ"א דין י"ב ולא ידעתי למה כתבו הרב בשם הגהות ריא"ז ואולי י"ל משום דהמחבר נקיט הב"ם בשאר איסורין ולא בעבודת כוכבים

דמה ענין הכתוב למ"ש שהיא נעשית לשם נוי דאפילו היתה נעשה לעובדה כיה מותר מטעם הכתוב וכ"ל לפרש ועוד שנא' וכו' והכי איתא בש"ס אין אומרים נעשה מרחץ נוי לאלילים אלא היא נעשית נוי למרחץ ד"א זו עומדת על הביב והכל משתינין בפניה לא נאמר אלהיהם אלא בזמן שנוהגין בה מנהג אלהות כו' ע"כ ואפשר דס"ק מאן מוכח דנעשית לנוי ולא לעובדה שנאמר כו' וכן נראה שהבין העט"ז שכתב שנעשית לנוי ולא לעובדה פסרי מבזין אותה והתורה אמרה אלהיהם כו' ולפ"ז לריך לפרש בש"ס דס"ק היא נעשית נוי למרחץ לפי שאין דרך לעבוד מרחץ לגוי לא דמרחץ לאו בר נוי הוא וכדפרש"י לשם והלכדע"כ היא נעשית נוי למרחץ ד"א היא נעבית נוי למרחץ שהרי זו

(דף י"ט) לענין תכפיטין של אליל דאיכא לאיתותובי למימר דאסור נגו למיעבד תכפיטין לאליל: (ג) אפי' עבודת כוכבים עצמה. הטעם בגמרא אפי' למ"ד דאליל של עובד כוכבים אסור מיד וכמו שפסק ריש סימן קל"ט מ"מ לא נקרא אליל אלא במקום האחרון שמכה בקורנס

ב (א) ה ואם עבר ובנה (ג) [ה] י (אפי' עבודת כוכבים עצמה) (כל כו) (ד) י שברו מותר (ד) [ו] ח אבל בונה הוא לכתחילה (ה) הטרקלין או החצר שיש בה אותה הכיפה:

ג [ז] ט היה לאלילים גנה או מרחץ ה והטובה היוצאת מהם היא לכהנים מותר ליהנות מהם שלא (°) בטובה (ה) ואסור ליהנות מהם (ו) בטובה ואפי' יש לאחרים חלק בטובה עם הכהנים [ח] ואם אין הטובה היוצאת מהם לכהנים (ו) אלא ו (ז) לעובדיה מותר ליהנות מהם אפילו בטובה אפילו הגנה והמרחץ לאלילים לבדה (כן משמע בטור לדעת רש"י):

הגה [ט] וי"א שאין אסור ליהנות ממנה אם הטובה באה לכהני' אלא כשהם עומדים בחצר עבודת כוכבים עצמה אבל כשאין עומדין לפניה אע"פ שהטובה היוצאת מהם היא לכהנים מותר ליהנות ממנה אם לא שהטובה לעבודת כוכבים עצמה ז ויש לסמוך על זה (ח) להקל (טור בשם ר"ת ותוס דף מ"ד ורא"ש ומרדכי בשם ר"ת):

ד [י] י חלילים של אלילים אסור לספוד בהם:

ה יא חנויות של אלילים אסור לשכור מהם. (ואם נופל המכס למדינה [יא] והם קונים לצרכיהם שרי) (טור והפוסקים מהירושלמי):

ו יב גבאים שנוטלים מכם לאלילים אסור ליתן להם:

הגה [יב] וכן בכהן אינו אסור אלא כשנופל המכס לצרכי עבודת כוכבים עצמה אבל כשנופל לכיס בני המדינה אע"פ שהם קונים צרכי עבודת כוכבים שרי. (טור):

(ד) אבל בונה הוא לכתחילה כו'. כן פסק רש"י ורמב"ם במתניתין דקתני בונה עמהם בימוסיאות דהיינו מידי דהוה תשמיש דתשמיש לעבודת כוכבים והתוספות חולקים וגורסים בגמרא דימוסיאות' ופירושו מרחצאות וכ"פ הערוך והטור הביאו במחלוקת אבל תשמיש דתשמיש לעבודת כוכבים אסור וע"כ תימה על הש"ע ורמ"א שלא השמו לפסוק נחומרא בפרט באיסור אליל שכ"פ מלינו שהחמירו בו טפי מבשאר איסורים והלא הרואה בסוף סי' קל"ט שהחמירו למכור להם אפי' קלפי' ודיו ובחר חומרות ק"ו כן בנו של ק"ו הטרקלין השייך לכיפה של אליל. וכ"ל עוד דאפי' לרש"י ורמב"ם אין היתר אלא דרך מסייע לחוד שהרי איתא במשנה בונין זה בונה עמהם וכן הרמב"ם שהעתיק

קמד (א) ביד ישראל שמכרה. דכתיב והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מהייה ממנו יהיה כמוהו וזה לא שייך בעבודת כוכבים: (ב) יש לחוש שמא מכרה. *)ס"ס קל"ב משמע דדוקא בידוע וד"י שמכרה לקנות לרכי עבודת כוכבים אסור ואפשר שסמך על מ"ש כאן אתנם במרדכי פרק א"מ כתב מותר לקבל הדמים אם לא אמר מתחלה עד שאמכור האליל: (ג) ומכרם העובד כוכבים לאחר כו'. כך כתבו התוספות בשם הר"ר אלחנן

קמד א אסורים. דילפינן מוהיית חרם כמוהו כל מה שאתה מהייה ממנו הרי הוא כמוהו ומשמע דאליל של ישראל אפילו מכרה עובד כוכבים הדמים אסורים דהא דמי אליל של ישראל הן: ב מכרה עובד כוכבים. אליל שלו ואפילו מכרה שיעבדוה הקונים דלא בטלה הדמים מותרין: ג ומכרם העובד כוכבים כו'. משמע הא כל כלא מכרם אסורים

קמד דמי עבודת כוכבים מה דינם. ובו ב' סעיפי':

א [א] א דמי האליל (א) ביד (א) ישראל שמכרה א אסורים [ב] אבל אם ב מכרה עובד כוכבים אפילו מכרה כדי לעבדה הדמים מותרים [ג] ב ודווקא שהדבר ידוע שמכרה לעשות צרכיו בדמיה אבל אם אינו ידוע (ב) יש לחוש שמא מכרה לקנות בדמיה אלילים אחרים והרי המעות מוקצין לאלילים ואסורים (ב) (וע"ל סוף סימן קל"ג):

ב [ד] ג יש אומרי' שאם ביד ישראל יין נסך ואלילי' ומכרם לעובד כוכבים בהקפה (פירוש בהמתנה) (ג) ג ומכרם העובד כוכבים לאחר קודם שיפרע לזה הישראל הדמים ד (ג) מותרים בדיעבד:

קמה איזו אלילים של עובדי כוכבים המותרים בהנאה. ובו ט' סעיפים:

א (א) [א] א כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם אע"פ שנעבד הרי זה מותר בהנאה לפיכך המשתחוה להר לא נאסר (ב) א ב ואפילו אבני הר שנדלדלו ועדיין הם (ה) במקומם ועבדם שם אינן נאסרים (ג) ג וכן הנהרות ב והמעינות [ב] (א) של (ג) רבים ג ד ואילנות ד שלא נטען לשם אלילים אינם (ג) נאסרים [ג] ה ומכ"מ אע"פ שלא

קמה (א) כל שאין בו תפיסת יד כו'. דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם:

קמה א ואפילו אבני כו'. זהו דעת הרמב"ם (והטור)

כוכבים אבל נעשו ישראל אינו נאסר עד שיעבד כדלקמן: **ה** גוף האילן. כלומר וכל מה שיש שם בשעה שעבדו הן פירות הן פריגים ועלים הכל מותר ואינו אסור אלא מה שיוצא אחר שנעבד. כ"כ ב"י והאחרונים וכן מבואר בדברי הרמב"ם: **ו** ציפויו אסור. כתב ר' ירוחם דציפויו אסור משום גזירת הכתוב אפילו לא עבד הציפוי וכלי הסריס האסורים: **ז** אינו נאסר. כתב הע"ז דהיינו בהנאה אבל באכילה ודאי אסור שאין שהוטים גרוע כזה מהיות באכילה עכ"ל והוא מדברי הר"ן מביאו ב"י ס"ס זה ופשוט הוא כמו שנתבאר לעיל סי' ד' ס"ה וגם נתבאר שם ס"ק ח' במחובין לעבדו תקרובתו אסור בהנאה ומדברי רבינו ירוחם וסה"ב כאן לא נראה כן: **ח** בית שבנאו עובד כוכבים. אבל בנאו ישראל אינו אסור עד שישתחוה לו כדלעיל ר"ס קל"ט דעבודת כוכבים של ישראל אינה אסורה עד שתעבד ואם היתה של עובד כוכבים שבנאו לשם אליל ומכרה לישראל נאסר דס"ל אליל של ישראל ואין לו ביטול. ב"י וד"מ וב"ח ובכנסת הגדולה כתב דישראל מומר דינו כעובד כוכבים:

על הב"י בל הגים בזה: (ד) ציפויו אסור. פי' אמר לא תחמוד כסף וזהב אשר עליהם: (ה) משמשי הר הוי כציפויו. לפי שמשמשי אליל נמקא לן פ' ר' ישמעאל (דף נ"ב) מפסוק אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים את אלהיהם על ההרים והאי המקומות אם אינו ענין לגופו שהרי לא מתסרי דכתי' אלהיהם על ההרים ולא ההרי אלהיהם תנהו ענין לכלים ש"מ דאף בהדים נאסרו הכלים אבל תקרובת דהר לא נאסר וכתבו התוספות שם הטעם דהא' כל הכבר נפקא לן איסור תקרובת דכתיב ויאכלו זבחי מתים וקרא כי כתיב בפעור כתי' ופעור היה תלוש: (ו) הבית עצמו נעבד. דאל"כ אלא להעמיד בו אליל הא קי"ל משמשי אליל אינם נאסרים עד שיעבדו אבל אם הוא עצמו נעבד אפי' נאסר דקיימא לן ר"ם קל"ט בעובד כוכבים נאסר מיד ומ"ש בטור כאן אם הוא של ישראל וכו' ר"ל בשל כל פנים עובד כוכבים עשאו אלא שמכרו אחר כך לישראל אבל אם ישראל עשאו לא נאסר עד שיעבד כ"פ ב"י וראיתי מאן דמוקי לה כאן בישראל מומר דהוי כעובד כוכבים בזה והכל יפלה פיהו דדינו כיש: אל בזה ולכל עובד' שבתורה כמ"ש ר"ס קל"ט וכתב הר"ן אע"ג דגבי אילן אינו נאסר לעיל ר"ס זה אם השתחוה לו ולא אמרינן דהוה תלוש ולבסוף חברו דהאי אילן בגרעינו מחוברין מאד בקרקע והכינן ליה כמחובר מעיקרא בש"ך דחולין ורש"י פי' דהאילן מיירי שלא נטע יחור אלא גרעין אבל בנטע יחור הוה כאילו תלוש ולבסוף חברו והוי תלוש: (ז) וכיידו. פירוש לר בו לורות: (ח) נוטל מה שחידש. פי' דישראל אבל עובד כוכבים אין צריך ליטול הכל אלא בכל דהו סגי. ב"י בשם הר"ן:

נאסר **ה** גוף האילן כשמשתחוה לו כל השריגים והעלים והפירות (ד) שיוציא כל זמן שהוא נעבד אסורים בהנאה:

ב [ד] ו דבר שאין בו תפיסת ידי אדם שנעבד אע"פ שהנעבד עצמו מותר בהנאה (ד) **ו** (ה) ציפויו אסור בהנאה. (ה) [ה] (משמשי הר הוי כציפויו ואסור אבל (ו) תקרובת הר **ז** אינו נאסר) (תא"ו נ"ו):

ג **ח** (ב) ז בית (ו) שבנאו מתחילה [ו] שיהא (ו) **ט** הבית עצמו נעבד ח וכן המשתחוה לבית בנוי הרי זה אסור בהנאה י ט היה בנוי וסידרו (ז) וכיירו לשם אלילי' עד שנתחדש (ח) **יא** (ח) נוטל מה שחידש **יב** והחידוש אסור בהנאה מפני שעשהו (ט) לעבדו ושאר הבית מותר הכנים אלילי' **יג** לתוך (י) הבית כל זמן שהוא שם הבית אסור בהנאה **יד** (יא) הוציאה הותר הבית:

הגה [ז] ודוקא שלא הוקצה הבית לכך אבל הוקצה לכך אינו מותר אלא א"כ **טו** הוציאה משם דכך (יב) בטול דהיינו שלא להכנים עוד שם (טור בשם רש"י) **טז** [ח] וכישראל לא מהני בטול כדלעיל סימן קל"ט:

ד יאבן [ט] שחצבה [י] לעבדה אסורה בהנאה היתה חצובה וציירה וכיידה שתיעבד [יא] אפי' צייר וכייד בגוף האבן נוטל מה שחידש והוא אסור בהנאה ושאר האבן מותר. [יב] ובעבודת כוכבים דמהני בטול אפילו לא נטל משם **יז** רק מה (יג) שצייר מותר אם עשאו דרך בטול) (רבינו נסים):

ה יא אבן שהעמיד עליה אלילים של עובד כוכבים הרי זו אסורה כל זמן שהיא עליה **יח** (יד) סילקה האבן מותרת:

ו יב אילן שנטעו מתחילה שיהא נעבד אסו' בהנאה היה אילן נטוע וגדעו ופסלו לשם אלילים יג אפי' הבריך והרכיב בגופו של אילן והוציא שריגים כורת את השריגים והם אסורים בהנאה ושאר האילן מותר. **יט** יד אילן (טו) שמעמידין תחתיו אלילים כל זמן שהיא תחתיו אסור בהנאה [יג] נטלה מתחתיו הרי זה מותר מפני שאין האילן עצמו הוא הנעבד:

קמו (א) שביטלה עובד כוכבים מותרת. דילפינן לה מדכתיב פסילי אלהיהם בעובד כוכבים פוסל אלוה שלו: (ב) שותפות בה. הטעם דאמרינן ישראל אדעתיה דנפשיה פלח ולא אדעת עובד כוכבים ע"כ כי מבטל העובד כוכבים אין מבטל אלא חלקו: (ג) שוב אין לה ביטול. הטעם בב"י בשם סמ"ג גזירה אטו אליל של ישראל עכ"ל וכ"ל דכיון שאין הטעם אלא משום גזירה לא גזרו אלא אם באה לידו אחר הזכייה דוקא ואם לא באה לידו אלא קנאה ונתן לו המעות אף על פי שמדינא מעות קונות בעובד כוכבים כמ"ש הטור סימן קל"ב וז"ל דמיד שנתן לו הדינר נקנה לו היין כו' מ"מ הכא לא גזרו ביה לענין ביטול כיון שעיקרה היא של עובד כוכבים תחלה וזהו שכתבו הטור והש"ע כפול לבון משבאה ליד ישראל וזכה בה משמע אבל זכייה לחוד לא ועי' מה שאכתוב בסמוך ע"פ זה בסייעתא דשמיא: (ד) הלוקח גרוטאות כו'. יש כאן מקום בטור שצריך ביאור ונבאר אותו בסייעתא דשמיא.

כדי להעמיד תחתיו הא לאו הכי מותר דמחובר הוא דלא מאליל עלמה. ר"ן ומביאו ב"י וד"מ: **כ** כגון שחפר בו דמדברי הרמב"ם משמע קצת דאע"פ שלא השתחוה לה והטור כתב והשתחוה להם ועיין פרישה וב"ח: **כא** אפילו כלומר אפילו מעשה

ז טו אע"פ שקרקע עולם אינו נאסר אם עשה בו (טז) מעשה **כ** כגון שחפר בו בורות שיחין ומערות טז לאלילים נאסר:

ח יז בעלי חיים אינן נאסרים שאפילו השתחוה [יד] לבהמה שלו לא נאסרה [טו] עשה בה מעשה יח ששחטה לאלילים **כא** יט אפי' (יז) (ג) סימן אחד נאסרה ואפילו אינה שלו ודוקא עובד כוכבים אוסר דבר שאינו שלו **כב** כ אבל ישראל אינו אוסר של (יח) חבירו שודאי אינו מכוין אלא לצערו ויש אומרים שאפילו אם יש לו חלק בה אינו אוסר ואם ישראל מומר הוא כא או שהתרו בו וקבל התראה הרי זה אוסר. (וע"ל סימן ד'). [טז] (תקרובת ב"ח ומשמשיהם נאסרים) (תא"ו נ"ז):

ט כב אף על פי שבעלי חיים אינם נאסרים **כג** אם (יט) החליף בעלי חיים באלילים נאסרו [יז] כג אבל חליפי חליפין **כד** [יח] כגון שהחליף בעלי חיים בחליפי אלילים מותרי' [יט] כד ויש אוסרים גם בזה:

קמו איזו עבודת כוכבים יש לה ביטול ואיזו אין לה ביטול. ובו ט"ו סעיפים:

א א אלילים של עובד כוכבים (א) שביטלה עובד כוכבים מותרת (א) אבל ישראל אינו יכול לבטל אלילים של עובד כוכבים [א] וכל שכן של ישראל שאין לה ביטול עולמית ב ואפילו אם יש לעובד כוכבים (ב) שותפות בה עמו אין ביטול העובד כוכבים מועיל (א) לחלק הישראל:

ב [ב] ג אפילו אלילים של עובד כוכבים משבאה ליד ישראל **א** וזכה בה (ג) שוב אין לה (ב) ביטול והני מילי אלילים עצמם אבל ד משמשי אלילים ונויה אם באו ליד (ג) ישראל ואח"כ ביטלה עובד כוכבים מותרים:

ג (ד) [ג] ה הלוקח גרוטאות (פי' שברי כלי מתכות) מן העובד כוכבים ומצא בהם אלילים [ד] אם נתן מעות ולא משך **ב** (ד) יחזירם לעובד כוכבים וכן אם משך **ג** ולא נתן מעות [ה] אף על פי שמשיכה בעובד (ה) מעות הוא **ד** ו נתן מעות (ו) ומשך יוליכם לים המלח:

ביאור הגר"א

ד (ה) ז גר ועובד כוכבים שירשו את אביהם עובד כוכבים ה יכול (ז) הגר לומר לעובד כוכבים טול אתה אלילים ואני מעות אבל משבאת האלילים לרשות הגר אסור:

ה ח עובד כוכבים מבטל אלילים אע"פ שאינה שלו ט ואפילו אינו עובד לאותם אלילים [ו] ואפי' בעל כרחו ובלבד שידע בטיב אלילים אבל קטן שאינו יודע בטיב אלילים [ז] י וכן שוטה וכן מי שאינו עובד אלילים יא כגון גר תושב אינם יכולים לבטלה. ו [ח] (ישמעאלים שאין עובדי עבודת כוכבים אינם יכולים לבטל) (בית יוסף בשם הרמב"ם פ"ח):

ו יב כיצד מבטלה נטל מהאשרה מקל או אפי' עלה אחד [ט] לצרכו נתבטלה ובין האשרה עצמה ובין השפאים שנשל ממנה מותרים ואם נטל השפאים לצורכה דהיינו ליפותה לא נתבטלה והיא אסורה ז יג והשפאים (ח) מותרים:

ז יד אלילים של עובד כוכבים שקטע ראש אזנה או ראש חוטמה או ראש אצבעה או שמיעכה [י] בפניה אע"פ שלא חסרה בטלה מיעכה שלא בפניה ולא חסרה או רקק בפניה (ו) השתין בפניה או גררה או זרק בה את הצואה (ט) טו לא בטלה:

הגה [יא] וי"א דאפילו בטלה (ז) ח (י) באמירה בעלמא הוי ביטול אבל אם בטלה מכח אונס אינה מבוטלת עד שיעשה מעשה בגופה כמו שנתבאר (מרדכי ר"פ כל הצלמים בשם ראבי"ה):

ח (ה) טז מכרה או משכנה ט (ג) אפילו לצורף יז ישראל לא בטלה י [יב] יח ויש (יא) מתירין [יג] בצורף ישראל:

הגה (ט) [יד] ומשמשי עבודת כוכבים אם (ג) משכנו או מכרו הוי ביטול (וכן משמע בטור סימן קל"ט וכ"כ הב"י):

ט יט נפלה עליה מפולת ולא פינוה גנבוה לסטים ולא תבעוה אינה בטלה:

י כ הניחוה עובדיה והלכו להם בשעת שלום מותרת בשעת מלחמה אסורה כא והוא שאינם יכולים לחזור לה אבל אם היו יכולים לחזור לה ולא חזרו מותרת:

יא [טו] כב אלילים של עובד כוכבים שנשברה מאליה שבריה אסורים בהנאה עד שיבטלוה [טז] לפיכך המוצא שברי אלילים הרי אלו אסורים בהנאה שמא לא ביטלה העובד כוכבים [יז] ואם היתה של פרקים והדיוט יכול להחזירה צריך לבטל כל פרק ופרק מפרקיה ואם אינו יכול להחזיר (י) יא כיון שבטל אבר אחד ממנה בטלו כל (יג) השברים:

יב כג מזבח של אלילים שנפגם עדיין הוא אסור עד שינתץ רובו יב [יח] על ידי (יג) עובד כוכבים ובימוס שנפגם מותר איזהו בימוס ואיזו מזבח בימוס אבן אחד מזבח אבנים הרבה:

יג כד המבטל אלילים נתבטלו משמשיה [יט] (אפי' הם כבר ביד ישראל נתבטלו עם ע"א שביד העובד כוכבים) (מרדכי פרק ר"י וכן כ' הר"ן בשם הרשב"א) ביטל משמשיה לא נתבטלה היא:

יד [כ] כה מצוה על כל המוצא אלילים שיבערנה ויאבדנה [כא] וכיצד מבערה

יג או מטיל לים המלח. בלא שחיקה אבל לשאר נהרות בעי שחיקה ב"י וד"מ ושאר אחרונים וכן הוא לקמן סימן רל"ד סעיף ו' והב"ח כתב דאף לים המלח בעי שחיקה ועיין מה שכתוב בא"ח סימן תמ"ה:

יד ולבנות לה שם גנאי. דוקא בא"י · מ"ו ופריסה:

קמז א סימן קנ"ו. בסופו ועיין בא"מ ר"ס קפ"ב בטור ופוסקים מדין שותפות עם העובד כוכבים: ב כמו כרע בל. וכן בעל צפון ושאר אלילים הכתובים וכן כתב הפרישה ופשוט הוא: ג אלהיך יהיה כו'. והב"ח כתב דדוקא אלהים יהיה בעזרך מותר אבל אלהי"ך אסור ודלא כהטע"ז:

קמח א אסור. משום דאזיל ומודה לפני אליל ביום חגו: ב דבר המתקיים. עד יום חגו דחזי ליה קמיה ביום חגו

שוחק וזורה לרוח (יא) יג [כב] או מטיל (יד) לים

[כג] (וה"ה במשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות) (בית יוסף בשם הרמב"ם):

טו יד צריך לשרש אחר האלילי (יב) יד (טו) ולבנות לה שם גנאי:

קמז שלא להשביע בשם אלילים של עובדי כוכבים ודיני הזכרת שמה. ובו ה' סעיפים:

א א הנודר או נשבע בשם אלילים [א] הרי זה היה לוקה (א) ב ואסור להזכירה בשמה [ב] בין לצורך בין שלא לצורך:

ב [ג] ג שם חגים שלהם שהם כשמות בני אדם אין חשש להזכירם [ד] והוא שלא יקראם כמו שמזכירים אותם העובדי כוכבים בלשון חשיבות. (מרדכי ספ"ק דעבודת כוכבים בשם ראבי"ה והגה' מיימוני ור' ירוחם):

ג (א) ד אסור לגרום לעובד כוכבים שידור או שישבע בשם אלילים (ועיין (ב) בא"ח א סימן (א) קנ"ו ובח"מ ס"ס קע"ו):

ד ה מותר להזכיר שם אלילים הכתובים בתורה ב כמו כרע בל קורס נבו העורכים לגד שולחן:

ה ו מותר להתלוצץ באלילים:

הגה [ה] (ג) מותר לומר לעובד כוכבים (ב) ג [ו] (ג) אלהיך יהיה בעזרך או יצליח מעשיך (רמב"ם בפי' המשנה):

קמח דיני חגי האלילים. ובו י"ב סעיפים:

א (א) א שלשה ימים לפני חגם של עובדי כוכבים (ב) א [א] אסור ליקח מהם ולמכור להם ב ב דבר (א) המתקיים ומותר למכור להם דבר שאינו מתקיים עד יום חגם כגון ירקות ותבשיל ג וכן אסור (ג) להשאיל ולשאול (ג) ולהלוותן [ב] (בלא רבית) (טור והפוסקים) וללוו' מהם ולפורען וליפרע מהם ד מלוה בשטר [ג] או על המשכון

להחזירו דבטל אפילו נשבר מעצמו דודאי העובד כוכבים ביטלו אחר שראה שכולו נשבר וא"ל אמאי לא כתב הטור הדין דעיקרו קיים י"ל כלמד ממה שכתב הטור באין סדיוט יכול להחזירו דבטל בנשבר מעצמו ממילא כדע דבמקום שאין צריך להזרה דהיינו שעיקרו קיים דאסור בנשבר מעצמו כנ"ל נכון דעת הטור:

(יא) או מטיל לים. פירש ב"י דמ"ש הטור שוחק ומטיל לים פירוש לשאר נהרות שספינות עוברות שם ושמא תפגע בו ותטלנו אבל לים המלח שאין שם ספינות מטילה אפילו בלא שחיקה: (יב) ולבנות לה שם גנאי. כתוב בפרישה בשם רש"ל פי' דוקא בא"י והוא תימה *) ונראה דע"ס הוא כאן ושייך על הרישא דצריך לשרש אחריה דזו דוקא בא"י שצריך להיות מנוקה ומטוהרת שוב ראיתי כן ברמב"ם פ"ז בפי' ובח"ל אין אנו מצווים לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבוש נאבד כל אליל שבו עכ"ל:

קמז (א) ואסור להזכירה כו'. בטור כתוב בלשון זה ואסור אפילו להזכירה בשמה להנם שלא לצורך עכ"ל האי אפילו קאי על בני רבותות. האמת דלא תימא דוקא נודר אסור קמ"ל אפילו הזכרה בעלמא. שנית דהא דאמרינן בגמרא שאסור לומר לחבירו שמור לי בצד עבודת כוכבים פלונית וכתב הרא"ש שאין לומר דוקא בכהאי גוונא שיש לו צורך בו אסור אלא ה"ה שלא לצורך אסור וקרא אורחא דמילתא נקט א"נ דאפשר לספק ססברא לאידך גיסא דאפשר שמשום שיש לו צורך בו לא החמירו להזכיר דהכל יודעין שלסימן בעלמא נקטיה וכיון שהוא לצורך אין איסור קמ"ל דאפילו לצורך וכתב הטור על זה דבאמת אפילו שלא לצורך אסור וכ"ש לצורך דגראה כמו שנותן בה ממש ורבותא זאת יותר פשוט מן אידך גיסא ועל פי זה ניחא לשון הרא"ש והטור ממה שהקשה עליהם ב"י: (ב) אלהיך יהיה בעזרך. הגב ביטפיה לא דק בהוראה זו כי למדה מדברי הרמב"ם סוף פרק ה' דגיטין ועיינתי שם שלא נתכוין לזה ח"ו להתיר אמירה זו אלא התם קאי על ומחזיקין ידי עוברי עבירה בשביעית דהיינו שעוסקין מלאכה בשביעית והפ"ה יכול לומר להו אלהים יהיה בעזרך או יצליח מעשיך וקאי על השם יתברך אך שבדפוסים ישנים של רמב"ם כהוב אלהיך ובלי ספק הוא טעות סופר דאם כן אין לו שייכות לשם דלא מיירי מזה כלל וכן הוא בדפוסים חדשים בסדיא כמו שכתבתי ואמירה זו דאלהיך נראה שהוא איסור גמור שמחזיק ידי עובדי אליל ובלבוש כתב הטעם להיתר לפי שהוא מתלוצץ עליו ואין זה כלום דמכל מקום העובד כוכבים סובר שבאמת אינו מתלוצץ וכמלא מחזיק ידי העובד כוכבים בזה ע"כ אין לזה היתר כלל וכבר הלעתי כן בפני מו"ח ז"ל *) וקבע כן להלכה בשמי:

קמח (א) שלשה ימים כו'. כולהו משום דאזיל ומודה לעבודת כוכבים ביום אידו: (ב) אסור ליקח מהם ולמכור. הטעם דדבר המתקיים אסור למכור הוא מחמת שמחה שיש לו ביום אידו ואסור לקנות מהם אע"פ שהוא צער לו מחמת שאזיל מידו דבר המתקיים מ"מ הרי המעות בידו משום הכי מותר למכור להם דבר שאין מתקיים דביום אידו לא יהיה לו מעות ולא חפץ מתקיים: (ג) להשאיל. שאלה שייך בדבר המוזר בעין כגון חפץ והלואה שייכה במעות דלהוצאה ניתנה. וכל הנזכר כאן הוא דהעובד כוכבים אזיל ומודה

ביאור הגר"א

ומודה לאליל שלו שהישראל נצרך לו ובגמרא (דף ז') איבעיא לכו משום הרווחה פרש"י דרווח ואזיל ומודה לעבודת כוכבים ועבר ישראל משום לא יסמע על פיך או דילמא משום לפני עור לא וגו' ופרש"י דמזבין ליה בהמה ומקריבה לעבודת כוכבים שהעובד כוכבים גלטוה גם כן על אליל ולא יהיה נעגם על ידך למאי נפקא מינה דאית ליה בהמה נעובד כוכבים אי משום הרווחה קא מרווח ליה ואי משום לפני עור הא אית ליה בלאו הכי והנה לפרש"י והרמב"ם שהש"ע העתיק דבריו כאן ביב איסור במכירה וקנייה עם העובד כוכבים התמוה מאד הא איכא בלאו הכי נ"מ דאי משום הרווחה אסור אפילו במידי דלא חזי להקרבה ואי משום לפני עור ליכא איסור אלא בחזי להקרבה וכבר הקשו התוס' בראש הפרק בשם ר"ת ומ"ה פר"ת דבמכירה וקנייה אין שייך אזיל ומודה לאליל כמ"ש בטור בשמו וצ"ל לרש"י ורמב"ם דאין הכי נמי דיכול לעשות נפקותא זאת אלא דקמ"ל רבותא דבבהמה שהיא הקרובה יש גם כן נפקותא דהיינו דאית ליה לדידיה ועיקר הבעיא היא אם יש כאן חשש שמודה לעבודת כוכבים במכירה וקנייה ונמלא שיש איסור בכל דבר משום הרווחה או אין חשש במכירה וקנייה שיודה והיינו כסברת ר"ת ולא נפשטה הבעיא וקיימא לן לחומרא דבמכירה וקנייה שייך גם כן מודה לאליל ועובר על לא ישמע על פיך. ומו"ח ז"ל הקשה למה פרש"י דבמודה לאליל עובר על לא ישמע ואמאי לא אסור משום לפני עור ואידך דבמודה ליכא לפני עור דס"ל כמו גיפוף וגישוק דאין העובד כוכבים מוזהר עליו כיון בנ"ס הישראל אינו חייב מיתה עליו *) ותמהתי כאן דודאי ישראל חייב מיתה במודה לעבודת כוכבים כדאי' בפרק ארבע מיתות (דף ס') מתניתין באומר אלי אתה כו' ובהדיא אמרינן כל המודה בעבודת כוכבים ככופר

אבל מלוה על פה נפרעים מהם מפני שהוא כמציל מידם [ד] (א) ה ובזמן דידם תקיפה אפילו בשטר חשיב כמציל מידם ג [ה] ו ואם היא מלוה ברבית אפילו (ג) במשכון חשיב כמציל מידם:

ב [ו] ז עבר ונשא ונתן ביום חגם אסור בהנאה [ז] ואם נשא ונתן בשלשה ימים שלפני החג מותר בהנאה:

ג ח אם היה חגם של אותם העובדי כוכבים ימים הרבה ג' או ד' או י' כל אותם הימים כיום אחד הם וכל אותם הימים אסורים עם ג' לפניהם:

ד [ח] ט במה דברים אמורים בארץ ישראל ד אבל (ד) בשאר ארצות אינו אסור אלא יום (ד) חגם בלבד:

ה י אסור לשלוח דורון לעובד כוכבים ביום חגם אלא אם כן נודע לו שאינו מודה באלילים ואינו עובדם יא וכן עובד כוכבים ששלח ביום חגו דורון לישראל לא יקבלנו ממנו ואם חושש לאיבה מקבלו (ה) ה (ה) ויזרקנו [ט] בפניו לבור או למקום האבד כלאחר יד:

ו יב יום שמתכנסים בו העובדי כוכבים להעמיד להם שר ומקריבים ומקלסים לאלהיהם יום חגם הוא והרי הוא כשאר חגיהם:

ז [י] יג עובד כוכבים [יא] שעושה הוא חג לעצמו ומודה לאלילים ומקלסה ביום שנולד בו ויום תגלחת זקנו ובלוריתו ויום שעלה בו מן הים ויום שיצא בו מבית האסורים ויום שעשה בו משתה לבנו וכיוצא באלו ו אינו אסור אלא אותו יום ואותו (ו) האיש בלבד:

ח יד אין יום החג אסור אלא לעובדיה בו בלבד אבל העובדי כוכבים ששמחים בו ואוכלים ושותים [יב] ומשמרים אותו או מפני מנהג או מפני כבוד השר אבל הם אינם מודים בו הרי אלו מותרים לשאת ולתת עמהם:

ט טו אסור ליכנס לבית העובד כוכבים ביום חגו וליתן לו ז שלום מצאו בחוץ מותר אבל יאמר לו בשפה רפה ובכובד ראש:

ואזיל ומודי. רש"י: ג ואם היא מלוה ברבית כו'. והתוספות כתבו סתמא דבמלוה במשכון נמי הוה כמציל מידם שכמה פעמים אובדות אפילו במשכון עד כאן לשונו וכב"י דנראה שטעמא מפני שהלואות דהאידנא הם ברבית ולי נראה שטעמא מפני דהאידנא ידם תקיפה עלינו ובקל יכול העובד כוכבים להעליל ולכפור סך ההלואה וכיולא בזה וכן משמע בעט"ז ע"ש מיהו בזמן הזה בכל ענין הרי מסך טעמי דלקמן ס"ס זה וכ"כ רבינו ירוחם: ד אבל בשאר ארצות כו' אלא יום חגם. ואם הוא יום חג שאינו קבוע שאינם עושים אותו בכל שנה אפילו ביום חגם מותר. ש"ס: ה ויזרקנו בפניו כו'. ז"ל הטור ואם א"א שלא יקבלנו משום איבה יקבלנו ולא יהנה בו עכ"ל וכ"כ הרמב"ם והמחבר אזיל לטעמיה שכתב בב"י שיש לתמוה עליהם למה לא פיר' שצריך לאבדו בפניו (כלאחר יד שלא יבין העובד כוכבים) כדאית' בש"ס אבל לא עמדתי על סוף דעתו שהרי כתב הרא"ש והר"ן והסמ"ג והגמ"מ בשם סה"ת אפ"ה הכ"ל דהיכא דלא מלי לאשתמוטי דלא לסוי ליה איבה שקיל ליה ובש"ס מיירי היכא דאפשר לאבדו בפניו וליכא איבה כגון שיזרקנו לבור כלאחר יד כאילו נפל ממנו שלא מדעת כדאיתא בש"ס וק"ל: ו אינו אסור כו'. כיון שאינו יום קבוע לכל: ז שלום. כתוב בבדק הבית בשם א"ח בשם הר"ש סדוק' שלום שהוא שמו של הקב"ה אבל ברכה דליכא שם ליכא קפידא עכ"ל וכן משמע קצת בפרש"י ומכל מקום צ"ע קצת דבש"ס

קרמא בברייתא שם דף ו': ה תוספות שם דף ב' בשם ירושלמי: ו טור בשם אביו הרא"ש: ז ברייתא שם דתניא כוותיה הרי"ף והרמב"ם שם: ח מסקנת הגמ' שם: ט מימרא דשמואל שם דף י"א: י מעובדא דרבא לבר שישך שם דף ס"ה: יא מעובד' דספות מינאה לר' יהודה נשיאה שם דף ז': יב משנה שם דף ח' וכדמפרש רב יהוד' בגמרא שם דף י': יג שם במשנה: יד שם בגמרא וכרבי יוחנן דתניא כוותיה: טו ברייתא גיטין דף ס"א

נקודות הכסף

דצריך לכנות לה שם גנאי יליף נמי מהאי קרא אם כן משמע דוקא במקו' ססוא הוא דאיכא מלוה אבל בחו"ל לא: (סימן קמ"ח בט"ז ס"ק ג') ותמהתי כאן דודאי ישראל חייב מיתה במודה לעבודת כוכבים כדאיתא בפרק ארבע מיתות כו'. לק"מ דהאי אתה שאני שמקבלו באלוה: (שם ס"ק ה') דבריו נחוקי' ביסוד דברי הטור והרמב"ם והנכון כמ"ש בש"ך ס"ק ה' ע"ש:

בית לחם יהודה

לא יאמר לעובד כוכבים כאמונה שיש נאלהיך ולא יאמר אני מסביעך על אמונתך ולא יאמר אדם כשהוא רוצה לישבע לעובד כוכבים אשבע כאלוהו לשקר גם זה לא יעשה. אם יאמר העובד כוכבים אלהינו או אדוננו יעזרך או יצליך או יהיה עמך אל יענה היסודי אמן כי כוונתו על אלוה שלו אבל אם יאמר אלהיך או אדוניך יצליך או יענה אחריו אמן:

ברכי יוסף

(שם סעיף ב') מותר בהנאה. זה דעת הרי"ף והרמב"ם שפסקו כריש לקיש דמותר מטעם דתניא כוותיה אבל התוס' כתבו שם דף ו' נראה לר"י דהלכה כר"י אע"ג דתניא כוותיה דר"ל וכו' דלקמן מסיק נשא ונתן איכא בינייהו וקמפרש דתנאים דמתני' אית להו נשא ונתן כר"י ומתני' עדיפא

דבש"ס גבי מקדים ויהיב שלמא וגבי שלא למר לא משמע לכאורה הכי ובמה שלא הוי בכלל שלום: ח לעולם. כלומר אפילו שלא ביום חגו: ט מותרין. דמאי דהוה הוה: י מותר. דלמא הדר ביה: יא ובחזרה אסור. דכיון שהורגל עמהם ודאי דעתו לחזור:

יב אבל בזמן הזה כו'. ומ"מ מה

דאמר הטור לא יהנה בו דאי הוי אי ישראל היה לו לומר לא יהנה ממנו אלא ודאי דעל העובד כוכבים קאי שלא יהנה בו בדורון שמקבל הישראל ובזה מתורץ תמיהת ב"י על הרמב"ם וטור למה לא זכרו כמ"ש בגמרא אבל נראה דאם א"א לעשות בפני העובד כוכבים שיאבדנו מותר לקבלו וליהנות ממנו ורא"ה ממ"ש הרא"ש בזה וז"ל אלמא אי ליכא לאשתמוטי דלא להוי איבה הוה שקיל אף על גב דאזיל ומודה והכי אמרינן בפרק א"מ דרב יוסף שרי לאלודי בשכר וכו' ואפילו הכי שרי השכר וה"ל מנא ליה להרא"ש לפרש כן דלמא אי לא מצי לאשתמוטי לא יקבל כלל יש לומר דדייק מדאמר טול וזרוק אותו כלאחר יד ולא אמר אם תוכל לזרקו בפניו טול ואם לאו לא תטול אלא ודאי דעכ"פ יטול אלא דאם אפשר אחר כך לזרקו בפניו תעשה כן וכן הוא בסוף סימן זה בטור שכתב היתר לדידן לישא וליתן עמהם משום איבה ולא אמרינן דיהיה אסור ליהנות ממנה אלא כדפי' כן נראה לע"ד ברור ולא כמו שהבין דברי הטור דבכל גווני אסור בהנאה אחר כך: (ו) לפיכך טוב להקדים לו. לכאורה קשה על זה ממה שמלינו בריב"ז מעול' לא הקדימו אדם שלום ואפילו עובד כוכבים בשוק מאי אפילו הא עיקר הדין כך הוא שצריך להקדים שלא יצטרך להכפיל ויש לומר דהם מיירי בעובד כוכבים שאינו מכירו מעולם כמו שמרמז על זה לשון בשוק ולא מסתבר שיהא בשלומו ויצטרך לכפיל ואפילו הכא פתח הוא בשלומי שהיה מתירא שמא יזדמן שיתן לו העובד כוכבים שלום תחלה וכאן מיירי במכירו ועל כן הוא מן הדין. שוב ראיתי בסמ"ק סימן קנ"ג וז"ל ואסור לכפול להם של הקדוש ברוך הוא או ברכה בלשון שם אבל ברכה אחרת אין קפידא עכ"ל*) ודבר זה לא הביאו ב"י ולפי זה ניחא דאותו שבחוהו שהקדים שלום לעובד כוכבים בשוק היינו אפילו בלשון ברכה אחרת ודבר זה נכון: (ז) להגם למרחוק. נראה דלרבותא קאמר למרחוק דאפילו בהליכה אסור: (ח) והבאים מותרים. דמאי דהיה הוה אבל בישראל כיון דאביק ביה גרע טפי ואסור בחזרה אבל בהליכה אפשר שיחזור אלא אם כן הוא מומר:

י ס' אסור לכפול לו שלום לעובד כוכבים ח לעולם (ו) [יג] לפיכך טוב (ו) להקדים לו שלום כדי שלא יתחיל העובד כוכבים ויצטרך לכפול לו שלום:

יא י' עובדי כוכבים ההולכים (ז) לחגם למרחוק בהליכה אסור לשאת ולתת עמהם (ח) (ח) והבאים ט מותרים י"ח והוא שלא יהיו קשורים זה בזה שאם היו קשורים שמא דעתם לחזור י"ט אבל אם ישראל הולך שם בהליכה י מותר לשאת ולתת עמו יא ובחזרה אסור כ ואם ישראל מומר הוא לעבודת כוכבים גם בהליכה אסור:

יב [יד] כא ויש אומרים שאין כל דברים אלו אמורים אלא באותו זמן יב אבל (ט) בזמן הזה אינם בקיאים בטיב אלילים לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם ביום חגם ולהלוותם וכל שאר דברים:

הגה ... אין עושין מהם תקרובת או נוי אלילים אלא הכהנים אוכלים ושותים בו ... איבה אם נפרוש עצמנו מהם ביום חגם ואנו שרויים ביניהם וצריכים לשאת ולתת ... לעיר ומצאם שמחים ביום חגם ישמח עמהם משום איבה דהוי כמחניף להם ... מלשיות עמהם אם יוכל לעשות שלא יהיה לו איבה בדבר (ב"י בשם הר"ן) ... בזמן הזה ביום שיש להם סימן אם יגיע להם דורון בחג ההוא אם אפשר לו ... מבערב ואם לא ישלח לו בחג עצמו (ת"ה סימן קנ"ה):

קמח דיני יריד מעובדי כוכבים. ובו ה' סעיפים:

א א עיר שעו"ג בה [א] יריד ביום חגם והעובדי כוכבים מתקבצים מכמה מקומות וההולכים שם לכבוד עבודת כוכבים [ב] מותר לילך חוצה לה ואסור ליכנס בתוכה היתה חוצה לה מותר ליכנס בתוכה ההולך ממקום למקום א אסור לעבור

ביאור הגר"א

קמח [א] יריד כו' והעובד כוכבים כו'. בפי' ה"ר יונה והרא"ש שם ס"ם וה"ר יונה ז"ל כתב לא אסיר כו' ...

קמט (א) אם הדרך מיוחד לה דהיינו שאין עוברים מאותה עיר. פי' שודאי הולך לאותה העיר שיש בה אליד של ס"ס קנ"ז: ג שאין עוברים מאותה עבודת כוכבים אלא שאם היה משם מהלך מאותה העיר של שמהעיר שאלא אינו אלא דרך אחד אבל האיד והלאה מותר דאמרי אינשי שלפי דרכו הולך לעיר ההיא וכן שני דרכים שרי אלא ר"ל שאין טועים מבואר בפירוש רש"י במתניתין וז"ל שאין דרך יוצא מאותה העיר לילך לעיר אחרת ודרך הכבוש מכאן לאותה העיר מיוחד לאותה העיר לבדה עכ"ל. וזה פשוט שמה שנקט רש"י מאותה העיר ר"ל שיש בה האיד וכן הוא בהר"ן להדיא בלשון זה שאין דרך יוצא לאותה העיר בלמ"ד וכן כ' בפרישה. אבל מו"ח ז"ל פי' דהאי מאותה העיר שכתב רמ"א היינו ממקום שילא ועיקר החילוק הוא אם הדרך היוצא מכאן לעיר האיד דוקא או אם הדרך מכאן שייך גם כן לעיר אחרת דהיינו שאפשר שלא יבא לאותה העיר כלל והוא שלא בדקדוק דהא אנן קיימינן שבודאי הולך לאותה העיר של האיד כמשמעות לשון המשנה מהו לילך לשם כו' וכן לשון הטור אסור לילך שם אם הדרך מיוחד כו' אלא שההולך היה שילך משם לעיר אחרת וכ"כ בהשגות הראב"ד בפי' ודאי שאם הולכים משם למקום אחר מותר לעבור מתוכה למקום אחר לכתחלה עכ"ל אלא שיש לעיין למה כתב בעל הס"ע והוא מדברי הרמב"ם ההולך ממקום למקום נקט בכה"ג אבל המעיין ברמב"ם יראה מבואר שיש לו פי' אחר במשנה זו שכתב אבל אם יש דרך אחרת ונקרה והלך בה מותר עכ"ל דהיינו שאם רוצה לילך דרך עיר האיד למקום אחר ואין דרך אחר למחוז חפצו רק דרך עיר האיד אסור לו ליהנות מאותה העיר בהליכה דרך תוכה אבל אם יש עוד דרך אחר למחוז חפצו אין איסור לילך דרך עיר האיד דלאו נהנה הוא כיון שהיה יכול לילך דרך אחר וכ"פ בכ"מ וא"כ גם המחבר ס"ע שכתב אסור לעבור בה הכי כוונתו כן שאסור לו ליהנות בהליכתו דרך שם ואם כן לא היה ליה לרמ"א לכתוב על זה דהיינו שאין עוברין כו' שזה שייך לפי פירוש ...

בה (א) אם הדרך מיוחד לה (א) [ג] (דהיינו ג שאין עוברים מאותה עיר לעיר אחרת):

ב [ד] ב בד"א באבסנאי ד אבל בן (ב) עיר מותר ואם הולך בשיירא מותר:

הגה [ה] אגר של עבודת כוכבים י"א דדינו כעיר של מיודה בכנים (טור בשם הרשב"א) [ו] ובזמן שאין העובדי כוכבים מתקבצים בה לתרפותן מותר ליכנס שם (טור בשם ר' יונה והרא"ש) [ז]. וי"א ה דבכל (ג) ענין אסור [ח] אם אין דרך עובר בו למקום אחר ו אבל כשדרך עובר בו למקום אחר לכולי עלמא מותר וכן המנהג פשוט לילך דרך אותו איר למקום אחר (רשב"א) [ט] ומ"מ מדת חסידות הוא להתרחק מליך בו אם יש לו דרך אחרת קצר כמוהו (ד"ע וכן משמע בספר חסידים) [י] ועיין לעיל סימן קמ"ב:

ג ז' ו הולכים ליריד של עובדי כוכבי' ולוקחים מהם בהמה עבדים ושפחות ובתים ושדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהם י בד"א בלוקח מבעל הבית שאינו נותן מכס אבל הלוקח שם מן התגר אסור מפני שהוא נותן מכס (ב) [יא] (ואף אם (ד) יניחו לו המכס ח אסור) (טור) והמכס לאלילים ה עבר ולקח בהמה נושר (ה) פרסותיה (ג) מהארכובה ולמטה ואם כסות וכלים לקח ירקבו לקח מעות וכלי מתכות ט יוליכם (ו) לים המלח [יב] לקח עבד לא מעלין ולא מורידין:

ד [יג] י אם המכס הוא לכהנים ואוכלים ושותים ...

אותו ואין קונים ממנו לא תקרובת אלילים ולא נוייה מותר.

הגה: (ד) (א) וכהם יריד בזמן הזה מותר דסתמא לאו לעבודת כוכבים הוא. [יד] במקום שהלך עובדי כוכבים המוכרים לומר (ה) י ועוד פשוט לאלוה מותר לקנות ממנו דאפשר שיתננו (ט) לעניי עובדי כוכבים וכיר בשם ב"י) אבל אם מפרש בהדיא לעבודת כוכבים שלו יא או (י) שידוע שהוא לעבודת כוכבים או שאומר לקדש פלוני אסור לקנות ממנו (שם וכן פשוט בתוס' והגהמ"י):

ה י ישראל ההולך ליריד שמוכרים שם אלילים וצרכיה אסור לישא וליתן עמו (ו) יב שאנו (יח) אומרים אלילים מכר ודמי אלילים ביד ישראל אסור: [טו] (אבל מותר לישא וליתן יג עם עובד כוכבים שהלך (°) שם (טור)

קנ להתרחק מדרך אלילים ושלא לשחות בפניה. ובו ג' סעיפים:

א [א] א מצוה להתרחק מדרך אלילים ד' אמות:

ב ב ישב לו קוץ ברגלו בפני אלילים או נתפזרו לו מעות לפניה לא ישוח להסיר הקוץ וליטול המעות א מפני (א) שנראה כמשתחוה לה [ב] אלא ישב [ג] או יפנה אחוריו או צדו לצד אלילים ואחר כך יטול:

ג (א) (ג) ג פרצופות ז מקלחות מים ב (°) בפני אלילים לא יניח פיו על פיהם וישתה בפני שנראה כמנשק לאלילים:

הגה [ד] י"א דכל שאינו אסור אלא מפני מראית העין כגון בדין זה אם יש סכנה בדבר כגון אם ימות אם לא ישתה מותר לשתות ואין בזה משום יהרג ואל יעבור (ר"ן פ"ק דעבודת כוכבים). שרים או כהנים שיש להם צורה עבודת כוכבים בבגדיהם או שנושאים צורה חמה לפניהם כדרך הגמונים אסור להשתחוות להם או להסיר הכובע לפניהם רק בדרך שאינו נראה כמו שנתפזרו מעותיו או שיקום לפניהם קודם בואם וכן יסיר הכובע וישתחוה קודם בואם (ת"ה סימן קנ"ו) [ה] ויש מקילין בדבר הואיל וידוע שגם העובדי כוכבים אינם מסירים הכובע או משתחוים לצורת החמה רק להשר (גם בשם ר"י מאפנו"ש ומהרי"ו) וטוב להחמיר כסברא הראשונה:

קנא דברים המוצרכים לעבודת כוכבים אסור לישראל למוכרם. ובו י"ד סעיפים:

א (א) [א] א דברים שהם (א) מיוחדין למין ממיני אלילים שבאותו מקום (ב) א אסור ב למכור לעובדי אותם אלילים שבאותו מקום (ג) [ב] ב ואם קונה הרבה ביחד שניכר הדבר

(ד) וסתם יריד וכו'. כ"ל פשוט שאין בכלל זה במקום ששם מתקבצים עובדי כוכבים הרבה ואומרים ששם מוחלים להם עונותיהם שזה ודאי לשם אליל הוא ואסור לשאת ולתת עמהם שם: (ה) ויזוד פשוט לאלוה בטור כתוב לאלוה שלו והוא תימה אמאי מותר הא ע"כ לעבודת כוכבי' שלו מדאמר לשון שלו ויפה עשה רמ"א שלא העתיק האי תיבת שלו וכ"כ מו"ה ז"ל דיש למחוק תיבה שלו בטור. וכתוב בדרישה מכאן נראה דמכ"ש דמותר ליתן לעניים סתם כשהם חוזרין על הפתחים ואין צריכין שיאמר לו שנותן לו בשביל אלהים חיים שלנו: (ו) שאנו אומרים אלילים מכר. מדאזיל שם ואי דבר אחר מכר הוה לו למכרו לנו אבל עבודת כוכבים אימר מידי אחריניא מכר שם:

קנ (א) פרצופות המקלחות מים בפני אלילים. בטור לא כתוב האי בפני אלילים אלא כתוב שם בפרקין וכ"ה בגמ' שלנו ומשמע דהפי' אינו עבודת כוכבים אלא לנוי בעלמא כדאיתא ריש סימן קמ"א דבכרכים דרך לעשות לנוי והפ"ה אסור וכאן שהוא משום רמב"ם פרק ג' משמע שאין איסור אלא בעומד לפני עבודת כוכבי' וכבר הביא מו"ה ז"ל בזה חילוק בין הרמב"ם ויש להחמיר אפי' בפרצוף שאינו עומד בפני אלילים כגירסת הטור:

קנא (א) דברים שהם מיוחדים כו'. משמע שאם הדבר מסופק אי לאליל שייך או לדבר אחר אזלינן לקולא וכן אמרינן לקמן במכירת בהמה גסה בטור: (ב) אסור למכור כו'. בטור כתוב לכולם ופי' ב"י דפירושו אפילו שלא ביום אידם ואפילו בזמן הזה: (ג) ואם קונה הרבה כו'. ולא חיישינן שמא ימכור להריס דלא קפדינן אלא על לפני עור ולא על לפני דלפני ואם יש חשש בישראל יהיה ככלל אמרי' לפני דלפני כדאמרינן בחיטין שנפלו למים שאסור למכור לעובד כוכבים בפסח שמא

שהוא קונה אותם ג (א) לסחורה מותר [ג] וכן אם אומר שצריך אותם לדברים אחרים והישראל יודע שבדבריו כן הוא מותר ג ודברים שאינם מיוחדים לה מוכרים אותם סתם ואם פירש העובד כוכבים שהוא קונה אותם לאלילים אסור למכור לו [ד] אלא אם כן פסקן מהקריבן לאלילים:

הגה [ה] אסור למכור לעובד כוכבים מים כשיודעים שרוצה לעשות מהן מים להטביל (בתא"ו נ"ז): ד היו מעורבים דברים המיוחדים עם דברים שאינם מיוחדין כגון לבונה ד (ג) זכה בכלל לבונה שחורה מוכר הכל סתם ואין חוששין שמא ילקט הזכה לבדה לאלילים וכן כל כיוצא בזה:

הגה [ו] ודוקא לכהן עבודת כוכבים [ז] או לעובד כוכבים שחזקתו שיקטיר הלבונה לעבודת כוכבים אבל ה (ד) לסתם עובד כוכבים שרי [ח] י"א הא דאסור למכור להם דברים המיוחדים לעבודתם היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר אבל אם ב יכולים לקנות במקום אחר מותר (ג) למכור להם כל דבר (מרדכי דפ"ק דעבודת כוכבים) (ד) ויש (ה) מחמירין ז ונהגו להקל כסברא הראשונה וכל בעל נפש יחמיר לעצמו (°) (ר"ן שם ובתוס' ואשיר"י והגמ"ר פ"ק דשבת לדעת הרב):

ב ה אם העובד כוכבים מחזר אחר דברים המיוחדים לאלילים ומערים לכלול דברים אחרים עמהם כדי שלא יבינו שקונה לצורך אלילים אסור למכרם לו:

ג [ט] י אסור למכור (ו) שעוה לעובד כוכבים ביום חגו:

הגה שדרכו לעשות נרות לעבודת כוכבים ח [י] או ביום שלפניו [יא] אבל באחר ימים שרי (מרדכי פ"ק דעבודת כוכבים) וע"ל סוף סימן קמ"ט:

ד (ד) ז מקום שנהגו ט שלא למכור (ז) בהמה דקה לעובד כוכבים אין מוכרין ובבמ"מ אין מוכרין להם ח ולא לישראל החשוד למכור להם י בהמה גסה [יב] ט אם

ג לסחורה מותר. ולא חיישינן דילמא הדר ומזבין ליה לעובד כוכבים... ד זכה בכלל לבונה שחורה...

(ד) מקום שנהגו שלא למכור כו' הרא"ש: ... בהמה גסה ...

לא ע"י **יא** (ח) סרסור [יג] או שיודע שקונה אותה לשחיטה **יב** [יד] ועכשיו (ה) נהגו (ט) היתר בכל:

ה **יג** אין מוכרים להם [י] ולא לישראל החשוד למכור להם [י] ולא לישראל לסטים דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות ולא שום **יא** כלי זיין ולא סרן (פמא"ק בלשון אשכנז כן פירש"י בעבודת כוכבים דף ט"ו) ולא כבלים וקולרין (פירוש מענין ויתנוהו בסוגר ויביאוהו בקולרין) (פירוש ברזל סביב הצואר) ושלשלאות של ברזל ואפילו **יב** עשת של ברזל ולא משחיזים להם כלי זיין **יג** ולא בונים להם מקום שדנים בו בני אדם:

ו **יד** היו ישראל שוכנים בין עובדי כוכבים וכרתו להם ברית מותר למכור כלי זיין לעבדי המלך וגייסותיו מפני שעושים עמהם מלחמה עם צרי המדינה להצילה ונמצאו מגינים עליהם שהרי הם שרויים בתוכה:

ז **טו** אין מוכרין להם [טו] בארץ ישראל כל דבר המחובר כגון אילן וקמה [טז] אבל מוכרים על תנאי **יד** שיקוץ (י) וקוצץ:

ח (ו) **טו** אין מוכרים להם בתים ושדות בארץ ישראל אבל משכירים להם בתים ולא שדות ובסוריא מוכרים בתים ומשכירים שדות ובחוצה לארץ מוכרים אלו ואלו:

ט **טז** לא (יא) ימכור ולא ישכיר (ז) לג' עובדי כוכבי' ביחד בשכונת היהודים אבל לאחד או לשנים מותר למכור או להשכיר כל מה שירצה **יז** ולא חיישינן שמא ימכור או ישכיר הוא לאחרים:

י [יז] (ה) **יח** אף במקום שהתירו להשכיר לא התירו אלא לאוצר וכיוצא בו **טז** אבל לא (יב) לדירה מפני שמכנים לתוכו אלילים בקבע:

הגה והאידנא נהגו להשכיר אף לדירה **יז** כיון שאין (יג) נוהגים להכניס עבודת כוכבים בבתיהם (טור) [יח] השוכר בית מעובד כוכבים יש להחמיר שלא להניח בשעבודת כוכבי' של עובד כוכבי' (הגהות אשר"י ספ"ק דעבודת כוכבים):

(ה) נהגו היתר בכל. דחק מאד בפי' דברי הרמב"ן ע"ש אם תרצה: הטעם בב"י בשם סמ"ג דלא שייך האידנא נסיוני דאין אנו בקיאין כ"כ בקלא וגם אין דרכינו להשהיל ולהשכיר לעובד כוכבים וכתב הר"ן מ"מ מקילין אפילו לקנות כדי להרויח במכירה' ומ"מ בעל נפש יחוש וימעט אבל בשאלה ושכירות יש למחות ביד הנוהגים היתר עכ"ל: (ו) אין מוכרין להם בתים. שנאמר לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע ובשכירות אין שייך קנייה מ"מ אסור בשדה שמפקיעה מידי מעשר: (ז) לג' עובדי כוכבים ביחד. דשמא יארע סכנה לישראלים ע"י כך ח"י

בבהמתו של ישראל שהוא מצווה על שביתת בהמתו כדכתיב לא תעשה כל מלאכה וגו' וכל בהמתך אי נמי גזרה שלפעמים ימכרנה בע"ש סמוך לחשכה ואמר ליה נסייה ניהגה ושמעה לקליה ואזלה מחמתיה והוה ליה מחמר אחר בהמתו בשבת: **יא** סרסור. ישראל דלא שייך ביה הני טעמי: **יב** ועכשיו כו'. לפי שבימיהם היו דרים הרבה יהודים ביחד והיו יכולין למכור זה לזה אבל האידנא שמעט יהודים דרים במקום אחד ואי לא מזבני איכא פסידא. טור והפוסקים. ויש פוסקים כתבו הטעם לפי שעתה אין אנו בקיאין בקלא דניחוש דשמעה לקליה כו' ומכוס שאלה ושכירות ליכא למיחש דאין רגילין עכשיו לקנות בהמה כדי להשכירה כי אם לצורך עצמו קונהו ע"כ וכתב הר"ן דלפי זה אפילו לקנות כדי להרויח למכרה מותר ע"כ וכן נראה דעת המחבר וכן נהגו וכ"כ הטע"ז וכתב עוד הר"ן ואעפ"כ בעל נפש ימעט אבל בשאלה שהדבר פשוט לאסור ראוי למחות למי שעושה כך ע"כ ועיין בא"ח סימן רמ"ו וכל זה בבהמה טמאה אבל בטהורה כתב הס"ת ופוסקים דא"ל לכל זה די"ל דלשחיטה לוקחה וכמ"ש רש"י: **יג** אין מוכרים כו'. והאידנא נהגו למכור כל כלי זיין לעובדי כוכבי' כיון שעל ידם אנו ניצולים מאויבים הבאים על העיר. טור והפוסקים והוא מן הש"ס וכתבו המחבר בסעיף ו': **יד** שיקוץ וקוצץ. העובד כוכבים אחר המכירה וא"ל לומר קוצץ בשעת המכירה: **טו** לא ימכור כו'. **טז** אבל לא כו'. כתב ב"י ונראה דלמכור אפילו לדירה שרי כיון שקנאו העובד כוכבים ואין לישראל זכות בו אע"פ שמכניס בו העובד כוכבים אלילים לית לן בה ע"כ וכתב הב"ח ופשוט הוא שכן מוכח לבון המגיה ע"כ וכן משמעות הפוסקים וכן מבואר בדברי הרא"ש פכ"ק ספ"ח: **יז** כיון שאין נוהגין כו'. קשה דהא הזינן דמכניסים עבודת כוכבים בבתיהן אפילו בקבע ודוחק לומר דכיון דבזמן

יא אסור ליתן מתנת חנם **יח** (יד) לעובד כוכבים (ח) [יט] **כא** שאינו מכירו:

יב (ט) [כ] **כב** מותר לפרנס **יט** (טו) ענייהם ולבקר חוליהם ולקבור מתיהם ולהספידן ולנחם אבליהם משום דרכי שלום:

יג **כג** אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים מליטול לקט שכחה ופיאה:

יד **כד** אסור לספר בשבחן אפילו לומר כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריו **כה** אבל אם מכוין בשבחו להודות להקב"ה שברא בריה נאה כזו מותר:

קנב שלא יאכל הישראל עם העובד כוכבים אף על פי שאוכל משלו. ובו ב' סעיפים:

א **א** עובד כוכבים העושה משתה לחופת בנו או בתו (א) א (א) אסור לישראל לאכול שם (ב) אפילו אוכל (ג) משלו ושמש שלו עומד עליו ומשמש (ד) **ב** ומאימתי אסור משיתחיל להכין צרכי הסעודה **ג** ולאחר ימי המשתה ל' יום ואם

ח"ו: (ח) שאינו מכירו. דגם זה נכלל בלא תחנם לא תתן להם מתנות חנם אבל אם מכירו לא הוה עלייהו שם מתנה אלא כמכירה שהרי ישלם גמולו או כבר שילם לו: (ט) מותר לפרנס ענייהם כו'. קשה שהרי בגיטין פרק הניזקין (דף ס"א) אמרו תנו רבנן מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל משמע אבל בפני עצמן לא ולמה לא כתב הטור נ"כ עם עניי ישראל וראיתי בשם רש"ל הטור ס"ל דהגמ' לאו דוקא אמר עם עניי ישראל והוא דחוק דכי לא דייק בעל התלמוד בברייתא בלשונו לומר לאו דוקא יותר ממה שדייק הטור. וצ"ל לדקדק דקדוק זה גם בגמ' שם דבמשנה שם אמרו אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים ליטול לקט שכחה ופאה כמו שכתב גם הטור והש"ע בסמוך ולא זכרו בזה עם עניי ישראל ונראה לע"ד דהכל ניחא דבאמת אין חילוק בין עם עניי ישראל או לא אלא דהברייתא נזהר שלא תאמר הא דאמר מפרנסין עניי עובדי כוכבים הוא מצוה בזה ע"כ אמר עם עניי ישראל דזה פשוט דא"ל דגם בהם יש מצוה כמו בישראל או אפילו קצת פחות מזה זה אי אפשר דבישראל יש מצוה מן התורה ועובד כוכבים הוא מפני דרכי שלום לחוד נמצא שאין להם יחוס זה עם זה לענין מצוה והילך קאמר עם אלא ודאי להורות שאין איסור בדבר. ע"כ אמר התנא כאן עם עניי ישראל שאין איסור בהשוואה במצוה זו וכיון שאין צריך ללשון זה אלא להורות שאין הדבר משום מצוה אלא היתירא קמשמע לן ע"כ אין התנא דמתניתין דתנא אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים ליטול לקט כו' צריך לומר שם עם עניי ישראל דהא כבר אמר אין ממחין והוי לשון היתירא ולא לשון מצוה ע"כ א"ל לבאר בזה יתור לשון עם עניי ישראל. וגם הטור שכתב בהדיא מותר לפרנס ענייהם הרי שבפירוש כתב לשון היתר ע"כ אין צריך ליתור לשון עם עניי ישראל וזה נראה לי ברור והגון בסייעתא דשמיא:

קנב (א) אסור לישראל לאכול שם. בדרישה נסתפק אי יש בכאן היתר משום איבה כמו בסי' קמ"ח שאמרו ישמח עמהם מפני שהוא כמחניף להם*) ותמיהני על גברא רבא דכותיה יסתפק בזה שהרי זה מפורש בפסוק שלמדוהו מקרא וקרא לך ואכלת מזבחו ומפורש ברהם אותו פסוק פן תכרות ברית ליושב הארץ וזנו אחרי בנותיהן הרי שהתורה לותה שיהיה לנו איבה עמהם משום הרחקת בנותיהם והילך נתיר משום איבה ולא מצינו היתר משום איבה אלא היכא שהמלוה משום דבר אחר כגון לעיל סימן קמ"ח שמשום איסור אליל הוא שראוי להרחיק באיזה דברים והתירו בקלת דברים משום איבה עמהם מה שאין כן כאן שעיקר המלוה של איסור אכילה גופה הוא משום שלא יהיה לנו עמהם אהבה והילך נבטל זה גופיה משום איבה וכן אפילו בלווי דרבנן כגון שלא

קנא א אסור לישראל כו'. כתב הפרישה צריך עיון אם נאמר גם בהאי מותר משום איבה לשמוח עמו כדלעיל סוף סי' קמ"ח: א"כ

שכירות לא קניה כיון שיד האומות תקיפה ובדיניהם שכירות אלימא כמכר ואף אם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר עכ"ל וכ"כ הא"ב דאפילו מכניסים עבודת כוכבים לבתיהם שרי משום דכיון דאותן ישראלים נותנים מס מקרקעות להעובד כוכבים אינו מיוחד הבית לישראל ומביאו הב"ח וכן בתוספות סוף פ"ק דעבודת כוכבים ד"ה אף במקום כו' מוכח להדיא לשיטת ר"י ור' חיים ולשיטת הרב רבי אלחנן שהביאו התוספות במסקנתא דאפילו מכנים בתוכו עבודת כוכבים מותר להשכיר בח"ל ע"ש (וכן המרדכי והאגודה הביאו שיטת ר"י ורבי חיים בסתם) וכן משמע להדיא בהר"ן סוף פרק קמא דעבודת כוכבי': **יח** לעובד כוכבים כו'. כתב הב"י בח"מ סימן רמ"ט דכל עובד כוכבים במשמע אפילו ישמעאל לאפוקי גר תושב דלא ופשוט הוא וע"ש: **יט** ענייהם כו'. משמע אפילו בלא עניי ישראל וכ"כ הב"ח שכן נהגו וע"ש שהאריך:

אומר שמזמינו בשביל החופה ד אסיר עד י"ב חדש ולאחר י"ב חדש מותר (ג) ב ה אלא אם כן הוא אדם (ג) חשוב :

ב [א] י אם העובד כוכבים שעושה חופה (ד) שולח לבית הישראל עופות חיים או דגים מותר ׳ (וה"ה דמותר אם שלח לו לביתו בשר שחוט כדינו) (ב"י בשם תשו׳ הרא"ש) :

קנג דיני יחוד ישראל וישראלית עם העובד כוכבים *) . ובו ד׳ סעיפים :

א א אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים ב ואין מוסרין בהמה לרועה שלהם מפני (א) שהם (א) (א) חשודים על (°) הרביעה [א] ובמקומות שאינם ג חשודים בה ואדרבה מכים ועונשים עליה מותר . [ב] (ואין מוסרים להם תינוק ללמדו ספר או ללמדו אומנות [ג] דמשכי ליה למינות) (טור) :

ב ד לא יתייחד ישראל עם עובדי כוכבים מפני שהם חשודים על שפיכות דמים :

ג ה אם נזדמן לו בדרך עובד כוכבים חגור סייף (ב) טופלו לימינו [ד] (היה לעובד כוכבים מקל בידו טופלו לשמאלו) (טור) היו עולים בעליה או יורדים בירידה לא יהא ישראל למטה והעובד כוכבים למעלה [ה] (ומ"מ טופלו קצת לימינו) (ר"ן פרק אין מעמידין) ולא ישחה לפניו [ו] לעולם . שאל לו להיכן אתה הולך אם היה צריך לילך פרסה יאמר שתי פרסאות אני הולך :

הגה (ג) [ז] במקום שנהגו לילך במרחץ א בלא מכנסיים אסור לילך

*) כל הדינים בסימן קנ"ג וקנ"ד קנ"ה וקנ"ו נאמרו רק על זמן התלמוד שאז היו עובדי כוכבים פראים ועושי תועבה. אבל עתה כבר המו חטאים כאלה ברוב מדינות העולם ולכן אין הדינים האלו נוהגים עוד כיסה"ל בזה"ו .

טורי זהב: ויש איסור אם יתאספו ביחד אלא כל אחד יקח חלקו לביתו כן נראה לע"ד בזה : (ג) אא"כ הוא אדם חשוב . מלשון זה משמע דמה שיזהר אדם חשוב הוא מצד חסידותו וכן כתב ב"י דמשום הכי השמיטו הרמב"ם והרי"ף מ"ש בגמ׳ שאני רב יצחק דאדם חשוב הוא דכיון דמדת חסידות בעלמא הוא לא הזכירוהו ותמיהני דהא בהדיא דוכתי הזכירו חילוק זה דיש באדם חשוב דין אחר והמדקדק בלשון הגמרא יראה שלאו ממדות חסידות נגעו בה כאן דהא פריך התם ולבתר י"ב חודש שרי והא רב יצחק איקלע לבי ההוא עובד כוכבים לבתר י"ב חודש ושמעינן דאודי ופירש ולא אכיל שאני רב יצחק דאדם חשוב הוא ופרש"י דשמח בו העובד כוכבים משמע דלאו בחסידות תליא מלתא אלא דין גמור הוא כל שיודע ששמח בו העובד כוכבים וזהו מסתמא באדם חשוב וזה מוכח בלשון הש"ס שלא אמר אדם חשוב כאני כמ"ש התלמוד פרק כ"ה (דף מ"ח) גבי עבר תחת אבירה וכן בפ׳ איזהו נשך (דף ע"ג) יש זה הלשון והיינו במקום שהוא מדת חסידות מבא"כ כאן שהוא מצד שהעובד כוכבים שמח בו מאחר שהוא אדם חשוב על כן אמר שאני רב יצחק שהוא אדם חשוב ויש בו שמחה וזה דהשמיטו הרי"ף והרמב"ם הוא מטעם אחר דכיון דחזינן ברב יצחק שקודם ששמע מהעובד כוכבים שהודה לאליל שלו אכל ולא חש שמא יודה עד ששמע בבירור שהודה ע"כ אמר התלמוד שאני רב יצחק שהיה אדם חשוב ואירע לו על ידי זה מקרה בלתי טהור שהודה אבל מסתמא לא חיישינן ליה אפי׳ באדם חשוב כמו שרב יצחק לא חש לאחר י"ב חודש כן נ"ל דעת רי"ף ורמב"ם אבל הטור כתב באמת כל שהאדם יודע שהעובד כוכבים שמח בו אסור מן הדין וכל אדם ילך אחר אומדן דעת בזה ועל כל פנים לא נתיישבו דברי הב"י במה שתלה הדבר בחסידות דממ"נ אינו דלרי"ף ורמב"ם לא חיישינן לזה כלל אפילו מצד חסידות ולהטור יש לחוש בזה מצד הדין כן נראה לע"ד :

קנג (א) שהם חשודין על הרביעה . והעובד כוכבים נזהר עליה

ד ו לא תתייחד ב ישראלית ג עם עובד כוכבים (ד) ד [ח] ז אפי הרבי׳ [ט] (ג) ונשותיה׳ עמהם :

קנד דיני מיילדת עובדת כוכבים וישראלית . ובו ב׳ סעיפים :

א א עובדת כוכבים לא (א) תיילד לישראלית (א) בינה לבינה (ב) א [א] ב ואפילו אם היא (ג) (א) מומחית ג וכן לא תניק לבן ישראל בביתה ב [ב] ואפילו אחרים עומדים על גבה אבל בבית ישראל מותרת ליילד ג ולהניק אם אחרים עומדים על גבה [ג] או יוצאים ונכנסים [ד] והוא שלא יניחנו עמה לבדו בלילה :

ב ד ישראלית לא תניק לבן עובד כוכבים (ג) ה אפילו (ג) בשכר *)

*) שמא יחלה הילד או ימות ויעלילו על הישראלית אבל בשביל מילדת ובשכר לא יעלילו שחוקה אלא דאומן לא מרע אומנתו ותיים לפסידה דאגריה .

שפתי כהן: ב ישראלית . אפילו היא הסובה קרובה למלכות כ"כ ב"י לדעת רש"י והרי"ף והרמב"ם וכ"כ הב"ח : ג עם עובד כוכבים . וכב"י והאחרונים דוקא עם אנשים אבל עם נשים אף לפירש"י שרי דלא חיישינן לשפיכות דמים מטעם שכתבו התוספות ויש לפקפק בזה לפירש"י : ד אפילו הם רבים ונשותיהם עמהם. דבכה"ג אפילו בישראל פריצי שרי כמו שנתבאר בא"ע סימן כ"ב ס"ה :

קנד א ואפילו אם היא מומחית . כלומר ולא אמרינן דלא מרעה נפשה כדלקמן סימן קנ"ה ברופא מומחה ב"י וכ"כ הפרישה וב"ח וכתב הטעם דמיילדת יכולה לומר נפל היה וכה"ג ותמיה לי דבירושלמי פרק אין מעמידין קאמר כי היכי דברופא אומן מותר ה"ה במיילדת חכמה וכן בשום פוסק לא נזכר דבמיילדת מומחה אסור וצ"ע : ב ואפי׳ אחרים כו׳ . אמיילדת נמי קאי : ג ולהניק כו׳ . ע"ל סימן פ"א ס"ו בהג"ה

באר הגולה: דבי יוחנן בן פזוקא : ו כ׳ במשנה : ז שם בגמ׳ ואפילו אשה הבוגרת ופי׳ רש"י ש כמ"ש תוס׳ כסמו ופ"ג מדברי הרי"ף והרמב"ם שם ודיני ייחוד נתבארו באה"ע סי׳ כ"ב :

א משנה וברייתא עבודת כוכבים דף כ"ו וכחכמים : ב טור דלא דמי לרופא מומח׳ כסי׳ לקמן דהתם לא מרעי נפשיה : ג שם במשנה וברייתא וכפי׳ התוס׳ שם וכ"כ הרא"ש שם : ד שם במשנה וברייתא : ה שם

נקודות הכסף

(סימן קנ"ג בט"ז ס"ק ג׳) רוצה להוכיח דאסור לרחוץ במרחץ שהעובדי כוכבים רוחצ׳ בו ערומים ואין דבריו נכונים בזה וק"ל :

(סימן קנ"ד בט"ז ס"ק א׳) ותימה על הב"י כו׳ . לק"מ די"ל התוס׳ מיירי בבית ישראל . ועוד דכיון דהרא"ש מתתיר לא חש לסכית סברת התוס׳ :

כנסת הגדולה

ברכי יוסף

יד אפרים

מקור מים חיים

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

באר היטב

יד אברהם

בהג"ה: ד אלא אם כן. ההוא יודע שהיא מיילדת דאז משום איבה שרי בשכר:

קנה א שיש בהם סכנה וכו'. משמע דעת המחבר דאם אין בו סכנה בכל ענין מותר וכדפי' רש"י ורי"ף ורמב"ם אבל הרא"ש וטור פסקו דבדבר שאין בו חולי ואין בו סכנה כמו הקזה וכה"ג לא יתרפא ממנו דכיון דאין ברפואה זו אומנות אם ימיתנו לא יתלו הדבר בחסרון ידיעתו אלא יאמרו בלאו הכי הגיע זמנו למות או שבוגאו היה והמיתו ולא מרע נפשיה לגבי אחרים וכן דעת הטור' בשם ר"ת וכן הר"ן וגם ר' ירוחם והאגודה הביא דברי ר"ת במסקנא: ב שמחללין עליהם שבת. וכמו שנתבאר בא"ח סימן שכ"ח: ג שאינו מומחה לרבים. אבל מומחה דהיינו אומן לא מרע אומנתיה: ד יכול לסמוך עליו. פירוש שמא ישאול גם לאחרים: ה שלא יקח ממנו. דכדי למכור חיישינן שמא מסקר (וע"ל סימן פ"ו) אי נמי שמא יערב בו סם המות. ב"י: ו אבל כו' בשכר בכל ענין מותר. ומהרש"ל כ' ע"ז חידוש הוא דש"ס סתמא קאמר וגם גדולה הנאה כו' דלא חיים לשכרו היכא דליכא למיחש למירע חזקתו וכן דעת רוב המחברים ועיקר עכ"ל ואחריו נמשך הב"ח וכתב דמדכתבו הרא"ש והר"ן ושאר מחברים בחולה שאין בו סכנה דמתרפאים ממנו שאולי ימות יתלו הדבר בחסרון ידיעתו ויקפח פרנסתו אלמא דמיירי בשכר

בעינ' לאכסובי ואם אשה אינה היה יכולה למימר לא קא מזדמנא באפי גברי ואיתא בירושלמי מביאו בהגהת אשר"י הא דישראלית לא תניק עובד כוכבים משום כו' ע"ש אמר רב אסי הדא אמרה שאסור ללמדו אומנות עכ"ל: (ד) ולא תיילד לעובדת כוכבים. דקא מיילדת בן לעבודת כוכבים: (ה) ודוקא בשכר. משום איבה ובשבת ליכא איבה דיכולה לומר נשי דידן דמנטרן שבתא מחללין עלייהו שבת דידכו דלא מנטרי שבתא לא מחללין בשבילייכו:

קנה (א) וכל המקיזים כו'. והא דכתב הטור כגון שהקיז לו הישראל כתב ב"י דמיירי באינו אומן לזה וכתב בד"מ וז"ל דאורחא דמילתא נקט הטור דאם הקיז לו אומן אין דרך שיכאוב לו מקום ההקזה אלא ודאי איירי באינו אומן וזה בעובד כוכבים אסור על כן נקט ישראל ע"כ: (ב) דלחיי שעה לא חיישינן. כתבו התוספות והא דאמרינן ביומא מפקחין עליו הגל בשבת לחוש לחיי שעה הכא והתם עבדינן לטובתו דהתם אם לא תחוש ימות והכא אם תחוש ולא יתרפא ממנו ודאי ימות וכאן שבקינן הודאי מיתה ועבדינן הספק:

[ה] (אא"כ יש לה חלב הרבה ומצטרת אותה מותרת להניקו) (מרדכי ואגודה ר"ס אין מעמידין) (ד) ולא תיילד לעובדת כוכבי'*)

ד ז אלא אם כן היא [ו] ידועה למילדת שאז מותר (ה) ודוקא בשכר (ד) (ב) ח ובחול [ז] (אסור ללמד לעובד כוכבים אומנות) **) (הגהות אשיר"י פס וירושלמי):

קנה אם מותר להתרפאות מעובד כוכבים.

ובו ג' סעיפים:

א [א] א כל מכה וחולי א שיש (א) בהם (א) סכנה ב [ב] שמחללים עליהם שבת אין מתרפאים מעובד כוכבים ג [ג] (ב) ב שאינו מומחה לרבים (א) [ד] (וכל המקיזים דם הוו מומחים לענין הקזה) (טור וב"י בשם תוספות והרא"ש ובהגהות מיי' פ"ע ור' ירוחם ואגודה וסמ"ג) דחיישינן לשפיכת דמים ג ואפילו הוא ספק חי ספק מת אין מתרפאים ממנו אבל אם הוא ודאי מת מתרפאים ממנו (ב) [ה] דלחיי שעה לא חיישינן בהא ד ואם אמר סם פלוני יפה או רע ד יכול (ג) לסמוך עליו ה והוא ה [ו] שלא יקח ממנו אותו סם [ז] (וי"א דכל זה אינו אסור אלא כשהעובד כוכבים עושה בחנם ו אבל אם עושה (ג) בשכר בכל ענין מותר דחיים לפסידא לא גריה) (הגהות אשיר"י פא"מ מא"ז) (וכן נהגו להקל) [ח] אבל אם בא לרפאותו ז בלחש מותר ו והוא שלא ידע שמזכיר שם אלילים אבל אם יודע שמזכיר שם אלילים אסור אפילו אם יודע שודאי ימות [ט] ז ואם הוא ח (ד) אפיקורוס אפי' סתם לחש אסור שודאי מזכיר שם אלילים: [י] (וכן אסור ללמוד ממנו לחש) (הגהות מרדכי פא"מ) (ס):

*) הכל משום חשש עלילות שקר. **) שמא יתלה העובד כוכבים או יומת ויעלילו על הישראל שהיה עמו ביחד.

ואפ"ה בחולי שיש בו סכנה או בריבדא דכוסילתא אין מתרפאים ממנו עכ"ל ולא עמדתי על סוף דעתם דמ"ש דש"ס סתמא קאמר אדרבה בש"ס (דף כ"ו ע"א) קאמר מאי רפוי ממון ומאי רפוי נפשות אילימא רפוי ממון בשכר נפשות בחנם ופרש"י דלא קטיל דחיים לפסידא דאגריה אלמא דס"ל לש"ס דבשכר שרי וכהי דש"ס מסיק דרפוי ממון בהמתו נפשות גופו הייתו משום דפריך ליתני מתרפאים מהם בשכר כלומר דליכא דרפוי ממון ונפשות לא משמע הכי מכל מקום הדין אמת דבשכר שרי דאל"כ ה"ל לאקשויי מאי שנא בחנם ומאי שנא בשכר ומ"ש וגם גדולה הנאה כו' לקשי אש"ס דבעי לפלוגי בהכי ולא אמרינן גדולה הנאה ועוד תימה מנין לו לומר גדולה הנאה וכי בעובד כוכבים שהוא שונא לו עסקינן והלא בהם עובד כוכבים קא מיירי אלא מפני שהם חשודים על ש"ד אסור וכל שבשכר לא מפסיד אגריה ומ"ש דמדכתבו המחברים יקפח פרנסתו אלמא דבשכר מיירי ליתא דה"פ שיתלו הדבר בחסרון ידיעתו ויאמרו שהוא אינו בקי ויקפח פרנסתו לגבי אחרים שלא יתרפאו ממנו מחמת חסרון ידיעתו תדע דהא כתבו בריבדא דכוסילתא וכה"ג דלא יתלו הדבר בחסרון ידיעתו אלא יאמרו שבוגאו היה ואי מקפח פרנסתו היינו שכרו שנוטל מחולה זה א"כ כשיאמרו שבוגאו היה אין ספיקא שמקפח פרנסתו אלא ודאי כדפי' ואדרבה משמע מדבריהם איפכא דמיד שרי משום טעמא דאינו מקפח פרנסתו לגבי אחרים כ"ש היכא דמפסיד שכרו לגבי האי דשרי

(ג) או מאילן פלוני כו'. בטור כתוב ודוקא שאומר שאין לו רפואה כו' וקשה דבריו אהדדי דבסיפא אוסר אם כל שמזכיר לו שם אליל לחוד ונראה כוונתו דבודאי בהזכרת שם אליל לחוד אין איסור דלסימן בעלמא נקטיה לידע היכן אותן המים בנמלא על כן אין איסור אלא בצירוף שאומר שאין לו רפואה כו' ובסיפא קמשמע לן דסלקא דעתך כיון שאינם נמצאים המים אלא במקום עבודת כוכבי' והוא אומר אין לך רפואה כו' דהוה אסור דהוה כמזכיר אליל בפירוש כיון שאין בנמצא רק שם קא משמע לן דלא כן נראה לע"ד וראיתי פירושים מעלים פילא בקופא דמחטא בזה לפרש דברי הטור ומה שכתבתי נראה לי נכון:

ב [יא] עובד כוכבים שבא לרפאות את ישראל ואמר ליה קח ממים ח אלו (ג) או מאילן פלוני שהם של אלילים אסור ט [יב] ט אבל אם אמר לו קח ממים אלו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם אלילי' [יג] אעפ"י שאין מאותם מים ואותו אילן מצויים אלא של אלילים י מותר כיון שלא (ה) תלה הרפואה במה שהם אלילים יא [יד] י ויש אוסרים גם בזה (ו) אפילו באומר לו הבא עלים סתם והביא לו מעצי אשרה:

ט אבל כו'. עיין בדרישה דמסיק דהטיכר מדבריו שמכוין נשם אליל אסור אע"ג שאינו מזכיר שם אליל וגם אינו אומר שאין לו רפואה אלא מאלו אלא כשים מים ועלים אחרי' והוא אומר קח מאלו ששם כ..קו' פלוני ודאי קפיד כו' ע"ש והב"ח בקונטרס אחרון האריך וכו' דאפי' אין העובד כוכבים אומר כפי' אלא שכך הנו למדין ממשמעות דבריו והוא על ב' דרכים א' הוא כשאותן מים או אילן מצויין יותר והעובד כוכבים אומר קח מאלו אסור אפי' לא אמר בפירוש קח מאלו של אליל הב' הוא כשאין מצוי אלו ואמר קח מאלו של אליל נמי אסור ואין היתר אלא כשאין מצוי יותר וגם לא אמר קח מאלו כו' דלא כהש"ע ודלא כהדרישה עכ"ל ולפענ"ד גם דעת הדרישה כן גם המחבר נראה שמודה לזה: י מותר. כתב בד"מ ולפ"ד שמתירין כ"ל דגם ביין נסך מותר להתרפאות במקום סכנה במקום דליכא למיגזר לאמשוכי בתריה כגון דא"ל הביא לי יין סתם וכן משמע בתשו' הרשב"א (שהביא ב"י ר"ס קנ"ג) דמדמי להו

ג יב (ג) יא בשאר (ז) איסורים (ד) מתרפאים (ה) במקום סכנה אפי' דרך הנאתן ושלא במקום סכנה כדרך הנאתן אסור יג (ו) שלא כדרך הנאתן מותר חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב שאסורים אפילו שלא כדרך הנאתן אלא במקום סכנה:

הגה ועיין לעיל סימן קכ"ג [טו] י"א דכל איסורי הנאה מדרבנן יד מותר להתרפאות בהן טו אפילו חולה (ח) שאין בו סכנה (ר"ן פכ"ש בשם י"א וריב"ש סי' מ"ה) [טז] ואפי' יין (°) נסך טז בזמן הזה מותר להתרפאות בו יז [יז] ולעשות ממנו מרחץ אע"פ שהוא כדרך הנאתו [יח] ובלבד (ז) שלא יאכל וישתה (ח) האיסור [יט] הואיל ואין

לסדדי עכ"ל ור"ל אפי' הביא לו יין שנתנסך ודאי לעבודת כוכבי' מותר אפי' לשתותו במקום סכנה כיון דא"ל סתם הביא יין וג"ל דסתם יינם מותר לכ"ע במקום סכנה אפילו בשתייה וכ"ש בזמן הזה דפשיטא דשרי בשתייה במקום סכנה כדמשמע לסדיא מדברי הרב לקמן בסמוך וכ"ש בשאר איסורים שאינם אסורים אלא באכילה מותרים באכילה במקום סכנה וכן הוא בהג"מ פי"ב מהמ"א ומביאו ד"מ וכן הוא באו"ה כלל נ"ט דין ל"ס בשם מהר"מ: יא ויש אוסרין כו'. והסכמת הפוסקים כסברא הראשונה וכ"פ האו"ה שם: יב בשאר איסורי הנאה מתרפאין כו': יג שלא כדרך הנאתן כו'. לצורך רפואה אבל שלא לצורך רפואה אפי' שלא כדרך הנאתן אסור הרא"ש פרק כל שעה ופשוט הוא והיינו באיסורי הנאה אבל באיסורי אכילה שרי כדאי' בפוסקים: יד מותר להתרפאות כו'. ובלבד שלא יאכל וישתה האיסור. שם. וכ"כ הרב בסמוך והיינו דוקא כדרך אכילתן אבל שלא כדרך אכילתן כ' המרדכי והגודה ר"פ כ"ש בשם ראבי"ה דמותר. וכתב עוד המרדכי שם דמהאי טעמא מותר לאכול חלב חי ומיהו אדם בריא יזהר ע"כ ועיין בתשו' ר"א ן' חיים סי' קי"ב: טו אפילו חולי כו'. אפי' דרך הנאתן: טז בזמן הזה. כלו' דעובדי כוכבים בזמן הזה לאו עובדי עבודת כוכבים הן וכדלעיל סימן קכ"ג וקכ"ד וכמה דוכתי והרשב"א האוסר בתשובה (והביאו ב"י ר"ס קכ"ג) לעשות מרחץ מסתם יינם מיירי לדין הש"ס וכ"כ הריב"ש סי' נ"ה דסתם יינם דינו כדין עלי עבודת כוכבים והיינו לדין הש"ס וכ"מ במקום שהגוים שם עובדי עבודת כוכבים הן: יז ולעשות ממנו מרחץ לחולה. אבל לבריא לא דהיכא בכלל שתיה או"ס שם:

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

דמותר

יח דמותר לזלף כו'. ע"ל ס"ס ק"ח ס"ק (י') [כ"ה]: יט או שאר דבר איסור. אפי' הוא מאיסורי הנאה דקי"ל כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי עבודת כוכבים וע"ל ריב"ש סי' רכ"ה וכן נראה דעת הרב: כ הרפואה ידועה כו'. עיין בא"ח סי' שכ"ח ותרי"ח:

קנו א בתער. דשיחה היזקא אבל במספריים דלא שכיח היזקא שרי אם יש עמו אחר תוס' שם ופי' הב"ח דאם אין עמו אחר בלא"ה אסור להתייחד עם העובד כוכבי' (כדלעיל סי' קנ"ג ס"ב) עכ"ל וכן מפורש בתוס' שם בדיבור המתחיל ...

בו סכנה [כ] וכל שכן יח דמותר לזלף יין על גבי אש דאפי' לבריא מותר דריחא לאו מילתא היא (ארוך כלל נ"ט). [כא] מותר לגרוף שרף יט או שאר דבר איסור ולאכלו (ט) לרפואה אפילו חולה שאין בו סכנה [כב] חוץ מבעלי עבודת כוכבי' (ארוך כלל נ"ב) [כג] וכל חולה שמאכילין (ל) איסור צריכים שתהא כ הרפואה (י) ידועה או על פי מומחה (שם כלל נ"ט) [כד] ואין מתירין שום דבר איסור לחולה אם יוכל לעשות הרפואה בהיתר כמו באיסור אע"פ שצריך לשהות קצת קודם שימצא ההיתר מאחר (יא) שאין סכנה בדבר (בית יוסף ותשובת הרשב"א סוף סימן קנ"ד):

קנו (א) בתער אם לא כו'. אבל במספריים לא שכיחא בהו היזקא ושרי:

פי' במקום שאין רגילין בני אדם כ"כ אבל ביחוד ממש לא הוצרך דתיפוק ליה אף בלא מסתפר אסור להתייחד עמהם משום שפיכת דמים ע"כ: ב ונהגו להקל כו'. ז"ל הדרישה כ' רמ"א וה"נ נוהגין כו' עד ונהגו להקל ע"כ ונראה הא דנהגו להקל היינו משום דאנו נותנים להם שכר וכתב הגה"א דבשכר מותר עכ"ל וקשה א"כ מאי ונהגו להקל כסברא הראשונה אלא ר"ל דסברא הראשונה מתיר במקום שבני אדם מצויין שם אפי' בלא מראה וע"ז סמכו להקל וכן הוא הסכמת הפוסקים כמ"ש בבית יוסף ואותן בני אדם שמסתפרים מן העובד כוכבים בינם לבין עצמן להו שפיר עבדי דבלא"ה אסור להתייחד עמהן כ"ש במסתפר:

קנו אם מותר להסתפר מעובד כוכבים. ובו ג' סעיפים:

א [א] אין מסתפרין מהעובד כוכבים [א] אלא במקום שמצויין בני אדם [ב] או אם אותו העובד כוכבים מדמה שאותו ישראל הוא אדם חשוב:

הגה [ב] ויש מחמירים שלא להסתפר מעובד כוכבים אפילו במקום רבים (א) א (א) בתער [ג] אם לא שרואה במראה (תוספות ומרדכי פא"מ) ב (ב) ונהגו להקל כסברא ראשונה:

ב [ד] [ד] אסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילבש גבר [ה] אלא אם כן משום רפואה כגון שחושש בעיניו או שמספר עצמו [ו] או אם מסתפר מן העובד כוכבים בינו לבינו וכדי ליראות אדם חשוב מותר לראות במראה:

הגה [ז] וי"א הא דאסור לראות במראה היינו דוקא במקום דאין דרך לראות במראה רק נשים ואית ביה משום לא ילבש גבר אבל במקום שדרך האנשים לראות ג"כ במראה מותר (ר"ן פא"מ) [ח] ואפי' במקום שנהגו להחמיר אם עושה לרפואה שמאיר עיניו [ט] או שעושה להסיר הכתמים מפניו או נוצות מראשו שרי (סמ"ג. בשם הר"ר זעלקיל) וכן נהגו ועיין לקמן סימן קפ"ב:

ג [ג] ישראל המספר את העובד כוכבים כיון שהגיע סמוך לבלוריתו [ה] ג' אצבעות מכל רוח שומט ידו [י] וכן הקרחה שעושים כהני עבודת כוכבים אסור לישראל לעשות להם:

קנז על איזה עבירות יהרג ואל יעבור. ובו ג' סעיפים:

א (א) [א] כל העבירות שבתורה [א] חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכת דמים אם אומרים לו לאדם (ב) שיעבור עליהם או יהרג [ב] אם הוא בצינעה יעבור ואל יהרג [ג] ואם ירצה להחמיר על עצמו

ביאור הגר"א

חולק ע"ז מ"מ פסק דכי יין שאינו אסור אלא בשתיה אינו אוסר אלא בס' כמש"ל סי' קל"ד ס"ב (ע"כ): [ב] וכ"ש דמותר כו'. כמש"ש ס"ו ב' אבל תוס' שם ד"ה אביי כתבו דזילוף ודאי אסור כו' והנאה גמורה היא ועבפי' ק"ח ס"ח בהג"ה שרוצה ליישב ולהלק ...

חידושי רע"ק

אריה סי' ע"ד:(שם סק"ט) דקי"ל כל הנשרפים. עי' בפמ"ג לעיל (ס"ס פ"ד) בשפתי דעת: (סימן קנ"ז סעיף א') וגלוי עריות. ואם היא ספק אשת איש. עי' בספר תיבת ...

קנז (א) ואע"ג שאמרו כל מקום כו'. כן נ"ל: (ב) אפילו על ערקתא. פירוש פיפראלים היו נוהגים ברצועות מנעליהם בלא כדרך העובדי כוכבים בזה: (ג) ואם הוא שעת הגזרה כו'. בטור מסיים על זה אפילו על מנהג בעלמא שנהגו אם באים להעביר עליו יהרג כו' עכ"ל וכן להעביר עליו ר"ל שמכוין להעבירו על דת וכ"ס ברמב"ם פרק ה' דיסודי התורה בהדיא כגון שיעמוד רשע לבטל דתם כו' אבל אם לא נתכוין אלא להנאתו אפילו בשעת השמד שרי כיון שהוא בשאר מצות כמו שמותר בפרהסיא דפרהסיא ושמד בווין לכל דבר וכן הוא ברש"י בגמר' בהדיא וגם בר"ן ביומא ובנימוקי יוסף פר' בן סורר והוא פשוט אלא שמו"ח ז"ל רוצה לדקדק מסידור לשון הטור מדלא הזכיר חילוק של להעביר על דת או להנאתו אחר דין של שעת השמד ש"מ דבשעת שמד אסור אפילו להנאתו ולא דק דבהדיא כתב הטור עצמו ברמזים פרק בן סורר החילוק הזה גם אשעת שמד:

(ד) שלא לקיים מצות עשה כו'. דהא גם העובדי כוכבים יכולים לבטלו ממנו כגון שישימוהו בתפיסה וממילא יבטל מהכיא מלות עשה:

קנז א רשאי. והב"ח פסק כהרמב"ם דכל יהרג ויהרג ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו ... נראה דעת הרמב"ן בס' תורת האדם ומביאו ... מתשובת מהרי"ח רפ"ק דכתובות כתבו אם רוצה ...

ולידרג א רשאי ב [ג] אם העובד כוכבי' (ה) (ג) מכוין להעבירו על דת:

הגה [ד] ואם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו צריך ליתן הכל ג ולא יעבור (ג) (ד) לא תעשה (ר"ן פרק לולב הגזול ורשב"א ורא"ש וריב"ש סימן שפ"ז) (א) [ה] ובמקום שאמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעונו מכל מקום בדבר שיש חשש סכנה אין צריך (ה) להוציא ממונו על זה. (מהרי"ו סימן קנ"ו)

(ו) [ד] ואם הוא בפרהסיא [ו] דהיינו ד (ז) בפני עשרה מישראל חייב ליהרג ולא יעבור [ז] אם העובד כוכבים מכוין להעבירו על דת (ב) [ח] (אפילו על ה (ד) ערקתא דמסאנא) (ב"י) [ה] אבל אם אינו מכוין אלא להנאתו יעבור ואל יהרג (ג) [ו] ואם הוא שעת הגזירה*) ו [ט] (על ישראל לבדם) (ב"י בשם נ"י) ז [ז] אפילו ארקתא דמסאנא (פירוש רצועה המנעל) (ח) יהרג ואל יעבור:

הגה [י] (ט) ודוקא אם רוצים להעבירו במצות לא תעשה אבל אם גזרו גזרה (ד) שלא לקיים מצות עשה אין צריך לקיימו שיהרג ...

*) פי' שגזרו עליהם להעבירם על דתם.

כיון דאינו מתכוין אלא להנאת עצמו אבל מדברי הפרישה ס"ב מבואר דבפרהסיא השאין למסור נפש ונראה דאם הבע ... לכ"ע רשאי למסור עצמו כדלקמן בהג"ה גבי מלות עשה דהא הב"י פסק כהרמב"ם ואפ"ה כתב דאם הוא אדם גדול ... ורואה שהדור פרוץ בכך רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם ליראה ה' ולאהבו בכל לבו ...

ג ולא יעבור ל"ת. אבל מלות עשה אפילו מלוה עוברת א"ל לבזבז יותר מהומש כמ"ש הרב בא"ח ס"ס ...

ואם יש סכנה אבר נ"ע אי דמי לממון או לנפש עיין בריב"ש סי' שכ"ו ובא"ח סימן שכ"ח סי"ז ונראה לקולא: ד דוקא ואין ר"ל בפניהם ממש אלא שיודעין מהעבירה והכי מוכח בש"ס ופוסקים גבי והא אסתר פרהסיא הוי ...

דמסאנא. פירש רש"י שדרך העובד כוכבים לקשור כך ודרך הישראל לקשור בענין אחר וכגון שיש לד יהודית בדבר ודרך ... אפילו שנוי זה שאין כאן מלוה אלא מנהג בעלמא יקדש השם בפני חבריו והרי"ף פי' בהעובד כוכבים שאותו זמן ... אדומות והישראל היו עושים שחורות כדי שלא ילבשו מלבוש עובד כוכבים וכתב מהרי"ק דהיינו כמ"ש רש"י שיש לד ... דהרמב"ם מפרש דדוקא בכה"ג שלא ילבש מלבוש עובד כוכבים שהוא מלות ל"ת ע"כ: ו על ישראל לבד. אבל אם מדינת מלכותו אע"פ בהישראלים בכלל לאו שעת השמד מיקרי: ז אפילו ארקתא כו'. כתב ב"י דהדלעיל ...

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

דפרהסיא הוא לשעת הגזרה והב"ח פסק דבשעת הגזרה אפי' לא מכוון להנאת עצמו יהרג ואל יעבור (מבא"כ בפרהסיא) ודעת רש"י אינו כן וגם אין דבריו מוכרחים וגם בהג"ה ממהרי"ח דפרק קמא דכתובות הניח זה בצ"ע ולכן י"ל דספק נפשות להקל ועיין בפסקי מהרא"י סי' ר"ג: ח או שרוצים להשליכו כו'.

ובעובד כוכבים כגון אם כפפו קומתו להשתחוות לעובד כוכבים. הרא"ש רפ"ק דכתובות: ט א"צ ליהרג. אלא א"כ הוי בפרהסיא כ"כ רבינו ירוחם סוף ני"ו ומביאו בבדק הבית ותימה מנ"ל הא דהע"ג דכתבו התוספות והרא"ש ס"פ סורר ומורה ור"פ דכתובות גבי הא דפריך

(ה) דלפני עור כו'. שהישראל אין עושה כלום רק שנותן לו דבר שהעובד כוכבים מתחמם בו לחליל שלו: (ו) ועובד כוכבים הבא על בת ישראלית. פי' והיא פנויה על כן אין בה ג"ע דאי דרך זנות אין איסור רק מכח גזירה ב"ד של שם אי דרך התנות מלא תתחתן בם נפקא דהוי מבאר עבירות ואין ג"ע אלא באשת איש דישראל א"כ יבא הבא על העובדת כוכבים דמחייבי מיתות הם דקנאים פוגעים בו ומחייבי כריתות הסכימו ליה כ"כ ב"י בשם הרמב"ן ונ"ל לפי זה דאסתר פטור' היתה ולא ס"ל דרבה דלא תקרי לבה אלא לבית כמ"ש ב"י וכ"כ הר"ן בהסיה בפרק בן סורר בסי' קע"ע

(ר"ן פרק במה טומנין ונ"י פרק סורר ומורה) מיהו אם השעה צריכה לכך ורוצה ליהרג ולקיימו הרשות בידו (מהרי"ק שורש פ"ח בשם הר"ן)

(י) ח ובעבודת כוכבים ג"ע ש"ד [יא] אפילו בצינעה ושלא בשעת הגזרה [יב] ואפי' אין העובד כוכבים מכוין אלא להנאתו יהרג ועל יעבור:

הגה [יג] ודוקא כשאומרים לו לעשות מעשה כגון שאומרים לאיש לגלות ערוה או ביהרג אבל אם אונסים לאשה לבא עליה ח או ברוצים (ה) להשליכו על התינוק להרגו או שהוא כבר מוקפה ורוצים

[...]

הלוי בשיעבור עבירה אחת מעלמו ע"י זה הבוא לו הצלה מותר לעשות כן: (ז) תנו לנו אחד כו'. הכי איתא בתוספתא ומסיים בה אא"כ יחדוהו כשבע בן בכרי ובירושלמי פליגי בה ר"ל ורבי יוחנן ר"ל ס"ל והוא שחייב מיתה כשבע בן בכרי ור"י ס"ל אע"פ שאין חייב מיתה והרמב"ם פרק ה' מהלכות יסודי התורה פסק כר"ל ותמה ב"י למה לא פסק כר"י דקיימא לן כוותיה לגבי ר"ל בכל דוכתי וראיתי בהג"ה מיימוניות שהקשה ג"כ הכי וכ' שמהר"מ הביא לו ראיה לרמב"ם ממ"ש בהג"ה למעלה ונראה בהראיה היא מנוה דאיתא בירושלמי עולא בר קשבי הבעתים מגלה עירק ואזיל לגבי ריב"ל והב"י הביאו כאן והיינו שיש לדקדק בו מאי חטאו של ריב"ל בנסתלק אליהו מעליו ומהיכן היה

ממש הוא בה וכ"כ הטע"ז ואע"ג דדעת ר"ת דאפילו אשת איש כו'. מכל מקום אין כך דעת כל הפוסקים: טז אלא אם כן חייב מיתה. וכתב הרמב"ם ומכל מקום אין מורין להם כן לכתחלה וכו' ד"מ בשם הגה"מ שצריך לחזור לכתחלה על כל צדי לדדים קודם שימסרוהו ועיין בב"ח סעיף ד' שכתב כמה חילוקי דינים בזה והיה נראה לי שאין דבריו מוכרחים ולפי שהרחיק עדות וכ' שהתשובה בירר דבריו בראיה ברורה לא הבגתי עליו: טז אסור לאדם לומר כו'. עמ"ש הב"ח

וכ"כ מדברי הרמב"ם בפ"ה מהל' יסודי התורה: (סועיין בא"ס סי' ט"ו ובהגה"ה שם עונש הבא על העובדת כוכבי' והיה בו משום יהרג ואל יעבור) (סספר בדק הבית להרב ב"י נראה דס"ל דאין אדם רשאי לפגוע בעצמו או לתינוקות כדי שלא יעבירוהו על דת וע"ש בסימן זה): ט טור וכ"כ הרא"ש בריש פ"ב דעבודת כוכבים: נימוקי יוסף בפרק בתרא דקמא מכה דאמרינן הכי

כנסת הגדולה

(סימן קנ"ז בשו"ע סעיף ב') אסור לאדם לאדם לומר שהוא עובד כוכבים כדי שלא יהרגוהו כו'. ג"כ בסימן בגדים פ"ק קונם יין כדי לצורת מדרכנן נומר עבדת דגולה אלא לא יסיבנא כו'

דגול מרבבה

(סימן קנ"ז סעיף א' בהגה"ה) ונטמא אותה יטמאו כולם. וזה לשון המגיד משנה בפ"ה מהל' יסודי התורה כתב

איכו בכלל גילוי (ט) עריות (כ"י בשם הרמב"ן והפוסקים הנ"ל) (°) [טז] עובדי כוכבים שאמרו לישראל (ז) (יג) תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לא נהרוג כולכם אין לגר כ' יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל (רמב"ם פ' הנזכר) [יח] (יז) כל מקום שנאמר יהרג ואל יעבור אם עבר ולא נהרג אע"פ שחלל השם מכ"מ נקרא אנוס ופטור [יט] ודוקא שלא יוכל לברוח אבל אם יכול לברוח ואינו עושה הרי הוא ככלב שב על קיאו ונקרא עובד במזיד (כ"י בשם הרמב"ם פ"ה דיסודי התורה) (°):

ב טז [כ] ם *) אסור לאדם לומר שהוא עובד כוכבי' כדי שלא יהרגוהו אבל אם כדי שלא

[...]

לו להרגיש ולראות בלא לסמוך על המתניתין בהיא מפורשת דאם כן בכל יום לא נדע על מה לסמוך ונראה שאליהו היה מגלה לו כאן שיש במתני' ב' פירושים דהיינו או כר"ל או כר' יוחנן אם דוקא חייב מיתה או לאו והבוא גברא לא היה חטא כשבע בן בכרי והיה ריב"ל פוסק כר"י והוכיחו אליהו ז"ל דהבוא משנה כמשמעות' לאו משנת חסידים אלא כל חסיד יהיה מורא על ראשו במה כריב"ל דמספיקא אזלינן להקל בנפשות ולא מסרינן נפש על פי זה חש לה הרמב"ם ופסק גם כן כר"ל אלא דעדיין קשה למה פסק הרמב"ם אפי' אם הוא חייב מיתה אפ"ה

[...]

קנח (א) אין מסבבין להם המיתה. בפרק א"מ (דף כ"ו) תני ר' אבהו העובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין הך ולא מורידין פירושו שיש איסור להורידן וכן הוא בתלמוד בהוך פרק ארבע מיתות (דף כ"ו) דאמרו התם על פ"ד ישראל בעובד כוכבים פטור ומפרש התם דלא שייך למיתני מותר דהא אמרינן עובדי כוכבים לא מעלין ולא מורידין פרש"י לא מעלין אותם מן הבור מן המיתה ולא מורידין אותן אל הבור להמיתן בידים וכן פסקו התוספו' בפשיטות בפרק קמא דעבודת כוכבים (דף י') שהקשו על אנטונינוס דקטיל עבדיו והא אף בישראל אסור משום לא מורידין כו' והב"י כתב כאן הך אין מורידין אין פירושו באיסור להורידם אלא לומר שאין מצוה להורידם והכן משמע לו מן התוס' ע"כ והמעיין יראה סוגיא שלימה בפרק הרבע מיתות שזכרנו ומ"ש בשם התוס' היינו שהאה בתוספות בפרק אין מעמידין (דף כ"ו) שכתבו דאע"פ שאין מקיימין שבע מצות מ"מ רבינהו קרא להתיר דכתיב והיו לך למס ועבדוך ע"כ פי' דרבינהו קרא שלא חייב להמיתם והבין הרב ב"י מדבקטו התוס' להתיר ש"מ דגם אין מורידין הוא לשון היתר שאין חייב להורידן ולא היא אלא הכי קאמר שאין לווי מן התורה להעריש ורבנן אמרו שיש איסור בדבר אבל אם עשאו ודאי פטור כמו שהבאתי מהסוגיא דארבע מיתות ב"ד *) עוד הביא ב"י ראיה שכן נראה הרמב"ם שכתב אין מסבבין להם המיתה ואסור להצילם כמו שהעתיק פה בש"ע לשונו נראה שכ' כן דהיה משמע ליה לכתב מדל...

קנח א שאין כו'. מלחמה אבל בשעת המלחמה היו הורגין אותן בידים דאמרינן טוב שבעובדי כוכבים כו' כ"פ הב"ח... התוס' בכ"כ וג"כ ב"י: ב אין מסבבין כו'. כלומר אין מלוה להורידם... אע"פ שהם עוברים על ז' מצות בני נח ומיהו היכא דמקיימי ז' מצות בני נח משמע דאסור להורידם... וד"מ ומהרש"ל בביאורי סמ"ג... דפירושו דאסור להורידן עיין... וכשתעיין בש"ס פרק א"מ (... ע"ב) תראה שאין הוכחתו... ג כגון רועי בהמה דקה כו'... כרועים ההגונו משום דלא... והכמים עשו היזוק לדבריהם... ביתנו לב לשוב אבל גזלנים דא... מעלין. הוס' ומביאו ב"י... סימן ס"ב: ד שפקרו בגזל... שהיו מרעין בהמה שלהן... אחרות ובא"י בזמן שהיו רוב... בן ישראל: ה לעבודת כוכבים... בין עובד כוכבים בין יש... ו והם שכופרין בתורה כו'... כמבואר ה"ה או המבזה חביל... ת"ה וכן אמרו פ' חלק כ"ן...

קנח עובדי עבודת כוכבים להצילם מהמות.

ובו ב' סעיפים:

א* עובדי עבודת כוכבים מן עממין *) א [א] שאין בינינו וביניהם (א) מלחמה ורועי בהמה דקה מישראל [ב] בארץ ישראל בזמן שהיו רוב השדות של ישראל וכיוצא בהן ב (א) אין (א) (ב) מסבבים להם המיתה ואסור להצילם אם נטו למות ג כגון שראה א' מהם שנפל לים אינו מעלהו אפילו אם יתן לו שכר [ג] ג לפיכך אין לרפאותן אפילו בשכר אם לא היכא דאיכא משום איבה [ד] (דאז אפילו בחנם שרי אם לא יוכל להשמט אפילו בחנם (ב"י בשם הרמב"ן) וכן מותר היה לנסות רפואה בעובד כנעני אם תועיל) (תוס' ומרדכי פא"מ ובסמ"ג).

[ה] במה דברים אמורים בישראל בעל עבירות והעומד ברשעו ושונה בו תמיד ג כגון רועי בהמה דקה ד שפקרו בגזל והם הולכים באולתם ד אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת עצמו כגון אוכל נבילות לתיאבון מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו:

ב [ו] ה האפיקורסים והם שעובדים ה לעבודת כוכבים [ז] או העושה עבירות (ג) להכעיס [ח] אפילו (ד) אבל נבילה או לבש שעטנז להכעיס [ט] ו הרי זה כופר [י] והאפיקורסי' ז [יא] והם שכופרי' (ג) בתורה ובנבוא' מישראל היו נוהגין בזמן הבית...

*) לפי שהיו פרוצים בגזל ובוזים תוכות האדם לאדם.

בשם התוכחת מהרא"ם מ"ן: יז משנה מלבושו כו'. היינו שגזרו שיהרג כל הנקרא בשם יהודי אבל אם גזרו שמד על כל מי שלא ילבש לבוש עובד כוכבים יהרג ולא יעבור כ"י פר' הגוזל בתרא ומהרי"ק שורש פ"ח בשם הג"ה סמ"ק וכד"מ ס"ס כתב וז"ל כתב מהרא"י (בתה"ד סימן קנ"ו) דאפי' בשעת השמד אינו אסור אלא כשהעובדי כוכבים מכירין אותו ורולים לכופו לעבור אבל ללבוש בגד העשוי כבגדי עובדי כוכבים כדי דאז ליכא חילול השם שהרי אין העובדי כוכבים מכירין אותו ומיהו מדברי הנימוקי יוסף דלעיל היינו משמע דמחלק בהא דהא משני ואסור לשנות עקהא דמסאנא בענין אחר עכ"ל ותימה דלהדבה דעת מהרא"י ממש כדעת הנ"י עיין שם בתה"ד מבואר כך לסדיה: יח לשון דמשתמע לתרי אפי. היינו משום סכנת נפשות (ול"ע בהבו' מהרי"ל סימן פ"ו גבי מ"ב בה ומ"ש גוי קדוש כו' עד אבל אי הוי בדי לומר בלא לב ברולה להפך לדתם גם האנביים היו יכולין להגלל ע"י כך ותגלה ואם כמ"ש כבר כו' ע"כ) אבל משום ממון כגון ליפטר מן המכס או מס נראה דעת הרב דאסור וכ"כ מהרש"ל פרק הגוזל בתרא סימן י"ע דדוקא משום סכנת נפש שרי הא לאו הכי אסור מיהו אמרינן בש"ס דשרי לת"ח לומר עבדא דנורא אנא כדי ליפטר מן המס...

אשם אחת מסם דימסרו ונראה דגם זה תלוי בפלוגתא דחייב מיתה כ... בן בכרי שזכר רמ"א דלדעה השנים לא מהני יהוד כל אשם אלא דכ"ל דאם יחדו אחת מהן ואמרו אם לא תתנוה לטמאה אותה אני נהרוג כולכם דפשיטא דמהני בזה יחוד ומוסרין אותה דהא אין כאן מעשה מן האשה ואינו בכלל ג"ע ואם כן היא עלמה אינה בכלל אסרנו ואם העבור ע"כ מוסרין אותה אם יהודה כן גדאה לע"ד: (י) אם תוכל אשתו לבוא אליו. פשוט הוא דמ"מ לריך לשבות תשובה על זה דאיהו מיהו נתכוין לאיסורה כדאמרינן בר' חייא בר אבי בקידושין (דף פ"א) שכל ימיו עשה תשובה: (יא) מותר לברוח לבית עבודת כוכבים. שיטת הרא"ש שם וג"ד לאתרפא מעלי אפרה דשם יש אבק בימבוך כיון שהרפואה תלויה בעלי אבק דגם באבק אם אמר מעלין אתם והביא לו מאבירה דמותר וכן בזה הא דמליון הבורח...

שלא יכירוהו שהוא יהודי יז משנה מלבושו בשעת (יג) הגזר' מותר כיון שאינו אומר שהוא עובד כוכבי':

הגה [כא] ואפי' לובש כלאים (נ"י פרק הגוזל בתרא) [כב] ואע"ג דאסור לומר שהוא עובד כוכבים מכ"מ יוכל לומר להם יח לשון דמשתמע לתרי אפין (נמוקי יוסף פ' הגוזל) והעובדי כוכבים יבינו שהוא אומר שהוא עובד כוכבי' והוא יכוין לדבר אחר [כג] וכן אם יוכל להטעותם שהם סוברים שהוא עובד כוכבים שרי (ת"ה סימן קנ"ז) [כד] וכן בדרך זה מי שלבו העלה פינה ותופס באחת אים (י) אם תוכל אשתו לבא אליו (יג) ושיסבור שבא על הערוה שרי (שם בנ"י) יט [כה] וכל זה לא שרי רק במקום סכנה אבל שלא במקום סכנה כגון שילבש בגדי עובד כוכבים שלא יכירוהו שהוא יהודי ויעביר מכס או (יד) (יח) כדומה לזה אסור. (הגה"מ וג"י פרק הגוזל בתרא ות"ה סימן קנ"ו ושאר פוסקים):

ג [כו] יא מי שנתחייב מיתה (יא) מותר לברוח לבית עבודת כוכבים (טו) ולהציל את עצמו [כז] (וי"א דבשעת הגזרה אסור (כל בו) ועיין לעיל סימן קנ"ז):

בדי משום איבה א"ל אביי יכול לומר בני עומד על הגג כו' ה"נ בן כות והטור לא כתב בכופרים ובמסורות לא מעלין אע"פ שבבדייתא. אמרוהו היינו משום שעיקר הרבות' הוא להודיעו שאין בזה משום איבה כדפרישית וכבר נתן הטור בריטא כלל שבכ"מ שיש איבה יעשה כדי להנצל מן האיבה ולא רצה לכתוב מה שאמר אביי שיכול לומר בני עומד על הגג דאין זה רק פרט אחד ובאמת יש הרבה השמטות. בלאו הכי וע"כ נתן בזה כלל דתליא מילתא משום איבה וכל שיוכל להשתמט יעשה ויבמיט את עצמו וע"כ לא כתב גם בסיפ' לא מעלין מפא"כ בברייתא' דלא הוזכר בוס דבר בריטא שתלוי באיבה

אם יש בידו כח להרגם [יב] י להרגם בסייף בפרהסיא היה הורג. ואם לאו היה בא בעלילות עד שיסבב הריגתו כיצד ראה אחד מהם שנפל לבאר והסולם בבאר קדם ומסלקו והיה אומר הריני טרוד להוריד בני מן הגג ואחזירנו לך וכיוצא בדברים אלו.

הגה ועיין בחושן המשפט סימן תכ"ה מומרים שממרים עצמם לעבודת כוכבים ומטמאים עצמם בין העובדי כוכבים לעבוד עבודת כוכבים כמוהם הרי הם כמו מומרים להכעיס והיו מורידין ולא מעלין אותם (תוספות פא"מ) ומכ"ש אם בא לשוב לא החמירו עליו שקשה לפרוש מהם וחיישינן שלא יחזור לסורו. (ת"ה סי' קנ"ח):

הלכות עבודת כוכבים　הקמח

קנט (א) דבר תורה מותר להלוות כו'. בטור כ' הטעם דטעמא דרבית דכתיב וחי אחיך עמך ועובד כוכבים אין אתה מצווה להחיותו כו' עכ"ל יש מקשים ממה דאיתא בפירקין (דף ע"א) אר"נ ב"י מי כתיב אל תקח מאתם מאתו כתיב מישראל ופרש"י וכי כתיב גר ותושב לענין וחי אחיך עמך הוא דכתיב שאתה מצווה להחיותו ואל תקח מאתו כבך קאי דוקא אאחיך ולא אגר תושב עכ"ל ש"מ דהאין רבית ולהחיותו תלויים זה בזה וצ"ל לתרץ דכיון דכתיב שנית וחי אחיך עמך אחר שכתב אל תקח מאתו כבך ש"מ דלענין לקיחת רבית תלתה התורה בחיותיה דבזה תחיה את אחיך ולא עובד כוכבים וגר תושב אבל לענין שאר חיותו כללה התורה גם גר תושב בריבה דקרא דכתיב וחי אחיך עמך: (ב) והאידנא מותר. הטעם בטור לפי שא"א לנו להשתכר בשום משא ומתן אם לא עמהם אם כן לא שייך שמא ילמוד ממעשיו ברבית טפי משאר משא ומתן ע"כ וא"ל למה לא גזרו גם בימי חכמי התלמוד על כל משא ומתן שלא יהיה עם עובד כוכבים שלא ילמוד ממעשיו וא"ל דמילתא דלא שכיחא היתה ולא גזרו בה רבנן דא"כ אמאי גזרו בלפני אידיהן במשא ומתן ונראה דבמשא ומתן שהיה ג"כ עם ישראל לא אמרינן שילמוד ממעשה העובד כוכבים טפי משל ישראל משא"כ ברבית שלא היה רק דוקא עם עובד כוכבים ומ"ה עכשיו שכל משא ומתן הוא עם העובד כוכבים ושייך ביה שמא ילמוד ממעשיו ואפ"ה לא גזרו גם ברבית לא גזרו: (ג) מומר מותר להלוותו בו'. דהא אין אתה מצווה להחיותו ואין להקפות הא עובר על לפני עור

קנט א וחכמים אסרו. משום גזירה שמא ילמוד ממעשיו וכו' ליכא למיחש להכי: ב והאידנא מותר. לכל אדם כו' רבית משום שאי אפשר לנו להשתכר ונתן עמהם אם כן לא שייך ברבית

הלכות רבית

קנט שמותר להלוות לעובד כוכבים ולמומר ברבית. ובו ג' סעיפים:

א (א) א דבר תורה (א) מותר להלוות (ב) לעובד כוכבים ברבית *) **א** ג וחכמים (א) אסרוהו ג אם לא כדי חייו או לת"ח [א] או ברבית דרבנן **ב** (ב) [ב] ד והאידנא מותר (בכל (ב) ענין) (הטור):

ב (ג) ה מומר מותר להלוותו ברבית **ג** [ג] ואסור ללוות (ג) ממנו ברבית:

הגה [ד] (ג) ויש מחמירין אף במומר להלוותו (המרדכי והגהות מיימוני בשם ראבי"ה ורש"י וסמ"ג ובמהרי"ל) **ד** (ד) וטוב (ד) להחמיר אם אפשר להשמט ממנו:

ג ה ו כותים יש להם דין (ה) מומר לעבודת כוכבים. הקראים

*) ברית כרת בישראל ע"פ התורה שיהיו יחד לחברה גומלי חסד זה לזה תנם לבלי יקח איש מאת רעהו רבים ונשך והכרי שאינו מבני ברית מובן שאין להם הזכות הזה שיש לאחד מבעלי החברה ומותר לקחת רבית מהם.

ביאור הגר"א

קנט [א] או ברבית דרבנן. (רמב"ם) סה"ת והטור וכתב בסה"ת משום דגזירה לגזירה לא גזרינן וצ"ל שזהו דפריך שם מסיפא איתביה לוין כו' ולא פריך מרישא ג"כ אבל מקבלין כו' (דברים כ"ג) משום דהתם רבית דרבנן (וע"ל סי' קע"ז כ"ק א') וכמ"ש בסה"ת דבל קרוב לשכר ורחוק להפסד אינו אלא רבית דרבנן לכן התירו ליתומים שם א'

חידושי רע"ק

(סי' קנ"ט ש"ך סק"ג) משום לא תשיך. כיון דהיו מורידים אותו אלא דהמומר מוזהר רבית למומר אינו עובר רק משום לפני עור. דלא היו מצווים להחיותו בזה הלוה עובר ג"כ

ו [ה] י הקראים אין להם דין מומרים ואסור להלוותם ברבית ואין צריך לומר (ו) (ו) שאסור ללוות מהם ברבית :

הגה וע"ל סימן קנ"ז וקכ"ד דין א וכן . [ו] תינוק שנשבה לבין העובדי כוכבים ואינו יודע מתורת ישראל כלל דינו כקראים ואסור להלוות לו ברבית (כך משמע מב"י לדעת הרמב"ם) ז ולכן (ז) מומרת לעבודת כוכבים שיש לה בן מן העובד כוכבים ח שהבן הרי הוא כמוה ונקרא מומר (ז) אסור להלוות לו ברבית (מרדכי פ' החולץ) דהוי כתינוק שנשבה לבין העובדי כוכבים :

קנג גודל איסור הרבית ועד היכן צריך ליזהר ממנו . ובו כ"ג סעיפים :

א א צריך ליזהר בריבית וכמה לאוין נאמרו בו ואפי' (א) הלוה הנותנו והערב א (ב) והעדים (א) עוברים :

הגה [א] ואין חילוק בין אם מלוה לעני או לעשיר (הגהות מיימוני פ"ד מהל' מלוה ולוה) [ב] והא דלוה עובר דוקא ברבית דאורייתא (ג) אבל ברבית דרבנן ב אינו עובר אלא משום לפני עור וגו' (ר"ן פ' זה בורר ובב"י פא ג וכ"כ ר' ירוחם ג"ח) :

ב ב כל הנותן ברבית (א) נכסיו מתמוטטים [ג] ג ונאלו כפר ביציאת מצרים [ד] ד ובאלהי ישראל :

ג ה התולה מעותיו לומר שהם ג של עובד כוכבים ומלוה אותם ברבית הקב"ה יפרע ממנו :

קס (א) נכסיו מתמוטטין כו' . בברייתא סוף פרק (אלו נערות) [איזהו נשך] ולא עוד אלא שמעידין מכה רבינו הכה ותורתו אמת (כלומר על דרך סגי נהורא) באומרים אלו ידע שיש ריוח בדבר לא היה כותבו ולכאורה

ולכאורה תמוה וכי לא ידע שיש ריוח טוב למלוה ברבית ונראה פירושו שאומרים שיש ריוח טוב ללוה במעות שלוקח ומרויח בו הרבה וע"כ אין עליו איסור אם נותן רבית כך הם אומרים המלוים ברבית:(ב) נותן לו יותר מדעתו . א"ל ממ"ש בחושן משפט סימן רל"ב סעיף ב' במי שמוכר יותר במעות שכאן מיירי אחר ...

ד [ה] י אפילו אם הלוה (ב) נותן לו יותר (ג) (ד) מדעתו בשעת הפרעון שלא התנה עמו ואינו אומר שנותנו לו יותר בשביל רבית ד אסור .

(ומיהו אם לא היו המעות בידו דרך הלואה רק דרך מכר מותר ה (ג) בהה"ג) (ב"י בשם תלמידי רשב"א ונימוקים בשם תוס') :

ה [ו] י אפילו אם אמר ליה בשעת לקיחת הרבית (ה) אני נותנו לך במתנה ו אסור (ד) לקבלו ממנו [ז] ח אבל אם לקח ממנו רבית וצריך להחזירו לו ז (ו) מועלת מחילה לפטרו [ח] כמו בכל גזל .

[ט] (מתנה על מנת להחזיר ברבית אסור) (ר"ן פ"ב דקידושין) :

ו ט אסור להקדים הרבית או לאחר אותו כיצד נתן עיניו ללוות ממנו והיה משגר לו דורון (ג) ה [י] ופירש (ה) (ז) בשביל שילוהו (טור ובב"י בשם מהר"ם)

ז [יא] או שהוא ׳ מתנה (ו) מרובה דמסתמא הוי כאילו פירש לו (פס בכס סמ״ג) בשביל שילוהו זו היא רבית מוקדמת לוה ממנו והחזיר לו מעותיו והיה משגר לו דורון בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו זו היא רבית מאוחרת [יב] ואם עבר ועשה כן ה״ז אבק רבית:

ז ׳ [יג] צריך המלוה ליזהר (ז) מליהנות מהלוה יא שלא מדעתו כל זמן שמעותיו בידו אפילו בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו [יד] אבל אם נהנה ממנו מדעתו מותר בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו ובלבד שלא יהא דבר של פרהסי׳ [טו] כגון יב לדור בחצרו ולהשתמש בעבדיו:

ח (ד) יא אפילו לבניו ובני ביתו אסור להלות ברבית אע״פ שאינו מקפיד עליהם יג ובודאי נותנו להם (ח) במתנה:

ט יב לא יעשה מלאכה לחבירו על מנת שחבירו יעשה עמו אח״כ מלאכה שהיא יותר כבדה ואפי׳ לעשות עמו אותה מלאכה עצמה אסור אם הוא בזמן שהיא יותר כבדה כגון שזה מנכש (פי׳ תולש העשבים הרעים מתוך הטובים) עמו (°) בגריד וזה מנכש עמו ברביעה:

הגה [טז] ואם אחד מלוה מעות לחבירו על זמן מה כדי שיחזור וילוהו פעם אחרת כזמן הראשון יש אומרים שאסור (מרדכי פפ״ג ותשובת הרא״ש כלל ק״ח סי׳ ט״ז) ולא דמי לעושה עמו מלאכה וחוזר ועושה עמו יד דגבי הלוואה הוא נוטל וי״א דמותר אם אינו מלוה לו לזמן ארוך יותר ממה שהלוהו (ב״י בשם ס״ה ומרדכי בשם מהר״מ) ועיין לקמן סימן קע״ז:

י [יז] יג אסור ללמד את המלוה טו [יח] יד או את בנו מקרא [יט] או גמרא כל זמן שמעותיו בידו טז [כ] אם לא היה רגיל בזה מקודם:

יא אם לא היה רגיל להקדים לו שלום טו אסור להקדים לו:

יב (ה) [כא] טו לא יאמר לו הודיעני אם בא איש פלוני ממקום פלוני:

הגה [כב] וכן אסור (ח) רבית דברים בעלמא הסור (טור) [כג] ואפי׳ לעיבת הנאה בעלמא כמו שיתבאר בסוף הסימן. אסור לקדם הפסק בהנאה מלוה כגון שהיא חייבת לו ומרויח לו הזמן כדי שתתקדש לו (גמרא פ״ק דקדושין):

יג (ו) יז מותר לומר לחבירו הילך זוז (ט) והלוה עשרה דינרים לפלוני יז [כד] יח והוא (ז) שלא יחזור ויקחנו (י) מהלוה [כה] יט וגם לא יאמר הלוה למלוה פלוני יתן בשבילי יח כ ויש אומרים שצריך גם כן (ט) שלא (יא) יפייסנו הלוה לתת למלוה בשביל שילוהו:

יד [כו] כא אסור לומר אלוך מנה על מנת (יב) שתתן זוז לפלוני [כז] (או לסקדם) (במרדכי דא״ג) [כח] אפי׳ אם אותו פלוני הוא עובד כוכבים אע״פ שאינו חייב לו (טור סי׳ קס״ט). יט [כט] (יא) כב ורבית קצוצה (פי׳ שקצץ והתנה לתת כך וכך בשביל שמלוהו) הוא. [ל] (ואין חילוק בין אמר המלוה כך או שאמר הלוה מעצמו כך והוא מלוה לו מפוס זה) (ב״י בשם תפו׳ רשב״א):

טו כ [לא] כג יש אומרים שאסור לומר לו (ח) אמור לפלוני שיתן (יג) לך ד׳ דינרין ואלוה לך מעות:

טז (ט) מותר לומר לחבירו הילך זוז ואמור (יב) לפלוני שילוני ואפי' לבן המלוה מותר לומר כן [לב] והוא שיהא בא גדול (י) [לג] ואינו סומך על שלחן אביו:

הגה [לד] י"א (יג) דאסור וכו' ... (מרדכי בשם ר"י) ...

יז **כד** תלמידי חכמים שהלוו זה את זה [לח] דברים של מאכל (יב) ונתן לו יותר על מה שלוה ממנו **כה** עד (טו) חימש ה"ז מותר שהדבר ידוע שלא נתן לו אלא מתנה:

הגה ויש מתירין (יג) אפילו בסתמו מתחלה כך [לט] ובלבד בדבר מועט (הגהות אשיר"י וכ"מ דעת הטור וכ"כ דעת הרב המגיד) [מ] ומכל מקום לא ירגילו תלמידי חכמים עצמם בכך מפני המון העם שלא ילמדו מהם (הגהת מיי' פ"ד מהל' מלוה וסמ"ג לאוין קצ"ג):

בק"כ כן מוכח בכ"ס ופוסקים : **כו** וכן נוהגין . ובכל מקומות שהייתי לא ראיתי מנהג זה וגם חקרתי ודרשתי ולא שמעתי שנוהגין כן אע"פ שלא נשנו להלווהן בכ"ד מ"מ ברבית דרבנן גם כן אין מלוין אלא על דרך היתר כמו שאר מעות : **כז** יש מקומות כו' . ג"ז לא שמעתי בשום מקום אלא שמהרי"ל כתב כן בזמנו והאריו נמשך הרב : **כח** שרי . ואף על פי כן אם טוען שמקבל לא קבלתי אלא פלגא בשכר ופלגא בהפסד

הינו ת"ת אע"פ בהתגה וזהו לשון התגה לא מהני תיקון זה והוה רבית קצוצה כיון שהתנה ומ"ש כתב רמ"א כאן שפיר י"א אפילו בהתנה מתחילה כך שזהו גריעותא באמת מ"מ כיון שזכר לשון מתנה מהני וכמו שאמרנו וככל ניחא : **(יד)** במעות של יתומים . הב"י מסיק דאלמנה אין לה דין יתומים בזה כיון שהיא מתעסקת בשלה כשאר נשים : **(טו)** כל זמן שלא תגדיל כו' . ומיהו מי שאין אביו רוצה לפרנסו ולהתעסק בצרכיו אין לו דין יתום בזה ב"י בשם תרומות הדשן סימן פ' : **(טז)** נאמן בלא שבועה . הנה כי דברי הג"ה זאת נמשכים אחר מה שכתב ב"י בסימן קע"ז בשם תשובת הרשב"א בענין לוה שקבל עליו בשעת הלואה בשטר לפרוע מה מ' מכל מקום *) לא ירדתי לסוף דעתם בזאת דנראה דמיירי שהיתום יש לו שטר על הלוה מכל מקום למה יהיה נאמן בלא שבועה ואפשר דמיירי שיש ליתום

יח [מא] כל רבית דרבנן מותר **(יד)** במעות (יח) של (טו) יתומים [מב] או של הקדש עניים [מג] (יט *) או תלמוד תורה או צורך בית הכנסת:

הגה **כו** וכן (יז) (כ) נוהגין להקל (ב"י בשם הרמב"ם והרא"ש) [מד] אע"ג די"א מהמירין דאינו מותר רק בבית דין (מרדכי דא"ג ... ע' סוף ע"א) . **כז** יש מקומות שנוהגים שאפוטרופוס מלוה מעות יתומים ברבית קצוצה [מה] ומנהג טעות הוא ואין לילך אחריו (מהרי"ל ...) וכל אפוטרופוס שעושה כן ע' בחושן המשפט סי' ל"ד אם נפסל. (כא) אבל ברבית דרבנן **כח** (כב) שרי **(טז)** **כט** [מו] (כג) כל שלא הגדיל היתום (יח) לעסוק במעותיו כדרך שאר אנשים אע"פ ... הוא בן י"ג שנה הוא"ל ולא הגיע לכלל דעת מקרי יתום לענין זה ... בשם ת"ה והכרי ב"י גופיה) [מז] מי שחייב ליתומים והשבא לפרוע ... שנתן להם רבית ורוצה לנכות מחובו והיתום טוען שלא קבל ... היתום **(טז)** (יט) נאמן בלא שבועה (בית יוסף בסימן קע"ו בשם תשובת רשב"א) :

יט [מח] ל אפוטרופוס שהלוה מעות היתומים ברבית קצוצה (יז) לא אם הלוה (ג) (כד) נטל להלקו כל כך ריוח כמו שהתנה לתת להם (כה) חייב ליתן להם :

כ [מט] לא אם עבר האפוטרופוס והלוה מעות יתומים ברבית קצוצה והאביל היתומים (יח) **לב** (כו) פטורים מלשלם אפילו לכשיגדלו :

הגה [נ] וכן האפוטרופוס פטור מלהחזירו (תשובת הרשב"א) וה"ה מעות של הקדש עניים או שאר מלוה (ב"י בשם תשובת הרשב"א) **לג** [נא] ומיהו אין המלוה (כז) נאמן לומר דמעות של הקדש היו (יט) אלא בראייה (ריב"ש סי' תס"ח) **לד** ועיין לקמן סי' קס"ט אם האפוטרופוס מותר ללוות מעובד כוכבים לצורך יתומים :

כא [נב] אי אוזיף ק' בק"כ מעיקרא ק' בדנקא ולסוף

לה אסור מדאורייתא . דכתר מציקתא אזלינן : לז וע"ל סי' קס"ט . סי"ג בהג"ה ובסי' קע"ג ס"ה : לז ע"מ שכל מלאכה כו' . כלומר שהמלוה הוא בעל מלאכה והלוה אינו בעל מלאכה אלא שנותן לאיזה בעל מלאכה אם לריך לבוש מלאכה אסור להלוות לו ע"מ שכל מלאכה שתבא לידו ליתנה לבעל מלאכה יתנה למלוה אבל אם הלוה הוא בעל מלאכה והוא מלוה לו על מנת שיעשה לו מלאכה בזול פשיטא דהוי רבית קצוצה לכ"ע וכ"כ בתשו' מבי"ט ח"ב סי' כ"ג דף פ' ע"ב דאפי' היכא בשיש חייב לו שכר והרהיב לו זמן בשביל כן אם הוא דבר קצוב ובער ידוע הוי רבית קצוצה אפי' למ"ד (לקמן סי' קס"ו ס"ב) בחגר דהוי אבק רבית כיון שלא התנו בשעת מתן מעות מודה הכא דדוקא בדור בחגר דלאו מידי יהיב ליה אע"ג דעומד להגרא הוי אבק רבית הבל אם קצבן לתת לו לא עכ"ל ואע"ג דמדברי ה"ה בהבאתי לקמן סי' קס"ז ס"ק ז' לא משמע הכי מכל מקום שם אכן קי"ל אפי' בחגר דהוי רבית קצוצה כמ"ש שם בס"ק ח' ע"ש . עיין בא"ח סי' ק"ע סי"ג מדין זה והכל עמי מה שהאלכלתי דהוי רבית :

נאמן לגבי יתומים בשבועה שהרבית בא להם והם מפסידים מה בהקור זה הרבית : (כ) ולבסוף ק"ד . אפילו אם הוזלו פרועות וכן שאתים חטים בבלב אע"פ שהוזלו החטין ועמדו שלש בדמי שתים : (כא) מפני פקוח נפש . ב"י כ"כ בשם התוספות פ"ב דעבודת כוכבים (דף כ"ו) ודאייה מנה שמלינו בעובדים שלום מיהורם בן אחאב ברבית כדי לפרנס הנביאים שנחבאו במערה וכ"ל דהכא מיירי ג"כ כה"ג שאין אדם בשר רולה להלוות בחנם רק יש ישראל רשע אחד שרולה להלוות ברבית מותר ליקח ממנו הלוואה ברבית מפני פיקוח נפש אבל המלוה פשיטא שעובר איסור דמה פיקוח נפש יש לו בלייך ליקח רבית אדרבה מוטל עליו להלוות בחנם שנאמר לא תעמוד על דם רעך וכמו במאר ישראל חייבים בהלותו כן הוא חייב מגילא אין כאן פיקוח נפש אלא מלד שהוא אינו רולה ללות בחנם ואין ללמוד מיהורם בבאמת עשה כן בעבירה שישראל מותר היה כמ"ש התוספות שם וה"כ לא היה לבעל הב"ע לקבוע זה בפ"ע דמלד המלוה הוא יש באמת איסור ומלד הלוה פשיטא הוא שהרי אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש והתום' שכתבו כן לא באו ללמד בוה חידוש אלא כתבו דרך

(כ) ולסוף ק"ב לה (כג) אסור מדאורייתא [נג] לג ואי אוזיף ק' במאה ואייקר אסור מדרבנן :

כב לד מותר ללוות ברבית (כא) מפני (כד) פקוח נפש :

הגה לן ועיי"ל סי' קס"ט ובסי' קע"ג דאסור ללוות ברבית לצורך קהל ואפילו אינו רבית קצוצה כל שכן ברבית קצוצה דאסור ולא כמו אלו שנהגו להקל בקלת מקומות להלוות וללוות לצורך קהל ברבית קצוצה ואין להם על מה שיסמוכו אם לא שנאמר במחשבים לרכי קהל לפקוח נפש או לצורך מצוה כמו שיתבאר לקמן סימן קע"ב אבל אין לסמוך על זה כי אם לצורך גדול (רוב הג"ה הם ד"ע) :

כג [נד] לה המלוה מעות לז על מנת (כב) שכל (כה) מלאכה שתבא לידו יתן אותה למלוה לעשותה אסור :

הגה [נה] ולמאן דאמר טובת הנאה הוי ממון מיקרי רבית קצוצה וכך דקדק הב"י מלשון הרא"ש) מאחר שהתנו מתחלה בכך ואפילו לא התנו מתחלה אם אינו רגיל לעשות בלאו הכי אסור [נו] וכן כל טובת הנאה אבל אם כל אחד מחזיק טובה לחבירו לפעמים הלוה למלוה ופעמים לסיפך שרי (הגהות מרדכי דא"ג והגהות מיי' פ"ה דמ"מ) :

קסא (א) כל דבר אסור כו' . בטור כתב הוץ מקרקע כגון שהלוה לו חמשה נפנים כו' והוא נלמד מכלל ופרט שיש בפסוק דבפינן גופן ממון ומטלטלין ילאו קרקעות שאין מטלטלין ילאו פחות משוה פרוטה שאין גופן ממון והרמ"ה ס"ל דפחות משוה פרוטה מקרי ממון אלא שאין מוליאין אותו בדיינים וכתב הרא"ם אבל בעבדים ובעבדות ליכא למעוטי דלא שייך רבית אלא בהלוואה דניתן להוצאה אבל בשאלה לא שייך רביה אלא בכירות והקשה ב"י דאטו עבדים ובעבדות מי לא שייך בהו הלוואה בנותן לו עבד אחד שיתן לו אחר זמן שנים אחרים וכן בשטר כו' ור"ל שלא יחזור לו אותו העבד בעין והוא עליה שם הלואה וכתב מו"ח ז"ל דבזה הוה באמת רבית גמור ודבריו תמוהין דלא קאמר הב"י אלא דשייך גם בעבדים רבית בכה"ג אבל מ"מ התורה מיעטה גם העבדים דבכל מקום שממעטינן מכלל ופרט

קסא א כל דבר כו' . יש מחלוקת בין הפוסקים אי שייך רבית בהלואת קרקע וכתב הב"ח דיש להחמיר וכן נראה דעת המחבר והרב : ב ואפילו בפחות כו' . עיין פרישה : ג אבל אין מוציאין אותו בדיינים . נראה דאפילו הדיינים רולים להזדקק ליבא בדין אין מוליאין אותו ודלא כהטע"ז שכתב הטעם משום שאין בית דין נזקקין לפרוע מש"פ כדאיתא בח"מ סי' ו' ע"כ ועוד דהא כתב המחבר שם דגומרין אפילו בפחות מש"פ ע"ש : ד אבק רבית כו' . נראה דוקא א"ר לכ"ע אבל היכא דיש מחלוקת בין הפוסקים אי הוי א"ר או ר"ק אין מוליאין מהלוה אי תפס וע"ל סוף סי' קע"ז : ה לא אמרו כו' . כתב ב"י בשם בס"ה דכל א"ר דבשטרא מגבינן ליה ולא מגבינן ליה דהשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי כו' ע"כ וכן הוא לקמן ר"ס קע"ז סעיף קטן ב' ובתשובת ר"מ אלשיך בן חיים סימן קי"ג : ו או בדיין ישראל שטעה כו' . וה"ה אם פסקו לו לשלם מחמת שלא היה לו לאיש ואחר כך

קסא דין אבק רבית ואיזו נקרא רבית דאורייתא . ובו י"א סעיפים :

א (א) א [א] א כל דבר אסור ללוות (א) בתוספת ב [ב] (ואפילו) (טור בשם רמ"ה) בפחות משוה פרוטה יש איסור רבית ג [ג] אבל אין (ג) מוציאין אותו בדיינין :

הגה [ד] (א) כללא דרבית דכל שהוא (ב) אגר (ג) נטר אסור [ה] בין שהוא דרך מקח בין שהוא דרך הלואה [ו] אלא שבדרך מקח אינו רק אבק רבית שהוא מדרבנן (לשון הטור) :

ב ב אבק רבית (ב) אינה יוצאת בדיינים [ז] ג ואם בא (ג) לצאת ידי שמים (ד) חייב להחזיר :

[ח] (מלבד רבית מוקדמת ומאוחרת אפילו לצאת ידי שמים אינו חייב להחזיר) (ב"י בשם תשובת הרשב"א) :

ג ד [ט] ד אבק רבית אם (ד) תפס לוה משל מלוה מפקינן מיניה :

ד ה [י] לא (ה) אמרו דאבק רבית אינה יוצאה בדיינים אלא בשאכל המלוה מדעת הלוה ח אבל אם קודם שאכל טען עליו שלא יאכל והוא הוציא ממנו על כרחו בדיני העובדי כוכבים ו או בדיין ישראל שטעה והכריחו לשלם יוצאה בדיינים :

ח [יא] ו *) רבית דאורייתא שהוא בדרך הלואה בדבר קצוב (ג) יוצאה בדיינים (ו)(ה)[יב](*) שהיו כופין ז ומכין אותו עד שתצא נפשו ח אבל אין בית דין יורדין (ז) לנכסיו [יג] וכן בהלוהו ט על חצרו ואמר ליה על מנת שידור בו חנם [יד] או שישכרנו לו בפחות וכיוצא בו:

ו ח לקח רבית קצוצה ומת (ד) [ו] *) אין (ח) הבנים צריכים להחזיר י אלא אם כן היה יא [ז] דבר מסויים כגון פרה וטלית ועשה אביהם (ט) תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת:

ז [טו] ט אם בא לעשות תשובה יב מעצמו להחזיר הרבית אם הוא דבר מסויים מקבלים ממנו ואם אינו דבר מסויים יא אם רוב עסקו ומחייתו ברבית יג (ה) אין (י) מקבלין ממנו כדי לפתוח לו דרך לתשובה וכל המקבל ממנו אין רוח חכמים נוחה הימנו:

ח יב מי שהיה נושה בחבירו דינר של רבית ונתן לו בשבילו ה' מדות של חטים והיו נמכרים ד' בדינר צריך להחזיר לו ה' מדות [טז] ואם רצה להחזיר לו דמיהם דינר ורביע רשאי (ט) שהמקח קיים יד אע"פ שנעשה באיסור: (ועיין לקמן סוף סימן קע"ה):

שפתי כהן

...כך בכלל בלאו שברבית הוא וכל כיוצא בזה: ז ומכין אותו כו'. כדין שאר מצות עשה דכתיב וחי אחיך עמך: ח אבל אין ב"ד כו'. נראה דאם כבר החזיר הרבית על פי ב"ד או מעצמו ואח"כ חזר ותפס מכל לוה בעד הרבית יורדין לנכסיו דהא ה"ל גזל וכן ואם מההיא לקח ר"ק בע"כ כל לוה כ"ל: ט על חצרו כו'. ע"ל סימן קס"ו: י אלא אם כן כו'. שאז חייבים להחזיר משום כבוד אביהם ועי' בתשובת מהר"ר יוסף כהן מקראקא סימן ס"א: יא דבר מסויים. כתב הפרישה דל"ד אלא כל דבר שהוא בעין כמו שגזלו כו': יב מעצמו. הכל עומד במקומו מוליכין ממנו בע"כ: יג אין מקבלין כו'. כתב הריב"ש דמכל מקום הם חייבים להחזיר לצאת ידי שמים והביאו האחרונים ועי' בח"מ ר"ס שס"ו: יד אע"פ שעשה כו'. ע"ל סוף סי' קע"ה ובח"מ סוף סי'

טורי זהב

פירוש בשביל המתנה המעות נותן לו שכר: (ג) יוצאה בדיינים. נראה דוקא אם תבעו ונראה מדברי רש"י פרק הרבית (דף ס"א) וז"ל והיו כופין אותו ב"ד להחזירו אם תבעו בחייו עכ"ל ומזה כתבתי בח"מ סי' ע' בההוא שטען אין לו לשלם ולא נמצא לו ממון רק מה שלקח אחד כבר ממנו רבית קצוצה והעסה בה לקחת זה הרבית בשביל הלוה דאין הדין עמו דכיון שאין כאן תביעה מן הלוה אין שום כפייה מה"ב"ד על המקבל הרבית להחזירו. ועוד ראיה דהא אמרינן כאן דאין הבית דין יורדין לנכסיו רק שהיו כופין אותו לקיים מצות עשה וחי אחיך עמך כמו שכתב ב"י בשם נימוקי יוסף וכאן אין שייך זה דהא בשטלא הרבית לא יבוא לחיותו של זה: (ד) אין הבנים צריכים וכו'. דאמר קרא [illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

חידושי רע"ק

[illegible]

באר היטב

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

יד אפרים

[illegible]

גליון מהרש"א

[illegible]

מקור מים חיים

[illegible]

עצי לבונה

[illegible]

יד אברהם

[illegible]

ט י היה חייב לו דינר של רבית ונתן לו בו גלימא או כלי טו (י) צריך (יא) (יא) להחזיר לו [יז](הואיל והוא (ה) דבר מסויים) (טור):

י יד אם המלוה שכר מהלוה חפץ באותו דינר של רבית ולא היה ראוי לשכרו אלא בחצי דינר (ו) טז מוציאין ממנו כל (יג) הדינר:

יא [יח] טו שטר שיש בו רבית [יט] בין של תורה טז בין של דבריהם גובה את הקרן לבדו [כ] והוא שהוא (יג) ניכר שהוא רבית: הגה (ז) כגון שהוא מפורש בשטר יז הקרן בפני עצמו (הרא"ש והמרדכי והגהות מיימוני וב"י ותוס' והג"ה ומה"מ סי' נ"ב דלא כהרמב"ן) או שלא היה נכתב בשטר (ח) רק הקרן ועדים מעידים על הרבית (טור) (ט) יח [כא] וכל מי שבא לידו (יד) יקרע השטר יט דחיישינן שמא יגבה בו הרבית (הגהות מיימוני פ"ד ותוס' ומרדכי והג"ה בשם תוספתא). י אבל אם אינו מפורש אלא שבולל הקרן עם הרבית (י) אינו גובה בו כ (יב) אפילו (טו) הקרן (ועיין בחושן המשפט סימן נ"ב):

שפתי כהן

ר"ה: טו צריך להחזיר לו. הלוי דוקא ולא תמורת כספו דלא לימרו גלימא דמכסי ביה גלימא דרביתא הוא: טז מוציאין ממנו כו'. כתב ב"י שהרשב"א בתשובה נסתפק אילו אומר לו אתן לך י"ב דינרים רבית ע"מ שתלוי שאינה נשכרת אלא בי' תסבור אותו בי"ב דהוי מפקינן מיניה לא מפקינן אלא י' דהא בעיקר סתגלי לא היה יכול זה לקבל כ"א דמי שכירות הבית שאינה נשכרת אלא בי' ע"כ ומביאו ד"מ: יז והקרן בפני עצמו. והרבית בפני עצמו. וגבי אפילו ממשעבדי והעדים לא נפסלו אפילו ברבית דאורייתא דלא הטימון עליו נשך לא משמע לאוקמי אלא בלוה ומלוה כן כתבו התוספות והרא"ש ורוב הפוסקים וכן נראה דעת המחבר בח"מ סי' ל"ד ור"ס נ"ב: יח וכל מי כו'. הרישא קאי אכל כשלא נכתב בשטר רק הקרן פשיטא דלא יקרענו: יט דחיישינן שמא יגבה בו הרבית. בב"י מסיק דאפי' מפורש בו רבית דאורייתא חייבין לב"ד טוען וכ"כ בד"מ: כ אפי' הקרן. דגזרינן שמא יגבה הרבית בתורת קרן ומיהו היכא דהלוה מודה י"א דגובה וכמ"ש הרב בח"מ סי' נ"ב ע"כ. וכתוב בתשובת משאת בנימין סי' ל"ד דמ"מ ה"ל הלוה ליתן שום דבר מהריוח שהרויח במעות של המלוה אפילו הרויח הרבה אלא שרשאי לקנסו ליתן מהריוח לעניי העיר:

טורי זהב

אל תקח מאתו נשך לדידיה אסר רחמנא ולא לבריה: (ה) דבר מסויים. דלא נימא גלימא דמכסי בה הא סוה גלימא דרביתא וכן בכל דבר שהוא מסויים: (ו) מוציאין ממנו כל הדינר. בגמרא איתא דלא יוכל לומר כי סברתי בעיקר היינו שכייתי סובר שבא לי בריוח משום הרבית אבל עכשיו בתני לריך להחזיר הרבית כדאמרי כ"מ הוא התורה דיכול לומר סברת וקבילת. ונראה פשוט דס"ה אם קנה ממנו חפץ או קרקע באותו סך שנקח הרבית לא די להחזיר לו המקח עכשיו דכיון שבוא סבר וקיבל המקח הוי ליה כאילו נתן לו במזומן כל הדינר כיון דלדידיה היה שוה לו דינר ועכשיו אינו יכול לכופו שיקח ממנו החפץ דכבר נתחייב לו דינר בעדו והוא אינו חפץ ליקח בחובו חפץ זה דאינו שוה אלא חצי דינר וזה דנקט בגמרא ובטור בזה בשכירות ולא במקח דרבותא קמשמע לן דאף בשכירות דלא אלים קניניה כ"כ כמו במקח אפ"ה יכול לומר סברת וקבילת מכ"ש במקח דאלים קנייני' דסבר וקבל וכן מורה לשון הרמב"ם שכתב שהרי בדינר שכר ממנו והרי קבל עליו וזה פשוט שייך גם במקח שהרי קנה בדינר ושכן קבל עליו. כתבתי זאת לפי שבפרישה כתב מדאמר שטור שכר ולא קנה יש לדקדק דבקנה חפץ ממנו בדינר ואין שוה אלא חצי דמחזיר לו הכלי בעין בקנאו מה שאין כן בשכירות דכבר השתמש בו דחייב דמים דמי שכירות בכבר עבר עכ"ל ולענ"ד לא נראה כן [illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

חידושי רע"ק

[illegible]

באר היטב

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

בית לחם יהודה

[illegible]

ברכי יוסף

[illegible]

מקור מים חיים

[illegible]

עצי לבונה

[illegible]

יד אברהם

[illegible]

באר הגולה

[illegible]

הגהות הגר"א

[illegible]

נקודות הכסף

[illegible]

כנסת הגדולה

[illegible]

קסב שלא להלוות סאה בסאה. ובו ה' סעיפים.

א (א) א אסור ללות א סאה (א) בסאה [א], ב אפילו ב לא קצוב לו זמן לפרעון [ב] וכל כל דבר ג חוץ (א) ממטבע כסף [ג] (ג) ד היוצא ג (א) בהוצאה דשמא יתייקרו ונמצא שנותן לו יותר ממה שהלוהו ה אם לא [ב] שיעשנו דמים שאם יתייקרו יתן לו אותם הדמים ואם לא עשהו דמים ונתייקרו נותן לו הדמים שהיו שוים בשעת הלואה (ג) ואם הוזלו נותן לו הסאה שהלוהו:

הגה [ד'] יש מי שכתב (ב) ד דבזמן הזה (ג) מטבע של זהב דינו ככסף ולוין זהוב בזהוב וכן נוהגין להקל ואין למחות בידם כי יש להם על מי שיסמוכו (פסקי מהרא"י סי' נ"ד) [ה] יש מי שאומר דמותר ללות ככר לחם בככר לחם כמטבע של כסף דמאחר דדבר מועט הוא לא קפדי בני אדם להדדי בזה (הטור והרבה פוסקים ועב"י) וכן נוהגין להקל:

ב (ג) ו אם יש לי מעט ה [ו] מאותו המין אפילו אין המפתח בידו

שפתי כהן

קסב א סאה בסאה כו'. הלואה סאה בסאה הוא מדרבנן והלכך אינה יוצאה בדיינים: ב לא קצב כו'. ע"ל ס"ג בהגה"ה. ג אז כו', לאפוקי אם אינו יוצא אז אע"פ שהיתה יוצאת מקודם כגון מטבע שנפסל אסור כדאיתא בטור ובפוסקים: ד דבזמן הזה כו'. כלומר אפילו מאן דאוסר בזמן הש"ס להלות דינר זהב בדינר זהב היינו משום דבזמנם היו המטבעות כסף טובים ותשובים ומעט נחשת היה בהן והיה הדינר זהב נחשב פירי לגבייהו משא"כ בזה"ז דהמטבעות כסף רובן נחשת. שם. מיהו כתב שם בשם התוספות דלעולם דינר זהב יש לו דין מטבע כסף ע"ש וכ"כ ב"י בשם תשובות הרשב"א דינר זה שהוא מטבע יוצא ודאי מותר דאיהו מטבע ולאו איהו דאייקר וזל אלא הפירות ובהדיא גרסינן כו' ע"ש ועיין בח"מ סי' ר"ג ס"ג וד': ה מאותו המין דוקא. אבל מעות

טורי זהב

קסב א אסור ללות סאה כו'. נ"ל דדרך מקח מותר דהיינו אם מוכר לו סאה וישלם לו בזמן קצוב סאה אחרת אחרים דהוה קרוב לשכר ולהפסד דהא אפי' בהלואה אין כאן איסור אלא מדרבנן תמילא כשהוא דרך מקח מותר לגמרי דהא מן התורה מותר בדרך מקח אפילו בקרוב לשכר ורחוק להפסד וכזה מותר אפי' מדרבנן אין שייך לומר מקח טעות כשמתייקר כמו שנזכר אי"ה בסי' קע"ג סעיף ט' וכ"כ בהדיא בנמוקי יוסף יתחילת פרק ז"ל דכל דרך מקח וממכר אבק רבית הוא והקילו בו בענין זה שהוא פירות בפירות עכ"ל: (ב) דבזמן הזה מטבע של זהב כו'. הטעם דבזמנינו רוב בני אדם יש להם מטלטלין ברשות' דשוה זהב ואם היו רוצים למכרם בזול יכולים למכרם והוה כלוה סאה בסאה ויש לו אפי' אין לו רק זהב אחד יוכל ללוות עליו כמה זהובים אבל גבי סאה בסאה לא מהני מטלטלין רק מזומנים דאין דרך לקנות פירות רק במזומנים אבל דרך הוא למכור מטלטלין בעבור זהובים

וכן כתוב בפסקי מהרא"י סימן נ"ד: (ג) אם יש ללוה מעט כו'. בגמרא פרק הזהב אמרינן דרב אוזיף דינרין מברתיה דר' חייא אתא לקמיה דרבי חייא א"ל זיל שלים לה טבין ותקילין ופרכינן והא פירי נינהו והוי ליה כמלוה סאה בסאה דאסור ומשנינן רב דינרי הוה ליה והוי ליה כאילו אומר המתן עד שיבוא בני כו' וכתב ב"י בשם הר"ן משמע מהכא דכל כהאי גוונא אפי' לא אמר בהדיא וטעמא דכל שיש בידו שרי משום דמעכשיו אלו שבידו הם נקנים למלוה וכשהוקרו הוקרו ברשותו דכיון דרבית סאה בסאה הוא דרבנן לא גזרו בכהאי גוונא עכ"ל ויש לתמוה מאי קא

ו לוה עליו (ד) כמה סאין ז לפרוע סאה בסאה [ז]: ואם אין לו כלום מאותו המין יתן לו המלוה מעט מאותו המין (ד) ח [ח] או (ה) ילוהו לו ואחר כך ילוה לו כמה סאין (ד"ע דלא כתלמידי רשב"א):

הגה [ט] היה ללוה מעט מאותו המין פקדון ביד אחר הרי זה כאילו היה בידו אבל אם אחרים חייבים לו לא מקרי יש לו (ב"י וכן משמע בגמ' דאייתו נסך) [י] וכן אם יש לו במקום אחר ואין למלוה דרך לשם (הגהות מרדכי) [יא] לוה שאמר שיש לו מעט מזה המין יוכל המלוה להלוות לו ואינו צריך לחוש לדבריו (שם בשם ר"ת). [יב] אף דמותר להלוות לו כשיש לו מאותו המין היינו שהם אבל אם המלוה מתנה שאם יתייקרו חטים ישלם לו חטים ואם יוזלו יתן לו מעות דמי שווייס כשער של עכשיו אסור דהוי קרוב לשכר ורחוק להפסד (ריב"ש סימן י"ה):

ג ח היה לאותו מין (ה) (ו) שער בשוק קבוע ט [יג] וידוע י לשניהם י מותר ללוות סאה בסאה:

שפתי כהן

מעות אפי' בכדי שיכול ליקח כל אותו המין אסור כן הסכמת הפוסקים וכ"כ ב"י: ו לוה עליו כמה סאין. אפילו כולו ביחד ואל"ל קני כוס אח"ז דבשביל כל סאה וסאה שלוה אנו רואין הסאה שלו כאלו היא נחלטת מיד למלוה ואם מתייקר ברשותו מתייקר טור ופוסקים: ז לפרוע כו'. כב"י ואין לריך שיהא דעתו להקנות כנגד אותו המעט דה"כ בעם הארץ דלא ידע ליתסר אלא עיקר טעמא משום דכיון דמדרבנן הוא בטעמא כל דהו אקילו ביה והב"ח כתב דדוקא שיהא דעתו לכך דאל"כ נתכוין א' מהן לשם רבית ואסור (וכ"ל בגם דעת ב"י כן וכ"ל דאף לדבריו היינו לכתחלה אבל אם לוה והיה לו מעט מאותו המין אע"פ שלא היה דעתו לכך שרי וחייב לבלם וכן משמע לכאורה מדברי הרא"ש וט"ו בסעיף ס' : ח או ילוהו לו כו'. והב"ח פסק כתלמידי רשב"א דדוקא בנותן לו במתנה או מקנה לו מותר אחר כך ללוות

טורי זהב

ליה כאומר עד שיבוא בני כו' והלא די כמה בתירך דרב הוי ליה דינרין ותו קשיא לי מאי הלקא דעתיה דרב בהלך לדין לפני רבי חייא וכי לא ידע רב דמי שיש לו מותר ללות סאה בסאה אלא דבר ברור הוא דהמעשה היה שבהי' דרבי חייא לא ידעה שהיה לו דינרין לרב ולא גילה לה בשעת הלואה ומ"מ אין בשעת הלואה לא על רב ולא עליה איסור דרב לא אמר לה הלוויני דינר בדינר אלא סתם הלוויני דינר והספר שישלם לה בדבר שיתר וכן משמע הלשון רב אוזיף דינרין ולא דינרין בדינרין ואיירי דאח"כ נתייקרו הדינרין והיה רב סובר אע"פ שבאמת היו לו מ"מ כיון שלא ידעה אסור לה ליקח דינר זהב כדין סאה בסאה אם נתייקר וגם שם נתייקרו הדינרין והשיב רבי חייא שישלם לה טבין ותקילין וברשותה יתייקרו אע"פ שלא ידעה מ"מ תקנו חכמים הדינרין שברשותו של רב לה ומקולי הדברים אמרו כאן כיון שהאיסור רבית בזה הוא מדרבנן ועל זה כתב הר"ן ש"מ כו'. *) ואין לסקבות ממה שכתב הרמב"ם וב"י מביאו וכ"פ בסמוך סעיף ג' היה לאותו המין שער בשוק וידוע לשניהם משמע דידיעה שניהם בעינן וכמ"ש בב"י שאני התם דלא שייך לומר שנקנו לו למלוה דהא של אחרים הם דסיינו אגבי השוק וה"נ אין היתר אלא שידעו שיש שער בשוק

ממנו אבל בהלואה כיון דתחלת ההלואה להלואה ניתנה אסור ע"ש וכן הטע"ז הסמיך הך דילוהו כו': ט וידוע לשניהם. כב"י דהני כשידעו דילא השער אע"פ שלא ידעו בכמה ילא וכתב עוד אבל מתשובת הרא"ש שבסוף סי' זה (סעיף ה') משמע דלא בעי ידיעה כלל שהרי לא הלריך אלא שיברר שילא השער או שהיה ללוה סאה אחת ואלו ידיעת השער

וכ"פ ב"י וב"ח: **יא** אימת שירצה. והא שרי אפילו בקבע לו זמן כן הסכמת הפוסקים והאחרונים ודלא כהרמב"ם וכתב הרא"ש מיהו בהומר לא אקבל הפרעון קודם הזמן אסור ללוות על שער בשבוק אבל אם יש לו הטין אפי' בהא אין להבוד ע"כ ומביאו ב"י וד"מ ומשמע מדבריו שם לסדיה דאפילו הינו אומר לא אקבל הפרעון עד בעת היוקר אלא אומר לא אקבל עד הזמן אע"פ שאין ידוע שיתייקר השער אז אסור

קס"ג. וכתב עוד דאם ילא השער במקום אחד אע"פ שבמקומות שבסביבותיו לא ילא סומכים על מקום ההוא: (ו) שיתן הארים הזרע. פי' שבארים יש היתר ללוות מב"ה סאה בסאה מטעם שאין כאן הלואה אלא כאלו התנה ביטול ב"ה הסאה שהרשות מקדם בגו וזה מועיל דוקא אם נעשה בתחלת ירידתו של ארים להקרקע דנוכל לומר דאדעתא דהכי נחית וקבל עליו כן

הגה וע"ל סי' קע"ס איזה מקרי שער קבוע [יד] והא דיכול ללוות על שער שבשוק היינו דהלוה יכול לפרוע לו **יא** אימת (ז) שירצה אבל אם התנה שלא יקבל פרעון עד שעת (ח) היוקר אסור (הרא"ש בתשובתו וסמ"ק וכל בו):

ד י מלוה אדם את אריסיו (פי' ארים הנוטע או זורע שדה חבירו ויש לו חלק או שליש בפירות) סאה בסאה לזרע בין קודם שירד הארים לשדה בין אחר שירד במה דברים אמורים במקום שנהגו (ו) שיתן הארים הזרע יא אבל במקום שדרך בעל הקרקע ליתן הזרע אם (ט) כבר ירד הארים לשדה אסור:

ה (טו) יב הלוה לו סאתים חטים ועשה לו שבר עליהם יב אם לא (ז) יברר המלוה שיצא השער יג בשעת הלואה או שהיה ללוה מעט מאותו המין ישבע (י) הלוה שלא יצא השער ושלא היה לו כלום מאותו המין ולא יפרע אלא דמים שהיו

שוים בשעת הלואה יד [טז] (ואין המלוה יכול לומר (יא) (ד) הקניתי לו מעט מבלי ע"י אחר (ח) דלא מהני בלא דעת הלוה) (טס) יג ואם יתחייב לו חטים וההלואה היתה במקום אחר והתביעה במקום אחר והחטים יקרים יותר במקום התביעה לא ישלם לו אלא כשויין במקום ההלואה:

הגה [יז] לא התירו ללוות סאה בסאה אלא באלו תטים בסאה תטים טו אבל (ט) באה תטין בסאה (יב) דוחן אסור טו אע"פ בה בשער אחד ויש לו דוחן (טור בשם הרא"ש ובה"ת):

קסג דין הפוסק חיטין להיבו בשער של עכשיו. ובו ג' סעיפים:

א (א) א מי שהיה נושה בחבירו מעות ואמר לו תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהם חטים א"ל צא ועשה אותם עלי בשער של עכשיו ויהיה לך אצלי חטים בהלוואה **א** [א] ב אם יש לו חטים (ב) **ב** [ב] כשיעור מעותיו (ג) ג מותר [ג] (א) אפי' לא יצא (ה) השער (ד) **ד** ואם לאו **ה** (ג) אסור

[ד] ג אפי' יצא השער (כ"י בשם רמב"ן והרב המגיד שם וכן כתב רמב"ן והרשב"א) [ה] (ונאמן המוכר לומר שיש לו וא"צ לאייס לדבריו) (הגהות מרדכי דאיזהו נשך) כדלעיל סימן קס"ב:

דוקא כן נראה לע"ד: (ח) דלא מהני בלא דעת הלוה. *) קשה לי מאי שנא מפרוזבול בח"מ סי' ס"ז סעיף כ"ב דמהני אפילו שלא בפניו דשקילו בו כיון בשוה מדרבנן וכאן נמי הוה מדרבנן דהא סאה בסאה הוא מדרבנן וכבר כתב ב"י סי' קס"ב וז"ל כיון דמדרבנן היא בטעם כל דהו הקילו בה וק"ו הוא מפרוזבול דכאן טפי מסתבר דניחא ליה ללוה בזה שהוא מקנה לו דאל"כ יעשה גם הוא איסור א"כ ודאי ניחא לגם כאן מהני כשמקנה לו שלא בפניו וצ"ע: (ט) סאה חטין בסאה דוחן אסור. הטעם בסה"ת כיון שהם בני מינים ולפעמים אינם שוות ע"כ ולא תקשה ממ"ש בסי' קס"ג סעיף ב' תן לי חטין בתוכי רוצה למכור וליקח יין דשרי ביש לו דהתם מכירה ודרך מכירה כן הוא נמכור כדי להרויח בו א"כ מה שאין כן בהלואה שאסור להרויח בפרעון הלואתו:

קסג (א) מי שהיה נושה כו'. אבל אם נותן לו עתה המעות על חטין יתבאר בסימן קע"ה: (ב) כשיעור מעותיו. ולא דמי להלוואת סאה בסאה דסימן קס"ב סעיף ב' דסגי אפי' במעט דהתם אנו מחשבין אותה טיפה כאילו היא מוגעת למלוה נגד טיפה במלוה לו ואחר שלוה בהיתר טיפה יש לו שתי טיפות מלוה עליה עד שתי טיפות וכן לעולם משא"כ כאן במכירה דאין בייך לומר כן. כן כתב נימוקי יוסף ריש פ' הרבית בשם רשב"א מבמע כאן דמה במלוה לו מיטיל כאילו נותן לו במתנה ועי' מ"ש בסימן קס"ב סעיף ב' ועי' מה שכתוב הי"ס בסימן קע"ג סעיף ז': (ג) מותר אפילו לא יצא השער. פרש"י דכיון שיש לו זוכה בהו כאי מהשתא ואע"ג דלא משיך ואם נתייקרו ברשותיה נתייקרו ולא הוה ליה רבית כיון שאם בא לחזור קאי עלייהו במי שפרע ואע"פ שלא יצא השער הואיל וקא מוזיל גבי: (ד) ואם לאו אסור כו'. לשון רש"י בזה כן הוא ומיהו כיצד דאין לו לאו כאיסורו הבא לידו דמי דסיכא דיהיב ליה זוזי לו מעט מאותו המין לוה עליו כמה שאין דהתם כיון שלוה סאה אנו רואין כאילו לוה סאה כנגד סאה שיש לו וכן לעולם אבל במכירה אין המכירה חלה אלא על מה שיש לו וע"ל סי' קע"ג: ג מותר. משום דזכי ביה מהשתא ואע"ג דלא משיך כי מייקרי ברשותיה מייקרי ולא הו"ל רבית הואיל ואם בא לחזור קאי עלייהו במי שפרע. רש"י: ד ואם לאו אסור. אבל אם נותן לו עתה מעות על הטים ליתנם לו כל השנה כשער של עכשיו מותר אם ילא השער אפילו אין לו חטים כאשר יתבאר בעזרת השם עד כאן לשון הטור והוא לקמן סי' קע"ה ע"ש וכתב הפרישה משמע דאינו יכול לחשוב החטים אלא בדמי השער ולא בזול יותר דנראה כרבית אבל אינו מוכרע עכ"ל ול"כ שהוא מוכרע פוסק

מדקאמר אם ילא השער וגם מדקאמר כשער של עכשיו וכן מוכח בפוסקי' וע"ו לקמן סי' קע"ג ס"ז ע"ש ופשוט הוא: וכתב ב"י דללוות ע"מ באם לא יתן לו לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו אסור כיון דמהמת הלואה קאתי עכ"ל ומביאו ד"מ וע"ל סי' קע"ה כ"ו בהג"ה: **ה** אסור. דבמה

שם כן נראה. וס"ס לכל אחר ב' מינים וכ"כ בדרישה ופשוט הוא: **טז** אף על פי שהן בשער אחד כו'. כתב הטע"ז אפי' ילא השער בכל מינים דהט"ז דאמרינן לעיל ס"ב דבילא השער של הטים לבדו מותר הכא במלוה על דוחן גרע טפי כו' וכן מבואר בבה"ת שער מ"ו ח"ס דף ע"ב ע"ב אע"פ דכ' ורחייס מדתקנתא יאמר אדם לחבירו נכום עמי ואעדור עמך בסדר ניכוש ועידור כמי שיש לו כן וגם עכביו בשער אחד ואפילו הכי אסור כיון בהם שתי מלאכות ופעמים שאינן שוות ואסור ע"כ וע"ל סימן קע"ג ס"ק י"ז. כתב הריב"ש סי' בנ"ו דאוכן בלוה מבמטון כור חטים כו' עד וזה גובה מעותיו ע"כ ומביאו ב"י וכ"כ הטע"ז:

קסג **א** אם יש לו חטים כו'. דוקא אם יש לו הטים אבל אם יש לו מעות כשיעור ביכול לקנות בהן חטים אסור. כ"פ ב"י וד"מ וב"ח: **ב** כשיעור מעותיו. ול"ד לדלעיל סי' קס"ב ס"ב דבים

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

קסד (א) ממושכנת בידו. אפילו שנים הרבה וס"א שבכה קנאה לפירותיה אפילו הכי אסור להשכירה לו כיון שהוא לוה שלו יקבל מיניה יותר ממה שהלוהו וכל שכן אם לא החזיק בה כלל המלוה דלא קנאה כלל ולא הוה כאן רק הלואה בעלמא הכי אמרי' בגמרא וזה פשוט שאסור אפילו במשכנתא דסורא לגוי עלמא כמ"ש הר"א בסמוך וכב"י הביא פלוגתא הרשב"א הוה רבית קצוצה ולרמב"ם אבק רבית ובסימן קע"ב סעיף ב' יתבאר להלכה אימתי הוה רבית קצוצה: (ב) לבעל השדה. וכתב ב"י בשם תלמידי רשב"א דאם בא אחר נכנס מהמלוה יכול בעל השדה לשכור ממנו כיון דאפסקיה אחר שרי וכתב ד"מ אבל בתשובת רשב"א מביא ב"י אח"כ משמע דהפי' אחר באמצע אסור וכן הוא לקמן סימן קע"ב בשם הרא"ש: (ג) במשכנתא דסורא. מבואר לקמן סימן קע"ב דהיינו שהכותב לו כאופן שלא יצטרך לפדות ממנו אלא יאכל איזה שנים ויחזירנה בחנם דבזה אין שם הלואה עליו אלא בפירות: (ד) אם בא אחר כו'. תמוה הוא מה פסק בסעיף א' דיש מי שמתיר במשכנתא דסורא דהיינו אפילו ללוה עצמו ובלבוש כתב כאן דמיירי בלא החזיק המלוה בשדה *) ולא נראה לע"ד דכל שכן החזיק כלל בשדה לא קנאה והוה הלואה בעלמא כדאיתא בגמרא היתה קנאה דליהדר וליתכר ליה ובודאי לא נהגי כאן מה שיפסיק אחר בין גלוה ללוה ותו דא"כ היה לו לש"ע לבאר

קסד המשכן שדה לא יחכירנו

ובו ד' סעיפים:

א א מי שהיתה שדה (א) ממושכנת בידו א לא (א) יחזור ב וישכיר אותה (ב) לבעל השדה [א] ב ויש מי שמתיר לעשות כן (ג) ג במשכנתא (ב) דסורא:

הגה [ב] ובלבד שלא התנה מתחילה על כך (ריב"ש סי' פ"ה) [ג] וגם שכבר החזיק המלוה בשדה אבל בלאו הכי לכולי עלמא אסור (ב"י סימן קע"ב בשם תשובת רשב"א):

ב [ד] ג משכנתא דסורא (ד) אם בא אחר ושכר אותה מהמלוה ד מותר לחזור (ג) ולהשכיר אותה לבעל השדה (וע"ל סימן קע"ב):

ג (ה) ה ד מותר למכור שדהו לאחר (ד) ולהתנות עמו שיחכירנו (פי' החוכר הוא איש שמקבל עליו שדה חבירו לעבדה בתנאי שיתן לבעל כך וכך פירות בין יעשה השדה פירות בין לא יעשה) לו אח"כ:

ד הלוהו על שדהו ה וא"ל אם לא תתן לי מכאן ועד ג' שנים הרי הוא שלי ולא אמר מעכשיו ו בענין שאין המקח קיים תוך ג' שנים לא יאכל הפירות [ה] ו ואם אכלם הוי רבית קצוצה ויוצאה בדיינים:

הגה [ו] ויש אומרים דמה שאכל תוך ג' שנים לא הוי אלא אבק רבית דהוי כמשכנתא בלא נכייתא (ב"י לדעת הרא"ש וטור ורש"י ותוס' ותלמידי רשב"א והאגור מביאם ב"י בח"מ סימן ר"ז ס"ס י"ג) וכמו שיתבאר לאחר שלש שנים ז צריך (ה) להחזיר וכן עיקר

ו ונתן לו כו'. דוקא מכך בדרך קנין גמור הא לאו הכי משמע אפילו אמר ליה תחלה הלויני חטים וגם לבסוף כ"מ: ז ועדיין הם שוים מאה. אבל לו מעות ולא חטין וגם הטור כתב בהדיא ואמר לו אין לי מעות כו' פוסק אע"ג דאין לו ריוח זה לקנותו במעות שקיבל דחטים מצויים לו כו' אבל זה אין בידו כמה יקנה ודמי לרבית ע"ל מדכתב אין בידו כמה יקנה משמע דאפילו מעות אין לו וכ"כ הרא"ש בהדיא אין גם מלשון התלמוד משמע כן שאמר תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהם חטים וא"ל חטים יש לי שאני נותן לך כו' מדאמר חטין יש לי משמע שאינו מרוצה בנתינת המעות והיינו שאין לו מעות לשלם דאילו יש לו למה הוא מקבל ליקח החטים בשער היוקר אא"כ בשער של עכשיו ולא מחזיק הריוח לעצמו אלא ודאי שאין לו עכשיו מעות ועל זה אמר אא"כ שאם אין לו חטין שאסור כיון שגם מעות לא היה לו ועוד דאיים דכסי' שקודם זה כתב הטור בשם הראב"ד שאין יכולין ללוות על סמך שער שבשוק אא"כ יש לו מעות ללוה כו' במשמע מיניה דכי יש לו מעות מפלו מהכי כיון שיכול לקנות לו והכא כמי דכוותיה וא"ל לדעת ר"ן

ב י הרי שהיה לו חטים ועשה הלואתו עליו ובא אחר זמן ואמר ליה תן לי חטים שאני רוצה למכרם וליקח בדמיהם יין א"ל צא ועשה אותם עלי יין [ו] כשער שבשוק עתה [ז] אם יש לו יין הרי זה (ג) מותר (ה) ואם לאו אסור (ר"ן וכ"י):

ג ח אמר לו הלויני מנה א"ל מנה אין לי חטים במנה יש לי ו ונתן לו חטים במנה [ח] (ב) כמו שהוא השער וחזר ולקחם ממנו בצ' (ו) ז [ט] (ועדיין הם שוים מאה) (ב"י בשם ה"ר) [י] אם פרע לו לבסוף המנה (ז) בפירות ח מותר אבל אסור לפרוע במעות מפני הערמת רבית ט [יא] מאחר שא"ל תחלה הלויני (ה) מנה [יב] י ואם עבר ועשה הרי הוא מוציא ממנו ק' בדין שאפי' אבק רבית אין כאן:

הגה (ז) י [יג] וי"א דהוי אבק רבית (טור בשם הרמב"ן והרא"ש) [יד] וכל זה לא מיירי אלא כשלא התנו מתחילה על כך אבל אם התנו מתחילה לקנות ממנו בפחות יא הוי רבית (ו) גמור (המ"מ פ"ה דה"מ בשם הרמב"ן והרשב"א וכן הוא בנ"י) אפילו פרע לו פירות [אסור] (נימוק"י פ' א"נ):

...ית כי הכא שהלוהו מעות תחילה. כן נראה לע"ד לפי דעת הפוסקים שהבאנו דכאן ...שב"י כתב דלשון רש"י משמע לו דדוקא חטים בעינן כאן שיש לו ולא מעות וכן ... ...בתי להלכה ולא למעשה להקל כיון שהוא מתמיר: (ה) ואם לאו אסור. כתב ב"י ב... ...תחילה נקנו לו החטין מחמת הלואה מש"ה הכי בעינן בכל מה שיקח ממנו אח"כ ... ...אח"כ לפסוק על היין אפי' אין לו יין כיון שיצא השער והיינו במעמידו על הפת...

קסה דין המלוה על המטבע והוסיפו עליו.

ובו סעיף אחד:

א א * המלוה את חבירו על (א) המטבע והוסיפו על משקלו ב אם הוזלו הפירות מחמת התוספת ב (ב) מנכה לו שיעור התוספת ואפילו הוסיפו עליו כל שהוא ג ואם לא הוזלו מחמת (ג) התוספת אינו מנכה לו אלא נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה ג במה דברים אמורים כשהוסיפו עליו (א) ד (א) עד (ד) חמישיתו [א] כגון שהיה משקלו ד' ועשאוהו ה' אבל אם הוסיפו עליו יותר על חמישיתו (ב) מנכה לו (ה) כל התוספת אע"פ שלא ד הוזלו הפירות (ג) ה [ב] (ג) וה"ה (ו) למלוה על המטבע ופחתו ממנו:

הגה ועיין בח"מ סימן ע"ד אימת יוכל להחזיר המטבע שהלוה לו אע"ג דנפסלה [ג] ואם הוזלו הפירות ד מחמת המטבע החדשה ולא הוסיפו עליה נותן לו מטבע החדשה (גמרא) [ד] והיכא שעשו מטבע חדשה ולא ידענו אם הוסיפו אם פחתו הולכים בתר ז (ז) האומנים עובדי כוכבים דבקיאים בכך במסיתין לפי הזמן [ה] או הערכאות הממונים על כך (ב"י בשם כ"ה) ח [ו] ואם גזר המלך בכל מי שיפרע

קסו המלוה לחבירו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצרו.

ובו ג' סעיפים:

א המלוה את חבירו (א) א * לא יעשה (א) מלאכה בעבדו אפילו הוא בטל ב ולא ידור בחצרו חנם (ב) ולא ישבור ממנו בפחות [א] ג אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא (פירוש שאינה עומדת להשכר) וגברא דלא עביד למיגר ב [ב] ד ואם דר בו כבר כיון דחצר לא קיימא לאגרא אין צריך לתת לו אפילו לצאת ידי שמים ואפילו אם הוא גברא דעביד למיגר ג וגו ה ולהרמב"ם אפילו אם גברא דלא עביד (ב) למיגר הוי אבק רבית וצריך להחזיר אם בא לצאת ידי שמים (ג) ד [ד] (א) (והאר דקיימא לאגרא ה הוי אבק רבית (נ"ע) (טור) ועיין עוד בח"מ ריש סימן ע"ב):

ב אמר ליה הלוני (ב) ודור בחצרי [ה] אי קיימא לאגרא הוי רבית קצוצה ו' ואי לא קיימא לאגרא הוי (ג) אבק רבית:

הגה [ו] ודוקא בכהאי גוונא שאמר לו דור בחצרי בשכר הלואה אפי' לא קיימא לאגרא הוי כרבית קצוצה דמאחר שאמר לו בשכר מעותיך הוה ליה כאלו השכירו לו בעצמו (ב"י בשם תלמידי הרשב"א):

ואם הלוהו ואחר כך תבע חובו ואמר לו הלוה דור בחצרי [ז] יש אומרים ז שאינו (ד) אלא אבק רבית ח ויש אומרים שהוא רבית קצוצה ט והוא שיאמר לו כן (ה) בשעה שמרויח לו זמן:

הגה והוא הדין בכל רבית שבא לאדם דלא קנץ מתחלה יש מחלוקת זו אם הוא אבק רבית או קצוצה:

ג היכא דהוי אבק רבית [ח] יש אומרים שאפילו אם לא פרעו עדיין ותובע הלוה שינכה לו מחובו שיעור השכירות (ה) לא מנכינן ליה י [ט] ויש אומרים יא (ו) דמנכינן ליה:

הגה והסברא הראשונה (ג) היא עיקר (היא סברת הרא"ש והטור ור' ...) ... יב [י] מי שקבל מעות בהלואה מאחד ... יג רק עשה (ז) לטובת המלוה (ב"י בשם בעל התרומות):

קסז באיזה אופן מותר להלוות מעות בתנאי שיתעסק בו לריוח. ובו סעיף אחד:

א [א] א מלוה אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק בו לריוח המלוה עד שיהא שני מנים (א) א ויהיה (ה) באחריות המלוה עד אותו זמן

ולכשיהיו שני מנים (ס) יחזרו שני המנים למלוה ומשם ואילך יהיה כל הריוח ללוה [ב] ובלבד שיתן שכר עמלו עד שיהיו ב' מנים ב [ג] ג ואם (ג) התנה עמו מתחלה אפילו בכל שהוא שהתנה לתת לו בשכר עמלו סגי:

הגה והוא הדין איסקא במלוה לו ... (בית יוסף):

קסח קסט במה דיני רבית הנעשית באמצעות העובד כוכבים. ובו כ"ו סעיפים:

א א ישראל שלוה מעות מעובד כוכבים ברבית ובקש להחזירם לו ואמר לו חבירו תנם לי (א) א [א] ואני אעלה (ה) ב לו כדרך שאתה מעלה

קסח קסט (א) ואני אעלה לו כו'. דבכה"ג הוא נותן לעובד כוכבים ודומה לאומר לחבירו אני אלוה לך על מנת שתתן הרבית לעובד כוכבים דפשיטא דאסור אפי' אין המלוה חייב לעובד כוכבים כלום כיון דבשכר הלואה נותן לעובד כוכבים הרבית

לו ב אסור [ב] ג ואפילו כתב ישראל שני שטר בשמו לעובד כוכבים ונתן משכונות וגם נתן הרבית לעובד כוכבים אסור׃ [ג] וכל מה שנתן לעובד כוכבים מפקינן מישראל לראשון דהוי רבית קצוצה (ב"י בשם תשובת הרא"ש כלל ק"ח וכ"מ בטור ופוסקים) ד והוא הדין אם הישראל היה חייב מעות ג (ג) בלא רבית יש לו דין זה ה ואפילו העמידו אצל העובד כוכבים [ד] ואמר לו העובד כוכבים הנה לישראל זה והפטר ואני אתנה עמו (ב) שיתן לי קרן ורבית ד (ג) אסור׃

ב ו אבל אם קבל העובד כוכבים המעות מיד הישראל הראשון ונתן לשני ה מותר ו [ה] אפילו אם נותן (ג) (א) הרבית ליד הישראל (ד) הראשון (שם וכ"מ בטור ופוסקים)׃

ג [ו] ז וכן אם העמידו אצל העובד כוכבים ואמר (ד) ז (ה) הניחם על גבי קרקע וכן עשה ונסתלק ולקחן השני משם מותר׃

הגה ח [ז] וי"א אם אמר העובד כוכבים ליתנם לישראל השני דרך פקדון ואחר כך יהא בידו הלואה דשרי הואיל ולא יצא מתחת הראשון בתורת הלואה (ב"י בשם תלמידי רשב"א וג"י) [ח] ואם הישראל השני לא עשה הלואה עם ישראל הראשון רק עם העובד כוכבים וכו' (ה) לקבלם מישראל ראשון והישראל ראשון אינו רק כשלוחו של עובד כוכבים ט (ו) מותר אפילו נותן הרבית לישראל (שם בשם הגהות מרדכי)׃

ד [ט] ח עובד כוכבים שמלוה לישראל ברבית על מנת שיתן הרבית לישראל מותר׃

ה [י] ט אם ישראל הלוה לעובד כוכבים ברבית והעובד כוכבים מלוה אותם לישראל ברבית וחוזר ישראל הראשון ונוטל רבית מהעובד כוכבים אסור׃

הגה י ודוקא אם העובד כוכבים הלוה לישראל השני בשליחות ישראל הראשון וכמאן דאמר יא יש שליחות לעובד כוכבים לחומרא (וכן משמע בטור ורש"י והייתו) [יא] ואפילו אי אין שליחות לעובד כוכבים לחומרא (ו) מיירי יב דישראל כופה לעובד כוכבים ליתן לו רבית ויודע שהעובד כוכבים יכו׳ הישראל השני להוציא ממנו הרבית משום (ז) דמחזי כרבית וכו' אבל אם היה ליה לעובד כוכבים (ח) משכון מישראל שני שאין צריך לכוף אותו ידי ולא עשה בשליחות של ישראל הראשון לכולי עלמא שרי (ב"י בשם מרדכי והגהות מיי' פ"ה מה"מ) כמו שיתבאר בסמוך׃

ו י עובד כוכבים שלוה מעות מישראל ברבית וביקש להחזירם לו ומצאו ישראל ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו מותר [יב] יא ואפילו א"ל אני אעלה לו כדרך שאתה מעלה לו מותר שבשביל העובד כוכבים נותנם לו [יג] ואם העמידו אצל ישראל (ז) [יד] יב אע"פ שנתן העובד כוכבים המעות בידו טו הואיל (ס) ומדעה ישראל נתן יג אסור׃

הגה טז ויש מקילין ואפילו אם העמידו אצלו (טור בשם ר"ת ורא"ש) אבל העיקר כסברא הראשונה (ב"י בשם נימוקי פכ"ב בשם ר"ן) אבל במקום שנהגו להקל אין למחות בידם (תשובת רא"ש והגהמי"י)׃

ז [טו] יד ישראל שאמר לעובד כוכבים לוה לי מעות ברבית מישראל בשמך והמלוה לא ידע שבשביל ישראל הם יז המלוה (י) מותר טו והלוה עושה איסור (רא"ש וטור לרש"י) (ח) יח (ויש מקילין משום דאין שליחות לעובד כוכבים וכבר נתבאר דאין להקל רק במקום שנהגו להקל) (שם לר"ת)׃

ח [טז] טז ישראל שאמר לעובד כוכבים לוה לי מן העובד כוכבים ברבית (ט) והלך העובד כוכבים ולוה (יא) מישראל ברבית יט מותר׃

ט (י) [יז] יז עובד כוכבים שלוה מישראל מעות ברבית על משכון ובשעה פריית המשכון בא

ידע המלוה שלצורך ישראל הוא דכיון דהוי שליחותיה תו לא הוי הלואה ודלא כב"י. ד"מ: כ לא יאמינו. ומותר לו ליקח קרן ורבית מהישראל הואיל ולא ידע המלוה תחלה ו' בשודע עתה שהמשכון היה של ישראל בשנתן משכונו לעובד כוכבים ללות עליו מישראל ברבית מותר דמסתמא לא בעיק היתרא והכיל איסורא והקנייה ניהליה משכון לעובד כוכבים ועובד כוכבים קנייה במשיכה וכל מה שנותן לישראל בשביל העובד כוכבים הוא נותן. טור: כא ואם הוא יודע כו' אסור. דיש לחוש שמא לא הקנה המשכון לעובד כוכבים: כב מבוער הדבר. הואיל ובשעת ההלואה ידוע שהוא של ישראל: כג ומפקידם אצל הלוה כו'. ויפתחם בהם הלוה או ימכרם אך הלוה יתחייב להחזיר למלוה אותן או דמיהן. שם: כד מיהו אם המלוה כו' הרשות בידו. דוקא בכה"ג שהישראל נתנו מתחלה להשכינו אבל אם הישראל השאיל כליו לעובד כוכבים או אפילו להשכינם לפי שעה ויחזירם לו א"כ העובד כוכבים שהשכינם לישראל לזמן גזלן הוא וצריך הישראל השני להחזירם לראשון כדכתב המרדכי דהוי כגזלן בנטל מזה ונתן לזה (בח"מ סי' שס"ט) וכ"כ הכ"ח. והבית יוסף והרב לקמן סעיף י"א מחלקים בע"א: כה אם

(יא) עובד כוכבים שמשכן כו'. דדוקא בעובד כוכבים שלוה מישראל על משכון אמרינן בסעיף ט' דמותר דמסתמא הקנהו לו הכל כאן ודאי לא הקנהו לו דהא בעל כרחו לקחו ממנו ואם הישראל פודהו הוא כאילו שלא שלוחו עובד כוכבים ללות ברבית ואסור לדעת רש"י דלעיל ומש"ה אם המשכון לא ידע שהמשכון ימשכנו ביד הישראל ואין כאן שייכות שליחות כלל מותר אפי' לדעת רש"י: (יב) חוב על רבית והקנה אותו כו'. (*) זה פשוט אם כבר חייב לעובד כוכבים קרן ורבית יכול הישראל לקבל עליו וליקח מהישראל גם אותו רבית אלא דהכא בתשובת הרשב"א מיירי שישראל היה חייב לעובד כוכבים הקרן ורבית עדיין לא חל בא"ת שעת שהקנה עובד כוכבים לישראל אחר וצריך שתדע דאם הקנה לו במכר גמור לישראל אחר שביניהן באיסור גמור הוא (אלא) אפילו ליקח מהעובד כוכבים אלא מיירי שהקנהו לו בתורת בטחון וכשהולה העובד כוכבים יכול לסלק הישראל בזוזי וא"כ אינו אלא כמו משכון והיה לנו להתיר ליקח הרבית אפי' מיד הישראל כיון שעיקר הממון של עובד כוכבים על זה כתב דמשום הוא אומר הרבית יש לאסרו ובייש ע"ז וז"ל ודומה למה שאמרו בפ' איזהו כך עובד כוכבים שהלוה לישראל

ישראל ואמר שלי הוא המשכון כ לא (יג) יאמינו המלוה ועדים לא יוכל להביא כי לא יוכלו להעיד שאלו המעות עצמם שנתן המלוה לעובד כוכבים חזר ונתן לישראל כי יוכל לומר עככם לעצמו וממעותיו הלוה לו כא ואם הוא יודע שהמשכון של ישראל אסור להלות עליו ואף אם אינו יודע בודאי אם ידוע שהוא של ישראל כגון שהוא מלבוש שאין העובדי כוכבים רגילים בו כב מבוער הדבר ליקח רבית (°):

הגה וכל זה אינו אלא למאן דאית ליה שליחות לעובד כוכבים לחומרא אבל למאן דלית ליה מותר בכל ענין (ב"י) [יח] ולכן כתבו בשם ר"ת (ב) דמותר ליתן לכתחלה משכנות לעובד כוכבים אפילו לעבדו ושפחתו למשכנם אצל ישראל אחר אפילו הם ספריו והמלוה מכירן [יט] ואפי' אם חוזר המלוה כג (יג) ומפקידם אצל הלוה שרי הואיל ויד עובד כוכבים באמצע אין שליחות לעובד כוכבים (ב"י בשם מרדכי פ' א"נ ובהגהות אשיר"י בשם אביאסף וטור והגהת מיימוני וע"פ) וכבר כתבתי דאין למחות ביד הנוהגין להקל [כ] ואפילו אם הולך העובד כוכבים והישראל פודה המשכון שרי כד [כא] מיהו אם המלוה אינו רוצה ליתן המשכון לישראל בשלא העובד כוכבים (יד) הרשות בידו שהרי אין לו עסק רק עם העובד כוכבים (תשובת הרא"ש כלל ק"ח סימן ח' וכ"מ בפוסקים) [כב] ולכן צריך גם כן בתחלה שיהא המשכון שוה נגד מעותיו כדי שלא יהא לו עסק עם הלוה כלל אם ירצה (כן משמע שם):

י (יא) [כג] יח עובד כוכבים שמשכן לישראל בחובו ומשכן העובד כוכבים אותו משכון לישראל ברבית כה יט אם הישראל פודהו כו אסור (טו) ליקח ממנו רבית [כד] כ ואם אחריות החוב והרבית אינו על המשכון לבד אלא גם על העובד כוכבים מותר כא וכן אם הישראל הממושכן כז לא (טז) ידע שהעובד כוכבים הממשכן רוצה לכשבנו ביד ישראל מותר לקבל הקרן והרבית מיד הישראל:

הגה [כה] ישראל שחייב לעובד כוכבים (יב) חוב על רבית והעובד כוכבים הקנה אותו חוב לישראל אחר אם העובד כוכבים מקבל הרבית ונהגו לישראל השני מותר אבל אסור לישראל השני (יז) לקבל מיד הראשון משום הוא אומר רבית (תשובת הרשב"א סימן תתס"ד):

יא [כו] כב אם ישראל השאיל משכני לעובד כוכבים ללות עליו ברבית לעצמו ומשכנו העובד כוכבים (יג) כח (יח) מותר לישראל להלות לעובד כוכבים עליו ברבית [כז] ואפילו הלך לו העובד כוכבים ופורע ישראל בעל המשכון קרן ורבית מותר:

חידושי רע"ק

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

(יד) אבל לא יוכל לזכות כו'. הב"י הביא בשם מרדכי בשם ראבי"ה בלשון זה אם א"ל העובד כוכבים לראובן תפים משכון במקומי ולקח הישראל משכונו ואמר לשמעון זה המשכון של עובד כוכבים או שאמר ליה ואני מזכה לך תחתיו ונתרצה שמעון מותר לו לקבל הרבית מישראל

הגה (יד) [כח] אבל לא יוכל (יט) לזכות לעובד כוכבים משכון כט ע"י אחר ל למאן דאמר אין זכיה לעובד כוכבים (ב"י בשם הס"ה) [כט] ואם העובד כוכבים אנס ואינו רוצה לפדות המשכון ולהחזירו לבעליו צריך ישראל המלוה (טו) ליתן לפדות המשכון לבעליו דהוי העובד כוכבים כגזלן שהשכין לו (מרדכי פרק א"נ) לא [ל] אבל אם (כ) אינו אנס ויוכל בעל המשכון לכוף לעובד כוכבים לפדות (°שלו מהמרדכי) (טז) [לא] ואם העובד כוכבים (כא) אנס ואלו היה בא לפדותו היו צריכין לתת לו בלא רבית צריך לתת גם כן לבעל המשכון בלא רבית (שם) [לב] עובד כוכבים שהשכין משכון לישראל זה לב וחזר ומכרו לי' אל אחר כשבא לפדותו צריך ליתן למלוה קרן (כב) ורבית (מרדכי והג"א והג"מ פ"ו מה"מ ואגודה וב"י ס"ס קע"ב כתב זה בשם מ"כ):

כוכבים וקנייה במשיכה: כט ע"י אחר. שלוה בו מעות מישראל ברבית בשביל העובד כוכבים כה"ג אבל אם העובד כוכבים הטואל אומר לישראל המשאיל הגהו לפלוני עובד כוכבים שילוה לי עליו מישראל ברבית וכשתמסרנו בידו מיד אני חייב לך להחזיר המשכון מותר. שם: ל למאן דאמר כו'. (ע"ל ס"ק ל"ו): לא אבל אם אינו אנס כו'. והב"ח כ' דאפי' אינו אנס כיון שהשאילו לפי שעה להשיבו לו הוי גזלן וצריך להחזירו לו וע"ש. וע"ל ס"ק כ"ד: לב וחזר העובד כוכבים ומכר לישראל. אחר כשבא הישראל לפדותו אפילו הכי לפדותו צריך לתת לו כל הרבית

(ס) כאשר הנכתי כן הוא:

נקודות הכסף

עצי לבונה

גליון מהרש"א

מקור מים חיים

יב [לג] כג ישראל שהלוה לעובד כוכבים ברבית על משכון ואח"כ א"ל תן המשכון לראובן והוא יתן לך מעותיך וכן עשה נתן המשכון לראובן למכור וראובן עכב המעות בידו אחר מכירת המשכון והמלוה תובע רבית עד שיביא מעותיו לידו והעובד כוכבים אינו רוצה ליתן יותר מעד שעת מכירה בענין שראובן לג צריך ליתן המותר כד יכול המלוה ליטול כל הרבית מהעובד כוכבים (יז) ואם העובד כוכבים (כג) יכוף את ראובן לפרוע הרבית בשביל שעכב מה נפקא ליה מינה:

יג (יח) [לד] עובד כוכבים כה שאמר לישראל לוה לי מעות מישראל ברבית לד על (כד) משכוני לה מותר למלוה ליקח הרבית מיד ישראל השליח לו כו והוא (כה) שיאמר המלוה לשליח אתה תהיה שלוחי להביא לי המשכון מיד העובד כוכבים באחריותי ולהוליך לו המעות על אחריותי:

הגה לו [לה] ואם (כו) נתן העובד כוכבים המשכון לישראל קודם שהלוה הישראל הפני אפילו היה אחריות המשכון על השליח מותר (סברת הרב דלא כב"י) רק שיהיה אחריות המעות על המלוה:

וכן בשעת פריה תהא שלוחי להביא לי מעותי מן העובד כוכבים ויהיו באחריותי מיד כשיצאו מיד העובד כוכבים וכן תהיה שלוחי להחזיר לי המשכון ואם אינו מאמינו יאמר כך בלבו ואינו צריך להודיעו או יתנה עמו שלא יהא נאמן לומר נאנס או נאבד אלא בעדים [לו] כז ואם עשה כן ובשעת פריה אומר השליח לא אמרתי לך אמת תחילה אלא שלי הוא לח יאמר המלוה איני

(כז) מאמינך אלא (ג) לדבריך דבראשונים אני מאמין [לז] כח אבל חושש אני לדבריך ואיני רוצה לקבל ממך המעות וכשיבוא העובד כוכבים ויתן לי המעות אתן לו משכונו [לח] כט ואפילו אם ירצה (כח) לישבע לט אינו נאמן ואפילו עדים מעידים שהוא של ישראל מ לא מהני (יט) כיון שהודה תחילה שאינו שלו:

הגה וכל שכן דשבועת לוה לא מהני (ל) (בית יוסף בשם תשובה אשכנזית) [לט] ואמנם מא אם (כט) נודע הדבר שכן הוא האמת אסור ליקח ממנו הרבית מב (ל) והמערים לעשות כן נקרא רשע (ב"י בשם הרשב"א) וכל זה לא איירי מג אלא במלוה על (לא) המשכון אבל אם נתן (ב"י בשם ריב"ש) לו מעות להלוות לעובד כוכבים על רבית ואח"כ אמר הלוקח לא הלויתי לעובד כוכבים אבל לקחתי לצורך עצמי שלוקח נאמן שלצורך עצמו לקחם [מ] ואם חשדו שהוא משקר מד יחרים עליו שהדבריו כן הוא מה [מא] והעושה כן נקרא (לב) רשע (תשובת רשב"א סימן תרכ"ג):

יד [מב] ל ישראל שלוה מחבירו לצורך העובד כוכבים וקצב עם העובד כוכבים על הרבית ביוקר ועם הישראל המלוה קצב בפחות זכה הלוה במה שקצב עם העובד כוכבים יותר ממה שקצב עם הישראל המלוה [מג] אבל אם קצב עם המלוה ביוקר והעובד כוכבים אלם ואינו רוצה לפרעם מו לא (לג) יפרע הלוה מכיסו (מרדכי והג"ה):

הגה (כ) מז [מד] (לד) ויש אומרים דצריך הלוה לפרוע לו מכיסו מח אלא אם הזכיר לו שם העובד כוכבים תחילה אז פטור מלשלם

טו [מז] לא ישראל שלוה מישראל ברבית לצורך עובד כוכבים על משכונו של עובד כוכבים ואחר זמן רוצה המלוה למכרו והשליח אומר אל תמכרהו כי העובד כוכבים אלם נ אין המלוה צריך לחוש לדבריו כי אין למלוה עם העובד כוכבים כלום ואם השליח ירא ממנו יציל עצמו ויפדה המשכון או יוסיף משכון למלוה כדי שלא (לו) יפסיד בהמתנה:

טז [מח] לב ישראל שאמר לחבירו טול מעות הללו והלוה אותם לעובד כוכבים ברבית (כא) אם (לז) אחריות המעות על השליח בהולכה או בהבאה אסור למלוה ליקח הרבית מיד השליח או מיד שלוחו של שליח ואפי' עד מאה [מט] ואם אין האחריות עליו אלא כשאר שלוחים אם שומר חנם אם שומר שכר שומר שכר מותר:

יז [נ] לג ישראל שאמר לחבירו לוה לי מעות מהעובד כוכבים ברבית אם נתן לו משכון ללות עליו נא לד אם אחריות העובד כוכבים נב על המשכון בלבד ולא על השליח כלל מותר

לו מכיסו (טור ומרדכי והג"א בשם אבי העזרי) [מה] ומכל מקום לכתחלה אסור ללוות על משכון עובד כוכבים ולומר שהוא יפרע קרן ורבית דהוי כלוה מישראל וחוזר ומלוה לעובד כוכבים מז אלא תהא הלואה צריכה להיות (לה) לצורך עובד כוכבים [מו] אם השליח בא לפדות המשכון ממעותיו מותר לקבל ממנו קרן ורבית (ב"י בשם תשובת רשב"א) מיהו דוקא שהמלוה נותן לו לפדותו מ' לוותו אבל אם פודה השליח משלו הוי רמאות שמתחלה על מנת כן הלוהו שיהא המשכון בידו עד שיפדנו העובד כוכבי' (הגהות אשיר"י וב"י בשם תשובת הרא"ש) ואם אין השליח רוצה לפדותו והמלוה רוצה שיפדוהו לא יוכל לכופו כמו שיתבאר סוף סימן זה (ב"י):

הוא בהם יהיה נאבד או נאנס מהשליח יהיה ההפסד למלוה אבל כאן אין המלוה רוצה ליתן המשכון כלל מידו עד שקיבל קרן ורבית שלו ובזה כ"ע מודים. ומו"ח ז"ל הקשה דהא דעה הראשונה שכתב הש"ע דלא יפרע הלוה מכיסו הוא כתוב במרדכי בשם אביאסף ואביאסף הוא אבי עזרי דהיינו ראבי"ה ומכח זה נכנס לתירוצים ולחילוקים והמעיין שם במרדכי יראה דלא קשה מידי דהוא כתב שם דיניס בשם ריב"א ובתוכם כתוב דין זה דלא יפרע הלוה מכיסו וסיים על זה בסוף בעל מקלת דינים של ריב"א יש להשיב עליהם ואחר זה כתב שם אביאסף רלה לומר שאביאסף כתב שיש להקשות על מקלת דינים של ריב"א ודבר ברור הוא שעל דין זה אמר כן והולך עליו כמו שראינו בפירושו. עוד הקשה מו"ח ז"ל כיון בעיקר ההיתר בזה נחמת שהישראל שולח את ישראל חבירו להלוות מעותיו לעובד כוכבים ולמה חייב לשלם מכיסו אם העובד כוכבים אלם...

נג מותר (לח) לשליח ליקח הרבית וליתנו לעובד כוכבים ואם לא נתן לו משכון אסור אלא אם כן אמר לו לוה לי מעות ברבית מהעובד כוכבים על שמי והאמינו העובד כוכבים והוא סומך על הלוה ולא על השליח:

הגה ועיין לקמן סי' ק"ע אם מותר לשליח להיות ערב [נא] יש אומרים נד (ד) דמנהיגי הקהל (כב) מותרין ללוות מן העובד כוכבים ברבית לצורך הקהל אע"ג דהוו כשלוחי הקהל ואע"ג דאחריות עליהם ומוזרין ולוקחין מן הקהל שרי דהוי כאפוטרופוס של יתומים דשרי בכה"ג וכן נהגו להקל [נב] אע"ג דאין כאן (לט) היתר ברור (ב"י בשם תשובת הרשב"א) ומ"מ אסור אח"כ ליקח מקלת הפרעון ממקלת הקהל שילוו לצורך הקהל ולנכות להם אח"כ יותר ממה שהלוו (כג) כי (מ) הרבית עולה על האחרים והוי כאילו לוו זה מזה ברבית (גם זה שם):

יח [נג] לה *) משכונו של עובד כוכבים ביד ישראל והביאו לישראל חבירו שילוה עליו וכשיבא העובד כוכבים לפדותו שיקח הוא הרבית שעלה עליו עד אותו היום והשני יקח הרבית שיעלה עליו מאותו היום והלאה מותר לו ובלבד שיאמר לו (כד) הריני (מא) מוכר לך כל כח וזכות ושעבוד שיש לי על משכון זה ואין לי עסק עמך ולא לך עמי ואם לאחר זמן רצה השני לחזור וליטול מהראשון קרן ורבית נה (מב) להחזיר לו משכונו מותר:

הגה (כה) וי"א דאפילו אינו מוכרו לו ולא אמר לו אני מסולק ממך אלא חוזר ומשכנו אצלו בחמא שרי דודאי מכוין להיתרא וכמאן דאמר דמי (ב"י בשם מרדכי ותשובת הרא"ש) [נד] ואם בא הראשון לפדות המשכון ואין השני רוצה להחזיר לו המשכון הרשות בידו (מרדכי פא"ג) דהוי לגמרי כאלו דהוו כאלו מכרו לו בהדיא עד שיבא העובד כוכבים לפדותו נו וכן (מג) המנהג פשוט (כו) נז [נה] ואם התנו מתחלה שצריך לחזור וליתן לו כשבא לפדותו

בשם י"א: (כב) מותרים ללוות מן העובד כוכבים. *) אע"פ שהגאונים כאפוטרופוס על הקהל מ"מ אסור דגם באפוטרופוס של יתומים אסור וכ"כ ב"י בשם רשב"א בסוף סימן זה וסיים הרי זה כאומר לחבירו מנה שאתה חייב לפלוני הלוני ואתן מנה לבעל חובך ורבית קלוה אני רואה כאן עכ"ל. וטעם רמ"א להתיר כאן דלא חשיב ליה כרבית קצוצה וכיון דהוא לצורך מצוה הוי ליה כאפוטרופוס של יתום ועוד נראה דהעובד כוכבים שמלוה יודע שההלואה היא לצורך הקהל ובטחתו על כל הקהל באם לא יהיה מאלו לשלם: (כג) כי הרבית עולה על אחרים. פי' אותו הרבית שהפורעים מרויחי' הוא חל על האחרי' לשלימו: (כד) הריני מוכר לך כל כח כו'. כתב בלבוש מטעם זה דהוה כמכר כ"ל שמותר לישראל להשכין משכון של עובד כוכבים אצל ישראל אחר פי' ביותר ממה שהוא ממושכן אצלו והרבית לא יהיה יותר רק מה שהעובד כוכבים נותן לו דאמרינן מכר כל המשכון להשני ...

כוכבים ויש כאן רבית גמור והע"ג דאין זה כפסד מ"מ יש כאן רבית מצד מניעת הריוח של השליח והע"ג שדבר זה פשוט בעיני מ"מ אביא ראיה ברורה מתלמוד ערוך דאיתא בפ' הרבית (דף ס"ה) אמר רב פפא מרבא דידי שרי פרש"י עושה בכר המריס היה ומוכר לו בזמן הזול בתשרי כשער של ניסן וממתין לו עד ניסן מ"ט שכרא לא פסידנא ...

אבל עכשיו הוכחנו מפוסקים אחרים שגם בסתם משכון מעובד כוכבים צריך מכירה בתוספת בכל ישראל להחזיר כשיהיה לו מעות ותמיהני שלא הביא הטור בשם ת"ה. מכל מקום נראה להחמיר כן כמשמעות דברי הפוסקים שהבאנו וכל בעל נפש יעשה שיהיה מרצון המלוה השני ליתן לחזור ולפדותו אם פודה בלא דעת העובד כוכבים כן נראה לע"ד:

(כז) דהא מתגר ש"ח להיות כשואל. עיין מה שכתבתי בסי' קס"ז סעיף א' דלא דמי לדין זה: (כח) הלויני מעות על משכונות אלו כו' והמעות הם לצורך ישראל בטור לא כתב זה אלא הלויני מעות כו' וכ"כ הב"י כ' דבר זה צריך

המלוה כב' כו' וכן לפמ"ש לעיל דאם המשכנות ביד עובד כוכבים דהיינו שלא א"ל קני מעכשיו שרי להלוות מישראל ברבית צריך שלא ג"כ להקנות לו המשכנות בכ"מ שאן שיהיו של ישראל השני בכ"מ שהן בתורת משכון. נ"ל: נט דדבר תורה כו'. וכמ"ש בח"מ ר"ס קל"ח:

ס אע"פ שיש קצת מפקפקין כו'. ר"ל מהרי"ק בשורש קי"ט דמשמע מדבריו דלא מהני כשמקנה לו חובו של המשכנות וכ"כ בד"מ וכ"כ מהרש"ל בתשובה סימן ל"ב ולי נראה דעיקר כוונתו של מהרי"ק שם אינו אלא לומר דאין אדם יכול להקנות חוב שיש לו על העובד כוכבים...

לעובד כוכבים שהוא הלוה עכשיו מישראל השני יתחייב באחריותו הרשות בידם (כז) דהא מתנה שומר חנם להיות כשואל (גם זה ד"ע ורש"ל תשובה ל"ב) [סא] (°) וי"א דאפילו להקנות הלוה אלו המשכונות למלוה השני אינו צריך אלא מיד שהמלוה השני נותן לו מעות ההלואה קנוי לו המשכון בכ"מ שהוא נט דדבר תורה מעות קונות ואע"ג דמדרבנן בעי משיכה [סב] מ"מ בהאי גוונא יש לסמוך על דבר תורה [סג] מיהו טוב שיקנה לו על ידי אחר (בית יוסף) [סד] ונאמן הלוה לומר שיש לו משכון מעובד כוכבים ואין צריך להביא ראיה לדבריו ויוכל המלוה להלוות לו אם לא שאינו מוחזק בכך דאז ודאי משקר כך הם עיקר הדברים בדינים אלו (ד"ע מלעיל סי' קס"ב ס"ב בהג"ה) ס אע"פ שיש קצת מפקפקים בהיתירות אלו (מהרי"ק שורש קי"ט) כבר פשט המנהג להקל ואין למחות ביד העושים כנזכר כי דינא הוא [סה] וכל זה לא מיירי אלא כשלא זקף הישראל שלוה לעובד כוכבים קרן עם רבית אבל אם כבר זקף הישראל על העובד כוכבים קרן ורבית ביחד כגון שחשב עמו רבית שיעלה עליו עד שנה וחשבו הכל ביחד מעתה הרי הכל כאילו הוי קרן של ישראל (תה"ד סי' ש"ג) בין שלוה על המשכון או בלא משכון אסור ללוות על זה מישראל חבירו ושיעלה לו רבית מן החוב כל זמן שהלואה גביה דהוו כאילו נותן לו הרבית מכיסו (סברת הרב) אך ימכרנו לו סתם וכשרוצה לחזור ליקח חובו יחזור ויקנהו ממנו מעט יותר ממה שמכרו לו כפי ערך הרבית שהיה ראוי לעלות עליו [סו] ואסור להתנות מתחלה בכך [סז] אלא יקנה לו החוב בקנין גמור ואח"כ יחזור הקונה ויבטיחנו בדברים שמהיים שכשיהיו לו מעות יחזור וימכרנו לו בדרך הנזכר (ת"ה סימן ש"ג) סא [סח] (ו) לו ובחובות של (מו) אשראי צריך שיאמר לו סב [סט] אתה סג תפטור העובד כוכבים בכך ובכך מכל וכל ובכך ובכך אני (מז) קונה ממך כל מה שאני יכול להוציא מיד העובד כוכבים. (וע"ל סימן קע"ג בדין מכירת חובות):

יט [ע] לח ישראל הבא לחבירו סד וא"ל (כח) הלויני מעות על משכונות אלו שהם של (°) עובד כוכבים והלוה לו והמעות הם לצורך הישראל והוא מעלה לו רבית משלו או שאומר לחבירו הלויני מעות ברבית ואני אשלח לך משכון על ידי עובד כוכבים והעובד כוכבים הביא המשכון למלוה והוליך המעות ללוה סה (מח) תחבולות רשעים היא זו (כט) ולא יטול רבית כלל:

כ (ל) לט משכונו של ישראל ביד עובד כוכבים סו מותר (מט) להלוות עליו ישראל ברבית ויש

הדין כשאינו הולך לצורך עצמו לגמרי... ידוע שהעובד כוכבים מיד העובד כוכבים... אותו בשום ענין רק הישראל השני יוציא מכן...

וכן המנהג פשוט: (בש"ך ס"ק כ"ו) האריך וסיום דבריו להחמיר וכבר כתבתי בש"ך טעם נכון למנהגנו שהוא ע"פ דברי הרא"ש ובעל העיטור שאין חולק עליהם:

כנסת הגדולה

ע"פ דבריו בד"מ ותמיה לי כיון דסתמו מתחלה שצריך לחזור וליתן לו וכו' סיפא שהוא מחוייב להחזיר מלד המנהג דהוי כהתנה בפירוש א"כ אין זה מכר והסור ליקח ממנו רבית כדכתב הרשב"א בתשו' ומביאו הרב לקמן ר"ס קע"ד וכן משמע להדיא במרדכי דלא שרי אלא מטעם דכיון שאינו מחוייב להחזיר לו המשכון הוי מכר שכתב דמסתמא נתכוין לסיתירה ואפילו שלא פירש כך בהדיא היה דעתו שיהא מסולק ממנו לגמרי שאם ירצה לא יחזיר לו

דעיקר הסיתר הוא מכח זה וכך הם דברי הרא"ש בתשובה כלל ק"ח סי' ה' וז"ל יוכל לומר אם אמר הגרסור לישראל משכון זה של עובד כוכבים קנה לך המשכון ואם יבוא לך העובד כוכבים תנהו לו לפדות ואין לי עסק עמך ולא לך לי אפשר דמותר כו' עכ"ל הרי שהקפיד דוקא שלא יהיה לו עסק עמו לענין החזרה המשכון ליתן לפדותו וכ"ז סותר פסק רמ"א דכאן ומקור של פסק זה הוא מת"ה סימן ש"ג ונעתיק לשונו בקיצור בנשאל שם ברהובן...

[עא] ויש אוסרין אלא אם כן אמר ישראל בעל המשכון [עב] קנה מעכשיו המשכון אם לא אתן לך עד יום פלוני:

הגה סז ולסברא הראשונה אפילו (נ) מישראל הראשון מותר לקבל הרבית (טור בשם הרא"ש) [עג] ואם יש לעובד כוכבים חוב על ישראל ועשה עמו שעבודים ליתן לו כל השנה כך וכך רבית או שיאכל פירות שדה שלו אם אין ביד הלוה לסלק העובד כוכבים ולהחזיר לו מעותיו מותר לישראל אחר לקנותו ממנו ואם יוכל לסלקו אסור לקנותו מן העובד כוכבים (כך משמע מתשובת ריב"ש שהביא הב"י):

כא סא מעותיו של ישראל מופקדים ביד עובד כוכבים והלוה אותם לישראל ברבית אם היו (לא) סח (נא) באחריות העובד כוכבים מותר ליקח הרבית ואם היו (לב) באחריות ישראל אסור [עד] (ואם הלוה אותן שלא מדעת ישראל מסתמא הם באחריות עובד כוכבים ושרי (מרדכי וב"י בשם הרשב"א וב"י בשם תלמידי רשב"א):

כב [עה] מעותיו סב של עובד כוכבים מופקדות ביד ישראל (לג) סט אם הם באחריות הישראל (נב) אסור לו להלוותם ברבית ואם הם באחריות העובד כוכבים מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין:

כג סג ישראל שאמר לעובד כוכבים הילך שברך [עו] (או פליגא לך ברווח) (כ"מ בטור) והלוה מעותי ברבית אסור שהם באחריות הישראל ועובד כוכבים שאמר לישראל סד הילך שברך והלוה מעותי ברבית מותר אבל ע אסור לעשות כן מפני מראית (נג) העין. [עז] סה (מיהו אם הדבר עא מפורסם לרבים מותר):

כד סו עובד כוכבים שעשה לישראל (לד) עב אפוטרופוס על (נד) נכסיו מותר ללוות ממנו ברבית וישראל שעשה לעובד כוכבים אפוטרופוס על נכסיו עג אסור ללוות ממנו ברבית וגם זה תלוי במי שאחריות עליו:

כה סז*) ראובן שאמר לשמעון לקחת ממני רבית מיד ליד ושמעון משיב לא לקחתי עד אלא על ידי (נה) עובד כוכבים (לה) (ו) נאמן עה בלא שבועה

דלת

(לו) סח ואם משיב עו איני יודע אם נתת לי מעולם רבית ישבע שאינו (ט) יודע:

הגה [עח] וכן בהלך שמוה בין לוה למלוה פזה טוען שהלוה לו בהיתר וזה טוען שהלוה לו (נו) בהיתר המלוה עז פטור בלא שבועה (כ"מ בפוסקים ופי' ב"י) [עט] ודוקא שהלוה בא להוציא מן המלוה עח כגון שהיה לו (נז) משכון או שכבר פרע לו (ב"י) אבל אם המלוה בא להוציא מן הלוה הלוה עט נשבע ופטור (לז) פ [פ] ואם יש שטר ביד (נח) המלוה פא נשבע וגובה (הגהת בית יוסף ממשמעות המרדכי) ועיין לעיל סימן ק"ס ולקמן סימן קע ז:

כו [פא] סט משכון שביד ישראל מישראל חבירו וא"ל הלוה לך ומשכנו לעובד כוכבים ברבית ועלי לפרוע קרן ורבית פב (ס) מותר:

לא עדיף מאילו נתן משכון לכהנים הא׳ העובד כוכבים ברשות לעיל ס״ק כ״ה דאסור ובהכי מיירי הכל בו בשם מהר״ק והב״י כ׳ אבל הכל בו כו׳ הבין דפליג וגם מהרש״ל השיג על הכל בו ומביאו הסמ״ע בח״מ סי׳ ע״ג ע״ב ולפענ״ד כמ״ש: **פג** אין ראובן חייב לפדו׳ המשכנו׳ כו׳. דלל כה״ג דאובן נעשה בלוהו בל במעון להוליך המעות לעובד כוכבים ולהלוותם לו ברבית ואין עליו הכרה לפדות המשכונות או למכרן. שם. ועיין לעיל סעיף י״ג:

קע א הה״ז מותר. ל״מ שלוהו ק׳, בק״נ אלא אפילו התנה עמו ...

קע (א) שבדיניהם תובע הערב תחלה. ב״י הביא פלוגתא דרש״י ורשב״א ושאר פוסקים דרש״י ס״ל לאומרה דאין היתר לישראל להיות ערב בעד עובד כוכבים אלא דוקא אם קיבל עליו המלוה שלא ליתבע הערב כלל אלא עד שלא ימצא נכסים ללוה אבל אם יש לו רשות לתבוע גם הערב אע״פ שיש נכסים לעובד כוכבים ללוה אסור ...

נב [פב] ראובן הרהין (פירוש משכן) משכונות של עובד כוכבים אצל שמעון ולימים תבע שמעון את ראובן שיפדה אותם משכונות **פג** אין ראובן חייב לפדות המשכונות אבל חייב הוא להעמיד את שמעון אצל העובד כוכבים:

קע שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוה מן העובד כוכבים ברבית. ובו ב׳ סעיפים:

א ישראל שלוה מעות מעובד כוכבים ברבית אסור לישראל (א) אחר להיות לו ערב שכיון (א) שבדיניהם תובע הערב תחלה נמצא הערב תובע את ישראל ברבית שהערב חייב בה לעובד כוכבים לפיכך אם קבל עליו העובד כוכבים שלא (א) יתבע את הערב תחלה **א** הרי זה מותר:

הגה [א] והאידנא מסתמא הוי כאילו קבל עליו הכי דהכא ערבות כך הוא (טור) ודוקא במקום שהמנהג כך שתובעין הלוה תחלה:

ב [ב] וי״א שאינו אסור אלא בערב שלוף דוץ (פי׳ ערב שמנקה את הלוה מדין המלוה כשלוף דוץ שהוא מין עשב שמיכבסין אותו ורוחצין בו את הידים להעביר הזוהמא) דהיינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל שהוא יכול (ב) לדחותו אצל הערב:

הגה (ב) [ג] ולא עבר ונעשה ערב בעדו לריך לשלם כל הפסד המגיע ...

פשם הפסד והיינו בהאיסור לא היה לדידיה אלא אבק רבית והוס כאן הפי׳ להוציא מן לוה כמו בשאר אבק רבית דאין מוציאין מן המלוה אי כבר פרע לו מבא״כ לדעת הטור דהוה רבית קצוצה ...

ב (ד) [ו] וכן עובד כוכבים שלוה מישראל ברבית **ג** אסור לישראל להיות לו (ה) ערב:

מישראל כו׳ ע״ש: **ג** אסור לישראל להיות. ע״ק אפי׳ אינו ערב שלוף דוץ משום דנמלא שממונו של מלוה מתרבה אגב הקבלן ואתחכה דיבראל מישראל

מישראל יקח שקיל אבל לעיל ס"ח בישראל שלוה מן העובד כוכבים אע"פ שממונו של מלוה מהרבה אלא הקבלן לית לן בה דהא עובד כוכבים מישראל קא שקיל רבית ושרי לדעת הי"א שזהו אסור אלא בשליף דון ועיין בתשובת מהר"מ גאלנטי סימן כ"ב: ד שיש לו לפרוע. וילאה לשלם לאפוקי אלם או ברח וכה"ג וכמ"ש בב"ק א' בבם בב"י: ה שערב לו בעד הרבית. ובדקנו מידו. ב"ח. ור"ל משום דאל"כ הוי ערב שלא בשעת מתן מעות לגבי הרבית כדכתב המרדכי

כו'. כי בדיעבד הלוה דוחה את המלוה על הערב שממנו יתבע החוב ואם כן הוה כאלו הלוה (עובד כוכבים) [ישראל] לערב והערב מלוה ללוה: (ה) ואם הישראל ערב לו בעד הקרן כו'. ל"ע דעת רמ"א בזה דמשמע אפילו באיסור כגון שלוף דוץ ולפי הנראה שזה אסור.

הגה [ז] אלא אם התנה עם העובד כוכבים בכל זמן ד שיש לו לפרוע לא יקיתנו אלא הערב או פרי לקבל הקרן והרבית מישראל אם לא יפרע העובד כוכבים (טור) (ה) [ח] ואם הישראל ערב לו בעד (ו) הקרן ולא בעד הרבית אלא יש לו ליקח הרבית מן העובד כוכבים (ז) [ט] או להיפך ה (ג) שערב לו בעד הרבית ולא בעד הקרן מותר

אפילו נטל שהעובד כוכבים המעות מיד המלוה ואפילו לא ערב הישראל רק בעד הרבית אסור להיות ערב קבלן בעד העובד כוכבים שכיון שאומר לו הישראל כל זמן שמעותך ביד העובד כוכבים אני נותן לך דינר כחודש הרי כל זמן שאין העובד כוכבים פורע הוא חייב ליתן הרבית נמצא מתחייב בקרן עניו נ"כ עד שיפרענו והרי זה כלוה מעות מישראל וא"ל כל זמן שאני נותן לך דינר לחדש לא תוכל לכופני ליתן לך הקרן

פרק ה"כ בענין המלגר ע"ש: ו אבל אם ישראל ערב ולקחן מידו כו'. כן הוליא בד"מ מת"ה סי' ש"א וע"פ דמדמי לה לאומר תנם לחבירך והפטר (לעיל סימן קס"ח ס"א) דאסור אע"פ שהעובד כוכבים המלוה מהנה ברבית עם הישראל השני והישראל השני נותן הרבית רק ליד העובד כוכבים אפ"ה אסור משום

[י] ודוקא שהעובד כוכבים לוקח המעות מיד המלוה ו אבל אם ישראל ערב ולקחן (ז) מידו אע"פ שהוכה בשביל העובד כוכבים אסור (ת"ה סי' ש"א) ז [יא] ודוקא בלא (ח) משכון (ז) ח אבל אם נותן לו

זה פשוט לדעתי: (בש"ך סק"י) ובאמת קושיא היא על הרב כו'. לא קשה מידי כמו שאמרתי בשפתי כהן סק"ז

קעא דין עובד כוכבים שהלוה ברבית ונתגייר. ובו סעיף אחד:

א ישראל שלוה מעות מהעובד כוכבים ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה (א) א גובה (א) קרן (ה) ורבית ואם משנתגייר זקפן עליו במלוה גובה הקרן (ב) ב ולא הרבית ג אבל עובד כוכבים שלוה מישראל ברבית (ג) וזקף עליו את הרבית במלוה ג אע"פ שזקפן עליו אחר שנתגייר גובה את הקרן ואת הרבית ג שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה וגובה הישראל ממנו אחר שנתגייר ד כל מעות הרבית שנתחייב בהם כשהיה עובד כוכבים:

קעב הממשכן בית או שדה על מנת שיאכל פירות. ובו ו' סעיפים:

א [א] המלוה את חבירו וממשכן לו בית או שדה על מנת שיאכל פירותיו כל ימי המשכונה א אם היא (א) כמשכנתא (ה) דסורא דהיינו שממשכנה לו לשנים ידועות א וכותב במשלם שנין אלין תיפוק ארעא בלא כסף [ב] אפילו מרהיב הזמן הרבה שאין

מגיע לכל שנה אלא דבר מועט ב כגון שהלוהו מנה והתנה עמו ב שאחר עשר שנים תחזור קרקע זו לבעליו חנם והיה שכר אותה קרקע שוה אלף דינרים בכל שנה מותר שאין זה אלא כמי ששכר בפחות ג [ג] ג וכן אם התנה בעל הקרקע עמו שבכל זמן שירצה הלוה לסלקו שיביא לו מעות ויחשוב לו עשר בכל שנה ויסלקו ד מהשדה או מהבית והוא יחזיר לו שאר דמים ויסתלק מותר [ד] ד שמאחר שאין כח ביד המלוה לגבות מהובו כלום ולהחזיר הקרקע ללוה אינו אלא שכירות:

ב (ז) יט ה משכנתא זו אם בא המלוה להזור ולהשכירה ללוה בדבר קצוב לשנה יש אוסרין (בה"ת וריב"ש סי' ש"ה בשם רמב"ן) ויש מתירין (ריב"ש בשם י"א מביאו ב"י בסי' קס"ד) ואם אדם אחר שכרה מהמלוה כ יכול הוא (ח) לשכרה ממנו:

הגה ועיין לעיל סימן קס"ד גם נתבאר לעיל אם אכל המלוה הפירות לאחר זמן המשכנתא:

ג יבמשכנתא זו אם נותן המלוה ללוה דבר מועט לשנה בשביל שיקבל עליו איזה תיקון קל כגון שבירת קורה וכיוצא בזה מותר (יד) ואם נותן לו דבר

דבר קצוב לשנה כדי שיקבל אחריות (ח) מנפילה או שריפה כא י יש מי (ס) שאוסר:

הגה [טו] כל משכנתא כב (י) אינה נפדית לחלאין ואם הביא לו קלת מעותיו המלוה אוכל פירותיו עד שיתן לו כולם (ב"י בשם הרשב"א) [טז] הא דמשכנתא שרי' דוקא כשהבין לו השדה בשעה שנותן לו המעות דהוי כמכר אבל אם נותנה לו, כג (ג) בחוב קדום (יא) אסור (ב"י בשם עיטור) [יז] ואם עשו משכונא כתם ולא התנו זה עם זה במשכנתא דסורא או בנכייתא כד אזלינן בתר (יב' מנהג העיר ומסתמא דעתייהו כמנהג העיר כה וכן אם יוכל לסלקו כו (יג) הולכים אחר המנהג (ב"י בשם בעל התרומה) ועיין ח"מ סי' ק"ד כז ועי' בחושן המשפט (יד) נתבארו בו שאר דיני המשכנתא (ס):

ד יא הממשכן בית או שדה ביד חבירו והיה בעל הקרקע הוא אוכל פירותיהן וא"ל המלוה לכשתמכור קרקע זו לא תמכרנה אלא לי (י) כח (טו) בדמים אלו כט אסור אבל אם א"ל אל תמכרנה אלא לי בשויה ועל מנת כן אני מלוה אותך הרי זה מותר:

ה ס עובד כוכבים שמשכן חצרו לישראל וחזר העובד כוכבים ומכרה לישראל אחר ל אין הממושכן חייב להעלות שכר לישראל מעת שקנה הישראל אלא דר בחצר בלא שכר (יא) עד (טז) שיחזור לו העובד כוכבים את המעות שיש לו על חצר זו שהרי הוא ברשות הממושכן בדיניהם עד שיתן מעותיו ויסתלק:

ולא יהא יפה כחו מכח העובד כוכבים וכשפודה אותה הרי המלוה כחוזר ומוכרה לו. כ"כ הפוסקים: **לא** הנותן הורבתו כו'. ע"ל ס"ס קס"ו בהג"ה: **לב** לוה כו'. לכן הרב מגומגם בזה ומה שעילה מהב"ח בשם הרמב"ן הוא דהכהמס מוטל על גוף הקרקע אע"פ בהמלוה אוכל הפירות מותר ללוה לשלם המס שהרי הקרקע שלו היא אבל כשהמס מוטל על הפירות כגון שהאדון נוטל עיבור בתבואה וכיוצא בו אסור כי פרע הגוס להאדון א"כ פורע מפירות השייכים למלוה וכתב עוד בס"ח גם באסור להלוות לחבירו מנה ע"מ שיבלה המס מאותה מנה אבל מותר לומר לו אלווך מנה ואם תרויח ממנו תפרע תחלה המס והמותר יהיה שלך ואם לא תרויח תפרע אני משלי וע"ש ועיין לקמן סי' קע"ז סעיף ה': **לג** צריך להחזיר כו' גם השכר. הייתו כשהמלוה היה דר בו בנכייתא וכהאי גוונא דלא היה אפי' א"ר אלא הוי כמכירה. הרב"ה:

(יב) אלא זהוב אחד מותר. דזה דמי לאבנתא דמור דמוזכר סעיף ה' מסימן זה: (יג) כשהמס מעות. באין המס הזה מוטל על המעות שלו אלא על גוף הקרקע של לוה אבל אם המס בפירות בנוטל שהאדון חלק בפירות הקרקע אסור לפי שחלק השייך לאדון בפירות לא יוכל בעל הקרקע למכרו ולא למשכנו וכי פרע גי' לוה לשאדון הכית הוא דקא יהיב למלוה כ"כ ב"י בשם בעה"ת בשם הרמב"ן ונראה פירוש דבריו דאם נתינת המס במעות ממילא בייך המס מגוף הקרקע וגוף הקרקע היא של הלוה דהא לא זבין לוה בנכייתא אלא הפירות הגדילים בה על איזה זמן וע"כ חייב הלוה ליתן אותו המס מן הדין: (יד) מי שהשכין בית כו'. זהו מתשובת הרשב"א שמביא ב"י בסוף הסימן

ו לא ׳ הנותן חורבתו לחבירו שיבנה וידור בה עד שיכלו דמי ההוצאה ואם שוה ג' זהובים בשנה אינו חושב (יב) אלא זהוב אחד (י׳) מותר:

הגה **לב** [יח] לוה מותר לתת המס מן הבדה שהשכין בדרך המותר ודווקא (יג) (יח) כשהמס מעות [יט] אבל אם נותנין המס מפירות הבדה כגון שנותנין הח"ק מן הפירות הגדילים אסור (°)(ב"י בשם בעל התרומות ורמב"ן). (יד) [כ] מי שהשכין בית בהיתר שלו וכא בעל הבית והוציא הבית שלו מן המלוה והולך לתת שכר לבעל הבית שדר בו [כא] הלוה **לג** צריך להחזיר לו מעותיו. ומלוה גם (יט) השכר שהולך ליתן (ב"י בשם הרשב"א):

קעג הרבה פרטי דיני רבית. ובו י"ט סעיפים:

א ׳ מוכר לחבירו דבר ששוה עשרה זהובים בי"ב בשביל שממתין לו אסור [א] ׳ אפילו (א) אם (א) המוכר עשיר **א** ואינו צריך למעות ולא היתה הסחורה נפסדת אצלו [ב] ׳ במה דברים אמורים בדבר שיש לו שער ידוע או דבר ששומתו ידוע כמו פלפל או שעוה [ג] אבל טליה וכיוצא בו **ב** (א) שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידוע מותר

קעג א ואא"צ למעות כו'. ומוכר לו דבר בעתיד להתייקר כמו שיהיה בעת היוקר דהשתא אין ריוח לעביר בזה הקנין דאי לא קנאו זה היה משהה אותה בידו עד עת היוקר אפילו הכי אסור כיון שאם היה מעות ללוקח היה קונה כשער של עכשיו והשתא בשכר המתנת המעות לוקח ביוקרא דלקמיה ע"ש ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' קי"ד ד' כ"ג ע"ג: **ב** שאין לו שער ידוע כו'. וכתב

יכיון דלית ליה זוזי סקיל כיוקרא דלקמיה ונראה פשוט דאע"פ שנכס אם הלוקח רוצה להניחו עד בעת היוקר דאסור דעכ"פ בשעה ההיא נוטלו ממנו נוטלו באיסור ובסי' קס"ט תחלת סעיף י"ח הבאתי דין זה ע"ש מה שלמדתי ממנו: (ב) מותר למכרו בי"ב. פי' בהמתנה וכן סעיף שאחר זה ודין הפירות קרקע שמותר להוסיף בהמתנה יתבאר בסימן ק"ו סעיף ז': (ג) ובלבד שיהיה אחריות כו'. דאל"כ אין כאן מכר אלא הלואה ויש כאן רבית מה שקבל יותר: (ד) או שטרפו בעל חוב מוקדם. פי' שהמוכר שיעבד לבעל חוב שלו כבר מטלטלי אגב מקרקעי ובזמנים לית בהו משום תקנת השוק כמ"ש בחושן משפט סימן ס':

וכתב ה"ה ובעל התרומות דבקרקע כיון דאין אונאה לקרקעות (וכמ"ש בח"מ סימן רכ"ז) וגם אין כיולא בו נמכר בשוק כל שהוא דרך מקח וממכר שאינו נראה כרבית מותר אא"כ פירש בפירוש אם מעכשיו בכך וכך אם לזמן פלוני בכך וכך שאז אסור אפילו לא החזיק הלוקח עדיין בקרקע וכן לכל דבר שאין לו קלבה ואונאה ומביאה ב"י וד"מ: **ג** ביוקר לפרוע לזמן פלוני כו'. וכתב בס"ת בשם ר"ת דכל שלא אמר ליה אם תתן מעכשיו כו' אלא א"ל סתם באייר תתן לי כשער של אייר בין שיהיה אותו זמן יוקר או זול מותר אע"פ שדרכן להתייקר באייר ומביאו ב"י ומשמע דאפי' יש להן עכשיו שער ידוע מותר: **ד** שלא יאמר בפירוש כו'. וכ' הרמב"ם שאם עבר ומכר באם מעכשיו בכך וכך כו' הרי זה א"ר וכ' ב"י דכיון שאינו אלא דרך מכר אינו אלא מדרבנן: **ה** ויש מי כו'. וכיולא בזה כתב בס"ת וכן משמע בתשובת מבי"ט דף ק"ס סימן ה' וע"ש ועיין

(ב) מותר למכרו **ג** (ב) (ג) ביוקר לפרוע לזמן פלוני ׳ ובלבד **ד** שלא יאמר לו בפירוש אם תתן לי מיד הרי הוא לך בעשרה זהובים ואם לזמן פלוני בי"ב **ה** [ד] ׳ ויש מי שאומר שאפילו אינו מפרש בהדיא אין היתר אלא (ד) במעלהו מעט אבל אם מעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלהו הוה ליה כמפרש ואסור:

הגה [ה] דבר הנמכר בעיר ולפעמים כשבאים סוחרים לעיר נמכר בי"ב אם רגילות ברוב פעמים שבאים הסוחרים לעיר (ב) מותר למכרו בי"ב: (הגהות מרדכי פרק א"נ):

ב [ו] ׳ היו לו פירות שאם ירצה למכרם בשוק וליקח דמיהם מיד מוכרם בי' ואם תבע אותם הלוקח לקנותם ויתן המעות מיד יקנה אותם בי"ב **ו** ה"ז מותר:

ג ׳ מכר לו סחורה בי"ב על מנת לפרעו לאחר זמן יכול לומר לו תפרע לי מיד ולא אקח ממך אלא עשרה:

הגה **ז** [ז] ודוקא שכבר נגמר המקח בי"ב וזכה בו הלוקח כגר (בית יוסף בשם ב"י ומרדכי) אבל קודם שנגמר המקח אם אמר לו תפרע לי עכשיו י' טוב (ה) אסור ליקח אחר זמן י"ב (פי' דברי ב"י הנזכר לדעת ב"י) אם לא יגלה הלוקח ליתן עכשיו:

ד ׳ מי שיש לו (ו) שטר חוב על חבירו או מלוה על פה **ח** מותר למכרם לאחר בפחות [ח] ואפילו לא הגיע זמן הפרעון ואין בו משום רבית (בעל התרומות) (ג) **ט** [ט] ׳ ובלבד שיהא (ג) אחריות השטר והמלוה על הלוקח כגון אם יעני הלוה שלא יהיה לו ממה לפרוע שלא יחזור על ׳ המוכר ׳ אבל אחריות שבא מחמת (ז) המוכר כגון שנמצא פרוע (ד) או שטרפו בעל חוב מוקדם א"צ שיהיה על הלוקח ׳ ואם יש ביד המוכר משכון של הלוה מותר למכרו ללוקח וכן מותר שיבטיחנו הלוה בערבות או במשכון ׳ ואם עבר וקבל עליו המוכר אחריות תנאו קיים ואם

אינו יכול לקבל חובו (ה) מחזיר לו מעותיו ואם יש בו ריוח יהיה למוכר [י] וכשם שיכול למכרו לאחר בפחות כך יכול למכרו ללוה בעצמו :

הגה יא [יא] אסור לאדם לומר לחבירו הא לך עשרה דינרין ופרעתי ממה שאני חייב י"ב דינרין לפלוני אע"ג דהפסד שיפטור עצמו בי' דינרין ודוקא שחייב י"ב דינרין [יב] אבל אם אינו חייב אלא שהמלך יטיל עליו (ו) אומנות עם שאר בני מדינתו בעד י"ב דינרין אם אומר (ז) שקול עלי לאו' נוח אסור אבל אם אומר מלפני מן האומנות מותר (ז) דלמא יפייס אותו בפחות (תשובת הרשב"א סימן תרפ"ו) :

יג [יג] אם הקהל צריכים מעות(*) וימכרו (ח) (ו) עזר היין או הבשר לשנים או שלשה מיחידי הקהל לפרוע הסך לזמנים ידועים והקונים יתחייבו לקהל בשטר ואחר כך ימכרו הקהל החוב ההוא למי שיתן להם המעות מיד :

יב היו חמריו ופועליו תובעים אותו בשוק ואמר (ז) לשולחני תן לי יג דינר טבוע (פירוש דינר שיש עליו צורה ויוצא בהוצאה) לפרעם ואתן לך יותר משויו (ט) [יד] מעות יד שאינם טבועות שיש לי בבית מותר [טו] והוא (ח) שיש לו כל דמי הדינר :

הגה טו [טז] ולי נראה מדברי האשיר"י והתוספות דאין צריך שיהיה כל דמי הדינר בידו אלא אפי' מעט מהם כמו בהלואה סאה בסאה דלעיל סי' קס"ב וכן הוא בקצת ספרי הטור (ז) והוא (ע, הנכון לדעתי) (יז) וכן זה לא שרי טו אלא דינר (י) במעות דהוי דרך מקח וממכר אבל מטה במעות דהוי בהלואה אפילו יש לו הכל אסור (טור וב"י בשם תוספות ורי"ם) :

יז אם קונה דבר ששוה י"ב בי' בשביל שמקדים המעות (י) אם ישנם (יא) ברשות מוכר אלא שאינו מצוי לו עד שיבא בנו או עד שימצא המפתח מותר יז ואם אינם ברשותו (ח) אסור יח אפי' יש לו מאותו דבר יח (יג) הקפה ביד אחרים :

הגה יט (יח) ונאמן המוכר לומר שיש לו (הגהות מרדכי דים איזהו נשך) ו טו [כ] וכל זה לא שרי אלא בכהם (יא) אבל אם מפרש לומר אם תתן לי עכשיו אתן לך בי' ואם לאחר זמן בי"ב אסור (טור בשם הר"ר יונה) [כ] וכל זה בדבר (ט) שבומתו ידוע אבל אם אין שומתו (ס) ידוע (יב) אפילו (יג) אין לו שרי (ב"י בשם תוספות ורת"ב) ובלבד בכהם אבל לא במפרש (שם) :

סי"ה ע"ש: כ וגם כבר גדלו קצת. ודוקא אם נותן לו אוכן בפיו בשעת פיסוק אבל אחרות אסור. הגהת מרדכי: כא אסור. דל"ד לדלעיל דהכא אם נגדל אחר כך אינו גדל מכח מה שהיה בשעת מכר דהא כי בקלא להאי כולה לגמרי אתי אחריני. ש"ס: כב ול"ד כו'. עיין בפוסקים עוד חילוקים אחרים: כג מותר להקדים כו'. פירש רש"י דהיינו בלא ילא השער ויש לו ול"ד לדלקמן סי' קע"ה ...

ה' ללא ודאי בשביל הקדמת המעות קמ"ל ר"ל דקירה דמוכח יש איסור ועל כן מקבים התוספות דבית דמוכח אהדדי דבר"ג דקירה אמרינן דאסור אפי' בפסם ובר"נ דטרפא אמרינן דמותר כמו שזכרנו ועל זה תירצו התוס' ...

ח המקדים לבעל הגנה מעות דמי עשר דלועים אלו (יד) שיתנם לו כשיהיו בני אמה בזוז אע"פ (יג) שעתה בני זרת בזוז מותר [כא] (הוא"ל ומאילא קא רכו כ [כב] וגם כבר גדלו קלא) (°):

ט (יד) ההולך לחלוב עזיו לגזוז רחליו לרדות כוורתו ואמר לחבירו מה שעיזי חולבות מה שרחלי גוזזות מה שכוורתי רודה מכור לך המרה בכך וכך ומוזיל גביה בשביל הקדמת המעות כא (טו) אסור אבל אם אמר לו כל מה שעזי חולבות והחלותי גוזזות וכוורתי רודה היום הן רב הן מעט מכור לך בכך וכך מותר שהוא קרוב להפסד כמו לשכר:

י [כג] כא אסור לקנות פרי (טז) הפרדס [כד] קודם שיגמור ויתבשל (°) מפני שזה שמוכר עתה בעשר הוא פרי ששוה עשרים כשיגמר נמצאת התוספת בשביל ההקפה כב [כה] (ולא דמי לדלועין דלעיל דהרי (טו) דאין דרך למכור פירות פרדס כך) (המ"מ פ"ט מה"מ וג"י פא"ג) [כו] כב אבל מותר לקנות עגל בזול ולהניחו ביד המוכר עד שיגדל שאם ימות או יכחיש הוא ברשות לוקח והמיתה דבר מצוי תמיד:

יא [כז] כג המקדים מעות לבעל הכרם על השריגים (טז) ועל הזמורות לכשיכרתו שהם ביוקר והוא קונה אותם בזול עד שיבשו ויכרתו אסור אלא אם כן הפך בהם כשהם מחוברים שנמצא כקונה אילן לזמורותיו:

יב כד שומרי השדות שבעלי השדות חייבים ליתן להם שכירותם מיד אחר הקציר אסור להוסיף להם בשכר כדי שימתינו אחר דישה ומירוח (פירוש ... פני הכרי בלוח) (°) אלא אם כן יסייע לדוש ולהבר:

יג (יח) כבר מותר להקדים מעות על יין בשעת הבציר כד על מנת שיתן לו

כל יינות בו שמוכר הלוקח מקבל עליו וע"כ אמר הטור בה"א הידיעה האחריות דהיינו המוכר בסמוך לו. ובדרישה כתוב בכל האחריות בכעולם קיבל עליו המוכר ואפ"ה שרי דלא גרע מפיסוק פירות דבסי' קע"ה שיכול לפסוק אפילו אם מקבל עליו המוכר כל האחריות כו' ...

כה בניסן. שבירור היין הוא עד ניסן ... אלא שאינו ניכר אבל בתר הכי אפשר ... ולאסור ויש פוסקים עד טבת ... עם בירור היין והתוס' כתבו דטבת ...

(יח) יין טוב כה וכח] בניסן כו וכן כז מותר (יז) להקדים מעות על חבית ידוע של יין ולהתנות עם המוכר שאם יוזיל או יתייקר עד זמן מכירת היין יהיה ברשות הלוקח כז ואם יחמיץ כח יהיה ברשות (יח) המוכר אבל אם אין הלוקח מקבל עליו אחריות הזול (יט) (יט) אסור [כט] כט אפילו מושכו לרשותו:

יד (כ) כט [ל] כח חבית (כ) של יין שהיא שוה עתה דינר ומכרה לו בשתים עד הקיץ על מנת שאם תארע בה תקלה הרי היא ברשות המוכר עד שימכרנה הלוקח הרי זה מותר שאם אבדה או נשברה אינו משלם כלום [לא] ואם לא מצא למכרה ולהרויח בה הוה ליה להחזירה לבעלים וכן אם מכרה לו בשתים ואמר ליה היתר על שתים יהיה בשביל שאתה מטפל למכרה ואם לא תמצא למכור כמו שתרצה החזירה לי ה"ז מותר אע"פ שאם אבדה או נגנבה או החמיצה תהיה ברשות לוקח:

הגה וכל זה כשקנה קנאה לדמי החבית המוכר. אבל אם מוכר לו בלא קנאה כגון שמכר לו שבע חביות ואמר לו השלם לי כל החבית כמו שיהיה השער בעת שתקח כל חבית שרי אע"ג דעכשיו אינו שוה כל כך (הגהות מרדכי בשם רב האי וכן מבואר מתשובת הרי"ף ...):

טו כט מי שיש לו סחורה שנמכרת כאן בזול ובמקום אחר ביוקר וא"ל חבירו במקום הזול תנה לי (כא) (כא) ואוליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני ואפרענה לך (כב) כפי מה ששוה שם (כג) אם האחריות בהליב'

כן כתב ריב"ש סימן ש"ח וכ"כ רמ"א בריש סי' קע"ו בפירות מעות לחלק בין קבלת אחריות או לאו לענין אבק רבית ובלבוש כתב כאן דאפילו אם קבל עליו אחריות הוה רבית קצוצה ובגנה היא דלא עיין בגוף הדין גם בדברי עצמו ר"ס קע"ו: (לא) ויש מתירין להלוות כו'. *) גמגום חזינא כאן דמשמע מלשון זה שיש מתירין אלו חולקין עם הריב"ש דלעיל ולא נראה כן דבמ"מ העתיק זה מתשובת בנימין זאב סימן סס"ד וז"ל על שנהגו במלכות זו שנותנין ביריד של קלונ"יא י"ב דינרין ומקבלין בוורמיז"א או במנטבל"א כשחוזרים י"ג דינרין ושאל רבינו את רש"י וא"ל אינו שרי אא"כ יקבל המלוה הסחורה שהלוה קונה אותה באותו כסף ויוליכנה המלוה או בלותו באחריותו של מלוה עד מקום שיקבל שם המעות ויתן לו י"ג דינרין אבל בלאו הכי אסור עכ"ל. ונ"ל פשוט דגם הריב"ש מודה בזה דכאן אין הוה הלואה אלא מכר גמור שהמלוה זוכה שם בהסיה סחורה ובואו לביתו מן היריד חוזר ומוכרה לו אבל בדין הריב"ש דקודם זה פשיטא דאסור לכ"ע שהרי הלואה יש שם רק דהוה אמינא להתיר מכח האחריות ועל זה פסק דאסור וזהו נראה לי ברור ופשוט: (לב) למי שיבטיח מאה ליטרין כו'. שאין כאן הלואה אלא כעין מכר שמקבל עליו אחריות מעות מאה ליטרין ואפילו אם יקדים לו סך ליטרין ואח"כ כשיהיה הפסד יקבל ממנו מאה ליטרין אין זה נחשב להקדמת מעות דנותן לו ד' ליטרין בשביל שיתן לו אחר כך מאה ליטרין שידוע שאין נותן לו מאה ליטרין בשביל הקדמת ד' ליטרין אלא מפני ההפסד שקבל עליו ד' ליטרין הרהסונים כבר קנאם המקבלם הכלה ועוד שזהו כעין קנס שמתחייב עצמו כו' ע"כ בריב"ש שם ולעיל סעיף ד' בהג"ה בדין פטרני מי"ב דינרין משמע גם כן הכי:

הגה (לא) ויש מתירין להלוות לאחד י"ב דינרין ושיקנה בהם סחורה על היריד ושיתן למלוה בשובו לביתו י"ג דינרים ובלבד שיקבל המלוה הסחורה ויוליכנה לביתו ויהיה אחריות הדרך על המלוה דהוי כמו שיש לו חלק בריוח הסחורה הואיל ומקבל עליו אחריות וכן (כז) נהגו בימי רש"י להקל (בנימין זאב סימן סס"ד):

יט [לו] יז לתת כ' ליטרין (לב) למי שיבטיח ק' שיש לו בספינה מותר:

אלא כעין מכר שמקבל עליו אחריות מעות האחר בעד סך ההוא שנותן לו זה ואפי' יקדימו לו עתה סך' ליטרין אין חשש בזה. ריב"ש שם וע"ל סימן קע"ו סעיף קטן ט"ז:

קעד דין המוכר לחבירו על מנת להחזיר.

ובו ח' סעיפים:

א א מכר שדה לחבירו ב ואמר לו (א) לכשיהיו לי מעות תחזיר לי קרקע (ב) לא קנה [א] וכל הפירות שאכל (א) א ג רבית (ה) קצוצה הוא ומוציאין אותם בדיינים:

הגה [ב] ואפילו לא התנה כך אלא שהמנהג כן בעיר שכל מי שקונה צריך להחזיר כשיהיו למוכר מעות דכל המוכר אדעתא דמנהגא מוכר ואסור ללוקח לאכול הפירות (ב"י בשם תשובת הרשב"א):

[ג] ד אבל אם אמר לו הלוקח מדעתו כשיהי' לך מעות אחזיר לך הקרקע ב אינו (ג) תנאי והמקח קיים מיד לפיכך הלוקח אוכל פירות [ד] ה ואם כשאמר כן הלוקח חלטו ממנו המוכר וחזקו הרי הוא תנאי [ה] אבל כל שעשאו הלוקח [ו] ו ואפילו בתוך המכר ושתק המוכר ולא חזקו אין זה תנאי אלא כפטומי מילי והמכר מכר הואיל שלא עשאו המוכר שהיה לו לעשותו:

הגה ג [ז] וכן אם מכר לו קרקע (ג) מעכשיו והמתין לו המעות הלוקח מותר לאכול הפירות והמוכר אסור דבשכר המתנת מעותיו קא אכיל (טור):

ב ד [ח] (ג) ז מכר לו שדה במנה ובאותו יום עשה לו שטר שאם יחזיר לו מעותיו יחזיר לו שטר המכר אם נעשה תנאי זה קודם המכר או בשעת המכר אין לו דין מכר אלא דין הלואה והלוקח חייב להחזיר כל מה שאכל אבל אם נעשה לאחר המקח אפילו שעה אחת הרי זה מכר גמור ואפילו עשה לו שטר ע"ז בקנין ובכל מיני חיזוקים חסד הוא שרוצה להתחסד עמו ולהחזיר לו מקחו (תשובת הרשב"א הג"א בשם ר"ח וב"י בח"ה סי' ר"ז סי"א לדעת הרמב"ם):

ג [ט] ח האומר לחבירו קנה לי שדה מפלוני ואמר המוכר לשליח אני מוכר לך על תנאי שיחזירנו לי כשיהיו לי מעות והשיב השליח אתה והלוקח (ב) חברים בטוב

קעד א רבית קצוצה הוא. ולדעת האומרים דמשכנתא בלא נכייתא הוי א"ר לעיל סימן קע"ב ס"ה הכא כדמוכח בתוס' והרא"ש וכ"כ ב"י והרב לעיל ס"ס קס"ד ומה שלא הגיה כאן כלום הוא מפני שסמך עצמו אמ"ש לעיל והעט"ז שסתם הדברים לא כוון יפה: ב אינו תנאי. כיון שלא התנה המוכר וכו' הפרישה דהיינו דוקא באומר כן קודם גמר המקח אבל אם אמר כן בשעה שמתחיל המקח אפילו התנה הלוקח מהני כדאיתא בח"מ ס"ס ר"ז וכ"כ הב"ח וע"ש בסי' ר"ז איזה תנאי מבטל המקח ואיזה אינו מבטל ומשם תלמוד לכאן דכל היכא דהמקח קיים מותר ואם לאו אסור: ג וכן אם מכר לו קרקע. וא"ל קני מעכשיו וזוזי להוי הלואה גבך הלוקח כו'. טור. וכתבו הפוסקים דה"ה אם לא אמר בפירוש מעכשיו אלא שהחזיק או קנה כראוי וזוזי הוי מלוה ע"פ על הלוקח ומביאם ב"י וכך הם דברי הרב: ד מכר לו שדה כו'. ע' בתשו' מבי"ט ח"ב סימן כ"ו הביא תשובת רב עמרם גאון שהאריך בדינים אלו:

קעד (א) רבית קצוצה כו'. *) כאן משמע דקי"ל לד אחד ברבית הוה רבית קצוצה דהא כאן הוה רק לד אחד ברבית דהא אפשר שלא יבא לידי רבית ובסי' ק"ע כתבתי בזה חולק הטור עם הר"י קרקוז"א ועי' בח"מ סימן ר"ז אימתי הוה תנאי זה דיחזיר השדה וחילוק שאמרו בין לוקח למוכר: (ב) הברים בטוב תתפשרו. קודם שנגמר המקח אומר כן וס"ד דהכי אמר להו אתם חברים תתנו ביניכם

באר הגולה

דבר קלוב ברבית: לו שם לפי שאין כאן הלואה אלא כעין מכר: א ברייתא ב"מ דף ס"ה ע"ב: ב קודם שנגמר המקח: ג רמב"ם בפ"ב מה"מ וכ"כ הרשב"א בתשובה דאין לו דין מכר אלא דין הלואה: ד שם בברייתא וכדמפרש רבא שם: ה שם בתשובת הרשב"א: ו דהיינו שנתן המעות ולא כתב השטר ובאתרא דקנו בשטרא אבל בתחלת המקח כשעדיין לא נתן המעות אפי' הלוקח אחר כך הוי תנאי דאדעתא דהכי מכר זה השדה. ב"ח בשם הרא"ש: ז שם בתשובת הרשב"א: ח מעשה

נקודות הכסף

(ט"ז ס"ק ל"א) גמגום חזינא כו'. לק"מ כמ"ש בש"ך ס"ק ל"ג:

(סימן קע"ד בט"ז ס"ק א') כאן משמע כו' הוי ר"ק. עי' בש"ך די"א דכאן הוי א"ר:

ברכי יוסף

(סימן קע"ד ש"ע סעיף ב') אבל אם נעשה אחר המקח אפילו שעה א' וכו'. ראובן שקנה קרקע משמעון וחזר ומשכירו לו בסך חמשים גרושים לשנה ושכירות הקרקע אינו שוה כי אם חמשה גרושים ולכשיהיה מעות לשמעון מחזיר הדמים לראובן ולוקח הקרקע. בענין זה אין היתר רק שימכור לו הקרקע מכירה גמורה בלי שום תנאי ע"מ שיחזור וישכור אותו המוכר בחמשים גרוש' לשנה אלא דלסברת ר"ת לא יוכל לשכות השכירות רק עד פלגא אך מרן ח"מ סי' זכ"ר פסק כהרמב"ם דאין אונאה לקרקעות בשכירות ואם אחר שעשו שטרי מכר והשכירות ונגמר הכל היטב עמד הלוקח מדעתו ואמר כשיהיו מעות

ביאור הגר"א

כו'. דהיא רבית קצוצה אע"ג שהמלוה מקבל אחריות המעות שהליה אפ"ה אסור כמש"ש ס"ט ב' ועתוס' שם ד"ה אוגר כו' ועט"ז: [לו] לתת כו'. דאינו עושה זה בשביל הקדמת המעות דאפילו היה נותן לו אחר ביאת הספינה היה עושה כן אלא משום דמאה ליטרין שיש בספינה הן קרוב להפסד מאד ולכן מוכר לו בדבר מועט ומותר אף בהקדמת מעות וכמ"ש סי' קע"ג ס"י אבל מותר כו' אבל בסי"ח שאינו נותן לו מהספינה אלא מכיסו והלואה היא ואף שמקבל שם אחריות הספינה אינה כלום דהיא ד"א (ע"ב):

קעד [א] וכל הפירות כו'. כמש"ש ס"ז א' בעובדא דההיא איתתא כו': [ב] ואפילו כו'. עתוס' ק"ד א' ד"ה היה כו' וכן בר"פ הפועלים כו' דמסתמא משכיר עצמו אדעתא דמנהגא וכן בסוף ב"ק וש"ם: [ג] אבל אם כו'. כפירש"י שם וש"פ. ורמב"ם פי' בדרך אחר וכמ"ש בח"מ סי' ר"ז ס"ו: [ד] ואם כשאמר כו'. כמש"ש מ"ד הוא נופא כו': [ה] אבל כל כו'. שם: [ו] ואפילו. דאם לאחר המכר אפי' המוכר עשהו

חידושי רע"ק

(סימן קע"ד ש"ע ס"א) ואמר לו לכשיהיו לי מעות. ואם הקנה לו חפץ או שט"ח בחד מנה ואמר לכשאתן לך ק"כ לזמן פלוני תחזירהו לי הוי ר"ק וצריך תשו' מהר"י הלוי (סי' ב'): (שם) רבית קצוצה. עי' בריב"ש והובא בב"י כאן בקצרה כיון דאפשר שיוחלט הבית ויחיה למפרע לו מעותיו עד זמן המוגבל [ונ"ל דיל"ה הכא דאם ימות ולא יחזיר להחזיר כמ"ש תוס'] מש"ה בודאי א"א לדונו עתה ברבית קצוצה מעותיו ונתגלה דהמכר בטל למפרע אז הוי ר"ק אבל מקודם לכן שאכל א"א לו לנכות לו וצריך תחלה להחזיר לו כל מעותיו ואח"כ שאכל ע"ש היטב: (ש"ך סק"ג) ומביאם ב"י. בב"י הביא לי דלאו למימרא דצריך שיאמר בפירוש כן דמסתמא נמי דינא הכי כראוי זוזי מלוה ע"פ הוי על הלוקח כל דלא עייל ונפיק

גמוכר כשלא היה מוכרו כמו שירצה. כן נ"ל: ל שכר טרחו כו'. בבית יוסף משמע דבעי למיתן ליה שכר עמלו ומזונו משלם וע"ל סימן קע"ז: לא לזמן פלוני. שאם לא היו מתנין ליתן לזמן פלוני אין כאן הלואה אלא בליחות הוא ואפי' היו רוצים לטרוח וגם לקבל עליהם מה בכך כיון דליכא הלואה. ב"י ופרישה: לב ואדם חשוב כו'. וכשמקבל עליו אחריות ונותן לו נ"כ שכר טרחו אפי' אדם חשוב שרי. ריב"ש מביאו ב"י: לג ויש מתירין כו'. אין כאן מחלוקת דגם הרמב"ם והמחבר מודים לזה כדמשמע בהרב המגיד וב"י אלא דמיירי שאינו נותן לו שכר טרחו וכן לקמן סעיף י"ח בהג' הרב ויש מתירין אינם חולקי' אסברא דהאוסרים וכה"ג בדוכתא טובי (גם מה שהרגיש בש"ע טור בשם רש"י אינו מדוקדק דרש"י מתיר אפילו בלא אחריות ובלא שכר טרחו כמ"ש ריב"ש והרב המגיד): לד אסור. אע"פ שהמלוה מקבל עליו אחריות המעות כל ימי מהלך הספינה עד שובה עדיין לא יצא מידי הלואה דזוזי יהיב וזוזי ש"יל ולא שדרה בעיניהו ומה שנוהגין לתת עבורים ליטרין למי שיבטיח נזקה ליטרין שיש לו בספינה זו דרך אחרת לפי שאין כאן הלואה

על הלוקח אסור ואם האחריות על המוכר מותר (כד) [לב] והוא שיתן לו ל (כג) שכר טרחו על הולכתה למקום יא היוקר ואם המוכר אדם חשוב (כה) שפוטרין ללוקח (כג) המכס בשבילו אין צריך לתת לו שכר טרחו:

טז יב היו החכמים במדינה ד' סאין בסלע ובכפרים שש בסלע מותר ליתן סלע להגר כדי שיביא שש סאין מהכפר לא לזמן פלוני [לג] והוא (כו) שיהיו (כד) באחריות לוקח אם נגנבו או נאבדו בדרך לב יג ואדם חשוב אסור לעשות זה (כז) יד ובמיני סחורה אסור לכל אדם לפי שאין מיני סחורה מצויים כפירות:

הגה (כח) לג [לד] (כה) ויש מתירין בפירות אפילו אחריות הדרך על התגר המביאם (הרמב"ם והריב"ש והרב המגיד וב"י בשם תוס' והמ"מ) ובלבד שיתן לו שכר טרחו ועמלו:

יז טו המוליך פירות ממקום הזול למקום היוקר ואמר לו חבירו תנם לי ואני אתן שם פירות תחתיהם לזמן פלוני אם (כט) יש לו שם פירות מותר ואם לאו אסור:

יח [לה] טז להלוות דינר זהב השוה כ' דינרים (ל) על אחריות ספינה ההולכת מעבר לים ושיתן לו בשובה כ"ד דינרים לד (כו) (י) אסור:

בהליכה על הלוקח. דהשתא הוה מלוה גביה ויהיב ליה תוספת ברבית מש"ה אם אחריות על המוכר דלא מתחלת ההלואה עד שעה שימכרנה וכל מה שימכרנה ביוקר הרי היא של בעלים הראשונים וא"ל לממאי אסור כאן באחריות הלוקח מ"ש מסעיף י"ד בסיפא דמותר אפי' אם מקבל עליו הלוקח אחריות

ברכי יוסף

(סעיף ט"ז בהג"ה) ויש מתירין בפירות וכו'. דין זה מוסכם אליבא דכ"ע ידעך

עצי לבונה

מקור מים חיים

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

פתחי תשובה

באר היטב

תהפשרו אינו מוכר אלא על זה התנאי וצריך (ד) להחזירה (ג) ה ט ומוציאים ממנו פירות שאכל (ועיין בח"מ סימן ר"ז איזה תנאי מבטל מקח) :

ד י מכר לו שדה ונתן לו מקצת אם אמר ליה מוכר ללוקח קנה כשיעור מעותיך כל אחד מהם אוכל פירות כשיעור מעותיו :

ה יא אם אמר המוכר ללוקח לכשתביא שאר המעו' תקנה מעכשיו ו (ה) שניהם אסורים לאכול הפירות אלא מניחים אותם ביד שליש אם יביא שאר המעות יתנם ללוקח ואם לא יביא יחזירם למוכר והוא יחזיר המעות שקבל יב ואם יאמר הלוקח אוכלם ואם לא יגמר המקח כשיבוא המוכר להחזיר לי מעותי אנכה דמי הפירות מותר ז וה"ה אם המוכר אומר כן :

הגה [י] ודוקא שאמר אנכה לך מן הדמים אבל אם אמר אשלם לך הפירות שאכלתי אסור דהו' סוף רבית קא נוטל אלא שחוזר ומשלם לו (טור) :

ו יג אמר ליה המוכר כשתביא שאר המעות קנה ולא אמר מעכשיו המוכר אוכל פירות עד שיביא הלוקח [יא] יד ואם אכל הלוקח מוציאין ממנו :

ז ח [יב] טו זבין ולא אצטריכו ליה זוזי (ו) דאמרינן דהדרי זביני וכן בזבין ארעא אדעת' למיסק לארעא דישראל ולא סליק או לא איתדר ליה הדרי זביני (ד) [יג] א"א ללוקח למיכל פירות [יד] אפי' בתנאי עד דידע דליקום זביני :

ח [טו] טז השוכר מחבירו בית או שדה ט בדבר מועט בשנה [טז] והקדים לו שכר עשרים שנה והתנו שאחר שנה או שנתים אם ירצה המשכיר להחזיר לו ינכה שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו

כמו שפסקו ויחזיר לו קרקעו (ה) י (ז) מותר יא (ח) ובדרך זה יהיה אחריות קרקע מנפילה או שריפה על בעל הקרקע :

קעה דין הפוסק על הפירות כפי השער.

ובו ח' סעיפים :

א א א אין פוסקין על הפירות על שער של עיירות מפני שאינו קבוע ב אבל פוסקין (א) על שער (א) שבמדינה שהוא קבוע ב (ג) (א) *)ומשיצא השער של מדינה מותר להקדים מעות לחבירו ולפסוק עמו שיתן לו אותם פירות כל השנה כשיעור מעותיו ג כפי אותו השער [א] אפי' אם יתייקרו [ב] ואפילו אם אין למוכר פירות :

הגה [ג] וי"א דפוסקין על שער של עיירות (הגה' והרא"ש וטור והגהות אשיר"י) ב ויש להקל בהיתר (ג) דרבנן (ד"ע) :

ב [ד] ד היו החדשות במדינה ד' סאין בסלע וישנות שלשה בסלע (ב) אין פוסקין עד שיצא השער ד להחדש (ד) ולישן :

ג ה היו חטין של לקוטות (פי' עניים המלקטים לקט שכחה ופאה) יד' סאין בסלע ושל בעה"ב ג' (ג) ה פיסק ללקוטות כשער (ה) הלקוטות (ד) ו ולא יפסוק (ו) לבעה"ב עד שיקבע השער לבעל הבית :

ד ו אם היה למוכר מאותו המין ז [ה] אע"פ שעדיין לא נגמרה מלאכתו מותר לפסוק עליו (ה) עד כדי (ז) השיעור שיש לו אף על פי שעדיין לא יצא השער ח והוא שלא יהא מחוסר אלא מלאכה

(ח) אחת ח או ב׳ אבל אם מחוסר ג׳ מלאכות אסור :

ה ט הפוסק על השער צריך (ב) שלא ירויח בדבר כלום כגון שאם מנהג שהלוקח נותן שכר הסרסור צריך שיתן הוא [ו] י וצריך שינכה למוכר החסרון (ו) ט שראוין להתחסר לפי המדה ולפי הזמן :

ו [ז] הפוסק על הפירות ונתייקרו בשעת הפרעון יא יכול לשום הפירות שנפסק עליהן במעות (ז) וליתן לו פירות אחרות [ח] אבל מעות אינו יכול ליתן יב ויש מי שאומר שיכול ליתן מעות :

הגה (ח) [ט] ויכול לפסוק על שער שבשוק על פירות האחרות כאלו נותן לו מעות עכשיו [י] ודוקא שלא שם הפירות הראשונים על מעות רק אומר כך וכך כאה חטין יש לי אצלך תן לי בהם כך וכך יין או שאר דבר אבל אם שם אותו על דמים שיאמר כך וכך הם דמי החטין תן לי בהם יין (ט) (ג) אסור דהוי כאלו הלוה לו מעות דאין פוסקין עליהם כשאין המעות בעין אלא כשיש לו (כך דקדק הב״י מלשון הר״ן ונ״י) כמו שנתבאר סי׳ קס״ג :

ז יג כיון שנקבע השער מות׳ לפסוק על שער הגבוה כיצד היו החטין נמכרות ד׳ סאין בסלע יד ופסק עמו שיתן לו החטין (ט) יא כשער (י) הזול אם עמדו אח״כ עשר סאין בסלע נותן לו עשר סאין בסלע נתן לו המעות סתם ולא פסק עמו כשער הגבוה והוזלו טו נותן לו כשער שהיו שוים כשנתן לו המעות ומי שחזר יב מקבל מי (יא) שפרע יג [יא] ואם היה שליח לאחרים אינו נוטל אלא כשער הזול או מחזיר דמים (י) יז ואין השליח ולא המשלח מקבלים מי שפרע :

ח [יב] יח מקח שנעשה באיסור כגון שהוסיף במקח משום אגר נטר וכיוצא בזה המקח קיים בענין שלא יהא בו רבית [יג] יט והוא שנתקיים המקח באחת מדרכי ההקנאות אבל אם לא נתקיים המקח אלא לענין מי שפרע בטל לגמרי:

קעו איזה השכירה מותרת ואיזה אסורה . ובו ח׳ סעיפים :

א אסור לאדם להשכיר מעותיו שיאמר לו אשכיר לך י׳ דינרין בדינר לחודש [א] והני מילי (א) כששוכר להוציאם א ב אבל אם שכרם כדי להתלמד בהם או ליראות ומהודרים לו (א) בעין מותר:

ב (ג) [ה] (ג) ג כלים מותר להשכירם [ו] אפילו נותן לו רשות למכרם ולעשות בהם כל חפצו רק שלבסוף יחזיר לו כלי אחר כזה (לשון רמב״ם פ״ח מה״מ די״א) :

ג [ז] ד מקום שנהגו לשכור הספינה (ד) וליטול שכרה ואם נשברה שמין לו מה שפחתה ומשלם יתר על שכרה הרי זה מותר (ה) וכן ה מותר להשכיר סיר של נחושת וכיוצא בו ונוטל השכר ודמי מה שפחת ממשקלו וכן כל כיוצא בזה :

הגה [ח] וי״א ד דוקא כלים (ד) כאילו דאפי׳ מה שנשאר נפחת קצת ובעד זה נוטל שכר [ט] ולכן אם נשבר מעריכין כמה היה שוה בשעת שבירה (ב״י בשם התוספות וכן כ׳ רבינו ירוחם והגהות אשיר״י וכן משמע לשון הטור) :

ד ה ו מותר לשכור פרה ולשומה (ה) בדמים כגון שיאמר הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר ז אם תמות וכל זמן שהיא אצלי אעלה לך סלע בחדש בשכירות [י] (וי״א דאם תמות מעריכין כמה היתה שוה בשעת מיתה) (רמב״ן ורבינו ירוחם והטור) :

ה ח המשכיר שדה לחבירו בי׳ כורים לשנה וא״ל תן ר׳ זוז שאפרנס בהם השדה ואני אתן לך י״ב כור בכל שנה הרי זה מותר מפני שאם יפרנס השדה בדינרין אלו יהיה שכרה יותר ט וכן אם השכיר לו חנות או ספינה בעשרה דינרין בשנה ואמר לו תן לי מאתים זוז שאבנה בהם ואציירנה ואכיירנה או אתקן בהם ספינה זו וכלי תשמישה ואני אעלה לך י״ב דינר בכל שנה הרי זה מותר . [יא] (הואיל והוא מוליא המעות (ו) ו (ו) בגוף הספינה או החנות) (טור) אבל אם א״ל תן לי ר׳ זוז כדי להתעסק בהם בחנות או להוציא בסחורה של ספינה י או לשכור בהם מלחים ואני אוסיף לך בשכירות הרי זה אסור :

ו (ז) יא מותר להרבות בשכר הקרקע (לשון רמב״ם פ״ז מה״מ דין ח׳) כיצד השכיר לו את החצר יב וא״ל קודם שהחזיק בו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא לך בי׳ סלעים בשנה ואם בכל חדש בחדש הרי היא בסלע בכל חדש ז ה״ז (ז) מותר יג וכיוצא בזה בשכר האדם ג״כ מותר:

נקודות הכסף

עצי לבונה

ביאור הגר״א

חידושי רע״ק

באר היטב

פתחי תשובה

מקור מים חיים

יד אברהם

הגה ח [יב] אבל אם כבר החזיק בו לשכור לו בי' סלעים לשנה אסור לומר לו תקן כל חדש סלע א' ואני אמתין לך המעות (ב"י בשם תלמידי הרשב"א) (ה) וכ"ש אם כבר נתחייב לו השכירות ונותן לו דבר בהמתנת המעות (ח) דאסור (הגהות אשיר"י והג"מ פ' א"נ ובהגמי"י פ"ח) (ט) [יג] מותר להרבות בנדוניא חתנים כגון שנדר נדוניא לבתו והתנה עם אחנו שכל שנה שיניח לו הנדוניא אצלו יתן לו כך וכך שכר מותר שאין זה אלא כמוסיף לו נדוניא ודוקא כשהתנו כן (א) קודם הנשואין אבל לא אח"כ דהוי אגר נטר (רשב"א סימן תקל"ט וריב"ש סימן תק"ג) ועיין לקמן ט סימן (ס) קע"ז:

ז יד אסור לומר לאדם עשה עמי מלאכה היום ששוה דינר ואני אעשה עמך בשבוע אחר מלאכה ששוה שתים:

ח טו השוכר את הפועל בימות החורף לעשות עמו בימות הקיץ בדינר ליום ומקדים לו שכרו מעתה ושכרו שוה בימות הקיץ סלע ליום אסור טז אבל אם אמר לו עשה עמי מלאכה מהיום ועד זמן פלוני בדינר ביום מותר דכיון שמתחיל לעשות עמו מעתה אינו נראה כנוטל שכר מעותיו שמקדים לו:

קעז שלא יקבל צאנברזל מישראל וכמה דיני משא ומתן האסורים משום רבית. ובו מ' סעיפים:

א א אין מקבלין (א) צאנברזל מישראל א [א] דהיינו שמקבל ממנו מאה צאן ויהיו הגזות והולדות והחלב לאמצע לשליש או לרביע עד שנה או עד שנתים כמו שהתנו ביניהם ואם מתו הצאן הרי המקבל משלם דמיהם ב ה"ז ג (א) אסור שהרי בעל הצאן (ב) קרוב לריוח ורחוק להפסד [ב] לפיכך אם קבל עליו בעל הצאן [ג] ב שאם מתו או נטרפו הרי הן ברשותו ה"ז מותר וכן כל כיוצא בזה [ד] וכן הדין במקבל עליו סחורה בענין זה (טור):

ב [ו] י הנותן מעות לחבירו בתורת עיסקא דהיינו שחצי האחריות על הנותן וחצי על המקבל אסור [ז] שכל עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון ונמצא שטורח בחלק הפקדון בשביל חלק המלוה לפיכך צריך לו ליתן שכר טרחו [ח] י שבכל יום ויום מימי השותפות (ג) ה [ט] כפועל (ג) בטל של

אותה (°) מלאכה שבטל ממנה [י] ואם היה לו ו ה עסק אחר ז כל (ד) שהוא להתעסק בו עם מעותיו של זה אינו צריך להעלות לו שכר של כל יום [יא] אלא אפילו העלה לו דינר בכל ימי השותפות דיו ואם פחתו או הותירו יהיה לאמצע בשוה [יב] ו וכן אם א"ל (ד) כל הריוח יהיה לך ח (ה) שלישו או עשיריתו בשכרך (ה) ט הואיל ויש לו עסק אחר ה"ז מותר ואם הפסידו יפסיד מחצה [יג] ז ואם היה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר אינו צריך להעלות לו שכר אחר כלל שהאריס משועבד הוא לבעל השדה:

הגה (ו) י [יד] וצריך להיות כל אחריות פלגא הפקדון על הנותן יא אפילו אחריות (ו) דאונסין (טור ופוסקים בשם ר"י) ודלא כיש מקילין ומתירין במקצת אחריות (ריב"ן):

ג יב [טו] ח במה דברים אמורים כשלא פסק עמו בתחילת העסק אלא נתן לו למחצית שכר אבל אם פסק עמו בתחילת העסק שכר טרחו בדבר ידוע ואפילו בדינר מותר (פי' ב"י לדברי הרמב"ם):

הגה וכל זה כשאחד נותן המעות אבל אם כל אחד נותן מעות אפי' א' מתעסק לבד אין כאן עיסקא אלא יג הוי (ז) כשותפות בעלמא (בית יוסף בשם רי"ף וסמ"ג):

ד [טז] ט הנותן מעות לחבירו סתם להתעסק בהם ולא פסק עמו בתחלת העסק דבר לשכר טרחו (ז) וכשבאו לחשבון ולא רצה ליתן לו שכר כל יום ויום מימי השותפות ואם היה לו עסק (אחר) לא רצה ליתן לו דינר לכל ימי השותפות [יז] יהיה שכר המתעסק בחצי הפקדון [יח] שליש ריוח הפקדון שהוא שתות ריוח כל המעות לפיכך אם הרויחו יטול המתעסק ב' שלישי הריוח חצי הריוח של חצי המעות שהם מלוה ושתות הריוח בשכר שנתעסק בפקדון נמצא הכל ב' שלישי הריוח ויטול בעל המעות שליש הריוח יד ואם פחתו יפסיד המתעסק (ח) שליש הפחת (ח) שהרי הוא חייב בחצי הפחת מפני שחצי המעות מלוה ויש לו שתות בשכרו באותו החצי של פקדון ונמצא שנשאר עליו מהפחת שלישו ובעל המעות יפסיד שני שלישי הפחת:

ה טו [יט] י כשהוא נוטל שכר על חלק הפקדון שבידו טז הרי הוא (ט) [כ] (יא) כשומר שכר יא מותר ליתן עיסקא למחצית שכר ולהתנות שלא להתעסק אלא בדבר פלוני ואם (י) ישנה יז שיהיה כל האחריות על המקבל וכן כל תנאי שירצה כגון שיתנה שלא ישמור הכספים אלא תחת הקרקע ואם שינה והפסיד כל ההפסד למקבל ואם הרויח הוא לאמצע אע"פ שעתה הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד לא חשיב רבית כיון שאם לא שינה היה קרוב לשכר ולהפסד:

הגה [כ] ומותר למקבל לשנות לכתחלה (י) ולא אמרינן דהוי (יא) כגזלן בכך (ב"י בשם הר"ן ובהגהות אשיר"י פ' א"נ ובמרדכי) (יא) [כא] מיהו אם שינה ואמר (יב) לעצמי אני עושה ולא בתורת עיסקא הוי כגזלן ומה שעשה עשה לעצמו (ר' ירוחם) ולכן יתנה הנותן תחלה שאם יטול לפעמים יקנה מן העסק לצרכו [כב] שלא יהא מקרי שולח יד בפקדון בכך דאז הוי כגזלן וכל הריוח שלו והמעות מלוה עליו ואסור ליטול אח"כ רבית (ב"י בשם התוספת מיימוני) [כג] ואם נהגו בו לא להקפיד בכך מסתמא כאלו התנו דמי וכמ"ש לעיל סי' קס"ח ועי' לקמן סוף סי' זה מדין זה:

בת"ס שכתבתי בס"ק י"ז: **יח כל האחריות כו'**. ומהר"ק והייתו דמתירין (בס"ק שה"ז) כשמקבל עליו אחריות דאונסין וגניבה ואבידה מפרשים כל אחריות דהכא היינו אפי' בשלי דמלוה אבל מ"מ גניבה ואבידה לא קביל עליה וכן משמע בב"י: **יט כל האחריות כו'**. כלומר בין דאונסין בין דגניבה ואבידה: **כ בכל רבית דרבנן כו'**.

ו [כד] ינתן מעות לעיסקא למחצית שכר (יב) (יג) וקצץ בדבר ידוע אפילו אם יח כל האחריות על הנותן אסור:

הגה [כה] וי"א דאם מקבל עליו יט כל (יד) האחריות מותר (°) (ב"י בשם מהרי"ק שורש ק"ע וכן משמע בת"ה סי' ש"ג) (יג) כ בכל רבית דרבנן כגון נותן בעיסקא או בשאר רבית דרבנן אבל בפי' קלולה לא מהני אם המלוה מקבל עליו כל האחריות אבל אם לא מקבל עליו כל האחריות כא רק (טז) קלתו אפילו בדרבנן אסור ויש להקל ברבית דרבנן כסברא זאת:

ז [כו] יי הנותן מעות לחבירו למחצית שכר שנתיים ושלש ושוב נמלכו (יד) ועשו קצבה ביניהם לתת לו כך לשנה אם הלוה הוציא המעות ביציאותיו ונתן ריוח כב הוי(יז) רבית [כז] אבל אם הי' מתעסק והולך ופרע מריוח שהרויחו הנכסים(ב) כיון דמעיקרא לאו בתורת איסורא אתא לידיה (טו) כג יי אם חצי ריוח שהרויחו המעות (יח) עלה למה שנתן לו מותר:

הלוה

ח כד [כה] יי הלוה מנה לחבירו לכל הנאתו אלא שהתנה עמו שיסלק מעל אותו המנה (טז) מס המלך (יט) אסור:

ט יי לוה שקבל עליו לזון היתום וכשבא היתום לתבוע חובו מען לנכות מה שנתן לו ממזונות והיתום טוען שלא קבל ממנו דבר (יז) היתום (כ) נאמן:

י [כט] יי א"ל הילך ר' זוז מעבשיו כדי שיפול תהתיו לאומנות (כא) המלך שהיא כש"ן אסור אבל אם א"ל פרשני מן האומנות מותר (יח) כה (ועי' בסי' קע"ג):

יא [ל] יי האומר לחבירו מנה לי בידך מרבית קצוצה שגבית ממני והלה אומר לא היו דברים מעולם (°) משביעין את הנתבע היסת (פי' שהסיתו אותו חכמים לישבע להסיתו להודות כי מדאורייתא אין משביעין אלא שבועת השומרים וע"פ עד אחד ובהודה מקצת מהטענה כו [לא] (ויש (כ... הר"מ) וע"ל ס"ס קס"ח:

יב [לב] יי המקבל מעו' לחצי ריוח וטוען כז שמלוה ברבי' היא (...

יג [לג] כ המלוה מעות לבעל הבית וגם חוזר ההלכ' עם בנו של בעל הבית כח נותן לו הוצאות אסור (°) [לד] אלא אם כן יתן לו ... גמורה שאם ירצה לעכבו יהא רשות בידו (כ) (ולעיל סי' ...

יד [לה] האומר לחבירו אם לא אפרעך לזמן פלוני הריני חייב ... העיכוב כך דינרין (יותר ממה שהלוהו) כא אסור מפני הערמת רבית:

הגה ל [לו] ויש (כב) מתירין לא אם נותן לו מעות ומקבל פירות (ריב"ש סימן ...) בכי קס נ אם עבר ועבה ערמה ברבית אי מוציאין מידו:

טו [לז] כב החייב לפרוע לחתנו לנדוניא לזמן פלוני ואם יעכב ... סך הנדוניא על כל עשרים דינר מהם ז' פשיטים בכל חדש ... לנותן מתנה לחבירו ואומר לו אני נותן לך כך וכך לזמן פלוני ואם ... פלוני עוד אני מוסיף כך וכך שהוא מותר (וככר נתבאר לעיל ...

טז [לח] כג אם חייב עצמו לתת למלוה כך וכך בכל שבוע בעוד שמעכב ממונו (ד) הרי זה רבית גמור:

הגה אע"ג דכתב לו כך דרך קנסא אם לא אפרע לך לזמן פלוני אתן לך כל שבוע כך וכך ...

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

נקודות הכסף

דגול מרבבה

בית לחם יהודה

ברכי יוסף

גליון מהרש"א

עצי לבונה

יד אברהם

(כא) הואיל וכתב לו ליתן לו קצבה כל שבוע כו'. מכ"ן בשבת פתידים בעופן בהלואה כגון ע"ש ... קצבה בכל שבוע: (כב) המוכר כהורה לחבירו כו'. ... דין זה בשם ...

סעיף ו': לג בכל שבוע ושבוע כו'. ול"ד לדלעיל סעיף י"ד ... דהוי רבית ... רבית דאורייתא ...

בזמנו לא הוי כאן רבית כלל מ"מ (כא) הואיל וכתב לו ליתן לו קצבה לג בכל שבוע ושבוע הוו רבית (כה) גמור (רוב הפוסקים) וכן עיקר הע"ג דיש מקילין התירו לגוות בגביה בדבק זה (הגהות מרדכי פא"ג בשם ר"י דמרלינ"ם):

יז לד [לט] המלוה על המשכון ואמר אם לא אפדנו לזמן פלוני יהיה שלך כל ששוה יותר על הזהב לה כד יש מי (כו) שאוסר משום הערמת רבית (ועיין בח"מ סימן ע"ב וע"ג):

יח (כב) [מ] כה המוכר סחורה לחבירו בס' זהובים שקבל מיד והתנה להתה לו לחצי שנה (כג) ואם יעבור על זה לו שיתן בעבורה ק' זהובים לז (כז) וקנו מידו והגיע הזמן ולא נתן לו חייב ליתן הק' זהובים והוא שכשפסק על הסחורה ההיא יצא השער לט וקנה כפי השער (כד) מ או (כח) היתה לו הסחורה ההיא:

יט מא [מא] כו אם (כט) (ה) הפקיד מעות אצל חבירו והנפקד הלווה לעובד כוכבים הנפקד חייב באונסין. ואין למפקיד בריוח כלל [מב] ואם הנפקד רוצה לתת דבר מעצמו למפקיד אין

(כה) אין בו משום רבית. כיון דלא נתנו לו בתורת מלוה ולא בתורת מקח ... (כו) אם נותן לחבירו סחורה בתורת עיסקא. כתב ב"י בשם תשובת הרא"ש ...

(כה) מב אין בו משום (ל) רבית (ועי' בח"מ מג סי' רג ב):

כ [מג] כז המתעסק בשל חבירו ונותן לו ריוח כל שנה ולבסוף טוען שלא היה שם ריוח אינו נאמן מאחר שנתנו לשם ריוח (ועי' בח"מ מד סי' פ"ה):

כא (כו) [מד] כח אם נותן לחבירו סחורה בתורת עיסקא (כז) מה אם דרך לשכור כתף להוליכה לשוק לא יאמר לו כיון שאני נותן לך שכר טירחך אתה תתן שכר הכתף. (אלא שמין כמה צריך ליתן (כח) והוא (לא) בכלל הקרן) (טור):

כב [מה] כט אם יש למקבל סחורה שקנה בזמן הזול (כט) ועכשיו נתייקרה לא ישום אותה כמו (לב) שקנאה אלא כמו ששוה עתה:

הגה [מו] ובמקום שנהגו לתת מעשר מריות המעות אין המקבל יכול ליתן המעשר אלא יתן חציו לנותן והוא יתננו למי שירצה (מרדכי פרק הגוזל):

כג [מז] ל הנותן בהמה לחבירו בעיסקא באתונות חייב ליטפל י"ח חדש ובדקה כ"ד ובתוך זה הזמן (ל) מחו כל א' (לג) מעכב על חבירו לא והולדות מקום שנהגו לחלקם מיד חולקים [מט] ובמקום שאין מנהג יגדלם המקבל (לא) לב בדקה שלשים

... (כח) והוא בכלל הקרן. פי' והמותר על זה הוא הריוח ...

יום ובגסה חמשים יום (לב) [נ] ומשם ואילך נוטל חצי השבח והחצי מהחלק השני לג וא"צ ליתן לו שכר טרחו מחלק השני לד ואם בא לחלוק [נא] צריך להודיעו לחבירו [נב] או לשום ולהתנות מז בפני ג' [נג] ואם לאו אין החלוקה כלום (ואינו נוטל רק מחציה הפחת כמו בראשונה) (טור):

כד מז לה הנותן עיסקא לחבירו מח לא (לד) יצרף הריוח עם הקרן ויעשה כולו קרן דשמא לא יהיה כל כך ריוח ונמצא נוטל ממנו רבית [נד] וכן לו לא יתן לו מעות בתורת עיסקא או שותפות מט (ו) ויכתוב אותם (לה) מלוה (לג) שמא ימות ונמצא השטר ביד היורש וגובה (°) בו את הרבית:

כה לז אם כתוב בשטר פלגא באגר ובהפסד אם הנותן או המקבל נ אדם גדול וידוע שלא היה

עושה איסור רבית נא (לו) דנין אותו להיתר לומר אם יטול חצי הריוח שיקבל עליו שני חלקים באחריות ואם לא יקבל עליו אלא חצי האחריות שלא יטול אלא שליש הריוח [נה] לח אבל באינש אחרינא דלא אתחזק בהכי דיינינן לשטרא כפשטיה והוה ליה שטר שיש בו רבית ואם יש הפסד יפסיד החצי כפי תנאו ואם יש בו ריוח נב לא יקבל כלום. (וכן ה"ה (לה)...) (תשובת הרא"ש כלל פ"ח):

כו [נו] לט והיכא שהוא אדם גדול רדיינינן להתירא אם יש בו ריוח ואמר הנותן אני אטול החצי מיד ואב יהיה בו הפסד אקבל אחריות ההפסד שני חלקים או אם יש בו הפסד אומר איני מקבל אלא חצי ההפסד ולכשיהיה בו ריוח לא אקבל אלא השליש והמקבל אומר בהפך אם יש בו ריוח שיטול הוא מיד ב' חלקים ואם יהיה בו הפסד יקבל עליו חצי האחריות או אם יש בו הפסד אומר שאינו מקבל אלא השליש וכשיהיה ריוח לא יקח ממנו אלא החצי אם כתוב בשטר דיהוב מרי עיסקא למקבל פלגא באגר ובהפסד משמע דמלתא במרי עיסקא קיימא ובדידיה הליא מילתא למיתב למקבל מאי דניחא ליה ואי כתיב ביה למשקל פלגא באגר ובהפסד משמע דבמקבל תליא מילתא למשקל מאי דבעי:

כז [נז] מ אם התנו על חלוקת הריוח ולא התנו על חלוקת ההפסד אם יהיה שם הפסד יפסיד המתעסק (לה) (ז) שני (לז) שלישי החלק שהיה מרויח וכן אם התנו על חלוקת ההפסד ולא התנו על חלוקת הריוח והרויחו יטול כמו אותו החלק שהיה מפסיד ותוספת שליש חלק חבירו כיצד אם התנו שיטול המתעסק רביע השכר ולא התנו על ההפסד אם הפסיד הרי זה משלם שתות ואם התנו שיפסיד המתעסק רביע בהפסד ולא התנו על הריוח אם הרויח (°) נוטל מחצה:

כח [נח] מא אם התנו שהנותן יפסיד שני חלקים ולא יטול בריוח אלא חלק א' ולא היה שם לא ריוח ולא הפסד והמתעסק תובע שכרו (לו) לא יטול (לח) כלום (תשובת רלב"ד בשם תשובת רי"ף והוא בר"ף פרק המקבל) [נט] אבל אם התנה למחצה בשכר ומחצה בהפסד ולא היה שם ריוח ולא הפסד נג נוטל המתעסק שכרו מהקרן (תשובת רלב"ד שם):

כט מב המושיב חבירו בחנות להתעסק ויחלקו הריוח נד לא יהי' לוקח ומוכר דברי'

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

עצי לבונה

(לו) אחרים ממעותיו נה ואם עשה כן חצי הריוח לבעל החנות:

ל מג הנותן מעות לחבירו להתעסק אע"פ שהחצי יש לו דין מלוה (לז) נו אינו יכול (מ) להוציא החצי לצרכו ולהתעסק בחציו לבד לצורך חבירו [ס] מד וכן אינו יכול לומר אתעסק בחצי שלי ואניח החצי של פקדון בבית דין:

לא [סא] מה מתעסק שמת [סב] ויש עדים שמעות או מטלטלין אלו הם מזה העסק נז (מא) נוטלן בעל הממון בלא שבועה ואין הבעל חוב ולא האשה נוטלים כלום מהקרן ולא מחלק ריוח הנותן:

הגה [סג] ויוכל הנותן ליקח כל העיסקא מיד אע"פ שעדיין לא כלה הזמן שקבע עם המקבל (מיימוני פ"ה דהלכות שלוחים וכל הפוסקים) (ועיין בח"מ סימן קע"ו) :

לב נח [סד] מו נתן המתעסק מתנה מהמטלטלין של העסק או מהמעות לאחרים והביא בעל הממון ראיה ברורה שהם מזה העסק מוציא מידם אפילו שינה אותם מקבל המתנה או מכרם או נתנם לאחרים או (מב) לשלם [סה] והכל בראיה ברורה:

לג מז מי שנתן לחבירו עיסקא אחת וכתב עליה שני שטרות אין שטר אחד משועבד לחבירו שאם היה באחד ריוח ובשני הפסד שימלא הקרן ואח"כ יחלקו הריוח (לט) אלא יחלקו כל שטר לפי (מג) תנאם ואם נתן לו שתי עיסקות בשתי פעמים וכתבם בשטר א' והרויח באחד והפסיד באחרת ימלא הקרן תחלה ואח"כ יחלקו המותר:

לד מח המקבל עיסקא מחבירו והפסיד ולא הודיעו אלא נתעסק ומילא הקרן אינו יכול לומר תפסיד חלקך מההפסד אלא יתמלא הקרן מהריוח ואם יש בו מותר יחלקוהו לפי תנאם:

הגה [ס'] וי"א דוקא שלא הודיעו אבל אם (מד) הודיעו וא"ל **סא** לא אעסוק עוד (מן) (ב"י בשם תלמידי הרשב"א וכ"ה) [סז] דהא יכול לחזור בו אימת שירצה כמו שיתבאר אם מן הריוח תחילה ואח"כ יחלוקו אא"כ התנה שיוכל ליקח הריוח מתי שירצה או שהודיעו נתן אח"כ מה נתעסק להפסד (מרדכי פרק המקבל) :

לה מט שנים שקבלו עיסקא מאחר סב (מה) לזמן ואמר אחד לחבירו בתוך הזמן נחלק העסק ואתעסק אני בחציי ואתה בחציך אין שומעין לו ואפי' אם יאמר אני אקבל אחריות בחצי שלך שאם תפסיד אני אפרעו לבעל המעות (מא) נ אין שומעין לו ואפילו אם יאמר ישאר הקרן בין שנינו ולא נחלוק ס: [מא] רק הריוח נא אין שומעין לו:

לו [סט] נב יחיד המקבל עיסקא לזמן קצוב המקבל יכול לחזור בו כדין פועל שחוזר בחצי היום [ע] ובעל המעות אינו יכול לחזור בו סד כדין פועל.

*) עי' ט"ז וכס"ג

ביאור הגר"א

באר היטב

לז נג הלוקח מעות מחבירו ליקח בהם פירות למחצית שכר (מב) לא יהא לוקח סה (מז) בשלו חטים ובשל חבירו שעורים:

לח נד הנותן מעות לחבירו ליקח בהם פירות למחצית שכר לוקח בהם כל מין שירצה אפילו בעלי חיים אבל לא יקח בהם (מג) סו לא (מח) כסות ולא כלים:

לט נה הנותן מעות לחבירו לקנות בהם פירות למחצית שכר (מד) רשאי לקנות סז גם (מט) (°) לעצמו מאותו המין (מה) ובלבד סח שלא ימכרם ביחד אלא אלו (ח) בפני (י) עצמן ואלו בפני עצמן:

מ נו הנותן מעות לחבירו ליקח בהם פירות למחצית שכר ואומר לא לקחתי אין לו עליו אלא תרעומת ואם יש עדים שלקח [עא] ... משלחו ומכר מוציאין ממנו בע"כ [עב] נח ואם שלח בהם יד בפני עדים או ... בפניהם שחוזר בו משליחותו קנה לעצמו (ה"ה ור' ירוחם נ"ז וכ"י פא"ג) (ועיין בח"מ סימן קפ"ג מדין זה) :

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

קונטרס אחרון מלחם הפנים להלכות רבית

ראה ראיתי הרבה ראיות שראוי ונכון להעתיק כאן קצת פסקי ההלכות הנהוגות בזמנינו הן מפוסקים האחרונים הן מפנקס הארצות שנכתבו בבי"ו הגאון הסמ"ע בשנת שס"ו ביריד גראמניץ. (וזה החלי בעזרת צורי וגואלי) :

מה שמתגין ביניהם ואח"כ יקח הוא המתעסק או הלוה אותו ריוח ומהעסקין מכאן ואילך בהקרן לבד לטובת המלוה או הנותן עד כלות השנה על אחריותו וטובתו ונותן לו בשביל שכר טרחו שלא יהא בו רבית מהותרת וגם יאמין ללוה או להמקבל בשבועה כאומרו שלא היה לו ריוח או כמה היה או היה בו הפסד וה"ה שיכולין לומר להלוה או להמקבל שעוסק בחצי שנה הראשונה מהיום על אחריותי וטובתי ובחצי שנה השניה עסוק על אחריותך וטובתך או איפכא ויתן להם שכר עמלו ויאמינו בשבועה כנ"ל :

ח) והסוחרים בירידים שכבר קנו הסחורה ואח"כ לוקחין מעות לא יפה הם עושים ובשאירע כן צריך להקנות להם הסחורה בק"ס או במשיכה או בהגבהה או בדרך ההגרים לפי שזמן לאחר שקנו ממנה הסחורה יתנוהו לו בעיסקא אבל נתינת המעות לא מהני לקנות הסחורה כי המעות אינם קונות לפעמים אין לסוחרים שום סחורה במקום הלואה כי כבר מכרוהו והם חייבים לאחרים ולוקחין המעות לפרוע הובכן אז צריכין להקנותם להנוהגים בעיסקא בק"ס סחורתן ועסקיהן שיש להם במקום אחר ושבל ריוח והפסד שיהיה להם מזה יהיה למהנה ובשכר עמלו ובהאמנות כנזכר לעיל :

ט) וא"צ לעשות הק"ס בפני עדים כי לא אברי סהדי אלא לשקרא אלא כגי במאי דנותן המלוה והנותן שודר שלו לשלוה או להמקבל וא"ל קנה ממני מקצת שודר זה וחליפיו תקנה לי סחורותיך כנ"ל בכל מקום שהוא וע"ד זה מקנה לו גם כן משכנות ש"כ שיש ללוה בביתו כמלוה עליהן ונאמן הלוה או המקבל לומר שיש להם סחורות או משכנות ש"כ :

י) ומי שאין לו משכנות ש"כ ולא סחורה וצריך למעות אם יש בידו שטרי חובות שחייבים לו אחרים יכול למכרם לחבירו בפחות מסכום שנכתוב בשטר על האחריות דהלוקח דבאם יעני זה שחייב לו יפסיד הלוקח והמוכר למוכר להיות בערבות אחריות זה ועי' סי' קע"ג ס"ד אבל באחריות הבאים מחמת המוכר כגון אם ימלא שכבר הוא פרוע או שימחלנו בעל חוב מוקדם יכול להיות המוכר בערבות להלוקח באחריות הללו :

יא) ואם אין בידו שט"ח על אחרים רשאי לפיים לחבירו שיתן לו שט"ח עבורו על אחרים וימכרם בפחות לצרכו (הג"ה) וכ"כ בס' הכם לב מלוה תקל"ד וז"ל נכסי יתומים התירו רז"ל ליתן קרוב לשכר ורחוק להפסד והנכון לדעתי תקנה לדבר שילוה שט"ח מאיש אחר המאה ר"ט זמן תשלומין על ג' חדשים וילך להמלוה וימכור השט"ח בפחות על צ' ר"ט כי רשאי למכור חפציו בפחות ולקחם אח"כ ישלם התחום על השטר מאה ר"ט והלוה ישלים לו העשרה ר"ט עכ"פ שמלוה יעשה כל עניניו בהיתר כי בדרך מקח וממכר זכה בעשרה ר"ט אלו ע"ש (ע"כ הגה"ה) :

יב) וה"ה שרשאי ראובן לפיים לשמעון עד שיתן לו שט"ח אנפשיה בכך משל על ק"כ זהובים שחייב שמעון לראובן זה אחר שנה וראובן ימכרנו ללוי בעד ק' זהובים ולוי יגבה משמעון ככלות השנה ושמעון מראובן ומותר דכיון דאין ללוי שום עסק עם שמעון ולא דבר עמו כלום מהלואה זו מעולם :

יג) וע"ד זה יכולין לעשות הקהל שיקחו שט"ח שיש ביד יחידי הקהל או יחתמו היחידים עתה על סך מה שחייבין הם זמן פרעון אחר שנה וימכרהו בפחות לאחרים אך ורק שבזה שחייבים הם צריכין שיסלקו היחידים מאותו חוב דהיינו שיתנו חלקם המגיע עליהם מחמת חוב הזה במזומנים דאל"כ ה"ל כשולח שט"ח שלו ע"י אחר ללוות לו מאה זהובים ויתן לו ק"כ זהובים ככלות השנה דאסור וטעות הוא ביד הנוהגין היתר להשאיל מחבריהן משכנות ש"כ בידן ולווין עליהם מעות לצרכן ברבית וחוזרין ופודין אותו מידיו לאחר זמן הרבית שנותן הוא רבית גמור הוא :

יד) להלווים מעות לצרכן ברבית מחבריהם ובעד הרבית לבד מניחין ביד המלוה משכנות ש"כ דאיסור גמור הוא דלא אמרו לעשות כן כ"א כשהלוה הישראל הקרן לצורך העובד כוכבים ה"ל משכנות ש"כ ובעת הריוח ערב לו ישראל או איפכא כיון דאין הרבית מתרבה על הישראל בהרי לעובד כוכבים הלוה מ"מ מותר משא"כ כשהלוה הלוה לצרכו דהרבית מתרבה עליו אם לו שנותן הרבית מכיסו או ממשכנות ש"כ שבידו כיון שגם כן הכרון כיסו הוא :

טו) המותן מעות בעסקא וכלתה השנה טוב להתנות עמו מתחלה שיעמדו גם מהיום והלאה בעסקא ואם לא יבא זה אל זה ולא התנה והמקבל מתעסק בהסחורה שבאה לידו ע"י עסקא של אפתקד הריוח הוא לאמצע ואם הפסד כ"ל [illegible] על המתעסק לחוד :

טז) אסור למכור סחורה בהקפה יותר משויו בדבר שבשומתו ידוע וגם אם אין שומתו ידוע פעמים באים שרים או פריצים וקונין אותו ביוקר משויו לרוב מ"מ אסור ליתנו בהקפה כ"כ ביוקר עד שנראה שנותן נעדה כ"כ בשביל אגר נטר :

יז) וכן בנתינתו מעות על הסחורה כגון עורות וצמר והדומים לכן קודם שיצא השער וכ"ש כשיצא השער והוא נותן על הסחורה בהוא מדמי יציאת השער לאותה סחורה הוא איסור גמור אם לא שיש למוכר מאותה סחורה כ"כ כמו שפוסק עמו ולא שייך בזה דין דמלוה אדם על שלא א' תפיס כמה באים ואם הסחורה שנתן עליה אין שומתו ידוע יכול לקנות עמו בקצת בפחות משויו לרוב העולם וכדין המוכר בהקפה דבר שאין שומתו ידוע עכ"ל :

יח) ואם נותן למתעסקים עם כפרים על דבש או שעוה בהם דברים הנולדים וההוים תמיד בכל שנה ושנה ביד הכפרים ויש להם משא ומתן טובה עמהן רשאי ליתן להם מעות בפחות על זמן כשיעור שהם יכולים לקנות מכפרים מיהו בשאר סחורה אין שייך זה :

יט) והדרך כלל לכל מיני סחורות יעשו כדרך הזה שאם ירצה ראובן ליתן לשמעון שהוא קצב על העורות או הלב יעשה עמו עסקא בקצבותו ויאמר הריני נותן בידך ק' זהובים לחצי ריוח והפסד לחצי שנה ונותן לו שכר טרחא ונאמנות בשבועה כנ"ל והברירה בידך שאם תרצה לסלקני [illegible] רווחים שבעולם שיעלה לו מכל הקצבות תתן לי העורות בכך וכך או חלב בכך וכך [illegible] הריוח יאמר בידך ואם הפסיד יהיה לשאין וה"ה לנותן למי שאינו קצב מותר להתנו[illegible] כך בעסקא לזמן מה ויעשה כן וגם בשאר מיני סחורות יעשה על דרך זה ודוקא [illegible] והברירה ביד המקבל :

כ) ההולך למקום שקונין הסחורות בזול מותר ליתן לו לחבירו מעות שיקנהו שם בזול ויביאהו למקומו שהוא מקום היוקר ולאחר שיבא למקום היוקר יכול למכרו אפילו המביא שקנאו בזול כפי השער של שם או מעט יותר בדבר שאין שומתו ידוע אף שלא נתן לו שכר עמלו וגם האחריות הדרך היה על המביא שהרי אין כאן אגר נטר כלל לפי שקנו כפי השער או שאין שומתו ידוע וגם בדרך הליכתו לא נהנה המביא מהמעות :

כא) מה שנוהגין הסוחרים שלווין זה לזה מעות ביריד ע"מ שכשיחזיר לביתו ילוה לו כפל או לזמן יותר ארוך הוא אסור לכ"ע ואפילו כשמלוה לו כסך הזה ובזמן הזה יש בו פלוגתא ומיהו אם מלוה לו בלא תנאי ואין מקפידין זה על זה אם יחזור וילוה לו כסך זה וזמן הזה או פחות והברירה היא ללוה הראשון שחוזר ולוה לו כפי רצונו נראה שאין להקפיד בזה דלמאן דמתיר שוה בשוה מתיר נמי כשמלוה לו לפעמים יותר כשיכלה אבל למאן דאוסר שוה בשוה אפילו בפחות נמי אסור :

כב) המוכר לחבירו חטים בזמן הקציר שהן בזול ע"מ שיפרע לו בניסן כשער שיהיה אז מותר ובלבד שלא יקצוץ עמו בשעת המכירה בדבר פסוק שהרי יכול להיות שלא יהיה בניסן יותר ביוקר ממה שהן עתה וה"ה למוכר לו כל כיוצא בזה :

כג) והדרך היותר נכון בעיני הוא זה דמי שרוצה ליתן על עורות יתן להקצב חמשים זהובים על זמן מה ויאמר לו הריני נותן לך על עסקא דקצבות פלגא אגר ופלגא פקדון ונותן לו שכר טרחא והברירה יהיה בידך שבאם תרצה ליתן לי הריוח של בעורות ותתן לי עור של שור בכך וכך ועור של פרה בכך וכך ואז יהיה הריוח של הקצבות מכברות הבשר והחלב ושאר עניניה כולה שלך והרי זה מותר ודומה לעסקא דעלמא דאם א"ל הברירה בידך אם תרצה ליתן בעד רווחים כ' זהובים שרי ויכול לומר אל התיה נאמן שהפסדת כ"א בעדים וכמש"ל וק"ל ועד"ז יכול לעשות בנתינתו על שאר סחורה אבל עכ"פ צריך להיות הברירה ביד המקבל אע"פ שכל אלו דברים המותרים ונראין כהערמה מ"מ לצורך שעה אין לאסרם כדי ליתן מחיה לבני ברית . (ע"כ העתקתי דברי הסמ"ע [illegible])

הלוה מעות מיהודים בתנאי שאם לא יפרע לזמן פלוני יוסיף דינר א' נראה דמותר ועיין בתורת אמת ...

והיתה החלוקה שלו במעות המדודים דוקא. אך אם ה״א מודה שהיו סחורות בודאי אין החלוקה היא חלוקה. ולתביעת הא׳ ישבעו שו״ל שלא כן היה התנאי ביניהם ואם הם תפוסים יחלוקו בריוח מחצית בשל ראובן ושכר טרחם דינר או לפי ראות עיני הדיינים יקחו כמו שהיה ליקח ראובן אם לא שיחזיר ראובן כל מה שלקח מהעסקא בהיתר פרוביסיון כי אז יחזיקו כפי תנאם ע״ש ח״ב דף ל״ם. (משפט צדק י״ו) : ראובן שהלוה לעובד כוכבים מאה פייסא״ם ברבית באמצעות וערבות שמעון

אשל אברהם

אשל אברהם

דעת הרשב"א דבנכייתא שרי אפילו באתרא דמסלקי בין בית בין שדה ובלא נכייתא אסור אלא דבאתרא דמסלקי אסור משום רבית קצוצה ובאתרא דלא מסלקי הוי אבק רבית.

י"ו (שם י"כ): ראובן מכר נכרים לשמעון בעד מאה וחמשה אלפים ואחר שנגמר המקח נתפשר לתת לו קב ה' אלפים בעד המתנת שנה אחת וכתבו בשטר סתם מקב וז' אלפים ויש עדים לקונת על זה ביאר שם דין המעלה יותר חמשה בששה. והחילוק שיש בין דבר שאין שומתו ידועה לדבר ששומתו ידועה כגון הפלפלין ומי שצריך פלפלין ומתנה עם א' שיקחנו במעות בעין והוא יקחנו ביוקר בהמתנה ודין אם יש בשטר נאמנות סתם או כשפירש בכ' עדים כשרים וכשכתוב כל זמן שאין הפרעון כתוב על גבו הכל ביאר שם עיין עליו דהעלה דלפי דברי העדים יש בלי ספק בעסק זה אבק רבית וכיון ששמעון עדיין לא פרע אין להוציא מידו והכחשת העדים הוכיחו דלאו הכחשה אפי' שכתוב על הפרעון נאמנות מאחר דלא קאי הנאמנות אלא הפרעון סתם וכו' ע"ש וריב"ל ח"א ק"ת ורלנ"ח ע' (שם י"ד):

ראובן ושמעון שותפין שלוו מישראל וקבל הא' החוב על עצמו לפרעו ותתנה עם חבירו שכל מה שימחיל המלוה יהיה שלו ואח"כ נמצא שהיה רבית בחוב ע"פ גזרת ב"ד ולא פרע. העלה דאין זה בכלל מחילה וחייב ליתן לו חלקו מה לחבירו כיון שבא לו מצד הדין בגזרת הב"ד על טענת הרבית ע"ש ומ"ש בא"ח כתשו' שלי סי' (שם ק"כ): ראובן ש"ל ויהודה האחים שירשו מאביהם בתים ולהיות שנפל הפרש ביניהם הרשה ראובן לשמעון אחיו לעמוד לדין וחשבון עם שאר אחיו על ענין חלוקת הבתים ושכל מה שיעשה ויגמר ע"י רצוי ומקובל עליו והנה כן נכתב ונחתם בהרשאה ויהי בעמדם לחשבון כתב וחתם שמעון לזכות לוי שיהיה חלק המגיע לאחיהם ראובן מכור בידו בתנאי שאם בתוך ח"ש לא יפרע לו הי"ב אלף לבנים שחייב לו אזי יהיה הבית מכורה לו לחלוטין ואם יפרע לו שחייב לוי להחזיר לו הבית והנה מתו ראובן ולוי בתוך הזמן הנזכר ויורשי ראובן באים לפרוע ליורשי לוי כדי ליקח הבית ויורשי לוי מסרבין ואומרים לאביכם היה התנאי ולא לכם. צדד ג' צדדים כדי לבטל המכירה הנז' לזכות יורשי ראובן ועלתה לו בטענה רביעית שיש צד רבית בדבר כיון דהמכר היה

בפסקיו אם אמר ישראל הב' וכו' ואני אעלה לעובד כוכבים הרבית ישקיל. וטרי בזה וכמ"ש התוספות בד"ה מצאו ישראל וכמ"ש הרא"ש כלל כ"ח אפילו שכתב ישראל הב' וכו' שטר בשמו לעובד כוכבים וליתן משכונות וגם נתן הרבית לעובד כוכבים אסור. וסוף דבר העלה מהאי משא ומתן דאם נטלת ראובן בהלואה מן העובד כוכבים ואח"כ הלוום לשמעון הוא רבית קצוצה ויוצאה בדיינים. ואם בירר טענתו שהוא פקדון מהעובד כוכבים שהפקידו כדי שילוה לו ברבית וכל אחריות המעות על העובד כוכבים מותר כמ"ש הרא"ש והריב"ה ובה"ת עי"ש כמה גופי הלכות דקא פסיק ותני בהאי דינא רבא ומשאו ומתנו עם שאר הפוסקים אחרונים ומסיק דינכה לו כל הקאמבי"ם שפרע לו לשעבר

מכנו לבשירצה אוי שרי דהוא כתנאי מחודש וחיוב חדש שמחייב את עצמו ע"ש והרשב"ם פ"ו כהל' מלוה ופ"י מהלכות מכירה ובמחבר רמ"א דישב דברי הרמב"ם שכתב בפ"ו מהלכות מלוה ה"ה וכן אם התנה בעל השדה עמו כל זמן שיבא לו מעות יחשב לו עשר בכל שנה ויסלקני הרי זה מותר וכו' ע"ש (שם קפ"ז): ראובן ושמעון שנשתתפו יחד ראובן בסך ר"ו קרן ושמעון בקרן סך מאה אכן המתעסק היה התנאי שיהיה שמעון והריוח וההפסד לאמצע ועוד היה התנאי ששמעון יקח זהוב א' יותר על הלקו בעד שכר טרחו כדי לצאת מחשש אבק רבית וכן חלקו השנה ראשונה אכן בעוד שנים רבות שנמשך השותפות בשעת החלוקה לא נבה שמעון שכר טרחו ובא לגבותו כעת וראובן טוען

הקדמה

זה ספר תולדות אדם אחד מאלף אשר ראיתי תחת השמש. חכמת אדם גדול בענקים. חכו ממתקים. דבריו מאירים כזוהר הרקיע וברקים. אשר צדי במים אדירים. גבור בגבורים. שבחו יספרו לדור דורים. בקהל הורים ומורים. עתר נכסין. יצא ונכנס באוכלוסין. על רבנן ועל תלמידיהון בשער הגבוה. זה האיש היה לנס עמו משוש תבל. לבו לחוקקי ישראל. לעשות אזנים לתורה. מבריז מתורה שבכתב לתורה שבע"פ ומפי השמועה. זה שמו לעולם וזה זכרו דור דור עד בלתי שמים עלי חלד הופיעה. הלא הוא רבן של ישראל הגאון מוהר"ר **יונתן איבשיץ** נ"ע. מיום אשר עמדתי על דעתי לישב בצלו חמדתי. ואם לראותו לא זכיתי. הרבה תורה ב"ה מחבוריו קניתי. המופלאים והמסולאים מהם לא משתי. ואור יהל עלי ראשי שמתי. ועתה בימי חרפי הקרה ה' לפני חדושי פרק איזהו נשך והלכות רבית מהגאון הנ"ל. פקחתי עיני וראיתי. תורת אמת בפיהו. מה מתוק מדבש מוציא דין אמת לאמיתו. כתב יושר ואמת כתב עטו. אז אמרתי לתלמידיי אשר טפחתי ורביתי. לא אשנה פרק זה בהעברה בעלמא. כ"א על משמרתי אעמודה לסלק ולסקל כל הקמשונים. כי חלו בה ידים. ונתתי אל לבי לבל אתן שנה לעיני ותנומה לעפעפי. להבין ולהשכיל עד אשר ארד במעט שכלי לעמקו. ולטעום טעמו המתוק מדבש. ואודה לה' על כל הטוב אשר גמלני. וחנני דעת ומזימה עד אשר עשיתי לו סמוכים חקל תפוחים. גנות ופרדסים. בכללי דרביתא חדושים שונים. ליישב דברי רבותינו הראשונים. וגם הצלתיו בע"ה מכמה וכמה השגות האחרונים. והיה כל הבא אל אוהל העדות משכן החכמה. יעיין בהקדמה. אז ימצא דעת קדושים. בהיותו כללא כייל לכל דיני והלכות רבית אשר המה מופרדים בראשונים ואחרונים. גם הצבתי תוך החיבור מפירושי ש"ע שלי. וקראתי לחידושי הגאון המחבר ז"ל **כרתי** על שם שכורתין דבריהם. כי לו הכח והיד החזקה. ללחום את מושלי מלכי ואפרכי. ולהעמיד היסוד על תלה. ולהדושיי קראתי **פלתי**. כי ידי אמורות מבלי בא אל היכלי ענג ופנג לחתוך הדין ע"פ דעתי והכרעתי. זולת החידושים יבואו על צד הקושי' וההפלא. גם עשיתי לו בריכות מים חיים סביב הגן בסוגיא דמשכנתא אשר רבו פארותיה. שמה יקוננו אנשי שם גדולי ראשונים זה בכה וזה בכה. ואנכי עשיתי לה דרך המלך לכל שיטה ושיטה. הראתי מקום מוצאה ומובאה. בנימוקה וטעמיה. ועשיתי לה מדור בפני עצמה. וקראתי לכל החיבור הכולל **ספר המדע**. כי הוא מקצוע גדול בר"מ. והרוצה שיחכים כו'. אך זאת בקשתי מאת כל חכמי לב. שלא יעלו על לבם הטהור. לחשדני שאזרתי חיל להביא החיבור הלז תחת מכבש הדפוס להגדיל שמי. ולהתפאר במלאכתי מלאכת שמים. או להרבות הוני ורכושי. כי גלוי וידוע למי שאמר והיה העולם. שהחיבור זה היה למראה עיני גדולי הדור במדינתנו. ולמראה עיניהם שפטו. וגצטויתי לבל יתמהמה להוציאו לאורה. לזכות הרבים. קטן כגדול. זקנים ונערים יגילו וירננו כי יטעמו מנופת צוף אמרות טהורות הגאון ז"ל. אשר שפט בין דין לדין. אך מגודל הוצאות הדפוס העולה עד אשר לא יאומן ולא יסופר. נסגתי אחור מלהדפיס גם החדושים על הלכות נדה. והלכותיה מהגאון הנ"ל. כ"א אחר שאברך על המוגמר על הלכות רבית. אז גם שאר חידושים על הלכות נדה אשר באמתחתי אביא על מזבח הדפוס. ומעזר העוזר ומושיע אשאל עזר להוציא מחשבתי אל הפועל. דברי זעירא דמן חבריא הכותב וחותם פה פעסט יום ה' ו' שבט שנת תקע"א לפ"ק:

הק' **שמעון** בלא"א מוה' **דוד קרומנוי** י"ץ:

אמר רב נחמן כללא דרביתא כל אגר נטר ליה אסור. כתיב בתורה (דברים כ"ג) לא תשיך לאחיך נשך כסף נשך אוכל נשך כל דבר אשר ישך והנך ארבעה [illegible]

[illegible]

[illegible]

טובלא לפי דברי הר״ן הוי נמי כמאן דלא הוי עדים בהאי שטרא וה״נ כמלוה ע״פ שאין עני . עדים וא״כ ליכא כלל שעבודא דאורייתא הכא ושפיר אמרי׳ נשבע וגובה מחלה יאין פקוע לתמיהת הט״ז . ולדעת הרמב״ן שהביא הרא״ש במס׳ שבועות דל״ל סברת התוס׳ כ״ב הכ״ל ע״ש יש לייסב קושית הט״ז ע״פ דעת הרי״ף ורמב״ם והטור סי׳ ע״א סעי׳ ד״א ודו״ק . וכתבתי זאת יען כי הוא נוגע קצת לחידושי הש״ע להלן דיני משכנתא עם ביאוריה בביאור כל שיטה לפי דרכה בש״ס וביאור כל הקושי׳ בכל שיטה יבאו בסוף החיבור בהא סליקא כללא דרביתא מאן דיהיב חכמה להכימתא . יסדר לן תוקפא לאורייתא . אמן :

הלכות רבית

סי׳ קנ״ט דבר תורה מותר להלוות לעובד כוכבים ברבית וכו׳ והאידנא מותר בכל ענין . טור . כתב הטור דטעמא דרבית דכתיב וחי אחיך עמך ועובד כוכבים אין אתה מצווה להחיותו וקשה מנ״ל להטור טעם זה וכדי להרן נקדים הירושלמי (במס׳ עבודת כוכבים כ״ב) דמומר מותר להלוותו ברבית כדאיתא בס״ב לקמן . ולכאורה יקשה הא מומר עשאוהו כישראל וה״כ נעשה איסור ולכך כתב הטור הטעם דוחי אחיך עמך וה״כ גבי מומר נמי אין אתה מצווה להחיותו ולכך מותר להלוותו . אך למ״ד ר״ק א״י בדיינין ע״כ דלא ס״ל . . .

מתי התידותי רבנוגזרו הרבית דעובד כוכבים דים בה ביד חכמי׳ לעקור דבר מה״ת ואינו מלוה אבל לר״א ולשיטת הרמב״ם דס״ל כוותיה דר״ק י״ב קשה מנ״ל דר״ק י״ב דלמא קרא אתי להתיר רבית דעובד כוכבים וצ״ל דנפקא לי׳ מגופא דקרא לנכרי תשיך ומשמעו דהוא מ״ע וכן מוכח מדברי התוס׳ ד״ה תשיך דכתבו וי״ל דה״פ מהאי קרא כיון דאמר רחמנא דמלוה ליקח רבית היאך יש כח ביד חכמים לאסור משמע אי הוי קרינן לנכרי תשוך הוי אמרי׳ דקרא למלוה אתי כדי ליקח רבית א״כ שפיר כתב מכן דמ״ע להלוות לעובד כוכבים וליכא סתירה דסוגי׳ דהכא דקאי אליבא דהלכה דס״ל א״י״ב וע״כ נפקא לי׳ רבית דעובד כוכבים מוחי אחיך ועי׳ בס׳ כנה״ג ודוק ובזה ישבתי לשון הירושלמי עי׳ סי׳ קע״ד :

עבירה ויראה דס״ל לרמ״א כדעת רב האי גאון בתשובת תוס יאיר הא דאמרי׳ באפשר לסלק בממוני׳ אל יעבור היינו היכא שתבע העובד כוכבים ממנו סך עלום ובהכי זה יפטור אותו אבל היכא דלא תבע ממון ודאי אינו מחויב לשאול אותו אם יפטור והו בממוני׳ ולפי זה הכא דאיירי נמי בכה״ג דאינם תובעים היחידים ליתן להם סך ממון לפטור מהם ושפיר הוי פ״נ אי יעבור :

סעיף כ״ג **המלוה** (ס״ז ס״ק כ״ב) ורא״ה ברורה מדברי התלמוד בשויקן מותר ויש לייסב דל״ד להתם דמשוי הוא דהכי בווי ואלו [סי׳ קונה ממנו] לוקח אחר [נ״ב] לא היה נותן לו יותר ואין כאן טה״כ למלוה כלל משא״כ הכא דלפעמים יושב בטל ממלאכה דכמה בעלי . . .

לוה נקט וסיינו בעודו קיים הכתי ד"ז מוכרח מ"כינו פ"ד מהלוה מלוה ה"ג סכהב פס אע"פ שהמלוה והלוה עוברין על כל ה"לוין אין ניקן עליהם מפני שניתנו להשבון קשה לדברי הכ"מ דס"ל לדעת רבינו בעלו וגם בעלו וא"כ אינו חייב עד שיבטל בעצמו גיחה אבל למסקנת הכ"מ והלח"מ פס דס"ל לרבינו קיימו וגם קיימו א"כ בבטל העשה ממילא נמי לקי כמו במה המגרש יעוי"ם בכ"מ פע"ז מהל"ם א"כ יקשה היך כתם לי' הרמב"ם דאין לוקים על לאוי אלו והכי היכא דמיא לוה בחיי המלוה אין יורשין חייבים בהשבה וממילא איכא מלקות בהשבה ודוחק לומר דס"ל לרבינו כיון דלאו ניתנו להשבה ליכא מלקות נבייהו כלל אף דלא מחייבו בחזרה זה אינו במשמעות הסוגיא יעו"ם וע"כ כמשמעות הכ"ג דאפילו היכא דאיה לוה מדינא חייב להחזיר ליורשי הלוה כיון דבה סורא אתי לידי' ושפיר לא משכחת מלקות במלוה ולוה ועי' בס פ"י ד"ה וקשי' לי' וכ"מ פי"א מהל"ם ד"ה כל להו שניתן וכו' ותוס' מכות פ"ז ד"ה התם ודו"ק.

בית׳ סי' קס"ב אסור ללוות סאה בסאה אפי' לא קצב לו זמן פרעון.

כ' הט"ז ס"ק א' נראה דדרך מקח מותר וכ"כ בב"י. ולכאורה הוא מבואר להדי' בש"ם פ' א"נ ס"ג ע"ב דפריך הא מעתה מותר ללוות סאה בסאה ופי' רש"י דקושיות הש"ם דאף באין לו יהי' מותר דכיון לו בתמה מותר א"ו דקושית הש"ם הוא באין לו יהי' מותר ומשני הש"ם התם הלואה הכא זביגא א"כ מבואר דדרך מקח מותר. ול"ל דהט"ז איירי בקבע לו זמן ואמר לו לא אקבל פרעון עד שעת היוקר בכה"ג אסור בהלואה בס"ג אבל בדרך מקח בכה"ג מותר וזה לא מוכח מהש"ם וק"ל. (ועי"ש):

וודאי גם הרב אינו מיקל כי הוי הלואה גמורה רק דאיירי שהתנו מתחלה בצריך לחזור וליתן לו. ר"ל דעתה מכר לו במכירה גמורה רק דהתנו שיחזיר למכור לו וזה היתר גמור

סעיף כ"א של ישראל ואם הם באחריות ישראל אסור.

סעיף כ"ב באחריות העובד כוכבים מותר.

דידע דרובא דעלמא מסתמכים בספרים המופקדין אצליהן וכמ"ש הרמ"א בח"מ דקא סבר מלוה קא עביד וא"כ ה"ל לאתנויי שלא ישתמש בהן המפקיד ומדלא אתני ש"מ ידע ומחיל ליה דדעתי' דמלוה קא עביד. אבל בהלואה גופא לומר דבאמת מקפיד הלוה בקריאתו של מלוה וכה דלא אתני להדי' היינו שהמלוה עשה עמו טובה להלוות לו מעותיו ויירא ובוש ממנו מלהתנות שלא יקרא בו המלוה כי היכי דלא ניקרי כפוי טובה ובאמת מקפיד הלוה בקריאתו של מלוה ומש"ה אסור ומ"ש הכרתי בזה קן אמת שכ"כ המרדכי בלשונו אבל לא מטעמיה כי המעיין שם יראה לענין דטעמיה דמרדכי הוא דעיקר הקירה הוא בח"מ משום דהיינו מקלקל הספר ואם כן בע"ם אף בספר דידע בו ע"ם לקרות כמו סידורי תפלות נמי אסור לע"ם לקרות בו שמקלקל הספר

איכא כאן רבית דהא מ"מ עתה השער ד' בזוזי ומזה איירי שמחבר והרב אם קונה דבר שפוה י"ב ביו"ד היינו מכח דנותן לו עכשיו מעות הללו יכול האשראי לקנות מאשראי דאחרינא ואפ"ה אין לו אסור ומזה כתב הרב וכ"ז דוקא בדבר שמומתו ידועה אבל אין שומתו ידועה והיינו דילא השער אף דנותן לו יותר פרי וכמ"ש הפרישה דכיון דילא השער אף דנותן לו בזול פרי דסוי כים גו וכ"כ הפרישה וכ"מ מס"ך וא"כ ליכא תו רבית כלל דהא זה האשראי יכול לקנות כ"כ בעת הזאת מאשראי אחרינא ועיין בד"מ שמלשונו משמע כמ"ש וזה מדוקדק בלשון המחבר אם קונה דבר שפוה י"ב בי' בשביל שמקדים לו המעות רלונו דבשביל שמקדים לו המעות קונה הוא דהיינו בהאשראי שלו יכול לקנות כ"כ מאשראי אחרינא בזול וחף דלזמן פלוני דכתבו

יהרא"ש נרורין בטעמא ולביטהם וכן נמי יהא ממשמעות הטור שהביא דעת הר"י באחרונה ע"כ ס"ל כוותי' דבעי לפסוק כשער של לקוטות ולא כרש"י ותמיהא ע"כ דס"ל בגירסת הברייתא נמי כוותייהו ודעת הט"ז צ"ע :

סי' קע"ג סק"ג מקום שנהגו לשכור הספינה. בט"ז ס"ק ס' וכן מותר להשכיר סיר וכו' ביאר בטור שבזה יש רבותא טפי מברייתא דבריתא לא הוי עלי' שם הלואה כלל עיי"ש ולכאורה יש לבאר בזה דברי רש"י דף ע' דמשמע כיון דמקבל עליו שמשכיר זולא תו לא בעי קלקול כלל כנראה מדברי הר"י ולכאורה יקשה בזה קושית ד"ס מקבלי דמ"ש מהאי דודא דמר עוקבא עד שהתוס' כתבו דגם בספינה איכא קלקול ולדברי רש"י קשיא ולהא דאמרן יבואר דבהאי דודא דמיד איכא הכא חיוב תשלומין משעה פחתא דנחשה ואה"כ

זו וקשה עליו לתפוס מלאכה אחרת מ"מ נוטל דבר מועט לעסוק במלאכה אחרת. וא"כ באדם שמלאכתו הראשונה קלה וצריכין ליתן לו מעט יותר להניח שלו ולתפוס מלאכה אחרת משא"כ אם היה לו תחלה פרנסה קלה והמלאכה השניה היא כבידה וה"ה דלזה צריכין ליתן לו הרבה יותר דלבטל ממלאכתו ולעסוק במלאכה החדשה הזאת וקמ"ל הטור דלאותו האדם משערין כאלו הי' אדם בטל לגמרי ונותנין לו שכר המלאכה השניה וזה כוונת הטור שכ"ז משערין כאלו היה מתחלה אדם בטל לגמרי ודוק מכוון בלשונו שכתב שלא היה לוקח אלא הרבה ומזה כיון דא"כ הוא מקלין ומשערין כאדם בטל. וה"ה איפכא משא"כ אם נשער כאלו יושב במלאכה השני' בטל ויש לו פרנסה מזה הביטול כמו כאן דיש לו פרנסה מההנות ואיך שייך עוד ליתן לו ומזה פירש הטור יפה ולק"מ אליבי' קושית התוס' משא"כ בסי' ש"ב דצריך לשלם לו כל המלאכה

קעח (א) ולא יגדל ציצת ראשו. זה דברי רמב"ם נראה דאף בלא שום גיוה נאמר איסור זה דהיינו שדרך העובדי כוכבים בעלי מלחמות בהרבה מדינות נגד שער שיהא מאד ואינם מגלחים עולם כלל לא יעשה כן ישראל ואף זה בכלל מגדלי בלורית שאסרו חכמים ואע"פ שאח"כ כתב פירוש אחר על מגדלי בלורית דהיינו שמניחים השער באמצע מ"מ חד טעמא הוא שהכלל הוא שיש לישראל להבדיל מהם מה לי בכך ומה לי בכך כי המדינות חלוקות במנהגם בזה והב"י כתב דמ"ש אח"כ ולא יגלה מצדדים הוא פי' על הרישא שאמר הרמב"ם ולא יגדל כו' והוא דחוק מאד וכ"כ בפרישה ומו"ח ז"ל: (ב) ויניח הפרע מלאחריו. כצ"ל וכן הוא ברמב"ם פרק י"א דעבודת כוכבים: (ג) ולא יבנה מקומות כו'. כתב על זה הראב"ד איני יודע מהו ... אם שלא יעשה צורות כמו שהם עושים או שלא ישים סימן לקבץ בו רבים כדרך שהם עושים עכ"ל על כן יש לאסור בשניהם: (ד) שורפין על המלכים. פי' כלי תשמישן משום כבודם שלא ישתמש בהם אחר: (ה) מותר בכל. ואע"ג דכל הנזכר בסי' זה הוא בכלל ובחוקותיהם לא תלכו ואין כח לחכמים לעקור דבר מן התורה מ"מ הכא שאני כיון שלא פירשה התורה שום דבר ומסרה לחכמים והם ראו להתיר לקרובים למלכות. ב"י: (ו) לא יביא פת שלימה. משום שנאמר העורכים לגד שלחן פירוש לשם עבודת כוכבים אבל בפתיתין לחוד יש מצוה להניחם שיהא ...

קעח א ולא יגדל ציצת ראשו. והיינו שלא יגלח מהצדדים כו'. כ"כ הטע"ז ונמשך אחר מ"ש ב"י דלא יגלה כו' פירוש דלא יגלה לילה ראשו הוא אבל הב"ח חלק עליו וכתב דמלתא באפי נפשה היא דלא יגדל לילה ראשו הוא שמגדלין השער לנוי וליופי כמו הבתולות דרך שחץ וגאוה וכ"כ הפרישה: ב של עבודת כוכבים כו'. אבל כגון אותם העשוים לועד שלהם להתיעץ על עסקיהם ולמשפט אין איסור לבנות כתבנית אותם היכלות. ב"ח וע"ש: ג מלבושים אדומים כו'. שאין דרך הצנועים להיות אדומים בלבושם ולבע השחור הוא דרך לניעו' והכנעה וכדאמרינן מי שילרו מתגבר עליו ילבש שחורים ויתעטף שחורים כו' ועוד הטס מסורת בידינו להקפיד על לבישת האדום לבני עמנו מהרי"ק שם: ד אבל דבר כו'. ע"ש במהרי"ק ...

הלכות חקות העובדי כוכבים

קעח שלא ללבוש כמלבושי עובדי כוכבים.

ובו ג' סעיפים:

א [א] א אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים (ולא מדמין להם) (טור בשם הרמב"ם) ולא ילבש מלבוש המיוחד להם (א) א [ב] ולא יגדל ציצת (א) ראשו כמו ציצת ראשם [ג] ב ולא יגלח מהצדדין ויניח השער באמצע [ד] ג ולא יגלח השער מכנגד פניו מאוזן לאוזן (ב) ויניח הפרע (ג) [ה] ולא יבנה (ב) מקומות כבנין היכלות ב של עבודת כוכבים כדי שיכנסו בהם רבים כמו שהם עושים (°):

הגה אלא יהא מובדל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו (שם) [ו] וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשם פריצות כגון שנהגו ללבוש ג מלבושים אדומים והוא מלבוש שרים וכדומה לזה ממלבושי הפריצות [ז] או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם ד אבל דבר שנהגו לתועלת כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן מותר ללובשו וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר מותר (מהרי"ק שורש פ"ח) לכן אמרו (ד) שורפין על (ג) המלכים ואין בו משום דרכי האמורי (ר"ן פ"ק דעבודת כוכבים):

ב ד מי שהוא קרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמות להם (ה) מותר בכל:

ג ה מי שאכל ושייר פתיתין על שלחנו (ו) ה (א) לא (ד) יביא פת שלימה ויניח על השלחן:

...

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

מילואים

שתום' במס' ב"ק צ"ח ע"ב ד"ה אי עשה וכו' על קושיא ולימא דרצה להחזיר. ולא קבלו סימנו והעלו דכיון דרצה להחזיר ולא קבלו סימנו הו ליכא גנאי וא"כ להחזיר. ואכתי יקשה לימא דנשא להכם בספק רבית או בפלוגתא או בספיקא דדינא אי חייב להחזיר והורו לו דאין צריך להחזיר ...

לעיל בשיטה דרש"י דבית ואלר כיון דממושכן ביד אחרים אין דרך למלוה אנשים השוכרים מטעמא המבואר לעיל והוי כאלר דלא קיימא לאגרא ...

(ג) היא דעת הרמב"ם דבמשכנתא בלא נכייתא איכא חילוק בין בית לשדה בבית הוי ר"ק ...

(ד) היא דעת ...

שיטה דמשכנתא

והנה יעדתי בהקדמה לבאר כללא דמשכנתא עפ"י שיטת הפוסקים וכן הנה שמה שטות ...

...

להסירו ואף על גב דפשט דבריו לא משמע קצת הכי מ"מ לאוהבי דעתיה טפי עדיף וק"ל : ו ויש בזה איסור . מכל מקום מה שנוהגין בארצות אלו שעושין סעודה בלילה שלמחר מלין התינוק (שקורין וואכ"ט) אין איסור דדוקא לשום מיני מאכל על השלחן ולהניחם כך אסור משום דהוי כעורך לגד שלחן אבל בסעודה *) אין איסור:

הגה (ז) [ח] יש מקומות שנהגו לערוך שלחן ולשום עליו מיני מאכל בלילה שלמחר מלין תינוק ו ויש בזה (ה) (ב) איסור משום ה עורכים לגד שלחן (הה"ו ני"ז) [ט] אבל (ח) לערוך (ו) מטה למזל התינוק יש מתירין (ס) (כ"כ האחרונים) :

היאך מוכן לגדי : (ז) יש מקומות כו' . בלבוש כ' שהטעם זה יש להסור אותו המנהג שנוהגים מקצת לערוך השלחן בלילי שבת כפת שלם כל הלילה שנתפשט מחוק הטורכים לגד שלחן ולא נהירא לע"ד דדוקא בלילה שקודם המילה שעושים כן למזל התינוק יש בו שייכות העורכים לגד כי גד הוא לשון מזל משא"כ בלילי שבת שמניחים הפת לחם משנה הוא בשביל כבוד השבת שכבודו בלחם משנה ואין בזה משום מזל ואין בזה איסור כלל דהא גם קודם השבת מיד שמוציאין אותן מהתנור מניחים אותן על השלחן משום כבוד השבת : (ח) לערוך מטה כו' . כיון דשלחן כתיב בקרא בהדיא :

ביאור הגר"א

[ח] יש כו' . הפ"ו דשבת (וע"ל סימן קע"ט ס"ק ח') : [ט] אבל כו' . פ"ג דמ"ק (כ"ו א') ופ"ב דסנהדרין ופ"ד דנדרים :

פתחי תשובה

(ב) איסור. זכה"ט בשם ש"ך. ומשמע דמצוה ודאי ליכא ואינו נקרא סעודת מצוה וכ"כ בתשובת חו"י סי' ע' (סובא לקמן סי' רי"ז ס"ק ט"ו) ועי' בתשובת שבו"י ח"ג סי' ל"ו ועי'...

באר היטב

(ה) איסור . כתב הש"ך ומ"מ מה שנוהגין בארצות אלו שעושין סעודה בלילה שלמחר מלין התינוק שקורין (וואך נאכט) אין איסור דדוקא לשום מיני מאכל...

עצי לבונה

לשום תועלת : (סעיף ג' בהג"ה) לערוך מטה וכו' . עט"ז סק"ח מ"ב כיון דשלחן כתיב . משמע אף לסדר מיני מאכל על המטה למזל התינוק אין אסור דדוקא על השלחן אסור :

שפתי כהן הלכות מעונן ומכשף טורי זהב

קעט א וכ"ש . הוא משום תמים תהיה אסור לשאול בהן אבל העושה מעשה בקסמים וניחוש וכישוף איסור דאורייתא הוא כ"כ בפסקי מהרא"י שם ופשוט הוא ומבואר מדבריו שם דמותר לחולה לדרוש במכשפים וקוסמים כיון דאין איסור אלא משום תמים תהיה וגו' ומהרש"ל בתשובה סי' ג' ובפרק כל הבשר סימן י"ג מביאו והאריך והעלה דאסור לחולה לשאול בקוסמי' ומכשפים היכא דליכא סכנה נפשות אפילו יש סכנת אבר ואם בא לו החולי ע"י כישוף או מקרה ורוח רעה מותר ע"ש וכיוצא בזה כ' הב"ח ס"ס זה וכ"כ ב"י בשם הזוהר דאיסו' גדול הוא לדרוש במכשפים אפי' לחולה: ב אלא שאין להקור כו'. עי' בא"ח סי' תרס"ד ס"א כ' הרב כיוצא בזה גבי צל הלבנה בהושענא רבה : ג וכן הוא המנהג . ועכשיו ראיתי המנהג שאומרים בפירוש שחטו התרנגולת שקרא' כתרנגול ושוחטין אותה ונראה דס"ל כהגהת רמ"ך שהביא ב"י וכדעת מהרי"ל בתשובה סימן קי"ח ע"ש : ד בית כו' . פרש"י בנה בית או נולד לו בן או נשא אשה אע"פ שאין ניחוש שאסור לנחש ולסמוך על הניחוש יש הו' סימנים בעלמא הוי דאי מצליח בסחורה ראשונה אחר שבנה הבית או שנולד התינוק או שנשא האשה סימן הוא שהולך ומצליח ואם לאו אל ירגיל יותר מדאי שיש לחוש שלא יצליח : ה וכן מותר כו' . משמע דעת הרב והפוסקים ד"ה' לעשות מעשה ולסמוך

קעט (א) בב' ובד' כו' . שטעם שהכוכבים הלוחמים בהם הם קשים : (ב) אם אינו אומר הטעם כו' . לפי זה נראה דגם בסעיף דלעיל יש היתר כל שאינו אומר בפירוש שהוא עושה משום הכי אלא די"ל דשאני הכא כיון שיש שינוי טבע לפניו ויש מקצת חרדה על האדם הותר לו לעשות בלי אמירה משא"כ בסעיף דלעיל שאין בהם שינוי טבע . כן נ"ל : (ג) אם הצליח כו' . דהפרוש שמו לו נגרע ח"ו אחר שנשא אשה זו או דר בבית זה לא ירבה בעסק עוד . ופסוק לי

הלכות מעונן ומכשף

קעט שלא לכשף לעונן ולנחש . ובו י"ט סעיפים :

א [א] א אין שואלין בחוזים בכוכבים ולא בגורלות :
הגה [ב] משום שנאמר תמים תהיה עם ה' אלהיך (ב"י בשם תוספות דע"פ ובשם ספרי) א [ג] וכ"ש (א) *) דאסור לשאול (א) (ב) בקוסמים ומנחשים ובמכשפים (פסקי מהרא"י סי' ג"ו):

ב [ד] נהגו ב שאין מתחילין (א) בב' ובד' [ה] ואין נושאין נשים אלא במילוי הלבנה:
הגה [ו] ולכן נהגו ג"כ להתחיל ללמוד בר"ח כי אע"פ שאין ניחוש יש סימן (סמ"ק סימן קל"ו) [ז] במה שאדם יודע שהוא כנגד המזל לא יעשה ולא יסמוך על הנס ב אלא שאין לחקור אחר זה משום תמים תהיה (תשובת רמב"ן סימן רפ"ו) כמו שנתבאר :

ג ד האומר פתי נפלה מפי או מקלי מידי או בני קורא לי מאחרי או שצבי הפסיקו בדרך או שעבר נחש מימינו או שועל משמאלו ולמי שאירע לו אחד מאלו עושה ממנו ניחוש שלא לצאת לדרך או שלא להתחיל במלאכה ה וכן המנחשים בחולדה ובעופות ו ובכוכבים וכן (ג) האומר ז אל תתחיל לגבות ממני שחרית הוא מוצאי שבת הוא מוצאי ר"ח הוא ח וכן האומר שחוט תרנגול שקרא כעורב ותרנגולת זו שקראה כתרנגול אסור :
הגה [ח] י"א (ב) אם אינו אומר הטעם למה מצוה לשחוט התרנגולת (ד) אלא אומר (ג) סתם שחטו תרנגולת זו מותר לשחטה כשקראה כתרנגול (ב"י בשם הר"ח והוא בתשו' מהרי"ל סימן קי"ח) ג וכן הוא המנהג :

ד ד ט בית תינוק ואשה (°) אף על פי שאין ניחוש יש סימן :
הגה (ג) [ט] אם הצליח אחר זה ג' פעמים או לא (ב"י בשם רש"י) ה [י] וכן מותר לומר לתינוק פסוק לי (ג) פסוקיך (טור) [יא] י"א דאדם מותר לעשות לו סימן בדבר שיבא לעתיד כמו שעשה אליעזר עבד אברהם

ביאור הגר"א

קעט [א] אין כו' . פסחים קי"ג ב' וערש"י שם ותוס' דשבת קנ"ו ב' ד"ה כלדאי כו' וז"ש ולא כו' : [ב] משום כו' . שם ושם : [ג] וכ"ש כו' . אף לפי' ראשון של רש"י ודוקא משום תמים אבל אינו עובר בל"ת רק באוב וידעוני כמ"ש לא ימצא כו' ושואל...

כו' וכנ"ל בתלתא בשבתא מ"ש לא כו' ומ"ש אין שואלין לשאול לכתחלה וז"ש אלא שאין לחקור כו' וכן בעופות כמעשה דרב עיליש (גטין מ"ס א') עיליש ברח ועת"ז קכ"ג א' ועב"י וברשב"א סי' תי"ג שהאריך בזה : [ח] י"א כו' . כן כתב מהרי"ל סי' קי"ח שכך א"ל מהר"א לייזב מנהג העולם ודבריו קשין כחומץ לשינים לגנוב דעת המקום אבל...

פסוקיך הוי כעין נבואה קטנה : (ד) מותר לחבר שלא יזיקוהו . דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש משמע כאן דאם פיקוח נפש תלוי בעבירה שבשופה עבירה יכול להכלל מותר לו לעשות כן מעלמו עבירה הוא כמו הכא שעל ידי שעובר על לאו דחובר חבר מציל עלמו: (ה) ורוקק ואח"כ קורא כו'. הטעם דכיון דמזכיר שם שמים כ' הרקיקה הוי בזיון ח"ו ועל כן אין לעשות ממה שנוהגין ברקיקה קודם ואנחנו כורעים דשם הכל יודעין שהרקיקה היא לבזיון הגילולים של עובדי כוכבים והיא כבוד שמים שמזכיר אח"כ. כן נ"ל: (ו) ואח"כ קורא כו'. וכן הוא ברש"י דדוקא לוחש אחר הרקיקה אסור אבל בטור כתוב ומזכיר שם שמים ורוקק משמע שהאיסור אפי' ברוקק אח"כ: (ז) איסורא מיהא איכא. פי' בלוחש פסוק אפי' בלא הזכרת שם שמים על המכה וה"ה שאר חולי שאינו מכה כ"כ ב"י: (ח) תינוק שנפגע כו'. דאז צריך לרפוא' ודברי תורה לא ניתן לרפואת הגוף אלא לרפואת הנפש משא"כ בבריא שא"צ אלא להגן שלא יחלה בזה מותר להגן בד"ת ומטעם זה קורין ק"ש על מטתו להגן עליו בלילה ודבר פשוט שאם יש סכנת נפשות בתינוק שנפגע שמותר אפילו להתרפאות בד"ת כמו שמוזכר בסעיף ח': (ט) אבל לכתוב פסוקים כו'. הטעם כדאיתא ריש פרק כל כתבי כותבי ברכות כשורפי ס"ת לפי שאם תפול דליקה בשבת אסור להצילם ולהטריח עבורם בשבת ואף על גב שעכשיו כותבין בסידורין הברכות היינו משום עת לעשות לה' מה שאין כן בקמיעין כ"כ ב"י בשם רשב"א :

ולסמוך עליו לעתיד על הפסוק מותר דחשיב קצת נבואה : ו ויש אוסרין כו' . ואליעזר ויונתן שאני כדאיתא בעט"ז וב"ח ע"ש : ז זהו כו' . ולע"ג דמכוון שלא יזיקו ומחברן למקום מדבר שלא ימלאו ביישוב ויזיקו אסור . ש"ס : ח ואפי' בשבת . דאסור להרבות בשיחה כמ"ש בא"ח סי' ש"ז : ט מותר . דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וג"ע וש"ד : י אין לו חלק לעוה"ב . לפי שאין מזכירין ש"ש על הרקיקה . ש"ס . משמע בקורא פסוק בלא שם אף ברקיקה ליכא אלא איסורא וכן משמע בטור בשם ר"י וב"י וכן משמע מדברי הרב והמחבר קילר במובן דלא כהעט"ז שכתב שנראה כרוקק על פסוקי תורה כו' ומיהו י"ל דעל פסוקי תורה שיש בהן שמות קאמר וכן משמע מסוף דבריו ע"ש : יא וי"א כו' . כ' הב"ח ותימה דבפרק כירה גבי מרחץ ובית הכסא אמר אביי דדברים של קודש אף לאמרם בל' חול אסור הלכך נראה גבי לחש נמי מה שאסור בלשון קודש אסור נמי בלשון חול וכך הוא...

או יונתן (טור והר"ד קמחי) ו ויש אוסרין (רמב"ם וסמ"ג) [יב] והעולך בתום ובוטח בה' חסד יסובבנו :

ה ז חובר חבר ז זהו שעל ידי לחש (ד) מקבץ חיות או נחשים ועקרבים יתושים ופרעושים :

ו יא מי שנשכו עקרב מותר ללחוש עליו ח ואפילו בשבת [יג] יב ואע"פ שאין הדבר מועיל כלום הואיל ומסוכן הוא התירו כדי שלא תטרף דעתו עליו :

ז יג מי שרודפים אחריו נחש ועקרב (ד) ט (ה) מותר לחבר כדי שלא יזיקוהו :

ח (ה) יד הלוחש על המכה או על החולה (ה) (ו) ורוקק (ו) [יד] ואחר כך קורא פסוק מן התורה י אין לו חלק לעוה"ב [טו] ואם אינו רוקק (ז) איסורא מיהא איכא [טז] טו ואם יש בו סכנת נפשות [יז] הכל מותר :
הגה יא [יח] וי"א דכל זה אינו אסור אלא כשקורא הפסוק בלשון הקדש אבל בלשון (ז) לעז לא (רש"י בשם רבו) [יט] ומיהו ברוקק טוב ליזהר בכל ענין בפרט אם מזכירין השם שאין לו חלק לעוה"ב (כן משמע מהטור לדעת ר"י) :

ט (ח) יב [כ] (ח) (ו) טז תינוק שנפגע אין קורין עליו פסוק ואין מניחין עליו ס"ת :

י יז הבריא מותר לקרות פסוקים להגן עליו מהמזיקין :

יא יח למדוד האזור וללחוש עליו מותר ואפי' בשבת:
הגה ועיין בא"ח יג סימן ש"ו וה"ה שאר לחשים ועיין בא"ח יד סי' ש"א איזה לחש וקמיע אסור :

יב [כא] יט מותר להתרפאות בקמיע אפי' יש בהם שמות וכן מותר לישא קמיעין שיש בהם פסוקי' [כב] ודוקא להגן שלא יחלה אבל לא להתרפאות בהם מי שיש לו מכה או חולי (ט) [כג] כ אבל לכתוב פסוקים בקמיעים אסור :

יג טו כא דורש אל ט) המתים זה שמרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח המטמאה :

באר הגולה

כן פירש רש"י : י ברייתא סנהדרין דף ס"ה ע"א : יא ברייתא סנהדרין דף ק"א ע"א : יב רמב"ם בפי"א מהמ"א : יג מפירוש רש"י אמימרא דאביי הלכך האי מאן דלמיד וכו' סנהדרין דף ס"ה ע"א : יד משנה סנהדרין דף צ' וכדמפרש רבי יוחנן שם דף ק"א ע"א וטור בשם ר"י וכן הם דברי הרא"ש שם וכ"נ מדברי הרי"ף : טו תוספות אהא דרבי יהושע בן לוי דבסעיף שאחר זה : טז טור בשם רמב"ם בפרק י"א מהמ"א מהא דאמר רבי יהושע בן לוי אסור להתרפאות בד"ת שבועות דף ט"ו ע"ב : יז מהא דריב"ל דאמר להגנו קראי וגני שם : יח לציינתיו בא"ח סי' ש"ו : יט הרשב"א בתשו' שאלה מהא דיוצאין בשבת בקמיע מומחה ולציינתיו בא"ח סימן ש"א : כ מברייתא דכותבי ברכות כשורפי תורה שבת דף קט"ו ע"ב : כא ברייתא סנהדרין

כנסת הגדולה

בספר ב"ה בטור זה סימן קמ"א שמלא בתשו' קאסטילי"א האחרונים שהרשב"א הונג מחכמי דורו על היתר לורה זו

ברות קלת היה נראה כדורש אל המתים כו׳ והב״ח כתב שכבר החזיקו במנהג זה ואין איסור בדבר ע״ש: **טז** ויש עי׳ בד״מ שהשיג על מ״ש הב״י דהראיה שמביא רא״מ לאחר מות כו׳ לאו ראיה היא שהיה ע״י השבעה וז״ל זה כלום לפי המסקנא ...

(י) אוחז את העינים אסור. אבל אין בזה מלקות לפי שלא עשה מעשה והרמב״ם כשכתב דין מעונן כ׳ וז״ל האוחז את העינים ומדמה בפני הרואים שעושה מעשה תמהון והוא לא עשה ה״ז בכלל מעונן ולוקה ואח״כ בדין מכשף כתב וז״ל המכשף חייב סקילה והוא שעשה מעשה כשפים אבל האוחז את העינים והוא שמראה שעשה ולא עשה לוקה מכת מרדות מפני שלאו זה שנאמר במכשף בכלל לא ימצא בך הוא והוא לאו שיתן לאזהרת מיתת ב״ד ואין לוקין עליו עכ״ל. והקשו רבים דברי רמב״ם אלו אהדדי ועיין בב״י מה שכתב על זה וגם בכסף משנה האריך מזה ומו״ח ז״ל כתב ג״כ מזה יעויין עליו ולע״ד נראה דהרמב״ם ס״ל דיש מלקות בלאו זה אף על פי שאין בו מעשה כיון שלעיני הרואים נחשב שעושה מעשה אע״פ שבאמת אינו עושה. ודוגמא לדבר מצינו בפרק הפועלים לענין חסמה בקול דלוקה אע״פ שאין בו מעשה מ״מ כיון שע״י קול שלו נמשך שהולכת הבהמה ודשה בלא אכילה כמו שכתבו התוס׳ שם אלמא כיון שמלד אחד הוא מעשה אף על פי שבאמת אין באדם עצמו מעשה וה״נ דכוותיה לרמב״ם כיון שלעיני בני אדם הוא מעשה לוקה עליו והיינו דוק׳ בזה שלעיני בני אדם נחשב שהוא עושה מעשה תמהון דהיינו שהמעשה עצמו הוא תמהון שא״א לעשותו וזהו העושה אותו ועל כן כ׳ במכשף שאוחז את העינים ומדמה שעשה מעשה והיה ראוי ג״כ ללקות עליו מטעם שאמרנו אלא שפטור כיון שהוא בכלל מכשף וניתן לאזהרת מיתת ב״ד והחילוק שביניהם דאוחז את העינים היינו דמדמה שהוא עושה מעשה תמהון הוא בכלל לאו דמעונן אבל האוחז את העינים דמכשף היינו שמדמה להם שעי״ז האיש נעשה מעשה כגון

יד [כד] כג להשביע את החולה לשוב אליו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל אותו מותר:

טו (ויש מתירין אפי׳ לאחר מותו אם אינו משביע גופו של מת רק רוחו) (כן משמע בהגהות מיימוני בשם רא״ם דלא כבית יוסף):

טו (י) **יז** (ז) כב אוחז את (י) העינים אסור **יח** וע״י ספר (יא) יצירה מותר [כה] (אפילו לעשות מעשה) (טור):

טז **יט** [כו] כד מעשה שדים אסור כה ויש מי שמתיר לישאל בהם **כ** על (יב) הגניבה:

הגה וכיולא בזה (ב״י והגהות מיי׳ פי״א מהלכות גזילה) [כז] וע״י השבעה שמשביע אותם ע״י שמות יש מתירין בכל ענין (ב״י בשם ר״י ושם בהג״ה הג״ל) [כח] מ״מ רוב העוסקים בזה אין נפטרים מהם בשלום על כן שומר נפשו ירחק מהם (ב״י):

יז כו הנוהגים לערוך שלחן עם מיני מאכל בליל המילה ואומרים שהוא למזל התינוק אסור.

(ועיין לעיל סוף סימן קע״ח):

יח [כט] לקטר הבית בעשב שיש לו ריח טוב כז יש מי **כא** שאוסר אא״כ עושה כן כדי להסיר ריח רע:

יט **כב** [ל] (ח) כח המקטר לשד לחברו ולכופו לעשות כרצונו חייב משום עובד עבודת כוכבים

...על בשם מראה גדולתו וגבורתו של הש״י שמו אך שיתעסקו ... ובטהר׳ ולצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה אסר ... ורות הללו בעו״ה ואפי׳ בזמניהם מצינו שנענש ישעי׳ ע״ז ... ה״א לנהוג בטהרה ובקדוש׳ ורחמנא ליבא בעי עכ״ל עט״ז ... וכן נמלא בכמה מחברים דורשי רשומות שאין להשתמש ... כ״א לצורך מצוה רבה ולהשתמש בתגא חלף וכן כתב ... רמ״ו סוף סכ״א ולהשתמש בתגא חלף י״א זה המשתמש ... גם בספרי המקובלים מבואר שעון גדול הוא המשתמש ... ונע יבורך: **יט** מעשה שדים כו׳. עיין בב״י דברי רבינו ירוחם ותשובת הרמב״ן בזה: **כ** על הגניבה. וכיולא בזה מפני ... מעשה. טור ועב״י: **כא** שאוסר. מפני שנראה כמקטיר לשד: **כב** המקטר כו׳. ז״ל רבינו ירוחם נ״ז ח״ה המקטר ... עבודת כוכבים ואפי׳ אינו מקטיר לשם עבודת כוכבים אלא לחבר הוי בסקילה וכתב הרמ״ה דשמעינן מהא דהמקטר לשד ...

שנעקרו. הקישואין שבשדה שהוא מוזכר בגמ׳ לענין זה ולא נדמה להם שהוא עצמו עוקרן זהו אינו בכלל מעונן אלא בכלל מכשף ובזה אין מלקות והרמב״ם למד זה מדאיתא בגמרא באיסור דמעונן שהוא אוחז את העינים ובאיסור מכשף אמרו גם כן אוחז את העינים וע״כ שיש חילוק ביניהם ואפשר שחילוק זה היה קבלה בידו לחלק בין מעונן למכשף בענין זה כן נראה לעניות דעתי:

כג הלומד מן האמגושי כו׳. ולפע״ד נראה עיקר כש״ס דשבת (פ׳ כלל גדול דף ע״ה עמוד א׳) דמותר ללמוד מאמגושי מכשף דברי תורה ועניני כישוף להבין ולהורות וכן מוכח ברש״י ותוספות שם ונראה לי דגם שמואל מודה לזה דלא כב״י ודוקא ממין עובד כוכבים הלומד ממנו אפי׳ ד״ת חייב מיתה ומ״ש רבינו ירוחם בזה או שהוא ע״ס או דמיירי כשלומד עניני כישוף לעבות. והב״ח ס״ס קפ״ב נדחק וכתב דסתם מכשף מין הוא ואסור ללמוד ממנו להבין ולהורות אלא אא״כ ידוע שאינו מין כו׳ ולפי עניות דעתי נראה כמו שכתבתי:

כג [לא] כט הלומד מן האמגושי אפילו דברי תורה חייב מיתה:

ביאור הגר״א

[לא] הלמד כו׳. ספ״ז דשבת ומבואר שם דדוקא במין אבל מן המכשף מותר לכ״ע ורי״ו כ׳ דמשניהם אסור וכ׳ ב״י דמשום דמספקא ליה אי הלכה כרבא או כשמואל ודבריהם תמוהים: ...

שו״ת רמ״א

כישוף לוקה ובכישוף אינו לוקה מאחר שאינו חייב מיתה וכו׳ ...

בית לחם יהודה

וכירים שאופין בה להשתמש באותו מקום אלא יניח ה׳ הו לתקן בית כי סכנה גדולה כל עושה אלה. כתוב בספר חסידים אם בנה בית חדש או נכנס בבית חדש ומתו בו ג׳ זה אחר זה הרי אם יתעכב יותר בבית מתחייב בנפשו וכן עיר שאדם דר בה ומתו בה בניו ואין מתקיימין בה ה״ז נענש על שגרם מיתה לבניו:

עציי לבונה

... (בש״ע סעיף י״ט) הלומד מן האמגושי וכו׳. עש״ך ס״ק כ״ג מ״ש ולפענ״ד כמ״ש. ר״ל להיפך דסתם מכשף לא הוי מין ומותר ללמוד ...

קפ (א) אפר מקלה. פי׳ אפילו אפר כירה שהוא קשה ומקעקעת מקום המכה והרושם נראה שם אחר זמן אפ״ה מותר דמכתו מוכיח עליו ואפילו לאחר שתיתה המכה מ״מ נשאר שם רושם המכה: (ב) אבל אם מכה כו׳. מדמלינו בר׳ עקיבא שעשה כן על ר׳ אליעזר וי״א ס״ל דרבי עקיבא על תורתו של רבי אליעזר עשה כן: (ג) וכ״ש בבל ישרטו. פירוש דקרחה הוא תלוי בשערות ומצינו שהקילה התורה בנשים בשער לענין גילוח הפאות וכל שכן בבל ישרטו שאין תלוי בשערות:

קפ **א** היינו ששורט כו׳. וה״ס כותב במקום לבע. ב״ח: **ב** על בשרו כו׳ ... כן על בשרו חייב בכל מה שיכתוב. טור: ... י״א: **ד** פטור אלא אם כו׳. כתב בית ...

הלכות כתובת קעקע וקריחה

קפ איסור כתובת קעקע וקריחה על מת:

ובו י״ב סעיפים:

א [א] א כתובת קעקע **א** היינו (א) ששורט **ב** על בשרו (א) וממלא מקום השריטה [ב] בחול או דיו או שאר צבעונים הרושמים:

ב [ג] ב אם עושה כן על בשר **ג** חבירו אותו שנעשה לו **ד** (ב) פטור אא״כ סייע בדבר:

ג ג מותר ליתן (א) **ה** (ג) אפר מקלה **ו** על מכתו:

ד ד הרושם על עבדו שלא יברח פטור [ד] (ונראה (ב) דלכתחילה מיהא אסור) (ד״ע):

ה **ז** ה השורט בבשרו אינו חייב אא״כ עושה כן **ח** על מתו או לעבודת כוכבים ו אלא שעל מתו חייבים בין ביד בין בכלי ולעבודת כוכבים אינו חייב אלא בכלי:

ו ז גדידה ושריטה על מת אסור אפילו שלא בפני המת **ט** [ה] (ועל לער אחר (ד) הרי) (ב״י מפי׳ הטור):

ז ח יש מי שאומר דדוקא שריטה (ב) אבל אם מכה בידו על בשרו עד שדמו שותת מותר י [ו] ט ויש מי (ה) שאוסר:

ח [ז] י המשרט ה׳ שריטות על מת אחד או על ה׳ מתים שריטה אחת חייב ה׳:

ט יא קרחה הוא שתולש משער ראשו על המת בכל מקום בראש בין [ח] ביד [ט] בין בסם [י] ... מראשו יב כגרים פנוי בלא שיער [יא] יג וי״א שתי שערות [יב] ויש מי שאומר דאיסורא יד א...

י טו קרח קרחה אחת על ה׳ מתים אינו חייב אלא אחת [יג] אבל אם קרח ה׳ קרחות על מת א׳ חייב על כל א׳:

יא [יד] טז הקורח בראשו של חבירו והמשרט בבשר חבירו וחבירו מסייע אם שניהם מזידים שניהם לוקים אחד שוגג ואחד מזיד המזיד לוקה:

יב [טו] יז גם הנשים מוזהרות בבל יקרחו:

הגה (ג) [טז] וכל שכן בבל ישרטו (טור) ויש להזהירם שלא התלשנה בשעריהן על מת שלא תבאנה לידי קרחה (טור בשם ...)

ביאור הגר״א

חידושי רע״ק

באר היטב

פתחי תשובה

קפא א מימין ומשמאל. אלא כאזן: ב כעין תער. כגון במספרים סמוך לבשר כעין תער: ג אבל מותר כו'. דל"ד לקטן דאתי לכלל חיובא כפיסים גדול: ד ויש מסתפקים כו'. בעט"ז שמייתי זה ולא כ' רק הסברא הראשונה וכ"כ דעת הב"ח: ה עבדים.

קפא (א) פאות הראש כו'. זה לשון הטור כתב הרמב"ם שאסרם הכתוב מפני שעושין כן עובדי כוכבים וזה אינו מפורש ואין אנו צריכים טעם למצות כו' ונראה דבזה חולק עם הרמב"ם דהרמב"ם תלה דין זה בעובדי כוכבים שהוא חוק שלהם וא"כ

הלכות גילוח

קפא איסור גילוח הפאות. ובו י"ב סעיפים:

א (א) (א) [א] פאות הראש הם שתים סוף הראש [א] הוא מקום חיבורו (א) ללחי א מימין ומשמאל:

ב ב בין שגילח הפאות בלבד בין שגילח כל הראש עם הפאות חייב:

ג [ב] ג אינו חייב אלא בתער ד ויש אוסרים במספרי' (ג) ב כעין תער [ג] ויש לחוש לדבריה':

ד ה גם הניקף חייב אם סייע בדבר שממה עצמו אליו להקיפו [ד] ו אבל איסורא איכא אע"פ שלא סייע לפיכך אסור להיות ניקף [ה] אפילו על ידי עובד כוכבים:

ה [ו] ז המקיף את הקטן חייב. ג [ז] (אבל מותר להקיף את העובד כוכבים או את האשה (ב"י בשם הרא"ש) ד ויש (ג) מסתפקים בדבר (ב"י בשם י"א) [ח] (ב) וקטן מותר להיות ניקף מן העובד כוכבים) (ר"ן פרק אלו הן הגולין):

ו (ב) [ט] ח אשה אינה במצות הקפה [י] ט וי"א שאף על פי שמותרת להקיף פאת ראשה אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפילו הוא קטן:

ז ה [יא] י עבדים חייבים בהקפת הראש כאנשים:

ח [יב] יא טומטום ואנדרוגינוס ו (ד) אסורין בהקפת הראש:

ט [יג] יב שיעור הפאה מכנגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם [יד] וכל רוחב (ג) מקום זה לא תגע בו יד:

י יג אינו חייב על (ד) השחתת פאת הזקן (ה) אלא בתער [טו] אבל במספרים מותר אפילו בעין תער: הגה [טז] ומ"מ נזהרים כשמסתפרין במספרים שיעשה היקף הגילוח בחלק העליון מן המספרות ולא בתחתון פן יעשה הכל עם חלק התחתון והוי כתער (ת"ס סימן כל"ה) ז [יז] מיהו נראה (ו) דתחת (ה) הגרון אין לחוש בזה הואיל ואינו עיקר מקום הפאות (ד"ע):

יא יד פאות הזקן הם ה' [יח] ורבו בהם הדעות [יט] לפיכך ירא שמים יצא את כולם ולא יעביר תער (ג) על כל זקנו

(ש"ך) ף מצות אסורים. מספק: ז מיהו נראה כו'. וכב"ח ס"ע כתב דצריך ליזהר שלא יגלח תחת הגרון כלל לא בתער ולא במספרים כעין תער כו' מיהו הא ודאי שרי שם אינו מגלח סמוך לבשר לגמרי אלא מניח קצת שיער דאין כאן השחתת זקן ע"כ ול"כ דעת הרב עיקר כיון דכל הפוסקים כתבו סתמא דבמספרים מותר

(ט"ז) יש לפעמים היתר משום שלום מלכות כמו שמצינו בסי' קע"ח סעיף ב' ועל זה כתב הטור שהרי אינו מפורש שזה יהיה משום חקות עובדי כוכבי' ולא מצינו היתר משום שלום מלכות אלא באיסור משום חקות עובדי כוכבים וכ"ת כיון שאין אנו יודעין טעם אחר למצוה זו ממילא הוה כמפורש זה אינו דהא אין אנו צריכין לידע טעם למצות כו' כן נ"ל ביאור דבריו ולא כמ"ש ב"י דלדעת הטור אליבא דרמב"ם אין אנו צריכין לקיים המצוה כל שאין אנו יודעין הטעם ח"ו שהטור יחשוב כן בדעת הרמב"ם: (ב) אשה אינה במצות הקפה. לפי שאין שייך בה השחתת זקן וכל שאינה בהשחתת זקן אינה בכלל הקפת פאת ראש: (ג) על כל זקנו. בכלל זה גם השפה העליונה

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

עצי לבונה

העליונה שלדעת ר"ח בטור פני גבולי השפה הם מהפאות: (ד) ואפי' תחת הגרון. בטור כתוב דלר"ח היו אלה אחת בסוף הזקן בגרגרת והקשה ב"י דהא אין זה מוזכר בגמרא כו'

(כב) אשה שיש לה זקן מותרת להשחיתו [כא] ודינה בהשחתת זקן האיש כדינה ח בהקפת ראש האיש:

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

קפב א היו מכין כו'. משום לא ילבש גבר שמלת אשה שדרשו חז"ל דלאו דוקא שמלת אשה אלא ה"ה שאר תיקוני אשה לגוי וליופי ולעיל סימן קנ"ו ס"ב נתבאר דאסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילבש גבר שמלת אשה נ"ש: ב ואפילו לכתחלה שרי: במקום שמעבירים אותו גם האנשים: ג במספרים. כעין תער אבל לא בתער: ד מראשו כו'. ל"ד דהא נתבאר בסי' שלפני זה דאסור להקיף ראשו וזקנו אלא ר"ל מראש גופו עד סוף גופו. פרישה: ה שמותר כו'. דודאי לרפואה קמכוין דאי ליפוי אדרבה ניוול הוא לו ואפשר דאפילו במספרים דליפוי קא עביד לא משגחינן ביה אלא אמרינן ודאי לרפואה קעביד. ב"י וכ"כ הב"ח אלא שהרא"ה מדבריו כחולק אמפרש דליפוי קעביד ע"ש: ו בבגדו כו'. והב"ח כתב דמפירש"י משמע דוק' בית השחי אבל בית הערוה אסור אפילו ע"י בגד כדאמר רבי טרפון בריש פ' כל היד כל המכניס ידו לחוטם מטיבורו תקצץ ועיינתי שם ברש"י פרק שני נזירים (דף נ"ט ע"א) ולא משמע מידי ולא דנקט שם רש"י בית השחי ה"ה בית הערוה וכ"כ התוספות שם דאבית השחי ובית הערוה קאי ומסיק דר"פ כל היד אין ראיה דאדרבה הא אמרינן התם דבמטלית עבה מותר באינה מחממת: ז לא תעדה כו'. כ' הב"ח דיש היתר בב' דברים הא' שאין איסור אפילו בדבר

הלכות לא ילבש גבר וכו'

קפב דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה. ובו ז' סעיפים:

א [א] המעביר שער (א) בית השחי ובית הערוה א אפילו במספרים כעין תער א [ב] (א) היו מכין אותו מכת מרדות [ג] ב בד"א במקום שאין מעבירין אותו אלא נשים כדי שלא יתקן עצמו תיקון נשים אבל במקום שמעבירין אותו גם האנשים אם העביר אין מכין אותו: הגה ב ואפילו לכתחלה (ב) שרי (ר"ן פ"ב דעבודת כוכבים) רק החברים נמנעים בכ"מ (שם ובב"י בשם כ"י) (וע"ל סימן קנ"ו):

ומותר להעביר שער (ב) (שאר) אברים ג במספרים בכל מקום (°):

ב [ד] מי שמגלח כל שיער שבו ד מראשו ועד רגליו י"א ה (ג) שמותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה:

ג (ג) יאסור לחוך בידו בשער בית השחי ובית הערוה כדי להשירו ה אבל מותר לחוך ו בבגדו להשירו:

ד [ה] מי שיש לו חטטין בבית השחי ובית הערוה ומצטער מצד השער י מותר להעבירו:

ה (ד) ז [ו] י לא תעדה אשה (ד) עדי האיש

(ט"ז) שהוא נוי וקישוט אלא בלשה הלובשת בגדי איש להתדמות לאיש ואיש הלובש בגדי אשה להתדמות לאשה לנוי וקישוט אבל אם לובשין כדי להגן ... יבא לידי הרהור ... דבזה אין איסור רק מלך תוספת קדושה ואזהרה יתירה שמא יאחז ב"כ יבא לידי הרהור ותמ"כ כתב שמא יבוא לידי הרהור: (ד) לא תעדה אשה. משמע דרך עידוי וקישוט אסור אבל

באר הגולה

הגהות הט"ז

גליון מהרש"א

עצי לבונה

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

[ז] כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו (ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא) (טור) [ח] או שתגלה ראשה כאיש [ט] ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש בגדי צבעונים [י] וחלי זהב [יא] במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין אותו החלי (ה) אלא נשים:

הגה (ו) ואפילו באחד מן הבגדים אסור אף על פי שניכרים בשאר בגד הם שהוא איש או אשה (°) (ב"י) [יב] טומטום ואנדרוגינוס ה אסורים להתעטף כאשה:

ו [יג] ח אסור (°) (לאיש) ללקט אפילו שער אחד לבן מתוך השחורות משום לא ילבש גבר [יד] ט וכן אסור לאיש לצבוע (ז) (שערות (ה) לבנות שיהיו) (ב"י) שחורות אפילו שערה אחת [טו] י *) וכן אסור לאיש להסתכל במראה (וע"ל סימן קנ"ו):

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

גליון מהרש"א

עצי לבונה

שו"ת הרדב"ז

שאלה. ילמדנו רבינו על ענין קשלה בשדים איזה דרך מותר ואיזה דרך אסור גם כי רבים פרצו גדרם של תורה ומקטרים לשדים והומרים שאין כוונתם לעבדם אדרבה לכוף אותם ולהכריחם לעשות רצונם אם יש בזה צד היתר כי שמעתי כי קטרו לשד בפני אחד מגדולי הדור ולא מיחה בידם:

תשובה. אני לא האמין שנעשה דבר כזה בפני ת"ח ושתק כי המקטר לשדים מתכוון לקבלם הוי חייב מיתה ומיתתו בסקילה אם היו שם עדים והתראה. דתנן בפרק ד' מיתות ב"ד (דף ס"ה) בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו וידעוני המדבר בפיו הרי אלו בסקילה ...

הלכות נדה

קפג אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז׳ נקיים. ובו סעיף אחד:

א [א] א אשה שיצא דם א (א) ממקורה (°) [ב] בין (א) (ב) באונס בין ברצון טמאה ב [ג] [א] ג והוא (ג) (א) שתרגיש ביציאתו ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא ד טמאה (ב) אע"פ (ב) שלא יצא לחוץ [ד] ואפי׳ לא ראתה אלא טיפת דם ג (ד) (ג) [ב] כחרדל [ה] ה יושבת עליו ד [ג] ; (ה) (ד) נקיים:

הגה כאשר יתבאר משפטן לקמן סי׳ קצ"ו [ו] [ז] ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור (ו) נדה (ריב"ש סימן תכ"ב מביאו ב"י) כי כל הבא על הנדה חייב כרת:

קפד שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם וסתה. ובו י"ב סעיפים:

א א רוב הנשים יש להם וסתות (פי׳ זמן קבוע אורח נשים) לראות בזמן ידוע א כגון מעשרים לעשרים יום ב (א) או מל׳ לל׳ יום [א] ב וכל אשה ג שיש לה וסת קבוע (א) [א] בא עליה שלא ...

קפג (א) באונס. פירוש על ידי קפילה. ברצון פירוש כפי טבע האשה מחמת עצמה: (ב) אע"פ שלא יצא לחוץ. עיין רים סימן קפ"ח מדינים אלו. בטור שמה תראה האשה בימי נדתה יש מגיהין ובמה כו׳ משום קושיות ב"י ולא נייח לי דא"כ לא היה צריך לכתוב אח"כ בין זיבה לנדה אלא ...

קפג א ממקורה. מדכתיב והיא גלתה את מקור דמיה למדנו מן התורה שאין האשה טמאה אלא בדם הבא מן המקור: ב והוא שתרגיש כו׳. היינו מדאורייתא אבל מדרבנן כדלקמן סימן ק"צ וכמה דוכתי: ג כחרדל ...

קפד (א) בא עליה שלא בשעת וסתה. בטור כתוב דבא עליה ...

ביאור הגר"א

קפג [א] אשה כו׳ ממקורה. נדה מ"א ב׳ מנין כו׳ ודוקא ממקור כמ"ש במתני׳ ...

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

ספר תורת השלמים

אמר הקטן והצעיר. כבר כתבתי בהקדמתי לספר מנחת יעקב סיבת התעוררות החיבור הזה ומשפט הספר ומעשהו. ועתה אדבר בקיצור מן הדברים הצריכים לחיבור ספר תורת השלמים. יען ראיתי שספר תורת הבית להרשב"א ז"ל. ושערי דורא כולם חברו הלכות נדה ומאכלות אסורות. להיות שהלכות נדה הוא אחד מן ההלכות החמורות. להגדיל ולהורות. והש"ע אמרותיו אמרות טהורות. מאד קצרות. ורוב עיני המעיינים בו סמיות. על כן אמרתי לפקוח עינים עורות. לבאר ולפרש עד מקום שידי יד כהה מגעת בראיות ברורות:

קפג [א] והוא שתרגיש ביציאתו. אע"ג דמתבאר לקמן בסי׳ ק"צ דאע"ג ...

בשעת (א) וסתה ד (ב) [ב] ואינה צריכה בדיקה לפני התשמיש (רמב"ם):

הגה [ב] גם אין לה להחמיר לבדוק עצמה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש שלא יהא לבו נוקפו ופורש (טור ומרדכי ריש פ' נדה ורוב הפוסקים) [ג] אבל שלא בשעת השמיש כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת:

ב ה בשעת וסתה ה (ב) [ג] צריך (ג) לפרוש ממנה (ב) (ג) (ד) עונה אחת (ג) ו [ד] ולא משאר (ג) (ה) קריבות אלא מתשמיש (הגהה) בלבד

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

[ה] ו אם הוא ביום (ו) [ו] פורש ממנה ז (ז) אותו היום כולו אפי' אם הוסת בסופו ומותר מיד בלילה שלאחריו וכן אם הוא בתחילתו פורש כל היום [ז] ומותר כל הלילה שלפניו וכן הדין אם הוא בלילה פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו [ד] בין שקבעה וסת בג"פ [ה] או בפ"א:

הגה [ה] וכל זה לא מיירי אלא בוסת התלוי בימים ח אבל לא בוסת התלוי (ד) [ס] בשינוי הגוף (ב"י בשם הראב"ד) וע"ל סימן קפ"ט ט [ו] ואשה (ח) שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים או לאחר כשמגיע זמן וסתה צריך לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו (הגהות מיימוני פ"ח דהלכות איסורי ביאה) וע"ל סי' קפ"ט:

ג [ז] י במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה י [ח] [י] שלא הגיעה לימי (ד) הנעורים (ה) יא [ט] (ה) ולא הביאה סימנים (ו) אין צריך לפרוש יב [יא] סמוך (ו) לוסתה כל זמן (ט) שלא קבעתו ג"פ [י] ו והוא הדין לזקנה שנסתלקו דמיה:

ד [יא] ח אם רגילה לראות בהנץ החמה ולא קים לן שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו יג [יג] אינה אסורה (ז) יד אלא (ז) (י) ביום:

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

פתחי תשובה

באר הטיב

תורת השלמים

יד אברהם

ה [יב] אם רגילה לראות ראיה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה (ה) טו [יג] אסורה בלילה וביום כשיעור (ה) (יא) הנמשך בו:

ו [יג] אם וסת נמשך ב' או ג' ימים ששופעת או מזלפת טז [יז] אינה צריכה לפרוש (ט) אלא עונה (ט) (יב) הראשונה של הוסת וביון שעברה עונה ולא ראתה מותרת:

ז יא אם הגיע וסתה בימי עיבורה (י) יז [יד] משהוכר עוברה או בימי מניקתה [טו] [טו] שהם יח (יג) כ"ד חדשי' משנולד הולד יב אפי' מת הולד יט [טז] א"צ (יד) לפרוש כ סמוך לוסתה [טז] ואפי' בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה (וע"ל סוף סי' קפ"ט):

ח [יז] יג היתה נחבית במחבא מפני פחד והגיע שעת וסתה (יא) אינה חוששת לו:

הגה [יח] וי"א דוקא אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה שהורה בלא בדיקה כא אבל לכתחלה צריכה (טו) בדיקה (כך משמע בב"י):

טו אסורה בלילה כו'. דבתר תחלת הוסת אזלינן כ"כ הפוסקים ולפ"ז אם רגילה לראות מקודם הלילה עד הלילה אסורה כל היום והלילה כשיעור הנמשך בו ולפמ"ש לעיל ס"ק ו' א"כ (בהגה)[בקודם הנץ]החמה אסורה כל הלילה וכל היום[שלפניו]וביום שאחריו כשיעור הנמשך בו ובקודם הלילה אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ובלילה שאחריו כשיעור הנמשך בו ודו"ק: טז א"צ לפרוש כו'. ול"ד לסעיף ה' דצריכה לפרוש ביום כשיעור הנמשך בו דהתם רואה ראיה מרובה מסוף הנץ החמה עד תוך היום אבל כאן אינה רואה אלא אגב הראיה שרואה בראשונה היא תחילת הוסת וכל מה שרואה אח"כ דמים יתירים הוא דאתוספו בה כ"כ הב"ח והפרישה כתב דדוקא לעיל דהמשך הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מלפרק מה"כ בהסוא ב' או ג' ימים וביולא בזה כתב הט"ז ע"ש: יז משהוכר עוברה כו'. בסימן קפ"ט יתבאר כמה זמן שיעור הכרת עובר: יח כ"ד חדשים. עי' בא"ע סי' י"ג ס"א דאין חדש העיבור עולה למנין: יט א"צ לפרוש כו'.

ביום: (ח) אסורה בלילה. כיון דודאי הלאה בסוף הנץ אזלינן בתר תחלת הווסת והמריקן בעיקר הווסת בלילה אלא שנמשך זמנו עוד במקצת היום ע"כ אסורה גם בההוא מקצת היום: (ט) אלא עונה הראשונה כו'. דגם כאן אזלינן בתר התחלת הווסת

ט כב [יט] שאר נשים צריכות (טו) בדיקה (יז) כשהגיע הוסת עבר הוסת ולא בדקה ולא (יח) הרגישה טהורה בלא בדיקה (כ) יו וי"א שאסורה (יב) כג עד (י) (יט) שתבדוק (יג) [יז] (כ) אם יש לה וסת (כא) (יא) קבוע [כא] או שהיא יום ל' אע"פ שאינו קבוע (והכי נהוג בד"י וכן הוא לקמן סימן קפ"ט):

י טו הרוצה לצאת לדרך [יח] צריך לפקוד אשתו אפילו (כב) סמוך לוסתה:

הגה (יד) [כב] ואפי' בתשמיש (יג) כגי ... (יג) (כד) לפקדה רק (מז"ד) בדברי רצוי ... (כג) והם הולך לדבר מצוה א"צ לפקוד אשתו ... (כד) וי"א אם אדם רוצה לילך לדרך ואשתו נדה (בה) והמנהג בה הוך עונה אחת כט [כה] (כו) צריך (סו) להמתין (ע"י פרק הבא על יבמתו):

בדיקה. וזה נכון וברור ותתיכהי על שמפרשים בלא הבינו בדבר זה כי סברא נכונה היא ודאי נקבע כן הלכה: (יב) עד שתבדוק. *) פי' אפילו אם לא בדקה אלא עד זמן הרבה וגם אמרינן במה נפל לארץ בזמן הוסת: (יג) אם יש לה וסת בו. אבל אם יש לה וסת שעדיין לא קבעתו ג"פ והוא פתות מעונה בינונית כגון ברואה מכ"ה לכ"ה והוא בזה אף על פי שלא בדקה כיון שלא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה עכ"ל הטור סוף סימן זה והקשה בפרישה דהא איתא בסימן קפ"ו אשה שאין לה וסת אסורה לשמש בלא בדיקה ומתוך כך הארכתי מאד בתירוצים ולי נראה דלא קשה מידי דודאי אשה שאין לה וסת אלא רגילה כבר בראיות הרבה בלי שעור הוה כלל בכל פעם היא בחזקת רואה עד שתבדוק אבל הכא מיירי שיש לה וסת כדרך שאר נשים אלא שעדיין להיות מכ"ה לכ"ה פעם אחת והיא צריכה לחוש כשיגיע עד יום כ"ה כדאיתא סי' קפ"ט בזה אמרינן כיון שלא הרגישה בההוא יום שהיא חוששת ועבר אותו יום ולא בדקה אחר כך טהורה דהא לא מוחזקת ג"פ בראיה בההוא זמן ודי בזה שחוששת לכתחלה וזה פשוט: (יד) ואפילו בתשמיש שרי. כיון דוסתות דרבנן במקום מצוה לא גזור: (טו) בדברי רצוי וכו'. דהיינו יום או לילה כדאיתא בש"ס וגי' שם יהיינו י"ב שעות כדלעיל ס"ק ז' ודו"ק: (טז) צריך להמתין.

והלתרונים: כב שאר נשים. דעלמא שאינן מעוברות ומניקות או כמחבא: כג עד שתבדוק. כתב בית יוסף ממשמעות הפוסקים דאפילו איסורא זמן מה אחר הוסת כיון שבדקה ומצאה טהורה טהורה והב"ח פסק דיש להחמיר כמסקנת המרדכי בשם רא"מ והרא"ש

יא [כה] אשה שיש לה וסת לימים לבד ל' והגיע שעת וסת' [כז] אסור לבא עליה עד [כז] שישאלנ' ואם אין לה וסת יום ל' לראייתה הוי בהגיע שעת וסתה ואם שההה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול (טז) [כג] יבא עלי' וא ואין צריך (טז) לישאול:

יב [כו] היה לה וסת לימים (טור בשם רשב"א) ולוסת לב מוסתות הגוף (ב"י בשם הגהות מיי' פ"ד בשם רמב"ן) [כד] כגון קפיצה (כ"ח) וכיוצא בה כיון שהוסת תלוי במעשה לג אימור לא (יז) קפצה ולא ראתה לד [כז] אבל חיישת לעונה (יח) בינונית שהיא ל' יום (ב"י בשם רשב"א וטור לקמן סי' קפ"ט)

קפה דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני. ובו ד' סעיפים:

א [א] האשה שהיא בחזקת טמאה אסור לו לבא עליה [א] עד שתאמר לו (א) טבלתי:

ב ואם הוחזקה נדה בשכנותיה שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדות' (ב) חשובה כודאי (ג) (ג) טמאה:

ג [ג] אמרה לבעלה טמאה אני ואחר כך אמרה ב טהורה אני (ד) אינה נאמנת [ד] (אם הוא לאחר כדי דבור) (ב"י בשם רבינו ירוחם) [ה] ואם נתנה (ה) אמתלא לדבריה [ו] כגון שאומרת שלא אמרה לו כן התחלה אלא מפני שלא היה בה כח לסבול תשמיש או טענה (ו) אחרת ג כיוצא בזה נאמנת:

הגה [ז] ומכל מקום אם ברוצה להחמיר על עצמו שלא להאמין לה מדה חסידות הוא (ב"י) (ז) אבל מדינא נאמנת אפי' בפתיקה אח"כ

ד [ד] רק שהיא בחזקת ושוכבת אצל (ג) בעלה והוא יודע ומכיר שהיא שאמרה תחלה טמאה אני עשתה מחמת קנטה שהיה לו עמה (מהרי"ו סי' כ"ב) וכדומה לזה: ד [ח] אבל אם ראוה

סי' א' סי"ג בשבה בעפה סי' בראש ... שאמר לו טמאה אני ולא היה לה ללבוש בגדי נדה ול"ד לדלעיל ...

ותליתי שינוי בגדים במידי אחריגא ... נראה לע"ד : (ג) החכם נאמן. נראה לי דוקא שהחכם עצמו כיון שהיא סומכת עליו והשתכה עיקרא ... אחד מעיד שהחכם התיר לה ... (דף כ"ב) כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים כו' ...

[ט] לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה ואח"כ אמרה טהורה אני [ה] אע"פ שנתנה אמתלא לדבריה ה [ו] אינה נאמנת [י] (אמרה פלוני חכם טהר לי כתם [ז] והחכם אומר שהיה מעקרת (ג) [ח] הנאם (ד) (ה) נאמן וטמאה היא) (ר"ן בשם הרמב"ן ורבינו ירוחם) :

ד היה משמש עם הטהורה (ט) ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב כרת שיציאתו הנאה לו כביאתו (י) כיצד יעשה נועץ צפרני רגליו בארץ (יא) וישהה בלא דישה עד שימות האבר ופורש באבר מת :

הגה ויפלא פחד וירתח ... ולא יסמוך עליה רק יסמוך על רגליו ...

קפו א ג"פ הראשונים כו'. ... סמה הרמב"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן ושאר פוסקים דברי הרי"ף ...

קפו דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש. ובו ה' סעיפים

א [א] אשה שיש לה (א) וסת קבוע אינה צריכה בדיקה כלל לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ואדרבה [א] אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש כדי שלא יהא לבו נוקפו [ב] והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש היא בעד אחד והוא בעד אחר ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש ולדעתו הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש (וסברא הראשונה היא עיקר וכן (א) נהגו) (רוקח והגהות מיימוני ודוכי שמורים) :

ב [ג] אם אין לה וסת קבוע א [ג] שלש פעמים הראשונים (ב) צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש הוא בעד שלו והיא בעד שלה ואם הוחזקה באותם ג"פ שאינה רואה דם מחמת תשמיש שוב אינה צריכה בדיקה כלל לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ולהרמב"ם והרא"ש כל זמן [ג] שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם קודם תשמיש ואחר תשמיש והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש :

הגה [ד] ואין צריכין לבדוק עצמם אחר כל תשמיש ותשמיש שעושין בלילה אחד אלא מקנחין עצמן כל הלילה בעד (ב) (ג) ולמחר צריכין בדיקה ואם מצא דם טמאה (ב"י בשם הרמב"ם פ"ד) [ה] קנחה עצמה בעד ואבדה לא תשמש עד שתבדוק עצמה [ו] הואיל (ד) ואין לה וסת (שם):

ולכך בכתובות פי' הרי"ף יפה דברי הרהב"ה דנ"מ לענין כתובה וה"ה דלא כ' הרי"ף בכתובות דמיירי בהאשה שראתה דם מחמת תשמיש היינו משום דהתם לא מיירי אלא מדין כתובה ואתא לפסוק הלכה כהרהב"ה אבל ע"כ מיירי ברואה מחמת תשמיש וסמך עצמו בכתובות אמה שקבע ברייתא זו דהרהב"ה גבי ברייתא דראתה דם מחמת תשמיש כו' או אפשר דלענין כתובה שהוא ממון תלי הבעל למימר כיון דאין לך וסת איני רוצה ליתן לך כתובה ולמהם עמך אלא בעדים שמא תסיס רואה דם מחמת תשמיש ומשום בעדים נ"פ שהאשה יוצאת בזה מחשש רואה דם

ג ⁰ אשה שאינה רואה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע עד י"ד יום דינה כדין אשה שיש לה וסת:

ד [ז] יש לאדם להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו מתוך שנאמנת על שלה נאמנת על שלו:

ה אם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל ויתבאר בסימן שאחר זה:

קפז (א) משמשת ג' פעמים. פי' עם אותו תשמיש שראתה כבר

קפז דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש. ובו י"ד סעיפים:

א ᵃ אשה (א) שראתה דם מחמ' תשמיש א [א] ᵇ מיד [ב] [א] בכדי שתושיט ידה ᶜ לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד לבדוק בו ותקנח עצמ' (א) (ב) [ג] משמשת ב (א) ג פ'

מחמת תשמיש אבל ודאי אי הבעל לא קפיד משום כתובה לענין איסור נמי לא בעי בדיקה כלל כן נ"ל וזהו ברור ואמת בדעת הרי"ף וע' מה שכ' הב"י בשם הרא"ד בס' בעלי נפש מבואר מדברי הרא"ד שהבין כן דעת הרי"ף ומה כמ"ש אלא שהב"י הביא דברי הרא"ד בקצרה אבל כשתעיין בדברי הרא"ד עצמו בס' בעלי הנפש דף ס"ב ע"ב תמצא מבואר דעת הרי"ף כמ"ש (רק שהחילוק שבין ממון לאיסור אינו מבואר שם) ומסיק שם להרי"ף הלכה למעשה כסוגיא דמעתא דכל לבעלה לא בעיא בדיקה ואפילו אשה שאין לה וסת ע"כ ומעתה כיון דדעת כל הפוסקי' דאשה שאין לה וסת לא בעיא בדיקה כלל לפני תשמיש ולאחר תשמיש (חוץ מהרמב"ם שמפרש כל הסוגיא באינה עסוקה בטהרות והוא יחיד נגד כל הפוסקים וגם אין הסוגיא מכרעת כדבריו וגם הרמב"ם גופיה בפי' המשנה בפ"ק דנדה כתב דבאינה עסוקה בטהרות קי"ל דכל לבעלה אין צריכה בדיקה אפילו אין לה וסת ועיין שם) אלא שלא מלאו לבם לחלוק נגד דעת הרי"ף וכבר נתבאר דאדרבה נהפוך הוא דדעת הרי"ף דכל לבעלה לא בעי' בדיקה כלל וכמו שמוכח הסוגיא פ"ק דנדה וכמה דוכתי א"כ

עם הראשון. דהיינו עוד ב' פעמים כ"כ בפרישה וכן הוא מוכח בטור ר"ס קפ"ז: ג רצופים כו'. כלומר בלי הפסק תשמיש של היתר בינתיים אבל אי"ל ג' לילות רצופים כדלקמן ס"י בהג"ה: ד על עד שלו. דבהג"ה אפי' מגאה זמן מופלג אחר התשמיש מקרי רואה מחמת תשמיש דע"כ מחמת תשמיש הוא וכן מוכח בפ' כל היד (דף י"ד ע"א) ובפוסקים: ה אלא תתגרש כו'. ולענין כתובה עיין בא"ע סימן קי"ז: ו תתגרש ותנשא לג' כו'. עיין בא"ע סימן ט' מ"ש בזה: ז ונאסרה על בעלה כו'. ל"ע אי מחמרינן מס"ע דאין אנו בקיאים לאסרה לכל העולם היכא שהוחזקה בבעלה

כבר דם מחמתו: (ב) ותנשא לאחר. לפי שאין כל האצבעות שוו': (ג) ותנשא לג'. שלא הוחזקה לראות מחמת כל האצבעות אלא עד השלישי וה"א דלא נאסרה לג' אחר ביאת השלישי ולפי שאין כל הכחות שוות ושמא בעילת ראשון היתה בכח מרובה ולא הוחזקה אלא בג' ביאו לכל א' וא': (ד) עד שתבדוק. פי'

אם בכל [ג] ג"פ ג (ג) רצופים ראתה דם [ג] (וכ"ה הם מגאה ג"פ דם ד [ד] על (ב) (ד) עד שלו) (מרדכי וכן כ' ב"י בשם תרומת הדשן וסמ"ג וכן מוכח בש"ס). (ה) אסורה לשמש עם בעל זה ה אלא (ג) תתגרש (ב) (ו) ותנשא לאחר נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש ג"פ רצופים אסורה לשמש גם עם אותו בעל אלא ו תתגרש (ג) ותנשא (ז) לשלישי ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג"פ רצופים לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל (ד) (ה) עד (ז) שתבדוק:

אגפים כן: ח ואין חילוק כו' מיד שנשאה כו'. ע"ל סעיף י"ג דין בתולה: ט של אבר כו'. כתוב בתבו' משנה בגימין ס"ס מ"ט דה"ה גם בשאר מיני מתכות לאפוקי של עץ דלא דמסרטט וכ"ל דס"ס של ברזל דלא דמסרטט ועיין עוד שם כמה חילוקי

הגה וי"א שאין אנו (ה) בקיאין היזה מיקרי מחמת תשמיש כי אנו בקיאין בשיעור הנזכר ולכן כל שרואה ג"פ סמוך לתשמיש מקרי לדידן מחמת תשמיש ז [ה] ונאסרה על בעלה (ב"י בשם הרשב"א ...) [ד] ואלו ג"פ צריכים להיות רצופים אבל אם לא היו רצופים לא נאסרה על בעלה (ב"י בשם הרמב"ם וכ"כ הרשב"א סימן ...) ח [ה] ואין חילוק בין אם ראתה ג"פ מיד שנשאה ובין נתקלקלה אח"כ וראתה ג"פ (מרדכי ריש ה"נ ובתשובת הרשב"א סימן ...) [ו] וכל זה לא מיירי אלא בראתה סמוך להתשמיש [ו] אבל אם לא ראתה סמוך להתשמיש לא נאסרה על בעלה (ט) ומותרת לו לאחר טהרתה תמיד (ב"י בשם סה"ת וסמ"ג ופסוק בש"ס ופוסקים) ודינה כמי שאין לה וסת:

ב ⁷ כיצד בודקת נוטלת שפופרת (פירוש קנה חלול של עופרת) ט (י) [ז] של (ו) אבר ופיה (°) רצוף לתוכה ונותנת בתוכה

ביאור הגר"א

[ג] וכ"ש אם כו'. דהוא טמא ודאי ובחטאת כמש"ש במתני' א': [ד] ואלו ג"פ כו'. כמ' שם ס"ו א' ואם יש לה וסת כו' ועי' רש"י שם ולקמן סי"א וכ"ש בלא קבעה וסת דאינה חוששת רק כמו לווסת שאינו קבוע וכמ"ש בסי"א ועי' רשב"א סי' תתל"ח ותתל"ט: [ה] ואין חילוק כו'. כמ"ש בתוספתא הרי שהיתה נשאת כו'. שם ברשב"א: [ו] וכו'

באר היטב

פתחי תשובה

(ה) (ז) מכחול ובראשו מוך (יא) [ח] ומכנסת אותו באותו מקום י [ז] (יב) עד מקום (יג) שהשמש דש נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור (יד) ואסורה יא (טו) [ט] ואם לאו בידוע שהוא (ו) מן הצדדין יב (ח) (טז) ומותרת. (ב"י מהרמב"ם) [י] (ואף (יז) בזמן הזה יש לסמוך אבדיקה זו) (טור וב"י לדעת הרמב"ם והרא"ש והרשב"א וריב"ף וכן כתב הר"ן והר"ש פדואה סימן י"):

ג [ח] ח אם רוצה לבדוק עצמה בעודה (ז) תחת הראשון אחר ששמשה שלש פעמים יג (ט) (יח) [יא] הרשות (יט) בידה ומותרת לו [יב] ויש אומרים י שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפילו בבדיקה:

הגה יד [י] (כ) [יג] ויש (י) לסמוך הסברא להקל (טור וב"י בשם הסכמת הפוסקים והגהות מיימוני)

שפתי כהן

חילוקי דינים: י עד מקום שהשמש דש. כתב בתשובת משאת בנימין בשם מהר"ל להכניס השפופרת עם המכחול וסמוך רק עד מקום שהיה יכולה ומשערת בעצמה לפי אומד דעתה שהגיע עד מקום שהשמש דש והבש בעצמה נאמנת ע"ז וא"ל כלל לדחוק השפופרת למקום צר ודוחק ואין לנו לחוש שמא לא הכניסה כשיעור דישה דלא ניתנה תורה למלאכי השרת עכ"ל וע"ש שהאריך: יא ואם לאו כו'. משמע דאם לא נמצא על המוך בין שנמצא בצדדי השפופרת בין שלא נמצא עליו כלל מותרת וכן משמע מדברי הפוסקים וכ"כ הב"ח סוף סעיף ב' וכתב הטעם דאילו היה מן המקור גם עכשיו היה נמצא על ראש המכחול וכן הוא בתשובת מיימו' פ"ד מהל' א"ב בשם ריב"א כ"ל דאפילו בדקה עצמה על ידי שפופרת ולא מצאה דם כלל מותרת לבעלה אחר כך דלמא נתרפאה שהרי ע"י הכנסת השפופרת רגילה לראות כמו על ידי אצבע כו' ופשוט הוא: יב ומותרת. משמע אפילו לבעל הג' וכן משמע לעיל סוף סעיף ה' בדברי המחבר וכן נראה מבואר מק"ו לקמן סעיף ג' וכן הסכמת הפוסקים: יג הרשות בידה כו'. מיהו אם בדקה להראשון ונמצא על המוך אסורה לכל. כן כתבו הפוסקים: יד ויש לסמוך אסברא כו'. ולפעד"נ דאין להורות בדיקה בבעל הראשון דהא הרמב"ם והב"י אוסרים ובספרי כתבתי דבהכי יש ליישב מה שהניחו התוספות (דף ס"ו ע"א) בתימה אבל אי נימא דמהני בדיקה בבעל הא' ה"נ ליישב ע"ש ותו דהרי הראב"ד והרמב"ן אוסרים בדיקה בזמן הזה וגם הרשב"א ורבינו ירוחם כתבו דנכון להחמיר כדבריהם גם אם ימצא דם על המוך תהא אסורה לכל העולם ומ"מ הב"ח ומהר"מ מלובלין בתשובה סימן כ"ב ושאר אחרונים

טורי זהב

פי' בבדיקת שפופרת הנזכר בסעיף ב': (ה) מכחול. פירוש קיסם. ואי הכניסה הקיסם לבד לא היתה יודעת אם מהמקור אם מהצדדין ע"כ תכניסנו בשפופרת שמפסיק בין הקיסם לצדדין והמוך הוא בשביל שיהא הדם ניכר בו ועוד שלא יסרט ויצא דם: (ו) מן הצדדין ומותרת. ולא אמרינן הא אין הבדיקה שוות מכ"ם באין שפופרת שוה לאצבע דלחומרא לא אמרינן כן וכתב רמ"א בסי' קפ"ז סעיף י' שאם עבר הבעל ובא עליה באיסור ולא ראתה עדיף טפי מבדיקה דשפופרת ומסי: (ז) תחת הראשון וכו'. שלא אמרו שתתגרש מהראשון אלא לספק עליה דהיינו אם תבדוק תחת הראשון שמא תמצא דם בראש המכחול ותהי' אסורה לכל אדם על כן התירו לה שתנשא לאחר בלא בדיקה אלא אחר הג' שבלאו הכי אין לה תקנה אז תכניס עצמה בספק זה אם תמצא

ביאור הגר"א

[illegible]

באר היטב

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

תורת השלמים

[illegible]

בית הלל

[illegible]

גליון מהרש"א

[illegible]

מקור מים חיים

[illegible]

יד אברהם

[illegible]

טו [יא] ואם הרגישה (יח) עקר וכו': בשעת תשמיש לכ"ע יש לסמוך אבדיקה בבעל הראשון (שם בהג"ה בשם ריב"א):

ד (ח) [יב] [יג] י אם שמשה טו סמוך (כא) לוסתה [יד] אנו תולין ראייתה משום וסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש:

ה [יג] ח [טו] אם יש מכה יז (כב) באותו (יג) מקום יח [טז] תולין בדם (יד) מכתה (ט) יט (כג) [יז] ואם דם מכתה (טו) (כד) משונה מדם ראייתה אינן תולים בדם מכתה:

טורי זהב

דם בראש המכחול: (ח) אם שמשה סמוך לוסתה כו'. הב"י הביא בשם רש"י אם יש וסת לקלקול זה שאינה רואה כל פעם מחמת תשמיש אלא בפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת ע"כ. וכתב עוד בשם המרדכי וז"ל אשה שיש לה וסת קבוע בהיתה רואה הדם תולה בוסתה שיכולה לומר זה הדם שהיתה רואה טהור שעדיין לא הגיע וסתה עכ"ל. וזה דבר שאין לו ביאור כלל. ובמרדכי עצמו כתוב אחר זה ותולה במכתה כו' והב"י הבין שמלתא באנפי נפשה היא *) ובאמת חדא מילתא היא ור"ל שאם יש לה מכה אע"פ שאין ראוי לתלות בה כ"כ אילו לא היה לה וסת מ"מ עכשיו שיש לה ווסת תלינן בה. וכן מבואר להדיא בפסק מהר"ר איסרלן שהביא ב"י ס"ס זה ע"ש: (ט) ואם דם מכתה משונה. הטור בשם הרא"ש דמן הכתה תולין גומר שאינה משונה עד שיוודע לנו שהוא משונה ע"פ חכם שירא בניהם וזה יוכל כל אדם להבחין אם דומין זה לזה כו' והקשה בית יוסף דדברי הטור סותרים זא"ז דתחלה כתב בה"ל לדמותן כלל. ותירץ בפרישה דאם שניהם לפניו לא ניזול לקולא כיון דאפשר לברורי

*) לפי שהאשה בחזקת טהרה עומדת וכן דעת הרא"ש וכ"פ האחרונים דלא כהרמב"ן ומבואר מדברי הרא"ש שא"ל להראות לחכם אם הוא משונה וכן

שפתי כהן

אחרונים מקילין: טו ואם הרגישה כו'. נראה קלא כי תולי ומכה יש לה ויש לסמוך אבדיקה כו': טז סמוך לוסתה כו'. כ' הפרישה סעיף י"א דלאו ברביעי עסקינן ולר"ת דמחמיר לעיל סימן קפ"ד ס"י לפרוש ממנה סמוך לוסתה אפילו ביוצא לדרך משכחת לה הכא סמוך שמותר כגון אם דאייתה תחלת היום דמותר כל הלילה שלפניו (כדלעיל סי' קפ"ד ס"ב) עכ"ל וקשה לי דהא לפי מותר כל הלילה שלפניו משום דכיון דוסתה ביום לא חיישינן דתראה בלילה שאין רגילה לראות בלילה א"כ כיון דמקילים מ"מ כ"ם דאין לתלות לקולא בהכי שלא תהא רואה מחמת תשמיש כיון שאינה רגילה לראות או אלא הכא מיירי בעברה ושמשה א"נ ר"ת מפרש ולאו יש לה ... או כהמרדכי או כמי הכא מיירי בקטנה או שלא הביאה סימנים עדיין בה"ל לפרוש ממנה כל שלא קבעתו בג"פ וכדלעיל סימן קפ"ד ס"ג וקאמר הכא דאם נתברר שהמכה סמוך לוסתה דהיינו בראתה אחר השתמים עוד פעם א' או ב' באותו זמן שנמצא שקבעה וכה בג' פעמים תולה בוסתה ודו"ק: יז באותו מקום כו'. כתב הב"ח דאין פירושו בכל איזה מקום שבאותו מקום אלא ר"ל באותו מקום עצמו שמשם יוצא הדם יש לה גם מכה ולפיכך אם הדם יוצא מן המקור צריך שתדע שיש לה מכה במקור אבל אם אומרת בפתח מכה יש לי אין תולין הדם במכה שיש לה ע"כ: יח תולין בדם מכתה כו'. כתב הגאון אמ"ו ז"ל בתשו' דאפילו בדקה עצמה בשפופרת ומצאו על המוך תולין במכה והביא ראיות ע"ש וכ"כ הב"ח ס"ס ז': יט ואם דם מכתה כו'. כתב הרב המגיד והר"ן והרשב"א דיקא בנתברר שהיא משונה הא לאו הכי תולין במכה

ביאור הגר"א

[illegible]

באר היטב

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

תורת השלמים

[illegible]

באר הגולה

[illegible]

נקודות הכסף

[illegible]

דגול מרבבה

[illegible]

חידושי בית מאיר

[illegible]

גליון מהרש"א

[illegible]

לברורי וכל אדם יוכל לברר אותו והכי הוא שכן מגינו נ"כ בסימן ח' דכל היכא שפשוטא לפניו לא אמרינן רוב מגויין מומחין הן: (י) אע"פ שאינה יודעת כו'. לא ידעתי לסוף דעת רמ"א בפסקו לכוונו לפוסקים אחרונים שהוא נמשך אחריהם. בגמרא איתא בפרק תינוקת ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא והוא מ"ב בב"ע בסעיף ו' והביא ב"י פלוגתא בפי' דבר זה הרשב"א מפרש אפי' אם

הגה כ [יד] וכל זה (כה) באשה שיש לה (כו) וסת קבוע ואז יכולין לתלות שלא בשעת וסתה במכתה (י) כא [יח] אע"פ [יט] שאינה יודעת בודאי שמכתה מוציאה (כז) דם (כך משמע בפסקי מהרא"י

אינה מרגשת ממש הדם בוחת מקומה דאינשיה בין מכתה וא"א לה לדעת אלא בבדיקת שפופרת כו' אלא הכי קאמר היא עצמה מרגשת במכה ונאמנת לומר מכה יש לי שאם יש דם תולה במכתה שאני אומר ממנה הדם יורד כו' הכל מרדכי והגה"ה מיימוניה ס"ל דבעינן שתדע בודאי שיש לה מכה שמוליאה דם ואז מותר שלא בשעה וסתה דוקא ובפסקי מהרא"י סי' מ"ו הביאו ב"י סוף סי' זה כ' להיתר באשה אחת שבודקת בחורין וסדקין ואינה מוליאה דם רק במקום אחד בצדדין

פתוח תמיד התיר בלא בוס בדיקה בלא בשעת וסתה ובסי' קנ"א במי רגלים דקיל טפי כתב דהכי נהוג להתירה ע"י בדיקה דוקא ומו"ה ז"ל כתב שיש לפסוק כדברי הג"ה ואת אע"פ שהוא דלא כדעת מהרא"י כיון שהרשב"א מיקל בכל ענין ותמיה לי דמה נעשה לדברי מהרא"י והג"ה ש"ד ומהרי"ו דלעיל וב"י בסעיף ז' ודברי רמ"א עצמו בסי' קנ"א בזכרנו כי לכל אלו דאוי להתיר שלא להתיר באשה שיש לה מכה ואינה יודעת במוליאה דם אם לא בדרך שכתב הש"ע בסעיף ז' דוקא והם האחרונים באנו בותים מימיהם

יודעת כלל שדרכה של המכה להוליא דם וע"ל ס"ק כ"ו: כב וכן אם אין כו'. דין זה הוליא הרב בד"מ מדברי הש"ד סימן ו' וז"ל אשה שיש לה מכה באותו מקום ואינה יודעת אם המכה מוליאה דם אם מרגשת בעצמה שהדם בא מן הרחם טמאה וכו' יכולה לתלות במכה ואם יודעת שבא מן המכה טהורה בתולה שמכה אבל בשעת וסתה אע"פ שיודעת שבא מן המכה טמאה דהל"ל אשה שיש לה מכה באותו מקום לא תסה טמאה לעולם אך כל כתמיה שמולאה בבגדים טהורים בתולים במכה אע"פ שאינה יודעת

סימן מ"ז ובהגהות ש"ד) כב [טו] [כ] וכן אם אין לה וסת קבוע (כח) והוא בספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדין תולין במכה ספק ספיקא ספק [כא] מן הצדדים או מן המקור ואם תמצא לומר מן המקור שמא הוא מן המכה אבל אם ידוע שבא מן המקור אע"פ שיש לה מכה במקור אינה תולה במכה כג אם אין לה וסת קבוע כד אלא אם כן (כט) יודעת בודאי [כב] שמכתה מוציאה (יז) (ל) דם כן משמע

צריכה בחדש שמכתה מוציאה דם ובבית יוסף וד"מ וב"ח הבינו שהרשב"א פליג: **כה** ומ"מ בשעת וסתה כו'. הרב העתיק זה מהפוסקים הנ"ל ואין ענין לכאן דהם מדברים בלא בשעת תשמיש לענין אם צריכה לישב ז' נקיים כמו שנראה מדבריהם בביאור וכמו שכתבתי בספרי אבל לענין רואה דם מחמת תשמיש בשעת וסתה לא הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש דנהי דלא תלינן במכה מ"מ תלינן בוסתה וצריך לומר דגם הרב הלעלמא קאי לומר שהיא טמאה וצריכה לישב ז' נקיים: **כו** אינה תולה במכתה. אע"פ שיודעת שמכתה מוציאה דם דהא לא כן לא תטמא לעולם אבל אם מרגשת עתה שדם זה בא מן המכה אפילו בשעת וסתה טהורה ולא בעיך נומר בכה"ג דהל"כ לא תטמא לעולם דכלא תהיה טמאה שבלא הרגיש ועוד דהא כן הקפיד כוכחה זו לרשב"א

במרדכי ה"ג ובהג"מ פ"א דא"כ ועיין ס"ק כ"ג) **כה** [טז] ומ"מ (לא) בשעת (יח) וסתה (לב) או מל' יום לל' יום **כו** (לג) [כ"ג] אינה תולה (יט) במכתה [כד] דא"כ לא תטמא לעולם (ג"ז שם וב"י בשם סמ"ג וסמ"ק) **כז** [יז] וכתמים תולה בה (לד) בכל (ג) ענין (במרדכי):

יש לתלות במכה. כן נראה לע"ד: (יא) שהדם יוצא ממנה. זה נתבאר בסעיף ה' שיש מחלוקת

ו נאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום (יא) שהדם יוצא ממנה

פרק כל היד (דף ט"ו ע"א) וכן נראה דמביק ש"ס כתם דכ"ע וסתות דרבנן ואם זו טהורה אפילו בשעת וסתה היכי מסכתא לה אלא ודאי ש"ס מיירי כשמרגשת עתה שהדם יוצא מן המכה וכ"כ תוספות והגהות שם ושאר כל הפוסקים וכמו שכתבתי בספרי ובית יוסף וד"מ והנה דרישה כתבו דהרמב"ם והרשב"א חולקים וז"ל דאע"ג דהרשב"א חולק ומתיר אפילו בשעת וסתה אע"פ שאינה מרגשת שמכתה עתה מוציאה דם מ"מ הרמב"ם לא העתיק אלא הש"ס פרק כל היד וכמו שפירשו התוספות והפוסקים הש"ס במרגשת שעתה בא דם זה מן המכה כך יש לפרש דברי הרמב"ם אלא דהרשב"א חולק בביאור ויחיד הוא נגד כל הפוסקים הנ"ל: **כז** וכתמים תולה במכתה בכל ענין. אפילו

ביאור הגר"א

בספק וכ"כ בהג"ם אבל במרדכי השמיט זה (ע"ב) [טז] ומ"מ כו'. היינו אם אינה יודעת שממנו יוצא דם זה כנ"ל ועש"ך: [יז] וכתמים כו'. בש"ד שם וכמש"ש בפתחי

פתחי תשובה

באר היטב

לבעלה ע"ש: (יח) וסתה. זה איירי שלא בשעת תשמיש לענין אם צריכים לישב ז' נקיים אבל לענין רואה דם מחמת תשמיש פשיטא דבשעת וסתה הוחזקה להיות

נקודות הכסף

בית לחם יהודה

תורת השלמים

ליון מהרש"א

יד אברהם

נחלת צבי

אפילו בשעת וסתה אפילו אינה יודעת שמכתה דרכה לצוליא דם כן משמע בדברי הפוסקים ועיין לקמן סימן ק"ץ סוף סימן י"א וסימן קצ"ו ס"י ומ"ש שם: **כח** יש מסתפקים כו'. כתב הב"ח מיהו נראה דאם רופא זה עשה רפואה זו לאשה זו קודם שנתחזקה ונתרפאה יכולה אשה אחרת לסמוך עליו אף לאחר שנתחזקה בשלש פעמים ומותרת לשמש בפעם רביעית לאחר הרפואה עכ"ל: **כט** אין מתירין כו'. כלומר אין לעשות רפואה זו לכתחלה להתירה על ידי כך אי כמי שאם נתגרשה ולאחר כך עשתה רפואה זו אין מתירין אותה לינשא אלא שאם

עשתה רפואה זו בעודה תחת בעלה אין מוציאין אותה מבעלה:

(כח *) וכן אם אומרת (לו) ברי לי שאין דם זה בא מן המקור נאמנת וטהורה (מהרי"ו סימן כ"ה):

בפירושו: (יב) אם כל זמן כו'. גם זה נתבאר בסעיף ה' מה שקשה מזה על רמ"ה שם: (יג) אין מתירין אותה ע"י רפואה. פירוש אם נתגרשה אבל אין מוציאין אותה מבעלה:

ז (יב) [יח] אם (לז) כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאת כתמים כי אם במקום אחד בצדדין [יט] יש לתלות שמכה שבאותו צד בא [יט] וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כלל: כללו

ח אם תרצה להתרפאות צריך שיהיה קודם שתתחזק אבל לאחר שתתחזק **כח** [כ] יש מסתפקים אם מותר לסמוך על (כח) (לח) הרפואה לשמש אח"כ [כ] ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל נתרפאת [כא] ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראיתה על ידי הרפואות וניכר שהועילו יש לסמוך אף על עובד כוכבים:

ט הפחידוה פתאום ונפל ממנה חררת דם ונתרפאת מותרת לבעלה ואם חזרה וראתה מחמת תשמיש אפי' פעם אחת בידוע שלא נתרפאת ובזמן הזה (יג) **כט** [כח] אין (כג) מתירין ע"י רפואה זו (הרמב"ן והרא"ש בשם ב"ח) ומיהו (לט) אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו עד שתבעל ותחזור לקלקולה (הגה"ד שם):

י הרואה דם בשעת תשמיש מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר (כב) מיהו (מ) מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראייתה כגון ראתה פעם אחת או פעמים (מא) [כג] בליל של טבילתה כשתגיע טבילה אחרת (מב) (צריכה לפרוש) ליל של טבילתה ואין צריך לפרוש (מג) ליל של טבילה שלישית דכל מידי דלא קבעה וסת לא חייש אלא חדא זימנא:

ביאור הגר"א

נ"ש ב' אם יש בה מכה כו' שלא אמרו חכמים כו': [יח] אם כו'. כמו בבדיקת השפופרת הנ"ל: [יט] וכ"ש כו'. כמ"ש במכה אף לדעת המרדכי שמצריך שתהא שמכתה מוציא דם זה מוכיח כמו מכה הודיע כו'. שם: [כ] ויש כו'. ירושלמי פ"ו השבת נאמן הרופא כו' והביאו הרי"ף והרא"ש וש"פ שם וכן הל"ב. תג"ם: [כא] ואם תראה כו'. כמו בהפחידוה דס"ם: [כב] מיהו מיחש כו'. כמו בכל וסת שאינו קבוע:

באר היטב

פתחי תשובה

באר הגולה

נקודות הכסף

דגול מרבבה

בית לחם יהודה

תורת השלמים

ליון מהרש"א

יד אברהם

(יו"ד ח"ב)

ל כאלו ראתה כו'. כלומר כאלו עברה וראתה ג' פעמים רצופין בלא טבילה דודאי בלאו הכי א"א לגלות בלא פעמים רצופים שהרי צריכה לטבול בכל פעם וק"ל: לא ואם אירע לה כו'. כלומר ואם אירע לה שראתה הכא אחר לידתה ג"פ רצופים ואח"כ עברה ושמשה בינתים ולא ראתה ואח"כ חזרה ורא[תה] אחר לידתה שלש פעמים רצופים ולא שמשה שוב מותרת וכן אפילו ראתה אחר כל לידה ולידה שלש פעמים רצופים רק אח"כ בין כל לידה ולידה שמשה בינתים ולא ראתה ואחר לידה ג' או ד' חזרה וראתה ג"פ רצופים ושוב לא שמשה מותרת אבל אם ראתה ג"פ רצופים אחר לידה אסור לה לשמש אחר כך לכתחלה

(יד) בביאה הראשונה שאחר טבילתה. זה הינה דומה למה שכתב הש"ע בסמוך בענין חשש ראיית ליל טבילה דשמה תלוי החשש בההוא לילה דוקא ואח"כ מותרת אבל כאן איכא החשש מחמת ביאה ראשונה שאחר הטבילה אע"פ שהוא זמן רב אחר הטבילה אלא דקשה בזה פשיטא שאסורה ככל אשה שראתה ג"פ רצופים ע"כ נ"ל דמיירי אע"פ שבינתיים היו ביאות של היתר וזה מהני בדין באה"כ מ"מ כאן לא מהני דגם שם לא מהני אלא דאמרינן מכה זו דדם הראשון שאחר לידה היה מחמת הלידה כמבואר שם וזה לא שייך בליל טבילה ועיין מה שכתבתי בסעיף י"א: (טו) או ראתה אחר כל לידה ג"פ כו'. דברי רמ"א א"א

הגה (°) ואם ראתה ג"פ בכל (כג) (מד) פעם (יד) [ו] בביאה הראשונה שאחר טבילתה אסורה לבעלה ל (מה) כאלו ראתה ג"פ רצופים שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו שהרי ה"א רואה כל פעם אחר טבילתה (תשובת רשב"א סי' תתל"ט מביאה ב"י) לא ואם אירע לה [זא] שראתה ג"פ בביאה ראשונה שאחר לידתה (טו) [זב] או ראתה אחר כל לידה ג' פעמים (°) ובינתיים לא ראתה יש שכתבו להקל (מז) להתירה לבעלה [כג] כי תלינן הראיה בהולדתה עדיין מכח לידתה שהוכו הגדדין מכח הלידה ולכן רואה סמוך ללידה ולא אח"כ ותלינן בלידה כמו שתלינן במכה (הגהות ש"ד סימן מ"ז ותשובה רבי יוחנן) וכל זה אם כבר עברה ושמשה בין לידות הראשונות שהוחזקו

וכ"ז נראה לי ברור: לב אבל אם ראתה ג"פ רצופים לא תלינן בלידה כו'. נ"ל דדוקא ראתה לאחר ל"ג לזכר אבל תוך הזמן הזה כיון דמן הדין דם טוהר הוא וכדלקמן נראה דאין להוציאה אבי מבעלה בשביל כך דנסי דהכא בלא נבטל על דם טוהר אבל לא להוציאה מבעלה

ביאות של היתר אחר ביאות של איסור לב [כג] אבל אם ראתה ג"פ (כד) (מז) רצופין אחר לידה לא תלינן בלידה אלא צריכה בדיקת השפופרת (כך משמע שם) לג [כד] מיהו כ"מ שצריכה בדיקה [זד] אם עברה (כה) ושמשה ולא ראתה מותרת דהשמיש זה שלא ראתה בו עדיף מבדיקת השפופרת כנ"ל (ד"ע):

יא [כה] אשה שראתה מחמת תשמיש ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש לד [זה] מותרת לבעלה שהרי לא קבעה בג' וסתות

דכ"פ הכא ועוד דהכא איכא נמי לד היתר דמחמת ראתה דם מחמת תשמיש. נ"ל: לג מיהו בכל מקום כו' רברבי דף ל"ג ע"א כ' ולי נראה דדוקא בעברה ושמשה ולפעד"נ דדברי הרב ברורים בטעמא דהשמיש זה שלא ראתה מבדיקת שפופרת וכן משמע בתשובת מיימוני שכתבתי לעיל דהלכה הוי כשפופרת ע"כ: לד מותרת לבעלה שהרי לא

[illegible]

שוים ולא בדילוג (טז) לה [נו] מיהו (כו) (מח) חוששׁ' לאחרון פעם א' וכשיגיע חצי שנה מיום ראיית דם האחרון אסורה עונה אחת ואם קבעה וסת לראייה דם מחמ' תשמיש שלשה זימני וסת שוה [נז] מותרת (מט) לשמש בין וסת לוסת אך ימי הוסת פורשת [נח] עד (נ) שיעקר שלש פעמים:

יב [כו] יח הרואה מחמת תשמיש ג"פ (נא) אסור (כז) (נב) להשהותה (°) אף אם אינו רוצה לבא עליה [נט] יט אלא א"כ רוצה להשהותה ע"י שליש לו ולא ילך אצלה אלא בעדים:

יג (יז) כ הבועל את הבתולה כמה פעמים וראתה דם מחמת תשמיש (נג) לעולם מחזקינן שהם דם

ים בתולים כא עד (נד) שתשמש פעם אחת ולא תראה דם מחמת תשמיש ואם אח"כ תראה שלש פעמים מחמת תשמיש הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש:

הגה לז ואפילו אם לא פסקה לראות פעם א' [ס] אם (נה) אין לה (כח) צער כלל בשעת תשמיש [סא] הרי היא ככל הנשים ולא תלינן בדם בתולים (הגו' מהר"ם פדואה סימן י') [כז] מי שיוצא דם ממנו דרך פי האמה ומים השפה תולה בו (ב"י בשם תשובת הרשב"א) ועי"ל סימן ק"ז (סעיף כ'):

יד כב אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול תצא מתחת בעלה כדי שלא יבטל מפריה ורביה:

קפח דיני מראות הדם. ובו ו' סעיפים:

א א [א] [א] א כל (א) מראה אדום בין אם היא כהה הרבה או עמוק ממאים [ב] וכן כל מראה שחור ואין טהור [ג] אלא [ג] מראה ב לבן [ד] (ב) [ו] וכן מרא' ג ירוק [ה] אפי' כמראה ד (א) (ג) [ז] השעוה או הזהב (א) וכ"ש הירוק ככרתי או כעשבים (מרדכי)

[ו] (וכן מראה שקורין ה בל"א בלו"א בכלל ירוק הוא) (ס)(יח) ואפי' יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה [ח] ואפילו הרגישה שנפתח מקורה. ובדקה (ד) מיד ומצאה (ה) מראות הללו טהורה. (ד"ע דלא כת"ה סימן רמ"ו דמגמגם בזה):

הגה וכן עיקר (ב"י וטור) דלא כיש מחמירין לטמאה אם יש בו (ב) סמיכות והוא עב (ת"ה סימן רמ"ו) (ואם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ולא מצאה כלום ע"ל סימן ק"ז):

ב ד נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו ואם הוא מראה לבן (ג) או ירוק טהור [ט] ה אבל אם הביאה לפנינו דם והחזקנוהו בטמא או ו אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה (ד) ז [י] אין (ו) סומכין עליה:

ג ח הכניסה שפופרת והוציאה בה דם טהורה ט וכן אם ראתה דם בחתיכה אפי' היא מבוקעת והדם בבקעים בענין שנוגע בבשרה טהורה [י] כיון שאין דרך לראות כן ה [ו] וכן אשה (ו) שנעקר (ז) מקור שלה וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון טהורה:

חידושי הגרשוני

נקודות הכסף

בית לחם יהודה

גליון מהרש"א

מקור מים חיים

יד אברהם

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

תורה

השלמים

זו הואיל וידעינן ודאי שנעקר מקורה [ז] ומחמת מכה היא (כן משמע בטור ורבינו ירוחם והרא"ש): יא [יב] והוא שהטיל החתיכות במים פושרין ולא נמוחו ודוקא חתיכות קטנות: (ז) יב [ה] דומיא יא דשפופרת [יג] אבל חתיכה גדולה טמאה אפילו לא ראתה כלום לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו:

ד יג כל (ט) דם היוצא מן האשה [טו] בין לח בין יבש טמאה יד ולא עוד אלא אפי' יצא ממנה יג צורת בריה כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים (ה) (י) טמאה והוא שיהיו נמוחים [יד] בתוך מעת לעת על ידי ששורים אותם במים פושרים [טו] ויהיו המים פושרים כל משך מעת לעת שהם בתוכו [טז] ושיעור החימום כמו מים שנשאבו בקיץ מהנהר [יז] או מהמעין [י] ועמדו בבית שחום הבית מחממתן וכחימום של אלו כך הוא שיעור פושרים בימות החורף יד [יח] (וסתם פושרים אינן חמין יותר מחמימות הרוק (ב"י בשם ריטב"א פ' המפלת)

ואם הם קשים כל כך שאינם נמוחים בתוך מעת לעת טהורה יח אפילו הם נמוחים על ידי מיעוך שממעכן בצפרניו [יט] (ואם ממעכן בצפרניו ולא נימוחו טהורה ואין צריך לבדוק ע"י שריה). (סמ"ג פ"ס וכ"כ הב"י בשם הרשב"א):

ה [כ] יט במה דברים אמורים שאם לא נמוחו טהורה בזמן שהם יבשים גמורים שאין עמהם דם כלל טו [יא] אבל אם יש עליהם (ז) שום לחלוח דם טמאה:

הגה והוא הדין אם נתמעכו או נימוחו קצתן וקצתן לא נימוחו דטמאה (שבקי מהרא"י סימן מ"ז) (יא) מיהו נראה לי דאם בדקה כ"פ כל מה שראתה ולא נימוחו כלל שוב אינה צריכה לבדוק מה שהיא רואה אח"כ כהך זה שהרי הוחזקה בדברים אלו אין דם רק בחים ממכה שבגופה טז [יב] והוקא בחבה שיש לה (ו) וסת ובאה בשעת וסתה כמו שנתבאר גבי מכה לעיל סימן קפ"ז:

יא והוא שהטיל כו'. לורת בריה כמין קליפות או שערות כו' ומיהו יש ניכר בכן שהיו החתיכות בגבר אלא שהיה בתוכן

חידושי הגרשוני

בית לחם יהודה

גליון מהרש"א

מקור מים חיים

יד אברהם

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

תורה

השלמים

קפט (א) חוששת לזמן הידוע. פירוש כל עונות הוסתות כמ"ש סי' קפ"ד סעיף ב' וא"ל הא כתב בסוף הסעיף דאפי' בשביל פעם אחת חוששת דכאן קא משמע לן דאין צריך לחוש לסתם עונה בנוות בלבים יום אגא זמן הידוע לחוד כיון שיש לה וסת קבוע:

ו [כא] כד"א שצריך בדיקה בשריה במפלת במין קליפות ושערות אבל חתיכת דם אע"פ שקשה ואינו נימוח טמאה יז [כב] (ז) [יג] וי"א שגם לזה צריך בדיקה בשריה [כג] אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת קנה דק שברקים (ד"ע)

קפט דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע. ובו ל"ד סעיפים:

א כל אשה שאין לה וסת קבוע א [א] חוששת (א) ליום ל' לראייתה שהיא עונה בינונית לסתם נשים ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכ' לכ' או מכ"ה לכ"ה (א) ב [ב] חוששת לזמן (ב) הידוע

ב [א] ג כיצד קובעתו כגון שתראה ד' פעמים וביניהם ג' זמנים שוין כגון שראתה היום ולסוף כ' יום פעם אחרת ועוד [ג] לסוף כ' יום ועוד לסוף כ' יום וזה נקרא וסת ההפלגות ולכך צריכה ד' ראיות שראיה ראשונה אינה מן המנין לפי שאינה בהפלגה [ב] ד ואפי' קודם שקבעתו שלש פעמים חוששת ג' שמיד אחר (ג) שראתה פעם אחת לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ' ד וכן בראיית הימי' שהיא לימי' ידועים לחדש מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש (ב) כגון כ"א או כ"ה בו חוששת לפעם אחרת ליום ההוא ואסורה לשמש כל אותה העונה והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן חוץ מוסת הדילוג וכמו שיתבאר בסימן זה (ד"ע ופוסקים) [ג] ולא אמרו שצריך לקובעם ג"פ ה אלא לענין עקירה שכיון שקבעתו בג"פ ו אינו נעקר בפחות מג' פעמים שכל זמן שלא עקרתו ג"פ צריכה לחוש לו אבל ליאסר (ג) אפילו [ד] בפעם אחת חוששת לו פעם שניה ומיהו אע"פ שחוששת לו נעקר בפעם אחת [ה] אפילו קבעתו ב' פעמים שאם ראתה ב' פעמים ליום ידוע ובשלישית לא ראתה אינה חוששת לו עוד:

ג [ה] ז אם קבעה (ד) וסת (ה) (א) [ו] [ו] לשעות ולא לימים אינה חוששת אלא שעתה בלבד והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת ואפי' בלא בדיקה

ד עוד יש חילוק בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו ג' פעמים שהקבוע ח אף על פי שעברה עונתה ולא הרגישה אסורה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה ושלא קבעתו ג"פ אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה (ח) כיון (ה) שעברה עונתה מותרת ז [ז] ועונה בינונית שהיא לל' יום [ח] דינה (ג) כוסת קבוע (הרשב"א):

ה [ז] [ז] פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת בדילוג ח י כגון שראתה

קבעתו ג' פעמים: (ו) ורביעית לשלשים ושנים. וזהו כיון הומיים בסעיף ז' אבל לדעת הלבוש דלפס בעינן כאן עוד ראתה בשלשי' ושלשה: (ז) ומיהו אם היה לה וסת וכו'. פירוש כגון שהיתה רגילה לראות בסוף כ"ט וראתה אחר כך מאותו זמן בסוף שלשים ואחר כך בסוף ל"א ואחר כך בסוף ל"ב דבעינן ראיות הראשונות נמי ידעינן נדילוג: (ח) מווסת הקבוע לה.

היום ט וראתה שנית לסוף ל' ושלישית לל"א (ו) ורביעית לל"ב י (ו) [ח] (ג) קבעה וסת לדילוג של הפלגות יא י בין שהרחיקה דילוגה הרבה בין שלא הרחיקה אלא יום אחד קבעה וסת לדילוג השוה יב שבכל ענין שתהא משוה ראייתה קבעה לה וסת:

ו [ה] כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים יג כך קובעת ח בימי (ז) החדש (ד) ט ובימי השבוע שוים ושאינם שוים יד כיצד [ט] ראתה ג"פ באחד בשבת [י] או בה' בשבת או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון טו קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו ובאחד בחודש או בה' בו [ט] [יא] י אף על פי שאחד מלא ואחד חסר אין מדקדקין בכך:

ז [י] יא כיצד קובעת בימי החדש בדילוג כגון שראתה בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון לא קבעה וסת טז [יב] עד שתראה בי"ח (ח) (ה) בתמוז שאין ראיה ראשונה מצטרפת יז כיון שאין ההפלגות שוות (ז) יח [יא] [יג] יב ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה ואח"כ שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים קבעה וסת בדילוג לפי שאף (ט) הראשונה בדילוג ראתה אותה שדילגה (ה) מוסת הקבוע לה (רמב"ם ורמב"ן כשמואל וטור לדעת הה"ה אבל בפסק טור סנהד ד' וס' פסק הא"ש כרב וכן הוא בהמ"ז שם) [יב] יג וי"א שאע"פ שלא ראתה אלא בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון קבעה וסת וחוששת לי"ח בתמוז וי"ט באב

וכן לעולם (ט) יט [יד] ויש להוש לו בריהם (י) ולהחמיר:

ח כ (י) [יג] יי ראתה ג"פ בג' חדשים בדילוג וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמם אם נהגה כן ג"פ הרי זה וסת קבוע לדילוג הלילה כיצד ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר [טו] וי"ז בסיון וחזרה הלילה וראתה ט"ו בתמוז וט"ז באב וי"ז באלול ועוד חזרה וראתה ט"ו בתשרי וט"ז בחשון וי"ז בכסלו קבעה לה וסת לדילוג הלילה **כא** (יא) (י) [טז] והוששת לעולם ט"ו להודש זה וט"ז להודש זה וי"ז להודש זה:

ט [יד] יא ראתה באחד בניסן ובא' בסיון (יא) ובא' באב **כב** (יב) [יז] קבעה לה וסת לר"ח לדילוגים אבל ראתה באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בתמוז ובאחד בסיון לא ראתה לא קבעה לה וסת:

י [טו] יב ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ח בסיון **כג** [יח] לא קבעה וסת **כד** כיון (יג) שמיגה בחדש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו:

יא [טז] יג דילגה **כה** (יד) פעם אחת [יז] [יט] או שתים אינה חוששת לדילוג אע"פ שחוששת לשאר וסתות בפעם אחת אינה חוששת לוסת הדילוג עד שתקבענו:

יב (יב) **כו** [יח] יח [כ] וסת הסירוג ראיה ראשונה (י) כן (טו) המבין לדברי הכל ואע"פ שהרחיקה ראיותיה אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא (יג) שוה לדילוג **כז** שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו כגון שראתה בר"ח ניסן (יד) חוששת לר"ח (טז) אייר ואם לא ראתה עד ר"ח סיון חוששת לר"ח תמוז הסמוך לו ואם לא ראתה בר"ח תמוז אינה חוששת (ח) לר"ח אב אע"פ שהם הפלגת ב' חדשים כעין ההפלגה הראשונה מפני שהפסקת החדש השני ביטלה ראית החודש הראשון וראית החודש השלישי היא ההחלת וסת וחוששת לר"ח הסמוך ולא יותר:

יג יט אין האשה (ט) קובעת לה וסת אפילו ראתה שלשה ר"ח זה אחר זה אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת ביום או בלילה י ואם ראתה שלש פעמים ביום והרביעית בלילה או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום (טו) **כח** חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני שהוא האחרון ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה שלא על הסדר **כט** (ולא קבעה אחד מהן ג"פ) (טז) או שתראה הראשונה ביום וג' האחרונות בלילה או הראשונה בלילה וג' אחרונות ביום או שלש בזה ושלש בזה חוששת לאחרונה בלבד:

לא ראתה כו' וכתב ב"י משמע שאם ראתה בראש חודש אייר אין צריך לחוש לט' בו והטעם שאני הורה לראות בראש חודש אייר היינו אומרים שראיה שראתה בראש חודש ניסן היה עיקר וראיה השניה בעשרים בו היה תוספת דמים הלכך אינה חוששת אלא לט' באייר ולא לעשרים בו אבל השתא שלא ראתה בראש חודש אייר אגלאי מילתא דראיה בעשרים בניסן היה

(יז) הוששת לא' באייר מפני ר"ח ניסן.

ל האשה

יד [כז] כא היתה רגילה לראות יום עשרים (כו) (ויש לה בזה וסת (כו) קבוע) ושינתה ליום שלשים זה וזה אסורים וכשיגיע יום כ׳ (כז) לראיית (כז) שלשים אסורה משום וסת הראשון ואם לא תראה בו חוששת ליום ל׳ שינתה פעמים ליום ל׳ זה וזה אסורים שינתה ג״פ ליום ל׳ הותר יום כ׳ ונאסר יום ל׳ (כח) מ ואם לאחר ששינתה פעם או פעמים ליום ל׳ [כח] ראתה לסוף כ׳ מא (יג) כב חזר וסת של כ׳ (כח) למקומו והותר (°) שלשים:

טו (כט) [כב] [כט] כג שינתה ראיותיה ולא השוה אותם כגון (כט) ששינתה פעם אחת ליום ל׳ והשני לל״ב והג׳ לל״ד מב נעקר וסת הראשון

טורי זהב: א. אלא וסת הדילוג להוד: (כו) ויש לה בזה וסת קבוע. דאל״כ כיון דבינתה ולא ראתה ביום כ׳ נעקר השם יום קך׳ כיון שאינו נקבע כבר בג״פ: (כז) לראיית ל׳ אסורה. אבל אין מוכין ד׳ יום משעה שהיתה ראויה לראות ליום עשרים כיון שלא ראתה אותו פעם והמתינה עד יום שלשים ועיין מה שכתבתי מזה בסעיף י״ג בתחילתו בדין ראתה באחד באייר לא ראתה כו׳: (כח) ואם לאחר ששינתה כו׳. הם דברי רמב״ן בטור

שפתי כהן: לעיל וע״ל סימן קפ״ט: מ ואם לאחר ששינתה כו׳ חזר הוסת כו׳. אף על פי שג׳ פעמים לא ראתה ביום עשרים לא נעקר יום כ׳ כיון שלא ראתה יום ל׳ פלא אשה מדלגת וסת אחד פעמים וג׳ פעמים והיכא דהאשה בנתים לזמן אחר וחוזרת לראות לזמן הוסת לא נעקר הוסת, הרא״ש. וכן משמע בש״ס ורש״י וכן פי׳ הדרישה סמ״ח והב״ח בקונטרס אחרון דברי הטור

באר הגולה: כא משנה שם דף ס״ג ע״ב וברייתא שם דף ס״ד ע״א וע״כ: כב שם מפני שאורח זמנה בא.

סי׳ י״א: לו וכן בדרך זה בהפלגה ודילוגים כו׳. כלומר שדילגה בהפלגה כגון שראתה באחד בניסן ולסוף עשרים הוספת להפלגה זו (דהיינו ט׳ באייר בסוף הפלגת עשרים מעשרים בניסן מיהו גם לראש חודש אייר הוספת משום וסת החדש) דילגה ליום כ״ח (היינו עברה באייר ובר״ח אייר לא ראתה)

(כא) וכן בדרך זה בהפלגת ודילוגין. פירוש שהדילוגין הם שלא לפי ימות החודש כמו שזכרנו ט״ו ט״ז י״ז אלא בדרך הפלגה דהיינו שראתה עכשיו ראיה ראשונה ולסוף עשרים ממנה ראתה שנית כשיגיע כ׳ אחר השנייה צריכה לחוש הגיע כ׳ ולא ראתה אינה חוששת כלל להפלג׳

נקודות הכסף: כו׳ (בש״ך ס״ק כ״ד) והנהגתי על דבריהם כו׳.

גליון מהרש״א

מקור מים חיים

מג [ג] ואין לה וסת (ל) כלל [כג] ואם חזרה לראות (ל) ביום (יד) הוסת הראשון חוזר לקביעותו (לא) הראשון ותוששת לו תמיד עד שיעקר ממנה שלש פעמים (לא) מד [לא] [כד] וה"ה להפסיקה

זה קאי גם כן אהשה שהיתה לה וסת ביום ד' שזכר בסעיף שקודם לזה אלא דשם אמר שהיתה ראייתה לראות שוות דהותר יום ד' ואסר יום ל' וכאן איירי שהיתה לאין שוות הותרה לגמרי כל שלא חזרה ולאתה אח"כ : (ל) ביום הוסת הראשון. כיון דמיירי שוסת הפלגה נימים לא בימי החדש

שראתה פעמים בדילוג ב' ימים ה"ל לחוש ליום ל"ו י"ל שמאחר שלא ראתה בדילוג אלא ב"פ ה"ל לחוש כלל שכבר נתבאר שוסת הדילוג כל זמן שלא הוקבע בג"פ אינה חוששת לו כלל. ב"י ומביאו הפרישה סק"א והיינו לשמואל אבל למאי דאמרינן לעיל ס"ו כרב אם כן ס"ס סכה צריכה לחוש לוסת הדילוג כיון שדילגה ב"פ וכמ"ש בס"ק מ' והכ"ה השיג על הב"י וז"ל וב"י כתב כאן שראתה פעמים בדילוג כו' וליתא שאין כאן כ"א ג' ראיות ל' ול"ב ול"ד ואין כאן אלא דילוג אחד כמו

כמ"ש לעיל דסך ביום הוסת הראשון פירושו שראתה בשיעור הפלגת הראשון מיום ל"ד שראתה באחרונה כי היכי שיהיה היכר שהוא עדיין בתוך הוסת הראשון :

(לא) וה"ה להפסיקה כו'. בטור לא כתב לשון זה אלא ואם הפסיקה כו' ופי' ב"י דמיירי גם כן מהא דלעיל דהיינו שעברו עליה

זמן רב ואין לך ראיה לחשוב ממנה הפלגה ועיין בסוף דיבור זה מה שכתבתי מזה. אבל רש"ל פירש דברי הטור כאן וז"ל מ"ש ואם הפסיק' כו' אני אומר דאין הטעם כאן משום דהיא מסולקת דמים ולא איירי הכא דהפסיק' ג' עונות דוקא אלא אפילו כשהפסיק' פעם אחת לגמרי ולא שינתה ראיותיה כלל שוב אינה חוששת לאותו יום לעולם כדמשמע הלשון להדיא והטעם דאינה חוששת ליום עשרים הבא משום דאין כאן הפלגה של עשרים כיון שהפסיקה ולא ראתה ולא ניחוש ליום עשרים הוה הפלגת מ' מראיה אחרונה דאין סברא לומר דחשבינן אותו יום שהפסיקה ולא ראתה דהוה מקרה וכאלו ראתה דמי דסוף סוף לא ראתה ולא דמי לשינתה ראייתה ליום אחר כגון לשלשים דחוששת ליום עשרים הבא אחר ראיית שלשים דהוה זמן

כלל אף על גב שדילגה מוסתה שהיתה רגילה ... ולאתה לל' מכל מקום כיון דאין הדילוג ב' ימים ... עם דילוג עליו ומכאן סתירה לדברי הפרישה ... ע"ש ודוק : מג ואין לה וסת כלל כו'. מיהו ... דהיינו ליום ל"ד וכדלעיל ס"ק ל"ו וכמה ... עוד כתב בב"י ושאר אחרונים דחוששת לעונה ... בס"ק ל' דהיינו לימי החדש כגון אם חל יום ... זה חוששת אח"כ ליום ט"ו להדש וחוששת ג"כ ליום ... דלא כתבו הט"ו והפוסקי' דמ"מ צריכה לחוש ליום ... בינוני' מפני שהוא מכלל מש"ל דכל אשה שראתה ... החדש ולהפלגה עד שתקבע וסת כו' : מד וה"ה להפסיקה

מלראות שלש עונות ואחר כך חזרה לראות (טו) [לב] ביום (לג) הוסת הראשון :

מז כד כיוצא בזה דין עקירת וסת ר"ח כיצד היתה רגילה לראות בראשי חדשים מה ועבר עליה ר"ח ולא ראתה חוששת (לג) לר"ח עד (טז) שיעברו עליה שלשה ר"ח מו עברו עליה שלשה ר"ח ולא ראתה אינה חוששת להם חזרה וראתה בר"ח (יז) [לג] חזר הוסת (לד) למקומו :

יז [כה] כה כל וסת שנקבע מחמת אונס (כגון שקפלה ורלתה) מז אפילו ראתה בו כמה פעמים (אם לא קבעה אותן (לה) (יח) לימים) (תוס' ורשב"א ור"ת ופשוט הוא לקמן סעיף י"ח) (לב) אינו וסת שמפני (לו) האונס ראתה מח (יט)[לד](ומ"מ (לז)חוששת לו כמו לוסת שאינו קבוע) (הג"מ פ"ה וכו) כו קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים בלא קפיצות כיצד קפצה בא' בשבת וראתה דם ולאחר כ' יום קפצה באחד בשבת וראתה דם ולאחר י"ט יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם ולאחר השבת ראתה בלא קפיצה מט הרי

שהרים מזמן העשרים שהיתה ראויה לראות כמלא שהיא חוששת שמא יקדים האורח לבוא ואינו בדין שזו שינתה לרחק ואנו ניחוש שמא תקרב עכ"ל הרי שהיה מסתבר לחשוב ההפלגה מיום שהיתה ראויה לראות אלא שאין אומרים כן כיון שמינתה לרחק בראיית שלשים משמע דאלו לא ראתה כלל היינו חושבים ההפלגה של כ' מיום שהיתה רגילה לראות שלא כדברי רש"ל דלפי דבריו אין לריך לומר כלל משום ריחוק וקירוב אלא שאין שום אפשר לחשוב הפלגה מזמן שהיתה ראויה לראות ולא ראתה באמת אלא על כרחך שזה אינו והחילוק שחילק הרב בין וסת הפלגת ימים לחדש לענין אם לא ראתה פעם אחת לא הבנתיו כלל דודאי כמו שאם לא ראת' בר"ח אחד חוששת לר"ח השני שאחריו עד שיעקר ג"פ ה"נ בהפלגת ימים דאטו ראיה זו היא גורמת לראיית הפלגה שאחריה עד שתאמר כיון שזה בטל ג"כ זה בטל דמנא לן לומר כן דכיון שאין סילוק דמי' באשה זו נאמר מה שלא ראתה פעם א' בהפלגה היה דרך מקרה וממילא יש כה עדיין דמים יתרים ואורח בזמנו יבוא לימי הפלגתו כדרכה ואין להביא ראיה ממ"ש בית יוסף בסוף הסימן בדין עברו ימי עיבור והנקה כו' וז"ל דאל"כ א"א לומר שחוששת ליום ההפלגה שהיתה למודה לראות שהרי אין כאן עכשיו שום ראיה שנשער ההפלגה ממנה עכ"ל דהתם כבר מסולקת אשה זו מכל וסתות בשעת עיבורה והנקתה ועכשיו היא כאשה חדשה על כן צריכה לעשות ההפלגה מחדש מה שאין כן כאן שהיא בתוך עונתה שלא נעקרה ג"פ ודאי שייך הפלגה מיום שהיא ראויה וכאלו ראתה דמי. הלכך כלע"ד כפי' הב"י כן עיקר דמיירי הטור בהפסיקה ג' עונות דוקא

להפסיקה מלראות שלש עונות. כל שלא שינתה בינתיים בג' ראיות אחרות ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הא' חזרה לקביעותו הא' וצריך ג' פעמים לעקרו: מה ועבר כו' חוששת לר"ח כו'. דוקא הכא בוסת החודש דינא הכי אבל בוסת ההפלגות כגון שהיתה רגילה לראות ליום ל"ב ואחר כך עברה ולא ראתה ליום ל"ב א"ל לחוש להפלגת ל"ב שהית' ראויה לראות דהיינו ליום ס"ד נראייתה. כ"כ מהרש"ל והסב"ח סכ"ד ע"ש: מו עברו עליה כו' חזרה כו'. וה"ה לשינתה ראיותיה ג' פעמים לראיות שאינן שוות וחזרה וראתה ברא"ש חודש חזר הוסת למקומו וצריך ג' פעמים לעקרו ... ד"ל וכ"ל

כ' צריכה לחוש לו כל העונה דלא ... לחוש לכ' וכי בשביל שקפצה מתחי... ועוד כיון דע"י קפיצה ליום ידוע ... כן בחדא זימנא כמי מיחש חיישה ... גבי ראתה מחמת תשמיש מחלי ש... חלי שנה מראיית דם האחרון וכן ה... באייר צריכה לחוש לאותו יום ...

(לא) (כ) נקבע אחד בשבת אחר כ' [לא] שהרי נודע שהיום גרם לה ולא הקפיצה וכבר נקבע יום זה ג"פ וכן כל כיוצא בזה:

יח [כז] (כא) כי קפצה ביום ידוע כגון בר"ח או בא' בשבת וראתה בו ואירע כן בג' ר"ח או בג' א' בשבת קבעה לה וסת נ (כב) וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן כח ואם אח"כ הגיע א' בשבת ולא קפצה או שקפצה בשני בשבת [לו] אינה חוששת שהרי לא קבעה [לז] אלא לקפיצות של א' בשבת:

יט יש קובעת וסת (כג) על ידי מקרים שיארעו בגופה כט כגון שמפהקת נא דהיינו ל כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד או לא כאדם שפותח פיו מחמת כובד או לב כאדם נב שמוציא (לג) קול דרך (לט) הגרון וכן אם נג מתעטשת [כח] דרך מטה או חוששת (לד) בפי (מ) כריסה ובשפולי מעיה או שאחזוה צירי הקדחות לג או שראשה ואיבריה כבדים עליה בכל א' מאלו אם יארע לה שלשה פעמים וראתה קבעה לה וסת (לה) שבכל פעם שהיא חוששת מהם אסורה לשמש [כט] לד ומיהו בפיהוק או עיטוש של פעם א' אין הוסת נקבע נד אלא כשעושה כן [מא] הרבה פעמי' זה אחר זה ואם אירע לה שלשה פעמים שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים נה הרי זה (מא) וסת [ל] לה וכל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה הוא וסת [לא] ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע כגון מר"ח לר"ח או מכ' יום לכ' יום קבעה לה וסת לזמן ולמיחוש הוסת ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד ואם הגיע העת ולא בא המיחוש או שבא המיחוש (לו) בלא עתו (מב) [מב] אינה חוששת:

הגה נו ודוקא שקבעה לה וסת (כד) לשניהם ביחד אבל מתחילה חוששת לכל א' בפ"ע כי אינה יודעת איזו מהן תקבע וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים או בהפלגה ובימים וכן יתבאר בסמוך:

כ [לב] לו פיהקה ב' פעמים בר"ח וראתה ואחר כך פיהקה שלא בר"ח וראתה הוברר הדבר שאין ר"ח גורם נז אלא (מג) הפיהוק וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם נח אלא הר"ח אבל אם פיהקה

ב' פעמים בר"ח ובפעם הג' פיהקה בכ"ט לחדש ולא ראתה ובר"ח ראתה בלא פיהוק קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח (לז) נט [מד] שפיהוק של (מד) (כה) אתמול גרם לראיה של ר"ח:

כא [לג] לז פיהקה בר"ח וראתה וחזרה ופיהקה בתוך ימי החדש חוששת לאותו הפיהוק (לח) [מה] ואסורה לשמש עד שתבדוק שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה ס אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לראש חדש שמא (מה) תקבע לראש חדש:

כב לח וכן הדין בימים אם פיהקה היום ופיהקה לסוף ל' אם תפהק אפילו שלא ביום שלשים חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא פיהק' בתוך שלשים ולא ראתה אינה צריכה לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף שלשים וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו שמא תקבע וסת לימים:

כג לט כל אלו הוסתות שנקבעים על ידי מקרה אין אחד קבע עם חבירו אלא כל שפיהקה שלש פעמים וראתה קבעה וסת אבל אם פיהקה פעם אחת ונתעטשה שתי פעמים אין מצטרפים:

הגה [לד] אכלה שום וראתה [מב] אכלה בצל וראתה אכלה פלפל וראתה יש אומרים שקבעה לה וסת לראות ע"י כל אכילת (כו) דברים חמים (הרא"ש פרק האשה ומרדכי ריש שבועות) [לה] וי"א שכל זה שהראה ע"י מאכל דינו כמו שהראה ע"י קפילה ושאר מעשה שהיא עושה שמקרי ראיה ע"י אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים (ב"י לדעת הרשב"א) [לו] וי"א שדינו כוסת שהראה על ידי מקרה שבגופה וקובעת אותו [מג] אפילו בלא ימים שוים (ב"י בשם תוספות):

כד [לז] [מו] מ וכולם אין חוששין להם אלא לשעת' כיצד היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד אסורה כל זמן המשכת הוסת היתה רגילה לראות בסופו אינה אסור' אלא בסופו [לח] מא במה דברים אמורים בזמן שכל הראיה מובלעת בתוך הוסת אבל אם אין כל הראיה מובלעת בתוך הוסת סא [מח] אלא נמשכת גם אחר הוסת אסורה מתחלת הוסת סב [מו] עד סוף (מו) עונה אחת:

כה מב אם אחד מאלו בא לזמן ידוע אז ודאי [מז] אסורה (לט) (מז) כל עונת הוסת כמו וסת ימים גרידא:

כו כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת כיצד היתה מפהקת פעם א' וראתה כשתפהק פעם אחרת חוששת לו וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם א' שאפילו ראתה שתי פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה נעקר לגמרי כן הוא וסת הגוף וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמי' ובדיקה כן הוא וסת הקבוע בגוף ומאימתי עקירתו משיקרה מקרה ולא תראה היה המקרה לזמן ידוע אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלש פעמים בזמנו ולא ראתה אבל במקרה לבדו (כז) או זמן לבדו שלא ראתה בהם אינו נעקר:

כז תינוקת שלא הגיע זמנה לראות והיא קטנה סג [מח] שלא הגיעה לימי (מח) הנעורים (מ) [לט] אפילו הביאה שתי שערות וכן אפילו הגיעה לימי הנעורים [מ] אם בדקוה ולא הביאה שתי שערות [מא] היא קובעת וסת כשאר נשים (מא) בשלש ראיות כשאר הוסתות ובארבעה סד בוסת ההפלגות סה [מב] אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאף על פי שהוחזקה רואה וקבעה לה וסת [כט] אם פסקה סו ג' עונות (מט) בינוניות שהם צ' יום (מב) ולא ראתה אינה חוששת לוסת הא' כלל וחזרה לקדמותה (מג) [ג] [מג] ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהיתה למודה (פי' נהוגה) לראות בהן אינה חוששת [נא] עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה [מד] ראתה ג' ראיות מג' עונות מכוונות שלא פיחתה ולא הותירה נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים אלא שינוי וסת לפיכך סז ראיה ראשונה שממנה התחילה (לדלג) מצטרפת לג' ראיות אחרונות ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות ביניהם מצ' לצ' אבל אם סח פיחתה או הותירה שלא היו הראיות (י) מכוונות אז אי אפשר לראשונות להצטרף ועד שתראה ד' ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות:

כח [מה] וכן זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה ולא ראתה הרי זו מסולקת דמים סט ואינה חוששת ע לוסתה (נא) הראשון (מד) עא (וקטנה לוסת שאינו קבוע) (ב"י בשם הרשב"א):

כט נד איזו היא זקנה כל [נג] (שזקנה כל כך [מו] שראויה) (טור) (מה) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה (מו) [יד] [מז] ואינה חוששת:

ל [מח] נו הזרה וראתה דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות:

לא [מט] נז חזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה להיות רואה בהן חזרה לקביעותה הראשון אם וסת ההפלגות חזרה לקדמותה אם תהיה ההפלגה כמו שהיתה למודה תחלה ואם בשאר הוסתות נח אפי' בפעם א' חוזרת לקדמותה שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמיה הי' אלא מקרה. ובזה חמור דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות:

לב [נ] נט פעמי' שהאשה קובעת לה וסת (יג) בתוך וסת כיצד ראתה שלש פעמים בראש חודש (מז) עב [נא][יח] ורביעית בב' לחודש ובר"ח (כח) וכן בחמישית ובששית הרי קבעה שתי וסתות:

לג [נב] ס מעוברת סא לאחר ג' חדשים לעיבורה ומניקה סב כל כ"ד חדש אחר לידת הולד עג [יו] (כט) אינה קובעת וסת [נג] אפי' (ל) מת הולד או גמלתו דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חדש (מח) [נד] (יג) (לא) סג ומ"מ חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששי' לוסת שאינו קבוע:

לד [נה] סד מעובר' [נו] משהוכר עוברה [נז] ומניקה כל כ"ד חדש אינה חוששת לוסת הראשון אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה ואפילו סה שופעו' ורואו' דם באותן עונו' שהן למודו' לראו' בהן (מט) אינו אלא (יד) במקרה

[נח] סו עברו ימי העיבור והיניקה חוזרת לחוש (לב) לוסתן הראשון כיצד היה לה וסת לימים אם למודה לראשי חדשים עד [יח] חוששת לר"ח ראשון עה [יט] שהיא (יח) פוגעת בו וכן כל כיוצא בזה וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע אבל אם היה וסתה וסת ההפלגה עו [יט] אי אפשר לחוש עד (יו) שתחזור לראות חזרה לראות (נ) אפילו פעם א' חוששת יום ההפלגה שהיתה למודה להפליג:

קצ דיני כתמים ובדיקת האשה. ובו ס"ה סעיפים:

א [א] א דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה (א) עד (א) שתרגיש שיצא דם מבשרה (ב) ב והחכמים (א) גזרו על כתם שנמצא [ב] בגופה או (ב) בבגדיה [ג] שהיא טמאה ואסורה ג לבעלה אפילו לא הרגישה [ג] ואפי' בדקה עצמה ומצאה טהורה [ד] וצריכה הפסק טהרה שתבדוק עצמה ותמצא טהורה ואח"כ תמנה שבעה נקיים חוץ מיום המציאה [ה] (כאלו ראתה (°) ודלא וכמו שיתבאר לקמן סימן קצ"ו) א ד ואם (ג) הרגישה (ד) שנפתח מקורה להוציא דם (ה) ובדקה אח"כ (ו) ולא מצאה כלום [ו] יש מי שאומר (ז) (ג) שהיא טמאה:

ב (ד) [ג] ה לא גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות [ו] דהיינו שהיא פחותה ב (ג) [ד] (ח) מי"ב אפילו הביאה שתי שערות ו וכן אפי' היתה יתירה מי"ב אם בדקוה ולא הביאה ב' שערות ג בין שהיא בתולה [ה] ז בין שהיא בעולה [ז] ח ואפילו אם ראתה כבר ב"פ [ח] אבל לאחר שראתה ט שלש פעמים חוששת לכתם:

ג (ה) י היתה שופעת כמה ימים או שהיתה מזלפת טיף אחר טיף בלא הפסק אינו אלא כראיה אחת עד שתפסיק ד [ו] [ט] יא אבל אם (ג) פסקה מעט וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו ביום א' הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא יב ויש מי שאומר שאין כתמה טמא אלא א"כ ראתה (ו) דם שלשה וסתות (ויש להחמיר כסברא הראשונה) (היא סברת רש"י ורשב"א והטור):

ד יג תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג"פ ופסקה מלראות שיעור שלש עונות שהם צ' יום חוזרת (ז) לקדמותה ה וכתמה טהור [י] עד שתחזור ותראה שלש פעמים:

ה [יא] יד לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו [יב] כגריס ועוד (ט) טו ושיעור (י) הגריס הוא

כמ' עדשים [יג] (ג' פ"ג) (טור) ו ושיעור עדשה [ז] כ"ד שערות (הגהת בשם מהרי"ל ז שהוא ל"ו בערות ח [יד] כמו שהן (ה) קבועות (יא) בגופו של אדם) (תשובת מהרי"ו סימן כ"ב) ט [ח] וכל זמן שאין בו כזה השיעור טז אנו תולין לומר (יב) דם כנה הוא אף על פי שלא הרגה כנה אבל כשיש בו כזה השיעור אין תולין בכנה [טו] יז בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך יח ואם נזדמן לה (ז) גרים יותר גדול מזה השיעור משערין בו:

ו יט הא דבעינן שיעורא בין בכתם הנמצא על חלוקה [טו] בין בכתם הנמצא על בשרה י [טז] כ וי"א (יג) שלא אמרו (ו) אלא בכתם הנמצא על חלוקה אבל כתם הנמצא (יד) על בשרה בלבד במקומות שחוששין להם אין לו שיעור:

ז (ה) יא [ו] [יז] כא אם הרגה יב (ז) פשפש (ט) [יח] או הריחה ריחו תולה בו (טו) עד כתורמוס (פירוש מין ממיני הקטניות שהוא מר ובלע"ז לופינ"ו):

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

תורת השלמים

גליון מהרש"א

עצי לבונה

מקור מים חיים

נקודות הכסף

יג דהני מילי כו'. כתב הע"ש ול"ל אפילו לסברת התשובה דלעיל ס"ו כו' וזה פשוט וכדאיתא ברשב"א וטור ובית יוסף ע"ש אלא נ"ל דיקא לסברת התשובה אבל לסברת המהרונה בלי צירוף טמאה בכל בשרה וכדאיתא בב"י ע"ש: יד כתם הנמצא כו'. כתב הב"ח קשה ממ"נ דאם נפרש לשון זה כפי' הב"י כאן דבבשרה אפילו פחות מגריס טמאה דלא תלינן בכנה קשה על פסק הש"ע דכתב בס"ח די"א כשנמצא על בשרה מצטרפין ואח"כ כ' ל' הרמב"ם בסתם דמשמע טפי בבשרה דאפילו בטפה אחת טמאה בלי צירוף ואם נפרש ל' הרמב"ם בזה כדמשמע לכאורה מדברי הרשב"א במשמרת הבית דלא אמר הרמב"ם שהיא טמאה בכל אלו אלא בדאיכא כגריס ועוד אבל טיפין קטנים אין מצטרפין אפילו נמצא בבשרה א"כ הוא מיקל טפי מי"א דלי"א אם יש בכל הטיפין שבבשרה כגריס ועוד טמאה ולהרמב"ם אין ספרה בין חלוקה לבשרה וכאן וכאן טיפין קטנים אין מצטרפים וטהורה אפילו יש בכולן יותר מכגריס ועוד וגדולים אם יש באחת מהם כגריס ועוד טמאה עכ"ל ודבריו תמוהין

ודהמב"ם לא חילקו בין טפיה או לא אפשר דס"ל אפי' בבשרה אין תולין כיון דמרית ולא אמרי' אפשר שבריחה ולאו אדעתה כו' ולענין הלכה נראה כיון שהרשב"א מפרש כן בהדיא להקל ודברי הרא"ש מבוארים כן לפי פשוטן ומשמעותן וכ"כ בד"מ בשם רבינו ירוחם דבשתיה פשפשיה תלינן בהו ובכתמים שומעין להקל ע"כ מאה דבמקום דשתי טובא פשפשים יש להקל ותגנות בהן שהתמים עד כתורמוס כנ"ל. ופירוש תורמוס הוא מין קטנית עגולה ורחב כמטבע קטנה. ומבואר בב"י דבמקום

ח אם אין בכתם במקום אחד כגריס ועוד (כב) אע"פ שיש שם (טו) טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגריס טהורה שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד (יט) [כג] [יח] וי"א יג דהני מילי כשנמצאו על חלוקה אבל אם נמצאו על בשרה (יח) מצטרפין לכגריס ועוד:

ט יד (כד) כתם [יט] הנמצא על בשרה שהוא ארוך כרצועה או עגול [כ] או שהיו טיפין טיפין או שהיה אורך הכתם על רוחב ירכה או שהיה נראה (כ) אילו הוא ממטה למעלה הואיל והוא כנגד בית תורפה (פי' גנאי הוא והוא כנוי לערוה) טמאה ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה:

י [כא] (כה) כתם שנמצא על [יג] דבר טו (יז) שאינו מקבל (ט) טומאה (יח) לא גזרו ביצד בדקה קרקע עולם (או (יט) בית הכסא שאינו מקבל טומאה) (מרדכי ה' בשם סמ"ג וסמ"ק) טז או כל דבר שאינו (י) מקבל טומאה וישבה עליו ומצאה בו, (כו) וכן כתם שנמצא *) על (כ) בגד צבוע (כא) טהורה. [יד] (לפיכך (כב) תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להציל מכתמים) (הרמב"ם ובגמ' פרק הא"ה):

יא (כז) לא בב"מ שימצא שם כתם טמאה אלא במקום שאפשר שבא עם כן המקור

דסילך אפשר לומר דהרשב"א הבין בדעת הרמב"ם כן הרי הרמב"ם כתב בפירוש בפ' הסוה לעיל מוכיח בדין ו' מה בין כתם הנמצא על בשרה לכתם הנמצא בבגדים שהכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור כו' (והשיגו הראב"ד שם וכן ר"י והרב המגיד ייטב דבריו שם על נכון) וגם היאך אפשר לסולית שום משמעות מל' הרמב"ם זה דאפי' פחות מכגריס טמאה הלא לא העתיק אלא לשון הש"ס וכמו שאפשר לפרש לשון הש"ס כן יש לפרש לשון זה ומה שכתב הב"ח דאם נפרש לשון זה כפי פי' בית יוסף כאן דבבשרה אפילו פחות מכגריס טמאה כו' הנה הבית יוסף כאן אחר שהביא לשון הרמב"ם שבסעיף זה הביא ל' הרא"ש וכתב וז"ל ומשמע מלשון הרא"ש דס"ל דכתם שעל בשרה אפילו פחות מכגריס טמאה וכדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל כו' והבין הוא דר"ל דהרמב"ם דבסעיף זה וז"ל דא"כ מהו שכתבתי לעיל הל"ל שכתבתי בסמוך ועוד מאי וכדברי הרמב"ם כו' דמשמע שדברי הרמב"ם מבוארים יותר מדברי הרא"ש אדרבה דברי הרא"ש מבוארים יותר שכתב דלא תלינן בדם מאכולת והרמב"ם לא העתיק אלא הש"ס אלא מ"ב וכדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל ר"ל שהביא לעיל דברי הרמב"ם הנ"ל שכתב בדין ו' דכתם שעל בשרה אין לו שיעור ואם כן אדרבה משמע מדברי הב"י דבדברי הרמב"ם אינו שבסעיף זה אין הכרע וכן הרשב"א במ"ש שם לא כתב דס"ל להרמב"ם דאינה טמאה אלא בכגריס ועוד וכמ"ש הב"ח דהא ודאי ליתא וכמ"ש רק כתב שם שהרמב"ם מפרש גם כן בעיא דבש"ס לא לענין צירוף אלא לענין אי אמרינן אילו נטף מן הגוף היה כזה או לא אלא שהרשב"א עצמו סבירא ליה שם דאינה טמאה אלא כגריס ועוד ע"ש מבואר כך בהדיא אבל בענין השיעור אין בדברי הרמב"ם אלו הכרע כלל ומעתה דברי המחבר ברורים ואין בהם קושיא כלל: טז שאינו מקבל טומאה כו'. עיין ברמב"ם הל' כלים מה הן הדברים שאין מקבלין טומאה: טז או כל דבר כו'. וכן אפי' מין שהוא מקבל טומאה אלא שבשיעורו גרם לו כגון מטלית שאין בו ג' על ג' כדאיתא בש"ס ומביאו ב"י וכ"כ הפוסקים ומבואר מדברי

חידושי רע"ק

ויש בזה צד חומרא באם מצאה למעלה מהחגור כתורמוס ולמטה מהחגור יותר מתורמוס עי' סעיף י"ו: (ב"ע סעיף י') על בגד צבוע טהורה. אם הוא מנומר צבע על לבן והכתם על הצבע ויוצא על קצותי' על הלבן אם במה שיש על הלבן יש בו כשיעור

ביאור הגר"א

[יח] וי"א כו'. כנ"ל ס"ו ופסקי הפוסקים הבעיא לחומרא דפשטא דברייתא משמע כל ספק ועוד דבדלמא החינן לה וכ"כ בש"ס: [כ] או שהיו כו'. לשון הרמב"ם וכמש"ו וא"א אילו כו' וכמש"ל ס"ו: [כא] כתם כו'. כר"נ דהורו חכמים כוותיה וכל אמוראי כוותיה שם: והם

באר היטב

פתחי תשובה

תורת השלמים

דתלינן בספקא אין חילוק בין הרגו כרהבו או לא: (י) על עקבה טמאה. במה נגעה באותו מקום ביציבתה ופירש בפריסה דהיינו כשיושבת כדרך הישמעאלים שמביאין רגליהם תחת עגבותיהם: (יא) וכ"ש על רגליה ממש. כ"כ ב"י דמשמע לו כן מלשון אפילו ראש גודל אבל אין בזה הכרח דאפשר דהאי לשון אפילו קאי אגודל עצמו דפשיטא הוא דטמאה אבל גב הרגל לא גרע מצד חוץ דשוקיה ופרסותיה וכן פי' מו"ח ז"ל אלא שאין להקל למעשה כיון שסבר הכי ב"י ורמ"א הביאו אבל זה נראה להקל באם נמצא על צד האצבעות של הרגל חוץ מן הגודל *) ואפשר שגם הב"י מודה בו כיון שהוא רחוק מנגד פנים: (יב) למעלה מאותו מקום כו'. ולא אמרי' שנגעה בידיה במקור ומידה בא למקום זה א"כ בנגיעה דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום וכנכסוף הסעי' לענין שאם א"א לבוא מהמכה כו' לא מחזיקין טהרה ממקום למקום: (יג) על בשרה וגם על חלוקה. כ"כ בטור בשם רמב"ן דבנמצא על בשרה וחלוקה תלינן במה שיכולה לתלות וכתוב בב"י בשם הרשב"א בזה דאי מגופה אתא על בשרה לחוד איבעי ליה לאשתכוחי. וקשה לכאורה דהא כתוב בסמוך לעיל שאלו בא מן המקור היה נמצא גם על בשרה ולא קשה מידי דהכא הכיא ב"י לעיל בשמו דהאי על בשרה לחוד איבעי ליה לאשתכוחי ולא כתבו דלך הוכחה דהא אפשר גם לדבר במגופה נמצא על חלוקה אלא ס"ק לית כאן הוכחה דמגופה אתי כיון דלא אשתכח על הבשר לחוד: (יד) אבל אם יש מכה בגופה כו'. וכן אם נתעסקה ממש בידים בכתמי' תולה אף אם נמצא על ידיה. טור בשם רשב"א: (טו) ואם המכה בכתפה כו'. אבל בלאו הכי איתא בגמ' דלכתמי' תולה בה כגון בלד שמקו' התורפה מכוין נגדו ולפעמי' בוה' לוהדה ונופל דם המכה שם:

מדברי התוס' ריש דף נ"ח ומדברי הרא"ש פרק האשה שכתבו מבתיתא נמי דלא מקבל טומאה מ"מ מקבל טומאת נגעים דכלי שמקבל טומאה נגעים אע"פ שאין מקבל שאר טומאה מקבל כתמים וטמאה: יז וכל שכן על רגליה ממש. וסב"ח כתב דדוקא גב הרגל שכנגד הרגל אבל בשאר גב הרגל לצד חוץ וכ"ש בנמצא אשאר דאבי ד' אצבעותי' טהורה כו' ואין דבריו מוכרחים גם בדריסה כ' של"ע בשאר דאבי אצבעות הרגלים כו' עיין שם: יח וכן אם נמצא על ידיה כו' ושמא נגעו כו'. משמע לסדיה מדברי הט"ו דאפילו בסתם חיישינן שמא נגעו וכן דעת ה"ס: יט אבל כו' טהורה. אפי' לא עברה בשוק של טבחים שאין במה לתלות כן מוכח מן הש"ס ופוסקים ופשוט הוא וגם חיישי' שמא הביאתו שם בידים דלא מחזיקין טומאה ממקום למקום כדאיתא בש"ס ופוסקים: כ שנזדקרה. לשון הטור כנגדי ור"ל דהיינו דוקא כשנתהפכה ראשה למטה ורגלים למעלה וכמ"ש הרמב"ם ורש"י והרשב"א ושאר פוסקים: כא מהחגור. הוא סינר שחוגרות בו הנשים לצניעות ורש"י והברטנורה כתבו בריש פרק הרואה כתם שהחגור כנגד בית התורפה: כב בד"א כו'. כלומר בד"א שאינה תולה כשנמצא על בשרה לבד כגון למטה מהחגור היינו כשאין לה לתלות אלא בעסקי הכתמי' או בשוק של טבחים הוא דלא תלינן אבל אם יש מכה כו': כג אבל אם יש מכה כו'. ותוך ג' ימי' לאחר שכלו ספירת ז' נקיים לא תלינן אפילו במכה כדלקמן סי' קצ"ו ס"ק י"ב: ועל

ביצד נמצא (י) על (יא) עקבה טמאה וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים (כב) והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד [טו] ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה (יא) יז [טז] (וכ"ש על (יב) רגליה ממש) (ב"י בשם הרשב"א) יח (כח) וכן אם נמצא על ידיה אפילו על קשרי אצבעותיה שהידים עסקניות הן (יג) (כג) ושמא נגעו באותו מקום יט אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ או אפילו מהצדדין (כג) (כט) ואצ"ל (יב) למעלה מאותו מקום (יד) טהורה [יז] (ל) ואם יודעת כ שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה טמאה בכ"מ שתמצאנו אפי' למעל' כא (טו) מהחגור בין מלפניה בין מלאחריה [כד] אפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים (לא) ודוקא כשנמצא על בשרה לבד אבל אם נמצא (יג) על בשרה (כד) וגם על (טז) חלוקה אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור (הרמב"ן והרשב"א) כב בד"א שב נמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים (יד) כג [יח] (לב) אבל אם יש (יז) (כה) מכה בגופה שיכולה לתלות בה שאפשר שיבא הדם ממנה תולה בה וטהור' (טו) [יט] [כה] ואם המכה (יח) בכתפה והכתם על ירכה במקום שאי אפשר לבא מהמכה טמאה:

יב (לג) נמצא הכתם (כו) על (יט) חלוקה למטה מהחגור (לד) או במקום החגור עצמו טמאה (לה) אפי' נמצא לצד חוץ (ואין חילוק בין נמצא בחלוק לפניה או מאחריה או מן הצדדין מפני

ביאור הגר"א

[כב] והם המקומות כו'. כן פי' הרמב"ם: [כג] ואצ"ל כו' מתני' וגמ' שם:

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

תורת השלמים

נקודות הכסף

ברכי יוסף

גליון מהרש"א

עצי לבונה

מקור מים חיים

כד ועל בשרה. דכיון שנמלא על חלוקה גם כן טהורה: כה מהחגור ולמעלה טהורה. וגם בבשר לבד מהחגור ולמעלה טהורה כשלא נזדקרה אפילו לא עברה בשוק של טבחים כדלעיל אלא דאשמעי' הכא בחלוק לבד דאפילו נזדקרה טהורה: כו ואפילו לא עברה כו'. כתב הב"ח ס"ח ותימה בעיני למה פסק להקל כסברת הרשב"א שהוא יחיד בסברתו זו ע"כ ותימה לתמיהתו דהלא דעת הרמב"ן כהרשב"א וכ"כ דעת ט"ס ודעת ר' ירוחם נכ"ו ח"ב ואם כן אהדרבה הרשב"א וסייעתו רובא ניהו ועוד דבכתמים בומעים להקל: כז שאילו בא מן המקור כו'. ואף על גב דלמטה מהחגור ולא נזדקרה אפילו על חלוקה לבד טמאה כשלא עברה בשוק של טבחים נזדקרה שאני שא"א לדם לטפטף אלא שותת ויורד ונוגע פעמים אף בחלוק ושלא יגע בבשרה א"א הרשב"א כתב ר' ירוחם אהא דנמלא על חלוק פי' חלוק הבדוק לה נדלקמן ופשוט הוא. ב"י וד"מ: כח בית יד. פקורין בל"א הרבי"ל. הגהת פרישה סכ"ס: כט בצוארה. היינו בלדדי הלואר שאז א"א ליגע שם מהמכה אם לא על ידי שפושטתו ומתכסה בו אבל בלואר ממש בלאו הכי תולה בו כדאיתא בש"ס ופוסקים וכ"כ ב"י בד"ס אין מחזיקים כו': ל וידעת שלא נזדקרה כו'. ואע"ג דלעיל סעיף י"א אמרינן שאינה חוששת שמא נזדקרה שאני הכא שיש עוד ריעותא אחרת בכתם התחתון ואם היינו תולין לומר לא נזדקרה ומעלמא אתי וא"כ נתלה גם הכתם התחתון בזה לומר כשם שזה מעלמא אתי כן האחר מעלמא אתי ובכה אחת נתלכלכו הוי ב' תליות לקולא וכולי האי לא מקילין כ"כ הטט"ז: לא אבל אם אין כו'. דשמא דם כנה הוא והלכך אם יש בתחתון כגרים ועוד טמאה: לב אלא אם כן יש לה מכה כו'. עיין בתשובת הרב

שהבגדים חוזרין הגה והגה) (ב"י בשם הראב"ד בס' בעה"נ ורשב"א בת"ה)

[ל] ואם עברה בשוק של טבחים טהורה [לז] אפילו נמצא לצד פנים כד ועל בשרה [לח] ואם נמצא על חלוקה בלבד כה (כז) מהחגור ולמעלה טהורה אפילו נזדקרה והגביהה רגליה כו ואפילו לא עברה בשוק של טבחים כז שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה:

יג [לט] נמצא על כח (כ) בית יד של חלוקה אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית תורפה טמאה [ס] אפי' אינה יכולה להגיע שם אא"כ תשחה הרבה (כח) ואם אינה יכולה ליגע שם כלל (°) טהורה:

יד [מא] היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה בכל מקום שימצא בו טמאה מפני שהוא (תוס') הילך והילך וכן הדין אם נמצא במעפורת [כו] שמכסה ראשה [כז] או שחוגרת בו (רמב"ם) [מב] ואם קשרה בו ראשה היטב וכשנעורה גם כן מצאתו קשור יפה אינה חוששת:

טו [כח] [מג] שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק א' [ג] שתיהן טמאות ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה אף על פי ששתיהן לבשו החלוק ונמצא הכתם למעלה מהחגור אותה שכיסתה טמאה והאחרת טהורה:

טז [כח] [כט] [מד] אם יש לה מכה כט (כא) בצוארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם מהמכה אם פשטתו ומתכסה בו תולה במכתה שאני אומר נתהפך ובא לו שם:

יז [ל] [מה] מצאה כתם למעלה מהחגור וכתם למטה ממנו ל [כב] וידעת שלא (כב) נזדקרה טהורה (כט) שאני אומר (ל) כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון [מו] בד"א כשיש בעליון כגרים ועוד או יותר שודאי מעלמא בא שהרי אין לתלותו בכנה לא אבל אם אין בו כגרים ועוד אין תולין אותו מעלמא דשמא דם כנה הוא ואם יש בתחתון כגרים ועוד שאין לתלות בכנה (°) טמאה:

יח [מז] כיון שכתמים דרבנן מקילין בהם ותולה בכל דבר (לא) שיכולה לתלות כיצד שחטה בהמה חיה או עוף או נתעסקה בכתמים או ישבה בצד המתעסקים בהם או [מח] שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בבגדיה תולה בה וטהורה [מט] אפילו לובשת ג' חלוקים זה על זה ונמצא אפילו בתחתון טהורה [נ] אבל אם נמצא על בשרה אינה תולה לב [לג] אלא א"כ יש לה מכה בגופה אז תולה בה אפילו על בשרה אם הוא במקום שאפשר לדם לנטף משם [נא] ואפילו נתרפאת אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם ע"י חיכוך תולה בה ואע"פ שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת (רשב"א ומרדכי וסה"ת וסמ"ג):

ביאור הגר"א

[כו] שמכסה ראשה. כן פי' הרשב"א: [כז] או כו'. כן פי' הרמב"ם: [כח] שתי נשים כו'. ע"ל סט"ו: [כט] אם יש כו'. עתוס' נ"ח א' ד"ה ומי כו' ו"ל כיון כו' וכ"כ בת"ה וכ' וכ"ש הוא להקל דתולין: [ל] מצאה כו'. עתוס' נ"ח א' ד"ה היו כו' וכ"כ

חידושי רע"ק

על חלוקה היה משתכח וזה שייך בבשר שמכוסה בחלוקה אבל על היד לא שייך כן. אבל באמת במקור הדין בטור בשם רשב"א ליתא כן אלא ונמצאו על ידיה תולין בהן עכ"ל היינו דכיון דנתעסקה בכתמים ונמצא גם על ידיה שידוע שהלכלוך הזה הוא מתעסק בזה

(טז) אבל אם דרכה להתעסק כו'. דאז הוה כולה מתא כשוק של טבחים: (יז) שתי נשים שנתעסקו כו'. בתוס' פרק הרואה (דף נ"ח) כתבו בשם רבינו תם דאיירי שנתעסקו זו אחר זו ואם היתה כשאלת הראבוה היינו מטהרין אותה הואיל ונתעסקה ובשביל חברתה אנו מטמאין הראבוה שהיא טהורה גמורה כו' עכ"ל ומו"ח ז"ל העתיק בזה הואיל שבאין לשאול כאחת שתיהן טמאות והכי משמע בתוספות עכ"ל משמע אם באו לשאול זו אחר זו טהורות ולא נראה לע"ד כן דא"כ הוי ליה לתלמוד או לפוסקי' לחלק בזה בהדיא כמו שמצינו שחילקו כן פרק קמא דפסחים לענין עכבר וחמץ בפיו כו' והביאו בא"ח הלכות פסח. *) והו דע"כ לא כתבו התוס' שאחת מהן טהורה אלא הראבוה והיינו אילו היתה באה קודם שנודע כלום מן השניה אבל אחר שנודע ודאי שתיהן טמאות אפילו בזה אחר זה וכן ראיתי בת"ה הארוך לענין שלש נשים כמו שהבאתי לקמן סעיף מ"ט וטעמא דמילתא נראה לי דהכא שאני משום דמנקדבתמן ספק על העכבר בבית אחר או לא על הוי היתר כמו שפירש רש"י שם בגמרא א"כ בסמוך רק בשני בתים שהתירו שע"כ אחד מהן יש בו חמץ בזה מ"מ הקילו בזה אחר זה כיון דבספק אזלינן לקולא וכן בשני שבילין דאם יש אחד שספק לו אם הלך בטמא או לא אזלינן לקולא דמוקמינן ליה אחזקה קמייתא מש"ה מקילין גם בשני בני אדם בזה אחר זה אבל כאן בכתמים שכל שאין בו לתלות בשום דבר הוי ספיקא טמאה ואין לך היתר רק אם יש בשום דבר לתלות שמסתבר שמשם בא הכתם ומש"ה כאן שיש ב' נשים ויש כאן סלע יתירה ואין סברא לתלות שטומאה באחת יותר מבחברתה

הרב כו' ז"ז מדינים אלו: לג אבל אם היו כו'. נראה דה"ק ולא נודע שנמלא בהן בודאי דם לאחר שהיו עסוקים בדם אבל אם היה נודע שהיה נמלא בהם דם אע"פ שעכשיו אין בהם דם תלינן שבשעה שנגעו בהם היה בהם דם. ב"ח: לד וה"ה כו'. והא דנקט בש"ס ופוסקים בנה ובעלה היינו משום דאלו מסתמא דרכן ליגע בה וכ"כ דרישה: לה ויש מחמירין כו'. ולדידהו אפילו נתעסקה בכגרים ונמלא עליה כגרים ועוד טמאה כדאיתא בדברים מן הש"ס לסדיא:

יט [נב] כשם שתולה בה (לב) כך תולה בבנה ובבעל' אם נתעסקי' בכתמים או אם יש בהם מכה לפי שדרכם ליגע בה לג [נג] אבל אם היו עסוקים בדם [כד] ולא (כג) נמצא בהם דם אינו תולה בהם [נד] אא"כ היו עסוק' בדבר שדרכו לינתז כגון שהיט' וכיוצא בה:

הגה לד וה"ה אם שכבה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן תולה בהן כמו בבנה ובבעלה (מרדכי ה"ג ובמ"ד):

כ [לא] [נה] מי (לג) שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה (לד) ובשעת תשמיש נמצא בעד האשה דם תולה בבעלה:

כא [נו] היכא דאשתכח כתם בשיפולה ומאחורה ומכה איכא מקמא תליא בה דאפשר אדיתבה הך דבתרא אתא לקמה ונמפה בה מהיא מכה:

כב [נז] ספק אם עברה בשוק של טבחים או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים אינה תולה בהם [לב] [נח] במה דברים אמורים בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע (טז) אבל אם דרכם (כד) להתעסק כאן וכאן תולין אפילו מספק שמא נתעסקי במקום שעברה ולא הרגישה:

כג [נט] נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא אין תולין בו במה דברים אמורים אדום בשחור ושחור באדום [ס] אבל אדום באדום ושחור בשחור אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו תולה בו כגון שנתעסקה [לג] במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת תולה בו האדום:

כד [סא] נתעסקה בתרנגולת תולה בו אדום ושחור וכרכומי [לד] לפי שדם שחיטה אדום ודם איבריה שחור ודם בני מעיה כרכומי:

כה (יז) [סב] שתי (כה) נשים שנתעסקו בצפור אחד שאין בו דם אלא כסלע ונמצא על כל אחת כסלע [כה] שתיהן טמאות:

כו [לה] [סג] נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגרים ונמצא עליה כשני גריסין הרי זה תולה כגרים בדם שנתעסקה בו וכגרים במאכולת [סד] אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין טמאה. (רמב"ם פ"ט ורשב"א ורא"ש בב"ה וס"ה) לה ויש (כו) מחמירין ומטמאין בכל זה (הרא"ש והטור) [כו] ומכל מקום נראה דיש לסמוך אמקילין דבכתמים שומעין להקל:

כז (יח) [לו] [סה] נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד טהורה

באלת יותר מבחברתה כאמר הדבר כאילו לא היה במה לתלות כלל וגם בדרישה כתב שאין כאן חילוק בין זה אחר זה או בבת אחת אלא שנתן טעם לזה דדוקא במידי דרבנן אמרינן כן וכאן הוי ראיית דם גמור מן התורה ולא דק בזה בתרתי חדא דאף במידי דאורייתא אמרינן כן בפ"ק דפסחים לענין שני שבילין והנך בלאחד מהן פו' וכן בפרק שני דכתובות לענין היתר אשה לבעלה אמרינן סברא זאת והטעם דאוקמא אחזקת היתר שהיתה לפני זה ועוד דכתב דכאן הוי דם גמור מן התורה הא כאן הוי כתם למוד ואין בו אלא מדרבנן ועוד נתן בדרישה טעם להחמיר כאן אפילו בזו אחר זו דאיכא למימר דמהלפור בא על כל אחת כחצי סלע והאי השניה היא דם מהורה דכל אחת וגם זה אינו דא"כ אמאי אמרינן

ועוד אנו פחות מגרים ונמצא ב' גריסין גם מ"ש ב"י דמדברי הרשב"א נראה כן אינו נראה כן דהא לא עיקר הרשב"א אלא פחות מגרים ונמצא גרים ועוד . והעיקר כגירסא בספרים מדוייקים והרמב"ן עיקר בנתעסקה כגרים ונמצא עליה שני גריסין ודבר זה הולך הטור לכתוב אע"פ שכתב כבר שהרשב"א טיהר בנתעסקה בפחות מגרים ונמצא כגרים ועוד משום דאפשר לומר דלהרשב"א אפשר דנתעסקה כגרים ונמצא ב' גריסין טמאה דאין לך לטהר אלא אחר שתאמר בכל העסק שנתעסקה נדבק בה ולא נשתייר בוה דם באותו ענין שנתעסקה אלא הכל בא לכאן ומ"ה לא נשתייר רק כגרים (וכגרים) ועוד בעינן וזה אינו סברא טובה כל כך דיותר יש לך לומר דנשתייר באותו עסק גם כן קצת ולא נדבק בה רק גרים פחות משהו ואם כן יש על חלוקה כגרים ועוד אבל הרמב"ן טיהר גם בזה דס"ל דכל העסק דהיינו כגרים נדבק בה ואין כאן רק כגרים מלומלם ע"כ טהורה אבל בנתעסקה בפחות מגרים ונמצא שני גריסין ודאי טמאה היא ולא אמרינן כלל שדי בי מלעי כן נראה לע"ד: בטור כתוב בשם הרמב"ן שאין לסמוך על בדיקת הסימנים אלא לטהרות אבל לא לבעלה וקשה נמ"ש ריש סימן קפ"ז דעהרת' אמירי מבעלה ולא קשה מידי לפימ"ש ב"י בסי' קל"א ד"ה כתבו הגהות מיימון כו' עיין שם : (יט) אם יזדמן שתעבור על המקום . פי' שמקום בין רגליה יזדמן שם במקום הכתם : (כ) מאכולת מעוכה כו' . הטעם שאותו מקום בדוק הוא אלא מאכולת וע"כ תגור הטעד מחלוקה דבחלוקה תלינן במאכולת כל שאין בו כגרים ועוד אבל עד זה שהיה בדוק לה קודם הקינוח וקים להו לרבנן דאין שם מאכולת ודאי דם זה מגופה היא ומאכולת מעלמא אתא כעוד שהוא בגופה : (כא) וכן הדין כשבדקה והניחתו בקופסא כו' . זה דברי רשב"א לא בא למעט אם הניחתו במקום מגולה דטהור אם נמצא לאחר זמן עליו דם דזה אינו דפשוט

לו מהורה שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת (פירוש דם כינה) שנצטרף אליו עד שחזר ליותר מכגרים **לז** [לז] ס' וכן אם נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כשני גריסין (כז) טהורה :

הגה [כז] ויש מחמירין ומטמאין ומכל מקום אם נתעסקה בדם ואינה יודעת בכמה אזלינן לקולא ואמרינן שהיה בדם כשיעור הכתם (בית יוסף וכן כתב הרשב"א ורא"ש וטור וכל"ה כתב דדעת הרב דהכא מחמירין כ"ע וכמ"ש בס"ק ל"ז) :

כח לח [כח] [לח] ס' האשה שמצא' על חלוקה כשני גריסין וכינה (כח) מעוכה בו טהורה שהגרים הא' ודאי מכינה המעוכה בו והגרים השני אנו תולין אותו בכינה אחרת כיון שאין בו כגרים ועוד :

כט סח הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמס חזר כתורמס לשיעור הגרים לכל הדינים שאמרנו :

ל סט אינה צריכה להקיף (פי' ענין הקפה הוא לדמות דבר לדבר) הכתם לדבר שהיא תולה בו אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום :

לא ע מצאה כתם ואין לה במה לתלות והדבר מסופק אם הוא דם או צבע מעברת עליו ז' סמנים אם עמד בעיניו הרי זה צבע עא וטהורה [לט] [כט] ואם אינה מעברת עליו טמאה מספק [מ] ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים [ל] מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם :

לב עב האשה שהיתה עוסקת במלאכתה ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהיה בדוק לה מתחילה **לט** [מא] (והוא מקבל טומאה) (ד"ע בד"מ וכ"ה ברא"ש פרק האשה ורשב"א סוף שער ד' ותוספות ריש דף נ"ח) תחזור להתעסק במו שעשתה (יט) מ [לא] אם (כט) יזדמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם טמאה ואם לאו טהורה :

לג עג האשה שבדקה עצמה (לה) בעד (פי' סמרטוט מעין וכבגד עדים כל לדקותינו) הבדוק עליו עד (לו) אפי' טיפה כחרדל [מב] בין עגול בין משוך טמאה עה ולא עוד אלא אפילו נמצא על הכתם (כ) [לב] מאכולת מעוכה טמאה (כא) מא [מג] ש וכן הדין כשבדקה בו והניחתו (ל) בקופסא ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא בין משוך בין עגול טמאה :

ביאור הגר"א

[לז] וכן אם כו' . טעות הוא דזה לכ"ע טמאה כמש"ש בגמ' ועש"ך : [לח] האשה כו' . עבה"ג וכנ"ל סכ"ו : [לט] ואם כו' . שם ס"ב א' אלא העביר כו' שאם כו' : [מ] ועכשיו כו' . ערש"י בשבת צ' א' ד"ה שלוף כו' (לא איתפרש והכי בגוף דון אחד מהסמנים סמנין הוא) : [מא] והוא כו' . תוס' נ"ח א' ד"ה כרבי כו' וכנ"ל : [מב] בין עגול למשוך אלא בהא דסל"ד דעגול תלינן במאכולת כמש"ש : [מג] וכן הדין כו' . דל"פ ר' ור"ח אלא בעד שאינו

חידושי רע"ק

[illegible]

הבדוק תביעה דטמאה ואפילו אם לא נמצא אם היה מונח בנחת בקופסא ולא הוטח בירכה דסיפא ובטור כתוב כאן ולמחר שהוא או שהניחתו בקופסא כו' יהוא דבר שאין

מב אם משוך טמאה. דוקא הכא כשבדקה עצמה אמרינן הכי אבל בכל בגד כתמים לא מחלקינן בין משוך נעגול דלעולם פחות מכגרים טהורה וכן הוא בפוסקים: **מג** וי"א שאף עגול כו' . ול"ד להניחתו תחת הכר ופשת דשם המאכולת מצויה מה שאין כן בירכה ופסק הב"ח כסי"א :

מד טמאה כו' . בב"י הביא מחלוקת הפוסקים בזה שקצתם הורו להקל ומ"מ הסכו להחמיר לענין מעשה ובספרי כתבתי שנראה עיקר כפ"כ דנכ"ע (ר"ל אפילו לרבי יוסי) טמאה משום כתם ושקמוכח להדיא בירושלמי ר"פ כל היד דאיתא התם א"ל אבא (כלומר רבי יוסי) אמר כתם כו' ע"ש : **מה** בדקה כו' . דין זה צ"ע ומה שהוגיה המחבר כן מרש"י גם כן צ"ע כמו שאבאר דגרסינן בש"ס (פרק כל היד דף י"ד ע"א) בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו על ירכה ולמחר מצאה עליו דם טמאה נדה בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם רבי אומר טמאה משום נדה ורבי חייא אומר טמאה משום כתם (ואמרינן

לד עו בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו (כב) תחת (לה) הכר או תחת הכסת (לז) ולמחר נמצא עליו דם **מב** אם (לג) משוך טמאה שהוקתו מהקינוח ואם עגול עח ואין בו כגרים ועוד (לח) טהורה שאינו זה אלא דם מאכולת [לג] *שנהרגה תחת הכר :

הגה וה"ה אם הוא יותר מכגרים (כג) [לד] ויש מקום (לג) (לט) לתלות בו (ב"י כמו שנתבאר לעיל באיזה דבר תלינן כתם) :

לה עט בדקה עצמה בעד הבדוק לה (כד) וטחתו (לד) בירכה [לה] ולמחר נמצא עליו דם אם משוך טמאה אפילו בכל שהוא פ ואם עגול טהורה אם אין בו כגרים ועוד **מג** [לו] [מד] פא ויש אומרים שאף עגול טמא בכל שהוא :

לו פב בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם (אינה) **מד** טמאה (אלא) [מה] (מ) אם יש בו כגרים ועוד (טור בשם הרא"ש וע"פ) :

הגה (כה) ודוקא בעד בינוני דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך (ד"ע) אבל אם בדקה עצמה בעד שחזקתו מלוכלך כגון שלקחה עד ממקום בדמים מצויין שם שחזקתו שכבר היו בו כתמים ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם (מא) טהורה אפילו יותר מכגרים (כן משמע מהריטב"א שהביא ב"י) :

לז מה [מו] פג בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה

[illegible]

(כו) וטחתו בירכה ואח"כ נמצא עליו דם [לז] אפילו כגריס ועוד (לה) טהורה:

הגה (כז) [מז] וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם בטהור אפילו ביותר מכגרים (ד"ע וב"י) אבל הניחתו במקום שאין דם שכיח טמאה אם הוא יותר מכגרים:

לח איזהו עד הבדוק כל שבדקתו בין היא בין חברתה ולא נודע שנכנס בו כתם ולא העבירתו בשוק של טבחים ולא בצד המתעסקים בכתמים (כח) הרי זה בחזקת (לו) בדוק:

לט אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה [לח] אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו (כט) אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו ולבשתו בלא (לז) בדיקה ומצאה בו כתם מז טהורה:

מ (ל) מז (לח) [לח] בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה והשאילה לחברתה ולבשה ומצאה בו כתם הראשונה טהורה והשניה טמאה:

מא [מח] לבשה חלוקה הבדוק לה ופשטתו והשאילתו לישראלית מח נדה או לעובדת כוכבים (לא) מט שהגיע (לט) זמנה לראות וראת' פעם א' אע"פ שאינה רואה בימי השאלת החלוק ואחר כך נמצא בו כתם תולה בהן וטהורה [מט] [לט] והוא הדין נ אם בדקתו והשאילתו להן ואח"כ לבשתו היא ומצאה בו כתם שתולה בהן (זהו פי' רש"י ורמב"ם וטור) נא ואפילו היא בספירת שבעה נקיים (וע"ל סי' קצ"ו דבג' ימים הראשונים של ז' נקיים נב [מ] אין מקילין בכתמים (מ) לתלות בדבר אחר):

מב [מא] השאילתו (מא) לקטנה (מב) *) שלא ראתה מעולם ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה (לב) [מג] קודם שחיתה המכה או שהשאילתו לנערה שלא ראתה ולבשתו תוך ארבעה לילות לבעילתה או שהשאילתו ליושבת (לג) על דם טוהר נג תולה בהן נד [מג] [נא] ואפילו בזמן (מה) הזה

צב וכן אם השאילתו (מג) לסופרת ז׳ שלא טבלה תולה בה ובעלת החלוק טהורה נה וחברתה ששאלתו (מג) מקולקלת:

מג צג השאילתו לבעלת הכתם נו בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה [נב] צד בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה (לד) אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתיהן צריכות (מג) לחוש [נג] וכל שכן אם השאילתו לטהורה נז [מד] וחזרה ולבשתו נח (מד) ששתיהן צריכות לחוש (טור וכן מורים בפשיטות בה״ס ופוסקים מוצי זמני):

מד נט [נד] צה לבשה חלוק בימי נדתה ס ולא בדקתו ולבשתו בימי (מה) טהרתה ונמצא בו כתם (מד) [מה] תולה שמימי נדותה הוא:

מה צו לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם תולה בלבישת הימים שלא היתה מעוברת וכן המניקה תולה בעצמה כמו שתולה בחברתה (וכן זקנה תולה בעצמה בימים שלא היתה זקנה) (ב״י בשם הרשב״א):

מו חלוק שלבשתה בימי נדתה ונתכבס וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה צז אם נתכבס על ידי ישראלית סא ואינה (מו) בפנינו לשאול סב [מו] חזקה בדקתו בשעת (מז) כיבוס ואינה תולה בה ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס ואם נתכבס ע״י שפחה או עובדת כוכבים סג (מח) אפילו אינה לפנינו תולה לומר שמתחילה היה [מז] צח ואם אפשר לעמוד על הברור כגון שמכרת במראיתו אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד בידוע שקודם כיבוס היה ואם מגליד דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד בידוע שאחר כיבוס היה [נה] ואם אינה בקיאה בכך (לה) סד חוששת (מט) להחמיר (דעת הרלב״ד):

מז צט לבשה חלוק הבדוק לה ופשטתו וכבסתו והשאילתו לחבירתה סה (ג) [מח] ונמצא עליו כתם אם מגליד בידוע שמהשניה היא והיא טמאה והראשונה טהורה סו [מט] ואם הוא מקדיר בידוע שמהראשונה היא והיא טמאה והשניה טהורה:

מח ק ב׳ נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם אם הוא מהחגור ולמטה לשתיהן שתיהן טמאות ואם הוא למעלה מהחגור לשתיהן שתיהן טהורו׳ היתה אחת ארוכ׳ ואחת קצרה אם הוא מהחגור ולמט׳ לארוכה כשם שהוא לקצרה שתיהן טמאות ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה ולמעלה מהחגור לארוכה קצרה טמאה וארוכה טהורה [ג] [נו] קא במה דברים אמורים כשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשן אבל אם כיסו בו את ראשן שתיהן טמאות כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה אותה שכיסתה את ראשה טמאה וחבירתה טהורה:

מט (לו) [נא] קב שלש נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו ואח״כ נמצא עליו כתם (נא) כולן טמאות קג והוא שיהא הספסל מדבר המקבל טומאה קד במה דברים אמורים בזמן שכולן שוות אבל אם היתה אחת מהן ראויה לראות יותר מחברתה כגון שהיא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימיה אע״פ שנשואה אותה שאינה ראויה לראות תולה בראויה:

נ קה שלש נשים שישנות במטה אחת קו ומשולבות (פי׳ תכופות ודבוקות יחד כשליבות הסולם) שרגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות ואם אינן משולבות קז זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות נמצא תחת הפנימית היא והאמצעית טמאה והחיצונה טהורה׳ נמצא תחת החיצונה היא והאמצעית טמאה והפנימית טהורה קח במה דברים אמורים כשעלו דרך מרגלות המטה אבל אם עלו דרך החיצונה כולן טמאות שאולי דרך עברתה נטף ממנה [נז] קט והני מילי כשלא נמצא [נב] על (לז) סז סדין (נג) העליון (טור בשם הרא״ש) אבל אם נמצא בו בין כך ובין כך כולן טמאות סח מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך:

נא כל זה מיירי שלא בדקה שום אחת מהן או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות קי אבל אם בדקה אחת או שתים ומצאו טהורות הן טהורות והאחרת (לח) שלא בדקה טמאה ואם בדקה גם השלישית ומצאה טהורה כולן טמאות קיא ואם בדקה אחת ומצאה טמאה האחרות שלא בדקו תולות בה והן טהורות [נג] קיב בדקו שתים ומצאו טמאות הן טמאות והג׳ טהורה מפני שתולה בהן והא דתלינן באותה שמצא טמאה לטהר האחרת וכן הא דמטהרינן לאותה שמצאה טהורה [נח] קיג דוקא שקנחה עצמה בעד שבידה מיד תיכף למציאת הדם אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה דהיינו כדי שתקנח בחורין ובסדקים אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת ולא לטהורה לטהר עצמה:

נב במה דברים אמורים כשכולן שוות קיד אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחבירתה (לט) שאינה ראויה תולה בראויה סט (גג) [נד] כיצד אחת ע [נס] קטו זקנה שעברו עליה שלשה עונות ולא ראתה

[illegible]

עא [נו] ואחת ילדה זקנה טהורה וילדה טמאה אחת מעוברת שהוכר עוברה ואחת שאינה מעוברת מעוברת טהורה ושאינה מעוברת טמאה
עב אחת בתולת (נד) דמים קפז שלא ראתה מעולם ואחת שראתה שלא ראתה מה'דה ושראתה טמאה אחת מניקה ואחת שאינה מניקה מניקה טהורה ושאינה מניקה טמאה. קיו וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת ואח"כ לבשתו בזמן שהיא מעוברת ונמצא עליו דם תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת וכן מניקה וזקנה וטהורה קיח ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות או עג (נה) אחת זקנה ואחת מניקה אין תולות זו בזו (מ) [נט] קיט היו שלשתן (ערומות) [ערות] ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל באחת ונמצא דם תחת אחת מהן אפילו תחת האמצעית כיון שכל אחת מכרת מקומה אותה [נז] שתאמר (נו) ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם טהורה קכ ואם נמצא ביניהן השתים שנמצא ביניהן טמאות והאחרת טהורה קכא ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה כולן טמאות תחת האמצעי' אמצעית ופנימית טמאות והחיצונות טהורה תחת הפנימית היא לבדה טמאה ושתים החיצונות טהורות קכב ואם היו להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי כגון שהן טוחנות ברחיים ונמצא דם תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות ואם נמצא תחת החיצונה היא טמאה ופנימית טהורה שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה:

נג [ס] קכג הא דאמרינן נמצא דם בחלוק או מטה או ספסל כולן טמאות אם נתעסקה אחת בכתמים כולן טהורות שבולן תולות בה והיא תולה בכתמים:

נד [נח] קכד אין בכתמים משום וסת כיצד מצאה כתם בר"ח אפילו שלש פעמים לא קבעתו ולא עוקרתו (מא) [סא] [נט] חוץ מכתמי עד הבדוק לה שהם מטמאים עד בכל שהן והרי הן כראויות לכל דבר (°):

[illegible]

[illegible]

קצא דין אשה שמצאה דם בהשתנה. ובו ס"א:

א [א] א האשה שהשתינה מים ויצא (א) דם עם מי רגליה בין שהשתינה א והיא (ה) עומדת בין שהשתינה והיא יושבת הרי זו טהורה ב ואפילו הרגישה גופה ונזדעזעה אינה חוששת שהרגשת מי רגליה היא זו שאין מי רגליה מן החדר ודם זה דם מכה הוא בחלחולת (°) או בבוליא:

הגה [ב] וי"א דאין להתיר אלא ביושבת והשתינה אבל בעומדת (א) אם מקלחת לתוך הספל ונמצא שם דם טהורה [ה] אבל אם שותתין ב [ג] על (ב) שפת הספל ונמצא שם דם טמאה דהואיל [והמקור] לא חוזרין למקור ומביאים דם (הטור בשם הרא"ש) ג [ד] וי"א דאפילו ביושבת אין להתיר ד [ג] אלא במקלחת ונמצא הדם תוך הספל

[illegible]

על שפת הספל איבעי ליה לאיתכותי אבל אם נמצא על שפת הספל גם כן טמאה דאמרינן כתר דתמו מיא אתי דם כן משמע בב"ש וכ"כ הר"ן לרבי מאיר ומודה ליה ר"י לטהרות לכתחלה וכן לבעלה וכדפי' בסמוך אבל יושבת באמצע הספל טמאה והרב הג"ה במוכו: **ה** בכל ענין טמאה. אפילו מקלחת לתוך הספל

רגלים למקור ומוציאין עמהם דם אלא דמקלחה א"א אלא במרחבת רגלי' זו מזו ומבימה את הספל בין רגליה נמצא שיורדין מי רגלים עם הדם לתוךהספל שהוא מכוונם ולא על שפת הספל אבל בזוחתה ועומדת היינו שבומבת רגליה זו אצל זו ואז א"א נה לקלח רק שותתין ממנה בנחת והספל מבימה סמוך לבין רגליה ועל כן שותתת על שפת הספל כי אז מכוון שפת הספל נגד מקום יציאת מי רגלים. זה נ"ל ברור:

(ב) אבל על שפת. פירוש ויושבת ובעומדת אפי' תוך הספל טמאה דבעינן תלתא לטיבות' יושבת ומקלחת ותוך הספל: (ג) תבנים מוך נקי כו'. בתשובת ר"י ווייל סי' נ"ה מבואר דאשה יש לה ב' נקבים אחד ביוצא ממנה השתן והוא למטה סמוך ליציאה והאחר שיוצא ממנו דם נדות שהוא למעלה בעומק הרבה לתוך הגוף עכ"ל:

(ב) אבל על שפת הספל טמאה ובעומדת **ה** (יב) בכל (ג) ענין טמאה (מרדכי ה"נ וב"י בשם הגהות מיימוני וש"ד וב"ז סימן ק"ל וכן משמע מתשובת הר"ן ומהר"ם בתשובות סימן הר"ל והגודה והגהת ש"ד בשם מהר"ם) והכי נהוג. [ח] ודוקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתנת שם לחוד דידוע שהוא ממנה אבל אם נמצא בספל שאיב ואשה מטילין שם מים **ו** (ד) [ג] טהורה בכל ענין (טור ופוסקים מהש"ס) | וכל זה אם נמצא דם במקרה אבל אשה שרגילה לראות דם במי רגליה ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים כגון החולי שקורין (הר"ן ווילד) נראה דיש להתיר בכל ענין דהא איכא ידים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מי רגליה וממנו הדם יוצא ואפילו אם מצאה דם (ג) אחר הטלת מי רגלים כשמקנחת עצמה טהורה דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים ודאי דם מכה הוא (בהגהת ש"ד בשם מהרי"ל והוא בתשובת מהרי"ל סימן ר"נ שכ"כ בשם מהר"ם וב"י בשם אגור בשם מהר"ש) [ז] אך יש מחמירין שלא להתיר **ז** [ד] רק באשה שיש לה וסת (ר' להכריע) (ה) בדיקה (דעת מהרי"ל שם) דהיינו קודם שתשתין תבדוק עצמה היטב בחורין ובסדקין ואם לא תמצא דם (ג) [ח] תכנים מוך נקי על המקור בפנים ותשתין ותקנח עצמה יפה ממי רגליה ותוציא המוך אם נקיה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור (שם ובמהרי"ו) והכי נהוג. (ה) ואם הדקה עצמה ג' פעמים בכהאי גוונא ומצאה המוך נקי מוהרת אחר כך (ו) בלא בדיקה שלא בשעת וסתה דחזקה דדם מכה הוא

לתוך: **ו** טהורה בכל ענין. מבואר דכוי ס"ס דיגמא מן האיב ואם א"ל מן האשה שמא לא מן המקור ומשמע דהיינו בנמצא תוך הספל על המים כדאיתא בב"ש: **ז** רק באשה שיש לה וסת כו'. ז"ל מהרי"ל שם וכל זה לנשים שהיו להן וסתות ושלא בשעת וסתה אבל זו שכתבתי ע"יה דאין לה וסת אם כן יש להחמיר דאם לא כן וכי לעולם לא תהא טמאה כמו שאמרו רז"ל אבן אם יש לה עונה כדרך הנבי' אפי' אין וסתה קבוע כגון שפיתהה או כותירה שלשה ימים או ד' או שבוע או פחות או יותר רק שיהא לה עונה קבועה שרגילה להמתין לכל הפחות מסוף ראיה כך וכך ימים ולפעד"כ לסמוך אתקנתא דלעיל כו' עכ"ל וקשה דאם בדיקה זו הטיבה בדיקה אם כן אפילו אין לה וסת נמי ול"ד למ"ש רז"ל לעיל סי' קפ"ז ס"ה גבי מכה דאל"כ וכי לעולם לא תהיה טמאה דהתם בלא בדיק' היא אבל הכא תהיה טמאה הטיבה בדיקה מעליותא וקאמר דבאשה זו שאין לה וסת יש להחמיר כשמראה' דם שלא בשעת נרכיה. ונראה דמיירי שאינה רואה בשום פעם שסביא הב"י שכתב שלא היה לה וסת קבוע אך בכל פעם שראתה ראת האשה שבשעה שיושבת על הספל כו' משמע דר"ל דנתקלקלה שאינה רואה הרב שלא להתיר רק באשה שיש לה וסת ר"ל שרואה אפי' בשעה שאינה עושה צרכיה ולכך בין עונה לעונה טהורה וכדכתב מהרי"ל ואף אם ירצה בעל דין על בדיקה זו והטיב לה בדיקה מעליותא ולא הזכיר לחלק בין יש לה וסת שהיא טמאה דלא התירו וכו'. קשה לאיזה צורך כתב כלל האי דיכא ד...

[illegible]

(ד) קרטין קרטין. כתב מו"ז ז"ל ונראה ודאי דאם אינה רואה דם גמור אחר מי רגלים אע"פ שאנו הקרטין הנמצאים כם דם גמור ובדנומחין אותן בין האצבעות נמחין ונעשין דם אין חוששין לכן דלא התירו מדם ממש ביוצא עם מי רגלים דהלכן במכה בכליות כל שכן הכא קרטין עכ"ל: שאלה על אודות האשה שיש לה וסת כדרך כל הנשים ושלא בשעת וסתה מוצאה עצמה בבדיקה טהורה מראייתה דם רק במוצאה קרטין אדומים כחודו של מחט ואותן קרטין מקלחן נבלעין בנגד פתחן ומקלתן אינן נבלעין ונלקטין מן הפשתן במחט וכשמנלאה אז אותן קרטין אינם הדין כדרך סהול ומתהגה בשעת וסתה כשפוסק השפעת הדם ממנה כדרך כל האדן אז מוצאת כמו בריית בשר ופעמים ישנן אותן קרטין הנ"ל הרבה יותר מזולת זה והיא אומרת שהרבה פעמים הרגישה בכאב שהיה לה במקום הכליות אך בזה כמו ע' שבועות לא הרגישה באותו כאב אך תמיד עדיין מרגשת בכאב בבטנה למעלה מאותו מקום וכותב לה הרבה ודומה לה כאילו הולך שם שום דבר אנה ואנה והיא מוצאת אותן הקרטין לפעמים מתוך הרגש הכאב ולפעמים אח"כ נ"כ וזה זמן רב מנהגה כן מה משפטה: תשובה הנה מצינו ב' היתירים במקום זה האחד הוא מכה עצמות הקרטין שרגיל לבוא מחמת מכה בכליות כמו שהועתק בב"י סימן קל"ה מתשובת הר"ן אפי' אינם מרגשת כאב והשני מכה מכה שיש לה מכה שמרגשת כאב וזה אפילו בדם גמור ותחלה נדון מהיתר הקרטין מצד עצמן שהב"י העתיק תשובת הר"ן דמועיל להיתר ואחר כן הקשה מדברי המרדכי פרק שני דשבועות שכתב שמוצאה קרטין במי רגליה כו' דטמאה ותירץ שני תירוצים האחד דאין היתר אלא דוקא בחול ממש אבל המרדכי מיירי כעין חול ולא חול ממש. ועוד תירץ דהמרדכי באוסר מיירי שראתה אח"כ דם גמור והנה לפי התירוץ הראשון אין כאן היתר מחמת הקרטין כי אין כאן חול ממש והיה ראוי להחמיר כמותו אבל באמת התירוץ הראשון חלק עליו בד"מ וכן נ"ל כי אין לו שורש ועיקר כי בהדיא כתוב במרדכי בתירוץ השני בכל הפלפול שם הוא אם אוסר הדם בעין שמצאה אח"כ ונמצא לפי זה מוכה מדאסר שם מחמת דם בעין אח"כ ש"מ שקרטין שמצאה תחלה אינן אוסרין כן היה נראה לומר לפי סברת הב"י שהקשה הנהו תרי מילי אהדדי והוכרח לבוא לידי תירוץ אבל באמת תימה רבה עליו שאין כאן קושיה כלל ...

לראות אם בדקה עצמה שלש פעמים ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה (שם במרדכי) ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים קובעת לה וסת אם הוא כדרך קבע **ח** בין וסת שוס בין וסת דילוגין (שם) ואם אינה מוצאה דם לא"כ בבדיקה עצמה י רק (ד) (ז) (ז) קרטין קרטין כמו חול והגן אדום ונמצא כזה ג"כ במי רגליה ובשעת וסתה או לפעמים אחרים רואה דם ממש כשאר נשים והיא מוצאת אותו חול רק אחר מי רגליה **יא** [ה] טהורה דאינו דם רק חול שדרכו להוולד בכליות (ב"י בשם תשובת הר"ן):

יא טהורה ... כיון שהיא רואה עם מי רגליה אלא דם או חול דלא כב"י בכ' דהכא בלאו הכי בדי מטעמא דלעיל סימן קפ"ח דליתא דהכא בדי אפילו בלא בדיקה או אפילו כשנימוחו במים. כ"כ בד"מ:

קצב דיני כלה הנכנסת לחופה. ובו ה' סעיפים:

א * תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה (א) לישב ז' נקיים (ב) בין גדולה בין קטנה [א] ואפי' בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה (א) (ג) [א] שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו ומונה ז' ממחרת יום התביעה

[illegible]

קצב א וא"צ הפסק כו'. והאידנא נהגו להפסיק בטהרה אף לבתולה ובודקים כל ז' נקיים וכ"כ מהרש"ל ומביאו הפרישה וסב"ה וכתב מיהו בדיעבד אפילו לא בדקה אלא פעם ופשוט הוא: ב ומיהו צריכה כו'. ז"ל בית יוסף לכתחלה מיהא צריכה לבדוק בכל יום מהם' ומיהו בדיעבד בפעם אחת שבדקה תוך שבעה סגי דלא עדיפא מרואה והיא עכ"ל. וגראה דר"ל דלא עדיפא מרואה ודאית דס"ל להרא"ש לקמן סימן קצ"ו דסגי בדיעבד בבדקה פעם אחת תוך ז' ולפי זה לדידן דקי"ל התם סעיף ד' דלא סגי אלא בבדקה ביום א' וביום ז' ה"ה הכא אבל אין נראה כן דעת הרב והאחרונים אלא נראה דסבירא ליה דהכא כיון דלא ראתה ודאי עדיף טפי: ג אע"פ שלא נתקדשה

(ב) א [ג] [ב] ואינה צריכה (א) הפסק טהרה שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה מונה מיום המחרת ז' נקיים ב [ג] ומיהו צריכה בדיקה תוך ז' [ד] (כל יום לכתחלה (ב"י בשם הרא"ש וכ"ה שב"כ דעת רמב"ן) מיהו בדיעבד אם לא בדקה עצמה [ג] רק פעם אחת תוך ז' סגי) (ב"י והאחרונים):

ב (ג) [ד] [ה] שבעת ימים הללו מונים אותה משעה שהיא סומכת בדעתה ומכינה עצמה לחופה ג [ו] אע"פ שלא נתקדשה עדיין:

הגה [ז] ויש (ד) לסמוך הטבילה סמוך לבעילה מליה בכל מה דאפשר (רק משמע במרדכי בשם רשב"ם ור"מ ורוקח בשם אביו ורבותיו ובהגהת מיימוני פ"א דהלכות א"ב) והמנהג (ה) לטבול (°) הכלה (ד) ליל ד' אע"פ שלא תבעל קודם מוצאי שבת (מרדכי שם) אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה ואם לא תבעל במוצאי שבת (ח) יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה (שם בהג"ה ובתוספות פ"ק דיומא דף י"ח) [ה] ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז' (ב"י) ד וכל התן (ג) יבא לכלה קודם שיגע בה אם טהרה שבעה נקיים (הגהת ש"ד):

ג (ו) [ס] אם דחו (ו) הנשואין מחמת איזה סיבה ה אף על פי (ג) שישבה שבעה נקיים צריכה לחזור

אמר שטבלה וקשה הא צריכים שבעה נקיים אחר שנתפייסו ביחד ליב. זה את זו ולפי מה שכתבתי ניחא דעדיין לא היתה גזרה זאת אלא דל"ע כיון שהיא מדרבנן היכן מלינו שחידשו גזירה זו אי בהסיא דרבא דאמר תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים ודבא הוא שהמליא הומרא זו בימיו קשה מהסיא דפרק החולץ רב כי איקלע לדרשיש אמר מאן בעי' למיהוי איתתא ליומא ופרכינן עליה והא אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב כו' אלא צריך הא נתחדשה הומרא זאת בימי רבא ונראה לי דבאותה שעה שגזרו חכמים על הכתמי' כדאיתא ריש סימן ק"ן ולא התירו בשביל שלא הרגישה ...

דחו הנשואין כגון שאין יכולין להתפשר יחד אבי החתן ואבי הכלה או מחמת הנדוניא או מחמת הוצאות הנשואין אע"פ שישבה שבעה נקיים צריכה לחזור ולישב שבעה נקיים כשיתפשרו וישלימו יחד ודעתן לשבות הנשואין כו' עכ"ל לשון זה משמע דהנשואין היו נדחים מבלי עשיית מועד אחר לנשואין אלא היו נפרדין זה מזה באופן שלא ידעו אימת יהיו הנשואין וזה היה מדעת שניהם כמשמעו' הלשון שדחו הנשואין דמשמע שנדחו ונתבטלו אז הנשואין בעת ההיא על צד הבירור וגם משמע שהיתה הסכימו נכך ע"כ ודאי לא מסקה דעתה שפיר בבדיקתה נמצינו למדין אם חסר א' מהנך תרתי דהיינו שלא נדחו בבירור רק מצד שיגון הנדוניא לא הוכרו ועל כן לא נעשו הנשואין באותו יום ...

[ו] לחזור ולישב ז' נקיים (ולטבול) ו כשיתפשרו לעשות הנשואין. ז [ט] (אע"פ (ד) שבדקה עצמה תמיד בימים שבינתיים לא מהני) (מרדכי ה"ל ובמהרי"ק שורש קנ"ט):

ד [ז] עבר ובנסה תוך זמן זה ובן חתן ח שפירסה כלתו נדה ט קודם שבא עליה לא יתיחד עמה אלא *) הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים:

הגה (ז) יש אומרים אם היתה טהורה כשנשאה ולא בא עליה ופירסה ...

רשב"ס: ו כשיתפשרו לעשות הנשואין וכו'. כתב הב"ח פי' שדחו הנשואין בסתם ולא הסכימו באותה שעה על איזה זמן יהיו הנשואין אלא אמרו כשיתוועדו יחד לאחר שיתפשרו וישלימו אז יקבעו זמן לנשואין בזה חיישינן דלמא לא אסקא אדעתה שתהא נזהרת יפה בבדיקתה דמאחר שאינה יודעת קביעות הנשואין אינה חוששת להנך שבעה נקיים הראשונים אבל אם נדחייה מזמן קביעות הראשון והקביעו' לזמן השני הכל היה באותו מעמד ועסוקים באותו ענין אין ספק דא"צ לחזור ולספור שבעה נקיים מחדש ואי בדקה עצמה באותה שעה ומלאה עסורה עטורה היא ודלא ...

באר הגולה

ס"ו ע"א וכן הכריע מהרי"ק ...

נקודות הכסף

(סימן קצ"ב בש"ז ס"ק ו') פסק דלא כתשובת מ"כ וכו' ...

בית לחם יהודה

ברכי יוסף

גליון מהרש"א

עצי לבונה

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

תורת השלמים

חידושי רע"ק

הוספות

ה (ח) [ט] מחזיר (ה) (ז) גרושתו צריכה לישב שבעה נקיים :

קצג דין דם בתולים . ובו סעיף אחד :

א א הכונס את הבתולה בועל בעילת מצוה (א) א [א] (א) ב וגומר ביאתו ופורש מיד [ב] ג אפי' היא קטנה שלא (ב) הגיע זמנה לראות ולא ראתה [ג] ד ואפילו בדקה ולא מצאה דם טמאה [א] שמא ראתה טיפת דם כחרדל (ג) וחיפהו שכבת זרע :

הגה ויש מקילין אם לא ראתה דם (הגהות מיימוני בשם אביאסף) ונהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם אבל אם בא עליה ביאה ממש צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם (טור וב"י בשם רוב הפוסקים) ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות .

ה וצריכה שתפסוק בטהרה ו ותבדוק כל שבעה (ד) [ד] ז ולא תתחיל (ב) למנות ב עד יום ה' לשימושה ונוהג עמה בכל דיני נדה לענין הרחקה ח אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מטתה אפי' כשאינ' במטה ומותר לו לישן באותה מטה לאחר שעמדה מאצלו ואפי' בסדין שהדם עליו :

קצד דיני יולדת ומפלת . ובו י"ד סעיפים :

א א יולדת [א] אפילו לא ראתה דם טמאה כנדה [ב] בין ילדה חי בין ילדה מת ואפילו נפל וכמה הם ימי טומאתה [ג] ב עכשיו בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב וצריכות לספור שבעה נקיים נמצאת אומר שיולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקי' לזיבה והיולדת נקבה יושבת שבועים ללידה וז' נקיים לזיבה [ד] ג ימי לידה שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה (א) [ה] ד ואם (א) שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה הרי זו אסורה (ב) עד (ב) ליל ט"ו [ו] ה ואם טבלה קודם לכן לא עלתה לה טבילה :

הגה [ז] ולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה מותרת לבעלה מיד מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה (ב) מיהו א יש מקומות (ג) (א) שנוהגין שאין טובלין תוך מ' לזכר ושמונים לנקבה (בית יוסף בשם מהרי"ק שהביא התניא ובאגודה פרק ע"פ ובמהרי"ל) [ח] ואין להתיר במקום שנהגו

ב [י] י המפלת (ג) בתוך מ' ב [ג] אינה חוששת (ז) (ד) לולד [יא] י אבל חוששת משום נדה אפילו לא ראתה :

הגה מפני שא"א (ד) לפתיחת הקבר בלא דם [יב] ונפקא מינה דמיד לאחר שספרה ז' נקיים מותרת ואינה הוספת לנוד (ד"ע) :

ג [יג] ח המפלת (ה) כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים וכל צורות ולד ט או שפיר או שליא או י חתיכה שקרועה (ו) ויש בה עצם יא עכשיו שאין אנו בקיאין בצורות ג [יד] חוששת לולד ואם כלו ז' נקיים בתוך י"ד יום אם טבלה קודם ליל ט"ו ד (ז) לא עלתה לה (ה) טבילה :

ד יב ילדה ולד חי ואח"כ הפילה שליא אינה חוששת לולד אחר אלא תולה אותה בולד שילדה כבר ה [ג] עד (ו) כ"ג יום [טו] יג אבל אם הפילה נפל תחילה אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה :

ביאור הגר"א

וש"ך : [ח] אבל אם כו' . כ' הרי"ף והרמב"ן דלא חלקו כו' ורשב"א כ' דשמא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור ויבא הדבר לכלל טעות : [ט] אע"נ כו' . כמ"ש בת"כ על דמי טהרה אע"פ שרואה ובמתני' וגמ' במקומות הרבה : [י] המפלת כו' . ע"ש בגמ' חכמים היינו ת"ק כו' : [יא] אבל חוששת כו' . אפילו לנפל כר' יהודה וכר' יהושע שם כ"א דרבא שם ס"ו (ה') ס"ל כוותיהו אע"ג דרבא בכריתות י' א' אמר דאפשר כו' היינו לפרושי מילתא דרבנן . הרא"ש ורשב"א : [יב] ונ"מ כו' . ר"ל בזה"ז דאין בועלין על ד"ם ועוד דבלא"ה ספק הוא : [יג] המפלת כו' . במש"ש כ"ה א' מעולם לא דבו כו' ושם ב' שיננא כו' שאני שמואל כו' וכ"ש בדורות אלו ואע"ג דדגים וחושו"ר אין בו ספק כלל כ' בת"ה משום דלא בקיאינן בצורות ויש כו' ע"ש : [יד] חוששת כו' ואם כו' . ר"ל הנ"מ בכה"ג דבלא"ה א"א לפתיחת הקבר בלא דם אפילו בכה"ג וכמש"ש כ"ב ב' במחלוקת כו' : [טו] אבל אם כו' . כ"ו ב' מאי א"ר בשליא א"ל הכי א"ר כו' ופי' הרמב"ם ורשב"א דלאפוקי

באר היטב

פתחי תשובה

ה יד יצאה השליא תחילה ו אין תולין אותה (ז) בולד שתלד אחר כך אפילו הוא בן קיימא וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה :

ו טו יצאה מקצת שליא ביום ראשון ולא נגמרה יציאתה עד יום ב' חוששת מיום ראשון אבל אינה מונה אלא מיום שני :

ז טז המפלת דמות בהמה חיה ועוף ושליא קשורה בה ז אינה חוששת לולד אחר ואם אינה קשורה בה חוששת לולד (ח) אחר [טז] ואף על פי שהולד הנדמה זכר חוששין ליתן לה ימי ח טומאה של נקבה בשביל השליא :

ח יז היולדת טומטום או אנדרוגינוס נותנין לה ימי טומאה של נקבה :

ט יח הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה יט אפילו לא היתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה וחוששת שמא נקבה היתה :

י כ נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך בין שיצא שלא על הסדר ט [יז] אינה טמאה לידה [ד] עד שיצא (ט) (ח) רובו כא ואם יצא ראשו כולו כאחד הרי זה כרובו ואם לא נחתך ויצא כדרכו י כב משתצא (י) פדחתו ה"ז כילוד אף על פי שחזר אח"כ ולא סוף דבר שיצא לחוץ ממש כג אלא אפילו משיצא חוץ לפרוזדור :

יא יא כד הוציא העובר [ה] את ידו והחזירה אמו (יא) טמאה לידה :

יב כה היתה מקשה לילד (ט) ושמעה קולו של ולד חשוב כילוד שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור :

יג כו הי' לדת תאומים ושהה ולד אחד אחר חבירו כגון האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה משיצא הראשון טמאה לידה ומונין ימי טומאה משיצא האחרון ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה :

יד כז יוצא דופן [יח] כח אם לא יצא דם אלא דרך דופן אמו טהורה מלידה ומנדה ומזיבה :

קצה דברים האסורין בזמן נדותה. ובו י"ז סעיפים :

א א חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול [א] (ואפילו שהתה זמן ארוך ולא טבלה א תמיד היא בנדתה עד (א) שתטבול (ב"י בשם פוסקים) [ב] (א) ב ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה ב ... בדברים (טור וב"י בשם רשב"א מאבות דר"ן) שמא ירגיל לעבירה [ג] [א] ג אבל מותר להתייחד עמה [ד] דכיון שבא עליה פעם א' תו לא תקיף יצריה (ג' עצמו) :

ב [ה] (ב) ד לא יגע בה אפילו באצבע קטנה ג [ו] ה ולא (ג) יושיט מידו לידה שום דבר (ג) ולא יקבלנו מידה שמא

ביאור הגר"א

[יז] ואע"פ כו' . רש"י שם ד"ה חוטר כו' : [יז] אינה כו' בת"ה דה"ה לכל אבר : [יח] אם לא כו' . כר' שמעון מ"א ב' :

קצה [א] ... : [ב] ולא ישחוק כו' . באבות דר"נ והג"א

ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב יכול יחבקנה וינשקנה וידבר עמה דברים בטלים ת"ל לא תקרב כו' : [ג] אבל כו' . פ"ק דכתובות (ד') ופ"ד דסנהדרין (ל"ז א') ופ"ז דעירובין (ס"ג ב') ופ"ק דסוטה (ז' א') : [ד] דכיון שבא כו' . כתובות שם : [ה] לא יגע כו' . פ"ק דשבת (י"ג ב') ח"ר כו' : [ו] ולא יושיט כו' . שתוס' דשבת שם

באר היטב

פתחי תשובה

[illegible]

קצה (א) לחם או קנקן. כ"לס דוקא ... ואין צריך שלוחו קנקן דומיא דס' ש"ח וכ"כ בפרישה.

(ב) בקערה אחת. כעתיקו בפרישה ומו"ה ז"ל ...

יגע בבשרה [ג] (ומ' ב. ידי (ד) זריקה מידו לידה או להיפך אסור) (ב"י ס"ס קצ"ד והגהות ש"ד בשם סמ"ג):

ג ילא יאכל עמה [ג] על השלחן ד [ה] י אא"כ יש ה שום שינוי שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה (א) [ג] לחם או קנקן ו או שיאכל כל אחד (ג) [ד] במפה שלו:

הגה ז [מ] וי"א דא דצריכין הפסק בין קערה שלו לקערה שלה היינו דוקא כשאוכלין (ב) בקערה אחת כשהיא טהור' אבל אם אוכלת (ה) בקערה בפני (ד) עצמה וה"ג הכל אחר (הגהות אש"רי בשם ר"י והגהות אלפס) וכן נוהגין

ח [ו] (ה) וי"א שאסור לו לאכול (ג) משיורי (ד) (ו) מאכל שלה (אלא בקונטרס דהלכות נדה) כמו שאסור לשתות משיורי כוס שלה וכמו שיתבאר:

ד ט [ז] ח לא ישתה (ו) משיורי כוס ששתתה היא:

הגה אם לא במפסיק אדם אחר ביניהם (טור בשם סמ"ג) או הורק מכוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר לכוס הראשון (הגהמ"י בשם רא"ש ורוקח סימן ש"ח ומרדכי ואגודה פ"ק דשבת) ואם שתתה והוא אינו יודע ורוצה לשתות מכוס שלה אינה צריכה להגיד לו שלא ישתה (שם) (ה) ויש מוהרת לשתות מכוס ששתתה הוא (ג"ז שם) ואם שתתה מכוס (ו) והלכה לה י"א שמותר לו לשתות המותר דמאחר שהלכה אין כאן חבה (בקונטרס הנ"ל):

ה (ו) י [ז] ט לא (ז) ישב (ח) במטה המיוחדת לה אפילו (ט) שלא בפניה:

הגה ואסור לישב על ספסל ארוך המתנדנד ואינה מחוברת לבית כשאשתו נדה יושבת עליו (מרדכי פ"ק דשבת בשם תשובת רש"י) ויש מתירים כשאדם אחר מפסיק ויושב ביניהם (אגודה פ' התינוקת וה"ה ...

ביאור הגר"א

ו [ח] י לא יישן עמה יא במטה (י) אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה:

הגה ואפילו יש לכל אחד מצע בפני עצמו (ב"י דלא כר' ירוחם) ואפילו אם שוכבים בב' מטות והמטות (יא) נוגעות זו בזו אסור (מרדכי פ"ק דשבת בשם הר"מ):

ז (ז) [יא] יא לא יסתכל [ט] אפילו בעקבה יב ולא במקומות המכוסים שבה. [יב] (אבל מותר להסתכל בה במקומות הגלוים יב אע"פ (ח) שנהנה בראייתה) (ב"י בשם הרמב"ם):

ח יג ראוי לה שתייחד לה בגדים לימי נדותה כדי שיהיו שניהם [י] זוכרים תמיד שהיא נדה:

ט [יג] יד בקושי התירו לה להתקשט בימי נדתה אלא כדי [יח] שלא התגנה על בעלה:

י (יב) טו כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לו [יד] חוץ יג ממזיגת הכוס שאסורה למזוג הכוס יד [יד] (ט) (ג) (בפניו) (ב"י וכן משמע ממרדכי פ"ק דשבועות וכ"מ מדברי הפוסקים) ולהניחו לפניו [טו] על השלחן אא"כ תעשה שום היכר כגון שתניחנו על השלחן טו ביד שמאל או תניחנו על הכר (°) או על הכסת אפילו ביד ימינה:

יג ממזיגת הכוס כו'. כתב הב"ח מ"כ בדרשות מהר"ש מאוסטרייך דבלא כדין עושין הבעלי בתים במניחין נשותיהם ליטול הקערות וליתן על השלחן מידי דהוה אמזיגת הכוס ...

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

תורת השלמים

נקודות הכסף

ברכי יוסף

עצי לבונה

נחלת צבי

יא יז אסורה להציע מטתו בפניו טו [טז] ודוקא פריסת סדינים והמכסה שהוא דרך חבה יח אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא טורח ואינו דרך חבה ער׳ ושלא בפניו הכל מותר יט אפילו הוא יודע שהיא מצעת אותם :

יב (ח) כ אסורה (י) [יג] ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו טז ורגליו אפילו אינה נוגעת בו כא ואפילו הם מים צוננים :

יג [יז] כב כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה כג ולא עוד אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר אם הוא מיוחד לה כד אבל אם שותים הם מאותו הכוס ושתית איהי אבתרייהו (יד) לית לן בה :

יד [יח] כה כל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה שהם כל ימי ספירתה כו ואין חלוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת כתם :

הגה יז וי״א דאין להחמיר בימי ליבונה בענין איסור אכילה עמה בקערה (הגה במרדכי בשם ראבי״ה) (טו) וכן נוהגין (יח) להקל בזה [יד] ויש להחמיר (°) :

טו [יט] כז אם הוא חולה ואין לו מי שישמשנו זולתה מותרת לשמשו רק (יב) שתזהר ביותר שתוכל להזהר יח מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו :

טז *) [כ] כח אשה חולה והיא נדה יט אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה [כא] (וי״א (טו) דאם אין לה מי שישמשנה מותר בכל (הגהות ש״ד והגהות מרדכי פ״ק דשבת בשם הר״מ) וכן נוהגין אם צריכה הרבה לכך) :

יז [טו] כט (טז) אם בעלה רופא כ אסור למשש לה הדפק :

הגה ולפי מה שכתבתי דנוהגין היתר אם צריכה אליו דמשמש לה כ״ש ...

קצו דיני לבישת הלבון ובדיקתה, ובו י״ג סעיפים:

א [א] א שבעת ימים [א] שהזבה סופרת מתחילין ממחרת יום שפסקה בו [ב] ב וכך משפטה אם תראה ב׳ ימים או ג׳ ופסקה מלראות [ג] בודקת ביום שפסקה א כדי שתפסוק (א) במהר׳ [ד] ובדיק׳ זו תהיה סמוך לבין השמשות (וכן נוהגין לכתחלה ובדיעבד אפילו לא בדקה עצמה ב רק שחרית ומצאה עצמה טהורה סגי בכך) (טור בשם הרשב״א וב״י וכו׳ פי׳ דברי (הרא״ש)(הראב״ד)) [ה] ג ולעולם ילמד אדם (להחמיר לכתחלה) בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה במוך דחוק ד ושיהא שם כל בין השמשות שאז הבדיקה מוציאה מידי כל ספק (הגה״ה בהה״ק) :

הגה י״א אם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול אינה יכולה לבדוק (א) [ה] ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת ...

ב [ז] ה ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות :

הגה [ו] ובדיעבד אם בדקה עצמה [...] סמוך לבין השמשות ומצאה עצמה טהורה אע״פ שלא היה המוך אלא כל בהשמשות סגי (טור בשם הרשב״א וה״ה בשם רמב״ן וב״י להרמב״ם וכ״מ בש״ס) אבל בדיקת (ב) שחרית לא מהני (ב) *) הואיל ולא ראתה [ח] רק יום (ה) אחד (°) (רשב״א ורמב״ן בשם י״א וכ״ד רמב״ם פ״ו מהא״ב ובפי׳ משנה סוף פ״ד ובתשובה שם) :

ג [י] ו ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור תלבש חלוק (ג) הבדוק לה שאין ...

קן הז' נקיים הרי הנה לחזקת טהרה ואינה צריכה בדיקה אפי' לכתחלה קמ"ל דאפילו אם תראה בסוף הז' נקיים ממש תסתור הכל אם ־ן עדיין חזקתה הראשונה עליה וצריכה בדיק' לכתחלה גם בעת הסיה בנלע"ד : (ד) אבל פחות מג' ימים וכו' . בב"י בשם ת"ה כתב וז"ל אבל בפחות מכן דאינה צריכה להגותו בחבורה או מכה אלא בדם מאכולת ודאי תלינן לעולם דאל"כ אין שום אשה יכולה לטהר כדאיתא פרק הרואה דאין לך אשה שאין עליה כמה טיפי דמי' של מאכולת עכ"ל וכ' רמ"א בד"מ דהא דלא תלינן בחבור' ע"כ תוכרח בעלמא הוא דהו מדינא מאי איכפת לן בהי אפשר לטהר או לא והוכיח דמדינא תלינן אפילו בשלשה ימים ראשונים דהא אפילו ברואה ממש תלינן במכה

דלמוגים צריכה לישב ז' נקיים סמוך לטבילתה וזה פשוט : יג י"א דבג' כו' . ז"ל ד"מ במרדכי אם כותבת תוך ז' ימים נקיים מסתברה מג' ימים ואילך הכתמים טהורים אם יש לתלות במכה או בחבורה או בנפור ואינה אוסרת אבל צריכה לידע בודאי שפסק דם המקור לגמרי לכך צריך ביאה ג' ימים הראשונים של ספירת נקיים טהורים לגמרי (ובמרדכי בה איתא מסה"ת קלרתי) עכ"ל וקנקוא בהגמ"י פ"ט מהא"ב וכ"ל דהא דלא תלינן במכה בשלשה ימים הראשונים דוקא במכה שאינה ידוע שמוציאה דם דהלין בה שאר כתם כדלעיל סי' קפ"ז (ס"ס) וכ"מ מלשון המרדכי דע"ז קאי אבל במכה שידוע

(ח) סתרה כל הימים וצריכה לפסוק בטהרה ולחזור ולמנות שבעה נקיים :

הגה יג [כח] * יש אומרים (י) דבשלשה ימים הראשונים של ימי הספירה (יא) אם מצאה כתם (יב) [יג] אין תולין אותו להקל כמו שתולין בשאר כתמים. דג' ימים הראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי (°) (מרדכי ה' נדה ובהגהות מיימוני פ"ט דא"ב ומרדכי ות"ה סימן דמ"ע והגור פ' תינוקת וא"ח וכ"ף) אבל אח"כ דינו כשאר כתם וכן נוהגין [כט] ודוקא כתם שהוא יותר מכגרים ועוד (ד) אבל (יג) פחות מכגרים ועוד תולה

אפילו בדיעבד אבל לא ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחילה ע"כ : ז ומנהג כשר הוא כו' . וע"ל סי' קל"ט ס"ק י"ב מדין לבישת לבנים בשבת ויו"ט וע"כ והבילות ויוה"כ : ח אלא פעם אחת . תוך הז' נקיים מלבד הבדיק' דהפסק טהרה דלעיל סעיף ה' :

ט בדקה עצמה כו' . וה"ה אם ראתה ולא בדקה עצמה ביום הפסקה מלראות ובדקה לאחר ג' או ד' ימים ואלאה טהורה ס"ה בחזקת טמאה עד שפסקה בטהרה כדאיתא בטור ובב"א ובוסקים : י ולקביע להן וסתות כו' . ע"ל סי' קפ"ט מקביעות הוסתות : יא האשה שמרבה כו' . וע"ל סימן קפ"ד ס"ק ד' : יב אפי' בסוף יום הז' כו' . וה"ה ביום הח' דלעולם

פתוח ביום ההוא : (ג) צריך שיהיו רצופים כו' . בב"י כתוב דאין מזה נפקותא אלא לדין התלמוד שהיה חילוק בין נדה לזיבה אבל האידנא אחר רומלא דרבי זירא דכל אשה שרואה אפילו טיפה כחרדל צריכה לישב שבעה נקיים אין נפקותא מדין זה דאע"פ שאינה סותרת הרי צריכה לישב ז' נקיים מחמת ראי' דעכשיו והוא דוחק גדול שיהוא הטור דין לפי התלמוד גם בש"ע כתבו בעל ב"י וע"כ שיש בו איזה נפקותא מינייה ונראה לי דיש בו נפקותא אף לדידן לפי מה דקי"ל דאתת ביום לה וסת אינה צריכה בדיקה כלל כמ"ש ריש סימן קפ"ז והטעם דאז היא בחזקת טהרה מה שאין כן בז' הנקיים קי"ל כאן דלכתחלה צריכה בדיקה והטעם דהיא בחזקת טומאה עד שיגמרו הז' נקיים ע"כ קמ"ל כאן דחזקת טומאה עליה עד שיכלו ז' רצופין דלא תימא בהגיע

בו ביום י ובלילה תשים סדינים הבדוקים מכתמים ומיום המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים :

הגה ז ומנהג כשר הוא כשהאשה פוסקת בטהרה [ו] שתרחץ ו.ובשת לבנים אמנם אם לא רחצה רק פניה של מטה די בכך (מרדכי בשם רוקח) וכן נוהגין ואין לשנות אבל בשעת הדחק כגון אשה ההו.כת בדרך [ז] ואין לה בגדים תוכל לספור ז' נקיים [ח] רק שתחזוק נקי ובדוק מדם (אגור והגהות ש"ד ס"ס י"פ) :

ד ח בכל יום מז' (ד) ימי הספירה צריכה להיות בודקת לכתחלה ט פעמים בכל יום אחת שחרית וא' סמוך לבין השמשות (טור בשם כה"ת וע"פ) [יא] י ואם לא בדקה בכל השבעה ח [יב] אלא פעם (ו) אחת לא שנא בדקה ביום ראשון של השבעה או ביום השביעי [יג] יא או בא' מהאמצעים מאחר שבדקה ביום שקודם השביעי ומצאה טהורה עלו לה [יד] (ה) יב אבל אם לא בדקה בכל הז' וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה אין לה אלא יום ח' בלבד ומשלמת עליו [טו] יג וי"א שצריך שתבדוק ביום (ו) ראשון מהשבעה (ז) *) וביום השביעי ואין להקל [טז] והבדיקה הסיה ...ר סיום [ט] ולא לאור הנר (הה"ו נכ"ו והרשב"א בה"ה) ובדיעבד מהני אפילו לאור הנר (כן משמע בב"י) :

ה ט [יז] יד בדקה עצמה ביום (ז) שפסקה מלראות [י] ומצאה טמאה ובדקה לאחר שלשה או ד' ימים ומצאה טהורה ה ז בחזקת טמאה עד שתפסוק בטהרה שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה ואז מונה לטהרהו :

ו טו כל בדיקות אלו בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה צריכות להיות [יח] בבגד [יט] פשתן [כ] לבן ישן [כא] טז או בצמר גפן או בצמר לבן נקי ורך [כב] יז ותכניסנו באותו מקום בעומק [כג] לחורים ולסדקים [כד] [יא] עד מקום שהשמש דש ותראה [כה] אם יש בו שום מראה אדמומית ולא שתכניסהו מעט לקנח עצמה אם יקשה בעיניה מאד להכניסו כל כך בעומק (ח) יח לפחות בדיקת של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה (ט) תהיינה עד מקום שהשמש דש :

הגה ואם לא עשתה כן בבדיקות יום ראשון תעשה פעם אחת כן מבדיקות שאר הימים (ב"י) מיהו בדיעבד אם לא עשתה כן כלל רק שבדקה עצמה יפה בחורין ובסדקין בעומק היטב כפי כחה אע"פ שלא הגיע למקום שהשמש דש סגי לה (ב"י שכ"ד רוב הפוסקים וכן מהרא"י בפסקיו סימן ע"ז וב"ח) :

ז יט הסומא בודקת עצמה ומראה לחבירתה :

ח כ החרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת הרי הן כפקחות כא אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי צריכות פקחות לבדוק אותן י ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן כב הוקבע להן וסת הרי הן כשאר כל הנשים [כו] לא הוקבע להן חוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות על ידי פקחות :

ט יא [כז] כג האשה שמרבה לבדוק בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם [כח] הרי זו משובחת אף על פי שיש לה וסת קבוע :

י כד השבעה נקיים (ג) צריך שיהיו רצופים שלא תראה דם בהם שאם ראתה דם יב אפילו בסוף יום השביעי

חידושי רע"ק

(סימן קצ"ו סעיף ד') להיות בודקת לכתחלה . עצמה וחלוקה :

ביאור הגר"א

[יא] ואם כו' . דאיפשיק בפ"ק (ז' ב') כר"א : [יב] אלא כו' לי"ש כו' . כרב שם ס"ט א' דס"ל כרבנן כמש"ש וקאו מי אוקימנא כו' ומנא תיטרא הלכבנן כו' : [יג] או בא' מהאמצעים

כו' . כ"ש משביעי . הרא"ש והרשב"א : [יד] אבל אם כו' . כמש"ש איבעיא להו כו' תחלתן אע"פ כו' ומסקינן שם דהדר מינייהו בעי : [טו] וי"א כו' . עכה"ג וכו"ד תוס' שם ז' ב' ד"ה ר"א כו' ע"ש : [טז] והבדיקה כו' ובדיעבד כו' . י"ז א' ה"ש אע"פ כו' ת"ש ושל כו' : [יז] בדקה כו' . מתני' ס"ח א' וכנ"ל ס"א וס"ב וכמש"ש ורב כהנאי כו' לבר מתלישי כו' : [יח] בבגד ישן . עם י"ז א' ל"ק הא כו' ואב"א כו' : [יט] פשתן כו' . כרבא : [כ] לבן . שם לא בעד כו' וה"ה בכל צבע שאינו לבן וערש"י שם ד"ה ולא בפשתן כו' : [כא] או כו' . כשמואל דל"פ ופקילן הוא צמר גפן : [כב] ותכניסנו כו' בעומק . דבלא"ת לאו בדיקה הוא כמש"ש י"ב א' א"ל מי טשכחת כו' ואנן מתנינן בדיקה הזב והזבה

[Remaining fine-print commentary (Be'er Hagolah, Knesset HaGedolah, Degel Merevava, Lechem Yehuda, Gilyon Maharsha, Atzei Levona, Be'er Heitev, Pitchei Teshuva, Biur HaGra, Torat HaShelamim) illegible at this resolution]

ופירשו הר"ן לאחר ג' ואפילו יחלוק הרשב"א בזה יחיד הוא נגד כל בני רבוותא בפרט בהן מחמירים ומ"ב ואפשר דלא החמירו אלא לתוספתא בעלמא דהא כתב בה"כ סימן רמ"ט כו' לא ידענא מאי הופחה היא זו דה"ס לא כתב בה אלא דפתות מכגדים ועוד תלינן בכינה הוא"ל ובכינה טובה וא"א ליזהר א"כ אין לך אשה שתוכל לספור שבעה נקיים מה שאין כן במכה אבל ודאי טעמא הוא מבוס שלריכה בודאי לידע בפסק דם מקורה שוב מלאתי בב"ח ס"ס ק"ז שכתב כאשה שהיא מוכת שחין כיון שהדם יולא תמיד מהשחין שבגופה וכתם בסדיני' והלוקה יש לתלות אף בשבעה ימים הראשונים דאל"כ לא תוכל לספור שבעה נקיים לעולם וכ"ד לחבורה שבגופה במוציאה דם ואפילו הכי לא תלי' בה ג' ימים הראשונים דהא"י חבורה א' שהיה מכוסה באספלנית באינה מוציאה דם אלא לפעמים דומיא דמכה שבאותו מקום דכתב הס"ת דלפעמים מוליאה דם אבל מוכת שחין דכל שעה יולא ממנה דם דמיא למאכולת דתלינן בה אף בשבעה ימים הראשונים וכו' ומכל מקום הכל לפי ענין השחין ודוק עכ"ל מבואר מדבריו דאינלסקל אלא במלאה ביותר וכיבי ודם יולא ממנה תמיד הא לאו הכי אפילו ידוע שמכתה מוליאה דם אין לסקל וכ"מ בס' אפי רברבי שהעתיק כל הדברים שבס'

וסייעו כפי הדרך בכתבתי : (ה) אין שכבת זרע מסריח כו' פי' ואחר שהוא מסריח אע"ג שפולטת ל'ומו הרי היא כפולטת מים בעלמא וע"כ הלריכו שתמתין ו' עונות שלימות הייגו כל עונה היא כשיעור יום או לילה דהייגו י"ב שעות וע"כ אם שמשה במ"ש דהך מבל ב' שעות בלילה ותתחיל למנות שבעה נקיים מן יום ד' הרי לא כלו הו' עונות עד ליל ד' ב' שעות בה וא"כ איך תמנה היום הד' ליום נקי דהא אפשר שתפלוט באותן ב' שעות של תחלת הלילה ועדיין השכבת זרע אינו מסריח וכל יום נקי לריך שיהיה כולו נקי הן בלילה הן ביום שבו ע"כ לא תתחיל למנות אלא מיום ה' וגם שבמשה בליל מולאי שבת אלא שיש עוד הומרא א' דהייגו אם גבעלה במ"ש בליל' אם נתיר לה למנות מיום ה' אהי למטעי באם תשמש ביום שהאבון בבין השמשות בגו והיה תסבור שעדיין יום הוא גמלא שלפי זה יהיו כלים ו' עונות שלה בסוף יום ד' וגלים שלאחריו יהיה להתחלת נקיים כיון שעדיין יום הוא ואין הסבין מעת לעת ותתחיל למנות מיו' החמישי ובאמת היה אז לילה ולא כלו ו' עונו' שלה עד תחלת הלילה של יום ה' ובמא תפלוט ש"ז באותה תחלת הלילה נמלא שלריכה למנות מיום הו' כי יום החמישי אינו נקי בבירור מספלטת ש"ז בתחלתו ע"כ שהחמירו

בכינה אפילו ג' ימים ראשונים (ת"ה שם) [ל] וה"ה אם היה לה מכה בגופה (ט) [יד] (י"ד) ויודעת שמוליאה דם תולה בה אפילו ביתר מכגדים ועוד (שבלת הלב וכן משמע לשון המרדכי) אלא שאין מקילין בשלשה ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוליאה דם או בשאר דברים שתלינן בהם כתם כמבואר לעיל סימן ק"ל :

יא [לא] הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה אם הוא תוך יד ו' (י) עונות לשמושה סותרת אותו יום לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסק' אינה מתחלת לספור ז' נקיים עד שיעברו עליה [לב] [טו] ו' עונות שלימות טו שמא תפלוט לפיכך אינה מתחלת לספור טז עד יום ה' (יא) לשמושה כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה' דקי"ל (ה) אין שכבת זרע מסריח עד שיעברו עליו שש עונות שלימות יז מעת לעת ואם שמשה במוצאי שבת ופלטה ליל ד' קודם עת שימושה במוצאי שבת עדיין היא עומדת (יב) בתוך עונה ששית לשמושה יח וסותרת הילכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה :

הגה ותפסוק יום ד' לעת ערב ויום ה' עולה למנין ויש שכתבו שיש להמתין עוד יום ה' דהייגו שלא תתחיל למנות יט [טז] עד יום הששי והוא יהיה יום הראשון ספירתה דחיישינן שמא תשמש ביום ראשון בין השמשות והסבור שהוא יום ואפשר שהוא לילה ואם תתחיל למנות מיום

זה רק דין זה שכתב הרב דבמכה שמוליאה דם תולין אף בשלשה ימים הראשונים הוציא רק כתב סתמא שאין תולין כתם בגדים ועוד ב-ום דבר בשלשה ימים הראשונים ע"כ : יד ו' עונות . ועונה הוא י"ב שעות : טו שמא תפלוט . ולא תרגיש : טז עד יום ה' . דעד אותו היום חייבין לכל יום ויום שמא תפלוט או שמא תפלוט כל השלשה ימים : יז מע"ל . כלומר ע"כ שעות : יח וסותרת . כלומר אע"פ שכלמו הו' עונות בתחלת ליל ד' אחר שימושה במ"ש מ"מ כיון שפלטה בתחלת ליל ד' קודם שימושה במ"ש א"כ סותרת אותו יום וסייגו כל יום ד' ומתחלת לספור מיום ה' : יט עד יום ו' כו' . וכ' מהרב"ל בתשובה סי' פ"ב דלפי מנהג זה אם רלתה אחר ערבית ביום ה' ועדיין הוא יום יכולה ללבוש בגדים נקיים בסוף יום ה' ומונה מיום ו' ואין ספיקא בדבר (ומשמע מדבריו דאע"פ שהתפללה היא גם כן ערבית) אבל לפי מנהג המקומות של הט"ו שלובשים לבנים ביום (ה) [ד] להייתה ומתחילין למנות מיום ה' ל"ע בדבר כו' ואינו דומה למ"ש מהרל"י בתשובה שאין אשה יכולה להפסיק בטהרה אחר שהתפללו הקהל ערבית דאלי' הכא באה לה הספק מן השמים ואין שייך לומר ס"ס

שהחוגים בכל אשה המשמשת בה"ז יום ביותר חביבין לה כאלו שמשה ביום שלאחריו מ"ה אם שמשה במ"ש תמנה מיום הו' כאלו שמשה בסוף יום ה' בין השמשות שאז היא מוכרחת למנות מיום השני מפני ספק ותגו עליה חומרא זו בשימשה כל אותו יום הראשון הפי' תחלת הלילה בגו וכבר כתבתי בסי' קצ"ג בשם מהרש"ל מפראג בכבנה אחר בעילת מצוה תוכל למנות מיום ה' לשימושה ולגו גומר דגא גזרינן בה שמא תשמש באותו יום בסופו דהייגו בין השמשות ונראה טעמו כיון דאיקלקן דם נדה רק דם בתולים לא החמירו בו משום תשמיש בין השמשות הכג אם בא..ה נבעלה בעילת מצוה בין השמשות נראה ודאי דחשבינן לה כאלו נבעלת בלילה שלאחר אותו בין השמשות אפילו גבי כלה נמלא שאם נבעלה הכלה ליל מ"ש תמנה מיום החמישי ואם נבעלה בביה"ש של סוף יום ה'

ביאור הגר"א

[ל] וה"ה אם ה"ל כו' . דהא אפילו ברואה ממש תלינן כמש"ש ס"ו א' ס"ע א' וכנ"ל סי' קפ"ז כ"ש בכתמים דרבנן . ר"ס ע"ש : [לא] הפולטת כו' . עתום' ל"ג א' ד"ה רואה כו' . והראב"ד חולק עליהם ואמר דזה דוקא לענין טהרות וכמש"ש ל"ו א' דבר הגורם סותר ולבעלה פולטת מותרת וראיה ממש"ש ס"ו ב' אחר המעשה כו' אבל אמרו כו' הלא"ה אע"ג שפולטת מותר ובפ"ג כ"ט ב' בב"א תשמש וה"ר יונה תירץ דביום ו' לא סתר פולטת אבל בת"ה סתרו וברא"ש שם ובת"ה וכתב בת"ה דלכן לא הזכירו הגאונים כלל מזה ומ"מ כ' שיש להחמיר : [לב] ו' עונות . פ"ס דשבת (פ"ו כ') אבל הכ"א כו' אבל גירסת הרמב"ם ג' עונות וכ"כ הרז"ה שם שכן הגי' בספרים המדוייקים וכ"ה

פתחי תשובה

באר היטב

תורת השלמים

ה' תמנה מיום ו' כנלע"ד : (ו) ואין טעם בדבר . מו"ח ז"ל הביא טעם לדבר בשם הר"ם מאוסטרייך דכיון דנדה דאורייתא טובלת אחר ז' ימי נדה אף בלא שיו נקיים אלא בלריכה שבעה נקיים במה היה בימי זיבה והיו נוהגים בימים קדמונים לטבול ב' פעמים אחת אחר ז' דאורייתא והשנייה אחר שבעה נקיים וזכר לאותו דבר נהגו ג"כ להמתין י"ד יום ע"כ ויפה כתב רמ"א שהמקדים עלמו מקדים במלוה ואין בטעמים כאלה כדי להרחיק טבילת מלוה : (ז) אין לחלק בין שמשה כו' . הב"י לא כתב להומרא זאת אלא אם לא שמשה אינה ממתנת כלל אלא דרמ"א מקיים המנהג להחמיר בזה ומו"ח ז"ל כתב שנראה לו להקל כשאין בעלה בעיר דאין להחמיר כל כך והשתמיטתיה תשובת מהרי"ק שורש ל"ס שכ' להדיא שנהגו להחמיר אפי' אין בעלה בעיר ומי יתגוך על המנהג אלא דל"ל ...ולא אתא בזה (בתלמנה)[בכלה] שפירסה נדה סמוך לחופתה ואפילו אחר חופתה קודם שנתייחדה עם חתן שלה אין ממתנת כלל דבזה ודאי לא שייך למגזר לא שמשה אטו שמשה דלא באה עדיין לכלל תשמיש כלל עמו ולמה נגזור בזה . כן נ"ל : (ח) אפי' כתם . פירוש הש"ע עהודה שמוצאה כתם דינה כרואה ממש גם לזה אבל אשה שלבשה לבנים ומצאה כתם ואפילו רואה ממש בתוך ימים הנקיים א"ל להמתין ו' עונות אלא מונה מחדש שבעה נקיים מיום שתוכל: (ט) אם טעתה במנין יום אחד . פשוט דה"ה נמי שני ימים שתמנה אחר השבה עונות

מיום חמישי יהיה תוך שש עונות לשמושה על כן יש (יג) להוסיף עוד יום א' דמעתה אי אפשר לבא לידי טעות (ת"ה סימן רמ"ה והאגור בשם מהרי"ל וש"ד וכן כתב מהרא"י ומהרי"ק שורש ל"ס) וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות [לג] ויש נשים שנהגו להמתין עוד שבעה ימים (שם בת"ה) (ו) [יז] ואין טעם בדבר והמחמיר יחמיר והמקיל נשכר המקדים עצמו למצוה וי"ם שכתבו (ו) שעכשיו (ז) אין לחלק בין שמשה עם בעלה כ [יח] ללא שמשה כא וכל אשה [יט] שרואה (ח) (ט"ז) אפי' (יד) כתם כב [כ] צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו והפסוק לעת ערב ותספור ז' נקיים (שם בת"ה בשם א"ז ומהרי"ק) וכן נוהגין במדינות אלו. [כ] ואין לשנות (סמ"ת וסמ"ג) :

יב (ט) [לד] (יז) אם טעתה במנין יום א' וטבלה ושמשה

שס"ל לסקדים או לאחר מה שאין כן בהפסקת טהרה כו . ומ"מ נראה די לנו בזה שנחמיר היכא שהתפללה כבר ערבית ועשתה אותו כבר לילה אבל היכא שלא התפללה אפילו התפללו כבר ערבית הקהל לא נחמיר כס"ג להושבו לילה מאחר שבאה לה הספק מן השמים כו' עכ"ל ונראה דנמשך לדברי מהרל"י דלעיל סעיף א' אבל למש"ל ס"ק ד' דדעת מהרי"ל והרב בהפסקת טהרה להקל אפילו התפללה היא וכ"ש הכא וק"ל: כ ללא שמשה. דלא פלוג רבנן וגזרי' לא שמשה אטו שמשה ואע"ג דשמשה גופה גזירה היא אטו בין השמשות חששה דבי"ם פשוט' היא וחשבו כם רבנן טובא בכמה דוכתי . ת"ה . וכ' הב"ח מיהו הייגו דוקא כשבעלה בעיר אבל כשאין בעלה בעיר יש להקל דמיד שתפסוק בטהרה סמוך לבין השמשות תמנה למחרתו ואע"ג דבת"ה מבואר מלשון השאלה שהיה בעלה להחמיר אף כשאין בעלה בעיר מכל מקום מלשון התשובה שלא הזכיר בם להחמיר בזה משמע קצת דבהכי יש להקל עכ"ל ואין דבריו נראין דהלא נודע שהשאלות שבת"ה עשה מהרא"י בעל התשובות עצמו ולא בשאלוהו אחרים כמו בפסקי כתביו ועוד דא"כ אמאי לא פשיט מידי השאלה זו אלא הדבר פשוט כיון דבשאלה משום להדיא אין בעלה בעיר ללא שמשה א"כ גם בתשובה הוא כן גם בתשובת מהרי"ק סי' ל"ס כתב שהנשים מחמירין אפי' אין בעליהן בעיר וכן המנהג פשוט במדינו' אלו וגדולה מזו נוהגים *)שאפי' כלה אינה סופרת ז' נקיים עד יום ה' לראייתה אע"פ שעדיין לא בא החתן לעיר אע"פ שלפי דעתי אין להחמיר בזה כלל ולא נזכר בשום פוסק קדמון או אחרון מ"מ לא יהא אלא כדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור כו' ומ"מ בשעת הדחק יש להתיר להכלה שמיד שתפסוק בטהרה תספור ז' נקיים דבהכי עדיף טפי ממה שנוהגין שנושאת כשהיא נדה שהרמב"ם פסק שלא תנשא כלל עד שתטהר ואע"ג דאנן לא מדקדקים בהכי וכמ"ש הרב בא"ע ס"ס ס"ה מ"מ ודאי היכא דאפשר בטהרה עפי עדיף . כן נ"ל : כא וכל אשה שרואה כתם כו' . נראה דבכתם יש להקל היכא דלא שמשה למנות מיום שמה..ת של מציאת הכתם דהא הך דלא שמשה גופה גזירה רחוקה היא וגם הב"י כתב דבמקומו לא נהגו בגזרה זו הלכך י"ל דגם הת"ה גופיה שכתב להחמיר הייגו ברואה אבל לא בכתמים דרבנן דאזלינן בהו בכמה דוכתי לקולא שהרי לא הזכיר שם כתם כלל ואפשר לזה לא כתב הרב הא' ויש שכתבו שעכשיו כו' אחר דין הכתם אלא אחר דין רואה אבל עמ"ז כ' יש שכתבו שכל אשה אפילו רואה כתם כחרדל אבל כתם כחרדל (נ"ל להגיה או טפת דם כחרדל) אבל כתם לריך כגריס ועוד כדלעיל סימן ק"ל) בין שמשה בין לא שמשה לריכה להמתין כו' וכן נוהגין : כב צריכה להמתין ה' ימים כו' . היינו מתחלתה ומשום טעמא דס"ז אבל אם תוך ימי ספירתה

ביאור הגר"א

וכ"ה בירושלמי שם : [לג] ויש נשים שנהגו כו' כבר הרחיק הרמב"ם זה ונראה שיצא להם הטעות מתום' דשבת י"ג ב' ד"ה בימי ט' ור"ת כו' : [לד] אם כו' . כנ"ל :

באר היטב

פתחי תשובה

תורת השלמים

דגול מרבבה

בית לחם יהודה

עצי לבונה

ע"א דמי בטבלה בליל ו' ואחר כך נולדה שלא טבלה כראוי כגון שמלאה ללכת תחת הנפורן מותרת לטבול ליל שבת כי אוכסה הוה ואין לדמותה ליולדת ע"כ ומי שטבלה בשבת ובשבאתה לביתה מצאה הטבילה ראתה שבכתה לחתוך לפורן א' ואין שום לכלוך תחת הצפורן נראה דהט"ג דהא דצריכה טבילה שנית בכה"ג אומרת במצמא היה כמ"ש לקמן סי' קנ"ח ס"ק (כ"ה) [ג] מ"מ יש לה לחזור ולטבול ולא תמרי'

הבינה בזמנה מצוה ומביא ראיה מירושלמי דאמר אשה בית לה ושת בעלה מחשב ימי ושתה ובא עליה הדא אמרה שאסור לאשה לעמוד בטומאתה עכ"ל וכתב מו"ח ז"ל דאין מזה ראיה די"ל דמש"ה אסור לה לעמוד בטומאתה דשמא יבא עליה בעלה וכ"ל לתרץ דהא דאמרינן בעלה מחשב ימי ושתה ובא עליה לא אמרו דוקא בענין שברור לאשה מתי יבוא בעלה אלא בכל גווני אפילו אם היתה סבורה שלא יבוא

אם בעלה בעיר [ד] אבל בלא"ה אסור (כן משמע בת"ה סי' רנ"ה) [ו] ואם היה (ג) אפשר לה לטבול קודם לכן כגון שהיה (ד) ב (ה) [ג] [ד] אחר (ג) לידה או שלא היה בעלה בעיר ובא בערב שבת י"א (ה) שאסורה

שפירתה או אחר ה' ימים נתקלקלה וחזרה וראתה דם או כתם פוסקת באותו יום בטהרה ומונה למחרת וזה פשוט: **כג** צריכה להמתין כו'. דשמא תפלוט בג' ימים שאחר השבעים וא"ל דהט"ג שתפלוט ביום הה' מכל מקום סתירה דלאחר ז' לאו סתירה היא י"ל דחייבינן שמא תפלוט גם ביום הה' שאחר השבעים א"כ לא יהיו ז' נקיים רצופים ולא הוי סתירה דלאחר ז' וק"ל ומשמע דהכא לא נהגינן להחמיר משום גזירה דבין השמשות וטובלת מיד אחר ד' ימים ויום ה' נקי דהיינו אחר ה' ימים דלא שכיח בתפעה במנין ובמלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן: **כד** שלאחר ז' כו'. ובב"י כ' בשם הרא"ש דבטבלה ליל ז' ושמשה ביום ז' נמי לאו סתירה היא וטובלת מיד לאחר ז' כיון שפלטה בשחרית ביום ז' וכתב אם באנו להשמים דברי הסמ"ק להרא"ש יש לומר דמה שכ' הסמ"ק סתירה דלאחר ז' לאו סתירה היא היינו לאחר ליל ז' וע"ש ול"ע לדינא דפשט דברי הסמ"ק משמע אחר ז' דוקא: **כה** והכי נהוג דבכבר נתבאר כו'. לא ידענא מאי ענין זה לזה דהתם לא שייך בקיאות כלל וגזרינן לא שמשה אטו שמשה ואה"כ דכתבה לא נוסני רחילה וקיטוה דלא עדיף מלא שמשה כלל והתם גזרינן במלתא דשכיח אבל מ"מ

עומת עוד ב' ימים אלא דכולי האי לאו אורחה למטעי על כן נקט יו"ה: (י) צריכה להמתין ששה עונות. כי אותן הימים שמפלטת זרע אינן עולין לה לנקיות מ"מ אין להקשות הא איתא בסעיף י' דבעינן בשעה לנופין וכאן נפסקת בימי פליטת זרע דפליטת שכבת זרע אין סותר לספירה כדם אלא דאותן ימים עלמן אין נחשבים לנקיים הכי איתא בגמרא. וא"ל שמא לאתה באותן הפסק עוטת דם אלא שאיפהו שכבת זרע כדאיתא סי' קנ"ג בבעילת מצוה דהתם שאני שדמים מצויי' בה מחמת הבעילה: (יא) הרי זו טובלת בכל עת. פשרי היא פכר ספרה שבעה נקיים רק שמחוסרת טבילה *)ויש לי תמיה רבה בסעיף זה ממ"ש בא"ע סימן י"ג ס"ה גר ואשתו שנתגיירו מפרישין אותה ג' יום להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה וה"נ היה לנו להפריש' אחר שבא עליה באיסור כדי להבחין אם נתעברה באיסור כשטבלה שלא כראוי. וכ"ל דהכא מיירי באשה שבעלה מצוי לה קודם לזה נמצא שאין שייך כאן הבחנה דומיא דאשה שנכנסה תחת בעלה שאינה צריכה להמתין ג' יום אם נבעלה לבעלה תחלה כמ"ש רמ"א שם בא"ע סעיף ו' וגפ"ז אם לא היה בעלה אצלה קודם למעשה זה תוך תשעים יום ממילא צריך להפרישם אחר ביאה זו באסורה תשעים יום כן היה נ"ל ול"ע למעשה אבל מה שכתבתי לעיל בס"ס (קל"ג)

ושמשה (י) **כג** צריכה [כח] להמתין ששה עונות שלימות ואחר כ' תמנה יום (טו) אחד נקי ותטבול [לה] אך סתירה **כד** שלאחר שבעה כגון שלא טבלה כראוי ושמש' (יא) [כג] ה"ז (יח) טובלת בכל (טז) עת: **יג** [לו] האשה ששמשה מטתה וראתה אחר כך ופסקה ורוצה לספור מיום מחרת ראייתה תקנה יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הזרע או תרחוץ במים חמין והם יפליטו כל הזרע(°): הגה ויש אומרים [כג] דאין אנו בקיאין בזמן הזה ואין לסמוך על זה (הגהות מיימוני פ"ו וסמ"ק) **כה** והכי נהוג דהרי כבר נתבאר שאנו נוהגין (יז) להמתין אפילו לא שמשה כלל כדי שלא לחלוק בין ספירה לספירה כ"ש בכאן גוונא וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר ישכנו נחש:

קצז שלא תטבול האשה ביום. ובו ה' סעיפים:

א * אין הנדה והזבה והיולדת עה"ת מטומאתן בלא טבילה שאפילו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן [א] אלא אם כן (א) ב טבלו כראוי [ב] ג במקוה הראוי:

ב (ב) [ג] ד אם בעלה בעיר (א) מצוה לטבול בזמנה [א] שלא לבטל מפריה ורביה אפילו לילה אחד: הגה [ ] ומותרת לטבול (ב) ליל שבת (ר"ח ור' אליה וא"ז וכה"ג ... וסמ"ג בשם ל' שמות' בהגה"ג כך כתו) **א** [ג] אם לא טבלה קודם לכן (ב"י ומרדכי בשם כמה רבוותא ע"ש) ודוקא

[קל"ב] בעברה על הדין שצריכה ז' נקיים משום חימוד שא"ל להפריש זה אינו דומה כלל להיא דגר בזכרנו דשם אין כאן אלא איסור דרבנן נחוד כמ"ש ר"ס קל"ב:

קצז (א) טבלו כראוי. בלא חציצה ומקום כראוי היינו שיש בם מ' סאין: (ב) אם בעלה בעיר כו'. וזהו אפילו נמאן דס"ל ... (ג) ומותרת לטבול ליל שבת. בטור הביא דעת ר"ח דס"ג טבילה

ביאור הגר"א

ד"ה חוצץ כו': [ב] במקוה כו'. שם ובמקום שנדה כו' ... כו': [ג] אם כו'. בגמ' ט"ו ב' אשה שי"ל ... שאסור לאשה לעמוד בטומאתה אלא שפי' כמ"ד טבילה בזמנה מצוה ואין הלשון משמע כן ועבה"ג וע' בזוהר בסבא: [ד] ומותרת כו'. פתני' פ"ב ד"ם (י"ז ב'):

באר היטב

ומ"מ מהרתם נמוך ומצוה לטבול בזמנה ... בו ביום תרחם ותסתור ונפסדם נמלה בבת עליה בחיור על כן כתב הטור הנכים שלנו אע"פ שהם בספק זבות כלומר שהם סופרות ז"נ וא"כ נעולם הוא לכל הפחות מ' ימים עם יום שרחים והיה לה היתר לטבול ביום כיון שסבבר כלו ז' ימים אפ"ה לא תטבלו ביום ובזה מבואר דברי הש"ע בכאן *)והטעם משום סרך בתה פי' שבתה תראה בטבילה אמה ביום ח' ותסבור שביום ז' טבלה והטעם כן גם היא :

קצח (א) כל גופה בפעם אחת. דהלכין ורחן וכל הסמוך ... ואם דרך בני אדם כו'. נראה ביאור לשון זה דרך בני אדם להקפיד על זה אע"פ שאין רוב בני אדם מקפידין רק קצתן וזו האשה רגילה להקפיד ג"כ על זה בפעמים אחרים רק בעכשיו אינה מקפדת או אפילו אינה מקפדת בשום פעם ורוב בני אדם מקפידים על זה חוצץ אבל אם מקצת בני אדם מקפידין וזו אינה מקפדת לעולם גם הוא חוצצה ועי' מה שכתבתי בסעיף

אם נמתנת מלטבול עד יום ח' ז או ט' אינה יכולה לטבול ביום ח (ט) משום סרך (ז) בתה (פי' דבוק הבת וקורבתה לעבות כמעשה האם שמטבול ביום כמוה ולא תבחין שאמה לאחר שבעה טבלה ולא בשביעי עצמו) :

הגה ט (ח) (י) והכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום דהא לא באין לידי חשש עד הלילה אבל אחר (ט) החופה דינן כשאר נשים (מהרי"ו) :

ד [ט] היכא (יא) דאיכא אונס כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צנה או פחד גנבים ויוצא בו או שסוגרין שערי העיר יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום [יא] (יב) אבל בשביעי לא תטבול מבעוד יום אף על גב דאיכא אונס :

ה [יב] אם עברה וטבלה בח' ביום בלא אונס אפילו הכי עלתה לה טבילה וכן (יג) אם (י) עברה וטבלה בז' ביום עלתה לה טבילה :

הגה [יג] ומכל מקום לא תשמש אפילו בשמיני עד הלילה והבחיר טבילתה מבעלה עד הלילה (ב"י בשם האגור) :

קצח דיני טבילה והציצתה. ובו מ"ח סעיפים :

א צריכה שתטבול (א) כל גופה בפעם אחת [א] לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ ואפילו כל שהוא (ב) [ב] ואם דרך בני אדם א (א) לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפילו אם

כדאיתא בש"ס ופוסקים*) כנ"ל : י אבל לאחר החופה. כלומר אם טובלת אחר החופה אע"פ שהיא טבילה הראשונה לבעלה זה דינה כשאר נשים : יא וכן אם עברה וטבלה בז' כו'. והב"ח פסק להחמיר כמהרי"ל והג"מ והגהת ש"ד בשם מהר"ם דביום ז' לא עלתה לה טבילה וצריכה טבילה שנית בלילה וטוב להחמיר היכא דאפשר כיון שכן גם כן דעת הראב"ד והג"מ והר"ן בשם הגאונים :

קצח א לפעמים כו'. כיון דאיכא זימנא דמקפדת חוצץ לעולם אף על פי דרוב פעמים אינה מקפדת. ב"ח :

ביאור הגר"א

[י] (ליקוט) והכלות כו'. עתוס' שם ד"ה משום כו' ומיהו אור"ת כו' (ע"כ) : [יא] אבל בשביעי כו'. ממש"ש ביומא דתמניא דוקא : [יב] אם כו' וכן כו'. דאינם אלא משום גזרה כנ"ל : [יג] ומ"מ לא כו'. כן פי' בב"י דברי האגור אבל העיקר שדוקא בשביעי ע"ש (ועיין בב"ח) :

קצח [א] לפיכך כו'. בפרק קמא דעירובין (ד' כ') וסוכה (ו' א') חציצין כו' את בשרו שלא כו' : [ב] אם כו' אפי' כו'. ממ"ש בתוספתא והביאו הר"ש פ"ט דמקואות השירים כל והטבעות כו' והקשה הראב"ד דהא מיעוטו שא"ם הוא ותי' כיון

חידושי רע"ק

(סימן קצ"ז ס"ג בהג"ה) יכולות לטבול ביום. היכא דנוהגין לטבול כלה ביום ז' לא תטבול עד אחר הנץ החמה ובדיעבד משעלה עמוד השחר מהני כדאיתא במתני' ספ"ב דמגילה ובטור כתב אבל זכה ד"ת טובלת ביום ז' אחר הנץ החמה לשון זה קצת קשה דהא ד"ת אחר שעלה עמוד השחר מותרת לטבול :

באר היטב

אסור : (ז) בתה. ולפי' אין לה בת דינה הכי דלא פלוג וכתבו' מהר"מ מגובלין נסתפק השואל במי שלא טבלה כראוי בענין שלאחר ב' או ג"י צריכה לחזור ולטבול אי יכולה לטבול ביום והם צריכה לשמור ז"נ אחרים משום סרך בתה שתאמר בראתה דם ויעבלה לאחר ב"י ומהר"מ לא השיב ע"ז דבר ונ"ל דלענין שאלה קדמייתא יש להחמיר ...

פתחי תשובה

עד אחר יציאה מבהכ"נ ביום שבת ...

שפתי כהן

דדם עומת הוי נלאחר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה כדלעיל סימן קצ"ד : ג אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר כו'. והב"ח כתב דיש להחמיר דתוספתא זו היא מדינא כו' גם טבילה בזמנה מצוה ע"ש בתחילה בדבריו ולא ידעתי נסוף דעתו בכל דבריו אלא הדבר ברור דקי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה וכמ"ש כל הפוסקים ולכך אין הנשים טובלות בזמנה כשאין בעלה בעיר וכן אלמנות ובתולות שהן נדות אין טובלות כלל בזמנן וכן אפילו לא משום אינה טובלת אלא לאחר ה' וז' כדלעיל סי' בלפני זה ס"ה אלא דאפילו הכי מותרת לטבול בשבת וכמ"ש הת"ס סימן ל"ס והב"י וכדמוכח בש"ס ופוסקים דאין איסור בדבר משום דנראה כמתקן וכן משמע לקמן סימן קצ"ט ס"ז אלא שבת"ס כתב דהאידנא נהגו להחמיר ביולדת וכ"ג והתן בטעם הדבר וכתב וז"ל וכיון דהמנהג הוא הפשתה ליזהר ונמנע להקר בשבת אע"ג דליכא טעמא בדבר מ"מ ליכא למימר דנראה כמתקן דהא נזהרין להקר ומוכח מלתא דלטבול קא מכוין ונראה כמתקן ומטעם זה נראה דנהגו הנשים ליזהר שלא לטבול בשבת אלא א"כ בעלה בעיר ולא היה אפשר לה קודם דבכה"ג הוי מלוה משום עונה עכ"ל משמע מדבריו דבשאין ... דהיה אפשר קודם מכל מקום כיון שלא ... פרי לטבול בשבת וכן הב"י פסק דמותר ... עיקר לדינא כדפי' הנכך במקום שאין ... וכן כתב מהר"מ מגובלין בתשו' סי' נ"ג ... כו' כתב מהר"מ מגובלין בתשוב' סימן ... לטבילתה ליל שבת נראה להתיר אע"ג דנוהגים ... אחר שבת משום דשאר מילי קריבות נמי ... ואסור ובא עליה ביאה דהבועל מפריבים ... שאין כן בבתולה ומ"מ טוב להקדים ... בתלריך וכן נוהגים : ד ובמקום שנהגו ... חומרא זו לזו וי"ל דס"ק ובמקום שנהגו ... אלא בזמנה ממש וכן במ"ש מטעם שאין ... וכן בשבת איכה יכולה מטעם דהוי שלא ... אחר כו'. כלומר במ"ש לא תוכל לחוף כיון ... לקמן סימן קצ"ט ס"ק ו' צריכה לחוף דוקא ... דאין מרחיקין החפיפה מן הטבילה היכא ... אסורה לטבול כו'. משמע אפילו שתטבול ... מבתתכן אסור כדעת הבי"ס וסייעתו ... להחמיר כדבריו כתב הב"ח דאפילו ללכת ... אסור וסייעו כשהאשה רוחצת ומופפת ... אבל כשים מרחץ ובית הטבילה במקום

לטבול (שם והמהרי"ו בפסקיו סימן מ"ח כדעת ב"י) וכן נהגו במקצת מקומות ג [ה] אבל במקום (ו) שאין מנהג אין להחמיר ד [ז] ובמקום שנהגו להחמיר גם במוצאי שבת ( ) לא תטבול ה דמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם וכן (ה) אין (ג) מרחיקין הטבילה מן החפיפה (אגור ומהרי"ו) וכן [ו] הנוהגים שאסורה לטבול טבילה ראשונה בליל שבת משום (ו) דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת אסור במוצאי שבת (מהרי"ו) (ז) ויש מקילין ומתירין לטבול כמ"ש הואיל שלא טבלה בשבת משום (ח) חשש (ה) איסור (בית יוסף) :

ג (ח) ו [ח] אסורה לטבול (ו) ביום ז' [ט] ואפילו

דעת ת"ס להתיר בזה אלא כוונתו דבעינן שיהיה בעלה בעיר בשעת טבילתה ואין חילוק בין אם בא בערב שבת או קודם מכל מקום בעינן שיהיה בענין שלא היה אפשר תחלה לטבול בהכי יש לנו לפסוק כדעת ת"ס דדבריו ממוצעים בין המחמירים לגמרי להמקילין לגמרי דהיינו דכל שאפשר לטבול קודם השבת בלא שום אונס ולא טבלה אסורה לטבול בשבת אפילו אם בא הבעל בערב שבת וכל שלא אפשר מחמת איזה אונס כעין ההיא דת"ס שזכרנו יש להתיר לטבול בשבת בכל דוכתי: (ה) אין מרחיקין החפיפה מן הטבילה. פירוש שאנו חוששין לפרש"י במנחות הטור סימן קצ"ט שצריכה לחוף ביום קודם טבילתה ולא בלילה וכאן אי אפשר כיון שהוא שבת א"כ צריכה לחוף בערב שבת ויביא להרחק בין החפיפה לטבילה אע"פ שפסק לקמן דבדיעבד סגי בחפיפה סמוך לטבילה שהיא עכ"פ בתוך העת ... בפעם מה שממתינים עד מוצאי שבת : (ו) דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת. לפי שקונה אותה בביאה זו כדאיתא בא"ח סימן של"ט ובא"ע סי' ס"ג וע"כ אין לעשות נאלמנה נשואין בשבת כשהיא טבילתה בליל שבת ואם טבלה קודם שבת צריך שיבא עליה דוקא בע"ש אחר החופה ויחוד בתוך החדר אחד לא מהני לביעול אותה בשבת פעם ראשון כ"כ במרדכי פ' משילין בשם הר"מ וכ"כ במהרי"ל הל' שבת בשם מהר"ם דבו של מהרי"ל דבעינן בעילה גמורה דוקא אף שבספר משנת בנימין סי' ל' כתב דיחוד ג"כ קונה במקום שראוי לביאה מ"מ יש להחמיר כיון דגדולים אוסרים ויתבאר עוד בא"ע סי' ס"ג : (ז) ויש מקילין ומתירין כו'. נ"ל דזה קאי דוקא על מה דסמוך ליה דהיינו בכוגם אלמנה שמן הדין אסורה בשבת ואז היה הל זמן טבילתה והיא לא טבעה במידי אבל בדין שלפני זה דהיינו במקום שנהגו להחמיר אחר לידה או שלא היה בעלה בעיר עד שבת ודאי אסור גם במ"ש כיון שהיה אפשר לה לטבול קודם שבת למה תטבול במוצאי שבת ותרחיק החפיפה מן הטבילה בחנם. כן נ"ל : (ח) אסורה לטבול ביום כו'. פי' דדין תורה הוא שנדה שטובלת ביום ז' שלה אע"פ שלא היו נקיות טובלת

כיון דלהמתינים ופלגור בשם הגדולים ומהרי"ו ומהרי"ל אוסרים לגמרי לטבול בשבת ובת"ס מתיר דוקא בלא היה אפשר תחלה אבל באפשר אסור אפי' בא בעלה בע"ש למה הקיל המ"א בזה במקום שלינו מנהג אלא בא בעלה בע"ש אפילו אם היה אפשר וכן אחר לידה וכוה נגד כל הני רבוותא גם מו"ח ז"ל חולק על המ"א בזה ומחמיר בכל מקום אלא שכתב דלדברי ת"ס דלעיל משמע דדוקא כשבעלה בעיר והיה אפשר קודם אסורה בשבת אבל כשאין בעלה בעיר ובא בע"ש אף על גב דהיה אפשר קודם מותרת בשבת לפי שאין הנשים טובלות בלא בעלה בעיר והוא שלא בדקדוק דודאי לא עלתה כן על

ב כיון שדרך כו'. והיכא דרוב בני אדם אין מקפידים והיא מקפדת כ' ב"י בשם הרמב"ם וטור דחוצץ וכ"פ הב"ח וכ"כ בד"מ ולקמן בסי' זה כתבתי דברי המרדכי שכתב בהדיא דחוצץ עכ"ל. ונראה דהיינו המרדכי דלקמן ס"ד בהג"ה: ג שאינה מהדקן. שלא תהא חונקת עצמה:

ד קטלא. האג"ז בהג"ד בל"ח:

אינה מקפדת עליו עתה [ג] או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם (ג) ב כיון שדרך (א) רוב בני אדם להקפיד עליו חוצץ (ד) ואם הוא חופה רוב הגוף אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך חוצץ:

הגה [ד] (ב) ולכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאינן חוצצין גזרה אטו דברים החוצצין (הגהות ש"ד):

ב י אלו הדברים (ג) שחוצצין (ה) יא חוטי (ב) צמר וחוטי פשתן ורצועות שכורכין בהם השער בראש לא תטבול בהם עד שתרפם [ה] ואם הם בתוך קליעת שערה אינו מועיל בהם רפיון [ו] ואם הם כרוכים בשאר מקומות בגוף לא תטבול בהם עד שתרפם י חוץ מאם הם כרוכים בצואר שאינם חוצצין לפי ג שאינה (ג) מהדקן י אבל ד קטלא שהיא רצועה חלקה ורחבה שכורכת סביב צוארה חוצצת מפני שחונקת עצמה בה זק כדי שיהיה בשרה בולט ותראה בעלת בשר [ז] ומיתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזקתה (רש"י):

ג [ח] ח אם החוטין האלו ה (ד) חלולין עשוי מעשה רשת אינם חוצצין (טור בשם ראב"ד):

ד (ו) ט חוטי (ה) שער אינם חוצצין:

ה (ה) שתי שערות או יותר שהיו קשורים באחד קשר אחד אינם חוצצין:

ושערה אחת שנקשרה חוצצת ח [י] יא והוא שתהא (ח) מקפדת עליה אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה יב עד שיהא [יא] רוב שערה קשור נימא נימא בפני עצמו:

(י) בנשואה חוצץ. לפי שהיא מקפדת שלא תתגנה על בעלה יכתב ב"י דלא היה צריך הטור לכתוב דין הפנויה באיסור חוצץ דאין נפקא מינה לדידן ומו"ה ז"ל תיקן אותו דקמ"ל אם היתה נשואה דומיא דפנויה שאין בעלה מקפיד על זה אפ"ה חוצץ דאזלינן בתר רוב נשואות

(יא) ולפלוף שבעין כו'. זה דלא כדברי הטור (יב) ואם היתה פותחת כו'. פירוש שמנהגה כך

(יג) ורייר שבתוכה. פירוש שהוסר הגליד מעליה: (יד) בעלת הטטין כו'.

(טו) ואם אינו נראה כו'. בטור סיים ואם עלה עליו קרום של בשר

ו יג שיער שכנגד הלב ושבזקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה חוצץ (ט) יד שבראש ושבבית השחי ט אינו חוצץ ושבאותו מקום י באיש אינו חוצץ ובאשה (י) [יב] (י) טו בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ:

הגה [יג] ואותן שיש להן כמין יא קליעות שערות (ה) דבוקות זו בזו (°) ונעשית בגילה על ידי שד וסכנה להסירם (ו) לא חייצי (מרדכי ס"ל בשם ראבי"ה ובאגור ובהגהות ש"ד):

ז [יד] טז לפלוף (פי' גואה העין) שחוץ לעין חוצץ יז אפי' הוא לח (יא) יח ולפלוף (יח) שבעין יב אינו חוצץ יג יט ואם הוא יבש (יג) חוצץ כ והוא שהתחיל להוריק (כ"ד התוספות וסמ"ג בשם ר"ת ורמב"ם):

ח יד כא כחול שבעין אינו חוצץ ושחוץ לעין חוצץ (יב) ואם היתה פותחת ועוצמת (פירוש וסוגרת) עיניה (יג) תדיר אף שחוץ לעין אינו חוצץ:

ט [טו] כב דם יבש שעל המכה חוצץ (יג) (יד) כג ורייר שבתוכה אינו חוצץ כד יצא הריר מתוכה טו כל (ז) תוך ג' ימים לח הוא ואינו חוצץ לאחר מכאן יבש הוא וחוצץ כה לפיכך אשה (יד) (ח) בעלת הטטים צריכה לחוף במים עד שיתרככו:

י כו רטיה שעל המכה חוצצת:

יא כז חין או קוץ התחוב בבשר אם נראה מבחוץ חוצץ (טו) טז ואם אינו נראה יז (טו) אינו חוצץ:

לכלוכי

יב כה לבלובי צואה שעל הבשר מחמת זיעה אינם חוצצין כט נגלד כגליד חוצץ:

יג (טז) **יח** (טז) ל מלמולין שעל הבשר חוצצין:

יד לא טיט היון וטיט היוצרים וטיט דרכים הנמצא שם תמיד אפילו בימות החמה כל אלו חוצצין לב ושאר כל הטיט כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה במים וכשהוא יבש חוצץ (רמב"ם וסמ"ג) **יט** [טז] (מיהו אם היא מקפדת עליו בדבר לח חוצץ) (רוקח ומרדכי הלכות נדה):

טו לג הדיו החלב והדבש והדם שרף התאנה ושרף התות ושרף החרוב ושרף השקמה (פי' מין ממיני התאנים) יבשים חוצצין לחים אינם חוצצין לד ושאר כל השרפים אפילו לחים חוצצין:

טז **כ** [יז] לה דם (יז) שנסרך בבשר אפילו לח חוצץ:

יז [יח] לו צבע שצובעות הנשים על פניהן וידיהן **כא** (יח) ושער ראשן אינו חוצץ לז ובן מי שהוא צובע וידיו צבועות אינו חוצץ:

הגה וכן מי (יט) שאומנותו להיות שוחט או קצב וידיו תמיד מגואלות בדם אינו חוצץ (יז) שרוב בני אומנות זו אין מקפידים (ב"י בשם ר"י):

יח (יח) **כב** (ט) לח צואה שתחת הצפורן (יט) שלא כנגד הבשר חוצץ לט כנגד הבשר אינו חוצץ מ ובצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר חוצץ ואי זהו שלא כנגד הבשר זה שהצפורן עודף על הבשר מא ולפי שאינן יכולות לכוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו **כג** נהגו הנשים ליטול (כ) צפרניהם בשעת טבילה:

יט מב אם יש לה נפח על מקום הצפורן ואינה יכולה לא לחתוך ולא לחטט **כד** אם נפוחה כל כך שאין (כא) הטיט שתחת הצפורן נראה אינו חוצץ:

כ [יט] מג דוקא בצק שתחת הצפורן חוצץ (כ) אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר אינה חוצצת:

הגה מיהו כל זה דוקא שאין צואה או בצק תחתיו בשעת טבילה (כא) ומאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה וטבלה **כה** (כב) (יא) צריכה טבילה אחרת (°) (הגהות ש"ד) וכן נוהגין:

נקודות הכסף

בית לחם יהודה

בית הלל

ברכי יוסף

יד אפרים

חידושי רע"ק

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

גליון מהרש"א

עצי לבונה

נקודות הכסף

חידושי רע"ק

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

בית הלל

ברכי יוסף

יד אפרים

עצי לבונה

דלהכשר לה לחזור ולטבול אפילו לא מגלה עד למחר יש לה לחזור ולטבול ובמדומה לי שכן נוהגים להורות אבל היכא דלא אפשר אין להחמיר כיון בעבר הלילה וע"ל סימן קצ"ז ס"ק א': **כו חוצצת**. היא עלונים נבוס בפירשה אפי' לא נמלא עליה דבר חולץ. ד"מ והעט"ז וב"ה והאר אהרונים ודלא כמסקנת ב"י: **כז פירשה רובה אינ' חוצצת**.

כא (כב) מד צפורן המדולדלת שפירש' (יב) מיעוטה
כו (כג) חוצצת כז פירש' [כג] רובה אינ' חוצצת:
כב מה אבר ובשר המדולדלים חוצצים. [כא] (אבל יבלת או יתרת ואינן מדולדלין אינן חוצצים) (ב"י בשם סמ"ג סימן רמ"ח בשם ר"י):
כג מו השירים והנזמים והטבעות והקטלאות אם הם (יג) רפויים אינם חוצצים (יד) ואם הם (כג) (כד) מהודקים חוצצים כח (טו) וכן הדין באגד שעל המכה כט (כה) וקשקשים שעל השבר:
כד (כד) מו צריכה לחצוץ שיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ ל שאם (כו) טבלה ונמצא שום דבר דבוק בהם לא לא עלתה לה טבילה [כב] מח ויש נוהגות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטביל' מפני שהוא נכנס בין השינים יותר ממאכל אחר ואף על פי שבודקות וחוצצות השינים חוששות דילמא תשתייר מיניה ולאו אדעתה (בח) (כז) ומנהג יפה הוא:
הגה ואין לה לאכול בין הרחיצה לטבילה (הרא"ש כה"ג) ואין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה בבצק או בנרות פן תשכח שלא ידבק בה (ס"ד) וכן נהגו:
כה מט אם לא הדיחה (טז) בית הסתרים ובית

הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה [כג] נ ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ אף על פי שלא בדקה קודם טבילה לב (כח) עלתה לה טבילה [כד] ואינו דומה לבדיקת הגוף וחפיפת הראש:
כו [כה] נא אם לא בדקה קודם טבילה בין שיניה ולא בית הסתרים שלה ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שנתעסקה בכתמים ובתבשילין ואחר כך בדקה ומצאה עצם בין שיניה או דבר חוצץ בין סתריה (כו) לג תלינן (כט) לקולא ואמרינן דבתר טבילה עיילי בה:
כז לד נב נתנה שערה בפיה או קרצה (יז) שפתותיה או קפצה ידה בענין שלא באו המים בהם לא עלתה לה טבילה:
כח (כז) נג לא תאחוז בה חברתה בידיה בשעת טבילה לה [כו] נד אלא אם כן (ל) רפתה ידה כדי שיבואו המים במקום אחיזת ידיה לו ואם הדיח' ידיה

לא נהגה כן א"ל לעכב הטבילה בשביל זה ובשבת ויו"ט המנהג שאוכלים בשר רק שתזהר לנקר ביותר אחרי כן: **(כו) תלינן לקולא.** זה דוקא בבית הסתרים שאין צריך לביאת מים כ"כ הטור סוף סימן קנ"ט: **(כז) לא תאחוז בה חברתה.** איתא במתני' פרק ה' דמקוואות האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאין ואם הדיח ידיו במים טהורים לפי שהמסקה של ידיו מתחבר למי המקוה ואין כאן חציצה רבי שמעון אומר ירפה את ידיו כדי שיבואו בהם המים ופירשו הרמב"ם והרמב"ן דת"ק מחמיר טפי מרבי שמעון דלרבי שמעון סגי ברפוי ידיו ולת"ק לא סגי [ברפוי] גזירה שמא לא ירפה על כן פסק דבעינן הדחת ידיו תחלה דוקא וכבר כתבתי בסי' ק"כ סעיף ב' דיכול להדיח ידיו אפילו במים תלושים דלא כרמ"א שם ומשמע לפירוש דכל שמדיח ידיו תחלה אין צריך לרפוי ידיו כלל אפי' אם מהדקם בכח באדם וכלי הנטבל אין חשש כיון שכבר נתלכלכו דאי לא תימא הכי מה מועיל הדחת ידים דגם אחר ההדחה נגזור שמא יהדקם בכח. ותו ראיה דהרשב"א בת"ה הארוך הקשה על פירוש הרמב"ם והרמב"ן בזה דהא בכמה דוכתי מלינו שאין גוזרין כגון שירים ונזמים שזכר הטור בסמוך דמותר ברפיון ותירץ הרא"ש בבדק הבית דדוקא באוחז באדם וכלים לטבלן יש לחוש שמא יאחזנו בכח כדי שלא יפול ממנו אבל בשאר דוכתי למה נגזור בתנם א"כ ראינו שאם הדיח ידיו תחלה אין לחוש אח"כ אף אם יהדקם בכח

רחוי לביאת מים בעינן: **לב עלתה לה טבילה ואינו דומה כו'.** כתב העט"ז והמעדני מלך דף שט"ו ע"א הטעם דבבית הסתרים כיון שיש לה מקום נשאר שם ולהתדבק בבית קמטיה אמרינן ודאי לא היה שם דא"כ נמה יפול אחר הטבילה עכ"ל ולהגה דהק דלהכי ל"ד לבדיקת הגוף וחפיפת הראש דהתם בעינן ביאת מים ותלינן להומרא אבל

יו״ה (כח) לז (לא) במים תחלה שרי שמשקה לח טופח שעל ידיה חבור למי המקוה (°):

כט [כז] נח הטובל במקוה שאין בו אלא מ׳ סאה מצומצמין אם אמר לחבירו כבוש ידך עלי במקוה (כט) לט הרי זה (לג) מגונה:

ל [כח] ני אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילתה מ אם אין שם טיט אע״פ שדורסת על הרצפה אין כאן חציצה (ל) מפני (לג) שהמים מקדימים לרגליה:

לא [כט] (יח) נו אין טובלין בכלים [ל] לפיכך אם היה טיט במקום שטובלת [לא] לא תעמוד מא על גבי (לד) כלי עץ שמקבלין טומאה מגבן (לא) מב ולא על גבי (לה) (יט) נסרים שראוים (°) למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבול משום גזירת מרחצאות של כלים עברה וטבלה

נח לא עלתה לה טבילה אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה מפני הטיט

נט וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבול ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול

תטבול כראוי מג עברה וטבלה על גבי אלו עלתה לה (לו) טבילה מד ולפי זה ° מקוה מה שיש בו (לב) שליבות (פי׳ מדרגות) של עץ אם טבלה על גבי (לז) השליבות [לב] (אפילו אם הם מחוברים לכותלי המקוה)

(תשובת הרשב"א) לא עלתה לה טבילה [לג] דפשוטי כלי עץ הם סא וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים [לד] ותהיה המדרגה רחבה ד' מקום הנחת הרגל כדי שיהא בה שיעו' מקוה לבל תפחד ליפול ממנה:

לב [לה] סב סילון של עץ הקבוע (לג) (לח) בקרקעית הטבילה מו אם אין לו לבזבז (פירוש מסגרת שאין לו בית קבול) מותרת לעמוד עליו ולטבול:

לג סג לא תטבול במקום שיש בקרקעיתו טיט (לד) משום חציצה אלא אם כן (לה) [לו] תתן עליו זמורות וכיוצא בהם דבר שאינו מקבל שום טומאה ואם טבלה מז [לז] סד י"א (לט) (כ) שלא עלת' לה טבילה (ראב"ד ורש"י אבל רוב הפוסקים מתירין):

לד סה לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מדקדקת בטבילה סו ומיהו בדיעבד עלתה לה טבילה:

לה [לח] סז לא תטבול בקימה זקיפה מפני שיש מקומות שמסתתרים בה ואל תשחה הרבה עד שידבקו סתריה זה בזה מח אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראים כדרך שנראית [לט] בשעה שהיא סח עורכת ויהיה תחת דדיה נרא' סט כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה (לו) כשאורגה בעומדין (לז) [מ] ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא ע להרחיק זרועותיה מהגוף יותר מדאי אלא כדרך שהם בעת הילוכה [מא] ואם שינתה כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר מט (מ) עלתה לה טבילה (ערוך וסמ"ג ורשב"ץ ורמב"ם) (לח) עא ויש מי שאומר שלא עלתה:

לו [מב] עב צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטבורה (°) (כא) זרת לפחות:

לז [מג] עג יש מי שאומר שאע"פ שאין בגובה מי המקוה לעלות בהם כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושים בקרקע נ שפיר דמי. (ועיין לקמן סימן ר"א סעיף ס"ו בדיני מקוה):

לח עד אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים עה ולא תקפוץ אותה יותר מדאי ואם קפצה לא עלת' לה טבילה אלא תשיק שפתותי' זו לזו דיבוק בינוני:

לט עו לא תעצים עיניה ביותר ואל תפתחם ביותר ואם עשתה כן נא [מד] עז יש אומרים שלא עלתה לה טבילה. (ב' דעות בטור ופוסקים עב"י):

מ עח צריך להעמיד על גבה [מה] יהודית גדולה עט יותר מי"ב שנה ויום א' בשעה שהיא טובלת שתראה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים ואם אין לה מי שתעמוד על גבה פ או שהוא בלילה (כב) תכרוך שערה על ראשה [מו] בחוטי צמר או ברצועה שבראשה ובלבד שהרפם או בשרשרות של חוטים נב חלולות [מז] או קושרת בגד רפוי על שערותיה:

מא [מח] פא המפשלת בנה לאחוריה (°) כשהיא ערומה וטבלה נג (מא) לא עלתה לה טבילה שמא היה טיט ברגלי התינוק או בידיו ונדבק באמו וחצץ בשעת טבילה ואחר שעלתה נפל:

מב [מט] פב נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליה מלמטה נד (מב) חוצצים:

מג פג אספלנית מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים חוצצין אף על פי שאינם צריכים שיכנסו בהם המים צריכי' שיהיו ראוים ולא יהא בהם דבר חוצץ:

הגה נה [נ] יש אומרים שהאשה (מג) צריכה להטיל מים קודם טבילה אם היא צריכה לכך גם צריכה לבדוק עצמה בגדולים ובקטנים שלא תהא צריכה לעצור עצמה ולא יהיו כאויים לבילת מים גם צריכה להסיר צואת החוטם (ס"ד והאב"ן סימן שכ"ו דף ס' ע"ג):

מד פד היתה בה שערה אחת או שתים חוץ למכת ראשה מודבק למכה או שהיו שתי שערות ראשה מודבקות בטיט או בצואה או שהיו שתי שערות בריסי עיניה מלמטה (לט) ונקבו והוציאתן בריסי עיניה מלמעלה פה וכן אם היו ב' שערות ריסי עיניה של מטה מדובקות בריסי עיניה של מעלה הרי אלו חוצצים:

מה [נא] פו לא תטבול (כג) באבק של רגליה [נב] ואם טבלה פז יש מי שאומר שאינו חוצץ פח ויש מי שאומר שחוצץ אלא אם כן שפשפה או שטבלה בחמין:

מו פט נדה (כד) שטבלה נו (מד) בבגדיה מותרת לבעלה:

מז צ מין כנים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער נז ונדבקים בחוזק בבשר נח צריך להסירן ע"י

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

ופירושו שהשערות נקבו ויצאו דרך אותו נקב למעלה : (מ) ויש מחמירין כו׳ . אבל אם אנסה חברתה אותה וטבלה הוי טבילה נדברי הכל כי כוונת חברתה הוי שפיר כוונה :

קצט (א) ובית הסתרים שלה . בטור כתוב קמטים וכל בית סתרי׳ ותמה בי׳ יוסף דהא חדא הם ובגמ׳ אמר רבא קמטים לחוד וד״מ תירץ דהוא כמ״ש המרדכי בשם רא״ש קמטים הייתו תחת אצילי ידי׳ ותחת פוקה ובית הסתרים הייתו לפנים כגון נקבי החוטם ואזנים ולפנים מהשפה עכ״ל . ולשון זה של הטור איתא בגמ׳ בנדה (דף ס״ו) מיתיבי בי׳ הקמטי׳ ובי׳ הסתרי׳ כו׳ ותימה על הב״י שרצה דברי רבא ולא ראה מיתיבי שאחריו : (ב) ולא בשאר משקין . דהשנאמר לחלוחיתו בתוך הקמט ישאר שם כתם המשקה : (ג) וכן צריכה האשה לעיין כו׳ . הטור כתב על דברי הרמב״ן ירא׳ שמחמיר יותר בעיון הגוף כו׳ באמת דבריו תמוהים שכתב שעיון הרא״ש מתקנת עזרא וזה אינו דודאי עיקר עיון מדאורייתא הוא ברא״ש כמ״ש ב״י וצריכין דברי הטור לתיקון ונראה שהוא בדרך זה דעיון הרא״ש ר״ל חפיפת הרא״ש שהוא לנו במקום עיון מדאורייתא וגמר הטור מדברי הרמב״ן שזכר אגל עיון הגוף הסמוך לטבילה ואגל חפיפת הרא״ש לא זכר כן אלא ודאי שגבי הפיפה לא הקפידו שיהיה ממש סמוך לטבילה וכ״כ ב״י בשם הר״ן וז״ל ומשום דהפיפה מדרבנן בעלמא היא מקילין בה כדאמרינן לקמן האשה חופפת בע״ש וטובלת במ״ש כו׳ עכ״ל . והטור לא נתכוון לקולא זאת כי זה אין צריך ללמוד מדברי הרמב״ן אלא גמרא ערוכה היא מכל מקום קמ״ל כאן דאף במקום שמרחקת החפיפה מהטבילה עכ״פ העיון לא תרחיק כלל וכמו שמסיק ב״י אחר כך בסימן זה : (ד) ותחוף כל גופה . מלשונו משמע דבעינן תחילה עיון ובדיקה בכל גופה ואח״כ תעשה חפיפה בכל גופה והוא תמוה דאמאי לא סגי בחפיפת כל הגוף לחוד דהרי אז בודקת ג״כ דאין לך בדיקה גדולה מזו דאע״פ שאינה רואה במקום שהופפת סגי בהכי דאל״כ היאך תעשה בראשה ובמקומות שא״א

המין ולגורדן בצפורן [נג] ואם אינו יכול (מה) להסירן (כה) אינו חוצץ :

מח [נד] צא נדה שטבלה (כו) בלא כוונה [נה] כגון שנפלה לתוך המים [נו] או שירדה להקר הרי זו (כז) מותרת לבעלה :

הגה (מ) [נז] ויש מחמירין נט ומצריכין אותה [(מה)] טבילה אחרת (ב״י בשם רשב״א ור׳ ירוחם ורוקח והגהות אשיר״י) ם (כח) ויש (מו) להחמיר לכתחלה . [נח] יש שכתבו שיש להאשה להיות צנועה בליל טבילתה וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבריות שלא ירגישו בהן בני אדם ומי שאינה עושה כן נאמר עליה ארור שוכב עם בהמה [נט] ויש לנשים ליזהר כשיוצאות מן הטבילה שיפגע בה חברתה שלא יפגע בה תחילה דבר טמא או עובד כוכבים סא ואם פגעו בה (נ״ב) דברים (מז) אלו אם היא יראת שמים תחזור ותטבול (ש״ד וכל בו ורוקח) . ועיין לקמן סוף סי׳ ר״א אם מותר להטיל חמין למקוה או אם מותר לרחוץ אחר הטבילה :

קצט שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול . ובו י״ג סעיפים :

א א צריכה להדיח בית השחי (א) ובית הסתרים שלה במים (ב) [א] (א) (ולא בשאר משקין) (מהרי״ק שורש קל״ט) . א [ב] (ב) ב ולסרוק שער (א) ראשה יפה במסרק [ג] שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו (ג) [ד] וכן צריכה האשה ג לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה [ה] סמוך לטבילתה שלא יהא עליה שום דבר מיאום שחוצץ (ד) ב ותחוף כל (ג) ד גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה :

ב ה חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים [ו] לפי שמסבבין את השיער אלא במים חמין

ובודקת עצמה בשעת החפיפה די׳ בכך ואין צריך בדיקה מיוחדת דוקא : (ה) סמוך לטבילתה בטור הביא מחלוקת רש״י ושאלתות בזה דלרש״י מוטב שתהיה החפיפה ביום שלפני טבילתה ולא בלילה לפי שממהרת לביתה ולא תחוף יפה ובשאלתות פי׳ שמוטב שתהיה בלילה כדי שיהיה סמוך לטבילתה ע״כ נהגו המנהג הכשר כמו שהעתיק כאן בש״ע: (ו) שצריכ׳ לחוף ביום. כגון שתלך בדרך ולא יהיה לה חמין בלילה או שאר אונס די בחפיפה ביום אפילו לשאלתות וכן בא״ה לחוף ביום די בלילה אפילו לרש״י דלא העמידו דבריהם אלא אם הוא ע״ל הריוח בלי נוגע וגראה דהא דאמרינן בשעת הדחק חופפת ביום ברור הוא דבלילה צריכה עיון ובדיקה בכל גופה קודם הטבילה ודינה ממש כמו שיתבאר בסעיף ו׳ בדין שימים שבין החפיפה לטבילה: (ז) ותסרוק מעט . נראה דאף לשאלתות סגי בהכי דאע״פ דלדידהו עיקר החפיפה בלילה וא״כ צריכה לחוף הרבה לכתחלה מ״מ

ומיהו אפילו בחמי חמה סגי י ולא תחוף בנתר [ז] הנקרא בערבי טפל (רמב״ם בפי׳ המשנה פ״ב דכלים) ג [ח] ובלע״ז (ג) גריד״א (ריב״ש) לפי שמדבק השיער וחוזר ומסתבך ולא באהל לפי שמסבך השיער [ט] ולא בכל דברים המסבכים השיער :

הגה וכל זה לכתחלה ד אבל אם חפפה בנתר ויוצא בו ודאה בעלמה שאין נערות שלה קשורים ומסובכין (ד) שרי (מהרי״ק שורש קל״ט) ואפה בזמן הזה הרופאים שלא תחוף הראש במים רק ביין [י] יש לבהו׳ הרופאים אם היין (ג) מסבך השערות ואם אומרים שאינו מסבך יש לסמוך עליהן ואם אין הרופאים בקיאין בדבר ה יש להחמיר (ה) לנסות לעצמה תחילה אם היין אינו מסבך השערות (גם זה שם) :

ג ו [יא] ח חפיפה צריכה להיות לכתחלה (ה) סמוך לטבילתה [יב] *) ט והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך ואז תטבול [יג] י וכן מנהג כשר שאף על פי שחפפה ז תשא עמה מסרק לבית (ו) הטבילה ותסרוק שם :

הגה [יד] ובשעת הדחק (ו) ד׳ שצריכה לחוף (ז) ביום [טו] או שא״א לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה יכולה לעשות (בית יוסף בשם הפוסקים ובשם הרמב״ם פ״ב דמקואות) ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כראוי :

ד [טז] יא חל טבילתה במוצאי שבת שא״א לחוף מבעוד יום תחוף בליל טבילתה :

הגה ט ומ״מ (ח) (ד) מנהג יפה הוא שתרחץ היטב בערב שבת ובמוצ״ש תחזור ותחוף (ז) ותסרוק מעט (טור) :

י גם תזהר כו'. קאי אכל מקום שהחפיפה מרוחקת מהטבילה יום או יומים: יא ובשעת טבילה תעיין כו'. המחבר אזיל לשיטתו בב"י אבל לי נ"ל דגם הטור מודה דתעיין ותבדוק בשעת טבילה אלא דס"ל דכיון דהחפיפה מרוחקת מהטבילה תעיין ותבדוק גם בשעת חפיפה דאין להפרידם זה מזה ואפ"ה ס"ל להטור דיש ליזהר בימים שבין החפיפה ועיון הראשון לטבילה שלא ידבק בה שום דבר גם מגיעת תבשיל דשמא לא תעיין עוד בשעת טבילה שתסמוך על עיון הראשון וכן הרשב"א והר"ן שכתבו דוקא בשחזרה ועיינה בשעת טביל' כו' משמע דה"ק שעיינה בשעת חפיפה וחזרה ועיינה בשעת טבילתה כו' וקמשמע ממ"ש הרשב"א ולא עוד אלא אפילו היכא דעיינה קודם טבילה ונתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה כ"ש זו שיש כמה עונות בין החפיפה לטבילתה ושנתעסקה בכמה תבשילים ומיני אכילה שלא עלתה לה טבילה אא"כ עיינה בשעת טבילה ממש עכ"ל ומביאו ב"י וע"כ בעיינה בשעת חפיפה סוא דהא"כ פשיטא דלא עלתה לה טבילה דתיפוק ליה משום שלא עיינה כלל כדלקמן סעיף ח' ומאי פסקא אלא ודאי סתמא דמלתא בשעת חפיפה כמי עיינה ודוק וא"כ לכ"ע ...

מודים כאן דמהני חפיפה דע"ש לצרף לכך חפיפה ... (ח) תחוף ביום. גם בזה צריכה להיות ... שמזכרים בסעיף שאחר זה בימים שבין החפיפה ... סוא אלא דדקך הנשים שטובלות בליל שבת ...

ה יג נזדמנה לה טבילה (ה) בליל שבת (ח) תחוף ביום:

ו [יז] יג חל ליל טבילתה במוצאי שבת והוא יום טוב שאי אפשר לחוף אז תחוף בערב שבת (ט) וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום חמישי וששי וחל ליל טבילתה בליל שבת תחוף ביום רביעי בשבת יד ותקשור שערותיה כדי שלא יתבלבלו:

הגה (י) ו גם (ט) תזהר בימים שבין החפיפה לטבילה מכל טנופת ושלא ידבק בה שום דבר גם מנגיעת תבשילין או מתינוקות לבניה הקטנים תיזהר אם אפשר לה ליזהר אם הם דברים הנדבקים (טור וכן כתב הב"י בשם הרא"ש וסמ"ג וסה"ת) [יח] ואם אי אפשר לה ליזהר כגון שאין לה מי שיעשה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה אין לחוש ומ"מ תרחוץ ידיה כל פעם שלא תבא לידי חציצה: יא [יט] טו ובשעת טבילה (י) תעיין ותבדוק היטב כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דבר חוצץ (יא) [כ] טז ותדיח יב בית הסתרים במים חמים שהוחמו [כא] יז ואפילו ביום טוב יח וכן תחצוץ שיניה בטוב בשעת הטבילה שלא ישאר פירורין ולא בשר ולא עצם. (וע"ל סימן קנ"ז אם לא חל טבילתה במוצ"ש אם תוכל לטבול במוצ"ש):

ז יט במקום שיראות לטבול בלילה אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת דתרי קולי בהדדי לא מקילינן קולא דסרך בתה וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה:

ח [כב] כ בימי חול (וכל שכן בי"ט) אם חפפה ועיינה עצמה היום וטבלה בליל יום אחר עלתה לה טבילה בדיעבד אע"פ שלא היו חפיפה כא ובדיקה סמוך לטבילה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה בגופה יג ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשור לא עלתה לה טבילה ואין צ"ל אם חפפה במקום שיער ולא עיינה בשאר גופה שלא עלתה לה טבילה כב שעיון הגוף הוא דבר תורה:

ט [כג] כג בד"א בשאר כל הגוף אבל בבית הסתרים (יא) כיון שאין צריכים לביאת מים אם לא עיינה אותם קודם לכן ואחר כך עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר עלתה לה טבילה:

י [כד] כד חפפה ועיינה וטבלה ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ יד כה אם בתוך (יב) עונה שחפפה

(יא) כיון שאין צריכי' לביאת מים. קשה ... מים וכ"ש בסעיף י"ב דהקילו בבית הסתרים ... ונראה דכיון שהוא נסתר אין הדך לבוא שם ...

וכתב אבל אין דמידי דמוכח כגון בחסיא דסעיף י"ב: (יב) אבל אם לא חפפה קודם טבילה כו'. כן כתב הטור רבים מקשים דהא אפילו נמצא כלל דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה כשלא חפפה תחילה כמ"ש סעיף ח' ונ"ל לתרץ דה' חלוקות יש בזה דאם תוך העונה שחפפה טבלה אין צריך טבילה אחרת ואם יש עונה צריכה טבילה אחרת אא"כ נתעסקה אח"כ והיינו בענין כל פנים אין בין חפיפה לטבילה אלא עונה אחת אבל אם יש ביניהם הרבה כגון שחפפה בע"ש וטבלה מוצ"ש דחפיפה זו לא מיקרי קודם טבילה כלל אלא רחוק ממנה או לא מהני נתעסקה אח"כ וע"כ כתב בזה לא הפפה קודם טבילה ר"ל אלא רחוק ממנה הרבה כנ"ל:

ר (א) עוכרתן ברגליה. נ"ע דבא"ח סימן ע"ד פסק בש"ע שהנשים יכולות להתפלל כשהן לבושות חלוק אע"פ שאין מפסיקות למטה מהלב והם דברי א"ח שמביא ב"י שם ולמה הצריך כאן עכירת המים ובסמוך יתבאר דאפי' מים צלולים הוא כלבישת החלוק: (ב) עד אחר הטבילה. טעמייהו דכיון דבטבילה גר אין שייך שיברך קודם הטבילה דעדיין עובד כוכבים הוא לא חילקו ...

בהשגות ומחלוקתם תלוי בגירסא ויש להחמיר ... לאו כו'. פי' אפילו עיינה סמוך לטבילה ... לטבילה צריכה טבילה אחרת וכן משמע מדברי ... אי בעי עיוני סמוך לטבילה אפי' לא הפפה סמוך ...

שחפפה טבלה אינה צריכה טבילה אחרת טו ואם לאו צריכה טבילה אחרת:

הגה [כה] אף על פי שהיתה החפיפה סמוך לטבילה כגון שחפפה ביום סמוך לערב וטבלה בתחילת הלילה הואיל והיה בשתי עונות (ב"י בשם הרמב"ם): (ו) טו ולהרמב"ם בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה (וכן דעת רבינו ירוחם):

יא טז [כו] כו במה דברים אמורים בשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת שאני (יג) תולה אותו במין שנתעסקה בו (יב) יז (יד) כח אבל אם לא חפפה קודם טבילה אין תולין בו אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה: יב [כז] כט בד"א בשאר כל הגוף אבל בית הסתרים יח אם לא (טו) עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ ואחר כך נמצא בהם מאותו המין יט תולין להקל: יג [כח] ל חפפה קודם טבילה ובין חפיפה לטבילה [כט] נתעסקה בדברים החוצצין כ או שנתנה לבנה (טז) תבשיל [ל] לא הראוי לידבק בה [לא] לא עלתה לה טבילה לב אפילו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה וצריכה טבילה אחרת:

הגה מיהו אם בדקה עצמה קודם טבילה ורואה שלא נדבק בה שום דבר היתה צריכה טבילה אחרת (הגהות ש"ד ומרדכי וכ"י בשם הרשב"א) כא אבל מותרת ללבוש (יז) בגדיה בין חפיפה לטבילה ולא הקפיד תינוק אלא (ב"י בשם הרמב"ם וע"ל סימן קצ"ח):

ר אימתי תעשה ברכת הטבילה. ובו סעיף אחד:

א [א] א כשפושטת מלבושיה [ב] כשעומדת בחלוקה תברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה ותפשוט חלוקה ותטבול ואם לא ברכה אז [ג] ב תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים ג ואם הם צלולים (א) עוכרתן ברגליה ומברכת:

הגה [ד] ויש אומרים שלא תברך (ב) עד (א) אחר הטבילה (טור בשם בעל הלכות גדולות והוא בס"ג דף פ"ס ...

יז אבל אם לא כו'. כדי נסבה דהכא נתבאר בסעיף ח' דאם לא חפפה לא עלתה לה טבילה אפילו לא נמצא עליה דבר חוצץ אלא היידי דהיכא נקיט לה. פירשה. והב"ח כתב דמיירי בחפפה ראשה אבל לא כל גופה דבגופה ליכא אלא מנהג בעלמא כדלעיל סק"ב ואם טבלה בדיעבד עלתה לה טבילה אבל נמצא עליה דבר חוצץ אפילו דיעבד לא עלתה לה טבילה אע"פ שנתעסקה באותו המין וכן מחלקין התוס' והאגודה שם בשם ר"ת דהך דחולין מיירי בשאר מקומות שבגוף שלא חפפה אותן וקתני התם נמצא עליה דבר חוצץ הא לאו הכי עלתה לה טבילה ומה שכתב הר"ן ז"ל משמע שדרכן היה לבטוף בחמין וכן נ"ל דאמרינן אם סמוך לחפיפה טבלה א"צ לחוף ולטבול ואם היתה דלא עבדי חפיפה אלא במקום שער אמאי לא חיישינן שמא לא עיינה יפה בשאר מקומות הגוף כי היכי דחיישינן בשלא היתה סמוך לטבילה (דלענין עיון) כל שאר מקומות שבגוף דא ודא אחת היא אלא דהכן היה להסתפק כל גופן בחמין עכ"ל ומביאו ב"י ר"ס זה קאי אנמצא עליה דבר חוצץ אבל בשלא נמצא עליה דבר חוצץ יש לחלק בין הראש לשאר מקומות שבגוף דאע"ג שלא חפפה אותן כיון שעיינה אותן עלתה לה טבילה בדיעבד: יח אם לא עיינה. וכ"ש אם לא חפפה: יט תולין להקל. ע"ל סימן קנ"ה ס"ק ל"ג כתבתי דהרוקה חולק: כ או שנתנה לבנה תבשיל כו'. והיכא דהיה ביד בנה תבשיל א"כ היה מגולך בכיעו ולקחה בגם על ידיה ערומה ואחר כך טבלה ולא עיינה נפקא לא עלתה לה טבילה דדמי לנתנה תבשיל לבנה. ב"ח: כא אבל מותרת ללבוש כו'. דלא דמי לנתנה תבשיל שאין רגילות להיות על הבגדים דבר לה לידבק בגוף כהסם. שם:

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

ר א מכסית עצמה בבגדה כו׳. ועכשיו נהגו שלא לכסות עצמה כלל ולברך וקרא עליהם יתגר הדרישה דאפי׳ חיבוק זרועותיה לא מהני אלא להפסיק שלא יהא לבו רואה את הערוה אבל באשה לא צריך לבו רואה את הערוה כמ״ש הא״ח ח״ל נראה שהנשים יכולות לברך ולהתפלל כשהן לבושות בחלוק

ועגבותיה כאילו היה עליה לבוש מלפנים ומאחריה ואין בה משום גילוי ערוה כמו שהוכחנו לעיל לא תכפת לן בלבה רואה ערותה אבל מ״מ ע״ל סיוגי טוז׳ תעשה בחבוק ידים להפסיק בין גבה לערותה והיא בתוך המים ילאה ידי חובתה לד״ס ואע״ג שרמ״א כתב כאן שנוהגים לכסות בבגדה או בחלוקה אפשר שבימיו נהגו כן אבל עכשיו לא נהגו כן כמו שהעיד בעל הדרישה אלא שכתב שלא יפה הם עושים וגם אנו שמענו שהנשים אין נזהרין אפי׳ בחיבוק ידים בהפסק בין גב לערוה ומראה שגם זה אליבא דהלכתא אלא שלכתחלה יש לעשות חבוק ידים כמו שאמרנו דאין פקפוק על זה כנלע״ד :

רא א במי מקוה כו׳. היינו מי גשמים שנקוו בגומא ואע״פ שאינן מים חיים שאין צריך מים חיים אלא לזב (דכתיב ביה מים חיים) ולא לנדה ולזבה. טור ופוסקים. אבל הבארות שנובעים הם מעיין גמור (לכל דבר) כמ״ש מהרי״ק והב״י בשם ת״ה ובתשובת הרמב״ן סימן רל״ה ע״ש : ב או מעיין כו׳. כתב ב״י משמע שאם המים מושכים כגון מעיין שהוא זוחל ואין בשום מקום ממנו מ׳ סאה אבל כשהולך כל המים שמתחלה ועד סוף הם מ׳ סאה טובלין בכל מקום ממנו שגוף שנטבל מתכסה בו בין אדם בין כלי עכ״ל והביא ראיות ומביאו ד״מ ופשוט הוא : ג מ׳ סאה כו׳. אבל אם חסר כל שהוא פסול. ב״י. ופשוט הוא ואפי׳ גופה קטן שמתכסה בפחות ממ׳ סאה אין טבילה עולה בו עד שיהא מ׳ סאה. טור ופוסקים : ד ואינו גבוה כ״כ כו׳. ע״ל סימן קנ״ח סעיף ל״ו ל״ז ולקמן סעיף ס״ו : ה כשר. כשיש בין הכל מ׳ סאה: ו מ״ד אלף וקי״ח אצבעות כו׳. כ״כ בב״ה ובב״י כתב מ״ח אלף ותע״ב אצבעו׳ והחשבון הכוה מכוון באמה בת ו׳ טפחים שהוא כ״ד אצבעו׳ על כ״ד אצבעות הוא תקע״ו אצבעות וברום ג׳ אמות היינו ע״ב אצבעות ע״ב פעמים תקע״ו עולה מ״ח אלף תע״ב וכאן כ׳ דבריו ע״פ מ״ש הרשב״א דבעינן אמה מוחקת שהיא יתירה על העצבה חצי אצבע שאמה על

רא (א) או מעיין כו׳. היינו לאדם אבל לכלים מטהר מעיין בכל שהוא לדברי הכל כמ״ש הטור: [(א)] ואפי׳ עלו עליה כל מימות כו׳. אם ל׳ הרמב״ם ובטור כתוב או עלו כו׳ וצריך ליישב דס״ק ל״מ אם רחצה במרחץ ובידים רחצה עצמה בכל גופה אלא אפילו עלו עליה דבך שפיכה דזה מועיל לענין ט׳ קבין המייכים לתפלה סכה

הלכות מקואות

רא דיני המקוה ומימיו. ובו ע״ה סעיפים :

א [(א)] א אין האשה עולה מטומאתה ברחיצה במרחץ [ב] [(א)] ואפילו עלו עליה כל מימות שבעולם עדיין היא בטומאתה וחייבים עליה כרת ב עד שתטבול כל גופה [ג] בבת אחת א [ד] במי (ה) מקוה (א) ב [ה] או מעיין [ו] ג שיש בהם ג מ׳ סאה (א) [ז] ושיעורה אמה על אמה על רום שלש אמות [ח] במרובע (ג) [ט] ד באמה בת ששה טפחי׳ [י] וחצי אצבע [יא] ה ואם הוא רחב יותר ד ואינו גבוה כל כך ה כשר אם יכולה להתכסות כל גופה בהן בבת אחת ו וצריך שיעלה בתשבורת ו (ב) מ״ד אלף וקי״ח אצבעות בגודל ועוד חצי אצבע

ביאור הגר״א

באר היטב

פתחי תשובה

באר הגולה

כנסת הגדו״ה

ברכי יוסף

גליון מהרש״א

מראה כהן

עצי לבונה

(ד"ע בב"ק) [יב] וצריך שיהיה החריץ שבו המים (ג) גדול יותר משיעור זה כדי שכשתכנס הטובלת ויפחתו המים ישארו שם מ' סאה (תוס' פ' ערבי פסחים):

ב [יג] ז מי מעיין מטהרין ז [יד] ח אף בזוחלין (פירוש זוחלין נמשכים והולכים ואינן מכונסים) מי גשמים אין מטהרין אלא (ב) ח (ג) באשבורן (פירוש מקום עמוק שמתכנסים בו המים ונקרא אשבורן) [טו] (אבל על ידי זחילה פסולין מן התורה (ב"י בשם מהרי"ק שורש קס"ו ות"ה סימן רנ"ד) ט אם היה לחוד בלא מעיין) [טז] ט היו הזוחלין מן המעיין י (ד) מתערבים עם הנוטפי' שהם מי גשמים יא הרי (ד) הכל כמעיין לכל דבר (ג) ואם רבו הנוטפים על הזוחלין וכן אם רבו מי גשמים על מי הנהר אינם מטהרים בזוחלין אלא באשבורן [יז] י לפיכך צריך להקיף מפין (פי' כעין מחיצה) וביוצא בו באותו הנהר המעורב יב עד (ה) שיקוו המים ויטבול בהם:

ביאור הגר"א

באר היטב

פתחי תשובה

גליון מהרש"א

מראה כהן

ג יא ארבעים סאה שאמרו צריך שלא יהיו שאובים שאם הם שאובים פסולים

הגה [כא] והא כל המקוה היה שאובין (ז) פסול מן התורה וספיקא להחמירא אבל אם רוב המקוה כשר והמיעוט הוא שאובין אינו אלא מדרבנן וספיקא לקולא (טור בשם הרא"ש ור"ש והרבה פוסקים):

ד [כב] יב מקוה שהיא של עובד כוכבי' [כג] ומקבל ממנו שכר אין להאמין לעובד כוכבים עליו טז יג אא"כ יז יש (המ"ד) (ה) במקוה כ"א סאה:

ה [כז] יד כל הימים יש להם דין מעיין לטהר בזוחלין (ו) הילכך טו גל שנתלש מהם ב ובו מ' סאה ונפל על האדם או על (י) הכלים עלתה להם טבילה

כנסת הגדולה

ברכי יוסף

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

באר היטב

פתחי תשובה

גליון מהרש"א

מראה כהן

אבל אם הטביל בגל (ז) כשהוא באויר קודם שיפול על הארץ אע"פ שיש בו מ' סאה [כח] או שזרק כלים באמצעית הגל שהוא עשוי כביפה לא עלתה להם טבילה:

ו (ח) כא [כט] צריך שלא יהיו מ' סאה (ז) של (יא) מקוה בתוך הכלי (ח) שאין טובלים בכלים:

ז [ל] (ט) הלוקח כלי גדול (י) כגון חבית גדולה או עריבה גדולה כב ונקבו (ט) כג (יא) נקב (יב) המטהר: [לא] וקבעו בארץ

ועשהו מקוה כד ה"ז כשר כה וכן אם פקק הנקב (י) כה בסיד (יג) ובבנין אינו פוסל והמים הנקוים בתוכו מקוה כשר סתמו בסיד (יא) או בנפסית עדיין הוא פוסל את המקוה עד שיקבענו בארץ או יבנה [לב] ואם (יב) הוליכו על גבי הארץ וע"ג הסיד ומירח בטיט (יג) מן הצדדין ה"ז (יד) כשר: הגה [לג] מותר לטבול על הגג ובלבד שלא יהיה תוך כלי או אבן אחת [לד] שחקקו ולבסוף קבעו אבל הבור מאבנים הרבה לא מקרי כלי (תשובת הרשב"א סימן ת"ח):

ח (יד) בו [לה] מעין שמקלח לתוך כלי פסול לטבול בין במים שבתוך הכלי (טו) בין (°) לאחר (טו) (יג) שיצאו מהכלי כז ואם המעין בוקע (טז) על שפת הכלי (טז) ולתוכו תוך הכלי אסור לטבול וחוצה לו מותר אפילו אם המים שבתוכו מרובין:

ט [לו] כח כלי טמא שנתן בתוכו כלים אחרים והטביל הכל עלתה להם טבילה אף על פי שפי הכלי צר ביותר (יז) שהרי המים (יז) נכנסים לו ומתוך שעלתה טבילה לכלי הגדול עלתה טבילה לכלים שבתוכו (יח) כט [לז] ואם הטהו על (יח) צדו והטביל לא עלתה להם טבילה עד שיהיה פיו

פיו רחב כשפיפרת הנאד ובן אם היה הכלי טהור ונתן לתוכו כלים טמאים והטבילן לא עלתה להם טבילה עד שיהיה פיו רחב כשפיפרת הנאד:

הגה [לח] ומותר לטבול כלים בהן הוא בפק דכיון דאינו מחזיק מים עדיף טפי מניקב כשפופרת הנאד (בית יוסף בשם מבנה ופירש ר"ש פ"ו דמקואות ורמב"ם פ"ו):

י מעיין שהמשיכו (יט) לבריכה מים שהם נקוים ועומדים (כ) כבר יש לה דין (יט) מעיין ואם הפסיק ראש הקילוח הוי לו (יד) להיות לה לא דין (כ) מקוה ואם חזר והמשיך קילוח המעיין לתוכה (כא) [לט] (כט) חזרה לדין מעיין:

יא (מ) מקוה מים שאובים שהמשיכו עליו מי מעיין אפילו מי המעיין מועטים המועטים של מעיין מטהרין את השאובים המרובין בין קדמו מי מעיין לשאובים בין קדמו שאובים למעיין:

הגה כמו שיתבאר למטה (כב) לב [מא] ומכל מקום אין לטבול בו לג רק (כג) באשבורן דלא עדיף מנהרות שרבו הנוטפים על הזוחלין (מהרי"ק):

יב לד מעיין שהעבירו (כג) לה על גבי אחורי כלים והמשיכו למקום אחר לו (כג) חזר להיות

לו דין מקוה לז ובלבד שלא יטבול על (כד) אחורי כלים ממש:

יג [מב] מעיין שיורד מהחר טיפין טיפין בהפסק יש לו דין מקוה אא"כ יורד בקילוח בלא הפסק:

יד נוטפין שעשאן זוחלין לח כגון שסמך (כד) למקום המנטף טבלא של חרס חלקה והרי המים זוחלים ויורדים עליה הרי הם (כה) כשרים וכל דבר שמקבל טומאה ואפי' מדברי סופרי' אין מזחילין בו וזוחלין שקלחן (כה) בעלי (כו) אגוז לט כשרים:

טו [מג] מקוה שיש בו ארבעים (טו) סאה מ [מד] (כו) ומעיין כל שהוא יכול לשאוב כל מה שירצה ליתן לתוכה (כו) מא והם כשרים מב אע"פ שהם (כח) רבים על המים שהיו בתוכה תחלה. (ואין חילוק בין קדם המעיין לשאובין או לא כמו שנתבאר מג [מה] ועי"ל סעיף מ' דים (כט) הולכין) (ב"י בשם תשובת רמב"ן סימן רל"ח) [מו] אבל כל זמן שאין במקוה מ' סאה [מז] אפילו אם אינו חסר אלא כל שהוא אם נפלו לתוכו מד ג' לוגים מים שאובים פסלוהו לא שנא שאבן בכלי (כז) מה לא שנא מו סוחט (ל) כסותו והגביהו והמים שבה נופלין ממקומות הרבה (רמב"ם פ"ה) וכן המערה (°) מהצרצור ומטיל ממקומות

הרבה לתוכו [מח] או שזרקם יח בחפניו ואפי' נפלו בו יט משני כלים או משלשה **מז** מזה מעט ומזה מעט (לח) מצטרפין [מט] ס במה דברים אמורים שמתחיל [נ] מכלי הב' עד שלא פסק מהכלי ראשון (מז) אבל אם פסק הראשון קודם שהתחיל השני אין מצטרפין ואם התחיל הב' עד שלא פסק (הראשון) [נא] (°) דוקא משלשה כלים **מח** סא אבל (לג) מד' אין מצטרפין מט [נב] סב בד"א שמארבעה אין מצטרפין שלא היה דעתו מתחלה ליתן כל השלשה לוגין אבל אם מתחלה היה דעתו ליתן כל השלשה לוגין אפילו אם לא נתן אלא מעט מעט מכמה כלים עד שהשלים לג' לוגין פסול:

הגה (כח) [נג] ואם העביר ג' לוגין בידיו נ ע"ג (לג) קרקע **נא** או שנתזו מרגלי בהמה כשר (טור) וי"א דרגלי הבהמה כדין רגל אדם ובשניהן אינו כשר אלא בהעביר על גב קרקע דהוי כהמשכה אבל לא בנתזו (ר"ש פ"ב דמקואות ורמב"ם פ"ה) ועיין לקמן בסימן זה סעיף ל"ט:

טז סג הספוג שבלועין בו ג' לוגין וכשנפל למקוה נתערבו המים הבלועים עם מי המקוה [נד] וכן דלי שפיו צר ובו ג' לוגין מים שאובין ונפל למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא נתערבו עם מי המקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו ונתערבו כולם עם מי המקוה:

יז סד מים שאובים **נב** שהיו (לד) בצד המקוה אע"פ שהמים נוגעים במי המקוה לא פסלוהו:

יח מה שתי בריכות זו למעלה מזו וכותל ביניהן ואחת מהן **נג** מלאה מים כשרים (°) והבירת' מלאה שאובין ונקב ביניהם (כט) אם יש כנגד (לה) הנקב שלשה לוגין מים שאובין נפסלה כמה יהא בנקב ויהיה בו שלשה לוגין **נד א** (°) משלש מאות ועשרים לבריכה:

יט מו ב' מקואות שאין בשום אחת מהן מ' סאה ונפל לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו ב' המקואו' הרי אלו כשרי' מפני שלא נקרא על א' מהם שם פיסול אבל מקוה שאין בו מ' סאה שנפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובין ואח"כ נחלק לשני' וריבה מים כשרים על כל אחת מהם (ל) הרי אלו פסולין:

כ מז בור שהוא מלא מים שאובי' (לא) **נה** (°) והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו לעולם הוא (לו) בפיסולו **נו** עד שיתחשב (לב) שלא (לז) נשארו מהשאובים שהיו בבור שלשה לוגין:

כא מח מקוה שנפל לתוכו מים שאובים ונפסל ואחר

כך ריבה עליו מים כשרים עד שנמצאו הכשרים מ' סאה הרי הוא בפיסולו עד שיצאו כל המים שהיו בתוכו ויפחתו השאובים פחות מג' לוגין וכן אם עשה מקוה שיש בו ארבעים סאה מים כשרים ועירבו עם המקוה הזה הפסול טהרו אלו את אלו. (וה"ה במעיין כל שהוא שהמשיך אלו השאובין נטהרו כמו שנתבאר לעיל):

כב נז [נה] היה (לח) המקוה חסר ג' לוגין ונפלו לו ג' לוגין מים שאובים לעולם הוא בפיסולו [נו] עד שירבו עליו מי גשמים או שישטפו עליו מים כשרי' עד כדי שנשער שנפלו עליו(°) כמלואו הראשון ועוד שהמים הבאים עליו דוחין את המים שבתוכו ומוציאין אותן נח היה המקוה פחות ואפי' קורטוב ונפלו עליו מים שאובין פחות מג' לוגין והשלימוהו נט לא (לט) פסלוהו ולא הכשירוהו כיצד הרי הוא בפיסולו עד שירדו עליו מי גשמים או שישטפו כשיעור המים שהיה חסר נפלו עליו מי גשמים כשיעורן הרי זה כשר היה חסר אפי' קורטוב ונפלו לתוכו שלשה לוגין מים פסלוהו והרי הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד:

הגה [נז] ודוקא בג' לוגין שאובין מכשירין בהשקה גוונא אבל אם היתה כולה שאובה אפי' נתן עליה עד שיצאו כדי מילואה ועוד לא מהני אלא מחשבין המים היוצאין לפי ערך הכשרים והפסולים (ב"י בשם הראב"ד):

כג [נח] אין ג' לוגין פוסלין אלא אם כן יהיו של מים ומראיהן מראה מים לפיכך ג' לוגין מים שנפל לתוכן ס יין (לג) והרי (מ) מראיהן מראה יין שנפלו למקוה לא פסלוהו וכן שלשה לוגין חסרים כל שהוא שנפל לתוכן מעט חלב והשלימוהו לג' לוגין ונפלו למקוה חסר לא פסלוהו:

כד (לד) מי כבשים ומי שלקות ותמד שלא החמיץ וכן מי (מא) צבע פוסלין המקוה בג' לוגין אבל כל שאר המשקין ומי פירות ומורייס ותמד משהחמיץ סא אין פוסלין מקוה החסר בג' לוגין וגם אין משלימין אותו להכשירו שאם היה בו סב (מב) ל"ט סאין ונפל לתוכו סאה אחת מאלו אין משלימין אותו אבל אם יש בו מ' סאה ונפל לתוכו סאה אחת מאלו ונטל מתוכן סאה אחרת כשר אפי' עשה כן עד (יז) י"ט פעמים סג [נט] אבל במים שאובים שנפלו סאה למ' סאה כשרים ונטל מתוכן סאה אחרת ונפל לתוכן סאה מים כשרים אפילו עשה כן (יח) עד עולם (מג) כשר:

כה (לה) [ס] מי צבע יש להם דין מים לפסול את המקוה החסר בג' לוגין אע"פ שמשונים מראיהן ממראה המים (לו) [סא] אבל המקוה השלם אע"פ שנפלו בו מי צבע ושינו (מד) מראיו סד לא נפסל וכן אם הדיח בו כלים ונשתנה מראיו או ששרה בו סמנים או אוכלין ונשתנה מראיו לא נפסל (ראב"ד ורשב"א) סה (יט) אבל אם

נפל לתוכו (מה) יין (לז) או מוהל (פי' המים היוצאים מהזיתים בתחלת טעינת הזיתים ויש כהן למזוחי סמן) ושינו מראיו סו מכמות שהיה נפסל כיצד יעשה (לח) אם הוא חסר ימתין לו עד שירדו גשמים ויתמלא ויחזרו מראיו למראה מים ואם יש בו מ' סאה שאינו נפסל עוד בשאיבה ימלא בכתף ויתן לתוכו עד שיחזרו מראיו למראה המים:

כו היו בו מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנה מראיו של חציו סז אם (מו) אין בו מראה מים מ' סאה הרי זה לא יטבול בו:

כז מקוה שנשתנו מראה מימיו מחמת עצמו ולא נפל בו דבר הרי זה כשר:

כח אין שינוי מראה פוסל אלא במי גשמים שנעשו מקוה (כ) אבל מעיין אינו נפסל בשינוי מראה (רמב"ם ורשב"א בשער המים) ולא עוד אלא אפילו המקוה שנפסל אם המשיך אליו מי מעיין המעיין מטהר אותו אפילו לא חזרו למראיהן (לשון רשב"א שם):

כט [סב] נפלו לו שלשה לוגין יין כאילו לא נפל (ומותר לטבול) בין במקום היין בין במקום המים (לט) היה שאוב (°) והשיקו השיק במקום היין זה וזה לא טיהר השיק במקום המים מקום המים טהר מקום היין לא טהר:

הגה מקוה חסר שנפל שם יין ונשתנה מראהו ונפל שם ג' לוגין מים (מז) שאובין סח אין פוסלין וכשחזר סט והשלים המקוה במים כשרים וחזרה למראה מים כשרה (ב"י בשם התוספתא בשם הראב"ד):

ל אין שאיבה פוסלת אלא במים ע אבל (מח) השלג והברד והכפור והמלח והטיט שהוא עב קצת אפי' יש בו רכות שיכולין להריקו מכלי אל כלי אין שאיבה פוסלת בהן שאם שאב מאלו למקוה החסר לא פסלוהו עא (כא) ולא עוד אלא (מט) אפילו עשה כל המקוה משלג או כפור או ברד שהביאו [סג] בכלי ועשה מהן מקוה (כב) כשר:

הגה [סד] וכשמשער שיעור המקוה בשלג (מז) עב (נ) ימעך אלו תחלה (ב"י בשם הראב"ד והרא"ש וכ"כ הרמב"ם) ולא מותר לטבול בו כמות שהוא (מרדכי ס"פ במה טומנין בשם ר' שמריה) [סה] ויש מחמירין לטבול בכל אלא עד שנימוחו ונעשו מים (שם במרדכי בשם הר"ב שמחה והר"א מביהם) וטוב להחמיר לכתחלה (ב"י ועיין בא"ח סימן ק"ס):

לא מקוה שאוב (°) עג (נא) שהגליד טהור משום מים שאובים נימוחו עד כשר להקוות:

לב מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו אם המים צפים ע"ג הטיט יכולין לטבול אפילו בטיט אין המים צפים על גבי הטיט אין טובלין במקום הטיט אבל במים טובלין אפי' אין בו מ' סאה אלא ע"י הטיט:

לג כל שתחלת בריתו מן המים כגון יבחושים אדומים מטבילין בו ומטבילין בעינו של דג גדול שנימוק שומן עינו בחורו:

לד אין הכלי חשוב לפסול המים שבו משום שאיבה אלא אם כן הוא ראוי לקבל קודם שיקבענו (מא) עה [סו] ושיתמלא (נג) לדעת ואז פוסל [סז] בין

אם הוא (מב) עח כלי גדול עט המחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש בין אם הוא כלי קטן ביותר ואפי' הם כלי (נג) גללים כלי אבנים כלי אדמה:

לה פ המניח טבלא תחת הצנור אצל המקוה כדי שיפלו ממנה המים למקוה אם פא יש לה ד' שפות שראויה לקבל המים פוסלת ואם לאו אינה פוסלת זקפה על צדה לידוח אפ"יש לה שפות אינה פוסלת כיון שאינה עומדת בענין שראויה לקבל פב וכגון שהמים ראוים לבא למקוה זולתה. עז אבל אם אין המים ראוים לבא למקוה זולתה אפי' זקפה על צדה (מג) או כפאה על פיה (יד) פוסלת:

לו פג צינור שאין לו ד' שפות אינו חשוב כלי וראוי להביא על ידו מים למקוה עז ואם חקק בו טמא א' קטנה קודם שקבעו (מד) אם היא של (כה) עץ אפילו אין הגומא מחזקת אלא כל שהוא נעשה כולה על ידה כלי וכל המים שעוברין עליו חשובין שאובים ואם הוא של חרש פד אין החקיקה פוסלתו אלא אם כן היא מחזקת רביעית ואם נפלו צרורות או עפר בגומא פה אינו חשוב סתימה לבטלו מתורת קבלה אלא אם כן יהיו מהודקים לתוכה. עח פו סילון שהוא צר מכאן ומכאן עט ורחב באמצע אינו חשוב קבלה לפסול בו המקוה:

הגה ולכן מותר לעשות מקוואות ע"י (כג) לגורות וסלונות של עץ שמביאין מים מן הנהר או במר מעיין אל המקוה (מרדכי דקדושין בשם הר"ר שמריה ור"ן ה"ל ותשובת רא"ש וכן הוא דעת הטור והמב"ס) או לינורות של הגגות (מהרי"ק שורש ל"ד) ולא חיישינן שמא נעשה בהן גומא מכח לחלוחית ומקבלים [טו"ז] דלא מיקרו קבלה אף אם היה בהן גומא (כד) הואיל ולא עשאו אדם בכונה (שם טעמא דהר"ש) פ ואם המים באים אל המקוה על ידי כלים הקבועים בגלגל והם נקובים בדרך שלא מקרי כלי מותר לטבול בהן אם יש מ' סאה במקוה (מרדכי הלכות נדה בשם רוקח) אבל אם אין בה מ' סאה אין לטבול שם (כה) דלא מקרי (מו) חבור לנהר ע"י זה ועי' בא"ח סי' קנ"ט (ב"י כ"ש זה ולא כרוקח):

לז פז רעפים שמכסין בהן הגגות אף על פי שיש בהן גומות וחקקים אינן פוסלין המקוה לפי שלא נעשו לקבל בהם:

לח פח המניח (ח) שק או קופה תחת הצנור (מה) פא אין המים הנמשכין מהן פוסלין את המקוה:

לט [סט] פט זה שאמרו שכל שאינו עשוי לקבל את המים אינו פוסל את המקוה לא אמרו אלא כשנפלו מתוכן למקוה מעצמן אבל אם נתנם אדם למקוה הרי זה פוסל שכל על ידי אדם אפילו זילף בידיו וברגליו ואפי' עובר במים ונזדלפו מאליהם ברגליו למקוה פסלוהו. בד"א כשנזדלפו ברגליו אבל אם היה רוכב על גבי בהמה ונזדלפו מים ברגלי הבהמה לא פסלוהו אע"פ שע"י בהמה שהוא רוכב עליה נזדלפו אין זה כמזלף ברגליו (מו) פב (וכבר נתבאר דיש חולקין ועיין לעיל סעיף ט"ו):

מ [ע] צ כלי שניקב בשוליו פג (כו) אפילו כל שהוא אינו חשוב כלי לפסול המקוה

(מב) כלי גדול. פירוש שלענין קבלת טומאה בפריסה והוא פשוט: (מב) כלי גדול... ילא בזה מתורת כלי וכן בקטן מ"מ כאן פסול לענין שאובין: (מג) או כפאה על פיה פוסלת. כמו כתוב אפילו אין לה שפה כלל פוסלת כיון שמקבלת טומאה פירוש ובענין שתסיר שוויות המקוה על ידי טהרה ודוקא בממשיך ממי גשמים אבל בממשיך ממעיין או מקוה מבואר לקמן דלא פסול אלא בכלי שיש לו בית קיבול עיין בסעיף מ"ח שכתב כן לחד דעה. וקשה שכיון שאין לה שפה הוה פשוטי כלי עץ ואינו מקבל טומאה ותירץ ב"י דמדרבנן מקבל טומאה ורבים מתרלים דמיירי בכלי עץ שייחדו כך לאיזה תשמיש. ובזה מתורץ מ"ש בסעיף ל"ו דמותר לעשות מקוה ע"י ליגורות כו' ולפירוש ב"י קשה הא ליגור לא עדיף מפשוטי כלי עץ דמקבל טומאה מדרבנן: (מד) אם היא של עץ. פי' ואחר לחקוק בה יותר הוה כאילו חקק כבר מה שאין כן בכל חרס: (מה) אין המים הנמשכים כו'. לפי שהמים בכלים אלו מתערבים עם היוצאים דרך הנקבים שיש בהם: (מו) וכבר נתבאר שיש חולקין.

צא ומכ"מ אין להקל לעשות מקוה (מ) לכתחלה (מז) ולהביא מים בכלי מנוקב כזה צב ואם הנקב (כז) בצדדין אינו בטל מתורת כלי עד שיהא ברוחב הנקב כשפופרת הנאד שהוא כשתי אצבעות [עא] צג ראשונים מהארבע שבפס היד מתהפכות בחלל הנקב בריוח בין שהוא מרובע [עב] צד בין שהוא עגול צה ויהא קרוב לשוליו שאינו יכול לקבל שום מים ממנו ולמטה אבל אם מקבל שום מים למטה ממנו לא נתבטל מתורת כלי צו ואם עירב סיד וצרורות וסתם בהם הנקב לא חשיב סתימה להחזירו לתורת כלי או אם הושיבו על גבי הארץ ואפי' על גבי סיד וגפסים לא חשיב סתימה אבל אם עירב סיד וגפסים וסתמו חשוב סתימה צז הילכך הרוצה לשאוב מים מהמקוה לנקותו ויירא שמא יחזרו מהכלי שמוציאין בו המים ג' לוגין למקוה אחר שחסרו מ' סאה ויפסלוהו (מח) יקוב הכלי בשוליו כל שהוא ואז לא יחשבו המים שבו שאובין [עג] צח ואם הם מים נובעים אין צריך לכך כי המעין אינו נפסל בשאיבה:

הגה ומכל מקום נהגו להחמיר גם במעין (מרדכי ה"ל בשם הפוסקות ומהרי"ק סל"ה וא"ח סימן רנ"ה) כי יש חולקין אפי' במעין ואומרים דשאיבה פוסלת ולכן לכתחלה פד יש להחמיר (עיין ס"ק פ"ז) (ס) לנקוב הכלי שמוציאין בו אף במעין ואם לא עשו כן ושאבו בכלי שלם ונפלו שם שלשה לוגין שאובין ונפסלה המקוה ורולין לנקותה ולהכשירה (מח) פה (סא) ונפלו... פו אם אפשר (סב) לפקוק נקבי הנביעה בקלות טוב להחמיר ולעשות כן

(מז) ולהביא מים על ידי כלי מנוקב כזה. משמע דוקא כזה שהוא נקוב כל כך... פירוש וס"ל דגם גבי בהמה פוסל כמו באדם ועיין מ"ש בסעיף ט"ו:

בתשובת מבי"ט חלק א' סימן ע"א דף קנ"ג ובתשובת ן' לב חלק ג' סימן ע': פד יש להחמיר לנקוב הכלי כו'. כתב הב"ח שנהגו לנקבו כבונס משקה וע"ל ס"ק נ"ז מ"ש בשם האגודה: פה ונפלו שם ג' לוגין. אבל שהכל ממעיין מ"מ' סאה: פו אם אפשר לפקוק נקבי הנביעה. ולנקותם בקלות בדרך שלא ישאבו שם ג' לוגין כלל של מים הלאסוגים בנפשו טוב להחמיר כו'. וכתב הב"ח ס"ס מ"ש דמותר לפקוק נקבי הנביעה אפי' במטלנית המקבל טומאה אפי' למאן דאוסר לקמן סעיף

פז אבל אם יש (סג) טורח גדול בדבר או בדיעבד שלא עשו כן פח (כח) יש לסמוך אמקילין דסוברין (כט) דאין שאיבה פוסלת במעין (מהרי"ק שורש ל"ה) כי כן עיקר ואפילו במקוה שאין בה מעין אם אין הכלי גדול כל כך שבודאי יפלו שם ג' לוגין שאובין אלא שיש לחוש שמא נפלו בזה אחר זה. וכיוצא בזה אזלינן לקולא [עד] דספיקא דג' לוגין שאובין הוי ספיקא דרבנן ואין לחוש בדיעבד (מהרי"ק שורש כ"ו והגהות סמ"ק):

מא (מט) [עה] המניח כלים פט תחת (סד) הצנור צ לקבל מימיו שיפלו מהם לתוך המקוה אם הניחם בשעת קשור עבים וקודם שנתפזרו העבים ירדו גשמים ונתמלאו צא חשובים לדעת והוו שאובין קא אבל אם לא נתקשרו העבים בשעת שהניחם ואח"כ נתקשרו ונתמלאו או אפי' הניחן בשעת קישור העבים (°) ונתפזרו ונשארו שם עד שחזרו ונתקשרו וירדו גשמים ונתמלאו צב לא השיבי (סה) לדעת צג ואינם פוסלין (נ) קב ובלבד שישבור את הכלי או יהפכנו בענין שלא יגביהנו מעל הארץ שאם מגביהו מן הארץ עם המים חשובין שאובין ופוסלים את המקוה:

מב קג המניח קנקנים בראש הגג לנגבם וירדו עליהם גשמים ונתמלאו צד קד אע"פ שהיא עונת גשמים הרי זה ישבור הקנקנים או יכפם והמים שהיו בקנקנים כשרים לטבול בהם ואע"פ שכל המים האלו היו בכלים שהרי לא מילאן בידו אבל אם הגביה הקנקנים ועירם הרי כל המים שבהם שאובים:

מג צה (סו) (נא) קה הסייד ששכח עציץ במקוה ונתמלא מים אע"פ שלא נשאר במקוה אלא מעט (נב) והרי העציץ יש בו רוב המקוה הרי זה (סז) קו ישבור העציץ במקומו ונמצא המקוה כולו כשר קז וכן המסדר את הקנקנים בתוך המקוה (נג) כדי (סח) להסמן ונתמלאו מים אף על פי שבלע המקוה את מימיו (נד) ולא נשאר שם מים כלל אלא מים שבתוך הקנקנים הרי זה ישבור את הקנקנים והמים הנקוים מהם מקוה (סט) כשר:

מד [עו] קח אין המים שאובים פוסלים את המקוה בג לוגין עד שיפלו לתוך המקוה מהכלי אבל אם נגררו המים השאובי' חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינם פוסלי' את המקוה (נה) צו עד שיהיו מחצה (ע) על מחצה אבל אם היו רוב מהכשרי'

כו'. בתשובת הרא"ש כלל ל' סי' ד' כתוב דיכול לפקוק אפי' בדבר המקבל טומאה דדוקא הבאת המים למקום בעינן ע"י דבר שאין מקבל טומאה כדלעיל סעיף ל"ה אבל מניעת המים שלא יצאו מהמקוה לא היכפת לן בה ובסעיף כ' מביא שתי דעות בזה: (מט) המניח כלים תחת הצנור. אפי' כלי גמור דלא חשיב שאובין כל שלא באו המים שם לדעת כדלעיל סעיף ג"ד: (נ) ובלבד שישבור את הכלי. פי' ואז נופלים מאליהן למקוה: (נא) הסייד. פי' שסד את הבור בטיט והביא את הטיט בעלין ובכחו בבור: (נב) והרי העציין יש בו רוב המקוה. ולא חשיב שאובין המים שבתוכן כיון שמחוברין למקוה הרי זה ישבור העלין אבל לא יהפכנו כמו בסעיף מ"א מ"ב דכאן חשיב תפיסת יד אדם טפי מהתם: (נג) כדי להסמן. פי' שיבלעו המים בתוך דופני הקנקנים שלא יבלעו היין שיתן לתוכן: (נד) ולא נשאר שם מים כלל. הטעם דהא לא כוון שיכנסו המים לתוכן משא"כ בסייד דשם נחשב יותר תפיסת יד אדם כמ"ש בסמוך משום הכי צריך שם שיהיה גם במקוה מים זולת מה שבעלין: (נה) עד שיהיו מחצה על מחצה. בטור כתוב דהא אין

הרי המקוה כשר כיצד מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מים כשרי' והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכים ויורדים למקוה בין שהיו נמשכים על גבי קרקע או בתוך הסילון כיוצא בו צז (עא) מדברים שאינם פוסלים את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאין שהשאובה שהמשיכוה כשרה אם היה שם רוב מ' סאה מן הכשר קט וכן גג (נו) שהיה בראשו כ' סאה ומשהו מי גשמי' ומילא בכתפו ונתן לתוכו פחות מכ' צח שנמצא הכל (עב) פסול ופתח הצנור ונמשכו הכל למקום אחד הרי זה מקוה כשר [עז] שהשאובה שהמשיכוה כולה כשרה הואיל ויש שם רוב מהכשר:

הגה צט אבל אם המשיך (עג) תחילת מים פסולים ואח"כ הביא עליהם רוב מים כשרים לא מהני (דקדק הב"י מדברי הרמב"ם):

מה [עח] קי שיעור המשכה זו אין פחות מג' טפחי':

מו [עט] קיא אין המשכה מועלת אלא על גבי קרקע או על גבי צנור ק שלא היה עליו שם כלי (עד) בתלוש אבל אם המשיך על גבי כלים אפי' כלי גללים וכיוצא בהם לא הוי המשכה (הרא"ש):

הגה וי"א דאין המשכה מועלת אלא דוקא על גבי קרקע הראוי לבלוע בה אבל אם המשיך על גבי רצפת אבנים שאין ראוי לבלוע בה וכל שכן על גבי דף או כלי אע"פ שאינו פוסל המקוה לא מהני (ב"י בשם מרדכי פ"ב דשבועות שכ"כ בשם הרוקח) (ל) וטוב להחמיר לכתחלה:

מז (נז) קא [פ] קיב מקוה שנובע ונתייבש בקיץ והיה בור רחוק ממנו קצת ומלאוהו מים שאובי' ונתמלא המקוה מתחת הקרקע מאותם מים שאובי' המקוה קב כשר כאלו הוא (עה) נובע:

מח קג [פא] קיג הבא להמשיך מים למקוה צריך שלא יהא בדבר המקבל טומאה [פב] כגון מי גשמים שרוצה להמשיכ' למקום אחר לעשות מקוה (נח) קד (לא) לא יאחז (עו) בידו דף ויעבירם עליו

אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו [פג] ובן סילון של קיד מתכת אסור להמשיך בו מים למקוה שמקבל טומאה והוא שיהיו המים נופלי' להד"א מדבר המקבל טומאה לתוך המקוה [פד] קטו אבל אם נופלים על שפתו בחוץ ונמשכין לתוכו (לב) או שמחבר לפי הסילון של אבר צנור קטן [פה] של עץ או של חרס שהמים מקלחין ממנה למקוה כשר [פו] קטז *) ואם הסילון של מתכת (לג) מחובר לקרקע אפי' מקלח להדיא לתוך המקוה כשר שהרי אינו מקבל טומאה לפי שהוא בטל אגב קרקע. [פז] (ואין חילוק בין אם טמון תחת הקרקע או לא) (כתב הב"י שכן משמע מתשובת הרא"ש ותשובת הרמב"ן והשב"א ומרדכי בשם הר"מ ור"ש כל"ב):

מט [פח] קיז במה דברי' אמורי' בממשיך מי גשמי' בעלמא אבל אם קוה ממשיך ממעין או ממקוה אפי' על ידי דבר המקבל טומאה כשר קו (עז) דחשבינן לזה המקוה שממשיך המים לתוכו (נט) כאילו הוא מחובר למעין או למקוה שממשיך המים משם (ס) [פט] קיח ויש מי שאינו מחלק בכך:

נ [צ] קיט מקוה קז של מי גשמים שנפרץ אחד מכתליו והמים יוצאים דרך הסדק אם ישארו בו מ' סאה אחר שיצאו קצתן שעד הסדק כשר ואם לאו פסול משום דהוי ליה זוחלין ואין מקוה מטהר בזוחלין:

הגה [צא] ויש מחמירין אפילו אם ישארו מ' סאה עד הסדק ויש לחוש לדבריהם לכתחלה לסתום הסדק (טור בשם י"א ור"ש וב"י בשם המרדכי) קח [צב] וכל זה דוקא במקוה שאינה באה ממעין אבל אם היא (לד) באה (עח) ממעין אין לחוש לזחילתה (ב"י בשם מהרי"ק שורש קנ"ו) [צג] ואין יציאת המים קרוי זוחלין אלא כשאין חוזרין למקוה אבל כשיוצאין מעט וחוזרין שם לא מקרי זחילה (ריב"ש סימן רל"ב). [צד] ואם בא לסתום הסדק כדי שישארו בו מ' סאה קך לא יסתום אותו בידו ולא בכל דבר (לה) המקבל טומאה (סא) [צה] קכא ויש מי (עט) שמתיר לסתום בכל דבר שמקבל טומאה:

נא [צו] קכב ניקב המקוה ומימיו נוטפים מעט מעט (לו) או נבלעים בקרקע מעט מעט כשר לפי שאין זחילתן ניכרת:

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

פתחי תשובה

באר היטב

נב [צז] קכג הבא לערב קט מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשירם צריך שיהא נקב שביניהם רחב (פ) קכד כשפופרת הנאד (°) קי [צח] (וקילוח המים יהיה כרוחב הנקב) (ריב"ש סימן רל"ב בשם א' מהמפרשים וכן כתב הבית יוסף) קיא [צט] קכה ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפי' רגע (סב) נשאר קיב (לז) לעולם (פא) בהכשרו אפי' נסתם הנקב אח"כ קכו בל שיעמוד כשפופרת הנאד ממעטו קכז אפילו דבר שהוא מבריית המים קכח ספק אם הנקב רחב כשפופרת הנאד אם לאו פסול קכט *) אם יש (לח) נקבים דקים הרבה מצטרפין לכשפופרת הנאד אם המקוה הא' שלם והב' חסר:

הגה [ק] ומותר לחפור מקוה בצד הנהר ולטבול בה אע"פ שאין בה מ' סאה דהא אדעתא דנהרא מתחלתא קיג והואיל והוא סמוך (פב) לנהר ואנו רואין התעלות שביניהם שהמים באין מן הנהר דרך התעלות דהיינו מנקבים דקים שבקרקע הוי חבור (מרדכי ה"ג בשם ראבי"ה):

קל אבל אם שניהם חסרים אין הנקבים הדקים מצטרפין לכשפופרת הנאד [קא] (וה"ה אם חלק מקוה בטל או בספק אם אין שיעור מקוה בצד אחד פסול):

נג [קב] קלא הבא להכשיר קיד מקוה שאוב במקוה שלם שאינו שאוב אף על פי שאינו משיקו אלא קטו בשערה קטז כשר ואפילו אינמי ההשקה רואין פני האויר:

הגה ודוקא (סג) בפסול שאיבה שהיא מדרבנן אבל בפסול דאורייתא בעינן כשפופרת הנאד (ת"ה ור"ש במקואות) כמו שנתבאר ואפילו בפסול שאיבה קיז יש (פג) חולקין (טור והרא"ש) (לב) וכן ראוי להורות:

נד קלב בותל שבין ב' מקואות (סד) שנסדק [קג] מצד

ביאור הגר"א

חידושי רע"ק

פתחי תשובה

באר היטב

שו"ת מבי"ט

נקודות הכסף

דגול מרבבה

בית הלל

בית לחם יהודה

ברכי יוסף

גליון מהרש"א

זה לצד זה אפילו כל שהוא קיה (סד) לשתי מצטרף לערב שני המקואות להכשירם ואם לערב אינם מצטרפי' עד שהא במקום אחד כשפופרת הנאד (סה) קיט ואם (סה) נפרץ הכותל למעלה זה לזה על רום בקליפת השום ועל רוחב כשפופרת הנאד כשר:

הגה [קד] וה"ה אם היה גל של עפר בין ב' המקואות אם גפל מגובה הגל מעט עד שמקוואין זה לזה כרוחב שפופרת הנאד ברום קליפת השום שכי דלא בעינן כמלא שפופרת הנאד אלא בנקב (מרדכי ה"ג):

נה קלג שלשה מקואות שיש בשנים מהם בכל אחד עשרי' סאה מים כשרי' ובאחד מהם עשרי' סאה מים שאובין ועומדין זה בצד זה (סו) אם השאוב מן הצד וירדו שלשה וטבלו בהן ומתוך כך נתמלאו ויצאו על שפתם ונתערבו יחד (סז) קכ (פו) הוכשרו שלשתם כיון שפעם אחת קכא היו מחוברים ביחד מ' סאה מים כשרים ואותם (סח) שטבלו (מז) בהם (פז) מהרי' (סט) ואם השאוב באמצע שאין שני הכשרי' יכולין להתערב אלא על ידו לא הוכשרו אלא נשארו כמו שהיו תחלה ואותם שטבלו בהם לא נטהרו:

נו קלד שני מקואות של כ' כ' סאה אחד שאוב ואחד כשר ירדו שנים (ע) (פח) והשיקום וטבלו בהם (עא) קכב אפילו (°) ארומים והלבינום או לבנים והאדימום המקואות (עב) כמות שהיו והמטבלים כמות שהיו:

נז קלה כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו קלו גומות הסמוכות לפי המקוה ומקום רגלי פרסות בהמה שהיו בהם מים מעורבים עם מי המקוה [קה] כשפופרת הנאד מטבילין בהם:

הגה [קו] ולכן כלי המונח בצד המקוה (עג) מנענע בידו המקוה כדי שיעמה כל במים ויעבור על גבי הכלי ועולה לו הטבילה קכג ובלבד (עד) שלא (פט) יעקור הגל ממקומו אלא יהא מחובר למקוה (כן משמע בפ"ו דמקואות לדעת המפרשים):

נח קכד קלז חורי (נ) המערה וסדקי המערה מטבילין בהם אף על פי שאין המים שבהם (עה) מעורבים עם מי המקוה אלא קכה בכל שהוא:

נט קכו קלח עוקה (פי' חפירה) שבתוך המקוה אם היתה הקרקע המבדלת בין העוקה ובין המקוה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה אין מטבילין במים שבעוקה עד שיהיו מעורבין עם המקוה כשפופרת הנאד ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה אפילו אינם מעורבים אלא בכל שהוא קכז (נא) מטבילין בהם:

ס [קז] קלט ג' גומות קכח שבנחל התחתונה ועליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף קכט של גשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין הנזחלין (נב) (°) מערבים אא"כ עמדו:

סא [קח] קמ הכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו מים דרך כולו מהור:

סב [קט] קמא מקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות האדם המטובל בתוכו קל לא יקפוץ לתוכו שלא יחסרו המים בקפיצתו בתוכו (עו) קמב ולא יטבול בו (נג) פעמי' זה אחר זה [קי] קמג טבלו בו שנים זה אחר זה (עז) קלא אע"פ שרגליו של ראש נוגעות במים השני בטומאתו שהרי חסרו המים מארבעים סאה:

סג קלב קמד המטביל בו בגד עבה שהמים נבלעים בתוכו (°) כל זמן שהבגד נוגע במקוה הוא כשר [קיא] אף על פי שזבו ממנו שלשה לוגין למקוה [קיב] קמה העלהו ממנו פסול שנעשה שאוב מהמים שירדו מהבגד לתוכו [קיג] קמו ואם מטביל בו יורה או שאר כלים מורידן לתוכו (עח) דרך (נד) פיהן קלג שלא ינתזו המים כשמכניסן לתוכו ונמצא שהוא חסר קמז ומעלהו דרך שוליו קמח כדי שלא ישאר בו מהמים ויחסר מהמקוה:

הגה כל המים שבכלי וגם שהמים שבכלי יהיו שאובים ואם יפלו אח"כ למקוה (לא) יפסלו אותם מאחר שלא נשאר בה כשיעור מקוה (מלשון הרמב"ם):

סד קמט המטביל כר או כסת במקוה שיש בו מ' סאה מכוונות כיון שהגביה שפתותיה מהמים נמצאות המים שבתוכן שאובין כיצד יעשה מטבילן ומעלן קלד דרך שוליהן קנ אבל (עט) הקופה

(נו) והשק מטבילין ומעלין כדרכן ואינו חושש:

סה [קיד] מקוה קלה שהוא (נז) מוחזק להיות מימיו מתמעטים ולעמוד על פחות ממ׳ סאה (וטבלה בו) צריכה לחזור ולטבול כל זמן שלא ידעו בודאי שבשעה שטבלה היה בו מ׳ סאה אבל אם לא הוחזק להיות מימיו מתמעטים כל כך שיעמדו על פחות מארבעים סאה אע״פ שפעמים שמימיו עולין ופעמים מתמעטין קלו אינה צריכה לחזור ולטבול [קטו] (מא) ומכל מקום קלז כשר הדבר (נח) לעיין קודם טבילה אם יש בו ארבעים סאה (ועיין לקמן סעיף ע״א):

סו מקוה שמימיו מתפשטין ואינו יכול להתכסות בו נותן בו מצד קלח אחד [קטז] אבנים או חבילי עצים כדי שיקבצו מימיו אל מקום אחד ויעלו בענין שיוכל להתכסות בו קלט [קיז] ובלבד שלא (נט) יחלקו כל המקוה (פ) קמ [קיח] אבל (ס) בבלים פסול:

הגה [ ] ואפי׳ אם יכולה להתכסות במים אם אין המים עמוקים עד טבורה (°) ולמעלה ממנו זכה לא תטבול בה לכתחלה שמא לא תטבול יפה (ב״י בסימן קצ״ח בשם תשובת הרשב״א וכ״כ הסב״ן) מיהו אם אין מקוה אחרת וא״א לתקן (מב) אפילו צריכה להשתטח על פניה מחמת שאין המים עמוקים אם מתכסה גופה בדרך זה בפעם אחת טובלת בה (תשובת הרשב״א סימן תתי״ח) ועי׳ סימן קצ״ח:

סז ספק מים שאובים טהור כיצד מקוה שנסתפק אם נפלו לו מים שאובים או לא נפלו ואפי׳ ידע בודאי שנפלו ספק יש בהם ג׳ לוגין ספק אין בהם ואפי׳ ידע בודאי שיש בהם ג׳ לוגין ספק שהיה במקוה שנפלו בו מ׳ סאה ספק לא היה (פא) הרי זה (קח) כשר:

סח ב׳ מקואות אחד יש בו מ׳ סאה ואחד אין בו נפלו ג׳ לוגין מים שאובין לאחד מהם ואינו יודע לאיזו מהם נפלו קמא ספקו (קג) טהור מפני שיש לו במה יתלה היו (מג) שניהם פחותים ממ׳ סאה ונפלו לאחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם *) כל אחד משניהם פסול קמב שאין לו במה (קי) יתלה:

סט [קכ] מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר (פב) מפני שזה ספק מים שאובין למקוה קמג (ועיין לעיל ריש סימן זה מה שכתבתי בזה):

ע קמד צנור שמקלח למקוה והמכתשת נתונה בצדו ספק מהצנור למקוה ספק מהמכתשת למקוה הרי זה פסול (°) מפני (פג) שהפסול מוכיח ואם יש

במקוה (קד) רובו מים כשרים הרי זה כשר שזה ספק מים שאובין (פד) [קכא] שהרי יש שם מקוה כשר קבוע:

עא [קכב] טמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל (פה) ואפי׳ טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו טבל באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם טמא (פו) (מד) לפי (קה) שהטמא בחזקתו עד שיודע שטבל כראוי קמא וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר קמה בין שהיה המקוה ברשות הרבים בין שהיה ברשות היחיד כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות עד שיודע זמן שנמדד בו והיה שלם (ועיין לעיל סעיף ס״ה):

עב (פז) קמו [קכג] ב׳ מקואות (קו) שאין בהם ארבעים סאה ונפלו ששה לוגין לתוך אחד מהם וידוע לאיזה מהם נפלו ואח״כ נפלו שניים ואין ידוע לאיזה מהם נפלו הריני יכול לתלות ולומר למקום שנפלו ראשונים נפלו שניים אבל אם בראשונים לא נודע לאיזה מהם נפלו ובשניים נודע לאיזה מהם נפלו אין יכול לתלות ולומר למקום שנפלו שניים נפלו הראשונים אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו הריני אומר לתוך של ארבעים נפלו קמז אחד שאוב ואחד שאינו שאוב הריני אומר לתוך של שאוב (קז) נפלו:

עג [קכד] שני מקואות שאין בהם ארבעים סאה ונפלו שלשה לוגין לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזה מהם נפלו ואחר כך ירדו גשמים ונתמלאו (מה) *) לא יטביל בשום אחד מהם קמח (קח) לכתחלה:

עד קמט כל המקואות הנמצאות קנ (קט) פסולין שחזקתם שאובים:

עה יש מי שאוסר להטיל יורה מלאה (פח) מים חמין לתוך המקוה לחממו וכן למלאת מקוה מים חמין ולחברו לנהר בשפופרת הנאד:

הגה [ ] ויש מקילין ומתירין להטיל חמין למקוה כדי לחממו (הגהות מרדכי דהל׳ נדה בשם ראבי״ה וריב״א) (מו) ומכל מקום יש להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל אז אין למחות בידן (בסימן זהב) [ ] ובחמי טבריא מותר לכולי עלמא (מרדכי בסוף שבועות) [ ] ולאחר הטבילה במי מקוה כשרים מותרת ליכנס למרחץ כדי

רב דיני דברים החוצצים בטבילת כלים.

ובו ט' סעיפים:

א (א) אלו חוצצין בכלים א הזפת (ב) והמור בכלי [א] (יש מפרש החמר ויש מפרש המסטיכ"ו או המוסק"ו) (א) זכוכית בין מבפנים בין מבחוץ:

ב [ב] כל דבר שדרך להקפיד עליו חוצץ ואם לאו אינו חוצץ אא"כ היה חופה את רובו. (רמב"ם פ"ג) הגה (ג) [ג] שחרורית הדבוק בזורה (ב) מבחוץ הוי כדופן הכלי ודרכו בכך ואינו חוצץ (ב"י ס"ס ק"כ בשם הרא"ש):

ג ידות הכלים שאינן עומדים להיות קבועים כגון (ד) שהכניסן שלא כדרכן או שלא הכניסם כולם או שהכניסם כולם (ה) (ג) ונשברו חוצצין:

ד [ד] כל ידות הכלים שנשתברו כגון יד המגל והסכין אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה אין חוצצין ואם לאו חוצצין:

ה מגל שנשברה ידו מן השפה ולפנים אינה חוצצת מפני שהיא כבית הסתרים מן השפה ולחוץ אם משמשת מעין מלאכתה אינה חוצצת ואם לאו חוצצת סירגה ב בגמי או במשיחה הרי זו חוצצת דבקה (ד) בשרף אינה חוצצת:

ו [ה] כלי שכפה פיו למטה והכניסו למים (ו) [ו] אם פיו ג (ה) צר קצת ולא הפך פיו למעלה לא עלתה לו טבילה לפי שלא יגיעו המים לשוליו אפילו אם מכניסו כולו למים: הגה [ז] מותר לטבול כלי בתוך כלי ד אם יש בפי (ו) החיצון כשפופרת הנוד (טור) [ח] ויזהר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החיצון (מרדכי סוף עבודת כוכבים) (ז) [ט] ולכן ה לא (ז) יתחוב סכינים תוך דלי ויטבלם כי לא תעלה טבילה בראשם (או"ה כלל נ"ח) וכן אם הכלי הפנימי ו הוא כבד ומונח תוך החיצון לא תעלה לו טבילה במקום שמונח ועיין לעיל סי' ר"א סעיף ע':

ז כלי שצר מכאן ומכאן ורחב באמצע אין המים באים לו לכל צד עד שיטהו על צדו:

ח ז (ח) כל כלי (ח) שפיו צר [י] (יותר משפופרת הנוד) (ז) ולכן לא ... צריך להשהותו במים עד שיתמלא או ימלאנו קודם שיכניסנו למקוה. (או"ה שם):

ט [יא] ידות הכלים שהם ארוכות ועתיד לקוצצן (ט) מטביל (ט) עד מקום שעתיד לקוצצן ודיו:

ובנים קדמונים סאיסליא כשתיתה במילואה של תורה נחלקו ס"ז מצד א' לאסור ועשרה להתיר בענין מקוה א' שהמים היו נמשכין לתוכו ע"י צנור של עץ מנוקב וסמוך לאותו מקוה באר מים נובעים אשר משם שואבים מים בכלי מנוקב בשוליו בכמה וכמה נקבים ובצד הכלי ג"כ נקב כשפופרת הנאד ומהכלי נ"מכין לצנור הנ' ובדרך שיפוע יורדין המים מן הצנור לעוקה א' תחת הרצפה ונמשכין תחתיה כמו אמה ויותר ויורדין לתוך המקוה זהו תמצית ועיקר המעשה בשאלה שנתארע עליה דבריהם הללו אוסרין והללו מתירין עיין בהם ובשמותיהם ובספריהם שלשה המה נקראו בשם משבית מלחמות פלגי מים מקוה ישראל: **אשה** שיש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה מצאה קרטין אדומים ואומרת ...

דעתו שהיה מורה להתחיר כיון דאם לא היתה יכולה לספור ז"נ דיישינן דלמא לא בדקה שפיר ע"ש ראיותיו לחששא זו וסתר סתירות המורה להקל ע"ש · (צמח צדק ס"ה): **התנצלות** גמורה בהכחשה והוטה ונופה לאותן שאמרו עליו כי הוא הורה להתיר לנשים שיהיו טובלות בשביעי בעוד היום גדול כי שקר ענו בו וחלילה לו להקל בדבר כזה שאמרו חכמים לטבול ביום ז' ולכתחילה אין מי שהורה להקל דבקושי התירו לטבול ביום במקום חשש סכנה ועיקר טבילה הוקבעה בשמיני ובלילה ממש בין בחול ובין בשבת עיין בב"י וש"ע סי' קצ"ז וקצ"ח ובאר שבע דף ק"ז דכתב שעושין שלא כדין לטבול בליל שבת בעוד היום גדול ועבודת הגרשוני ב' ודב"ש ש"ח ושל"ה ע"ש · (שם ס"ו): **יבאר** דין אשה שנתקלקלה בשעת לידתה ונשאר לה באותו מקום בליטת בשר חי כמו תלחולת מצד שמאל באופן ...

ספר מחצית השקל

על הלכות נדה

פירוש רחב ונחמד להשכיל כל דברי הש"ך החתומים. גם יפיץ אור על פני דברי המחבר והרמ"א והט"ז. ומגלה תעלומות כוונותיהם אשר היו סתומים וחתומים עד כה:

חברו הגאון רבינו **שמואל קעליז הלוי** זלה"ה אב"ד דק"ק באסקוויץ בן לאותו צדיק הגאון המובהק כמו"ה **נטע הלוי** זצ"ל בעהמ"ס מחצית השקל על שו"ע או"ח:

סימן קפ"ג

בהג"ה ואין חילוק כו' וסיים שם הריב"ש שמטעם זה לא תקנו טבילה לפנויה כדי שלא יבואו לידי מכשול בהסתלק ממנה איסור נדה החמור: ס"ק ב' והוא שתרגיש כו' כדלקמן סימן ק"צ דהכמים גזרו על כתם שנמצא בגופה או בבגדיה שהיא טמאה אע"פ שלא הרגישה. ואע"ג דלקמן גבי כתם בעינן שיהא כשיעור גריס ועוד והכא טמאה ...

ראשונה בתוך ז' ימי נדה וחזרה וראתה בה' באייר ובה' בסיון שהיה ראוי לקבוע לה וסתה בה' בחדש מאחר שראתה ג' פעמים בה' בחדש אבל מאחר שראיה הראשונה בה' בניסן הוי בתוך ז' ימי נדה והוחזק אז מעינה להיות פתוח שהרי ראתה גם בר"ח ניסן אינה קובעת וסת דאמרינן מעין נדות הפתוח לה גרם ראייתה בה' בניסן אבל כשמעינה סתום קובעת וסת בימי נדה כגון שראתה ג' פעמים בר"ח ובפליסית ראתה בכ"ה לחדש ובר"ח ...

סימן קפ"ד

...

עקרתו לג' ראיות בלתי שוין שסברא טפי לומר עדיין עונה בינונית במקומה עומדת דהואיל שאין לה קביעות לראיה אנו אומרים דכך נשים לה כרוב נשים והדר' קושיא לדוכתה אין לה וסת היכי משכחת לה ולכן הכהים דמ"ש הטור וסתם וסת מל' יום היינו להחמיר יש לעונה בינונית דין וסת לא לה"ל ולהתיר באין לה וסת תוך ל' יום היינו בלי בדיקה ע"ש : ס"ק ד' ואינה כו' היינו להרמב"ם כו' דלשון המחבר הוא לשון הרמב"ם ומדכ' ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש משמע דא"נ צריכה בדיקה אבל אם תרצה להחמיר ולבדוק רשאי ודוקא לפני תשמיש אבל לאחר תשמיש צריכה בדיקה ע"ז כ' הש"ך היינו להרמב"ם כנ"ל ועי' בלתי סרמז כאן למ"ש סימן קפ"ו דיוצא לנו משם לדינא דדוקא אם האשה מעצמה מחמרת על עצמה אינה רשאי דברואה אשתו בודקת חושב שבודאי הרגישה דאל"כ למה בודקת עצמה ולבו נוקפו ופורש אבל אם הבעל מחמיר ע"ע ומצוה לאשתו שתהיה בודקת פשיטא דליכא כאן חשש לבו נוקפו מחמת בבודקת דהרי מצוה לה לבדוק ע"כ רשאי הבעל להחמיר על עצמו ע"ש : ס"ק ה' צריך כו' מדרבנן כו' אע"ג דבגמ' מייתי לה מקרא כדתניא (דף ס"ג ב') והזרתם את ב"י מטומאתם מכאן א"ר ירמיה אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן אפ"ה לדעת הפוסקים דהוא מדרבנן ס"ל דקרא אסמכתא בעלמא הוא ונקטינן כוותייהו : [הג"ה. ועי' בבינת אדם שכ' דנ"ל דבר חדש דפרישה מהתשמיש בשעת הווסת דאורייתא הוא אף למ"ד דווסתות דרבנן וכבר קדמו בזה בנו"ב מהדו"ק בס' נ"ה ומטעם דמאי מת לא חיישינן אבל לבמאי ימות חיישינן ע"ש ומשמע שם דאפילו הפרישה בעונה הסמוכה לווסת הוי דאורייתא וזה תמוה דהא אפילו למ"ד דווסתות דאורייתא ואם לא בדקה בשעת הווסת טמאה מ"מ זה מודה דלא בעי בדיקה בכל העונה הסמוכה אלמא דחזקה דאורית בזמנו בא אינו אלא בשעת הווסת גופא.

סימן קפ"ה

סימן קפ"ו

לורך סהיא כלל הא דר"ח ב"א והא דר"י א"ש דאמר הלכתא כרחב"א כיון דאין לן לדידן דהאידנא ליכא טהרות ע"ז כתב ומיהו נ"מ כו' · דלריכה בדיקה ג"פ כו' ר"ל נהי דלא ס"ל כר"ח דאשה שאין לה וסת אינה מן הנשואין ואילך לא תשמש א.א בבדיקה קודם תשמיש ולאחר תשמיש דהא לפי' הס"ך ס"ל להרי"ף כפי' רש"י מ"מ מסברא היה נ"ל דאם ראתה פ"א לאחר תשמיש משמשת בעדים דהיינו משמשת בעד א' לו וא' לה והן עוותי' ותקוני' כמ"ש הרי"ף בס"פ אלמנה ניזונית : מיד בתר האי דרחב"א שהיא בפ"ק דנדה כתב הרי"ף ברייתא דנדה וראתה דם מחמת תשמיש כו' אע"פ שהוא ברייתא סוף נדה : שהן ענין א' כו' דאתי לגלוי דמאי דקתני בברייתא משמשת פעם ראשונה ר"ל משמשת בעדים כדאמר רחב"א : והיינו דנקט כו' . ר"ל מביא ראיה דאשה שאין לה וסת נ"כ לא בעי בדיקה לבעלה מדקתני משמשת פעם א' ב' ג' : משמע דקמייתא כו' . ר"ל הא כבר ראתה פ"א דם מחמת תשמיש וה"ל למימר דסגי בב' פעמים לאם תראה עוד ב"פ דם מ"מ הוא בלא כתובה ומדלא' דבעי בלא"ה ג"פ משמע דקמייתא כו' וכל שלא ראתה כו' הוא טעם להא דקמייתא לאו ממנינא דכל שלא ראתה מ"מ א"צ בדיקה כלל דבשלמא אי אמרינן דאשה שאין לה וסת בעי בדיקה לבעלה קודם תשמיש ואחר תשמיש א"כ ודאי מה שמצאה דם היא מחמת תשמיש . והקשה אמאי קמייתא לאו ממנינא היא אבל כיון דאמרינן דאשה שאין לה וסת א"צ בדיקה כלל לא קודם תשמיש ולא לאחר תשמיש ודאי ניחא היא דקמייתא לא ממנינא היא דכיון שלא בדקה מיד אחר תשמיש מאן יימר דמחמת תשמיש ראתה דילמא אחר תשמיש ראתה מש"ה בלא האי ראיה צריך ג"פ ע"י בדיקה שלאחר תשמיש מיד [ועי' לקמן בסי' קפ"ז סק"ב מש"כ בשם הפוסקי' דעיקר הראיה הוא על הבדיקה דלפני תשמיש דלא צריך ע"ש ודו"ק] : וא"ת דלמא לעולם אשה שאין לה וסת נריכה בדיקה והא דלאי' קמייתא לאו ממנינא משום דהכא מיירי בים לה וסת . הא ליתא דמדכתב בסיפא דברייתא ואם יש לה וסת תולה בוסתה ומפ' המרדכי דה"ק אם יש לה וסת לראות בר"ח ושמשה באמצע חדש וראתה דם מחמת תשמיש תולה בוסתה כלומר שודאי לא תראה דם אלא בר"ח כדרכה . דחזקה אורח בזמנו בא ומה שראתה מחמת תשמיש באמצע החדש היה רק מקרה בעלמא ולא חיישינן לה רואה מחמת תשמיש עכ"פ מדסיפא ביש לה וסת ע"כ רישא מיירי באין לה וסת וא"פ אמר דקמייתא לאו ממנינא היא אלמא דאפילו אשה שאין לה וסת א"צ בדיקה לבעלה וע"ז כ' הס"ך ולאפר הפוסקים דמפרשים אם יש לה וסת תולה בוסתה בענין אחר כו' ר"ל דרש"י פי' אם יש לה וסת לקלקול זה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים כגון נמצא כשמשמשת בר"ח ראתה דם תולה בוסתה ואסורה לשמש בר"ח אבל באמצע החדש מותרת . והרמב"ם מפרש (והוא מ"ש בש"ע סימן קפ"ד ס"ד) דה"ק אם יש לה וסת ושמשה סמוך לוסתה (ואע"ג דאסורה הוא כדלעיל סימן קפ"ד כבר תירץ הש"ך זה סימן קפ"ז ס"ק ע"ז) תולה בוסתה . כלומר אנו תולין ראייתה משום וסתה ולא חשבינן לה רואה מ"ת וא"כ אין ראיה דהא לעולם י"ל באשה שאין לה וסת דבעי בדיקה והא דקמייתא לאו ממנינא היא משום דאיירי באשה שיש לה וסת שלא בשעת וסתה דודאי לא בעי בדיקה והשתא ליכא למידק מדסיפא ביש לה וסת מכלל דרישא באין לה וסת . רישא נמי ביש לה וסת וסיפא ענין וסת אחר קאמר דלפי' רש"י ר"ל שיש לה וסת לקלקול זה ולפי' רמב"ם ר"ל שמשמשה סמוך לוסתה ובכה"ג דוקא לא איירי רישא :

ולכך כתב הרי"ף כו' . הוזר אדלעיל שכ' דס"ל להרי"ף כרש"י וא"כ מה"ט לא כ' הרי"ף פי' דברי רחב"א הכא בהל' נדה רק כתב וכבר פירשתי בכתובות אע"ג דהיפכא הוא ליה למעבד ולקבוע בהל' נדה כנ"ל . ומה"ט נמי ניחא מה שדייק הרי"ף . וכ' וכבר פירשתי בכתובות ולא כ' וכבר פירשתי בפ' אלמנה ניזונת דרצה להורות לנו דעיקר נפקותא הוא לענין כתובה דהכא לענין נדה לא נ"מ במאי דהלכתא כרחב"א דאיהו בעסוקה בטהרות קאמר דהלכתא כרחב"א והאידנא ליכא טהרות ולבעלה לא בעי בדיקה והא"ג דנ"מ ג"כ כאן באם ראתה דם מ"ת שמשמש ג"פ בעדים ואם באותן ג"פ ראתה דם מ"ת אסורה מ"מ עיקר הנפקותא לענין כתובה . דלא אפסדה כו' כתובתה עד שתשמש כו' כנ"ל . לאפוקי מר"מ כו' מקילא לקלא דר"מ ס"ל באשה שאין לה וסת אע"ג שלא ראתה עדיין בשום פעם מחמת תשמיש תלא בלא כתובה והן בכה"ג לא מצרכינן אפילו בדיקה אלא אפילו ראתה דם מ"ת לא אפסד' כתובתה מיד עד שתשמש ג"פ והמלא בכל פעם דם מ"ת . והא דלא כ' הרי"ף בכתובות כו' ר"ל בשלמא בהל' נדה שסמך לכאן ברייתא דסוף נדה ת"ר ניסת וראתה דם מ"ת כו' אלמא דלא נ"מ במאי דהלכתא כרחב"א רק לענין אם רואה מ"ת אבל בכתובות שלא הביא ברייתא זו הו"ל לפרש דמיירי באשה כו' : לא מיירי רק לענין דין כתובה כו' ר"ל הלא במה שלא פי' שם דמיירי ברואה מ"ת לא נתן לנו מקום לטעות לענין כתובה רק נתן לנו מקום לטעות לענין נדה דנימא כמו שכתבו

הנדיקה) פריך שפיר ותבדוק ושניא לי' ר"י דס"ל בגורה היא דאין כל הכוחות שוין וה"ל בדיקה ומהוך קושית התוס' מיהו הניחא נשיטת רש"י דחסורה לבעל הראשון והשני לאחר ג"פ אפילו בבדיקה אבל לשיטת ר"ת דמותרת לבעל הראשון בבדיקה ליכא תרוצי קושית הב"י כנ"ל כיון דכבר הוחזקה לכל האגבעות ולכל הכוחות דהא אפילו בבעל הראשון מהני זאת הבדיקה ואז עדיין לא הוחזקה לכל האגבעות או לכל הכוחות. וקושית הב"י להיכן אזלא. אלא וודאי נ"ל כתירוץ הב"י דלא אמרינן אין כל האגבעות או כל הכוחות שוין רק לקולא ולא לחומרא וא"כ הדרא קושית התוס' לדוכתה אמאי לא פריך ותבדוק בביאה א' של בעל שני. ואי משום דבבעל שני אפילו נימא דכל הכוחות שוין מ"מ לא מהני הבדיקה משום דאין כל האגבעות שוין הא לחומרא לא אמרינן סברא ז' ימהני הבדיקה. ומשו"ה לשיטת ר"ת מקשי שפיר. אבל לשיטת רש"י ורמב"ם מתורץ קושית התוס' היטב כנ"ל ודו"ק: ס"ק ט"ז סמוך פו' ולר"ת דמתמיר כו'. ר"ל וודאי לפי מאי דקי"ל סימן קפ"ד ס"ו ביוצא לדרך שצריך לפקוד אשתו אפילו סמוך לווסתה דאפילו נהשמים שרי משכחת לה שמשה סמוך לווסתה בהיתר ביוצא לדרך אבל לר"ת דמחמיר לפרוש ממנה מהשמים סמוך לווסתה אפילו ביוצא לדרך יהא דאמרינן בש"ס ביוצא לדרך צריך לפקוד אשתו אפילו סמוך לווסתה היינו בחיבוק וניסוק. אבל לא בהשמיש. איך משכחת שמשה סמוך לווסתה בהיתר ע"ז כתב משכחת לה כו כגון אם כו' שלא היה רואה מ"ת כו'. ר"ל אלא דהייתה משום ווסתה כיון שאינה רגילה כו': שעברה ושמשה כו'. ר"ל באיסור: כרש"י כו' ר"ל שפירש הא דאמרינן בברייתא ואם יש לה ווסת תולה

אף הפוסקי' הרוקי' המרדכי מודים כיון, דהיתא עוד לד היתר דיש לה מכה: ולפ"ז כו' ר"ל כיון דההיתא דהרב דמלרף סברת המרדכי ג"כ לפ"ז כו': אלא לגעלה כו' ולא תשבינן לה רואה מ"ת: מדברי רש"י כו והא פירש במ"ש בברייתא דאם יש לה ווסת תולין בווסתה פי' אחר דלא כהמרדכי והוגה בס"ק ע"ו: אלמא לא כו' ר"ל דהא בים לה ווסת לנדתה מפרשי הברייתא ואפ"ה דוקא בשמשה סמוך לווסתה קאמרינן דתולין בווסתה אלמא לא כו': וכן הרב כו' ר"ל ומה"ט יש גומר דכן הרב וכו': וגם זה כו' דאלו על סברת המרדכי לחוד לא סמכינן כלל אפילו שלא נהוציאה מבעלה: ס"ק ב"א אע"פ כו' יודעת כלל כו' לגא תימא פי' שיודעת במכתה שמוציאה דם אלא שאינה יודעת אם עכשיו יוציא דם עו"כ פי' אפילו אינה יודעת כלל: ס"ק כ"ב וכן כו' שבא מן המכה כו' ר"ל שמכתה מוציאה דם וכתב בד"מ שכן משמע מדבריו כו' ר"ל שכל דברי הרב בהגה מבוארים בס"ד נהדיא אבל דין זה שאינה יודעת אם הדם בא מהמקור אע"פ שאינה יודעת שמכתה מוציאה דם תולין במכה מכה ש"ס ולא כתב בס"ד נהדיא מש"ה כתב בד"מ דמ"מ משמע כן מדברי הס"ד נהת ד [ומשמע ג"ס נמי וכו', ר"ל דאף די"ל דמיירי דווקא] (דדלמא מיירי) כ"ס לה וסת קבוע ושמשה שלא בשעת וסתה דלא סמכינן אס"ס לחוד כ"א בצרוף סברת המרדכי הנ"ל עז"כ ומשמע לי' נמי כו':

אלא לאפוקי כו' ר"ל לעולם גם בשהם שאינו יודע אם הדם בא מהמקור טמאה אם אינו יודע שמכתה מוציאה דם. והא דכתב הס"ד אם מרגשת בעצמה שהדם בא מן הרחם טמאה לא משום דיוקא נקטי אלא לרבותא דסיפא דאפילו בכה"ג כל כהמי'

"ז לחוד אלא מיירי שם כיב נה ושה קבוע ושמשה שלא בלא"ה לשיטת המרדכי מותרת כדלעיל סעיף כ' מש"ה אף סברת המרדכי וסברא זו שאינה מוצאה כתמים כ"א במקום מכתה בבאותו נד בא אבל בהשה שאין לה וסת לסמוך על מה כתב המחבר דמשמע מסתימת לשונו דאפילו באין לה בנה"כ תירן לחד תירוץ בשלמא הה"ה בס דמיירי לענין אם צריכה דאין להתירה בלא ז' נקיים ע"פ סברא זו לחוד אם לא וסת אבל המחבר דקאי אדלעיל מיני' ומיירי ברואה דם כה"ג ס"ל דים לסמוך גם על סברא זו בלבד דבכמה אם מבעלה ומשום ענונה הקילו הלכך אין להחזיקה במכתה שבאותה נד בא אפילו באין לה וסת ע"ש:

המורגש כגון קפלה ביום ידוע ורואה בו כגון בר"ח ואירע כן בג' ר"ח שאם קפצה באמצע הזמן אינו רואה וכן אם בר"ח אינה קופצת ג"כ אינה רואה אלא בשקופצת בר"ח רואה קבעה לה וסת לקפיצה של ר"ח ואינה חוששת לקפיצה של יום אחר ולאחר שעם הראשון שקפצה בר"ח ורואה צריכה לחוש לר"ח הבא וה"ג התשמיש בליל טבילה דומה לקופצת ביום ידוע ולאחר פ"א חוששת כשתגיע ליל טבילה שנית ואם ראתה ג"פ כל פעם בתשמיש שבליל טבילה קבעה וסת לתשמיש של טבילה אבל לא לתשמיש של לילה אחרת ומש"ה מותרת לבעלה רק, שתשמש בליל טבילה דוקא אבל הפלתי דחה דבריו והססים לבעל ת"ש וכן עיקר לדינא:

ס"ק ל"א ואם כו' ואח"כ עברה ושמשה כו'. ר"ל שלא שאלה לחכם אם מותרת ועברה ושמשה כו'. ולא במשה כו' ר"ל אלא באה לשאול לחכם מה דינה קי"ל דמותרת הואיל ואחר לידה הראשונה הוחזקה ביאות של היתר (פי' שלא ראתה בהם דם) אחר ביאות של איסור אין זה אלא מכה לידתה שהוכו הולדים וגם עתה אחר לידה בני' מותרת אע"פ שראתה ג"פ רצופים ולא הוחזקה אחר לידה זו ביאות של היתר:

אפילו ראתה כו' מ"ש בתחלת הס"ק כגומר כו' הוא פירוש למ"ש הרב ואם אירע לה

ה"נ משמע כל שהחכם אינו לפנינו ימכחישה נאמנת לומר לבעלה דם זה או כתם זה טיהר לי חכם : ס"ק ה' ובן חסה כו' דגם דעת התוס' כפי' רש"י כו' דאיתא דף כ"א ע"ב ראתה דם בשפופרת (כגון שהכניסה שפופרת עד המקור ויצא דם דרך השפופרת ולא נגע בבשרה) טהורה . בבשרה אמר כתנא ולא בשפופרת . ליתא בשופרת תנאי היא דתניא המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם אם יש עמה דם אחר טהורה של"א אומר (הכי מתרגין בם בברייתא) בבשרה ולא כספיר (עוד הולד קודם שנברא בתוכו עצמות ובשר) ולא בחתיכה . וחכ"א אין זה דם נדה אלא דם חתיכה ופריך הש"ס ת"ק נמי טהור מאחר אלא דפלוי פלויי (שהחתיכה מבוקעת והדם בבקעים) איכא בינייהו ת"ק סבר האי דם שבחתיכה דם נדה הוא אלא שגזרת הכתוב הוא שהוא טהור דכתיב בבשרה ולא בספיר ולא בחתיכה וה"ה לראתה דם בשפופרת שטהורה מה"ע וה"מ היכי דפיע החתיכה והדם שבתוכה לא נגע בבשרה אבל פלוי פלויי טמאה דבבשרה קרינן ביה שהרי נגע הדם בבשרה ואתי רבנן למימר אע"ג דנגע בבשרה דפלוי פלויי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה הא דם נדה ודאי טמא אפילו בשפופרת . אמר אביי בשפופרת דכ"ע לא פליגי דטהורה כי פליגי בחתיכה מ"ס דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומ"ס אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה פי' רש"י אהא דקאמר אביי כי פליגי בחתיכה כלומר ודפלוי פלויי ת"ק סבר דם נדה הוא אלא התורה התירתו בחתיכה דכתיב בבשרה כו' והיינו היכא דפיע אבל פלוי פלויי בבשרה קרינן ביה וטמאה וחכמים סוברים אפילו פלוי פלויי טהורה דאין זה דם נדה דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכתבו התוס' דא"כ הבתא אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה פירוש שאינו דם נדות לא הוי כהתיא דאין דרכה לראות דם בשפופרת וכו' והרא"ש הוסיף להקשות דהו"ל אין זה דם נדה כדאמר מעיקרא . ועוד קשה כיון דאביי לא בא להדם בדבריו אלא דבשפופרת לא פליגי ופליגי בחתיכה כדפליגי מעיקרא אם כן לא הוה צריך למימר רק אלא בשפופרת כ"ע לא פליגי כי פליגי בחתיכה וכו' וכ' התוס' וז"ל ויש לפרש דפליגי בחתיכה העשוי' כמין שפופרת והוי הגינה בין דם לבשר (ר"ל שהחתיכה מפסיק) דת"ק מטמא דדרכה לראות בענין זה ורבנן סברי דאע"ג דדם נדות הוא אין דרכה לראות בענין זה ואין זה דם נדות דקאמרי רבנן הכי פירושו דאין זה דם נדות שטמאו הכתוב אבל בפלוי פלויי גם רבנן מטמאים כיון דדם נדות הוא ונוגע

ומל"ב לנ"ב ואם כן אפילו לשמואל קבעה וסת הדילוג דהא יש כאן ג' דילוגים אלא ע"כ צ"ל כיון דוסתה לא היה שוה לדילוג דהשתא אין דילוג הראשון מצטרף אלמא דאפילו בוסת קבוע בעינן שוה לדילוג דהשתא : אלא דאשמעינן רבותא כו' ר"ל דהשתא הדרא קושיא הנ"ל לדוכתי' פשיטא וגם מאי אריא יש לה וסת קבוע אפילו באין לה וסת קבוע נמי ע"כ דאדרבה נקט יש לה וסת קבוע לרבותא דאפילו היה כו' : וכדאיתא בש"ס להדיא כו' דפריך הש"ס על רב איתביה היתה למודה להיות רואה יום ט"ו (פי' וסת קבוע ליום ט"ו) ושינתה ליום ט"ז זה וזה אסור שינתה ליום י"ז הותר י"ו ונאסר ט"ו וי"ז (דיום ט"ו שהיא וסת קבוע אינו נעקר בפחות מג"פ אבל יום י"ו שלא קבעתו אלא פ"א נעקר ג"כ בפ"א) שינתה ליום י"ח הותרו כולן (דנעקר גם ט"ו שהרי עקרתו ג"פ) ואין אסור אלא מי"ח ואילך (שהרי שילשה בדילוג וקבעה לה וסת בדילוג והוסטת לי"ט הנא) קשיא לרב דהא קתני שינתה לי"ז נאסר ט"ו וי"ז ואמאי לא אמרינן דאינה חוששת אלא מי"ז ואילך דהא דלגה ב"פ וקבעה וסת הדילוג לרב אלא ודאי בעינן שתשלש בדילוג ומשני אמר לך רב למודה שאני פי' רש"י כו' : שלא היה לה וסת כו' אבל היה לה וסת קבוע י"ל שדינן ראייה ט"ו להוסת קבוע שלפניו : דשמואל מצטרף כו' · דהא הש"ס משני על מה דפריך לשמואל הב"ע דרגילה למחזי ביום כ' ושינתה ליום כ"א דהוי ד' ראיות עם ראיה נוספת אלמא דלשמואל מצטרף כו' : אבל כשאין כו' ר"ל ולפי"ז לא קשה נמי מאי אריא ביש לה וסת אפילו אין לה וסת נמי דכשאין לה וסת כו' :

ס"ק י"ט ויש כו' לי"ז בתמוז משום כו' דדילמא קי"ל כשמואל עד שתשלש בדילוג ועדיין לא היו רק ב' דילוגין ולא קבעה עדיין וסת הדילוג וצריכה לחוש לי"ז בתמוז משום הפלגת ל"א שהוא הפלגה אחרונה . שהרי ראתה בט"ז באייר וי"ז בסיון . ואייר חסר נמצא מאייר עד יום ראייתה י"ד ימים אם תצטרף לזה עוד י"ז ימים מסיון הרי ל"א ומז' בסיון עד י"ז בתמוז ג"כ ל"א יום שהרי סיון מלא וחוששת גם לי"ח בו משום דדילמא קי"ל כרב דקבעה וסת בב' דילוגין : ואם נקבע כו' ר"ל וכיון דמחמרינן כרב א"כ נקבע וסת דילוג באופן ג' ראיות מט"ו י"ו י"ז ואיננו נעקר אלא בג"פ וכדין כו' :

ס"ק כ' ראתה כו' כדאיתא בתוס' לפי' ר"ה דפלוגתא דרב ושמואל בכה"ג כגון שראתה בט"ו בניסן י"ו באייר וי"ז בסיון וכן ראתה בט"ו בתמוז י"ו באב וי"ז באלול ועוד ראתה בט"ו תשרי י"ו בחשון וי"ז בכסליו לרב חוששת מכאן ואילך ט"ו לחדש זה וי"ו לחדש שלאחריו וי"ז לחדש השלישי . ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש ד' יום י"ח . ובג' חדשים שאחריהן יום י"ו וי"ז וי"ח וכן בג' שאחריהן י"ו וי"ז וי"ח דראיה של יום ט"ו בחדש הראשון לא היה ממנינה דלא היה עליה שום דילוג משא"כ בג' חדשים שאחריהן . וכן בפעם ג' לא בעי אפילו לשמואל רק ג' ראיות דבהם גם על ראיה הראשונה שם דילוג שהרי דלגה מראי' י"ח של חדש שלפניו אע"ג דאין דילוג זה שוה לדילוגים האחרים שהרי דילוגה זה היה מראיית י"ח של חדש שלפניו לט"ו בחדש זה שהיה הדילוג ג' ימים למפרע מ"מ על הראשונה שם דילוג שהרי דילגה מוקדם ומצטרף לשמואל לג' דילוגים : דהו פי' ר"ת כו' . ר"ל א"כ לא נזכר מזה דבר בגמרא וס"ל מסברא דהכא בין לרב כו' : והוי ליה כראתה כו' ר"ל ואין זה ווסת הדילוג אלא ווסת החודש שהיה רואה בפעם א' בג' חדשים בט"ו והיינו בחודש הג' מראייתה בט"ו ופ"א בג' חדשים רואה לט"ז בחודש הג' לראייתה בט"ז ופ"א בג' חדשים רואה בי"ז לחודש הג' לראייתה בי"ז . וכן הוספת בדרך זה לעולם ועיין במג"א שמסכים עם הפרישה דלשמואל בכה"ג בעינן עד שתשלש דילוגין דהיינו שתראה ג"כ בי"ח תמוז אם לא ביש לה ווסת קבוע :

ס"ק כ"א ורושעת כו' וכתב הב"ח כו' וה"פ כו' והיינו מ"ש הש"ך ס"ק שלפני זה וכ"מ בב"ח להדיא סימן א' כמו שפירשתי דגם בכה"ג הוי כוסת החדש ומשו"ה נמי בג"פ בג' חדשים דאל"כ אמאי קבעה וסת בדרך הזה הא בכה"ג ודאי לאו וסת הדילוג הוא דלא הוי אפילו ב' דילוגים שוים אלא ודאי דס"ל כדעת הש"ך . ומטעם ווסת החודש קאתינן עלה : ס"ק כ"ב קבעה כו' גם בכאן כו' לא להרך הא לא הוי רק ב' דילוגים . ולשמואל בעינן עד שתשלש בדילוג . ע"כ דהיינו לרב או לשמואל כו' : כדלעיל ס"ו בראתה כו' ר"ל דסגי בג' ראיות לכ"ע ה"ל דכותי' : ס"ק כ"ג לא כו' אפילו להי"מ בס"ד כו' ר"ל דסגי בג' דילוגין ה"מ דילוגין שוין אבל בהא דדלגה פ"א ביום א' ופ"ב ב' ימים לא מהני . כיון דאין הדלוגין שוין כו' ר"ל כיון דלא הוי ב' דילוגין שוין בזה"ז : הוי ליה בהפלגת ל"ב כו' ר"ל עם ימי הראיות : חוששת להפלגה זו כו' היינו לי"ט בתמוז דהוא ג"כ הפלגה ל"ב מי"ח בסיון ועז"כ וכשתראה בי"ט כו' :

ס"ק כ"ד כיון כו' אפילו היה לה קודם לכן כו' כנ"ל : לא אמרינן כו' דקבעה וסת כו' ר"ל אפילו לרב דסגי בג' ראיות דלרב לא מצטרף ראיות הוסת דתהוי ג' ראיות אלא בעינן שתראה ג' כו' : הכי מוכח בש"ס כו' דאמרינן אמר לך רב למודה שאני וכמ"ש לעיל ס"ק י"ח : ס"ק כ"ה פ"א כו' אם ראתה היום ולבסוף ל' ולסוף ל"א ולסוף ל"ב כנ"ל : אם לא שנאמר כו' דגם לרב קאמר דאפילו בפעם ג' אינה חוששת וכגון שהיה לה וסת כו' : דלא אמר רב כו' ולא מלי למימר דבלא"ה לא קבעה וסת הדילוג בכך משום דלא היה הדילוגין שוין דהדרישה לשיטתו אזיל דס"ל בוסת הקבוע לא בעינן שוה לדילוג וכמ"ש בש"ך ס"ק י"ח מכמו מיהו הש"ך שם חולק וס"ל דגם בוסת הקבוע בעינן שוה לדילוג ולדידיה אה"נ דהכא בלא"ה לא קבעה וסת הדילוג : אלא בשאן בט"ו כו' אפילו אם היה לה וסת לט"ו מצטרף ראיות ט"ו דתהוי ג' ראיות וס"ל להדרישה דלא אמרינן בש"ס לרב למודה שאני רק בדילוג של הפלגות והטעם לחלק ביניהם כמ"ש דוסת החודש בדילוג עדיף מהפלגות בדילוג דימי החודש ניכרים כו' : וכן פי' רש"י לשם להדיא כו' עיקר ראיות הש"ך מרש"י דמדברי הש"ס אין ראי' (העתקתי בס"ק י"ח עם הפי' וכאן אביאנו בקצרה) וז"ל איתיביה היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושנתה ליום ט"ז זה וזה אסורין שינתה ליום י"ז הותר יום ט"ז ונאסר ט"ו וי"ז שינתה ליום י"ח הותרו כולן ואינו אסור אלא מי"ח ואילך וקשיא לרב אמר לך רב למודה שאני עכ"ל הגמרא והיכא דמיה דר"ל היתה למודה להיות רואה יום ט"ו לחודש וכן ט"ז וי"ז וי"ח דדלמא ר"ל יום ט"ו מראייתה דהיינו הפלגת ט"ו וכן ט"ז י"ז וי"ח כולהו בהפלגה קאמר וא"כ ע"ז קאמר אמר לך רב למודה שאני אבל לעולם בוסת החדש בדילוג לא אמרינן למודה שאני כמ"ש הדרישה אלא ודאי דראיות הש"ך מרש"י שכתב אהא דה"ל רב למודה שאני וז"ל וכי אמינא אנא היכא דראיית ט"ו היתה תחלת ראייתה או שלא היה לה וסת מיום כ' עכ"ל הובא בס"ק י"ח ולשיטת הדרישה קשה דהא בפלוגתא דרב ושמואל נקטו להדיא ראתה בט' בחודש זה וא"כ עדיפא מניה הו"ל לרש"י לומר דרב נמי מיירי בלמודה אלא דהוא בוסת החודש בדילוג קאמר ומש"ה אפילו למודה קאמר כיון דימי החודש ניכרים והכא בברייתא בהפלגה בדילוג אמר לך רב למודה שאני אלא ודאי דאין חילוק וגם בוסת החודש בדילוג ס"ל לרב למודה שאני :

ס"ק כ"ו ווסת כו' דלמא ווסת השוה כו' שראתה מב' חדשים לב' חדשים : אבל יותר נראה כו' דעדיין קשה מאי קמ"ל אף דשפיר נקרא וסת הסירוג מ"מ מה לי שראתה מחודש א' לב' או מא' לג' פשיטא דקבעה וסת לכך עז"כ אבל יותר נראה כו' דאע"ג דהשתא ראתה כו' . אפ"ה לא שדינן ראיות ניסן אשלפניו ולא הוי בוסת הסירוג שאח"כ רק ב' ראיות דהא לא היה לה וסת קבוע מחודש לחודש מקודם לכן . הלכך שדינן ראיית ניסן לראיות שאח"כ והוי ג' ראיות דקבעה בין חדש ופש הסירוג . וכן משמע להדיא בש' בע"ג כו' דאפילו היה לה וסת מקודם לכן רק שלא היה קבוע אפ"ה קבעה וסת הסירוג בג' ראיות עם הא' :

וז"ש המחבר כו' לד"ה כו' . ר"ל ג"כ דאפילו שמואל דס"ל בוסת הדילוג אין ראיה ראשונה מן המנין מודה בוסת הסירוג דראיה א' מן המנין : אלא ש"ס באין לה וסת קבוע כו' דכן משמעות הלשון אמר לך רב למודה שאני . דהיינו בהיה לה וסת קבוע לט"ו שדינן ראיות לוסתה אבל באינה למודה דהיינו אף בהיה לה וסת רק אינו קבוע . ראיה ראשונה מן המנין לרב והיינו בוסת הדילוג וכיון דשמואל מודה לרב בוסת הסירוג משמע דומיא דקאמר רב בוסת הדילוג מודה שמואל בוסת הסירוג א"כ ממילא משמע דכי אמרינן הכא דשמואל מודה כו' : אלא לר"ת כו' . ר"ל כיון דשדינן ראיות ניסן לשלפניו לא קבעה וסת הסירוג . וגם לא עקרה עדיין וסת החודש הקבוע לה מקודם דהא לא שינתה עדיין ראיותי' רק ב"פ וסת הקבוע אינו נעקר רק בג"פ · ועיין פלתי דהא אחולק על הש"ך במה שהתליע בהיה לה וסת קבוע מקודם דלא קבעה וסת הסירוג דהא אמרינן בב"ק דף ל"ז ע"ב נגח שור ח' בשבת וע"ש ושבת וא"כ בכל השבוע לא נגח עד שבת וכן בשבוע שאחריו לא נגח עד שבת מהו הא שבת קמייתא בתר ה' בשבת וע"ש שדינן ליה ואייעד לכולהו יומא או דלמא הא שבת קמייתא בתר שבתות שאחריו הוא דשדינן ליה ולשבתות הוא דאייעד ולא ליומא אחריני תיקו ע"כ וכיון דש"ס שם מדמה שור המועד לוסתות א"כ כי היכא דמבעיא להש"ס התם ה"נ מבעיא להו הכא בוסתות בכה"ג שראתה בר"ח שבט ובר"ח אדר ובר"ח ניסן ושוב שירגה גראות בר"ח סיון ובר"ח אב מהו ראית ניסן לשבט ואדר שלפניו שדינן וקבעה וסת החודש או דלמא לסיון ולאב בתריה שדינן וקבעה וסת הסירוג והוי נמי בתיקו והא בתיקו מלתא דרבנן אמרינן ספיקא להקל אף כאן בוסתות דרבנן יש לילך לקולא ולומר דקבעה וסת הסירוג ולא כל חודש וא"צ לחוש רק מב' חדשים לב' חדשים ולא כל חודש עכ"ד ע"ש :

ס"ק כ"ז שאינה כו' למ"ש לקמן דוסת החודש ועונה בינונית חדא מלתא היא שהרי כתב כאן בדרך שלילה שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח שסמוך לו :

ס"ק כ"ט ולא כו' דאלו קבעה כו' ר"ל למה הוסיף הרמ"א ה' תיבות אלו ולא קבעה אחד מהן ג' פעמים על דברי המחבר עז"כ דהוכרח לכך דאלו קבעה כו'

ועיין פלתי שכתב מסברא בלא ראיה דהא דאמרינן בסעיף זה דאם קבעה וסת ליום אינה חוששת בלילה וכן איפכא היינו בענין וסת דזה תליא בלמודה לראות ביום או בלילה אבל בעונה בינונית דאמרינן דדרך נשים לראות מל' לל' זה אינו תלוי ביום או בלילה .. ה"וס אסור דזה לא מצוה וסת אינן עונה וזה לפע"ד ברור עכ"ל : בהג"ה האשה כו' לוסת החודש ולהפלגה עד כו' כנ"ל : ס"ק ל' האשה כו' שניסן מלא כו' ר"ל כיון שראתה בר"ח ניסן וחזרה בר"ח אייר הוי עם ימי ראיה הפלגות ל"א ואח"כ אייר חסר הוי יום ל"א בב' בסיון והוספת בו משום הפלגות ל"א שהרי כבר ראתה פ"א בהפלגה לל"א כילד ראתה בא' בסיון וכ' בו תו' וכמ"ש רמ"א בהג"ה : אלא מה שכ' נעקר הוסת של ר"ח שאעפ"י כו' כנ"ל ור"ל כיון דמסקינן דחוששת גם לעונה בינונית ליום ל' איך כתב הטור לא ראתה בר"ח סיון נעקר הוסת של ר"ח וחוששת לב' בסיון כו' דמשמע שאינה חוששת לר"ח תמוז אפילו ראתה בב' בסיון וקשה אמאי הא כשראתה בב' בסיון הוי עונה בינונית דהיינו ל' יום בב' דר"ח תמוז וצריכה לחוש לאותו יום ועז"כ דהא"ג ומ"ש נעקר וסת של ר"ח ר"ל שאעפ"י כו' אין לו דין וסת קבוע כו' לומר שאף בזה תראה בר"ח תמוז חוששת בר"ח אב ואלול כדין וסת קבוע שאינו נעקר בפחות מג"פ דהא לא נקבע מתחלה מאחר שלא ראתה בר"ח סיון ואף דמ"מ חוששת בר"ח תמוז משום עונה בינונית אין לו רק דין וסת שאינו קבוע שאם לא ראתה בר"ח תמוז וראתה אח"כ חוששת מיום ראייתה ביום ל' שאחריו אבל אינה חוששת בר"ח אב ואלול שלאחריו :

שהיא להפלגה כו' ר"ל הפלגות ל"א שהפלגות ב' פעמים מר"ח ניסן ליום ב' דר"ח אייר ומיום ב' דר"ח אייר לב' בסיון : ואעפ"י שלא תראה היום כו' ר"ל ביום ל' אפ"ה צריכה לחוש מהיום ל' הבא עד שיעקר בג"פ דיום ל' אינו נעקר בפ"א אלא כל אימת שתראה חוששת ליום ל' מאותו ראיה אבל אינה חוששת ליום עונה שכבר עבר ולא ראתה בו : וליום ב' דר"ח כו' משום ר"ח כו' דאלו יום א' דר"ח הוא שייך לחדש שעבר להשלים החסרון וא"צ לחוש בו משום וסת החדש רק ליום ב' דר"ח ליום ל"א לראייתה כו' היינו שיהיה בין ב' ימי הראיות כ"ט יום : לסוף עונה כו' משמע ליה להש"ך לישנא דסוף דהיינו לאחר ל' : ומצא אותה כו' דאמרינן בפרק כל היד דף ט"ו שבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה אמר ר"ל והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה פי' דלאחר שעברו ימי עונתה ודאי בחזקת טמאה היא דאורח בזמנו בא ועיי"ש כתב הרמב"ן וז"ל ומצא אותה בתוך כו' : מתחלת ראיה לתחלת ראיה אחרת כו' לשון זה משמע ליה נמי שצריכה לחוש ביום ל"א לראייתה : אלמא דאפילו כו' מדכתב רש"י אבל אחר ל' בעי בדיקה משמע דאפילו כו' : אלמא דא"צ לחוש כו' מלשון לסוף ל' : לא הוי ליה פי' כו' ר"ל דלקמן יתבאר בזקנה שעברו עליה ג' עונות שהזקינה ולא ראתה ה"ז מסולקת דמים וג' עונות בינונית הם צ' יום ואם אתה אומר דעונה בינונית היא ביום ל' וא"כ עונה הראשונה הוי ל' יום עם ב' ימי הראיות אבל עונה שניה הוי רק כ"ט יום דיום ל' שלפניה עולה לכאן ולכאן ומצטרף גם לעונה שניה דהא עונה בינונית היא ל' יום עם יום הראי' הא וכן העונה שלישית הוי נמי רק כ"ט יום מהאי טעמא ולא הוי ליה אלא פ"ח ואין להקשות א"כ תיקשי דהוי צ"א דהא לדידיה עונה בינונית הוי ל"א יום עם ב' ימי הראיות והוי עונה ראשונה ל"א יום ועונה שני' ושלישית כ"ה ל' יום דהוי ל"א עם יום הראיי' הראשון דהיינו יום ל"א שלפני' וא"כ הוי טפי מצ' יום די"ל לפי מאי דמסיק הש"ך דעונה בינונית היינו מחודש לחודש בין מלא ובין חסר ואם החודש חסר הוי ל' יום א"כ שפיר הוי ג' עונות בינונית צ' יום כגון ניסן אייר סיון דניסן מלא הוי עונה בינונית ל"א יום ואייר חסר הוי ל' יום עם יום הראיה הא' דהיינו כ"ט יום סיון מלא הסר הוי למ"ד יום עם יום ל' שלפניו דהיינו ל' יום והוי בצירוף צ' יום לא פחות ולא יותר אבל לשיטתם דעונה בינונית היא ביום ל"א אין מקום לקושיא זו : הוצרך הרמב"ן כו' חוששת לר"ח אייר כו' דחשבינן מן יום ב' דר"ח דיום א' דר"ח שייך לחודש שלפניו להשלים החסרון ומשמע משום וסת החדש הוא דחוששת ליה וע"ז קשה הא בלא"ה חוששת לו משום עונה בינונית דהא הוי יום ל"א וכן לאיזה צורך כו' . והרי היא צריכה כו' ר"ל וגם היא צריכה כו' :

וזהו דבר שאין לו שחר כו' אבל האחרונים השיגו על קושיא זו דליתא דהא אמרינן האשה חוששת לוסת החדש ולהפלגה כגון ראתה בר"ח ניסן ובר"ח אייר דראתה באותו יום לחדש וגם הפליגה לל"א חוששת לתרווייהו דהיינו בר"ח סיון חוששת משום וסת החדש ולב' בסיון משום וסת הפלגה ל"א וצ"ל דלא הוי מתפיס הסבל בשני ראשים במה שחוששת לב' וסתות דשתם נשים חזיין בתרווייהו כלומר יש מהן דוסתן לראות ביום החדש ויש מהן דוסתן לראות בהפלגה וא"כ אשה כזו שלא קבעה וסת ג' פעמים חוששת לתרווייהו וה"נ דכוותה דכל הספקות שרינן וקיימין יש מהנשים רואות ביום החדש ויש מהן רואות בעונה בינונית . וא"כ אשה שלא קבעה וסת חוששת לתרווייהו . דהיינו ביום ל' חוששת שמא תראה בעונה בינונית לא ראתה ביום ל' חוששת ביום ל"א שמא תהיה מהנך דחזיין ביום החדש : מבן ויש כו' והיינו ל' כו' א"כ כי היכי דגבי בכור ל' יום היינו חדש דכתיב בקרא . והיינו כ"ט יום י"ב תשל"ג . ה"נ מאי דאמרינן עונה בינונית ל' יום היינו חדש כמו שהוא מלא או חסר ובכל פעם באותו יום החדש שראתה חוששת להחדש הבא : ליום הבא שלאחריו כו' ר"ל בחדש שלאחריו · וכן הרשב"א בת"ה כו' הפוסקים שהזכירם לפני זה הזכירו וסת החדש ולא עונה בינונית · והרשב"א הזכיר עונה בינונית ולא וסת החדש . אלא ודאי תרווייהו חדא מלתא היא :

אבל הגאון מ"ג בתשו' האריך בזה ודחה כל ראיות הש"ך וגם על מה שבנה יסודו · דסייע מדפירש רש"י והרמב"ן דעונה הוא ל' יום מתחלת ראיה לתחלת אחרת . אלמא דעונה בינונית הוי יום ל"א לפי שהבין דרש"י והרמב"ן ס"ל ל' יום בלא יום הראיה הראשונה . ועם יום הראיה שניה דהיינו ליום ל"א : והשיב עליו דמאי אולמא דיום ראיה א' מיום ראיה ב' ולדעת הש"ך דר"ל לבד מיום הראיה א' משמעה ר"ל גם לבד ביום הראיה ב' וא"כ עונה בינונית היא ביום ל"ב . וכיון שהש"ך מודה דא"א לומר בעונה בינונית ביום ל"ב . עכצ"ל דר"ל ל' יום בצירוף ימי הראיות והוי עונה בינונית ביום

ביום ל' . וכן הסכים הפלתי ובפרט בחולק הש"ך על כל גדולי הפוסקים שלפניו דהיינו הב"י וד"מ והסמ"ע והעט"ז והב"ח גם הפ"י בס"ק י"ד הולך בשיטתם לכן העיקר כוותייהו :

וא"כ אשה בתולה דאיה כל זמן שלא נקבע לה וסת צריכה לחוש ליום ל' משום עונה בינונית וכשהחדש מלא חוששת גם ליום ל"א דהיינו אותו יום החדש שראתה משום וסת החדש עיי"ש :

ס"ק ל"א ראתה כו' בשם הרמב"ן כו' דדברי מור"ם נובעים מדברי הטור בשם הרמב"ן · ומש"ה הקשה עליו דהא בטור בשם הרמב"ן כו' : ואח"כ כתב ראתה כו' ר"ל דאין לומר דהרמב"ן לא דקדק בלשונו אלא כ' לא ראתה וה"ה ראתה דהא אח"כ כתב בש' בו או לא ראתה וא"כ ה"נ הל"ל ראתה באחד באייר או לא ראתה אלא ודאי דמ"ש הרמב"ן ואם לא ראתה דוקא הוא דאם ראתה בר"ח כו' והרב לטעמיה כו' ר"ל דמ"מ לק"מ על הרב שכ' ג"כ ראתה בא' באייר או לא ראתה דלטעמיה אזיל כו' : דה"ה ראתה כו' כלומר הרמב"ן דכ' לא ראתה ה"ה דה"ה ראתה כו' : דנעקר וסת כו' דלאחר שראתה בב' בניסן וכ' בו יש לחוש שתראה בא' באייר והיא וסת החדש או שהיא שראתה בט' באייר והיא הפלגת כ' וסה"ה שלא הגיע א' באייר ולא ראתה דנימא כי היכי דנעקר בזה וסת החדש נעקר ג"כ וסת ההפלגה של כ' שראתה ואינה חוששת לט' באייר קמ"ל דאע"פ דנעקר וסת כו' : ודלא כהב"ח כו' דלפני הב"ח לא היה ספר ד"מ ובדה טעם מ.כו דמש"ה כתב הרב ראתה א' באייר או לא ראתה אע"ג דבספרי הטור שלפנינו לא כתוב כן אולי ראה הרב כך כתוב בנוסחאות ישנות בטור ובאמת א"צ לזה שגם בנוסחאות הטור שלפני הרב היה כתוב כמו לפנינו אלא הרב אזיל לטעמיה בד"מ דהטור והרמב"ן נקטו לא ראתה לרבותא וה"ה ראתה גם כן חוששת לט' באייר : נראה עיקר כו' ר"ל כהב"י : ושינתה הפלגה לי"ב כו' ר"ל כיון שלא קבעה עדיין וסת הפלגה לכ' נעקר בפ"א וחוששת לי"ב באייר להפלגה אחרונה ששינתה הפלגות כ' להפלגות י"ב דהיינו מכ' בניסן לא' באייר וא"צ לחוש אלא להפלגות י"ב כו' : אבל לוסת החדש כו' ר"ל אבל במה שכתב ראתה בט' בו או לא ראתה חוששת לכ' באייר א"ם דלוסת החדש כו' : כל שלא שינתה כו' ר"ל דהא עדיין לא עבר יום כ' באייר ולא ראתה ונימא אע"ג שראתה בא' באייר תראה גם ביום כ' בו ולא נעקר עדיין וסת החדש אבל להפלגה אע"ג שעדיין לא הגיע ט' באייר ולא ראתה מ"מ מה שראתה בא' באייר כבר ביטלה הפלגות כ' ושנתה לי"ב ועט"ז ס"ק י"ח שהסכים עם הרב בהג"ה דאין הראיה שראתה בא' באייר מבטל להפלגה קמייתא דכ' דהואיל דחזינן ששנתה נקרב ראיותי' מכ' לי"ב אמרינן דמים יתרים הוא דאתוספו ואין זה אלא תוספות דמים בעלמא אבל מ"מ הורה בזמנו בא בהפלגה הקבוע לכ' בלי בטול כלל מהך ראיה שבנתיים והמג"א הסכים עם העט"ז אבל הפלתי מסכים עם הש"ך ע"ש :

ס"ק ל"ב חוששת כו' דה"ל לחוש כו' וא"כ לשיטת הש"ך והפלתי דוסת החדש לאו היינו עונה בינונית באמת צריכה לחוש גם כ"ב באייר : ס"ק ל"ד חוששת כו' וגם משום הפלגה כו' אינו ר"ל בט"ז בסיון גופא חוששת משום הפלגה ג"כ דהא הפלגתה מט"ז בניסן עד ט"ז באייר הוה ל"ב יום ומט"ז באייר עד ט"ז בסיון לא הוי רק ל' יום (לפי סדר החדשים דניסן מלא ואייר חסר) אלא ר"ל חוששת גם משום הפלגה כשיגיע יום הוסת של הפלגה והיינו בי"ח בסיון : נ"א מי"ו דאייר כו' ר"ל אלא חוששת לי"ח בסיון משום הפלגה כנ"ל : ומש"ה אינה כו' ר"ל ואם ראתה בי"ז בסיון דאמרינן דחוששת לי"ז בתמוז אבל לא לי"ח בתמוז אע"ג דהפלגות ל"ב מי"ז בסיון הוא בי"ח בתמוז מיהו כיון שראתה בי"ז בסיון נהי דהפלגות הראשונה מט"ו בניסן עד ט"ז באייר הוי ל"ב יום מ"מ הפלגה שניה מט"ז באייר עד י"ז בסיון לא הוי רק ל"א יום וכיון שוסת הפלגה מל"ב לא הוי קבוע נעקר בפ"א והיינו כשינתה מל"ב לל"א ואינה חוששת רק לל"א והיינו בי"ז בתמוז אבל אינה חוששת גם כן י"ח בתמוז כו' : ס"ק ל"ה ואינה כו' הסברא הראשונה כו' שפוסק כשמואל עד שתשלש בדלוגין אבל להי"א כיון דמחמירין כרב דסגי בב' דלוגין והיינו ג' ראיות אם כן הכי נמי כשראתה י"ז בסיון קבעה וסת הדלוג וחוששת אח"כ לי"ח בתמוז רק י"ח כו' הראיה הראשונה כו' והיינו דהי"א ס"ל כהרב דראיה א' ג"כ מן המנין וסגי בג' ראיות : ולפ"ז כו' ר"ל כיון דזה תלוי בפלוגתא הנ"ל למה כ' הרב דין זה בסתם עז"כ ולפ"ז מיירי כו' : ס"ק ל"ו וכן בדרך זה כו' ובר"ח אייר לא ראתה כו' אזיל לטעמיה שהסכים בס"ק ל"א כהב"י ואם ראתה בר"ח אייר הרי שינתה הפלגות י"ב לי' וא"א לה לקבוע וסת הפלגה בדילוג ע"י שהפליגה כ' וא"כ דלגה לכ"א כיון בנתיים ראתה בר"ח אייר בנתה להפלגות אחרות וע"ז כתב ובר"ח אייר לא ראתה כו' : ביום כ"ב היינו ב' בסיון והיינו כשמואל כו' דבעינן שתשלש בדילוג והכא עד השתא לא הוי רק ב' דלוגין דהיינו מכ' לכ"א וכ"א לכ"ב : ה"ל אפילו לרב כו' דסגי בב' דלוגים אם היה לה וסת מקודם לכן מכ' לכ' שהיה ראייה כ' שייך לוסתה ואינה מן המנין אלא בעינן בלא"ה ג' ראיות דהיינו כ"א כ"ב וכ"ג אבל כשלא היה לה וסת כו' : בד' ראיות כו' בנידון דהכא שראתה בא' בניסן ולסוף כ' ואח"כ לסוף כ"א ואח"כ לסוף כ"ב : קבעה לה וסת לדלוג כו' אפי' לשמואל דהא כבר היו ה' ראיות וד' הפלגות וג' דלוגין :

ס"ק ל"ז רק י"א וכו' נ"ע כו' דמשמעות לשון הרב דלי"א ראיה א' אינה מן המנין היינו בדילוג חדש ולא בדילוג של הפלגה : אפי' בהפלגות בווה כו' ר"ל אם כונת מור"ם דמש"ה נקט בדילוג חודש הראיה א' מן המנין מחמת שאין הפלגה נודעת אלא בב' ראיות א"כ מאי אריא דכתב זה גבי הפלגה בדילוג הא גם בהפלגות שוות אין קביעות וסת בפחות מד' ראיות מה"ט דראיה א' אינה מן המנין שאין הפלגה נודעת אלא בב' ראיות : ס"ק ל"ח והמשיכה כו' ג' ימים כו' לפי הנחת הש"ך כנ"ל בדברי הרב ראתה בט"ו בניסן והמשיכה ראייתה ג' ימים דהיינו ט"ו ט"ז י"ז וביום ט"ז באייר ראתה והמשיכה ראייתה ג' ימים דהיינו ט"ז י"ז י"ח ובסיון ראתה בי"ז בו (א"כ ראתה בדילוג ט"ז בחדש זה וי"ז בחדש זה וגם וסת השואה דהא ראתה ג"פ בי"ז לחדש משא"כ ט"ו לא ראתה רק פעם א' וט"ז ב"פ ועז"כ הרב הפלוגתא) י"א שחוששת לדילוג ולוסת השואה כו' (דהיינו בי"ז בתמוז משום וסת השואה ולי"ח בתמוז משום וסת הדילוג) וי"א שאין וסת השואה ואינה חוששת רק לי"ח בתמוז משום דילוגה : ס"ק ל"ט וכן כו' וכאן לא כתב דצריך לפרוש ב' או ג' ימים מקודם רק כשיגיע הוסת : מה ענין שמשתנים כו' הכי הול"ל אשה שוסתה כך להקדים ב' או ג' ימים : אז צריכה לפרוש כו' דהא כל אשה שיש לה וסת קבוע ושנתה לראות ביום אחר זה וזה אסורין כי הוסת קבוע לא נעקר בפ"א ולאותו יום ששנתה לראות חוששת גם כן שמא ג"כ בו תקבע וסת : אותו היום שרגילה כו' וה"ה גם בזה לא קאמר דצריכה לפרוש כל הג' רק אותו היום שרגילה להקדים : והיינו כו' ועיין לעיל סימן קפ"ז שלא יהיו דבריו סותרים זא"ז :

ס"ק מ' ואם לאחר כו' בג"פ לא ראתה כו' דעת הש"ך בפי' דברי הש"ע שלאחר שקבעה וסת לכ' שנתה ולא ראתה ביום כ' שלאחריו עד יום ל' ואחר כך מראייתה ל' ג"כ לא ראתה ג' פעמים ביום כ' שלאחריו מיהו גם ביום ל' שאחריו לא ראתה עד יום ל"ב או ל"ג ואחר ראיה זו ראתה ביום כ' שלאחריו . וזה מ"ש המחבר ואם לאחר ששנתה פעמים ליום ל' ראתה ליום כ' חזר וסת שלו כ' למקומו והותר ל' ועז"כ הש"ך שאע"פ שג' פעמים לא ראתה ביום כ' כו' : כיון שלא ראתה יום ל' כו' רלה לומר בפעם הג' דאלו ראתה יום ל' בפעם הג' נקבע וסת של ל' ונעקר וסת של כ' ואפי' חזרה וראתה אח"כ לסוף כ' הרי היא כתחלת וסת אחר אבל מאחר שלא קבעה וסת אחר בנתיים אף שג"פ לא ראתה ביום כ' אם חזרה לראות ליום כ' חזר הוסת למקומו : ועט"ז כתב שאם האשה מדלגת כו' ואינה רואה בנקיים לזמן אחד כנ"ל ור"ל לג' זמנים שוים שהיא קביעת וסת : לא נעקר הוסת כו' אלא אדרבא חזר וסת הקביעות למקומו : כל שחזרה וראתה לכ' כו' ר"ל לאחר שראתה שנית ביום ל' חזרה וראתה יום כ' מראייה ל' חזרה לקביעת הראשון כו' : ופי' זה נ"ע . לא ביאר דבריו על מה פירוש זה נ"ע : אלא להפלגת כ' כו' אבל לא להפלגת ל' ולא מבעיא דאין צריך לחוש י' ימים אחר ראיית כ' משום הפלגת ל'

ראיות דל' שהרי אין זה הפלגת ל' רק הפלגת י' מראייה כ' אלא אפי' ליום ל' אחר ראיית כ' א"צ לחוש שהרי עקרה הפלגה ל' ושנתה לכ' וא"צ לחוש אלא להפלגה כ' כו' . ר"ל וקשה על הרמב"ם מאי אריא דהיה לה וסת קבוע ליום כ' הא אפי' לא היה לה וסת קבוע מקודם ליום כ' נמי דינא הכי כיון שעקרה הפלגת כ"ב ושנתה לכ' וא"צ לחוש אלא להפלגת כ' ועז"כ דעל הרמב"ם לק"מ דהוא מיירי בכ' וכ"ג לחדש כו' לא היה נעקר כ"ג כו' דשמא תראה גם בכ"ג :

רק ששנתה הפלגה כו' הבאת מקשה בסיגנון אחר ממה שהקשה נמי' דלעיל הקשה הא אפילו לא היה לה קביעות הא' בכ' דינא הכי והבאת מקשה נמי דנקט שהיה לה וסת קבוע ליום כ' אמאי הוצרך לומר דלאחר ששנתה פעמים ליום ל' ראתה לסוף כ' והיינו שחזרה לקביעות הראשון הא אפי' לא חזרה לקביעות הראשון רק לאחר ששנתה פעמים ליום ל' ראתה ליום ט"ו גם כן אמרינן הכי דעקרה הפלגה ל' ושנתה לט"ו וא"צ לחוש אלא להפלגת ט"ו ואין לומר דמש"ה נקט שהיה לה מקודם וסת קבוע ליום כ' לאשמעינן שחזר וסת של כ' למקומו דזה פשיטא שהרי רק ב"פ לא ראתה ביום כ' דהא לאחר ששנתה פעמים ליום ל' ראתה לסוף כ' וא"כ פשיטא דחזר וסת של כ' למקומו אלא ע"כ צ"ל כפי' הש"ך דלאחר ששנתה פעמים ליום ל' לא ראתה לסוף כ' אלא שגם לסוף ל' לא ראתה ואח"כ ראתה ביום ל"א או ל"ב וביום כ' שלאחריו והשתא ודאי י"ל דמש"ה נקט גם בפעם הג' ביום ל' דלא קבעה וסת אחר בנתיים לא נעקר יום כ' שאם אח"כ ראתה פעם א' לסוף כ' חוזר וסת של כ' למקומו ועיין פלתי שדחה פי' הש"ך והסכים לפי' מעדני מלך בכן משמע משפות הש"ע והאריך עוד בראיות ואנכי לא העתקתי מדבריו רק מה דנ"מ בין הש"ך ובינו לדינא :

דהש"ך הקשה א"כ אפילו לא היה קביעות הראשון בכ' עקרה וסת של' דכיון שראתה א"כ ב"פ א"כ עקרה ההפלגה של ל' ושנתה לכ' וא"צ לחוש אלא להפלגת כ' כו' ועז"כ הפלתי אף שלענין זה האמת עם הש"ך דא"צ לחוש י' ימים אחר ראיית כ' משום הפלגת ל' שהרי אין זה רק הפלגת י' מראיית כ' אבל מ"מ צריכה לחוש ליום ל' שאחר ראיית כ' משום הפלגת ל' אף שבנתיים שנתה הפלגה ל' לכ' וראיה מסוף פ' בנות כותים דף ל"ט דאמרינן אין אשה קובעת וסת בימי זיבתה א"ר פפא כו' מקבע לא קבעה (בתוך ימי זיבה דהקבע ג' זמנים לאעקרי' דבחדא זימנא הוא דעבר ליה) מיחוש מהו דניחוש לה (ולא תטמא באותו היום שהיא רגילה לראות אף בתוך הימים הראויים לזיבה דשמא תראה) אמר ר"פ נחזי אנן דתנן היתה למודה להיות רואה ליום ט"ו ושנתה ליום כ' זה וזה אסורין והר"י א"ש ל"ש אלא ט"ו לטבילתה (אבל ט"ו לראייתה דבימי זיבתה קאי לא קבעה והיכי קתני היתה למודה להיות רואה ליום ט"ו דמשמע שהיה לה וסת קבוע ליום ט"ו אלא ודאי דהאי ט"ו היינו לטבילתה לסוף ז' ימי נדה) שכן כ"ב לראייתה (דכבר שלמו ימי זיבה ליום י"ח) ושנתה ליום כ"ו (דהא קתני ושנתה ליום כ' דהיינו כ' לטבילתה דומיא דט"ו והיינו כ"ז לראייתה) דכי הדדי ואתי כ"ב קיימי לא בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אסורין אלמא דחיישינן לה וקסבר ר"פ כ"ב מכ"ב מונין כו' (ר"ל לראייה כ"ז אלא כ"ב מיום כ"ב דהיינו יום שהיתה ראויה לראות בו ודלגתו לכ"ז והוא ה' ימים מקודם ומיום ראייה כ"ז לא הוי אלא י"ז ימים ובתוך ימי זיבה הוא ואפ"ה אסורה אלמא אע"ג דאין אשה קובעת וסת בזיבתה מיהו חיישינן לה) א"ל ר"ה בריה דר"פ ממאי דלמא כ"ה מכ"ז מונין כו' (כלומר לעולם בתוך ימי זיבה אפילו מיחש לא חיישא וכך כ"ב מכ"ז מונין דכבר שלמו ימי זיבה לסוף י"ח מראייתה) עכת"ד הגמרא שם וצריך ליתן טעם לסברת ר"פ דס"ל כ"ב מכ"ב מונין והיינו דאמרינן אשה זו כיון שקבעה וסת לכ"ב אף שפעם א' לא ראתה לכ"ב לא נעקר הוסת ואמרינן בראויה לראות לסוף כ"ב מיום כ"ב העבר שלא ראתה בו אלא שאשה זו הקדימה לראות י"ז ימים מקודם ואמרינן דמקרה הוא דלפעמים בהוספת דמים מקדמת לראות אבל מ"מ תראה בזמנה ג"כ דהיא ליום כ"ב מכ"ב הראשון שהיתה ראויה לראות בו . ולפ"ז אף דאנן קי"ל כר"ה בריה דר"פ בס"ק מ"מ הכי דלא להוסיף עלה ולמה נעשה פלוגתא רחוקה בין ר"פ לר"ה אלא אמרינן דלענין עקירה וסת אף ר"ה מודה דאמרינן הך סברה דדמים יתרים אתוספו בה וא"כ בנידון דידן שלאחר שראתה פעמים לסוף ל' חזרה וראתה לסוף כ' נהי דלכ"ע לא אמרינן כ' מ"מ צריכה לחוש ליום ל' שאחר ראיית כ' משום הפלגת דל' ואפי' לר"ה דהא לא מיום שהיתה ראויה לראות מנינן אלא מיום כ' שבאמת ראתה בו ואף שבנתיים שנתה הפלגתה מל' לכ' לא עקרה בזה הפלגה ל' דאמרינן דמים יתרים דאתרבי' בה ודרך מקרה בתוספות דמים הקדימה לראות כך אבל בשביל זה לא עקרה בזה הבאת של הוסת דל' דאמרינן מ"מ אח"כ תשוב ותראה בזמנה דהיינו לסוף ל' לראיית כ' הנ"ל ואף דלר"ה וקי"ל כותי' לא ס"ל סברת דמי' יתרים אתוספו בה היינו לענין דלא מנינן מיום שהיתה ראויה לראות אלא מנ"ה האמתית אבל לענין עקירת וסת מודה וכנ"ל וא"כ גם קושיית הש"ך מתורץ דאי לא הוי לה וסת קבוע לכ"א היתה צריכה לחוש ליום ל' מראיית כ' אבל השתא דהיה לה מקודם וסת קבוע לכ' אמרינן דכשראתה ביום כ' חזרה לקביעות כ' ונעקר יום ל' דא"צ לחוש ליום ל' מראיית כ' ודוק :

ס"ק מ"א חזר כו' אבל בנתה לוסת אחר ששנתה ג"פ ליום ל' נעקר יום כ' ונקבע יום ל' ואם החזור לראות ביום כ' הרי הוא כתחלת כו' : כתחלת וסת ר"ל כאלו לא היה לה מעולם וסת קבוע ליום כ' אלא עתה הוא לה תחלת וסת ולאחר שקבעה וסת ליום ל' דבעינן ג"פ כו' : והראשון נעשה כו' ר"ל אותו וסת שהיה מתחלה ראשון והיה קבוע דהיינו ליום כ' נעשה שני ואינו קבוע ואותו שהיה מתחל' שני ואינו קבוע דהיינו ליום ל' נעשה עתה ראשון וקבוע : ס"ק מ"ב נעקר כו' ליום א' וי"ל כו' כנ"ל : שלא הוקבע בג"פ כו' ר"ל ג' דילוגין אבל למאי דמחמירין לעיל ס"ז כרב כו' כנ"ל · אלא בה' ראיות כו משום דבראיה שניה הוי הפלגה ראשונה ובראיה ג' התחילה לדלג והוי דילוג ראשון ולא הוי ג' דילוגין אלא בה' ראיות : אין ראיות ב' מן המנין כו' כנ"ל : מן כ' לל' כו' כנ"ע ר"ל והוי דילוג עשרה ימים ואינו שוה לדילוגים מן ל' לל"ב ול"ב לל"ד שהם ל"ב ימים : כשראתה ודבריו תמוהים שהרי ר"ל [הא דבעי למימר דלא קבע בכאן וסת לדילוג דניחא דאפילו לשמואל] א"ל לראיות ל"א שהרי כו' : מ"מ כיון שהפליגה כו' ר"ל נהי דאין לצרף הדילוג מכ' לל' לדילוגים כיון שאינו שוה להם מ"מ להפלגה יחשב א"כ עכ"פ מן ל' לל"ב דילוג א' ומל"ב לל"ד דילוג ב' : לדברי הדרישה דלעיל כו' שכתב דבוסת הקבוע אפילו אינו שוה לשאר דילוגים מחשב לדילוג ומצטרף עמהם דהא הכא היה לה וסת קבוע ליום כ' ואפ"ה לכ"ע לא מצטרף הדילוג מכ' לל' לשאר הדילוגין : ס"ק מ"ג ואין כו' שהוא בכלל כו' לוסת החדש כו' ר"ל דזה וסת החדש ועונה בינונית לדעת הש"ך חדא מלתא היא :

ס"ק מ"ד וה"ה בג' ראיות אחרות כו' שכן שוה : ביום הוסת הראשון חזרה כו' כנ"ל ומ"ש המחבר והש"ך אח"כ חזרה לראות ביום וסת הראשון כלומר שראתה ב"פ דהא השתא בוסת הפלגה קיימינן וכשהפסיקה מלראות ג' עונות ואח"כ חזרה לראות פ"א עדיין לא חזרה לראות ביום וסת הראשון דהא הוא וסת הפלגה כ' והיא עדיין לא ראתה אחר שהפסיקה ג' עונות רק פ"א ואין שם הפלגה עליה אח"כ חזרה וראתה ב"פ לסוף כ' דאז הוי חזרה לראות ביום וסת הראשון ואמרינן דחזרה לקביעות הראשון וכמו שיתבאר עוד בס"ק שאח"ז : ס"ק מ"ה ועבר כו' דינא הכי כו' שאפילו לא ראתה בר"ח אחד אף על פי כן חוששת לר"ח שני כל זמן שלא נעקר בג"פ אבל בוסת הפלגה כו' : א"צ לחוש להפלגות ל"ב כו' דכבר בטלה הפלגה ל"ב והוי ס"ד דבטלתא כשעבר עליו ר"ח אחד ולא ראתה אפילו תראה ביום אחר צריכה לחוש גם לר"ח הבא דשמא תראה גם בר"ח דסס

סימן קצ

והפ"ה קתני כתם ארוך מצטרף מוכח שפיר דעל חלוקה נמי כתם ארוך מצטרף אבל לפי מאי דדחי הש"ס דגם בבשרה טפין אין מצטרפין ומאי דקתני על בשרה ספק טמא מיירי בעביד כרצועה גם הברייתא קמייתא מצינו לאוקמא בנמצא על בשרה והפ"ה קתני טפין אין מצטרפין ומש"ה קתני נמי כתם ארוך מצטרף אבל לעולם בחלוקה כתם ארוך אין מצטרף וא"כ אתי שפיר באידך ברייתא על חלוקה ספק טהור אע"ג דעביד כרצועה וי"ל דס"ל לש"ך דלא משמע דפליגי השתא והדחיין רק לענין טפין אבל לא לענין כתם ארוך בחלוקה וכיון דלשטה השתא טפין מצטרפין ע"כ מוכח בברייתא דקתני טפין אין מצטרפין מיירי בחלוקה והפ"ה קתני כתם ארוך מצטרף א"כ גם הדחיין אע"ג דלדידיה לא מוכח אלא נמי ס"ל דגם בחלוקה כתם ארוך מצטרף דהא משמע דלא פליגי בהא אלא וא' שפיר הקשה הש"ך על הדחיין דדחי לא דלמא דעביד כרצועה אמאי קתני על חלוקה ספקה טהור הא על חלוקה נמי כתם ארוך מצטרף אלא ע"כ צ"ל כדעת הרמב"ם דעל בשרה בכ"ש טמאה ולא מבעיא ליה טפין טפין מהו רק לענין אי הוה שנוי גורה וקא פשיט ליה מהתם דקתני על בשרה ספק טמא מאי לאו כה"ג אלמא לאו שנוי גורה הוא ולפ"ז שפיר דחי ליה דלמא דעביד כרצועה כלומר לעולם טפין הוה שנוי גורה ובריית' קמ"ל בעביד כרצועה דלא הוי שנוי גורה ודוקא על חלוקה ספקה טהור דתלינן במאכולת אבל בבשרה ספיקה טמא דמיירי בפחות מכעור גרים ועוד ומש"ה בחלוקה ספקה טהור דתלינן במאכולת אבל בבשרה ספקה טמא דעל בשרה לא תלינן במאכולת ואין לו שעור ועי' במג"י שהשיג עליו דהא בלא"ה קשה אהך סוגיא דקאמר מאי לאו כה"ג ודחי לא דעביד כרצועה הא בדף נ"ז ע"ב אמרינן דהאי ברייתא דקתני על בשרה ספקה טמא על חלוקה ספקה טהור מיירי בכתם שנמצא עליה מתגור ולמטה וכגון שעברה בשוק של טבחים על בשרה דמגופה אתיא דאי מעלמא אתי על חלוקה מבעיא ליה לאסתפוקי ספיקה טמא על חלוקה דמעלמא אתי דהי מגופה אתי על בשרה מבעי ליה לאסתפוקי טהור וצ"ל כמו הרא"ד דקושיית הגמרא מכח יתור לשון דלא הוי ליה למימר רק על בשרה ספקה טמא על חלוקה ספקה טהור אלא ודאי אע"ג דעיקר הברייתא מיירי כדאמרינן בדף נ"ז בכתם שנמצא מתגור ולמטה וכגון שעברה בשוק של טבחים מ"מ מדהאריך בלשון וקתני על בשרה ספק טמא לאתויי עוד כה"ג טפין טפין וא"כ שפיר דחי הש"ס לא דלמא דעביד כרצועה כלומר דאתי לאתויי דבכתם ארוך מצטרף ואה"נ דבין בבשרה ובין בחלוקה מצטרף והא דקתני סיפא על חלוקה ספק טהור לא קאי רק על מאי דמיירי מיניה עיקר הברייתא בעברה בשוק של טבחים דהוי לה כתמה בזה אבל לא קאי על מאי דאתי לאתויי בריתא באריכות לשונו . ואין להקשות אם כן אריכות לשון דבסיפא למה לי ולא הול"ל רק על חלוקה ספיקה טהור די"ל איידי דרישא דבעי לאתויי דעביד כרצועה טמא והוצרך להאריך ולומר ספק טהור ספק טמא תני נמי בסיפא על חלוקה כו' וא"כ ל"ק על הפוסקים ואדרבה על הרמב"ם קשה דלדידיה למה לש"ס לשנויי דעביד כרצועה ובברייתא קמ"ל דבכה"ג לאו שנוי גורה הוא הא הוי מצי לשנויי בפשיטות דעיקר הברייתא בעברה בשוק של טבחים ואריכות לשון בא להשמיענו דברי הרמב"ם עצמו דעל בשרה לא בעי שעור ואע"ג דאיכא למתלי במאי ולא ספקו טמא אבל על חלוקה כי ליכא שעורא דגרים ועוד תלינן במאכולת וספקו טהור דהא קמ"מ כ' דטעמו של הרמב"ם דכתם הנמצא על בשרה אין לו שעור הוא מברייתא דהכא ובכל"ל וצ"ע :

ס"ק י"א אם הרגה כו' דברי הרא"ש כו' דבדף נ"ח ע"ב איתא בגמרא פלוגתא דרבי חנינא בן אנטיגנוס ורבנן כמה שעור כתם לרחב"א שעורו כגרים ועוד דפחות מזה תלינן במאכולת אבל כגרים ועוד ליכא הו למתלי בדם מאכולת אבל לרבנן אף ביותר מגרים ועוד תולה בפשפש עד כתורמוס וקי"ל כרחב"א כמ"ש ס"ב וכתב הרשב"א דבמקומות שפשפשים והרגתם מצויים גם רחב"א מודה דתלינן בפשפש עד כתורמוס דהוי כנתעסקה בכתמים דתולה בהם אם הכתם אינו יותר משעור דם העסק . והרא"ש כתב וז"ל אם הרגה פשפש תולה בפשפש עד כתורמוס אבל מסתמא לא תלינן ביה משום דלא שכיח עכ"ל ומספקא הב"י בכוונת הרא"ש דיש לפרשו בב' אופנים . אופן א' י"ל דהרא"ש פליג על הרשב"א וס"ל דודאי רחב"א ורבנן ליכא לאוקמי במקומות שאין פשפשים מצויין ואפ"ה קאמר רחב"א דאינו תולה לפשפש עז"כ הרא"ש הטעם דלא תלינן ביה משום דלא שכיח כלומר אף דשכיחי פשפשין מ"מ לא שכיח שיהיה הפשפש קרוב כ"כ ולא הריח ריח אלא ודאי דמגופה הוא ומ"מ על הרשב"א לא קשה קושיה הנ"ל כיון דמוקי פלוגתייהו במקומות שאין פשפשין מצויין מ"מ דרבנן דתולין בפשפש דיש לומר לטעמו דג' חלוקים יש דהיכא שאין הפשפשין מצויים כלל גם רבנן מודים דלא תלינן בפשפש והיכא דשכיח לגמרי בזה כתב הרשב"א דגם רחב"א מודה דתולה בפשפש ופלוגתייהו דרחב"א ורבנן הוי היכא דשכיח ולא שכיח : והופן הב' דדברי הרא"ש כפשוטו דלא תלינן בפשפש משום דלא שכיח אבל היכא דשכיח הרגה תלינן וא"כ דברי הרא"ש הם ממש דברי הרשב"א ועפ"ז משיג הש"ך על הב"ח דפסק דלא כהרשב"א משום דהרא"ש והטור לא ס"ל הכי דליתא לא מיבעיא אם נפרש דברי הרא"ש כמ"ש דלא שכיח כפי' הב' דלא שכיח פשפשין משמע אבל היכא דשכיח גם רחב"א מודה דתולה בפשפש א"כ אדרבה הרי כ' הרא"ש כהרשב"א אלא אפילו יהיו דברי הרא"ש כפי' א' שכ' הב"י (ומ"ש הש"ך דאפילו יהיה פי' דברי הרא"ש כפי' השני של הב"י כו' הוא לאו דוקא אלא כונתו דאפילו יהיה פי' דברי הרא"ש כפי' האחד של הב"י כו' ר"ל פי' הא' של הב"י) דמ"ש הרא"ש משום דלא שכיח היינו דלא שכיח שיהא הפשפש קרוב לבשרה ולא הריח ריחו וא"כ י"ל דהרא"ש פליג על הרשב"א וס"ל דאפילו היכא דשכיחי פשפשין לגמרי ס"ל לרחב"א דאינו תולה בפשפש מה"ט מ"מ אינו מוכרח די"ל דגם הרא"ש מוקי פלוגתייהו דרחב"א ורבנן בשכיח ולא שכיח כהרשב"א והוקשה להרא"ש טעמא מאי לרחב"א אינו תולה בפשפש וכ' טעם זה דלא שכיח שיהא הפשפש כ"כ קרוב לבשר ולא הריח ריחו אבל משכיח לגמרי לא דבר הרא"ש כלום ונהי דלפ"ז אינו מבואר להדיא בהרא"ש דס"ל כהרשב"א כמו לפי' השני מ"מ גם ההיפך אינו מבואר בו וי"ל דמודה הרא"ש בשכיח לגמרי דתולה בפשפש ולא מסתפקינן התם בטעמא דלא שכיח שיהא כו' ולא הריח ריחו . ולפ"ז כיון דלפי' הב' מבואר ג"כ להדיא כהרשב"א ולפי' הא' אינו מבואר להיפך א"כ ודאי קי"ל כהרשב"א : ע"ש דברי הרא"ש כו' אלמא דגם דעת הרא"ש כהרשב"א דבמקומות שפשפשין מצויין תלינן בהם :

ס"ק י"ב עיין בס' מג"י שכתב שמשמע מלועזי א' בשעור כתורמוס הוא כמו שאנו קורין בל"א חני פאלין ע"ש : ס"ק י"ג דה"מ כו' אפילו לסברא דגם בכתם הנמצא על בשרה בעי שעורא מ"מ מודים דלענין זה חמור אם נמצא על בשרה דבבשרה טפין טפין מצטרפין : לסברא אחרונה כו' ר"ל דלסברא האחרונה שהיא דעת הרמב"ם הא מבעיא בש"ס טפין מהו היינו מי נימא דהוי שנוי גורה ואלו נסף מן הגוף לא היה כזה או לא אבל למאי דמסקינן דלא שנוי גורה הוא א"כ לצרוף הטפין דהא בכ"ש על בשרה טמאה וא"כ איך לשון מצטרף לגרים ועוד דהא בלא צרוף טמאה בכ"ש אלא ודאי דקאי לסברא א' דגם בבשרה בעי גרים ועוד וקאמר דעל בשרה טפין טפין מצטרף לגרים ועוד : ס"ק י"ד כתם כו' לשון הרמב"ם . כפי' הב"י כאן כו' ר"ל אי ס"ל להמחבר כשטתו בב"י דמלשון הרמב"ם זה נלמוד דבבשרה אפילו בכ"ש טמאה והיינו כפי מה שהבין הב"ח פי' דברי הב"י וכמ"ש בסוף הס"ק : די"א כשנמצא כו' ר"ל דהא הי' מחמירין יותר מדעה א' ואפ"ה לא כתבו רק דעל בשרה טפין טפין מצטרפין משמע אף מ"מ צריך שעור כגרים ועוד גם בנמצא על בשרה וא"כ כ' לשון הרמב"ם כו' : אלא בדאיכא כו' ר"ל בכל טפה בפני עצמה וקמ"ל דלאו שנוי גורה הוא : א"כ הוא מיקל כו' ר"ל וקשה ג"כ כנ"ל למה כתב לשון הרמב"ם שבסעיף זה בסתם ולא בלשון י"א : וגדולים ר"ל טפין גדולים : וגם איך אפשר כו' הול"ל שכתבתי בסמוך ועוד כו' כנ"ל : דלא תלינן בדם מאכולה כו' ר"ל בבשרה וא"כ ממילא נשמע דבבשרה אפילו פחות מגרים ועוד טמאה : וא"כ אדרבה משמע כו' דהיא גופא קשיא למה כ' הב"י ובדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל דהיינו דברי הרמב"ם כדין ו' ולא כתב כדברי הרמב"ם שכתבתי בסמוך והיינו דברי הרמב"ם שבסעיף זה א"כ אדרבה משמע כו' : וכן הרשב"א במ"ה שם כו' . קאי אדלעיל שהקשה דאיך אפשר לומר דהרשב"א הבין כן בדעת הרמב"ם ועז"כ דבאמת הרשב"א במ"ה שם כו' : שהרמב"ם מפרש כו' ר"ל דהרשב"א אליבא דנפשיה ס"ל כם דגם בבשרה איכא אלא כגרים ועוד וכ"ל דגם בבשרה טפין אין מצטרפין והא דבעי טפין מהו לאו לענין צרוף קמבעיא ליה אלא מיירי שכל טפה בפ"ע הוי כגרים ועוד ומבעיא ליה אי אמרינן אלו נסף מן הגוף היה כזה או לא ועז"כ שם שגם הרמב"ם מפרש האבעיא בש"ס לאו לענין צרוף ולא מטעמא דהרשב"א אלא מטעם אחר . הרמב"ם ס"ל דבבשרה אפילו בכ"ש טמאה וא"כ מאי קמבעיא ליה טפין מהו דע"כ בבשרה מיירי כנ"ל ובבשרה בלא צרוף טמאה בכ"ש אלא ודאי דלענין צרוף לא קמבעי ליה אלא מפ' ג"כ האבעיא לענין אי אמרינן נסף מן הגוף לא היה כזה או לא : ואין בהם קושיא כלל כו' ר"ל דיפה עשה שכ' בסעיף זה בסתם דהוא לשון הש"ס ומוסכם אליבא דכ"ע כנ"ל :

ס"ק ט"ז או כו' ג' על ג' כו' ר"ל דאצבעות דלא חזו' אף לנגעים והיינו מקבל טומאה ואינו מקבל כתמים : משתיתא כו' ר"ל דבדף נ"ח איתא ההיא אתתא דאשתכח לה דמא במשתית' (פי' רש"י שהיא מסכת חוטי להרוג ונמצא דם על השתי) אתיא לקמיה דרבי ינאי אמר תיזל ותיתי פי' רש"י כדרך שמשתה עד עכשיו שהלכה ושבה אי מתרמי שהשווי המסך בא בין רגליה כנגד אותו מקום טמאה . והקשו התוספות הא שתי אינו מקבל טומאה דלאו בגד הוא ואינו מקבל כתמים ואפילו תיזל ותיתי תהיה טהורה . ועז"כ התוס' משתיתא ניהו כו' : שכל המקבל טומאת נגעים כו' כנ"ל ועיין במג"י שכ' דלפ"ז צ"ע אם מצאה אשה דם או כתם על הכותל באופן שידוע לא שהוא מגופה כיון דכותל מקבל טומאת נגעים מקבל נמי כתמים וטמאה ועי' פלתי שכתב אמר התוס' ורא"ש כתבו כהש"ך אבל הרז"ה והר"ן והרשב"א כתבו דמשתית' הוי כלי אורג ואם כן קושית התוס' מעיקרא ליתא דכלי מקבל טומאה הוא ולפ"ז מגלן להוציא שכל שמקבל טומאת נגעים אף שאינו מקבל שום טומאה מקבל כתמים גם לא מסתבר האי דינא דהתוס' שם נתנו טעם דלכך מסרו חז"ל כתם בדבר שאינו מקבל טומאה דכותל וגם התם שהכתם עליו טהור אף על האשה לא גזרו טומאה דכתמים דרבנן הם אמרו והם אמרו א"כ מ"ל אם הבגד מטמא בנגעים כיון דהבגד טהור אית לן למימר הואיל והבגד שהכתם עליו טהור אף האשה טהורה ולכן פסק בכותל הבנין אינו מטמא את האשה אף דנטמא בנגעים דלא כהמג"י ע"ש . אבל בתשו' מעיל צדקה כתב גם כן כהש"ך שכתב שם בעי' [?] שאלה א' שהיתה אשה מניקה את בנה ובנה היה שוכב בעריסה והיה סיתה שותה ומניקה ואחר כך נמצא דם על עריסה אם האשה טמאה משום כתם וקמבעיא ליה להשואל אי הוי כלי מקבל טומאה ומקבל נמי כתמים או לא וכתב שם דאפילו אי לא הוי כלי מ"מ כיון דחזי למדרס ומטמא במדרס הזב אף שאינו מקבל טומאה מקבל נמי כתמים אלמא דלפי אם גם טומאת נגעים לא מקבל רק שמטמא במדרס וזב דבר המקבל טומאה מקרי לענין שיקבל כתמים והוא דלא כהפלתי : [הג"ה ולענ"ד התם שאני דמקבל טומאת מדרס ומשנה ערוכה בשני בנדה מ"ע דכל המטמא מדרס מטמא טמא מת ופירש רש"י שם דה"ה לכל הטומאות וא"כ הוי דבר המקבל טומאה ממש ונטמא מחמת הכתם וגם הפלתי מודה בזה ולא דמי לטומאת נגעים כלל ע"כ הג"ה מהרב הגדול וכו' מהור"ר שלמה הכהן נ"י מ"ץ דפה ווילנא] . וכתב עוד בתשו' מעיל צדקה בענין כתם שנמצא בבגד צבוע דגם בזה לא גזרו חז"ל וטהורה כמ"ש בש"ע אם היה הבגד קו א' צבוע וקו א' לבן ונמצא כתם על קו הלבן ובקו הצבוע שאלו אלא שהכתם בקו לבן לבד לא היה בו כשעור גרים ועוד אלא בצירוף מה שנכנס מהכתם לקו הצבוע וכו' דבכה"ג טהורה אף שלכאורה היה נראה דטמאה דהא טעמא דפחות מגרים ועוד טהורה דתלינן במאכולת הא אי הוי ידעינן בודאי דמגופה הוא אפילו בפחות מגרים ועוד טמאה וכיון שבנידון שלפנינו ליכא למתלי במאכולת מאחר שבצרוף כל הכתם יחד הוא יותר מכגרים ודאי דמגופה הוא ולא כן גבי דחלק הכתם שבקו הצבוע אינו מטמא אותה מ"מ חלק הכתם שבקו הלבן מטמא אותה אף שהוא פחות מגרים דהא ידוע לה שהיא מגופה אעפ"כ טהורה דחז"ל עבדו לא פלוג בתקנתן מאחר דע"פ הרוב איכא למתלי במאכולת ופחות מגרים טהורה גם היכא דודאי מגופה הוא לא גזרו על פחות מגרים מיהו אם הכתם התחיל מקו הלבן ועבר הדרך בקו הצבוע עד שחזר ונכנס בקו הלבן השני בצרוף ב' חלקי הכתם שבשני קוי הלבן מצרפין יחד לכגרים ועוד וטמאה ע"ש :

ס"ק י"ז וב"ש כו' כנגד אגודל אבל כו' כנ"ל ור"ל דאגודל לפעמים כנגד אותו מקום וכ"ש גב הרגל שנגד האגודל שהוא מסוך יותר לפני' ומתקרב לבא נגד אותו מקום אבל בשאר גב הרגל שנגד שאר ראשי ד' אצבעות טהורה : שג"ע בשאר כו' ועט"ז ס"ק י"ח . וכן הסכים עמו המג"י דבנמצא אשאר ראשי ד' אצבעות טהורה ע"ש :

ס"ק כ"ב בר"א כו' על בשרה לבד כו' מטעם דאי מעלמא משוק של טבחים הוא על חלוקה כו' : אבל אם יש מכה כו' דהואיל והמכה בגופה אפשר נסף מדם המכה על גופה ולא על חלוקה : ס"ק כ"ד ועל כו' על חלוקה נ"כ כו' אף שלא נמצא על חלוקה רק לצד פנים מ"מ תו ל"ל אם איתא דמשוק של טבחים הוא על חלוקה מבעיא ליה לאסתפוקי דהא עכ"פ נמצא על חלוקה גם כן ומה שלא נמצא רק לצד פנים הלא בגדיה חוזרין הנה והנה : ס"ק כ"ו שאלו כו' דלמטה מתגור כו' ר"ל דהא למעלה מהתגור בנזדקרה כלמטה מהתגור ולא נזדקרה דמי ולמטה מהתגור ולא נזדקרה אפילו וכו' : שא"א לדם לנספך כו' ר"ל בשלמא למטה מהתגור שאפשר לדם לנטפטף יכול להיות בלא נגע רק בחלוקה אבל בנזדקרה שא"א לדם לנספך כו' : ס"ק ל' ויודעת כו' שאינה חוששת כו' ר"ל וא"כ למה בעינן שהא יודעת שלא נזדקרה הא מן הסתם אמרינן שלא נזדקרה עז"כ שאני הכא כו' : ס"ק ל"ב אא"ב כו' סימן נ"ז . מדינים אלו הובא בט"ז סוף הסימן באשה אחת שהיתה בעלת חטטין ומכות המגואלין בדם וכל חלוקה היה מלוכלך בכתמים שהיתה יכולה לתלות הכתמים בחטין וחטטין שלה אך כיון דמלאתה בחלוקה גם כתמים ירוקי' ולבנים וברא"ש כתב א' הכתמים הלבנים היה נמצא מראה אודם סביב הכתם הלבן כדמות דבר לא שמתפשט בבגד וכתב הרב בתשו' דטמאה דגם כ' בת"ה ומבואר סימן קפ"ח סם א דאם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ומצאה מראה ירוק או לבן דטהורה דתלינן ההרגשה במראה טהור אלמא דמראה לבן וירוק נמי מן המקור אתי וא"כ בנ"ד כיון דהמראה לבן ודאי לא מחטין ומחטטין אלא מגופה ודאי גם האודם שסביבו יצא מן המקור וטמאה ורמייתו מהא דאמרינן דף נ"ט ע"א אמר רבא נמצא עליה מין א' תולה בו כמה מינים (פירש רש"י נמצא עליה מין א' מדבר הדומה לכתם כגון קילור או שרף וא"כ מצאה על חלוקה כתם אפילו אין מראיתו דומה לאותו מין תולה בו והתוס' מפרשים נמצא עליו שמצאה מין א' למעלה מהתגור תולה בו מינים שלמטה מהתגור משום שכמו שהעליון ודאי מעלמא אתי כן התחתון מעלמא אתי) מיתיבי נתעסקה באדום אין תולין בו שחור (פירש רש"י דכיון שנתעסקה במין אדום האיך תולין בו כתם שחור אבל נמצא עליה מין אדום דהיינו שלא ידעה מבוא במין אדום האיך תולין בו כתם שחור והאמרינן כי היכי דנתן עליה האי מין בדלא ידעה ה"נ הוי עליה מינא אחרינא ולא ידעה) איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין א' תולה בו כמה מינים מיתיבי נתעסקה באדום אין תולין בו שחור כי קאמר דאתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מיני דמים (כמ"ש בסב"ד) וא"כ ללישנא קמא בין לפי' רש"י ובין לפי' התוספות מבואר אם נמצא עליה מין א' שידוע שבא מעלמא אתי ואפילו ללישנא בתרא דלא מיקל כ"כ ולא תלינן מין בשא"ם רק במקום שנמצא מינים הרבה כמו בתרנגולת מ"מ הרי קמן דאם נתעסקה במין [?] א' תולה בו כמה מינים דאמרינן כמו שזה מעלמא בא ה"ה מינא אחרינא ואזלינן ביה לקולא כ"ש שניזל לחומרא לתלות מין א' בחבירו לומר שכמו שזה מראה הלבן בא מן

המקור

המקור ה"ה שמראה אדום בא מן המקור דבמקור נמי נמצא דמים הרבה כמו בתרנגולת ולא מבעיא בנידון הנ"ל שהאודם סביבו ונדמה למראה עין שהכל הוא ראיה אחת ודאי טמאה אלא אפילו האדום הוא למעלה על הירוק או הלבן דאינו רק ספק תולין לחומרא ודוקא להקל תלינן חד כתם באידך אבל לא להחמיר ומביא ראיה דלא כהרמ"א (וכתב בנה"כ דז"ל השיג על תשו' רמ"א ויש לדחות כל ראיותיו מיהו דינו מסתבר עכ"ל) וסיים הט"ז דמודה הוא באותו ענין שנשאל רמ"א עליו שהיה נראה למראה עין שהאודם הוא סוף הלק ומחיר רק שבאודם הוא על הלבן או תחת הלבן ע"ש . ועיין בתשובת מעיל צדקה שנשאל אם אין בקו אדום מסביב הלבן כגרים ועוד אם יש גם כן לטמא הואיל ונראה לעין שהכל הוא ראיה אחת וא"כ ודאי האדום הוא ג"כ מהמקור ולא מהמאכולת וטמאה אפילו בפחות מגרים ועוד ואף שי"ל דהרמ"א נתנו גם קו' הנידון הנ"ל . שהאודם על הלבן דלשיטתו אפילו בזה טמאה ועז"כ דבפחות מכגרים ועוד תולין במאכולת דשכיח טפי אבל כשהאודם סביב הלבן נראה לעין שהכל הוא ראיה א' גם בפחות מגרים ועוד טמאה וא"כ למאי דקי"ל כהט"ז אין חילוק דכשהאודם הוא על הלבן אפילו ביותר מכגרים ועוד טהורה כיון שיש מקום לתלות במה שהאשה היא בעלת חטטין ואם האודם סביבו אפילו הוא בפחות מגרים ועוד טמאה מ"מ ר"ל לבעל תשו' מעיל צדקה דגם באודם סביבו בפחות מגרים ותולין בה מ"מ . וכתב עוד בתשו' מ"צ דהיינו דוקא שידוע לה בדם המראה לבן הוא מגופה כגון שבשבר הרגישה פ"ה שנפתח מקורה ובדקה מיד ומצאה מראה לבן ובני מראות הלבנות סוף זה כזה אבל באין ידוע לה אם המראה לבן מגופה או לא אז אפילו אם האודם הוא סביב הלבן וגם הוא כגרים ועוד אפ"ה טהורה דאימור המראה לבן גופה מעלמא אתי מיהו סיים בתשו' מ"צ על ב' הדינים הנ"ל שהוא אומר להקל רק להלכה ולא למעשה עד שיסכימו עמו בעלי הוראה על כך ע"ש :

ס"ק ל"ג אבל כו' דס"ק לא נודע כו' ר"ל שמספיו אין בהם דם וגם לא נודע בודאי שנמצא בהם דם לאחר שהיו עסוקים בדם ומש"ה אינו תולה בהם אבל אם היה נודע כו' : היה בהם דם כו' ומה שעתה אין בהם דם היינו לפי שנתקנחה מהם :

ס"ק ל"ד וה"ה כו' היינו משום כו' ר"ל דאורחא דמלתא נקט :

מחבר סעיף כ"ג נתעסקה כו' או במי בשר או בקילור כו' כנ"ל : סב"ד נתעסקה כו' אדום שחור וכרכומי כו' עט"ז סוף הסימן דפסוק דאם לא נתעסקה אלא בדם בני מעיים שהוא כרכומי שאינה יכולה לתלות בו מראה אדום ושחור ולא אמרינן דתולה בו גם מראה אדום ושחור רק כשנתעסקה בכל התרנגולת ולא במקום מיוחד בתרנגולת :

סעיף כ"ה ב' נשים כו' שתיהן טמאות עט"ז ס"ק י"ז שכתב דהב"ח הביא בשם התוס' דדין זה היינו דין דשני שבילין (בפ"ק דפסחים) א' טמא וא' טהור והלך בא' מהן וא"י באיזה מהן הלך הו"ל ספק טומאה ברה"ר דספקו טהור וא' הלך בשביל זה וא' הלך בשביל זה וכל אחד מהן א"י באיזה מהן הלך אם באו לשאול בזא"ז שניהם טהורים דלכל א' הוי ליה ספק טומאה ברה"ר דספקו טהור אבל אם באו לשאול בבת אחת שניהם טמאים דהא תרווייהו ליכא למימר דטהורים דהא חד ודאי טמא ומאי חזית דאמרת דהאי מהאי ולכך שניהם טמאים ומש"ה נמי הכא דוקא בבאו לשאול כאחת אמרינן שתיהן טמאות אבל בבאו לשאול בזא"ז שתיהן טהורות . אבל הט"ז חולק דלא דמי לב' הנו יכולין לטהר שניהם דהא א' ודאי הלך בשביל טמא ודאי הלך בשביל טמא דמאי אולמיה דהאי מהאי דהא מחבריה צריכין הכא לענין כתם לא הוי ספקו טהור אלא שהקילו חז"ל לתלות הכתם בכל מידי דשייך לתלות בו וא"כ הכא בב' נשים שנתעסקו בדם כסלע ונמצא על כל אחת כסלע שא"א לתלות בדם העסק שלא היה אלא כסלע וכיון דלא"א לתלות במידי אף בבאו לשאול בזא"ז דבר טמאות . ועיין בנה"כ שהסכים עם הב"ח ע"ש :

ס"ק ל"ה ויש כו' מן הש"ס להדיא . דמחלוקת המחבר והרב הוא במאי דאיתא בגמרא דף נ"ט ע"א בעי ר' ירמיה נתעסקה בכגרים ונמצא עליה גרים ועוד מהו ת"ש נתעסקה במועט אין תולין בו מרובה מאי לאו כה"ג לא כגון שנתעסקה בכגרים ונמצא עליה' ב' גריסין ועוד . הי הכי מאי למימרא (פירש רש"י הא אפילו תלינן הגרים בכגרים אכתי פש ליה גרים ועוד) מהו דתימא שקיל כגרים דם צפור ושדי בי מלעי וזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא קמ"ל עכת"ד הש"ס . ודעת המחבר כיון דדחיק הש"ס הו"ל אבעיא דלא איפשטא ונקטינן לקולא הואיל וכתמים דרבנן ומש"ה מצריך שיהא הכתם יותר מב' גריסין אבל דעת הרב דמאי דדחיק הש"ס דחויא בעלמא הוא וא"כ הפשטות נשאר קיים דטמאה ומש"ה כתב הש"ך דיש מחמירין לאו דוקא בנידון שכתב המחבר שנתעסקה בכגרים ונמצא עליה ב' גריסין טמאה אלא לדידהו אפילו נתעסקה בכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד גם כן טמאה דהא אינהו פסקו האבעי' לחומרא והאבעי' הוא בנתעסקה בכגרים ונמצא עלי' גרים ועוד . מיהו גם מ"ש הש"ך נתעסקה בכגרים היינו ר"ל דוקא נתעסקה בכגרים דהכי כתבו התוס' שם בד"ה נתעסקה דג"כ טעם המחלוקת המחבר והרב בסעיף שאח"ז בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה גרים ועוד דהמחבר לטעמיה דפסק האבעיא לקולא ומש"ה כה"ג טהורה ולדעת הרב דפסק האבעיא לחומרא מש"ה כה"ג טמאה :

ס"ק ל"ו טהורה כו' שנתעסקה בחצי גרים כו' ר"ל ותולין חצי גרים בדם העסק וגרים שמותר בדם המאכולת אבל אם נתעסקה ברביע גרים בדם העסק עדיין נשאר יותר מגרים דליכא למתלי במאכולת וטמאה [הג"ה וצ"ל כוונת הש"ך לפי מש"כ בס"ק ל"ז בשם המעו"מ והב"ח אבל לפי דעת המחבר בעצמו גם בכה"ג טהורה מידי דהוה בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה שני גריסין ודו"ק עכ"ל הג"ה מהרב הגדול וכו' מהור"ר שלמה הכהן נ"י מ"ץ דפה ווילנא] :

ס"ק ל"ז וכן כו' השיגו על זה כו' ר"ל דמ"ש המחבר וכן אם נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה ב' גריסין טהורה אזיל לטעמיה בב"י שיצא לו כן מהרמב"ן שסביה טהור ואע"ג שדם העסק הוא פחות מגרים וא"כ עדיין נשאר יותר מכגרים דליכא למתלי וזיל הכא ליכא שיעורא ואע"ג דלא קאמרינן הכא בש"ס רק לסד"א אבל לא שיהיה האמת כן היינו בנתעסקה בכגרים ונמצא עליה כב' גריסין ועוד אבל בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כב' גריסין גם לפי האמת אמרינן הותה סברא ואף שאין סברא לחלק הנדחק הב"י לחלק מפני שמצא כן בשם הרמב"ן . אבל המעו"מ והדרישה והב"ח השיגו ע"ז :

ס"ק ל"ח האשה כו' דלעיל סב"ו כו' משא"כ הכא כו' ר"ל דלא נתעסקה בדם כלל ואם היינו תולים בב' כנים א"כ גם בכשיעור ב' גריסין יכולין לתלות בב' כנים ואין לדבר סוף ואין לך כתם שיטמא לכן אין תולין רק בכנה אחת א"כ כנה מעוכה בדם כשעור כנה וכנה אחת בלא"ה תולין הואיל וכנה מעוכה בה והוי ליה כנתעסקה שתולין בכנה המעוכה והו"ל ככל כתם דעלמא שאין בו כגרים ועוד : ס"ק ל"ט והוא כו' כדלעיל כו' דכל שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתם ואף דבאני כתם דהוי רק מדרבנן ומש"ה הם אמרו ביטמא כתם והם אמרו ג"כ דברים שאינם מקבלים טומאה אין מקבל כתם אבל במציאות דם דטמאה מדאורייתא אין לחלק בין דבר המקבל טומאה או שאינו מקבל טומאה ועז"כ דליתא ואין לחלק בין כתם לדם זה דגם בדם בכה"ג אינה טמאה רק מדרבנן וצייך לומר הם אמרו והם אמרו דכיון דלא הרגישה כו' :

מחבר סעיף ל"ג האשה כו' מאכולת מעוכה טמאה דאמרינן בש"ס דף י"ד ע"א וניחוש שמא דם מאכולת הוא אמר ר"ז אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולה (דודאי אין שם מאכולת והדם שעל העד ודאי מגופה אתי) וא"ד דחוק הוא אצל מאכולת (שאין מאכולת יכולה ליכנס שם) מאי בינייהו א"ב דאשכח מאכולת בגופה (מעוכה על העד) ודאי מאכולת זו לאחר הקינוח מעלמא אתי (כיון דקים להו לרבנן דאין שם מאכולת) והדם שעל העד ודאי מגופה אתי) לכך ליטמא דאמר דחוק הוא אמרינן דבהמה בשביל שנכנסה המאכולת נשם והמקום דחוק לה נתמעכה וי"ל דדם שעל העד דם מאכולת הוא וקי"ל כלישנא קמא דר"ז דאותו מקום בדוק הוא ומש"ה כ' המחבר דאפילו נמצא על הכתם שבעד מאכולת מעוכה טמאה :

ס"ק מ"א לכן כו' דבעי כגרים ועוד כו' דכיון דהעד אינו בדוק כל כמה דליכא כגרים ועוד איכא לספוקי בדם מאכולת קודם בדיקה : ס"ק מ"ב אם מסוך כו' כשבדקה עצמה כו' ר"ל והניחתו תחת הכר או הכסת ולא ראתה על העד מיד עד למחר ולמחר נמצא עליו דם אז יש לחלק בכך אבל בכל שאר כתמים שבחלוקה לא מחלקינן ועט"ז ס"ק כ"ג שכתב כיון דמדברי המחבר והרב משמע דאף בספק שהוא ע"י בדיקה מהני בו לתלות בשום דבר ולפ"ז באשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה ע"י איזה סבה (כגון מה שקורין גילדני אדר) ובדקה עצמה אפילו בעד הבדוק ובשעת הבדיקה נגעה גם שם דתולה בה שלא הרגישה בדם מהמקור ואפילו מסוך טהורה כיון שנגעה ממקום טהור דלא כמורה א' שטעה בזה לפסוק חומרא עכת"ד . ומ"ש שלא בשעת וסתה כו' היינו משום דאם גם בשעת וסתה היינו תולין בכך א"כ אשה זו לא תטמא לעולם דבכל פעם כשבודקת עצמה הוי ספקא דמלתא שנוגעת גם שם הואיל והוא סמוך לאותו מקום והסיה תולה בו גם י"ל דשלא בשעת וסתה יש לצרף סברת המרדכי שבסי' קפ"ז דכיון דאורח בזמנו בא ודאי אין זה דם מהמקור אלא מבית הרחם מן הצדדין מחמת מיעוך תשמיש גם מ"ש דאין כאן ספק דאורייתא כיון שלא הרגישה בדם מן המקור ג"ל דם כמ"ד שכתבתי בסימן קפ"ג דאפילו ספק שע"י הבדיקה כל שלא הרגישה לא הוי רק ספק דרבנן מיהו גם מאן דס"ל שהם בספק שע"י בדיקה דהוי ספק דאורייתא ע"כ מודה לדינה של הט"ז דהא יצא לו כן מדברי המחבר והרב . ודברי המחבר גמרא ערוכה היא אלא ודאי גם הם מודים לדינים אלו רק דלא ס"ל הטעם כמ"ש הט"ז דמש"ה גם בספק שע"י בדיקה תולין הואיל והוי ג"כ רק מדרבנן כשלא הרגישה דליתא אלא אע"ג דהוי ספקא דאורייתא אפ"ה תולין במגוי כשיש לתלות בשום דבר :

ס"ק מ"ג וי"א כו' הכר והכסת כו' דגם הי"א מודים דאם עגול ואין בו כגרים ועוד טהורה דשאני התם דשם המאכולת מצויות משא"כ בירכה אין לומר שמאכולת היתה על ירכה ונתמעכה על הירך דאין מאכולת מצוי בירכה . ופסק הב"ח כהי"א וכ"ל דהב"ח לא ס"ל כהט"ז דהט"ז כתב טעם הי"א והוא הרמב"ם דאזיל לשיטתו דס"ל בכתם שעל בשרה א"צ שיעור אלא בכ"ש טמאה דכל שנמצא על בשרה לא תלינן במאכולת וא"כ הכא בבדקה עצמה בעד הבדוק לה ונתתה בירכה ולמחר נמצא עליה דם אפילו ע"י בדיקה הוא אלא מבשה שבפיתה על הירך הא גם על העד אי לא מירך אם כן בלא"ה טמאה מכח הכתם שעל ירכה דעל בשרה א"צ שיעור ואם לא נמצא כאן דם על הירך הרי הוכחה לפנינו דהדם שעל העד הוא מגופה דאי ממאכולת היה לה לאמת גם על הירך כיון שנסם נתמעכה משא"כ בכרים מגופה אפשר שלא נגעה בעד על הירך באותו מקום שעליו הדם ואף שגם הב"ח ס"ל כהי"א שפס"ח כמ"ש הש"ך בסק"ז [?] כשמו והיינו דלא כהרמב"ם אלא גם על בשרה בעינן כגרים ועוד ואפ"ה פסק הכא כהי"א דהוי הרמב"ם דסותר לשיטתו הט"ז אלא ודאי דהב"ח לא ס"ל טעם דהי"א כמ"ש הט"ז אלא הטעם משום דודאי מגופה הוא לא ממאכולת שבירכה דאין מאכולת מצוי בירכה :

ס"ק מ"ד טמאה כו' שקלתם הורו להקל כו' דבפ' כל הדם דף י"ח ע"א תניא בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם רבי אומר טמאה משום נדה כלומר טומאה ודאית ורבי חייא אומר טמאה משום כתם כלומר טומאה ספק ותולין לטהרות שנגעה בהן ואח"כ הובא שם פלוגתא אחרת ג"כ בעד שאינו בדוק וכשפסק ר"י לעצמו טיהר (כלומר לטעמיה אזיל) דתניא האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם ר"מ אומר אם עומדת טמאה (כיון דדחיק לה עלמא הדר מי רגלים למקור ואייתי דם) יושבת טהורה (דממקום מי רגלים הוא ואין טמא אלא דם מן המקור ומדקאמר ר"מ עומדת טמאה אע"ג דאיכא לספוקי במקום מי רגלים כיון דרגלים לדבר דדחק לה עלמא וחזקת דמים מן המקור מטמא ה"נ כיון דחזקת דמים שם לא מספקינן וטמאה) ר"י אומר בין כך ובין כך טהורה (מש"ה נמי קמטהר הכא) ודעת המחבר כהפוסקים דהכא טמאה בכגרים ועוד ואע"ג דבסימן קצ"א באשה שעשתה צרכיה וראתה דם קי"ל כר"י דמטהר שאני הכא בעד כיון שבדקה בו ידים מוכיחות נינהו דמגופה הוא וגרע מהם : היינו לומר דלר"מ דמטמא משום נדה באשה שעשתה צרכיה ה"ה בעד שאינו בדוק טמאה משום נדה באשה שעשתה צרכיה כ"ש בעד שאינו בדוק דגרע ור"ח ס"ל באשה שעשתה צרכיה כר"י דמטמא רק הכא בעד שאינו בדוק דגרע טפי משום כתם עכ"פ ור"י דמיקל טפי וגם בעד שאינו בדוק טיהר לגמרי לעצמו טיהר ולא ס"ל דהכא נחתינן לדרגא ואנן קי"ל כר"ח ועז"כ הש"ך דהב"י הביא מחלוקת הפוסקים בזה שקלתם הורו להקל והיינו הרשב"א דס"ל דדמי לגמרי עד שאינו בדוק עם אשה שעשתה צרכיה ור' כר"מ ור"ח דמטמא הכא משום כתם גם באשה שעשתה צרכיה וראתה דם אם יש בו כגרים ועוד אלא שמ"מ הבו להחמיר לענין מעשה . ועז"כ הש"ך ובספרי כתבתי שנראה עיקר בש"ס כו' ר"ל דבין לדעת המחבר וסייעתו ובין לדעת הרשב"א וסייעתו הכא בעד שאינו בדוק ג' מחלוקת יש בדבר דלר"מ טמאה נדה ולר"ח טמאה משום כתם ולר"י טהורה לגמרי הלכך נראה יותר שמה שר"י מטהר ר"ל משום נדה אבל מ"מ מודה שטמאה משום כתם ולא הוי רק ב' מחלוקת דר"ח ור"י ס"ל כהדדי וגם באשה שעשתה צרכיה לא קאמר ר"י דטהורה רק משום נדה אבל מ"מ טמאה משום כתם (כדעת הר"ח) וכמ"ש הש"ך סי' קצ"א סק"ג וכן הוא להדיא בירושלמי וא"כ לכ"ע בעד שאינו בדוק טמאה משום כתם בכגרים ועוד : [הג"ה ומה שהוסיף הרמ"א אדברי המחבר וכתב אינה טמאה אלא ולכאורה לשון המחבר מדוקדק יותר דהא העיקר כמ"ש משמעינן חומרא דבכגרים ועוד טמאה וכהרמב"ם והרא"ש ודלא כהרשב"א דמטהר לגמרי דפסק כרבי יוסי וכמבואר בב"י אבל בפחות מכגרים ועוד לא מצינו לכאורה לשום פוסק דמטמא דאף דרבי סבר דטמאה נדה מ"מ לא קיי"ל כוותיה ונראה דכוונת הרמ"א ז"ל כוון בזה אגב אורחיה להוציא מדברי הרז"ה ז"ל בהשגותיו על ספר בעלי הנפש להראב"ד ז"ל בשער הכתמים בדעתו ע"ש טעמו ונימוקו וקמ"ל הרמ"א דאינה טמאה לעולם אלא בכגרים ועוד ור"ל דאפילו שם דבמסוך אפילו בכ"ש טמא וכמו בעד שאינו בדוק והניחתו תחת הכר או תחת הכסת במסוך בעינן בכגרים ועוד ודלא כהרז"ה . ע"כ הג"ה מהרב הגדול וכו' מוהר"ר שלמה הכהן נ"י מ"ץ דפ"ק ווילנא] :

ס"ק מ"ה בדקה כו' ולא אמרינן כו' וספק טומאה הוא כו' כדין כתם אלא טמאה נדה טומאה ודאית : איכא לספוקי כו' ר"ל ופליגי בי' רבי ור"ח אם טמאה נדה או טמאה כתם ולהכי לא נקט כו' ר"ל בסיפא גבי עד שאינו בדוק לא נקט שמא

בירכה

הפלה כו' ר"ל שלבשה גם השניה החלוק ונמצא בו הכתם ולא נודע ממי הוא ואחר כך לבשה השני' עוד חלוק אחר שנולד בה ובהכרתה הספק א"כ כ"ם הוא דאינו תולה בו שבשעה שנולד כו' : ס"ק ס' ולא כו' דאי לא כו' פשיטא כו' ר"ל מאי איצטריך לטעם דתולה בימי נדתה וכן במעוברת ומניקה תולה בלבישה הימים שלא היתה מעוברת ומינקת הא בלא"ה טהורה וכדלעיל סל"ט דכתם. שנמצא בחלוק שאינו בדוק טהור שאני אומר כתם זה כבר היה כו' : ס"ק ס"א ואינו כו' כיון במקדיר כו' והשיג בס' מג"א דאפילו החלוק לפנינו והוא מקדיר מ"מ כיון שהוחזקו בדוק ליכא למתלי בלפני הכבוס דהא דסמכינן אבדיקה דמקדיר או מגליד היינו אם לא בדקתו בשעת כבוס אבל הפלתי כתב דגם הש"ך מודה לזה וטעות המדפיסים כאן שנייו דברי הש"ך שלא במקומם דקאי עמ"ש המחבר ואם הוא לפנינו ואמר' שלא בדקתו תולי' לומר שמתחלה היה ולא עבר ע"י הכבוס נ"ל דהחלוק אינו לפנינו דאל"כ אמאי מקילין בפשיטות לומר שמתחלה היה ולא בדקינן במקדיר או במגליד ואע"ג דהמחבר גופיה כתב אח"כ ואם אפשר לעמוד על הברור כו' מכלל דמעיקר' א"א לעמוד על הברור שאין החלוק לפנינו מ"מ קמ"ל הש"ך דמ"ש אח"כ ואם אפשר לעמוד כו' לא על אם נתכבס ע"י נכרים או שפחה לחוד קאי אלא גם אדלעיל מיניה בישראלית שהיא בפנינו ואומרת שלא בדקתו כו' אלא שהקשה הפלתי על מה שהסכים בסל"ט כהב"ח דחלוק שעל בשרה אחר כביסה קודם בדיקה עד שאינו בדוק מקרי וכתמים טהורים אמאי לא בעינן למבדק במקדיר או במגליד כמו הכא וא"כ דכאן מיירי תיכף בבא החלוק מהכובס לבשתו או סגרהו בארגז עד שלא אפשר לבא עליה כתם כלל וא"כ ודאי מהאשה אתי רק ספק הוא אולי היה עליו קודם הכביסה ובזו שפיר תולה במקדיר או מגליד אבל לעיל בסל"ט מיירי שלא לבשתו מיד וגם לא סגרהו בארגז מיד שנוכל לומר מעלמא הוי הכתם ומש"ה בכל ענין טהור : שגם הרב לא אמר כו' קאי על דברי עצמו במ"ש בסת"ה והשיג עליו הרא"ה בבדק הבי' וחזר הרשב"א במ"ה להציל עצמו מהשגותיו וכתב כאלו אדם אחר מיישב כן דברי ת"ה : [הג"ה במח"כ לשון זה שהביא הש"ך הוא לשון הרשב"א בספר ת"ה עצמו ולא במשמרת הבית ומש"כ שגם הרב כוון על הראב"ד בס' בעלי הנפש וזה ברור . ע"כ הג"ה מהרב הגדול וכו'

סימן קנ"א

סימן קצ"ג

סימן קצ"ד

ס"ק א' א"צ כו' אף לבתולה

סימן קצ"ב

סימן קצ"ו

במג"א בסוף הספר ובתשו' סימן י"ג אם מותר לנפות מבגד אשתו נדה עפרורים או נוצה והעלה דיש להחמיר דהא קי"ל כחו כגופיה ולע"ג דנגיעה ממש לא הוי הא בהנ"כ אוסר אפילו לזרוק מידו לידה דנ"כ לא הוי נגיעה ממש ואין לומר דהתם איכא למיחש אפי לקירוב בשר שזורק מידו לידה ממש והוי קירוב הדעת אבל כאן שהוא רק להעביר העפרורים או הנוצה מבגדה לא הוי קירוב הדעת כ"כ דהא מוכח דגם כה"ג הוי קירוב הדעת מהא דאיתא פ' שני דייני גזירות אמימר הוי קא יהיב ודאין דינא פרח גדפא אריש' ... סרח לו נוצה על ראשו) אתי האי גברא שקלה א"ל מאי עבידתיך אמר ליה דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך לדינא עד כאן הכי דהוי קירוב הדעת בכה"ג יותר לכן המחמיר תע"ב עכת"ד : אבל הפלתי דחה ראייתו דהם כן אף ליתן מתנה לאשתו בעת נדתה יהא אסור דכה"ג ודאי דפסול לדינא בהם נתן מתנה לדיין והא ודאי ליתא. אלא ודאי אין אסור אפילו קירוב הדעת רק קירוב הדעת בדברים המביאים לידי קורבה דג"ע דליתא בפתחא וליכא נמי במפריח נוצה מבגד אשתו ע"כ אין להחמיר דלא תוסיפו מן הגרעו מ"נ וכתב עוד שם ואני ראיתי נוהגין שזורקין דבר כלפי מעלה ולא לנוכח אשתו במתכוי לזרוק לידה רק זורקה כלפי מעלה והיא פושטת ידה ומקבלת זו לא הוי בזורק מ"ג לידה ונוהגין בו היתר ויש להקל עכת"ד ע"ש :

ס"ק ד' אא"ב כו' בזה"ז הע"פ כו' ועט"ז סק"ב דהיינו דוקא שמנחת התיכות שעל בקערה אחת והוא אוכל אחת והיא אוכלת אחת אבל בחתיכות גדולות כדרך שמסימין בקדרה לבשל ואחר הבשול מבימין אותן בקערה וכל אחד נוטל מן הקערה ומניח לפניו על כלי מיוחד ואוכל מסם בזה אין איסור כיון דאין האכילה מיד בלקיחה מן הקערה אלא מפסיקין בכלי אחר בנתיים :

ס"ק ה' שום כו' סימן פ"ח כו' ומש"ה הא דקאמר לחם או קנקן היינו דוקא כבתין

סימן קצה

ס"ק ט"ו שמא כו' ולא תרגיש כו' ר"ל מהי דלראות דם בלא הרגשה לא חיישינן מ"מ חיישינן שמא תפליט ש"ז דע"כ סותרת אותו יום וסיא לא תרגיש ולאו אדעתה והמנה גם אותו יום במנין הז"נ : ס"ק י"ח וסותרת כו' אחר ששמשה במ"ש כו' ד"ש אם שמשה במ"ש סעה בתוך הלילה נשלמו הו' עונות בליל ד' סעה תוך הלילה והיא תפליט הש"ז בתחלת ליל ד' קודם עת שמופסה במ"ש דסותרת כל יום ד' ואינה יכולה להתחיל לספור עד יום ה' : ס"ק י"ט ואין ספיקא בדבר כו' הואיל ובלא"ה הומרא הוא שלא להתחיל לספור עד יום ו' לראייתה : נ"ע בדבר כו' אם עדיין נחשב יום להיות לובשת לבנים ביום ד' ולהתחיל למנות מיום ה' : בהפסקת טהרה כו' ר"ל שהיא לא להקדים להפסיק בטהרה קודם ערבית : ומ"מ נראה כו' אפילו את"ל דלפי המנהג הי"ח מחמירין להשבו לילה די לנו בזה כו' : מאחר שבא לה כנ"ל : לדברי מהרא"י דלעיל כו'

סימן קצו

עטמים לדבר · הא' כיון דמהדקי טובא זה בזה הוי כבלוע ובית הסתרים דלא מטמא וכיון
דלא מטמא לא חיילי . ועוד אפילו לא חשבת ליה כבית הסתרים ולא הוי כחתיכה אחת
מ"מ לא חיילי דמאי מיא עייל בהו הכיון דקי"ל בב' וג' נימין קשורין אינם חוצצים משום
דלא מהדקי ועייל בהו מיא כ"ש שערות טובא . והג' דמס"ע שאינה יכולה לגלחן דהוי
סכנה הוי רביתא ולא חיילי . (דאמרינן בפ' הערל מוכר הייתו רביתי') . והד' דמה"ע
שאינה יכולה לגלחן משום סכנה אינה מקפדת עליהם ולא חיילי עכת"ד · ולבאורה לטעם
הד' אין דין זה רק אם הקאלטנ"ס על מיעוט הראש אבל אם הם על רוב הראש לא
מהני מה שאינה מקפדת למאי דקי"ל כהגאונים דחשבינן לראש בפני עצמו דהוי ליה רובו
שאינו מקפיד דחוצץ מיהו מ"מ גם בכה"ג לא חיילי מג' טעמים הראשונים ועיין בתשובה
פ"מ שנשאל על אשה אחת שהיה לה מין חולי ואמרו הרופאים שרפואתה לעשות לעצמה
הקאלטנ"ס ע"י שתשתק בסמים היטב ותפזרם על שערות ראשה ועי"ז יסתבכו השערות
ויבואו הקאלטנ"ס אי אמרינן דגם בכה"ג לא חיילי והשיב דודאי טעם הא' של המרדכי
דהוי בית הסתרים לא שייך הכא דהא גם בית הסתרים עכ"פ בעי שיהיה ראוי לביאת
מים והכא אין ראוי לביאת מים מחמת שחיקת הבסמים הדק היטב המהודק בשערות וגם
טעם הב' דהא ב' נימין קשורים אינו חוצץ דעייל בהו מיא כ"ש שערות טובא ליתא
הכא דבכה"ג לא מצי עייל בהו מיא מחמת שחיקת הבסמים המדובק בשערות (ומשמע
שם דטעם הג' שייך גם בכה"ג משום דהיינו רביתי') וטעם הד' משום דאינה יכולה לגלחן
משום סכנה אינה מקפדת עליהן ולא חיילי נ"ב י"ל דהיינו דוקא אם כבר יש לה הקאלטנ"ס

[illegible]

סימן קצה

[illegible]

דהרמב"ם פי' כו' ר"ל הא דתניא בתוספתא הקופץ למקוה הרי זה מגונה דאפילו במקוה
כו' : הרי זה מגונה כו' לפי שקופץ למקוה כו' (וכן באומר להב רו כבוש ידך עלי
במקוה) אף אם מתכוון לטבול הרי הגו סוברים שאינו מתכוון אלא להקר ואם אח"כ נגע
בתרומה וקדשים והם יודעים שהיה טמא ואהני ליה טבילה כזו בלי כוונה יהיו סוברים
דגם לתרומה וקדשים לא בעי כוונה בטבילה כמו בחולין ונפק מיניה חורבא לרואים
מש"ה ה"ז מגונה . אלא שקשה לכאורה לאיזה צורך הביא הש"ך דברי הריב"ש אלו כאן
דלא נ"מ מידי לדידן דהא בעו"ה אין לנו תרומה וקדשים וצ"ל (לגו קולא) [דבא להורות
בו קולא בזה] דלהאי טעמא שכתב הריב"ש בשם הרמב"ם אין אנו מוכרחין טוב לטעם אחר
ונשארה סברה הזה למקוה וכ"כ ... דלא חיישינן ... שמא ...

נסיוס ח' בשבת לטבול ביום השבת משום הרחקת חפיפה מטבילה כמ"ש ס"ו דתרי קולי אהדדי כו' קולא שבך כתב כו'. עי' סימן קצ"ז ס"ג ובש"ך סק"ח :

סעיף ח' בימי כו' ואנ"ל כו'. ר"ל דהא חפיפה אינה דבר תורה אלא מתקנת עזרא ואפ"ה לא עלתה לה טבילה בלא חפיפה ואם כן אנ"ל כו' :

סעיף ט' בד"א כו' כיון שא"צ כו' ואע"ג דמ"מ בעי ראוי לביאת מים כיון דלא בעי ביאת מים ממש תלינן בספיקא להקל דגם בשעת טבילה לא היה עליה

[illegible]

טבילה דמל ולא טבל כאלו לא מל ואי אפשר לו לברך אלא אחר הטבילה לכך תקנו בכל חייבי טבילות לברך אחר הטבילה ואליה מגופה הברכה שמברכין על הטבילה לפי

[illegible]

ס': אבל בנתר ואהל כו' ר"ל דמפורש בש"ס שמשכבין השער לכדי לא מהני אפילו נסיון י"ם רק פרי פעם זה שא"צ לחזור ולחוף הואיל ובפעם זה רואה בעצמו שאין שערות אלה קשורין ומסובכין כו': אפילו אנו רואין שהוא חי טרפה כו' דאין לך אלא מה שאמרו חז"ל אע"פ שהוא חי ע"פ גם הוא אבל עכ"פ טרפה הוא: לפיכך אשה זו כו' ר"ל דסומכין על הנסיון להיות חופפת גם מכאן ואילך בנתר ואהל:

ס"ק ח' יש כו' נחוי אנן כו' ר"ל ולאחר שנודע ע"פ הנסיון דיין אינו מסבך יש להתיר

[illegible]

שאחר השבת דלאסורה לחוף מע"ש אלא תחוף בליל טבילתה ואע"ג דמנהגא הוי לחוף מע"ש גם בכה"ג מדקאמר ר"ה אשה חופפת בא' בשבת וטובלת בה' בשבת שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת במוצאי ב' יו"ם של ר"ה שאחר השבת אלמא דמנהגא הכי הוי ואפ"ה פליג ר"י י"ל דהא לא שכיח להיות ב' יו"ם של ר"ה בוס א' וב' ויזדמן לה טבילתה בליל ג' שהוא מוצאי ר"ה אלא מקרה הוא אם נזדמן ובדבר דלא שכיח לא

[illegible]

דבתקנתא דיכססה במים סגי משום לבו רואה את הערוה ומשום גלוי ערוה אך על התנא גופא קשיא אמאי לא נקט תקנתא דחבוק משום לבו רואה את הערוה ע"ז כתב משום דמים הוי נמי תקנתא לגלוי ערוה והלכך נקט יתכסה במים דהוי תקנתא דשוה כו'.

הדריסה בין מ"ם על דברי הא"ח סימן ע"ד כ"ב וכן י"ש לעיל דמיירי ברוחץ בכלי דהא מיירי בירך לטבול אם כן ע"כ לא מיירי בכלי אלא במקוה והדרא קושי' לדוכתא דאסורי גלוי ערוה אכתי איכא אלא ודאי כדפרישית : דעוברן משום לבו כו' ר"ל והאי א"ג

...

יתכסה במים צלולין וגם לבו רואה את הערוה ליכא כיון דתבקה זרועותיה אלא ודאי דמיירי כשאינו חובק ושפיר פריך והכי לבו רואה את הערוה כו' : אף בצלולים כו' דקשה נפי דאין לבו רואה את הערוה דהמים מפסיקין בין לבו לערוה הואיל ואין לבו מים מ"מ איסור ב"ע איכא ע"כ הוגרך הדריסה כו' : בירך לטבול כו' ר"ל ונדמו דברי

ומיסור גלוי ערוה גם בגלולין ... אלא שלפי מסקנת הס"ך נראה שגם חבוק זרועותיה אין צריך והט"ז סיים דמכל מקום לכתחלה יש לעשות חבוק ידים לצאת גם דעת הרלב"ד דס"ל דגם באשה שיין לבו רואה את הערוה ודו"ק :

השמטה מה:הות הרב הגדול וכו' מהור"ר שלמה הכהן נ"י מ"ץ דפ"ק על ספר מחצית השקל הלכות נדה :

בר"ס קפ"ז תמה המחלית השקל על דברי הש"ך שם בסק"א במש"כ שם אם בדקה מיד אחר תשמיש ולא מצאה כלום והא"כ ראתה אפי' תוך שיעור זה לא מקרי רואה מחמת התשמיש וחמה דממ"כ אם בדקה בדיקה ממש בחורין ובסדקין היאך משכחת דראתה אח"כ תוך שיעור אם הלוי ואם בדקה עצמה בקינוח אינו ראיה דלא ראתה בשעת תשמיש גדילמא אם בדקה שפיר היה מוצאה מיד ע"ש וכן תמה בס"ע שם ונשאר בתימה ועי' בספר לחם ושמלה מש"כ ליפרש דברי הש"ך בזה . ... בפשיטות די"ל דלעולם מיירי בקינוח אך דמיירי דמצאה בקינוח דם טהור על העד

הסיפוק שלאחר הטבילה דאפשר דהוה משום הלילה ואף דהתם ג"כ הוא בין שני דברים גופים דכבר נסמר המ"ל בעלמו מזה וכתב דשמא יהיה המים מבדילים בין הבגד וכו' וכוונתו בזה דאולי דינרוס ע"י זה דלא ילבוש הבגדים מסודקים על בשרו וכמו ברות ודו"ק . ובספר ברכי יוסף בא"ח סי' כ"ז ביאר דבריו דאף דלא הוי חלילה מ"מ לא מקרי על ע"ש ותמהני דא"כ גבי חלילה נמי דכתיב מעל רגלו תפסל אם היה דבר לח על רגלו והן אמה דהרמ"א כתב בסדר חלילה סעיף ל"ז דלריך לנגב הרגל יפה אחר הרחילה אבל בתמה מבמע דאינו אלא חומרא בעלמא וצ"ע וד' הרוקח בזה בסימן שע"ה צ"ע ונראה פים שם איזה ע"ם ונריך תיקון ע"ש :

(סימן קכז סעיף א) (א) אם הוא בידו עש"ך ס"ק א' דמי שאמר לחבירו על יין מבושל שלו שנתנסך קודם הבישול א"נ וכו' משמע מדבריו דלדעת הטור והרא"ש דבידו היינו בידו לאסרו ומטעם דהוי כבעלים אפילו נתן לו לשמור יין מבושל שלא היה בידו לנסך מעולם ואומר שנתנסך קודם שנמסר לידו דנאמן מטעם דבידו הוי כבעלים ודאי דנאמנין אפי' כשאומרים על יין מבושל שנתנסך קודם שבא לידם וה"נ השומר הוי כבעלים ממש וכ"כ הת"ג בטו"ת סימן ע"ה ע"ש ולגבי לא כן ידמה דהא גבי להתיר בדבר שבידו כתב ב"כ הרא"ש הטעם משום דהוי כבעלים וגבי להתיר מוכח בהדיא מש"ס ופוסקים דבעינן שיהיה

הכמים בגון התיכה בספק חלב או נתנסך יינך וכו' תמיה לי דהא חתיכה ס' חלב ילפינן מקרא דאו הודע בר"פ האשה הדע דהא מביא קרבן ונאכל ומ"ש בעד אומר מת דדוקא כשאומר כן בפני ב"ד דהא קיי"ל ניסת שלא ע"פ ב"ד תלא וכו' . תמוה מאד דאדרבה הדין מבואר בא"ה ע סי' י"ז סעיף כ"ט דאפי' ניסת שלא ברשות ב"ד ואפילו בה ע"א אח"כ ואמר לא מת לא תלא ע"ש . ולא יכולתי להלום דבריו כלל אם לא שט"ס הוא וכנ"ל דוקא כשאומר בפני ב"ד והלכך כל כמה וכו' וכוונתו דעכ"פ בעינן לכתחלה רשות ב"ד :

...

זו סובר כדעת הרלב"ד בפ"ח מהל' שגגות דמיירי שעד אחד מעיד על חתיכה מב' חתיכות שאכל ושהיה חלב וא' אומר שהיה שומן דאפי' מסלקין דברי העדים מביא על ספק שלו א"ש . ומ"ש בגאו בזה"ז ונפסק הדין ע"פ עדותן כמ"ש לקמן וכו' . תמיה לי דלקמן כתב בעלמו דוקא במה וכו' משמע דבא"יסורין לא בעינן נפסק הדין . ומ"ש בהיכא דלא גלי קרא רק מסברא או מתקנה

כשתוע וע"כ כיון שבידו להוליכו למומחה הוי בידו :

(שם) (י) קטן אין לו דין עד . עש"ך ס"ק ל"א עד וכ"מ להיכא דאומר ידעת רגיים לדבר כו' עד דהעד נאמן בלא שתיקת הבע"ד כו' והוא תימה דהא בידעת רגיים לדבר בעינן שתיקת הבע"ד כמבואר בסימן זה . ואפשר דט"ס הוא וצריך להיות ונפקא מינה להיכא דאחר מכחישו :

חידושים הלכות ריבית קנט ביאורים

קנט [א] אסרוהו משום גזירה שמא ילמוד ממעשיו . ובת"ח ליכא למיחש לסכי ע"ך . ונעבד כנעני אסור ועיין ביאורים ס"ק ב' : [ב] בכל ענין . משום שא"א לנו להשתכר בשום מו"מ רק עמהם וליכא למיגזר בזה עפי משאר מו"מ . טור : [ג] לה אביר . עיין ספתי כהן דבמומר להכעיס שלא יצא מן הכלל יש להחמיר עפי . ועיין הטעם בביאורים ס"ק ג' : [ד] מומר . משמע דאסור ללוות מהן בריבית וצריך עיין דהא קיי"ל דעשאום כנכרים גמורים

קנט (א) דבר תורה . עט"ז ס"ק א' שמקשה על הטור שכתב טעם ההיתר בעובד כוכבי' משו' דאין מצווה להחיותו (פי' לפרנסו) דהא גר תושב אף דמצווה להחיותו (פי' לפרנסו) מות' משו' קרא דאל תקח מאתו דמשמע דוקא מאחיך וכו' ותירוצו דחוקי' ולפענ"ד נראה דודאי בעובד כוכבים בלאו הכי עטמא דאין מצווה להחיותו ג"כ מותר משום קרא דמאתו דמשמע מאחיך דוקא אבל במומר שמביא הטור בסימן זה לא נתמעט מקרא דמאתו דמומר ישראל מעליא הוא ובכלל אחיך הוא וא"א למעט מומר רק משו' דאין מצווה להחיותו (פי' לפרנסו) ...

אפילו קודם גזירה דהיינו בזמן המשנה היה על הכותיים דין מומרים דהא כפרו בדברי חז"ל ואפיקורסים הן וכדין צדוקים בזמנינו כמבואר בסימן רכ"ז סעיף מ"ו שהצדוקים בזמן הזה כעותים קודם גזרה והצדוקים בזמן הזה ודאי דין מומרים עליהם וגם בעירובין מבואר במשנה דאין מודים בעירוב ובכ"מ מקום אמרינן דלא מהימני רק בכתיבי ואחזיקו והאוכל פת כותי כאוכל בשר חזיר וכל גם שים עליו עד כותי פסול ואפילו להחזיק לא מהימני רק בג"כ דהיה כשר קודם גזירה הוא דוקא בשתם ישראל לבסוף ומשום דודאי כותי חבר היה וכמומר בקבלת דברי חברות סגי כמבואר בהלכות גרים וכיון דבזה"ז אפילו בכותי חבר פסול ע"כ דעשאום כעובדי כוכבים גמורים דאי רק דין מומרים עליהם להוציא היה לה להיות מגורשת לחומרא בכותי חבר כמו בקודם גזירה דג"כ היה עליהם דין מומרים וא"ה מהני בכותי חבר אלא ודאי דאפילו לקולא אפקוהו מדין מומר ועשאום כעובדי כוכבים ולא סגי בקבלת דברי חברות ובענין גירות דוקא ולא מהני חבר · המגס מ"מ קשיא לי דבר הש"ך כיון דמדאורייתא יש להן דין מומרים וישראל מעליא הוא וקידושיו קידושין וכן לכל מילי מומר דין ישראל יש לו ה"כ אף דהכמים עשאום כעובדי כוכבים מ"מ ופי יש כח בידם לעקור דבר מן התורה בקום ועשה כמבואר בכמה דוכתי דאין כח ביד הכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה רק בשב

גמורים ומשמע אפילו לקולא עשאום כנכרים ואם כן מותר אפילו ללוות מהן · ש"ך ועיין ביאורים ס"ק ד' ואם לקח רבית ונעשה הלוה מומר אם חייב להחזיר עיין סימן קס"א :

[ה] שאסור · עש"ך דקראים בזה"ז דין עובדי כוכבים יש להן שקילקלו מעשיהן ומ"מ ללוות מהן יש להחמיר ועיין ביאורים ס"ק ה' : [ו] אסור · אפילו למאן דמתיר להלוות למומר היינו דוקא במומר שיודע רבונו ומתכוין למרוד בו אבל זה שנתגדל בין העובדי כוכבים הוי כשוגג והש"ך מסיק דמותר כמו בקראים · ומומר שיש לו בן מהעובדת כוכבים הבן כמותו ודינו כעובד כוכבים ש"ך :

קס [א] והעדים עוברים · וה"ה הסופר עובר והסרסור וכל מי שמסייע בדבר עובר משום לפני עור כו' ובמקום שאף בלא הם ג"כ היה מלוה לא שייך לאו דלפני עור · תוספ' ס' איזהו נשך · ועיין בסימן קנ"ה סעיף ה' דאפילו בכה"ג אסור והלוה מ"מ עובר אלאו דלפני עור אף במקום שהיה מלוה לאחר אותן המעות אם לא היה הוא הלוה · ועיין ביאורים ס"ק א':

[ב] אבל ברבית דרבנן · ונראה דה"ה העדים אין עוברין ברבית דרבנן רק משום לפני עור ועיין ביאורים ס"ק א' : [ג] מדעתו · וכא דמבואר בח"מ סימן רל"ב במלא יתרון בכדי שאין הדעת טועה דא"צ להחזיר הייגו בפרעון ...

מהגה למלוה בשליחותו · ס"ז וש"ך : [טו] שלח אביו · משמע דתרווייהו בעינן גדול והיינו סמוך ש"ך · וכתב הט"ז דבסמוך אסור אפילו בגדול ובקטן אסור אפילו אינו סמוך ואף דבב"מ משמע דקטן והיינו סמוך מקרי גדול היינו לענין מציאה שאין ידו כיד אביו אבל כאן הוי כאלו קבלו האב כיון שאם אין לבן האב חייב לפרנסו : [טז] דאסור למלוה ליקח · אם אומר להביאו אילך זו בעד שכר טרחתך לבקש לי הלואה ואף אם לא תמצא מי שילוני יוחלט לך בעד שכר טרחתך מותר להשליח ליתן להמלוה זו דהוי כנותן מעות עצמו ועיין ביאורים ס"ק ז׳:
[יז] ויש מפקפקין בהיתר זה · הלבוש והט"ז השיגו על דין זה וכתבו שאיסור גמור הוא.
והש"ך בנקה"כ הסכים עם הרב וכתב דהכי נקטינן ודוקא כשמגלה ע"י ישראל אבל ע"י עובד כוכבים למ"ד יש שליחות לעובד כוכבים להומרא אסור דאין שייך בעובד כוכבים לומר אין שליח לדבר עבירה שלעובד כוכבים ליח ביה איסורא ועיין ביאורים ס"ק ח׳ שנראה עיקר דאין היתר רק כשמזכיר השליח שם הלוה על הקרן ואינו מזכירו על הרבית כגון שאומר השליח הלוה לפלוני ואני אתן הרבית אבל כשמזכיר שם הליה על הקרן והרבית הוי רבית דרבנן ודוקא כשהלוה עושה שליח אבל כשהמלוה עושה שליח להלוות מעותיו ברבית רבית קצוצה הוא ומ"ם הרב עשה כשר לאו דוקא אלא כל שמזכיר שם הלוה על הקרן והרבית אסור ועיין ביאורים
ס"ק ט׳: [יח] הומשי׳ מלנו דהיינו ס׳ בק"ד ונוה׳ בפניהם ת"ח: [יט] רבית דרבנן מותר

בעד סל ק׳ : גלם לו ק"כ הוי ר"ק ועיין ביאורים ס"ק א׳ מבואר הכל באריכות : [ב] מוציאין · אפילו הב"ח רוצין להזדקק אין מוציאין ואפילו היה הרבית מעיקרא פרוצה והזכיר פחות משוה פרוטה אין מוציאין אותו ועיין ביאורים ס"ק ב׳ : [ג] תפס · ובמקום שיש מחלוקת הפוסקים אי הוי ר"ק או אבק רבית אין מוציאין אם תפס : [ד] אמר ראב"ד · כתב הב"י דא"ר דבשטר מכניסין ליה דשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי : [ה] בדיני ישראל שטעה · היינו בדבר משנה אבל בשיקול הדעת מה שגבוי גבוי כמ"ש בביאורים ס"ק ג׳ ע"ש :
[ו] יוצאה בדיינין · וגזה אם המלוה תובע מעותיו ביאור לו עוד זמנו מחמת שיחיה לכור לו

חילוק דין ביניהו · כיון שאמר לשון הלואה אסור · ולפסר דלדבריו ס"ה אם אמר הלוה לי · חפץ פלוני להוציאו ואשלם לך מעות לזמ"פ והוא יותר משוה דאסור מדאורייתא ונזה"כ הוא שאיסור תלוי בלשון המגס מדברי התוס׳ והרא"ש דלא מני לאשכוחי רבית בקרקע רק בפירות המחוברין בקרקע משמע בקרקע כיון דאינו מינו ובומתו ידוע וס"ה בשאר מינין כל שאין מינן שוין ואין שומתן ידוע וצריך שומא בשעת הלואה ופירעון לא הוי רבית דאורייתא וכדכתיבנא · עוד כתבו התו׳ גוונא אוחרי ברבית בקרקע כגון שהלוהו שדה שאם שפסה נהר יפרע לו שדה ואני

יתייקרו שיתן לו חטים או יין שפסק עליו ואם יוזלו יתן מעות כשער של עכשיו דמותר :
[ב] היוצא · לאפוקי מטבע שנפסל : [ג] שישנו ד־ים · ואז אפילו הוזל נותן דמיהן :
[ד] במטבע · עיין ביאורים ס"ק ג' שכתבתי דהמנהג להתיר אפילו בנחושת : [ה] כמה
סאין · דבשביל כל סאה אגו רואין סאה שגו כאלו נתלבת מיד למלוה וכתבו הט"ז והש"ך
דלכתחלה בעינן שידעו שניהם שיש לו אבל בדיעבד אפילו לא ידעו מותר כיון שיש לו דהקנו
לו חז"ל מפא"כ בילא השער דסעיף ג' לא שייך לומר שנקנו לו דהא של אחרים הן דמש"ה
בעינן ידיעה דוקא אבל בשלא ידעו אסור ליתן אם נתייקרו : [ו] ילווהו · והט"ז כתב
דוקא אם נוח לו כשר בדקך היתר יכול להלוות עליו כמה סאין כיון שיש לו כשר אבל להלוות
לו עכשיו אין היתר שיתן לו במתנה ועיין הטעם בביאורים ס"ק ד' : [ז] שער בשוק ·
ואף שאין לו מעות דיכול ליקח באשראי ואף שבמקומות שסביבותיו לא יצא השער וסומכין על
מקום שיצא השער : [ח] וידוע לשניהם · דעת הט"ז דבעינן ידיעה והש"ך כתב דבדיעבד
אפילו לא ידע מותר כיון שיצא השער ולא נעשה איסור בהלואה זו : [ט] אימתי־שירצה
ואפילו קבע לו זמן · מיהו באומר לא אקבל הפירעון קודם הזמן אסור כדמסיק אבל
בים לו אפילו בהא אין לאסור : [י] שעת היוקר · וה"ה בסתם שלא אמר רק לא אקבל עד
הזמן ואפילו לא ידע שיתייקר אסור דדמי להלווי עד הגורן וה"ה כשקבע הזמן מחמת חשש
זולה או שהר חשבים דלא הדין מבואר בח"מ סימן ע"ד דאינו יכול לכופו לקבל הפירעון קודם
הזמן אפילו בסתם הוי כאלו אמר לא אקבל פירעון קודם הזמן לאסור : [יא] כב ירד ·

ותין כאן מהגוקה : [ד] א״ת א״ר · דנא הוי כ״ק יק ישקינן בשעת הגולה מדפתיב לה התן והסכמת הפוסקים דהוי נ״ק · ס״ך : [ה] בשעה שמרוית · אבל כשכבר הרוית זמן וא״ל · וא״כ לור בתגרי חנם בשכר הלואה אסור גאוי א״ל : [ו] דשמביין · דדוקא במסכנתא דהוי בלבות המלוה והלוה עליה מתחלה לא מכוין ליה כדלקמן סימן קע״ב סעיף א׳ כתב״ה מה בלון כן הכא · ש״ך : [ז] להוגת המלוה · אבל אם בנה התודבה לצורך הבעלים אסור דמיד נתחייב נפש ודר בו כבכר המתנת מעות ועיין לקמן סי׳ קע״ב סעיף ו׳ :

קנ״ז [א] באחריות המלוה · ויכול לכתוב בשטר העיסקא שלא יהיה נאמן בהפסד הקרן רק ע״פ עדים ידועים ודוקא עדים שיש לחן קצת ידיעה כמו מ אבל ליחד עדים שאין לחן ידיעה כלל אסור רבל בריות אסור לכתוב שלא יהיה נאמן כ״א ע״פ עדים רק מחוייב לסמוך על שבועתו וכ״ז בעיסקא אב׳ בר״ק שיש היתר במקבל עליו המלוה כל האחריות כמבואר בסי׳ קע״ז אסור לכתוב שלא יהיה נאמן כ״א ע״פ עדים · ש״ך : [ב] התנה עמו מ תחלה · ובדרישה כתב דדוקא בעיסקא צריך להתנות אבל הכא אפילו תנאי א״צ דכשעוסק אין כאן הלואה יהוי רק כמו רבית מוקדמת ומאוחרת מש״ה אפילו בלא תנאי שרי בב״ש עכ״ל · ועיין ביאורים שדין זה תמוה וע״ש היטב ואסור ליתן להמקבל דבר מועט כדי שיקבל עליו כל האחריות ודלא כהדרישה וכתב הנגבות להמציא היתר להמלוין ברבית שיכתוב לו בחייב הגוה למלוה סחורה שיש לו עכשיו בביתו ומוכרו לו בזול ואם יעבור ע״ז בחייב לשלם לו סך הרבה והוא יודע שיש לו הסחורה ויקנה לו בקנין והט״ז אוסר כיון שא״צ מקודם הלוי׳ ואין היתר בשאמר לו מקודם הלויי רק שימכור לו סחורה בזול בלי שום תנאי ואחר שעה

[illegible]

הגהות ושושנת העמק

כאיסורים : [לה] נורע · כגומר שאם המלוה יודע בבירור אסור אע"פ שמן הדין אין הב"ד יכול לכופו כיון דא"י אלא לברר מ"מ כשהמלוה יודע בבירור אסור : [לו] רשע · והש"ך כתב דלא נקרא רשע ועיין ביאורים שהוא תמיה דהוי אפי' גזלן : [לז] זכה הלוה במה שקצב · דוקא כשלא הזכיר שם העובד כוכבים אבל הזכיר שם העובד כוכבים דנפטר השליח כמ"ש הש"ך ס"ק ל"ד אזי המותר להמשלח ועיין ביאורים ס"ק כ"ה : [לח] לא יפרע הלוה · ואם הוסדו שקיבל יותר מעובד כוכבים היה מחרים עליו כיון שאינו טוענו ודאי · ואם פשע השליח ונתן לעובד כוכבים המשכון קודם שקיבל המעות ומחמת זה אינו נותן לו הרבית חייב השליח ועיין ביאורים ס"ק כ"ו : [לט] דצריך הלוה לפרוע לו מכיסו · וסמ"ע כתב שאין כאן מחלוקת דאם העובד כוכבים הוציא המשכון באלמותו בלא רבית פטור השליח אבל כשעדיין לא הוציא ועובד כוכבים כופה להשליח להחזיר לו המשכון בלא רבית א"צ המלוה להחזיר המשכון עד שיתן השליח הרבית ואם הזכיר שם העובד כוכבים וסביר שהוא אלם צריך להחזיר בלא רבית דידע ומחיל · אם נוח לו המלוה שיעשה השליח עצמו בע"ד נגד העובד כוכבים חייב להחזיר המשכון בלא רבית ועיין ביאורים ס"ק כ"ז והט"ז כתב דאם לא ידע השליח בהעובד כוכבים אלם בשעת הלואה פטור כיון שלא פשע אבל אם הכיר שהוא אלם חייב מדינא דגרמי ועיין ביאורים ס"ק כ"ז : [מ] לצריך עובד כוכבים · פירוש שיאמר שלוה לצורך עובד כוכבים ולא יאמר שהוא יפרע קרן ורבית ואם המשכון טוב מותר אף לומר שהוא יפרע קרן ורבית ומ"מ יש ליזהר · ש"ך : [מא] אין המלוה צריך

ד' דאם מתנה דאפילו אם יפול או ישרוף ביספיד בנכייתא דאפילו רפ"י מודה דמותר :
[ו] אחריות על שאר נכסיו · פי' שמיחד לו תיקף בית אחר שאם יפול או ישרוף זה ידור בבית אחר בנכייתא או שמתנה עמו שאם יפול או ישרוף שיגבה חובו תיכף משאר נכסיו אף קודם הזמן פירעון שקבע ועיין ביאורים ס"ק ה' דאף שנפל הבית צריך להמתין לו המעות עד הזמ"פ שקבע : [ז] אסור · ומ"מ לא הוי רק אבק רבית · פ"ז : [ח] מ.בין · שכיון שזה מוחה שלא יאכל גזל הוא ואי צריך שיהיה המחאה בב"ד הביא הש"ך ב' דעות ועיין ביאורים ס"ק ו' דלא בעינן ב"ד ודוקא היכא דהוי אבק רבית מגבינן ליה היכא דמיחה אבל היכא דמותר כגון בנכייתא באתרא דמסלקי אפילו מיחה לא מגבינן ליה עד דמייתי זוזי ובשלים זימנא וזה אוכל אחר הזמן כמו בתחלה זה מותר אפי' לא אמר כל זמן שתמשוך משכונא זו בידך בין באתרא דמסלקי ובין לא מסלקי ואם אמר בתר דשלים זימניה אטרח ואייתי זוזי לא אכיל וצריך לילך לב"ד לגבות חובו ובאתרא דלא מסלקי ובמקום דהוי א"ר אף שמוחה לא מצי לסלק ליה לגמרי כיון שקנוי לו רק שיימינן ליה כל הפירות ואוכל שמקח הנעשה בהיכור המקח קיים כשער של היתר : [ט] לשוברה · ודוקא שהחזיק כבר המלוה בשדה פ"ז והש"ך בסימן קס"ד חולק וס"ל דמותר אפי' לא החזיק וצריך שלא יתנה רק בשעת הלואה וכ"ז במשכנתא דסורא אבל שאר משכונא אפילו אפסקיה אחר הסור · ואם התנה הוי ר"ק ואם בעה"ב דר בו ואדם אחר מתחייב למלוה בדבר קצוב בכל שנה אז אם אותו אחר עושה בלא ידיעת המלוה מותר דהוי כאומר הילך ד' זוזי ואוזפיה לפלניא מנה ואם עושה כן בשליחות

באלכל הוא בשביל המעות שיש לו ביד המוכר : [ז] אשלם · היינו שזה מתחייב לשלם תובו הקלה ואח"כ ישלם הפירות · ועיין ביאורים ס"ק ד' : [ח] מוציאין ממנו · ולהש"ך אין מוציאין ועיין ביאורים ס"ק ה' : [ט] למיבל פירות · היינו מטעם שנולד הספק · ימ"ש הפי' בתנאי היינו בתנאי דהשנס ולא בתנאי דהנכס : [י] מותר · הטעם שלא היה כאן הלואה מעולם ול"ד למוכר ואמר לכשיהיו לי מעות תחזיר לי דאסור דשם נתבטל המכירה למפרע מבה"כ כאן דלא בטל שם שכירות על אותן ימים שדר בהן בתורת שכירות דכן שנה היה שכירות בפני עצמה · ש"ז : [יא] ו. דרך זה · מה שאין כן בנגבלה דלעיל סימן קע"ב סעיף ג' ש"ך ועיין ביאורים ס"ק ז' :

קעה [א] שבמדינה · פי' עיר גדולה והטעם דה"ל אילו היה מעות בידי הייתי

בתוספות ומגיעה דף ס"ד בד"ה האי קרוב שכתבו וז"ל ונראה לו דמותר אם היה מתקלקל כל הגדים וכו' עד דקלקול אחר דלאו חימוץ היה מקבלו וכו' ועל כרחך צריך לומר דקלקול אחר מכל ויין הוי מקבלו ולא ממקלת כמו בגדים · ולפי זה המוהין דברי הט"ז ס"ק י"ז שכתב דקלקול אחר דלאו חימוץ היה מקבלו כיון שהמחבר ע"כ מיירי שלא נתחמץ רק מקצתו דהא כתב ליתן לו יין טוב דזה אסור אם נתחמצו כולן כמש"ל ובמקצתן אפילו בקלקול אחר א"כ המוכר לקבל עליו וכמ"ש וזהו שכתב המחבר וכן דהיינו בחבית ידוע שאסור להתנות יין טוב מ"מ מותר לומר אם יחמיץ ברשותך דהיינו שיחזיר הדמים והוא מטעם כיון דמקבל זולא קרוב לזה ולזה הוא כדאמר בפ"ס וברור : [כ] ואם יחמיץ · עט"ז ס"ק י"ח כיון

שנתן לו עכשיו ר' שיכנס ההתיו לאומנות המלך שבוה ב' אסור דמשום דמקדים לו המעות פורע בשבילו יותר : [י] עזר · פי' אורנד"י בלשון פולין : [יא] לשולחני · ודוקא שולחני דאורחיה בהכי אבל איגם אחרינא אסור עד דאמר ליה בפירוש דרך מו"מ ש"ך : [יב] שיש לו · דמעות שאינן טבועות הוי כפירות וכיון דיש לו מותר : [יג] והוא הנבון · הט"ז והש"ך חולקין ע"ז כיון דדמי לפוסק על הפירות בעינן שיש לו הכל · עוד כתב הט"ז מה שנוהגין לעשות היתר שלוה מוכר לו סך כסף ומודה שיש לו ובאמת אין לו וע"ז הוגק הט"ז דמה מהני הודאתו לשקר להפקיע איסור : [יד] דינר במעות · שאינן טבועות שהוא מין אחר אבל מעות במעות שאינן טבועות וכן פירות בפירות דה"ל הלוואה

מותר לגמרי ועיין ביאורים ס"ק א' : [ב] והלוואה כלל · אלא שליחותיה דבעל הסחורה קעביד : [ג] כפועל בטל · הט"ז העלה דאם הוא אדם בטל לגמרי שמין כמה אדם כזה בטל מכל מלאכה רוצה לעשות מלאכה כזו ובעל מלאכה שמין כמה היה רוצה ליטול שישב בטל ממלאכתו הראשונה ועכ"פ שיהיה לו פחות מכפי שומא של אדם בטל ועיין ביאורים ס"ק ב' : [ד] כל שהוא · אפילו דינר לאלף ואפי' אינו ממין זה העסק כיון שאינו מבטל מעסקיו מפני מעות של זה : [ה] שלישי · משמע שאם אין לו עסק אחר עד שיתן להמקבל תרי תילתי באגר ותילתא בהפסד ועיין לקמן סעיף ד' · והב"ח פסק דאף אם פסק עמו כדינר מתחלה לא מהני אם לא שהמקבל ג"כ מהרלה : [ו] דאונסין · ואפי' בעסקא שהוא בעין ושייך ביה יוקרא וזולא מחוייב הנותן לקבל אחריות ומכ"ש בנתן לו מעות לעיסקא ואע"ג דהתנה שיהיה תילתא בהפסד מ"מ הוי פלגא מלוה ופלגא פקדון ומה שהמתעסק נוטל יותר בריוח הוי שכר טרחו : [ז] בשותפות · וחולקים הריוח וההפסד כמו שירצו ואין בו משום רבית · ודוקא לענין שא"צ ליתן להמתעסק שיהיה בריוח יותר מהפסד משום שכר טירחא אבל אסור להמתעסק לקבל יותר בהפסד מבריוח ועיין ביאורים ס"ק ד' : [ח] לא רצה · כלומר שהברירה בידו או ליתן לו שכרו כפועל בטל או ליתן תרי תילתי באגר ותילתא בהפסד כתקנת חכמים ורוב פוסקים חולקים וס"ל דסגי בתרי תילתי באגר ותילתא בהפסד ואם כבר פרע לו ולא תבע ממנו שכר טירחא ועכשיו רוצה לנכות לו מחובו שחייב לו ממקום אחר א"י לנכות לו דכיון שלא תבע ממנו בשעת פירעון מחל לו ולגי"ש חייב להחזיר ועיין ביאורים ס"ק ה' : [ט] בש"ש · ודוקא שנתן לו שכר טירחא שוה פרוטה · ועיין ביאורים ס"ק ז' ואם הניח לו ואח"כ אמר יהיו בידך למחצית שכר המתעסק חייב באונסין וקנין מהני

קפג (א) אע"פ שלא יצא לחוץ · עפ"ז ס"ק ב' וכדי לבאר דבריו נעתיק ל' הטור · וז"ל סטור מכרכו הגליות חשו שמא יבואו לטעות באיסור כרת שמא תראה אשה בימי נדה ו' ימים ויהיה הכל דם טהור ובז' תראה דם טמא · ופכורה לטבול בליל ח' והיא צריכה עד ז' ימים שהחמירו לטמא כל מראה אדום וכדי שלא יבואו לטעות בין ימי נדה לימי זיבה הוסיפו חומרא אחר חומרא עד שאמרו שאפילו ראתה טיפה דם כחרדל תשב ז' נקיים

ק"ג [א] באונס · פירוש על ידי קפילה · ברלון פי' כפי סבע הלשה ·

[ב] שהרגיש · עיין ביאורים בסימן קצ"ז ס"ק י"א שב' מיני הרגשות יש

קובעת לה וסת לרים ירחא כיון דב' פעמים

בודאי דהא מדעתה קא קפנה וע"כ הכונה הוא דאף שהיה לה כמה ר"ח שלא קפנה ולא ראתה והיה לה כמה קפיצות שלא בר"ח וגם כן לא ראתה רק שקבעה לה וסת שאם תקפוץ בר"ח שודאי תראה שכן אירע לה ג"פ בג' ר"ח שקפצה וראתה אף שאלו הג' ר"ח היה שלא כסדרן מ"מ מקרי וסת קבוע לענין זה שצריכה לחוש לקפיצת ר"ח וכה"ג מיירי בוסת הגוף כגון שהיה לה כמה ר"ח שלא פיהקה ולא ראתה רק שכן אירע לה ג"פ בר"ח שלא כסדרן שפיהקה וראתה ופיהקה כמה פעמים שלא בר"ח ולא ראתה דאז לא הוי וסת קבוע רק לענין זה שאינה צריכה לחוש רק לפיהוק של ר"ח אבל לר"ח לחוד ודאי דא"צ לחוש שמא תפהק בר"ח ותראה דהא אלו הג' ר"ח היה שלא כסדרן וכן

[לו] לא קפצה · וה"נ בישנה אפילו לא עברה שיעור שתוכל לספור ולטבול : [לז] אבל חוש מת · והסור לבא עליה עד שישנה או שעברה שיעור שתוכל לספור ולטבול :

קפה [א] טבלתי · ואפילו שוכבת אצלו לא מהני עד שתאמר לו בפירוש טבלתי כן מוכח מהתוספות : [ב] שעברו · ואם א"י אם עברו ג"כ סומך עליה ואפילו אם היתה רגילה ללבוש ביום ו' לראייתה ועכשיו א"א בכך אלא שאם טבלה היתה צריכה ללבוש לבנים ביום ה' והיא אמרה שטבלה נאמנת כיון שאפשר בכך · והאשה שחשודה על איסור נדות אם זינתה בנדות לא מקרי חשודה לגבי בעלה ונאמנת אפילו בשעת וסתה · ואם הכשילה לבעלה

[illegible]

סרוש כאשר מה נתמיד הכנסת במה הוא אם לא שאמרה מרגשה אני בבירור שהוא הרגשה דם עיין ביאורים סימן ק"צ ס"ק א' :

קפו [א] צריכה היא בדיקה לעולם קודם · עיין ביאורים אם הבדיקה צריכה להיות לאור הנר דוקא ואם היא צריכה בדיקה בין תשמיש לתשמיש והש"ך פסק דא"צ בדיקה וכיים וכן כמה דרכי ועיין ביאורים שנראה דמ"מ צריכה קינוח ולהשהות ... עד על נופה כשיעור הזה המבואר בסימן ק"צ סעיף נ"א ולמהר העיין בו וזה יכול כל אדם לעשות ורצוי לעשות כן להוש לד"רי ר"ה ולרוב הפוסקים והמחבר והרמ"א הסכימו ומי יבא אחריהן להקל והקינוח צריך להיות בשעה שאינה מוכנת להרקיד : [ב] קינחה עצמה בעד ואבדה · עיין ביאורים פירושו : [ג] איה · עיין ביאורים ...

וכו' מוכח דיכול להכחיש דבריו הראשונים אבל במקום שנעשה כבר חזקה למלקות ודאי דאין יכול להכחיש דבריו ואין זה צריך לראיה כלל וגמלא דין דהכא כחוק מקך דינא דטבת כרתות מזרח ממערב וזה ברור בעיני ויש אתי בזה אריכות דברים וגם לבאר המחלוקת בין הפוסקים בהא דס"ה גבי טבת שאמר שלא נפתח כראוי ואין כאן מקומו : (ד) ה כב נאמן · עיין בתשובת רמ"א סי' ס"ו שכתב ז"ל דהא דכתב הרא"ש גבי פלוני תיקן לי הכרי והוא מכחיש דהמכחים נאמן היינו דוקא בכדי שיש לו חזקת איסור טבל אבל ס"כל דלא איתחזיק איסור מהימנינן ועוד חילוק דדוקא בכרי שאינו של האשה ולכן לא מהימנת על הכרי יותר מהחסם אבל בדבר שהוא של בעלים אין ההכח נאמן ...

[illegible]

בא'נו מבוגה עד שידוע ע"פ הכס וכל זמן שהן לפנינו נריכין לבדוק אם היא מבוגה וכשאינן לפנינו א"צ עס כ' וכש"ך מיקל יותר ע"ש · מאד תמוה כי דין זה דהוה קשה בכאן דהא כאן מיירי אפילו ברואה דם בבעת תשמיש ובנדה י"א אמרינן דבתולה שדמיה טהורין א"צ בדיקה אחר תשמיש אף דהיא נריכה בדיקה שחרית וערבית משום דאימר נסתנו מראה דמים ולאחד הידולא בתוס' דף ס"ה בד"ה וכולן שמופשוה נריכה בדיקה אפילו נבעלה מ"מ אחר תשמיש [illegible]

בנה בה א מטעס וסת בעינן עברה וביממה ג"פ ובודאי דלא מהני אפי' שתבדוק עצמה אלף פעמים אלמא דאין ראיה מהספופרת רק להוציא מחשש הולי הממלא' ונופלת וגם נגד עקירת וסת · ולפמ"ש דאינה מותרת במלאה הדם בגדי הספופרת רק מטעם דוסתות דרבנן ומתירין מטעם ספק נדדין א"כ לפ ז נריכה נקיים דנגד נקיים היא ס' דאורייתא ואדרבה רוב דם מהמקור ואף במלאה הדם בגדי הספופרת אין ראיה שדם זה דם נדדין הוא דהא דם הנמלא בפרוזדור תייבין עליו דאימר הדם זה היה בפרוזדור שירד מן המקור כבר לפרוזדור [illegible]

מקוז דברי הרשב"א שהקשה אהא דשיעור וסת מהא דפרק כל היד דשם מיירי בשיעור דאחר זמן נ"ל דקושיית הרשב"א היא כיון דשיעור דאחר זמן היא בכדי שתושיט ותבדוק משמע דכשתעד בידה ותבדוק הוי שיעור וסת אם כן משכחת לה בדיקה כשיעור וסת ומתקן הבדיקה הייעו קיעוה וזה מקשה הב"י בקושי' השנייה דנהי דס"ל להטור דהלכתא כרב אשי דאידי ואידי חד שיעורא הוא מ"מ בשלמא אי הוה אמרינן דשיעורא דמתניתין דאחר זמן הוא כדי [illegible]

בראהה בבעת תשמיש מוגלת וכן אם בדקה עצמה תיכף ולא מצאה דם ואחר כך מצאה דם אפילו בתוך שיעור זה לא הוו רואה דם מחמת תשמיש ומותרת ומ"מ נראה דאם ראתה בליל תשמיש ג"פ אפילו במופלג משיעור זה אסורה שוב בפעם ד' לשמש שני תשמישין בלילה אחד משום עונה הסמוכה לוסת עד שתעקר ג"פ דהיינו שתשמש ג"פ ולא תראה ועיין סי' קפ"ו מ"ם דאם ראתה פעם אחת בליל תשמיש מהוי' בת שוב בדיקה אחר תשמיש כיון דאהייליד לה [illegible]

[בט] עד שתשמש · ולכן אם התשמיש הראשון היה בלא דם או שלא בדקה עצמה פעם אחת טוב איננה הולה עיין ביאורים ·

קפח [א] כל מראה · מן התורה אינם מטמאים רק ה' מיני דמים וחכמים החמירו לטמאות כל מראה נוטה לאדום או לשחור : [ב] לבן · ואפילו אינו לבן לגמרי רק כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק והוכהה מראית לבנינותו : [ג] ירוק · כתב הב"ה שאם לאחר שנתייבש נעשה אדום בקלותיו דטמאה · ולכן כשיבא מראה ירוק או לבן לפני המורה בעודו לח לא יורה עד שיתייבש והט"ז והש"ך חלקו עליו דאחזיק ריעותא לא מחזקינן ומשמע מדבריהם

[illegible]

יום א' מהן' נקיים ותמלא נקי מדם דוקא ועיין ביאורים בסימן קצ"ו: [יח] וכתמים תולה · אפילו בטעת וסת·הש"ך : [יט] ברי לי שאין · עיין ביאורים : [כ] כל זמן שהיא בודקת · פיירי שיש לה מכה רק שהיא יודעת אם מוליאה דם · ולדעת הט"ז בס"ק י' הדין זה דוקא בים לה וסת ושלא בשעת וסתה · ולדעת הש"ך בנקה"כ אפילו באין לה וסת : [כא] יש מסתפקים · ואם עשה רפואה לאסה אחת קודם שנתחזקה ונתרפאה יכולה לסמוך עליו אסה אחרת אפילו אחר שנתחזקה · ש"ך : [כב] אין מתירין · פי' להתירה · לכתחלה ע"י שתעשה רפואה זו

[illegible]

המות והשמטות רע"ק

[illegible]

ירחא ורים ירחא וכ"ה בירחא ורים ירחא ועיין בר"ן וכרמב"ן בה' דמיירי בוסת הפלגות וכ"כ הרהב"ד במאי כ"ח וכ"ח וכ"ה בחודש וכ"ה דקבעה לה וסת לר"ח מטעם דכתר רובא קמא סדיק לה וכן מוכח בנדה דף י"א דממעין סתום בעי בדיקה והיינו במאי ריש ירחא ורים ירחא וכ"ה בירחא ורים ירחא דבעי בדיקה ברים ירחא כיון דיכולה לקבוע וסת בר"ח משום דהוי ממעין סתום ע"ש · גם מ"ש דהרמב"ם מיירי בוסת החודש תמוה דא"כ אמאי הותר כ"כ הא יש לחוש לקביעת וסת בתוך וסת בוסת החודש כמ"ש הט"ז ס"ק י"ח בשמו ע"ש ועיין ביאורים ס"ק ע"ו:

שבלאחה פתי רחיות כיהיה מיככר הפלגתה כל' יום ועיין ביאורים שכתבתי דחוששת להפלגת גדולה כל ג' עונות שהפסיקה וגם לעונה בינונית ואם לא הפסיקה רק עונה אחת מונה הפלגתה מיום פסיקה ראויה לראות ע"ז והש"ך חולק וסובר דבוב בצלה הפלגתה עד שתראה פעם א' דאז בוב הוססת לשיעור הפלגה הראשונה עד שתעבור עליה ג' עונות ואז אינה חוששת עד שיחזור הוסת ולכן בוסת ההפלגה כשהפסיקה ג' עונות אינו חוזר הוסת למקומו עד שתראה ב"פ כשיעור הפלגה הראשונה הקבוע לה ואז חזר הוסת למקומו : [לא] למקומו · וה"ה לשינתה ראויה לראות שאינן שוות וחזרה ...

שפס אחת חוששת לוסת החודש וה"ה לעונה בינונית מאותה ראייה שראתה ולדעת הש"ך עונה בינונית היא וסת החודש : [נא] שוטעת · ואינה חוששת היינו כמו לוסת קבוע ואין צריכה בדיקה בעברה וסתה כדלעיל אבל חוששת כמו לוסת שאינו קבוע כדלעיל סעיף ל"ג : [נב] פוגעת · והרמב"ן כתב שאינה חוזרת עד שתראה פעם א' ואינו יודע למה השמיט דעתו ועוד דבוססות דרבנן שומעין להקל · ע"ך :

קצ [א] עד שתרגיש · היינו שהרגישה שמזדעזע גופה שנפתח מקורה או שוב דבר לח בפנים ואם מלאה בבדיקה שמאה דאורייתא אפילו לא הרגישה ובקינחה הוי דרבנן ...

כמבואר בבעל הנפש ריש שער וסתות ע"ש כל"ל בכוונות דברי הרהב"ד וזה ברור : (לד) אינה חוששת לוסת א' · מיירי דהיכא דוסתות קבוע שהיה לה מקודם היה יותר מעונה בינונית דאי בשוה לעונה בינונית הא כל אשה שהפסיקה לראות ג' עונות אינה חוששת לוסתה כמבואר בסעיף מ"ז ואי בחזרה לראות ביום וסת הראשון אפי' זקנה חוזרת לוסתה כמבואר סעיף ל"ח אלא כדאמרן : (לה) ואפי' חוזרת לראות · עט"ז ס"ק מ"ג שסתר דברי הב"י ושד נראה להביא ראיה לדברי הט"ז דאי כהב"י דבעינן דוקא קביעות וסת לסיות מוחזקת בדם א"כ כתמה שבין הפלגה ג' לד' ג"כ פתור דכר"י קיימא לן נדה דף י' ע"א ובהדיא כתב הרהב"ד בשער הכתמים דאף דלא נקבע הוסת מ"מ איתחזק' ברואה דם וכתמה טמא וכ"כ ...

[illegible]

אחד דטמאה · ובתשובת אחרונים נמצא דאינו מגעדף מקום הלכוה עם מקום הלבן אבל שני מקומות לבנים מצטרפים אף שמפסיק מקום צבוע ולפענ"ד נראה כמ"ש : (י) מכה בגופה · עט"ז ס"ק י"ד שכתב דאם נתעסקה ממש בידיה תולה אם נמצא על ידיה. כנ"ל ותיבת אף ע"ס וכ"ה בטור ובר"ב"א דבבשרה אינו תולה רק כיון שנתעסקה בידיה ונמצא על ידיה תולין אפילו בבשרה · ואם נמצא גם על אחר גופה וגם על ידיה נ"כ תולה כמו בבנה ובבעלה בסעיף י"ע וע"ם בביאורים שסבלתי דברי הפרישה : (יא) בא מעלמא · והיינו כהאוק שהיה בדוק לה וכיון דאסתכל כתם הכי נתברר בעברה במקום כתמים ולאו אדעתה ודוקא בשני הכתמים הן ממין אחד אבל בשני מינים כגון שהעליון שחור והתחתון אדום אינו תולה כמבואר ברא"ש פרק הרואה כתם ואם נתעסקה בכתם בגרים ועוד ונמצא למעלה וגם למטה עמאה דתלינן הכתם שלמעלה בהעסק ושלמטה במקור כמו שתולין באם למעלה היה פחות מכגרים במאכולת כן תולין העליון בהעסק ושלמטה במקור דהא בצפור יותר לא נתעסקה כדאמרי' נדה דף נ' : (יב) אין בו כגרים · ואם היה על בשרה לכאורה יש קולא להרמב"ם בסעיף ג' דסבירא ליה דאפילו פחות מגרים אינו תולה במאכולת וטהורה וצ"ע : (יג) תולה בבנה ובבעלה · והיינו בנמצא על חלוקה דבנמצא על בשרה לחוד אינה תולה דמבגה ומבעלה הוי כמו מעלמא דאמרינן אי מהם אתי על חלוקה איבעי ליה לאשכוחי והפרישה כתב דאפילו בבשרה תולה בבנה ובעלה וצ"ע : (יד) שתיהן טמאות · עט"ז ס"ק י"ז ודבריו יש בהן קצת מקושי הבנה ולכאורה היה נראה לפרש דבריו בחילוק דגבי שני בתים אין הבית

[illegible]

הגהות והשמטות רע"ק

[illegible]

הרי כבר נשתם מעינה כנ"ל ברור · ודלא כהמשנה למלך וכן אפי' ביום בני' אינה תולה כי ...לא בימי זיבה היא ובשומרת יום כנגד יום נסתם מעינה : (ל) אם השאילתו לעוברת ז' ·

בשהרגישה עמאה ולא תלינן ההרגשה במראות הטהורות והאודם במכה ואפילו בדקה עצמה בעד שאינו בדוק בשעת הרגשה עמאה ועיין ביאורים :

קצא [א] עומדת · בין מקלחת בין סותתת : [ב] תוך הספל · אבל אם נמצא על שפת הספל עמאה ועיין ביאורים ואפילו ביושבת ונמצא הדם רק על השפה ולא בתוכו מטמא הכ"ן : [ג] שפת · וק"ו בתוך הספל · ש"ך : [ד] בכל ענין · דבעינן ג' לטיבותא ...

ג"כ עמא' ש"ך ועיין ע"ז שהתיר במוגלת קרטין בבדיקה כשהיתה מרגשת כאב בכליות והחכם צבי חולק עליו ואוסר וכן עמא דבר · אמנם נראה דמהני בדיקה שכתבתי בס"ק ז' ע"ש :

קצב [א] ז' נקיים · עיין ביאורים שכתבתי דדוקא בחימוד של נישואין הישינן : [ב] הפסק טהרה · והאידנא נהגו להפסיק בטהרה אף לכתחלה ובודקת כל ז' נקיים וזהו לכתחלה אבל בדיעבד הדין כמ"ש רמ"א : [ג] ומבינה עצמה לחופה · היינו משעה שמכינה עצמה לחופה השכר או משעה שמודיע החתן שמכין השכר או שהוא מכין בעצמו השכר אבל בהודיע לה זמן הנשואין שיהיה אחר זמן רב לא מהני אפילו ספרה ז' נקיים והקדימו הנישואין היכף להז' נקיים : [ד] בדיעבד אין להחמיר · אם בדקה רק פעם אחת תוך ז' ואם

רואה רק אחר עביית נרכיה כיון שאין לה זמן מתי שתעמאנה כנ"ל לגרס דברי הש"ך · אמנם תמוה לי דאפילו באשה שאין לה וסת אמתי תהיה עמאה לעולם הא סגי כשנטמאנה מל יום ל"ל יום כמבואר לעיל סי' קפ"ז גבי אשה שיש לה מכה בסעיף ה' בהג"ה ע"ש ...

וקתני עלה מאימתי פתיחת הקבר משעה שיבנה על המשכב וא"א לפתיחת הקבר בלא דם ע"ש ולענ"ד לא נראה כן דאם כן הא דאמרינן בסוף הסימן ביולא דופן דטהורה מנדה וכי מיירי כלה ישבה על המשכב כלל אלא ודאי נראה דהא דאמרינן דא"א לפתיחת הקבר היינו דוקא כשהפילה איזה דבר דנפתח הקבר כ"כ עד שילא ממנה אז אמרינן דא"א בלא דם אבל כשנפתח הקבר ולא ילא ממנה אף דם אינו יולא ואין ראיה ממה שחשובים תולה לומר שילא גם כן ממנה דם: (ב) המפלת בתוך מ' · כתשובת עבודת הגרשוני פסק דבתוך מ' לטבילתה אינה הוספת לולד ואין הוספת שמא מקודם לכן נתעברה מדראתה נדות אח"כ ומעוברה אין דרכה לראות ע"ש ולא נסירא דודאי תוך ג' חדשים לעיבורה אפילו וסת קובעת כמבואר בסי' קפ"ט אלמה דמלי לראות באותו פעם ע"ש: (ג) ואם אינה קשורה בו וכו' · ואף על גב דבסעיף ו' מבואר דתוספת אפילו במקלה שליא היינו משום דאין מקלת שליא בלא ולד כמבואר בנ"ק דף י"א וליכא אלא חדא ספיקא ע"ש אבל אם היה אפשר למקלת שליא בלא ולד מבואר שם דהיא טהורה כיון דאיכא ס"ס והכא דאיכא ספק אם יש כלל ולד בשפליא ועיין נדה דף כ"ו ודאי דטהורה במקלת שליא והוא פשוט: (ד) הרגישה שהפילה וכו' · והוא הדין אפילו מסופקה בזמן ואינה יודעת מתי הפילה דאיכא ספיקא טובא אפילו הכי תוספת לכל ספק כמו שכתבו התוס' בנדה דף כ"ט בד"ה תבא לזכר דבטועה מחמירין בכמה ספיקות ע"ש:

קצו (א) ובדיעבד אפי' לא בדקה עצמה רק שחרית וכו' · משמע מדבריו דאפילו ראתה כל הג' ימים וביום השלישי ג"כ ראתה בשחרית ותיכף אח"כ פסקה ובדקה

לשמש · ואם הוא מסוכן ואין שם רופאים אחרים מותר משום פיקוח נפש ואין בו משום אביזרא דג"ע כיון דאין עושה כן דרך תאוה וחבה:

קצו [א] רק שחרית · היינו מיום ב' מראייתה ואילך כדלקמן סעיף ג' ס"ק ד' ועיין ביאורים ס"ק ב' דלדידן יש להחמיר וצריכה בדיקה כל בין השמשות ביום הפסקת טהרתה אפילו מיום ב' מראייתה ואילך: [ב] דהקהל · אפילו אם היא עדיין לא התפללה ערבית: [ג] שבת · מדברי מהרי"ל משמע דאפילו התפללה היא גם כן והש"ך כתב דלהרב אם התפללה היא ערבית אין להקל אפילו דיעבד: [ד] לערב · ואם ראתה עד סמוך לערב פשוטה דאין דיעבד גדול מזה ומפסקת אחר ברכו · ומ"מ וכן נוהגין לכתחלה ליזהר היינו היכא דאפשר כגון שלא ראתה קודם ברכו: [ה] סמוך לבין השמשות · ועיין ביאורים דיש להחמיר בתוך דהוק כל בין השמשות אפילו מיום ב' מראייתה: [ו] אחד · ומעינה פתוח ונפקא מינה לדידן בראתה בימי הספירה אבל אם לא ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחלה: [ז] אחת · תוך הז' נקיים מלבד הבדיקה דהפסק טהרה: [ח] שפסקה · וה"ה אם ראתה ולא בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ובדקה עצמה אחר ג' או ד' ימים ומצאה טהורה הרי היא בחזקת טמאה: [ט] להוסיף · ובכלה אחר בעילת מצוה מתחלת למנות מיום ה' אבל אם פסקה ביה"ש מתחלת למנות מיום ו' וכתב רש"ל דאם ראתה אחר ערבית ועדיין הוא יום מונין מיום ו' ואפילו התפללה גם כן ערבית באותו פעם: [י] בתם · אבל טהורה שמצאה כתם אבל בתוך הז' נקיים אפילו רואה ממש אין צריך להמתין אלא מתחיל למנות ז' נקיים מיום שהוכל · והש"ך מיקל בכתם אם לא פסקה וכן בכלה יש להתיר בשעת

סימן קיט (המשנת ס"ק ס') שנסתפק בעה"ב גופיה אם הן טבל כגון בבי קיפות כו'. נ"ב לא יתכן כזה זה מה שכתב הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות מעשר הלכה י"ג על דין זה בזה"ל יהוא שלא יראו כעושה קמנית כמו שכת"נו ע"כ כוונתו על מ"ש בהלכה י' בתמרין בפתח הסגדה וקוגים ולא לבעה"ב. ודע דאם נאמר דגם באיסורין יש לחלק בסגדה בין שהוא דרך אמירה בעלמא שלא בב"ד ובין כשאמר דרך עדות [ויעוין בספר זה לקמן סי' קפ"ט] יש מקום ליישב הסתירה שבדברי הרמב"ם ספרים פי"ב מהלכות מעשר מיירי מאמירה שלא בדרך עדות. ובדין י"ז כתב בזה שלשון תמוד שמעיד על של אחרים. וכן לשונו בפרק י"א מהלכות עדות הלכה ח' לפיכך התמוד כו'. ויש לי לדון בו ולהעיד בו לאחרים. גם מלשון הרמב"ם שם כיצד נאמן יע"ש נומה סירות פי' מתיקנים הם נראה שלא כדברי המחבר שבבעה"ב בעצמו מסופק:

סימן קכז (בשמעות ס"ק א') כדמוכח בפרק האשה רבה דאמר אי תורם משלו על חבירו כו'. נ"ב מדברי הב"ח בדין י"א מבואר דמה שאמרו ביבמות משום דבידו לתקן אין הפי' מדין מגו דאטו בשופטי עסקינן שיתרום משלו על של חבירו אלא כיון שבידו לתקן הוי כבעלים כו' יעו"ש. הרי שלא נחית הב"ח כלל למ"ש המחבר הכא בשיטתו: (ס"ק הנ"ל) ולולי דבריהם היה אפשר לומר בטעם דנאמן דדבר שבידו כו'. נ"ב כעין זה כ' במהרי"ק בשורש ע"ב דמה שבידו פועל לגרוע החזקה דאיסורא · (ס"ק הנ"ל) כחזקה העשוי להשתנות דלא הוי חזקה כו'. נ"ב לא מחוורין דבריו דחזקה העשוי להשתנות לא מקרי אלא כשהביאי עשוי לבוא ממילא כמו במקוה שידוע שדרכה שיחסרו מימי וכו'

וגם מטעם שכתב המחבר ובאמת טעמו לא אבין מכמה טעמים (שם) ואמרינן בש"ס גביל לתירה כו' אבל ודאי דאסור כו'. נ"ב לכאורה צ"ע לפי דעת התוס' דף ס"ט ע"א ד"ה דאמרינן וביארתי לקמן: (שם) משא"כ הכא שעוסק זמן רב בצרכי הסלואה ר"ק היא. נ"ב כוונתו דשם עושה מהסחורה מעות וטורח זה היא גם לטובת עצמו ודמי למי בדורש מחבירו הלואת מעות ומשיבו אין לי מעות רק סחורה אם תמכור הסחורה אלוה לך דמים ואח"כ כדורש דמים ללוות הוי אמכור הסחורה כדי להעמידם על מעות שטורחת הוא להנאת הצריך להמעות רק שיש טובה מזה גם לנותן הסחורה אבל כאן במתעסק בטירחא לפניו הסחורה עבור בעל המעות ומתעסק עד שיהיה ריוח לבל המעות וממעות שבשם סחורה עבור חבירו.

זכות ס"מ ליכא למחשבי' לר"ית דווא יכול להיות שלא יפדנו ותהיה המכירה למפרע ולא היה הלואה כלל ובאין הלואה כלל אין שם רבית · ומלבד זה חלילה להיות כדוחה דעת הקדמונים ה"ה הר"י מיגאש והרשב"א והריב"ש ומייעתם · ומ"ש המחבר הזה דהסברא נותנת שלא כדבריהם דודאי אם אמר ע"מ כן אני מלוה לך שתתחייב לי באיזה תנאי סך כך וכך וכו' · ליתא דשאני הכא דלא נתכוון זה לשום אגר אלא שיפרענו בזמנו ואם לא שיסתלק ממנו לגמרי אגר נטר דהא אם יפרע בזמנו לא ישיג רק חובו וכן מבואר בהדיא בלשון הרשב"א המובא באס"ז ב"מ דף ס"ה · משא"כ במלוה לחבירו ומתנה בתנאי שאינו לגדר הפרעון בזמנו רק לזכות להמלוה בזכות מה דאותו התנאי הוא באגר על ההלואה משא"כ הכא · וז"ל הרשב"א הנ"ל דכללא דרביתא כל אגר נטר ליה אסור כו' · אבל במתני' ליכא אגר נטר ליה כלל לא קודם הזמן שקבע לו ולא לאחר כן ולא נתכוון זה אלא שיפרענו בזמנו ואם לא שיסתלק ממנו לגמרי כו' עכ"ל · ובשו"ת מהרלנ"ח סי' ק"ד מביא גם שו"ת הריטב"א שמסכים לדברי הרשב"א ומתיר אפי' לכתחלה · ומוכיח כן משו"ת הרא"ש כלל ע"ב דין ו' וכן דעת הבעה"ת והר"י כמובא בב"י · ולכאורה צ"ע דהא הרא"ש בפ' א"נ דין כ"ה מקשה נ"כ קושית התוספת שבד"ה לא תמכרם · ומתרץ כתרוצם שם ולא מתרץ בפשיטות כדברי הרשב"א והריב"ש דבכה"ג לא הוי אגר נטר נראה מזה לכאורה שאינו סובר כדעתם · ומדבריו בתשובה הנ"ל נראה שדעתו כדעת הרשב"א כמ"ש מהרלנ"ח דהא בתשובתו שם על השאלה מי שחייב א"ע באם לא יפרע לזמנו יפרע כך וכך ממון לקנס לא נחית השואל וגם הרא"ש בתשובתו ומפלפל רק בדין אסמכתא ואי לא הי' אסמכתא היה מחויב ליתן הקנס הרי דאינו מחשב בכה"ג לרבית ; (שם ס"ק י"ח בסופו) ומ"מ אם עשו שימתין לו הקנס היתר גמור הוא · נ"ב בהתנה רק על המתנת הקנס לבד גם הב"ח מודה דאין שם רבית כיון שאינו ממתין להקרן ;

סימן קפד (באורים ס"ק ג') ומ"מ נראה ליתן טעם כיון דחכמים אסרו כו' · נ"ב גם בספר סדרי טהרה כ' כן : (שם סס"ק ו') וצ"ל כטעם הט"ז ס"ק ז' · נ"ב יעוין בתשובות הרז"ה של בעל הנפש אות נ' שמחלים דאין לאסור כלל מספק · ואפשר לומר שסברתו כיון דאף בוסתות ודאי אין הפרישה רק מספק דשמא תראה ע"כ לא דיינין בזה דין איתחזק והמעיין היטב שם בדברי הרז"ה במ"ש תחלה אם יש ספק בדבר אין זו רגילה לראות בהנץ החמה ואין לנו קביעות וסת מספק אם לא בדבר ברור עכ"ל · יראה שמלבד ס' דרבנן בלא"ה ג"כ דעתו להקל מחמת דאין נקרא וסת רק בדבר ברור ובסוף דבריו כ' ועוד כו' וסתות דרבנן וספק דבריהם להקל

סימן קפה (באורים ס"ק א') א"כ אשת איש שזנתה תיאסר לכל אדם כו' · נ"ב יעוין שו"ת הרא"ש סי' ל"ב סי' ח' ובנד"ת ישר כ"ו ח"ב ד"ב ובב"י חו"מ סי' ע"א וצ"ע בכוונת תשו' אשכנזית שהביא בב"י שם ע"ש : (שם) דהא עוברת על דת צריכה התראה אלמא דמותרת לו כו' · נ"ב י"ל דבעל אותה תשובה סבר כדעת רש"י שמביא הב"ש בסי' קט"ו ס"ק י"ז דבעוברת בהכשלה לבעל א"צ התראה · ויעוין בשו"ת הרא"ש שציינתי מ"ש ויש רוצים לומר כו' אפי' למ"ד מומר לד"א כו' שנראה שדעת היש רוצין כו' · היה להפסיד כתובתן אף בלא התראה ומצד שנחשדוהו להכשיל בעליהן · ויעין לשון שו"ת מיימוני פכ"ה להלכות אישות סי' י"ו · כ' בזה"ל דאפי' אמרו חז"ל דעוברת על דת צריכה התראה כו' . ובעין זה בשו"ת רשב"א סי' תתס"ד : (שם ס"ק ח') וכתב המהרש"א דמהאי דאשת איש אני ליכא למפשט כו' · נ"ב קושי' המהרש"א הקשו הקדמונים הרשב"א והריטב"א והרא"ה המובא באס"ז והרא"ש : (שם) דה"ה בעד אחד באיסורין כיון דהימניה רחמנא כו' · נ"ב ל"ד דלשבועה בעינן עד כשר משא"כ בע"א באיסורין שנאמן אף אשה או קרובים ובמסל"ת וכדברי אלה יש סמך מדברי הריטב"א לכתובות דף כ"ה ע"ב ד"ה ורב חייא · ויעוין לשון הריטב"א שמביא בש"ך יו"ד סי' קכ"ז סמוך לסוף סעיף י' : (שם) ועוד ראיה כו' מהא דכתב הרמב"ם כו' · נ"ב לא משמע כן מלשון הרמב"ם בפ"ג מהלכות שגגות שכ' בזה"ל אמר לו ע"א כו' · ויעוין כפ"מ מהלכות נזירות דין י"ז (שם) כמו שהוכיח הרמ"א בתשובה כו' · נ"ב ליתא כן בתשובת הרמ"א · והרמב"ם פוסק כר"י דה"מ שמיה התראה כמבואר בפי"ב מהלכות סנהדרין · ויעין מ"ש בפ"ה מהלכות שבועות הלכה ב' ובמלחמות שם · ובלא"ה יש עיון בזה אם כה"ג מיקרי התראת ספק · אבל דברי הרמ"א בהא דסוקלין על הזקה דבנה היה מורכב על כתפה דאם היה מועיל אמתלא וטענה לא היה סוקלין להמחזיק שיודע בעצמו האמת : (שם) דשאני גבי א"א דמצי לשוויא אנפשה כו' · נ"ב לא מהור כלל דהא לפי דבריה עתה היתה טהורה ובשקר אמרה שטמאה היא · א"כ היתה משועבדת אז לבעלה ולא היה בידה למשוי נפשה אסורא לבעלה אף על זמן מועט שא"א אוסר של חבירו על חבירו · ודרך כלל המעיין בתה"א בית זיין שער ב' דף קס"ח ע"א יראה שלא נתכוון כלל למ"ש המחבר הזה : (שם) דהימנה רחמנא דמה לי אם הוחזקה על פי שנים או על פי עד אחד כו' · נ"ב היה לו להזכיר פלפול הש"ך בסי' קכ"ז ס"ק י"ד ויעוין לשון הרא"ש בפ' אלו מגלחין שמובא בב"ח על יו"ד סי' הנ"ל שכ' בדין ל"ב דהא דע"א נאמן באיסורין ה"מ לסמוך עליו להתיר לגמרי מוספרה לה לעצמה אבל להחמיר לא כו' יעו"ש · הרי דמוספרה לה לא שמעינן רק מה שהמני' רחמנא שניתרה לבעלה אבל באומרת טמאה אף בלא נאמנת מה"ת יהיה בעלה מותר לשמש עמה כיון דאשה עלולה לראות והיא אומרת שראתה ויעוין בסוף חיבור זה :

סימן קפז (באורים ס"ק ג') ד' קושיית הב"י היאך מועיל כו' · נ"ב במ"א הארכתי בזה ובררתי דעצמות הבדיקה הוא במוך מגעת האשה למקור וכדאי' בהלכות נדה להרמב"ן והשפופרת אינו רק להגין על המוך בכל מה דאפשר שינצל המוך מנגיעה בצדדים עכ"פ עד מקום שהשמש דש שעד אותו מקום יכולה להכניס השפופרת והמוך דוחקת משם ואילך עד המקור : (שם) מ"מ אמרינן דבצדדין הוא והא דלא הוציא בשפופרת דם כו' · נ"ב הדבר פשוט דאם בא מן הצדדים היינו מחמת דוחק הצדדים שמוציא דם בחיכוך דישת אבר ואין מהעמדת שפופרת חיכוך כמו בדישת האבר וכשם שאין מוציאים ע"י בדיקת עד בצדדים כך אין נגיעת השופפרת בצדדים גורם דם רק חיכוך דחיקות השמש בדישה גורם דם מן הצדדים : (שם סס"ק ו') יתיינו שתכנים השפופרת עם המוך כו' · נ"ב לפ"ד הח"צ בסי' מ"ו אין לבדוק ע"י מוך אם הדם הוא מהמכה כשהמכה במקור ולא בצדדים · אף לפי דעת הפליתי שכ' שגם במקור עצמו יש מציאת בדיקה החוש מעיד שקשה מאד בדיקה זו ואינו אלא אפשרות רחוקה מאד שתרגיש המוך לתוך פנימית המקור ולבדוק שם בהמוך בכל חורין וסדקין ושיצא המוך נקי · גם הבדיקה בהעמדת השפופרת עד המכה המוזכר בשו"ת ח"צ רחוק שיהיה להכנים השפופרת לתוך המקור ולצדדו שמה אל מקום המכה · ולפי המבואר בפליתי אף לבדוק רק לידע אם מכה זו מוציאה דם · א"א רק כשמכנסת פעם א' עד המכה מוציאה דם ושוב מכנסת מוך אחר ומטהו לצדדים אחרים בחורים וסדקים ואינה מוצא דם והיא עצמה הבדיקה המבוררת לא זולתה : (שם ס"ק ח') רק כוונת הרמ"א למעוטי כו' · נ"ב לפ"ז צ"ע לפרש מ"ש הרמ"א אבל אם ידוע שבא מן המקור דבלא הרגשה ובלא בדיקה עד היאך תדע שבא מן המקור · ודע שבמנ"י ריש סי' ק"צ כ' בזה"ל אבל לענ"ד נרא' דה"ט דהוי ס"ס משום דאיתרע לן רובא כיון דרוב נשים אינם רואות מ"ת ממקור לכן הוי ס"ס גמור עכ"ל ולכאורה דבריו אינם מובנים דא"כ אמאי במשמש עם טהורה וראתה מיד אותיום יש חיוב חטאת · הרי דלא חשבינן הך ספיקא דדלמא מן הצדדים בא אף שהדם בא בשעת תשמיש · ואפשר כוונת המנ"י כאשר אבאר דכל סתם ראיה באשה מחזיקינן בסתמא שבא מן המקור ואף שמזדמן במקרה פ"א שבא דם בשעת תשמיש מחזקינן ראיה זו ככל סתם ראיות שבא מהמקור דמה"ת לספוקי בצדדים מחמת כח התשמיש דהא כל סתם נשים אין התשמיש גורם ראיה מן הצדדים · אבל במשמשת ג' פעמים ורואה דם נראה לעין דנשתנה אשה זו משאר נשים במה שלגבה גורם התשמיש ביאת דם רק שאינו יודעת איזה דם גורם התשמיש אם מן הצדדים או מן המקור ע"כ הוי כספק השקול דמה דדיינין לרוב שרובם באו מן המקור לא מצינו אלא בראי' הבא מאליו כדרך ראיות סתם של כל הנשים משא"כ בזו שהוחזקה לראות מ"ת · ואף אם לא נאמר שהדם בא מהמקור הרי לא בא מעצמו רק מחמת כח התשמיש ובכח זה יכול להיות שתהיה הדם מן הצדדים מצד פגישת השמש והיכוך בצדדי הפרוזדור ושפיר הוי כספק השקול ואדרבא קצת יותר נראה שחיכוך התשמיש מוצא דם מהצדדים במקום פגיעת השמש בדישתו מלהחזיק שגרם יציאת דם ממקור עכ"פ. יש לצרף הס' מן הצדדים ולהשיב ס"ס עם הס' מן המכה : (שם ס"ק כ') דבלי הספק נולד בדאורייתא אף דע"י גלגול בא לדרבנן כו' · נ"ב י"ל דבנותא דהכא ל"ד לדין גלגול דהא כאן י"ל לדון מיד על ב' דברים לענין טומאת נדה ולענין לאוסרה תמיד על בעלה בראשון יש סד"א ולענין אסורא לבעלה יש סד"ר · משא"כ לעיל בסי' ק"י ס"ט שהגלגול הוא מחמת דבר א' שאסרנו תחלה מחמת סד"א ואח"כ נתערב בתערובות שיש בו דין ביטול מדאורייתא רק מדרבנן אינו בטל אמרי' כיון דאסרנו תחלה משום סד"א דינו לאיסור זה כדאורייתא גם לכל מה שיתגלגל בזה ולכך אף בתערובת אוסרים ולא דיינינן כמופקע מספק איסור דאורייתא כיון דהפקעה אינו באה רק מצד גלגול מעשה אחרי שכבר אסרנו אותו הספק משא"כ הכא דתיקף לנו לדין למה שיש בזה ס' איסור דאורייתא תאסר ולמה שאין בזה רק ספיקא דרבנן לא נשוי עליה איסור יעוין חולין ד' מ' ע"א תנא נבילה מטמא וברש"י ד"ה מ"מ בחזקת איסור כו' · גם יש סמוכין לדברי ממה שפוסק התה"ד סי' ע"ט והביאהו מג"א ביצה ביו"ט אחר שבת אוסרים הביצה ביו"ט א' ולא סמכינן על הנכרי מסל"ת שנולד קודם שבת כיון דהוא סד"א דשמא נולדה בשבת שלפני יום א' דיו"ט וביו"ט שני סמכינן אדברי הנכרי וכעין זה כתבתי בגליון הפמ"ג סי' ע"ט ס"ק א' ובכמה מקומות דדבר שיש בו איסור תורה ואיסור דרבנן ונולד בו ספק מה שנוגע לאיסור תורה ספיקא להחמיר ולדרבנן ספק להקל · אמנם מדברי הב"י סי' פ"ג ד"ה מש"ר אפילו כולם מלוחים ביחד ומדברי הפרישה שם ס"ק ה' נראה דאם נמלח דג טהור עם חתיכות טמאים אסורים מס' המהודים מצד חתיכות שאני אוסרים מספק ע"כ אין להתיר רק כשיש ספק אם נמלחו ביחד אבל בכריתי כתב וז"ל מ"מ לא אמרינן לאסור חתיכה שיש בו קשקשים שנמלחו עם החתיכות טמאים ולאסור דלא ברירא לן דטמאים איגון עכ"ל. אולם יש גמגום בדברי הכריתי במה שסיים שם ואיכא ספיקא טובא דברים אלו אך למותר דאם הדין כדבריו הראשונים דכל חתיכות דגים טמאים שאינו אסור רק מספק אינו אוסר הדג הטהור רק כשידע שנמלח עמו יחד מטעם דציר אינו אלא מדרבנן ספיקו להקל הרי הותרו אף היכא דליכא רק ספק אחד ויעוין בר"ן לאלפסי פ"ה דע"ז ד"ה ואם יש ציר מובא בב"י סי' פ"ג ובקיצור בש"ך ס"ק כ"ג יעוין בתה"ד סי' קפ"ח המובא ביו"ד סי' ג"ו ובש"ך שם ס"ק נ"א יעו"ש

סימן קפח (באורים סס"ק א') והדין עמו כמו שחדין במראה אדום שנהפך ללבן ביובש כו' · נ"ב הח"צ בעצמו לא למד מדין זה · ובאמת יש לדחות דשאני התם כשהיה בתחלה אדום ואח"כ נשתנה דבכה"ג אמרי' דמראה אודם שהיה בו עברה וכ"כ רש"י שם בד"ה מפכה ולבך אינה נראית עוד אדמומית על הלחות שיצא מגופה בהעד · אבל כשהיה מתחלה לבן ואח"כ אדום אין לתלות שעברה המראה הלובן דאכתי לפניע אודם באותו לחלוחית ואין רגלים לומר מטה נתחדש מראה אדום על אותו עד ומסתמא דמראה זו של אודם היה טמון ומכוסה בתוך המראה לובן שעליו · וכשנתייבשה ועברה מראה עליונה הלבנה נתגלה האודם אך הח"צ צידד מסברא דנפשיה שיש לתלות שהאויר והבגד גורמים שיתאדם הלובן · ויעוין בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ע"ר שחולק עליו :

סימן קפט (הדרושים סס"ק ל"ח) שדרך האשה לפחק בשעת ראיה ס"ו · נ"ב יעוין ר"ס ק"צ שהרגשת הזדעזעות הגוף הוי הרגשה :

סימן קצ (באורים ס"ק ח') א"כ תקשה לימא תנן כתמים כו' · נ"ב קושי' זו קשה גם לפ"ד הר"ן בחדושיו דף נ"ז ד"ה מודה שמואל : (שם ס"ק י"ד) ולכאורה היה נראה לפרש דבריו בהחלוק דגבי שני בתים כו' · נ"ב גם בתפארת למשה כתב כן : (שם ס"ק כ"ו) ולכאורה דבריו סותרים דמקודם כתב כו' · נ"ב יעוין בשב יעקב סי' ל"ו : (שם ס"ק כ"ח) דודאי מועיל בדיקת חברתה כמבואר בסעיף ל"ח . נ"ב הט"ז לא אמר רק על הבדיקה לאחר לבישה היכא שלא בדקה קודם לבישה שלא נצרכה לבדיקה אחר לבישה י"ל שלא בדקה רק ע"ד מקרה אבל היכא שבדקה הראשונה קודם לבישה בודאי דקדקה באותו בדיקה דאם תמצא אח"ז בעת לבישתה תטמא וכ"כ אם בדקתה בכוונה לצורך חברתה ותו ל"ק מסעיף ל"ה · ויעוין נדה דף נ"ח ע"ב רש"י ד"ה שתיהן טמאים · ולפ"ד רש"י שם בלא"ה מיושב דברי הש"ע דקס"ל דלא תטעו כסברת המקשן שם לטמא גם את הראשונה דאימר לא בדקה יפה אחר הלבישה וטמאה משום כתם כחלוק הלבישה לה קודם לבישתה ונראה שהש"ך נתכוון לזה · וצ"ע אם לא בדקה תחלה קודם לבישה רק אחר הלבישה לא מצאה : (שם ס"ק כ"ט) ולא דמי לב' שבילין כמ"ש הרשב"א כו' · נ"ב ליתא כן ברשב"א יעו"ש בתה"א דף קע"ח ע"ב תמוהו האחרונים בטעמו של הרשב"א למה לא נדון בזה כדין ב' שבילין שאם באו בזא"ז שניהם טהורים יעוין לעיל ס"ק י"ד שמסיים בעצמו שדבריו דחוקים במ"ש שם להסביר תירוץ הט"ז · ולפי מה שמתרץ הפליתי בס"ק י"ג דעת הרשב"א נשאר קושי' המל"מ על רש"י דכמו ב' שבילין וכ' ב"א א' טהור וא' טמא אף בבאו שניהן לפני המורה בב"א מטהרין הטהור ותולה הטומאה בטמא כ"כ נימא הכא :

סימן קצ (חדושים ס"ק י"ט) מהחגור וממה שחוגרת נגד בית התורפה · נ"ב לא דק בלשונו יעוין ברש"י וברטנורא · ובודאי כוונתם כמבואר ברשב"א דהא שכיח מאד שיגיע חלוק ע"י שתי' למקום התורפה ויעו"ש בתוי"ט :

סימן קצא (באורים ס"ק ח') ואפ"ה מקשה לשמאי ממשמשת במוך ועל"כ צ"ל כו' · נ"ב י"ל במוך שאינו לבן ונקי ויעוין נדה ד' ה' ע"א : (שם) כמבואר בש"ס ודאי דלא נסתמו בהמוך כל החורין כו' · נ"ב צ"ע דהא אמרי' בש"ס ומודה רבי במוך דחוק :

סימן קצד (באורים ס"ק א') ולענ"ד לא נראה דא"כ הא דאמרינן בסוף הסימן כו' · נ"ב כבר קיימתי כן מלשון פי' המשניות להרמב"ם ר"פ המפלת · אבל ראייתו של המחבר מיוצא דופן יש לדחות ולומר דביוצא דופן הוי כאינלאי שלא נפתח הקבר דמה"ת לחוש לפה"ק אם לא בא ללידה דרך שם : (שם ס"ק ה') כמבואר בחולין מ"ג וביבמות ל"א שהקשו התוס' דנימא הושחטה הותרה עיין שם בדבריהם כו' · נ"ב יעוין בפליתי סי' ל"ג ס"ק י"ד שמביא מדברי התוס' האלו ראי' להיפך מדלא הקשו בפ' א"ט רק מס' דרוסה · אבל בדברי התוס' התם ביבמות מסיימי בתרוצם וכן ההיא דישב לו קוץ · ויעוין בפמ"ג סי' ל"ג ס"ק י' דבמ"ש שהעיר בזה על הפליתי · וסברת המחבר כאן יש לדחות דשאני גבי צרת ערוה דאף ע"י הס' שבגט עכ"פ לא נעקר למפרע החזקה שהיה לצרת הערוה שתהא משתרי לעלמא במיתת בעלה רק מעת שזרק הגט ס' קרוב להערוה ואמרי' עליך להביא ראיה שנתבטלה מעתה החזקה אבל בראיה אחר הטבילה צמוחית הס' אלמפרע דילמא בעת שהחזקנו שיועיל לה טבילה כבר נעקר דוה ובטעית החזקנו והרי כמו במקוה שע"י החסרון אח"כ מספקינן אלמפרע ואמרי' שבטעות היה מה שסברנו שבמקוה זו יש טהרה להטמא · ובס' בשחיטה אין אנו סותרים החזקה כלל דהחזקה היה תמיד שיש לבהמה זו היתר כשתשחט כדין ועתה יש לנו ס' אם נשחטה כדין דילמא שהה או דרס ולא היה חזקה שתשחט כראוי שיהיה ספק זו כעקירות חזקה משא"כ היכא שבגוף מעשה שחיטה ליכא ס' שנעשה כמצותו ואין הס' רק מחמת שמא ניקב הושט ואין מועיל עוד לבהמה זו שחיטה הוא נגד חזקה שהחזקנו קודם צמיחות הס' בחזקת רוב הבהמות שמועיל בהם שחיטה · אבל באשה בכל ז' ימי ספירה אין להחליט לה חזקה שבודאי יצאנו כל אותן ז' ימי נקיים ותטהר ע"י הטבילה כשתטבול בכלות ז' רק כשטובלה יש לה חזקה עכ"פ אותה טבילה ועתה אנו דנין שהחזקה זו היתה בטעות כנ"ל · כ"ז כתבתי אף לפי סברת המחבר · אבל לעיל בכללי ס"ס כתבתי בגליון דאף היכא שיש ס' על נקב שלא במקום שחיטה הוי ספק במעשה המכשיר : (שם) דמדמה לה התם לספק דרוסה ולשאר ספיקות כו' · נ"ב מקשינן שם לעולא דמכשיר בישב לה קוץ מ"ש מס' דרוסה · וי"ל דמדרך ק"ו אולא הקושיא :

סימן קצו (בחדושים ס"ק י') והש"ך מקיל בכתם אם לא שמשה וכן בבלה כו' · נ"ב הש"ך אינו מקיל נגד המנהג רק מטעם שלא יהיה חופת נדה ובמקום שכבר הכין צורכי החתונה · ולו"נ מ"ש בשעת הדחק ואין ללמוד מזה באם פרסה נדה אחר החופה · ובט"ז ס"ק ז' מקיל גם בזה · ומחבר הזה לא דק בלשונו ויעוין במנ"י הלכות נדה סי' קצ"ו ס"ס י"ח ·

הגה"ה אחת מכבוד אדמו"ר הגאון המפורסם מוהר"ר חיים האלבערשטאם זצללה"ה אב"ד דפה ק"ק צאנז ולהגה"ה זו רמוז בשו"ת דברי חיים ח"ב סי' ס"ו והוא נכתב בכת"י בגליון החוות דעת אשר בסי' לו · באורים סי' ק"צ ס"ק ל"ו נתמלא הדבור המתחיל והיה כרורה לזה נכתב בצידו ולא זכיתי להבין דבריו דהא באמת מבני ס"ס (בנדה ד' נ"ז ע"ב) לעולם דארגישה ואימר הרגשת עד הוא · וא"כ מבואר בש"ס היפך דבריו דגם בהרגשה תולין והא ודאי הסברה יותר לתלות בהרגשה ממראות כבעדים שיודע גם שבאים ממקור ובהרגשה ממש דמבואר בש"ס דתולין בהרגשת עד :

ספר

סדרי טהרה

יסודתו בהררי קדש

חדושי הלכות הלכתא גברוותא ובאורי דינים סובבים והולכים על כל סימן מטור יורה דעה, הלכות נדה. גם נכלל בתוכו כמה שאלות ותשובות מלאות זיו ומפיקות נוגה באורה של הלכה ברורה מאירות עינים.

ועליו ספר

חדוד הלכות ושיורי טהרה

חלק האחד נקרא בשם **חדוד הלכות** כולל חדושים עמוקים ונפלאים על **מסכת נדה**. וחלקו השני נקרא בשם **שיורי טהרה** כולל חדושים נפלאים בהלכות **חציצה וטבילה**.

כל אלה חוברו יחדיו מאת הרב הגאון המובהק והמוסמך כ"ו מוהר"ר **אלחנן** זצ"ל בן הרב הגאון כ"ו מוהר"ר **שמואל זנוויל אשכנזי** זצ"ל שהיה אב"ד ור"מ בק"ק שאטלאנד, אשר חידש והעלה כל אלה בפלפולו ועוצם חריפותו ובקיאותו בש"ס ובפוסקים ראשונים ואחרונים, והיה כל מבקש ה' ישתה בצמא את דבריהם דברי אלהים חיים וירוה צמאונו.

(נדפס עתה מחדש בהגהה מדויקת ובתקונים רבים כאשר תחזינה עיני הקוראים).

ווילנא

בדפוס והוצאות

האלמנה והאחים ראם

הקדמה

לבן הגאון המחבר המסדר ספר סדרי טהרה וספר חידוד הלכות ושיורי טהרה יאגב אורחיה אשתמע אפס קצהו שבח ופרשת גדולת מר אביו גאון אמתי זצוק"ל ואת כל אשר קרהו וגלגולי סבותיו עד שבא לכלל ישוב שאר חבוריו והחבורים היקרים הללו בדרך קצרה :

וזאת ליהודה ויאמר

ומתי אני לפתוח שערי אור הגנוז כי שם חלקת מחוקק ספון שתי כתיבות חוברות אחת אל אחת והיא כפורחת מלא כף נחת ספר סדרי טהרה וספר **חידוד הלכות ושיורי טהרה** אשר פעל ועשה איש אמונות · רב ברכות · א"א מ"ו הגאון המוסמך והמובהק אב"ד ור"ם כבוד חכמים · נזר השלמים · מוהר"ר **אלחנן** זצ"ל · לבי נהג בחכמה נשיאותו ברמים · בהיותו בן ח"י שנים אמנו עליה לאותובי ברישא לאב"ד ור"ם בק"ק פרדאן במדינת פולין · ויצא שמו הטוב בכל הארצות · וברבות העתים נתקבל לאב"ד ור"ם בק"ק שאטלאנד והמדינה · שם עשה את אשר זמם הפצי שמים וחפץ ה' בידו הצליח להתחיל ולהבר חבורים מהוכמים על כל ארבע שו"ע והידושים כמה מסכתות ותבילות שו"ת ושם מצא ידו כדי גאולתו · להשפיע משפעת יפעת אור תורתו לזולתו · ושני עמודי ההוך ספרי קודש הנ"ל אשר כל בית ישראל נשען עליהם וכל היך הטועם מיערת דבשו יאירו עיניו ויצהבו פניו · המה היו כמוסים וחתומים באוצרותיו ומכמניו · הן בעודנו חי אוצריו לא פתח ביתה הצניע לכת עם אלהים ועם קדושים נאמן רוח מכסה דבר לא שזפתו עין רואי ולא ידע איש את גבורתו וחין ערכו וע"ז אמרו גדולים צדיקים במיתתן כו' כי אז יבריקו כשחר נכון מוצאו ניצוצי אור תורתם · מאשר יניחו אחריהם ברכתם · מלתא דבחיים לא סבירא להו לעשות להם שם כשם הגדולים אשר בארץ וליטול עטרה לעצמן והכמים אומרים אינן אלא לגנאי אשור האי ואשור האי :

והנה מר אבי אבי זקני הגאון המפורסם והחסיד מהור"ר **שמואל זנוויל** אשכנזי זצ"ל שנתקבל לאב"ד ור"ם במדינות קלוניא וארנשבערג ומינשטר בשנת תקי"א לפ"ק והוא מרומים ישכון בק"ק בונא עיר היושבת על מלאת חכמים וסופרים עד שנת תקכ"ז לפ"ק שהגיע לימים שאין בהם הפץ ואף באותו זקן פגעה מדה"ד הקשה וה' הוא ובית דינו הפץ דכאו החלי אשר מת בו · ובעוד נשמת שדי בקרבו · ונר אלהים טרם יכבה כלכל דבריו לפני המנהיגים וכה דבריו · הנה נא זקנתי ושבתי ויסורים קשים ומרים שולטין בגופי ולא אוכל עוד לצאת ולבא זכרו נא את אשר התהלכתי לפניכם באמת ובלבב שלם והטוב בעיני ה' ובעיניכם עשיתי ובני הנו אתכם אל חנן אותי בבן אשר לא נופל הוא ממני ממלא את מקומי ביראת חטא ובתורה · מי כמוהו מורה · ועתה הואילו פנו בי בעזרתי · ותהי זאת נחמתי · כי אראה עולמי בחיי בני יושב על כסאי ודאין דינא בשמי · זה יעצר בעמי · ומיד כל העם ענו אחריו מקורש מקודש כי לו משפט הגאולה · ואחר סמוך שנתבקש אבי זקני הגאון זצ"ל הנ"ל לישיבה של מעלה · נמנו וגמרו מנהיגי שלשה מדינות הנ"ל לשדורי ליה לאבא מארי הגאון זצ"ל כתב רבנות ובשלשה הכי נכבד והוא נענע להם ראשו · אמנם זוגתו הגבירה הרבנית היא אמי הורגתי מיאנה לעשות עקירה מק"ק שאטלאנד באשר היא שם בתוך עמה יושבת על גרם המעלות · ותצאן כל הנשים אחריה אחר עצתה ואחר דבריה בתופים ובמחולות · ויהי כדברה אליו יום יום ולא שמע אליה ודבר על לבה דברים המתקבלים על לב אשה יראת ה' כמותה באמרו הלא כתבתי להם שלשים לשלש מדינות הנ"ל לשכון כבוד בארצם ואיככה אוכל לשויה נפשא הדרנא . ולומר נמלך אנא · עד שלבסוף נתרצית והיא גם היא תשיב אמריה לו באשר ילך אלך ואף כי ראשי ג' קהלות שאטלאנד ר"ב ל"פ הפצירו בו עד בוש שלא ימנע הטוב ולא יכור שבטו מהם · לא שמע לקולם ולא נכנסו באזניו דבריהם · ובזבז הון רב ושלח כל מחמדיו אלו ספריו וכל מטלטליו וכלי ביתו דרך אניה בלב ים עד ק"ק אמשטרדם ומשם בעגלות לק"ק בונא :

ויהי בנסעו מן המחנה עם כל דסמיכין עלוהי ואחז צדיק דרכו וכולי עלמא רהטו אבתרי נקטו בשיפולא דגלימא ללוותו הם יצאו את העיר לא הרחיקו כי אם לערך פרסא ולא יוכלו עוד להתאפק ותשא כל העדה ויתנו את קולם בבכי ובתחנונים . ויבואו וישתחו להם שטוח לפניו מלא קומתם ארצה ויאמרו אבינו אבינו רכב ישראל ופרשיו אל נא תעזוב אותנו והיית לנו לעינים ואם מעט הסיפוק אשר היה לך לפנינו ונוסיף לך כהנה וכהנה בהוספת מרובה על העיקר . יש לאל ידינו לתת לכסף מוצא ולא מנענו ה' מבא בדמים ויהי קול גנוהם ויללם הולך וחזק מאד ותבקע הארץ לקולם · עד שנכמרו רחמי אבא הגאון זצ"ל עליהם · וישמע לקול דבריהם . גם אמי הורגתי הגבירה והבנים בניו נתנו עליו בקולם . אבי ראה גם ראה למה פניך הסתיר ולא תטה אוזן לקול בוכים האנשים האלה שלמים הם אתנו שלומי אמוני ישראל גם הילדים רכים וטלטול הדרך קשה ממש חיישינן לריסוק אברים · פעם דרך ירידה בבקעה · ופעם דרך עליה בהרים :

ויען ויאמר אמירה רכה אם בת אבנים כחי לשמוע אנקת עשיר ודל קטן וגדול שם הוא לבלתי תת להם חנינה · לקול הצאן צאן מרעיתי הזה אשר באזני · תרדנה דמעת עיני · ועפעפי יזלו מים · ונמס כל לב ורפו כל ידים · העם אשר אנכי בקרבו עם ה' אלה · מנורת זהב כולה אשר הושיבוני בין נגידים על כסא מרומי קרת · ועטרוני כצנה רצון איככה אוכל ואהפך להם לאכזר לשלחם מעל פני ולצאת ביום הזה אל ארץ אחרת · כללא דמלתא נעתר להם ואמר אלכה ואשובה אל מקומי הראשון **ודידהו נצח ושב אל המחנה ויטע אהל** אפדנו אל המקום אשר היה שם אהלו של תורה בתחלה :

ויהי כשבתו על כסא כבוד מרום מראשון כתב לו את משנה התורה, הזאת שני ספרים הנ"ל על ספר עד תומם כי הקים אלהים לו הדר עזר ונתקיים בו הנני מקים עליך רועה נאמן מביתך הוא בני אחי יפת הגדול האברך המופלג כי כביר מצאה ידו · והארץ האירה מכבודו · וכל יקר ראתה עינו של משה · התורה נתנה לו למורשה · וכמה דברים ראוים לאמרם אשר העלה ואשר הביא מר אבי זצ"ל בשמו בחבוריו הנ"ל זיקוקין דינור נפיק מפה לפה מנאמן לנאמן אב ובנו שראו את חידושי תורה · הריצו חבילות תשובות מתורה חצובות זה עם זה ואתיא מבינייהו הלכה ברורה · ואהני ליה קמרא דמר חמי אביר הרועים שר וגדול בישראל אשר גדלו המלך מלכו של עולם בשם טוב מהותני הגביר נדיב מפורסם עתיר פומבי ועתיר נכסין ועתיר משך עליו חוט של חסד וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו ולבני ביתו מאתו דבר יום ביומו · לחם לפי הטוב אשר היטיב ה' עמו · מאשר שמנה לחמו כבוד מוהר"ר **אשר אנשיל** נר"ו וכל מחסורו היה עליו עד בא שמשו של משה דין גרמא שהיה לבו פתוח כפתחו של אולם לישא וליתן במלחמתה של תורה עם מר אבי הגאון זצ"ל ודילהון דיליה היא אף חכמתו עמדה לו לחבר כמה חבורים וזכה לעצמו בחבור נחמד בפלפול עצום על שתא סדרי משנה וחידושי הלכות על כמה מסכתות לו תאשרנו עין רואי ושבע ילין בעומקה של הלכה :

הן כל אלה פעולה צדיק מושל יראת אלהים מחותני הנכבד המפורסם מוה"ר **אשר אנשיל** הנ"ל נר"ו · אשר השפיע צנורי שפע הטוב על התנו אחי זצ"ל הנ"ל ומדת טובו לא פסקה ממנו ותיה לאחי עזר ולמחזיק ולמעוז לו זכרה לו אלהים לטובה · ארבה ולא אסור מלהתפלל בעדו תמיד כל היום יברכהו ה' יחייהו וישמרהו ברועה עדרו · לא ינרע מצדיק עיניו · זרעו נכון לפניו · וצאצאיו כחול ימים ירבו ויפרו פרי צדיק לחיים · ה' עליהם יחיו צדיקים באמונתם · נצר מטעי ה' מטעתם · לעולם תהיה נחלתם · לא ימוש מפיהם ומפי זרעם עד סוף כל הדורות תורתם · זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם :

והנה בעונותינו שנרמו שקעה החמה שמשו של משה שלא בעונתו והרוח שב אל האלהים כאשר נתנה בטהרת הקודש עודנו באבו יקטף ומשה עלה אל האלהים בן כ"ח שנה ואפטר עלי' ינע זה בכ"ח שנה מה שלא ינע תלמיד ותיק במאה שנה · ואל משה אמר עלה אל ה' ועליה זו ירידה היא לגבאי · דאנא לגבי אבא חלא בר חמרא ואכתי לא קשאי · נוסף לזה הקיפוני תלאות על גבי תלאות כתנורו של עכנאי · ועל אחי זצ"ל הנ"ל השלכתי יהבי אשר אמרתי בצלו נחיה וזה ינחמני ויעורני להקים שם אבי בישראל ולהוציא לאור תעלומות חכמה ספרי יקרי ערך הנ"ל ושאר חבורי א"א מ"ו ז"ל ולגבי משה מלתא זוטרתי היא כי היה כחו גדול עצום ורב · אמנם תוחלתי נכזבה · ואומר אבד נצחי נשיתי טובה · ושם אחיו יקטן כי קטנו היה ממתני עבה · על זה היה דוה לבי סחרחר עזבני כחי · כי חצי שדי עמדי אשר חמתם שתה רוחי · לא אחת ולא שתים . לקיתי בכפלים · והכוכבים ממסלותם נלחמו כנגדי מן השמים · ירד ירדתי בתחלה בשעת חירום זה כמה שנים שהיתה מדינתנו משובשת בגייסות הצינוני ככלי ריק שהורק מכלי אל כלי · כליא קרנא וכל היקום אשר ברגלי · וזאת שנית הכסות דמעה על פטירת אחי וראש זצ"ל הנ"ל אשר סמכתי ראשי ורובי עליו וידי משה לא היו כבדים ואסורים · והאחרון הכביד העדרו של אאמ"ו הגאון האמתי זצ"ל הנ"ל בן ס"ז שנה איך נגלו גבורים המה נסעו מזה למנוחות · ואותי עזבו ליגון ואנחות . השוברת כל גופי . אוי לי כי נפלה עטרת ראשי כלילת יופי · ונשארתי רק אנכי לבדי · ובאתי עד ביסי ואין עוזר לי ואין תומך בידי · מצורף לזה בינותי בספרים שחברו מר אבי הגאון זצ"ל ראיתי ונתון אל לבי היודע מרת נפשי שצריך לזה זריזות ושקידה רבה ועצומה ובמשא כבד יכבדו ממני לפי שאינם מן המובן להעתיקם כסדרם ולהעלותם לרצון על מזבח הדפוס · כי כמה דברים שחדש והוסיף לקח טוב והן הן נופי הלכות נכתבו במהירות על הגליון ונתלו ביני חטי ממש אין רישומן ניכר וצ"ע בהתמדה כי רבה היא · אף על זה פקחתי עיני שלא יהיה שום שמיטת כתבים אם מעט ואם רב ואוכל לומר לקוח את ספר התורה הזאת לקיחה תמה · והתורה נתנה תתומה · ואיני רשאי להפסיק בין הפרקים פרקי אבות · קמי שמיא גליא הבוחן כליות ולבות · שלא נתתי מרגוע לנפשי וממש לא מזיננא רישא אבי סריא ותדד שנתי מעיני · להעתיקן מחדש כדיוטגמא חדשה וחשיבה מלאכה והכמה אצל גדולים חקרי לך כ"ש אצל יתוש בריה קלה כמוני · והייתי שפל בעיני יראתי לגשת אל הקודש פנימה וסבותי אני ליאש את לבי על כל העמל ויגיעה רבה אשר לפני · כי יראתי כי אמרתי הלא זה הנותן בים התלמוד דרך · ודרך הקודש יקרא לה בם ירוצו אופני הגמרא אופן בתוך אופן ודאי קודשא בריך הוא חדי בפלפולא ואומר ראו בריה שבראתי בעולמי הורו מקרא למיסבר קראי למשנה וממשנה לגמרא לאסוקי שמעתתא

JOREH-DEA
(Kodeks religijny)
Drukarnia „Wdowa i Bracia Romm"
WILNO — 1922

הקדמה

שמעתתא אליבא דהלכתא ולהבחין בין דם לדם · ואני אנה אני בא בדרך שהחשיך לי והשבץ אחזני · אכן רוח היא באנוש וסעיפי ישיבוני · החלש ;מוני יאמר גבור אני · עיני לשמיא נטלית תחון זכות אבות · לאמץ ברכים כושלות · וידים רפות · ומן שמיא מיהב יהבו לי סייעתא וכבן יכבד אב אשר במותו קרוי חי רב פעלים · באתי להגות הבריות מפריו פרי קודש הלולים · וספר כתב איש רבי מר אבא הגאון זצ"ל על שכמי אשאנו · ותחת מכבש הדפוס אביאנו · ועיני בנאמני ארץ להיטיב עמדי · הולך בדרך תמים הוא יעזרני · יהי לי מושך חסד לא יתן לי רפיון ולא יעזבני · עד כי אוציא לאור עולם דברי חכמים כדרבונות · דבר תורה מעות קונות · ואני עזבתי את ביתי זו אשתי נטשתי את נחלתי נחלת ה' בנים הקטנים הצריכים לאמם יאמרו איה דגן עוללים שאלו לחם ופרוסה אין להם. כל זאת באתני ולא זזתי ממחשבתי המועלת בד"ת ודברתי אני עם לבי. ילדי אל אל ישועו והן מושיע · על ה' ישימו מבטחם · אמרתי איכא קורמי באגמא הסד אל כל היום לא שבק ולא שביק · ולדבקים בו וישימו באלהים כסלם מובק אביק· לית אנא מוביד סברי מן בריי · מעם ה' יבא עזרי

ע"ה באתי לתת טעם לקריאת שם הספרים · לאחר קראתי נועם שמו סדרי טהרה יסודתו בהררי קודש על מסכת נדה חידושי הלכות והידושי דינים סובבים הולכים על כל סימן מטוי"ד הלכות נדה ונכלל בתוכו כמה שו"ת מלאים זיו ומפיקים נוגה כאור תהיה · והידושי אחי הגאון זצ"ל אנכי אערבנו תוך דברי אאמ"ו הגאון זצ"ל יחדיו יהיו תמים. מאירים ומשלמים. כנפש האב כנפש הבן יקיר והיו לאחדים. ולכך קראתיהו בשמו הנאה לו סדרי טהרה עולה למספר אלחנן משה עם ה' אותיותיהם והכולל· ולהשני קראתי חידוד הלכות ושיורי טהרה בארתי טעמו בהשער לחלק השני · והיה כל מבקש ה' ישתה בצמא את דבריהם דברי אלהים חיים וירוה צמאונו כי שניהם מלאים הידושים נפלאים · ורויתי את נפש הקונים דשן ועמי את טובם ישבעו :

ואני אין לי אלא לשא לבבי אל כפים. אל אל בשמים. כי יתן ה' את הוהו עלי · ברך ה' חילי · ופועל ידי תרצה · אחלי יכונו דרכי שיפוצו מעינותיהם חוצה· ויברך ה' אותי לרגלי המלאכה מלאכת שמים אשר לפני · להוציאה אל הפועל מכח מחשבתי ורעיוני · אמן כה יתן ה' :

כה דברי הצעיר שבאלפי **יהודה ליב** בן הגאון המחבר אב"ד ור"מ מוהר"ר **אלחנן** זצ"ל
ונכד לאותו צדיק הגאון אב"ד ור"מ מהור"ר **שמואל זנוויל** אשכנזי זצלה"ה:

אציגה פה מה שחדשתי בעזהי"ת :

בתובות דף צ"ד אתמר ב' שטרות היוצאים ביום א' וכו' · הרי"ף פרק הכותב כתב דבירושלמי אמר דמתניתין חולקת על שמואל דהא תני היו כולן יוצאין בשעה א' חולקת בשוה ומטעם זה פסק גאון א' דלא כשמואל והרי"ף הסיב ע"ז דא"כ אדפריך בגמרא דילן על שמואל מברייתא דב' שטרות היוצאים ביום אחד חולקין ה"ל לאקשויי ממתניתין דהכא א"ו דגמרא דילן חולק על ירושלמי וס"ל לחלק דשמואל לא אמר אלא בשטרי מכר ומתנה הכל בשטרי הודאות והלואות לא אמר ומשו"ה לא מקשה הש"ס דילן ממתניתין דמאי כתובה דהוא כשטרי הלואה · ונראה לייסב דעת הגאון דהירושלמי אינו חולק על ש"ס דילן דהנה התוספות כתבו ד"ה שני שטרות וז"ל דלי"ד להא דתנן היו כולן יוצאים וכו' דאין השעבוד קל אלא אותה שעה שמוכיח מתוך השטר ע"כ וכוונתו למ"ש הר"ן וכמ"ש שהסכים א וז"ל הר"ן דבהודאות והלואות לא שייכי הך פלוגתא אלא לעולם חולקין דאפילו לוה מזה תחלה וכתב ומסר לו וא"כ כתב ומסר לאחר אפ"ה חולקין לפי שאין השעבוד חל אלא משעה שמוכיח מתוכו דהיינו מסוף היום שהרי שטר שכתב בו בניסן סתמא אינו טורף מן המשועבדים אלא בסוף ניסן אפילו באו עדים שבר"ח לוה שהרי אינו טורף אלא בשביל קול השטר ואין קול אלא מן הזמן שמוכיח מתוכו וכ"ת לגבות מבני חרי מיהו ולימא שודא דהא לבני חרי זה שלוה ממנו תחלה זכה לימא דכיון דזמנו של שטר אינו ניכר מתוך השטר ה"ל כמלוה על פה ובמלוה על פה ליכא דין קדימה וכו' דמלוה ע"פ מוקדמת ומלוה ע"פ מאוחרת כשבאו לגבות חולקין וכו' א"כ הם שטרי הקנאה דמשעת קנין שעבד נפשיה עכ"ל אך כ"ז למ"ד שעבודא לאו דאורייתא דלמ"ד שעבודא דאורייתא קיי"ל מלוה ע"פ מוקדם הוא קודם לגבות מבני חרי ממלוה בשטר מאוחר כדאיתא בשו"ע ח"מ סי' ק"ד ובסמ"ע שם סעיף י"ג וכ"ה בהגהות מרדכי דמכילתין פרק מי שהיה נשוי וז"ל תשובה לרב האי לקהל פאס מלוה בשטר ומלוה על פה וזמן מלוה ע"פ קודם הרי מלוה ע"פ קודמת וגובה מנכסים בני חורין דקיי"ל שעבודא דאורייתא הכי להדיא דלמ"ד שעבודא דאורייתא מלוה על פה מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לגבות מבני חורין אם כן אפי' בשטרי הודאות והלואות לגבות מבני חרי מ"הו לימא שודא ואמאי קתני מתניתין דחולקת בשוה ודוחק לומר דמתניתין במשועבדים מיירי דהא סתמא קתני ולפ"ז ניחא דוודאי תלמודא דידן אינו חולק על ירושלמי והא דלא מקשי הש"ס ממתניתין לשמואל משום דשמואל לשיטתו אזיל דס"ל במסכת קדושין דף י"ג ע"ב דשעבודא דרבנן וא"כ לדידיה ל"ק ממתניתין דתני חולקת בשוה דשאני לענין שעבוד דהלואה שאינו חל השעבוד אלא מזמן שמוכיח מתוך השטר וכ"ת כקו' דאמאי תני סתמא דחולקת בשוה דהא מב"ח מיהו לימא שודא ז"א כמ' הר"ן דכיון דאינו מוכח מתוך השטר לא הוי אלא כמלוה על פה ובמלוה ע"פ אין שום קדימה למ"ד שעבודא דרבנן ומשו"ה חולקין בשוה וא"כ מתניתין לא קשיא כלל לשמואל משא"כ הירושלמי שכתב דמתניתין פליגא אדשמואל היינו אליבא דהלכתא לדידן דקיי"ל שעבודא דאורייתא כמ"ש רוב הפוסקים עי' ש"ך סי' ל"ט וכר' יוחנן דאית ליה הכי וסתמא דירושלמי ר' יוחנן הוא דאיהו סידר לתלמודא דירושלמי וא"כ מקשי' חולקת על שמואל דאמאי תני חולקה בשוה לימא שודא לענין ב"ח דהא למ"ד שעבודא דאורייתא מלוה ע"פ קודמת למלוה בשטר מאוחר לענין בני חרי ואמאי קתני חולקת בשוה. א"ו. דמתניתין פליגא וק"ל :

ובזה מבואר דברי רש"י לקמן בסוף שמעתין גבי הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף ופירש"י של מכר שילאו על שדה אחת ולכאורה קשה למה דחק רש"י לאוקמי בשני שטרי מכר על שדה אחת ולא כפשטיה שהיה שני שטרי הלואות ולא היה אלא שדה א' ב"ח כנגד החוב של אחד מהם וכן פירש הרמב"ם למימרא זו אמנם לפענ"ד ניחא דע"כ הוכיח רש"י דמיירי הך עובדא בב' שטרות של מכר משדה א' דאי ס"ד דמיירי בב' שטרי הלואות קשה דאמאי לא נבי מאייר ואילך ואי דמאי א"ל את בר חד בניסן את וא"כ שלא כדין נטלה ממך דהא אפי' הוה לן מהדי דהאי בר חד בניסן הוא אפ"ה האי דבר ה' בניסן כדין נטל דהא בשטרי שעבוד כ"ז שאינו מוכח מתוך השטר השעבוד לא הוי אלא במלוה על פה ולמ"ד שעבודא לאו דאורייתא מלוה בשטר מאוחר קודם למלוה על פה מוקדם ועל כל פנים יחלוקו וא"כ אמאי לא כתב ליה טירפא מאייר ואילך ורש"י ניחא ליה לפרש אליבא דכ"ע אפילו למ"ד שעבודא לאו דאורייתא גם י"ל דרש"י ס"ל דהלכתא שעבודא לאו דאורייתא וכשיטת התוס' ומשו"ה פירש"י שהיה שטרי מכירה על שדה אחת ומש"ה שפיר מאי אמר דאת בר חד בניסן הוא וא"כ הוא זכה כבר מר"ח ניסן באותה שדה והאי דבר ה' בניסן שלא כדין לקחו ממנו אבל הרמב"ם דפסק כמ"ד שעבודא דאורייתא וכמבואר פ' י"א מהלכות מלוה ומש"ה ניחא ליה לפרש כפשטיה דמיירי בשטרי הלואות לענין שעבוד ואפ"ה לא גבי מאייר ואילך דמאי א"ל את בר חד בניסן ומלוה על פה מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לענין ב"ח ושלא כדין נטל בר ה' בניסן והנחתי לך מקום לגבות וק"ל :

בשם אחי הבחור המופלג תלמיד ותיק התורני בהר"ר יואל זצוק"ל :

בשו"ע א"ח סימן קנ"א סעיף ה' ובשר צלי · יש מי שנראה מדבריו אע"פ שהמוהל טופח עליו דינו כפירות וכתב המג"א נ"ל דכ"ע מודים בזה דהתוספות שכתבו בחולין דף ל"ג ונאכלין בידים מסואבות לגלי מיירי דלא בעי הדחה עכ"ל משמע דס"ל דהמוהל אינו מכשיר דלא מקרי משקה עכ"ל ע"ש · ודבריו בזה צ"ע דעיקר הוכחת הב"י דהמוהל לא מקרי משקה היינו מדכתב הרשב"א בפ' כ"ה דרב המנונא איירי בגלי עם הפת ע"ש והנה תוס' במקומו נמי כתבו כן וממילא מוכח דתוס' סברי דלא מקרי משקה וא"כ למה הוצרך המג"א להביא ממרחק לחמו · וגם על הב"י קשה למה לא הוכיח דבריו מתוס' הנ"ל · ותירץ אחי הבחור ז"ל ע"פ מ"ש בס' א"ר דהב"י הסיג על הב"י דאפשר לחלק בין פת לדבר שטיבולו במשקה לענין אם נתנו אחר לתוך פיו · וכתב הא"ר דלק"מ ושפיר הוכיח הב"י מהרשב"א דהא הב"י בסי' קט"ד כתב בשם הרשב"א דדבר שטיבולו במשקה בעי ברכה כמו פת ממש א"כ אין חילוק בין אם נתנו אחר או הוא עצמו וכ"כ מתוס' פסחים דף קט"ו ד"ה כל וכו' דבוין הן למאן דבעי ברכה וא"כ שפיר הוכיח הב"י מהרשב"א ע"כ ע"ש אך כ"ז לשיטת הרשב"א אבל מהתוס' ליכא להוכיח מידי משום דהתוס' סברי במסכת פסחים דא"צ ברכה לדבר שטיבולו במשקה וא"כ שפיר סברי היכא דאחר נותנו לתוך פיו דאין צריך ליטול וכן משמע שם וא"כ ליכא להוכיח מידי מתוספות הנ"ל משום דיש לחלק כמ"ש הב"ח ודו"ק :

(א) בין באונס · כ' הרמב"ן בהלכותיו פ"ג אין הפרש בין אשה גדולה לקטנה וכל הנשים מטמאות בנדה בין שפחה ומשוחררת וגיורת ע"כ וכ"פ הרמב"ם בפ"ד מהלכות א"ב דבין שפחה ובין משוחררת הכל בכרת אבל בס' גן המלך סימן ק"א כ' בשם התוס' בפ' כה"י שפחה אינה מטמאה בנדה אלא מאסמכתא דקרא ובמח"כ שגה ברואה דהתוס' לא כתבו אלא הא דיליף שפחה מאשה הוא אסמכתא אלא דילפינן בג"ש לה לה מאשה : **(ב) שתרגיש** · כ' הס"ך היינו מדאורייתא אבל מדרבנן טמאה אעפ"י שלא הרגישה עכ"ל ופשוט הוא · מיהו לדעת רש"י ר"פ הרואה הטעם שמא הרגישה ולאו אדעתה ולשיטת התוס' שם דאפי' וודאי שלא הרגישה אפ"ה טמאה מד"ס ע"ש :

האחרונים זלה"ה האריכו בדין אשה שמצאה דם אחר תשמיש או אחר בדיקת עד ולא הרגישה אם הוא ספק דאורייתא ונימא הא דלא הרגישה משום דסברה הרגשת שמש הוא או בדיקת עד הוא או נימא דאינו אלא ספיקא דרבנן והנה רוב המדברים בזה הוא אמ"ו מוהרי"ך ז"ל בספרו שו"ת שב"י · ועיקר פלפולו שם מסוגיא דריש פ' הרואה דמשני התם אהא דמקשה אשמואל לעולם דהרגישה ואימר הרגשת עד הוא או שמש הוא ע"כ · וא"כ איפכא נ"כ היכא דלא הרגישה לחומרא דלעולם הרגישה אלא דהיא סברה שהרגשת עד הוא או שמש הוא ע"ש שהאריך הרבה ומ"ש לו בזה הגאון מהר"ג ז"ל ובאמת נעלם מהם דברי הרשב"א בס' מ"ה בסוגיא דרים כל היד כבדקה בעד שאינו בדוק לה · וז"ל שם בשער ד' דף קע"א דהרוא דר' ור"ח דקאמר ליה ר"ח לרבי א"א מודה שצריכה כגרים ועוד א"ל אבל א"כ עשיתו כתם כלומר דאלו משום נדה אפי' בכ"ש היה לטמא דאלמא בעד בדוק שניהם מודים דאפי' בכ"ש טמאה נדה התם כשהניחה בקופסא ובדתניא בהדיא בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא ודכותיה ודאי בעד הבדוק בין עגול בין משוך טמאה נדה דודאי מגופה אתא ובהרגשה איתא אלא דקבורה הרגשת עד היא כדאיתא בפ' הרואה עכ"ל הרי בהדיא סברא זו דהיכא דודאי מגופה אתיא וע"י בדיקת עד טמאה נדה מן התורה דחזקה דבהרגשה אתיא ומה שלא הרגישה דסבורה הרגשת עד הוא משא"כ במצאה הכתם בבגדים או ע"ג קרקע אמרי' כיון דלא הרגישה אינה טמאה אלא מדרבנן משום דליכא למיתלי דטעה בהרגשת עד דהא נמצא שלא ע"י בדיקה וזה כוונת הרמב"ם מפ"ט מהלכות א"ב וז"ל אין האשה טמאה מן התורה וכו' עד שתרגיש ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה דם לפנים בפרוזדור ודאי טמאה שחזקתו מן המקור והרי זו בחזקת שבא בהרגשה יע"ש . ה"נ בפ"ה מהלכות הנ"ל והיינו טעמא דכיון דמצאה ע"י בדיקת עד ואיכא למיתלי דטעה דסברה שלא הרגישה אלא בדיקת עד היא טמאה ודאי מדאורייי' משא"כ בכתם וכן הוא בפסקי מהרא"י סי' מ"ז גבי הרגשת שמש ע"ש הביאו ב"י סי' קפ"ז (כ' בשו"ת שב"י בתשו' הגאון מהר"ג סי' ל"ו דמ"ש הרמב"ם חזקת דם שבא בהרגשה דווקא כשהיא רואה כדרך ראיות שאר נשים משא"כ במוצאת קרטין שאין מדרך הנשים לראות כן יצא מגדר הרוב ולא אמרי' בראיה כזה חזקת דם וכו' ע"ש ונכון הוא אף מה שכ' דיסודו של הרמב"ם מהא דשמואל ליתא דבלא"ה מוכח כמ"ש בסימן ק"ן מ"מ הסברא נכונה) · (ומ"ש הרמב"ם לפני' בפרוזדור נראה דווקא כשהכניסה העד בעומק הוא די"ל שטעה בהרגשה משא"כ מן הפרוזדור ולחוץ דליכא למימר דטעה בהרגשה כיון דהרגשה היא בפתיחת המקור וכיון שבדיקת העד היה רחוק מן המקור לא שייך לטעות בזה) :

ומיהו אע"ג דבהרגשת עד הוא סד"א מ"מ היכא דאפשר למיתלי תלינן וכ"כ הב"י סי' ק"ן הובא בט"ז שם ס"ק כ"ג וז"ל ונראה לי דהיכא דאיכא למיתלי שמא בא הדם בעד זה מחמת שנתעסקה סמוך למקום שהעד שם במיני דמים תולין בהם אפי' יותר מגרים ועוד דמפני שקנחה לא יהיה מלתלות במה שאפשר כיון שלא הרגישה ביציאת דם מגופה והיינו כ"ז שאינו משוך כו' עכ"ל · וכן מוכח מתוס' ורשב"א שהבאתי למעלה דס"ל בבדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה דבפחות מגרים ועוד טהור משום דתלינן במאכולת וכה"ג ביתר מגרים ועוד תלינן נמי היכא דאיכא למיתלי דמ"ש וכן מוכח עוד בכמה דוכתי וכמו שהוכיח שם בט"ז ג"כ ואפי' לדעת י"א שם בש"ע סעיף ל"ה דס"ל בטחתו בירכה טמאה אפי' עגול ובפחות מגרים ועוד י"ל כמ"ש הט"ז שם משום דעל בשרה לא שייך מאכולת אבל היכא דשייך למיתלי אפשר דגם הרמב"ם מודה ועיין מ"ש לקמן בע"ה וטעמא דמלתא י"ל משום דכיון דחזיא שלא בהרגשה אע"ג דא"ל דלמא הרגישה וסבורה הרגשת עד הוא מ"מ כיון דלפעמים חזיא דלא הרגשה איכא כאן ס"ס ספק שמא לאו מגופה חזיא ואת"ל דמגופה חזיא שמא לאו בהרגשה אתיא שהרי לפעמים איכא דם בלא הרגשה ואע"ג דהכתי מדרבנן טמאה מ"מ מדאורייתא טהורה משום דאיכא ס"ס ויגלאו מא"ד ואינו אלא איסור דרבנן ומדרבנן תלינן דמעלמא אתיא וכה"ג כתבו הפוסקים גבי ציר דגים טמאים בסימן פ"ג עיין ש"ך שם משא"כ היכא דליכא למיתלי וכודאי מגופה חזיא אמרי' דטמאה נדה דמסתמא בהרגשה חזיא :

ובזה לדקו דברי הט"ז ואין כאן סתירה בדבריו ולק"מ מה שסק' בתשובות אמ"ו מהרי"ך דבס"ק כ"ג כ' וז"ל דאין כאן סד"א כיון שלא הרגישה בדם מן המקור עכ"ל אלמא אפי' בבדיקת עד ס"ל דאין כאן סד"א ולא אמרינן דסבורה הרגשת עד הוא ואלו לקמן בס"ק כ"ט כ' וז"ל ואע"ג דס"ל לר' בפ' כה"י בעד שאינו בדוק וכו' כאלו ראתה בבירור דם על העד אחר הבדיקה והיא טמאה מן התורה עכ"ל והקשה שם אמאי טמאה מן התורה כיון דלא הרגישה ולדבריו לק"מ דבס"ק כ"ג איכא ס"ס משא"כ בהא דר' דליכא למיתלי טמאה מן התורה ואמרינן דהרגשה היה ואיהי דקטעי וסברה הרגשת עד היה וכמ"ש הרשב"א במ"ה שהבאתי לעיל · ואין נקשות הא קיי"ל דלא מקרי ס"ס אלא היכא דאו"ה שוין אבל היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי מן ההיתר לא הוי ס"ס וכמ"ש בש"ך סק"י ובסי' כ"ג ז"א דווקא היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי מהנהו תרי ספקי להיתר משא"כ בנדון דידן דהוא ספק בקול אם מעלמא או מגופה ואיכא נמי מיעוטא דלא חזיא בהרגשה א"כ סמוך הך מיעוטא להך פלגא דמעלמא והוי רובא להתירא וכ"כ התוספות במכילתין דף י"ח ד"ה שליא בבית ע"ש הנס שהתוס' בכתובות כותרו זה בדף ט' עיין ריב"ש סי' שפ"ב ועיין בס' פ"י שם · ועיין במש"ל סי' קפ"ז וכ"מ מסוגיא דר"פ האשה וכמ"ש בסי' קנ"א · ועיין בכ"מ מ"ש דלמה כתם טמא מדרבנן הא ס"ס הוא יע"ש ועיין בס' כפות תמרים סוף הספר מ"ש על הרמב"ם בדין הטילה נפל לבור מש"ה היכא דאיכא למיתלי להתיר אפי' ע"י בדיקת עד לאו סד"א הוא וטהורה משא"כ היכא דליכא למיתלי דמעלמא אתיא ובודאי מגופה אתיא טמאה מדאורייתא כיון דרוב פעמים בהרגשה אתיא אמרינן דאיהי קטעי וסבורה דהרגשת עד הוא כן נ"ל כוונת הט"ז אלא שמדברי הב"י שם משמע דמטעמא אחרינא תולין אפי' בבדיקת עד שכ' שם באותו ענין שהבאתי לעיל בשמו וז"ל וכן נראה מדברי התוס' שהם גורסים טמאה נדה ואפ"ה כתבו שיש כגרים ועוד דכיון שלא הרגישה רגלים לדבר שלא בא מגופה וכו' וכן כשהוא כגרים מגופה שקנחה בו טמאה נדה וודאי וכו' ע"כ מדבריו אלו משמע דהיינו טעמא משום דטעות זה עכ"פ מלתא דלא שכיחא ולא אמרינן אלא היכא דמוכח שבא מגופה כיון דרוב דם בהרגשה אתיא משא"כ היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא רגלים לדבר דמעלמא אתיא כיון דלא הרגישה מסתבר טפי למיתלי מעלמא מלומר דאיהי קטעי וכ"כ בתשובת אמ"ו הגאון הנ"ל :

ולכאורה יש להקשות על דברי ב"י שכ' הטעם דתלינן במאכולת אפי' ע"י בדיקת עד היכא דאיכא למיתלי במאכולת מטעם דלא הרגישה רגלים לדבר הוא משמע הא ארגשה לא תלינן במאכולת ואלו ר"פ הרואה מקשינן התם אשמואל מעד הניתן תחת הכר או הכסת דעגול טהור ה"ד אי דארגשה וכו' ומשני לעולם דארגשה דאימר הרגשת עד אלמא אע"ג דארגשה תלינן בהרגשת עד ותלינן במאכולת וצ"ל דסוגיא דהתם קאי למאי דס"ד דשמואל לגמרי מטהר בלא הרגשה (מיהו מדברי הרמב"ם פ"ה דא"ב די"ן משמע דנשאר במסקנא) אבל למסקנא דמסקינן מודה שמואל דטמאה מדרבנן וא"כ לא קשה קושיה הש"ס מהא דעד שהיה נתון תחת הכר וכו' ומעתה אינו מוכרח זה דהיכא דהרגישה דתלינן במאכולת וי"ל דווקא היכא שלא הרגישה ולחומרא · וכה"ג כ' בשו"ת פ"י חי"ד סי' א' (ועוד י"ל דמ"ש הב"י כיון שלא הרגישה ר"ל מקודם בדיקת העד) · (מיהו המהני' דנמצא על שלו ע"כ מיירי בהרגשה כמ"ש לקמן ואפ"ה מקשה דלמא דם מאכולת הוא ולפמ"ש דהרשב"א מפרש קושית הש"ס לטהר לגמרי א"כ מוכח דתלינן במאכולת אפי' בהרגשה)

אמנם מה שנלע"ע במה שמשמע מדברי הפוסקים דמה"ט כתמים דרבנן דכיון שלא הרגישה מש"ה הוא מדרבנן וכ"ה בטור סי' ק"ן בריש סי' דכל זה נימא היכא דלא שמשה אבל היכא דשמשה וא"כ מצאה כתם והיכא דכתם יבש שא"א לומר דעתה בא וכמ"ש התוס' בריש מכילתין דף ג' ד"ה ושרגים מעלמא אמאי נימא שהוא דרבנן וניחוש שמא בא בהרגשה ומה שלא הרגישה אימר הרגשת שמש הוא ואלו בדקה מיד היה מוצאה ומסתימת הפוסקים לא משמע כן אלא דלעולם אמרינן כתמים דרבנן (וכ"כ בתשובת מוהרמ"ל דהיכא דראתה בשעת בינה דסד"א הוא אימר הרגישה ולאו אדעתה יע"ש בסי' ב' ומיהו אין דבריו מוכרחים דהא מסקינן בריש מכילתין אליבא דב"ש דאפי' בישנה דאגב צערה מתערה ואפי' לב"ה מהני הך טעמא וכדמוכח מתוס' ד"ה א"ב וכתבתי בחדושי גמרא) וכה"ג הקשו תוס' לעיל דף הנ"ל ד"ה מרגשת וז"ל וקשה מאשמואל נמי נימא הא דלא הרגישה אם שמשה כשבורה הרגשת שמש הוא ע"כ ואמאי לא ניחוש כן בכתם שנמצא אחר התשמיש שהוא סד"א · בשלמא הא ל"ק אמאי לא ניחוש דארגשה ולאו אדעתה כמו דאמרינן בסוגיא דר"פ הרואה י"ל דאינו אלא חששא דרבנן ועוד דלמסקנא דאמרינן דמודה שמואל דטמאה מדרבנן י"ל דלא חיישינן כלל להא אפי' מדרבנן · וגם הא דאמרי' בריש מכילתין דהלל חיים דסבורה הרגשת מי רגלים י"ל נמי שאינו אלא מעלה מדרבנן לתרומה וקדשים וכמו שהוכחתי בחדושי שם אבל היכא דחזיא כתם לאחר שמשמשה א"ל דהוא סד"א וצ"ע :

ולב"ז מ"ש בתשובת פמ"א מ"ש סי' קכ"ו להקל באשה ששימשה עם בעלה והיה לו מכה בא"מ ונתרפאה ואחר התשמיש מצאה כתם בבגדים דטהורה דבכתמים תלינן להקל דע"י תשמיש נתגלע המכה והוציאה דם כיון דהיה לה כאב בשעת תשמיש וכמו דאמרי' בגמ' בכתם דתלינן בהכי ולפע"ד צ"ע דע"כ לא מקילינן בכתמים אלא משום דלא ארגשה אבל בכ"ז דע"כ צריך אתה לתלות דבשעת תשמיש נתגלע המכה וא"כ ניחוש שמא ראתה נמי בהרגשה וסברה דהרגשת שמש הוא · ועיין בשו"ת שב"י סי' מ"ה דדעתו להקל כדעת התשובה הנז' וצ"ע ועיין מש"ל סי' קפ"ז סעיף ה' בשם סה"ת ועיין מש"ל סי' ק"ן :

ומיהו אע"ג דנימא דהוא סד"א כל היכא דאיכא למיתלי תלינן ולא עדיף מבדיקת עד וכמו שכתבנו למעלה וק"ל · מיהו לשיטת ר"ת בתוס' שם דף י"ד ד"ה וליחוש דלמא וכו' שפי' דפריך אנמצא על שלו כיון דאיכא הוכחה דלא אתי מגופה עכ"ל משמע בנמצא על שלה אפילו בלא טעמא דאותו מקום דחוק או בדוק הוא לא תלינן במאכולת הואיל דשייכא בה דמים וכ"כ הרשב"א בת"ה בשער ד' להדיא לדעת ר"ת ואף שהרשב"א כ' להקל דתלינן במאכולת היינו דווקא היכא דטחתו בירכה וכדמשמע לשונו שם ולפ"ז א"א להתלות בהני כנים שכ' בתשובת מהרי"ך לשיטת ר"ת · (מיהו יש לומר דס"ה דמתני' מיירי ע"כ דארגשה וכמו דמוקמה ר"פ הרואה דאי לאו דארגשה לא היו מחייבים קרבן משום האי חששא דלמא ארגשה א"ו דארגשה מש"ה ס"ל לר"ת דראוי להחמיר ולא לתלות במאכולת אלא דפריך בנמצא על שלו ודו"ק) אך לשיטת רש"י והתוספות שם דקו' הש"ס וניחוש דלמא דם מאכולת היא דהכי מקשה דאמאי מטמאינן ודאי להוי ספק וכו' א"כ בזמן הזה דשכיחא מאכולת סמוך לא"מ וכמ"ש הגאון מ"ו מהרי"ך שפיר יש לעשות לספק אדא שמא בא מן הכנים היכא דהוא פחות מכגרים ועוד והוא עגול והיכא שיש עוד ספק מהני האי ספקא דכנים לעשות מזה ס"ס אבל לדעת ר"ת וכפי שפירש הרשב"א לא תלינן כלל בכנים אם לא שטחתו בירכה וכנ"ל ובאמת דברי הרשב"א ז"ל תמוהים לי שכ' להוכיח דהיכא דבדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ואח"כ מצאה עליה פחות מכגרים ועוד דתלינן במאכולת אם הוא עגול מהא דמקשה וליחוש דלמא דם מאכולת אלמא אי לאו דדחוק הוא או בדוק הוא הוי תלינן במאכולת ומאי ראיה הא אפירש רש"י דקו' הש"ס היה ואמאי מטמאינן ודאי להוי ספק וא"כ מנ"ל לרשב"א לטהר לגמרי היכא דטחתו בירכה ולתלות במאכולת · אמנם מדברי הב"י בסי' ק"ן ד"ה בדקה עצמה בעד הבדוק לה ולמחר מצאה עליו דם כ"ש כו' נראה מדבריו שהרשב"א מפרש דהכי מקשה הש"ס וליחוש דלמא דם מאכולת היא ולטהר לגמרי שהרי כ' הב"י שם בא"ד וז"ל ופסק הרשב"א בתה"ק כמ"ד בדוק הוא כו' ולפי מה שפירש"י אפילו לא פסקינן וכו' וא"כ כי אמרינן דא"ב דאשכח מאכולת רצופה היינו לענין שריפת תרומה וכו' אבל לענין שתהא טמאה לכולהו ליטני אפילו נמצא מאכולת רצופה טמאה משום דכיון דבדקה בו קרוב הדבר שבא מגופה הלכך טמאה מספק עכ"ל מוכח מזה הרשב"א שכתב בהדיא בתה"ק הביאו ב"י בד"ה והשתא מה שכתב רבינו וכו' דמשום הכי מאכולת רצופה טמאה דקיימא לן א"מ בדוק הוא הא לאו הכי היא טהורה לגמרי דמפרש דלא כפירש"י ודלא כפי' ר"ת :

וביון שכן צריך עיון על המחבר בש"ע סימן ק"ן סעיף ל"ה שהביא דעה ראשונה בסתם כרשב"א דבעגול פחות מכגרים ועוד טהור ודעת הרמב"ם הביא בשם יש אומרים דלפמ"ש ראוי להחמיר כדעת הרמב"ם מאחר שלפירוש רש"י ותוספות אין שום הוכחה לדין רשב"א זלה"ה ואף שהתוספות כתבו גם כן כדברי הרשב"א יש לומר דלאו לטהר לגמרי כתבו כן אלא כוונתם דאלו הוי פחות מכגרים ועוד לא היה טמאה נדה אלא מספק אם לא שנימא דהכא כיון דטחתו בירכה קיל שפיר טפי ואפילו לפירוש רש"י טהורה בפחות מכגרים ועוד כנראה מדברי הרשב"א זלה"ה דקיל טפי היכא דטחתו בירכה מהיכא דלא טחתה ואפילו אי נימא א"מ לאו בדוק הוא ולאו דחוק הוא · אלא שלא ידעתי טעם נכון לחלק ביניהם וכבר כתב הב"ח שראוי להחמיר כדעת הרמב"ם והרא"ש מ"מ י"ל לשיטתו דמידי ספיקא לא נפיק עכ"פ וכן מהרמב"ם לא משמע מידי דטמאה נדה אלא שכתב סתמא טמאה וי"ל נ"כ מספק · אלא שהטור כ' דמן הרא"ש מוכח מדכ' דטמאה נדה משמע דאין לחלק ואפילו בפחות מכגרים ועוד ע"ש מדבריו נראה דטמאה ודאי וכבר עמד עליו הב"י דמן הרא"ש לא מוכח מידי שהרי הרשב"א כתב כן דטמאה נדה ואפילו הכי כתב לטהר בפחות מכגרים ועוד ועגול · ולענ"ד נראה דהדין עם הטור דאי ס"ד דס"ל להרא"ש כסברת הרשב"א א"כ אמאי לא הביא הרא"ש להא דמסקינן דא"מ בדוק הוא או דחוק הוא וא"כ אי בדקה בעד הבדוק לה ואפילו בפחות מכגרים ועוד טמאה א"ו דס"ל דאף בטחתו בירכה טמאה ולא תלינן במאכולת וסמך עצמו שכתב גבי טחתו בירכה טמאה נדה סתמא בלי שום חילוק מש"ה השמיט להא דאמר א"מ בדוק וכו' דכ"ש הוא מן טחתו בירכה כנלע"ד :

גם נל"ע לדינא במ"ש הט"ז סי' הנ"ל בס"ק כ"ג הבאתי לעיל וז"ל ע"כ נ"ל באשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלא ע"י סבה ובדקה עצמה וכו' אלא דכאן אפילו משוך טהור כיון שנעשה בקינוח ממקום טהור ואפילו לדעת הי"א דסעיף ל"ה מודה בזה דהתם שאני כמו שיתבאר עכ"ל הא כתב הרשב"א בתה"ק הביאו ב"י באמצע ד"ה והשתא מ"ש רבינו וכו' וז"ל האשה שבדקה עצמה וכו' בדקה בעד הבדוק לה וכו' אם הכתם עגול ואין בו כגרים ועוד טהורה דתלינן במאכולת וכו' ואעפ"י שהעד בדוק הוא חזקה אם דם קינוח היה משוך היה ואם משוך טמא ואפילו אין בו כגרים ועוד ואין אומרים בזה דם מאכולת הוא כיון שהעד בדוק הוא אלא זה הומר בעד מבתלוק שהכתם הגמלא בחלוק אעפ"י שהוא בדוק בין עגול ובין משוך תולים אותו להקל במאכולת עד שיהיה בו כגרים ועוד עכ"ל וכ"כ הרא"ש ס"פ הרואה אלמא אע"ג דאפשר לדם מאכולת לסיות משוך אפילו הכי מטמאינן בעד הבדוק מספיקא כל היכא דליכא רגלים לדבר שלא בא מקנוח דדוקא היכא דאיכא הוכחה כגון שהוא עגול הוא דתלינן ועוד בטחתו בירכה נמי בא ע"י קנוח ואפילו הכי מחמרינן במשוך ואיך כתב הט"ז להקל אפילו במשוך בנידון דידיה אע"ג דממכה שבגופה נמי משוך הוא כיון שע"י קנוח הוא מ"מ אין לנו שום הוכחה לטהר מלטמא ומספיקא ראוי להחמיר וצ"ע :

ומיהו מ"ש הט"ז להקל מטעם מכה בא"מ דבריו נכונים וכה"ג בהגהו מין כנים שכתב מ"ו מוהרי"ך לתלות להקל לפמ"ש לעיל אליבא דכ"ע אין לטהר לגמרי אפילו אי שכיחי כנים בא"מ אפילו לדעת הרשב"א כיון שהוא חשש ג"כ לדעת ר"ת וכמ"ש לעיל ולא כתב להקל אלא בטחתו בירכה ועוד שהרי הרשב"א לא כתב להקל אלא בעגול דאיכא קצת רגלים לדבר דמעלמא אתי משא"כ במשוך וה"ה בקרטין יבשים קטנים מאד שאין כאן שייך לחלק בין עגול ובין משוך בוודאי אין כאן מקום לתלות להקל ולומר ממאכולת אתי ודאי בזה אם נכנס בגדר הספק וגם זה עדיין צ"ע ודוק :

מיקרי עוגה לו כיון דכל היום כמות שהוא הן יום ארוך או קצר מקרי עונה וא"כ ניתנה התורה לע"י וע"ז הסיב ראויה קאמינה כדעת הא"א והא דמה' מעיקרא והא ע"י ניתנו הייט למ"ד דבימי' תליא מלתא עכ"ל ול"כ דבלא"ה יש ליישב סוגיא זו דהא יש לדקדק עוד בסוגיא זו דלמאי דמשני ראויה קאמינא ואם כן ע"כ שכולן היו טובלין מבע"י וסמכו עצמן שלא יפלטו ואם יפלטו עוד אח"ז יטבלו שנית בלילה א"כ ק' הטורה הזאת למה להכניס עצמן בספקא היה להם להמתין עד הלילה ויטבלו אחר שהתורה התירה להיות ע"י ומה להם להצטדק יותר ולהחמיר על עצמן מה שלא החמיר עליהן הקב"ה לכן נ"ל עפ"י מה דאיתא במס' יבמות דף מ"ו ע"ב פלוגתא דר"א ור"י במל ולא טבל דר"א יליף מאבות ור"י ס"ל באבות נמי טבילה הוי מנ"ל מהכא ויקח משה את הדם ויזרוק וגמירי דאין הזאה בלא טבילה ור"י טבילה באמהות מנ"ל סברא הוא במה נכנסו תחת כנפי השכינה וכו' התוס' דאע"ג דקיי"ל דאין הזאה בלא טבילה אפ"ה מקשה שפיר טבילה באמהות מנ"ל משום דשמא האמהות לא היו בכלל אותה הזאה ע"כ ואותה הזאה נעשה בחמישי בשבת קודם מ"ת וכפירש"י בחומש ובפ' ר"ע וא"כ הנשים דלא היו בכלל הזאה זו מ"מ בלא טבילה לא סגיא להו דבמאי נכנסו תחת כנפי השכינה אך אותן נשים שהיו נשואות והיו צריכין טבילה משום פולטת ש"ז י"ל דטבילה זו שטבלו בליל שבת עולה להן נמי משום טבילות גירות וכדאמרינן לעיל דף מ"ה ע"ב אמר ר"י יבילנא לאכשורי בה ובברתה כדר"א דאמר ר"א מי לא טבלה לנדתה ופי' רש"י דטבילות נדה עולה לשם גירות והכי אמרינן שם נמי מי לא טבל לקריו אלמא דטבילה אחת עולה לכאן

כן לומר שאע"פ שהוספה הב' בתוך ימי זיבה דוספת הראשון ולע"פ שכבר הוקבע וסת ז'
לגמרי קודם שיבא הוסת השני אפ"ה חוספה לשניהם עכ"ל ודבריו תמוהים דמ"ש שאע"פ
שהוספה הב' בתוך ימי זיבה דהוספת הראשון אין לו שחר דהא ראייה ך' הוא אחר ימי הנדה
וזיבה מראיית ל"ח שהכל אינן אלא י"ח יום ואף אם נגיה בדבריו דצ"ל איפכא דוספת הראשון
הוא בתוך ימי זיבה של וסת השני אם כן מה זה שמסיים ואע"פ שכבר הוקבע וסת זה
לגמרי קודם שיבא וכת השני אפילו הכי וכו' דמאי רבותא הדרבה היא הנותנת הואיל שכבר
הראשון הוקבע לגמרי עכ"ה אינו מפסיד אע"פ שבא תוך ימי וסת של השני וכמ"ש הש"ך
בשם הרא"ד אלא ודאי דאף המחבר גרס בב' לחדש וכמ"ש הש"ך שכ"ה בקצת ספרי המחבר
ובמקום ימי זיבה שכתב בב"י צריך להיות בימי נדה וכך המשך לשונו נראה דסיום דברי
הרמב"ן כן לומר שאע"פ שהוספת הב' בתוך ימי נדה דוספת הראשון ואף על פי שכבר הוקבע
וכו' ומעתה הכל מבואר על נכון והן הן דברי הפרישה כמש"ל ומה שהקשה הש"ך דאם
כן הוי ליה ב' ימים רצופים דהולכים תמיד אחר תחילת הראיה ובדלעיל סעיף י"ב
בהגה"ה עכ"ל יפה הקשה מדברי הרמ"א :

אך גם דברי הרמ"א שנמשך אחר דברי ב"י תמוהים מאד וז"ל הרמ"א שם ראתה ע"ו
בניסן והמשיכה ראייתה ד' ימים וביום י"ן ראתה והמשיכה ראייתה ג' ימים ובסיון התחילה
לראות בי"ז בו י"א שחוששת לוסת דילוג ולוסת שוה שסרי שילשה לראות ג"פ בי"ז לחדש וי"א
שאין כאן וסת שוה כלל דהולכין תמיד אחר תחילת הראיה וכן עיקר עכ"ל והנה הדעה
הראשונה הוא דעת הרמב"ן שהביא הטור והדעה שניה הוא עפ"י מ"ש הב"י וז"ל דהרמב"ן
לטעמיה דסבר דאם הוסת נמשך ב' או ג' דחוששת לכל ימי משך הוסת דכל יום ויום וסת
בפ"ע הוא ואפי' נעקר יום הראשון חוששת לשאר הימים עד שיעקרו כולם וכמו שנתבאר סי'
קפ"ד וכיון שכל יום ויום חשוב וסת כשראתה בפעם ג' בי"ז והוחזקה לראות ג"פ בי"ז אבל
לדעת הרז"ה והרשב"א והרא"ש דס"ל אעפ"י שנמשך הוסת ג' או ד' אינה חוששת אלא לעונה
ראשונה של וסת בלבד ובנדון דידן אינה חוששת אלא לוסת הדילוג עכ"ד ולפ"ז צ"ל דהטור
הביא כאן דעת הרמב"ן דחוששת לוסת השוה וליה לא ס"ל דהא לעיל כ' לדעת הרא"ש וכ"כ

הבריית' דומיא דמתני' באין עד בידה ומש"ה כ' שהתה בכדי שתרד מן המטה היית טמאה אלא טומאת מע"ל ופטורים מה"ת אבל אי היה העד בידה אפי' שהתה בכדי שתרד מן המטה חייבת בא"ת משום דאידי ואידי חד שיעורא הוא ולא נדחו דברי רב חסדא לגמרי רק במאי דבעי לאוקמי מתני' דמיירי בעד בידה בהא סלקי בקושיא אבל בגוף הדין דברי ר"ח קיימים ואף ר"ח י"ל דלא פליג עליה אלא בהוקימתא דמתני' אבל מודה לר"ח במה דאמר דאידי ואידי חד שיעורא הוא דמה"ת יחלוקו ר"ח ור"א במציאות ומש"ה פסק הטור ספיר (אה"ז ראיתי שכן כ' ג"כ בס' תל"מ) וכ"נ מדברי הרשב"א בתה"א דלא נדחו דברי ר"ח מהלכתא וכ"כ הב"ח שכן דעת הרשב"א וע' בלח"מ פ"ה מהלכות שגגות מ"ש לדברי הב"י ובאמת דברי הב"י מגומגמים וצ"ע מיהו מה שהרגישו הגדולים על הטור ק' גמי על פירש"י במכילתין ד' ס' ע"ב ד"ה דעגה בא"ה יע"ש וע' ברש"י יומא דף ו' ועיין ברמב"ם פ' ה' מהלכות שגגות שכ' וז"ל ואם שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה ואח"כ קנחה עצמה ומצאה דם בעלה פטור על"ל ולפ"ז אפשר ליישב דברי הטור דדוקא אם שהתה בכדי שתרד מן המטה ותדיח ואח"כ קנחה הוא דמיקרי אחר אחר והטור כ' כדי שתרד מן המטה ותדיח כו' ומיירי שמצאה מיד ע"י הדחה בלא קינוח דזו מקרי תוך זמן ודוק: ב ש"ך ס"ק א' וז"ל מיד בכדי כו' כלומר אם ראתה מיד בשיעור זה אע"ג די"ל אחר תשמיש ראתה מ"מ כיון דהיתה חייבת א"ת מיקרי רואה מ"ת אבל אחר השיעור הזה טהורה אע"ג די"ל דקודם לכן ראתה יצאה מכלל רואה מ"ת וכו' אבל אם בדקה מיד אחר תשמיש ולא מצאה כלום ואח"כ ראתה אפי' תוך שיעור זה לא מיקרי רואה מ"ת וכ"ז פשוט עכ"ל ולענ"ד דבריו תמוהים דמנ"ל דמאי מיירי אם כוונתו שמיד א"ת קנחה עצמה ומצאה טהורה ובדיקה דנקט אלו דווקא קפה מה יועיל להתיר הקינוח דלמא לעולם מקודם לכן

נעיי"ש באוס דליכא למימר מה שלא מצאה כלום לפי שלא היה דומה לאצבע דהא אכתי לא איתחזקה לכל האצבעות) ונ"ע דא"כ למה כ' הרמב"ם בפ"י מהלכות גרושין הלכה י"ג וז"ל וכן המוציא את אשתו משום איילונית · או משום שרואה דם בכל עת תשמיש · ה"ז לא יחזיר לעולם שמא תנשא לאחר ותלד מאיילונית והתרפאה הנדה ויאמר אלו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים עכ"ל ק' איך מצי למימען הכי דהא אפי' נבדקה בשפופרת כ"ל להרמב"ם דאסורה לראשון ולשני ולשלישי א"כ לעולם היתה אסורה לו ודוחק לומר דדוקא על בדיקת שפופרת לא סמכינן אבל אם הפילה חררת דם סמכינן דז"א שהרי הרמב"ם השמיט כלל לכך דחררת דם אלמא דלא ס"ל א"ו שאין אנו סומכים ע"ז · ומיהו למ"ש הט"ז בסוף וז"ל וכ"ל בדעת רבינו שהוא סובר שאין לה לעמוד עם בעלה בבדיקה שמא יבא עליה קודם בדיקה וכיון שהוחזקה אסורה היא לו עכ"ל א"כ י"ל דהיכא שרוצה להשהות אותה ע"י שליש וכמ"ש הרשב"א הובא בב"י הס"י מותר · ולפ"ז י"ל דס"ל להרמב"ם דבדיקה מהני אפי' לבעל הראשון · והא דהוצרך לגרש היינו שלא להשהות אותה אולי יבא עליה קודם בדיקה וע"י שליש שרי להשהות אותה עד אחר הבדיקה · ועיין בר"ן ובבי"ש בא"ע סי' קי"ז סק"ג וכח"מ שם ס"ק ג' · ומיהו מדברי הט"ז לא משמע כן שמסיים וז"ל אבל אם בדקה עצמה בין ראשון לב' או בין ב' לג' ומצאה שדם מן הצדדים מותרת היא לשני לשלישי לעולם

וליכא ספק ספיקא דשני ספקות משם אחד הן אם דם נדה הוא או לא ודו"ק

ובזה מיושב מה שיש לדקדק הא דקאמר בש"ס הכא ונאמנת אשה לומר וכו' דברי רבי רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא ורבותינו וכו' מ"ב אמר עולא תק"מ טהור א"ב ולכאורה היכא רמיזי בדברי ר' במק"מ טהור דפליג עליו רשב"ג הא לא קאמר ר' אלא נאמנת אשה וכו' והיינו לענין שתהא טהורה לבעלה אבל הדם י"ל דס"ל נמי דטמא אבל לפמ"ש אתא דמדקאמר ונאמנת ודקדקו מלשון זה הפוסקים דבעינן שתהא יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם · וקשה אמאי צריכה שתדע ודאי הא הוי ס"ס אע"כ דס"ל דמק"מ טהור והוי ס"א וליכא ס"ס והא פליג רשב"ג וס"ל דמק"מ טמא ולפ"ז אף דא"י שמכתה מוציאה דם תולין במכה כנ"ל : בזה מיושב הא דקאמר הכא מק"מ טהור א"ב ולכאורה ק' הא כבר פליגי בה חדא זימנא בפ' כל היד דף ע"ז ע"א אבל לפי הנ"ל א"ש דהדא מכלל חברתה איתמר דבפ' כל היד שם עיקר פלוגתייהו במק"מ אי טהור או טמא וכאן בפרק התינוקת עיקר פלוגתייהו אי תולה במכתה אף שא"י אם מוציאה דם ותולה הש"ס הא בפלוגתא דר' ורשב"ג דבפ' כל היד דהא כהא מישך שייכי : ובזה דברי הב"י נכונים בסימן קפ"ז בש"ס הא דכתב טהור ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שדם זה יוצא ממנה וז"ל הב"י ונאמנת אשה לומר גם זה שם בברייתא פלוגתא דר' ורשב"ג · ופסקו הפוסקים כר' דאמר הכי ותמה עליו הב"ה

פוסק וכן נראה מהר"ן פ"ב דשבועות דף ר"ל ע"ב ד"ה וגרמינן וכ"ה בחדושיו בגמ' שם דף פ"ו) ע"כ נ"ל דס"ל להמרדכי שאין הטעם משום חזקה דאורח בזמנו בא אלא עיקר הטעם דתלינן להקל משום דרוב נשים אינן רואות מ"ת וכמ"ש הב"י מש"ה א"ל דמחמת הגדדים הוא בא דמש"ה תלינן להקל לדעת הב"י בבדיקה שפופרת היכא שלא נמצא כלל ואמרינן דמן הגדדים הוא בא לפי שרוב הנשים אינן רואות מ"ת ואוקמה בחזקת טהרה אך כ"ז באשה שיש לה וסת אבל באשה שאין לה וסת אמרינן כיון שאין לה זמן קבוע וסתה תלוים במקרה שקרה לה וחיישינן נמי שמא התשמיש גורם לה שתראה וכמ"ש הר"ן לדעת הרי"ף הביאו ב"י סי' קפ"ו וכמש"ל אף שהר"ן כ' שא"צ בדיקה אלא נ"פ א"ת להבחין אם התשמיש גורם הראיה איהו לא כ' כן אלא לדעת הרי"ף אבל לשאר הפוסקים וכמו שהביא המרדכי לדעתם לעולם צריכה בדיקה א"ת אם אין לה וסת ומש"ה מחלק הברייתא בין יש לה וסת לאין לה וסת דבים לה וסת תלינן שמן הגדדים הוא בא כיון דרוב נשים אינן רואות מ"ת מוקמינן לה בחזקת טהרה אע"ג דרוב דמים מן המקור הוא בא מ"מ סמוך אך מיעוטא דמן הגדדים לאך רובא דרוב נשים אינן רואות מ"ת ופרצות דאיכא חזקה דנוקי אתתא בחזקת טהרה מש"ה תלינן מן הגדדים אך כ"ז אי ידעינן בוודאי שהתשמיש גרם הראיה שפיר א"ל דאזלינן בתר רוב נשים שאינן רואות מ"ת ומן הגדדים הוא וכמו בנדון דאיירי בברייתא שכבר ראתה ג"פ מ"ת דודאי א"ל שקרה המקרה שהיתה רואה בשעת תשמיש מעצמה א"ו שהתשמיש גרם הראיה וא"כ שפיר אמרינן זיל בתר רוב נשים שאינן רואות מ"ת ומן הסתם מן הגדדים היא אבל מקמי' דפ' כה"י מיירי שפעם אחת ראתה בשעת תשמיש א"כ מה"ת לומר שהתשמיש גרם הראיה אלא אמרינן שהיתה רואה מעצמה וזיל בתר רוב דמים שהוא מן המקור דהא וסתות דרבנן ובהא אין לומר זיל בתר רוב

וכמ"ש : (כז) יש שכתבו להתירה לבעלה וכו' · דקדק וכ נהתירה לבעלה דדוקא לענין שלא תאסר לעולם אבל מ"מ לריכה ז"נ דבולי הכי לא מקילינן להלות במולאת אגידה שהרי שם בהגהות ש"ד ליכף לזה דעת ר"ת שלא הלריכו חכמים בדיקת שפופרת אלא באשה שמיד אחר נשואים נתקלקלה ולא היו לה ביאות של היתר דאמרי' בברייתא נשאת וראתה דם כו' וגם שם בסוף התשובה מסיים וז"ל ודע כי גולי דעת ר"ת אשר מלאתי לא הייתי רולה להגיח שלא יהא דבר נשאל לרבותינו וכו' ובודאי ר"ת לא התיר אשה שנתקלקלה מיד אחר נשואין לגמרי אפי' בלא ז"נ אלא דלא תאסר לעולם א"כ ה"ה בכ"ד דלריכה עכ"פ ז"נ אלא שאינה אסורה לעולם לבעלה א"כ מה שמסיים הרמ"א ותלינן בלידה כמו במכה היינו לענין שלא תאסר לעולם אבל לא לגמרי דמיא למכה דהתם במכה טהורה לגמרי בלא ז"נ א"כ י"ל דדמיא למכה שא"י אם מכתה מוליאה דם וכדעת הש"ך בס"ק כ' דאפי' בים לה וסת לא מהני אלא לענין שלא תאסר לעולם וכ"כ בס' כו"פ :

בש"ך ס"ק ל"ב וז"ל כ"ל דדוקא כלתה אחר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה וכו' ולכאורה היה אפשר לומר כיון דקי"ל מעין א' הוא וא"כ מה בכך שהוא דם טהור וסוף כל סוף חזינן שע"י המים מעיינה פתוח ואפשר דס"ל להש"ך כיון דעיקר טעמא דאסורה משום קביעת וסת הוא וכמש"ל בשם תשובות רשב"א הביאו ב"י בסוף סי' זה וקיי"ל במכילתין דף י"א ע"ב דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה ובת אך הרשב"א כ' בשער ב' דלרב דס"ל דמעין א' הוא לא מוקמינן מתני' ביושבת אלא במבקשת לישב ותו לא איצטרכא למימר דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה אלא אפי' בכל ימי מיניקתה לא קבעה יע"ש אך י"ל דמ"מ הסברא קיימא דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה ואע"פ דלא לריכין לאוקמי מתני' בהכי מ"מ

למימר דמטמא לה כו׳ ומ״ש דאם במכה במקור עצמה איכא למימר דמטמא לה יש לתמוה · דהא נתבאר בסימן קפ״ז דאף המכה שבמקור תלינן בה כשידוע שהמכה מוציאה דם · ואם כן למה לא נתלה ג״כ הדם שבחתיכה כפשט משמעות דברי הטור ורבינו ירוחם · ואף דקאמר בגמרא בפ׳ המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה נראה דשאני זו דידוע שנעקר מקורה טהורה בכל ענין מאחר שאין דרך ראייה בכך ע״ש :

ומתחלה יש להבין דעת הב״י שכ׳ דהע״ג דתלינן במכה כו׳ אם רצונו לומר דמיקרי מכה מכה שנעקר חתיכה א׳ מלמעלה וא״כ יש למעלה בגד העומד מכה א״כ ק׳ איך כ׳ הרמ״א אח״כ וז״ל וא״כ למה לא נתלה הדם בחתיכה כפשט משמעות דברי הטור ורבינו ירוחם ע״ש הא בפשט דברי הטור ור״י משמע דתלינן באותן חתיכות שמונחים בבית״ה ומהם נמשך ויצא הדם ועבב״י שם ואמאי לא הק׳ בפשיטות עפי אמאי לא תלינן במכה שיש במקור עצמו בגד העומד מלמעלה ואף שיש לדחוק ולומר שכוונת הד״מ דמק׳ למה לא נתלה במכה שלמעלה שבא מחמת אותן חתיכות שנעקרו א״כ יש לתמוה על הא דמק׳ הד״מ אח״כ וז״ל הע״ג דקאמר בגמ׳ בפ׳ המפלת אם יש עמה דם וכו׳ הא התם ליכא מכה כלל ואמאי לא יטמא אם יש עמה דם וגם מה מתרץ הד״מ שאני זו שאין דרך ראיה בכך שותר דברי עצמו דפתח במכה וסיים בטעמא דאין דרך ראיה בכך ואם היה כוונת הד״מ בפשט הב״י שקושיתו היה הע״ג דתלינן במכה כו׳ היינו דיש לתלות שהדם נמשך מהחתיכות שמונחים בבה״ח כמו דתלינן בעלמא במכה א״כ פשיטא תמוה מה שמתרץ הב״י ה״מ במכה שבגדדים אבל הכא שהמכה היתה במקור עצמו לא תלינן וכו׳ וכי מה שייכא דמקור עצמו לכאן דאף שיש לחלק בין מקור להגדדים היינו היכא שהמכה היה במקור עצמו לא תלינן הדם במכה משום דיותר יש לתלות שבא מן המקור הואיל שרוב דמים מצויין שם אבל הכא שהמכה היה שהחתיכה מונחת בבה״ח אמאי לא נאמר דתלינן שמהם נמשך הדם ואם דעת הב״י לומר דהאמת הוא אף שיצא מהחתיכה לחוץ מיקרי דרך ראיה והאמת הוא עמא וכמ״ש לעיל א״כ נא מק׳ הרמ״א מידי וז״ל דהא נתבאר בסי׳ קפ״ז דאף המכה שבמקור תלינן כשידוע שהמכה מוציאה דם התם שפיר יש לתלות בדם מכה שהוא טהור אבל הכא היה דעת הב״י שיהא דם היוצא מחתיכות טמא וא״ל דדעת רמ״א שיש נתלות בדם מכה שהיה באותה חתיכה שנפרש ולא בדם נדה שהיה באותה חתיכה בפלי פלוי א״כ קשיא איך מדמה הד״מ זה למכה שמוציאה דם והאיך אנו יודעים דוודאי המכה מוציאה דם בשלמא אי כוונתו על הדם שיש בבקעי׳ שייך שפיר לדמויי למכה שמוציאה דם אבל אי כוונתו על הדם שיצא מן החתיכה מחמת שנחתך או שנקרע מלמעלה במה מדמה הוהו למכה שבוודאי מוציאה דם ואפשר י״ל דה״פ עפ״י דאי׳ ברמ״א סי׳ קפ״ו ס״ה וכן אם אין לה וסת קבוע והוא ספק אם דם מהמקור או מהגדדים תלינן במכה מכח ס״ס ספק מן הגדדים או מן המקור ואת״ל מן המקור שמא הוא מן המכה וא״כ י״ל דה״פ בב״י ואף דתלינן במכה וכו׳ וא״כ ה״ל נתלי מכח ס״ם דשמא מהחתיכה שבבה״ח נמשך הדם ואף לאחר שיצא הדם מהחתיכה מיקרי ג״כ שלא כדרך ראייתן דהוי כאלו נפל החתיכה לחוץ ואת״ל שבא הדם מהמקור ג״כ יש ספק שמא ממכה שבמקור יצא הדם ואף דלא ידעינן שהמכה למעלה מוציאה דם אפ״ה מותר מכח ס״ס וע״ז כתב הב״י דבמכה שבמקור עצמו לא תלינן כלל אף שיש ס״ס דהא במקור עצמו לא תלינן א״כ לא נשאר אלא ס׳ אחד וא״כ מק׳ הרמ״א שפיר הא חזינן דתלינן במכה שבמקור עצמו היכא דהמכה מוציאה דם א״כ אף כאן ה״ל להתיר מכח ס״ס אף דכאן אין אחת מהמכות מוציאה דם בוודאי ואף דאמרי׳ בפ׳ המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה ולא אמרינן שמהחתיכה נמשך הדם דוודאי מיירי התם אף בחתיכות מבוקעות נראה דשאני זו דידוע שנעקר מקורה וא״כ יש כן ודאי מכה במקור אך שאינו ידוע שמוציאה דם ומש״ה טהורה כאן הואיל שאין דרך ראיה בכך וא״כ מותר מכח ס״ס ספק שמהחתיכה נמשך הדם ואין כאן דרך ראיה וספק שני שבא מהמכה שבמקור ובזה יש לכוין דברי רמ״א בש״ע אפילו ראתה דם כ״ז שהחתיכה בבה״ח טהורה דתלינן הדם בחתיכה זו היינו שממנה נמשך הדם והואיל שידעינן וודאי שנעקר מקורה ומחמת מכה באו החתיכות לכאן וא״כ איכא ס״ס הואיל שיש מכה במקור ויש ספק שמהחתיכה נמשך הדם ואינו כדרך ראייה׳ וטהורה וק״ל וא״כ לפ״ז נדון דידן טהור אף לדעת רמ״א דהא בכ״ד וודאי בא הדם שלא כדרך ראייתן בשלמא בנעקר המקור יש ספק דלמא לאחר שנפילות החתיכות בבית״ח יצא הדם בהדיא מתמצית המקור עצמו ולהכי צריך ס״ס להתיר אבל בכ״ד דוודאי יצאו הדמים שלא כדרך ראייתן וודאי אף באשה שאין לה וסת יש להתיר שיצא הדם שלא כדרך ראייתן וגם אף באשה שאין לה וסת וגם באשה שיש לה וסת ובשעת וסתה · ובזה מיושב תמיהת הט״ז על רמ״א למה צריך לומר מחמת מכה וק״ל וגם מיושב ג״כ קו׳ שני׳ של הט״ז לדברי רמ״א למה לא חילק בין שעת וסת ובין וסת לוסת וק״ל דלא שייך לומר דאם אמרינן דאף בשעת וסת מותרת א״כ לא תטמא לעולם דיש לטמא אותה לאחר שיצא החתיכה לבה״ח וק״ל ובל״ז יש לתמוה על שו״ת שב״י שרוצה לחלק בין דעת רמ״א ובין דעת ט״ז דלדעת הט״ז טהורה אף בשעת וסתה ולדעת

הא תפ׳ דם בעין שהולך עמה החתיכה טהורה : וגלע״ר תמוה לפי דעת מעלתו בפירושו דהט״ז לא מצינו מפלת חתיכה ויש עמה דם טמאה · והא לא שמענו שום חילוק חסתמא דמתני׳ וברייתא דתני אם יש עמה דם טמאה וע״כ נ״ל הא דתני אם יש עמה דם טמאה מיירי שאין הדם על החתיכה אלא שיצא הדם עם החתיכה בפ״א שהוא טמא אליבא דכ״ע רק דב״ח וט״ז מחולקים היכא שיצא הדם עם החתיכה ודם מונח על החתיכה מבחוץ וחתיכה מביא הדם הזה בזה מחולקים הב״ח וט״ז אם היא דרך ראייתה ועיין בל״ח פ׳ המפלת סי׳ ד׳ ד״ה אמר רבא כי לא נמוחו שיש לחלק בין דם שבתוך החתיכה אלא שהוא בבקעים בכדי שמגיע ונוגע בכותלי רחם לבין שבלחלוחית מהדם על החתיכה ע״ש אבל היכא שיצא הדם לבדיה עם החתיכה בפ״א י״ל זהו דרך ראייתה וא״כ מק׳ שפיר אדברי הב״ח אמאי יש לחוש שיצא הדם עם החתיכה לבדיה דהא מיירי בחתיכות קטנות דליכא פתיחת קבר וגם לחלוחית דם שעל החתיכה טהור שזהו שלא כדרך ראייתה רק הב״ח ס״ל שאף לחלוח דם שעל החתיכה טמא אבל היכא שהיו החתיכות גדולות וא״א לפתיחת הקבר בלא דם ודאי אמרינן שיצא הדם עם החתיכה לבדיה וטמאה נדה וכן הוא משמעות דברי הב״ח לא טיהר אלא דם שבתוך הבקעים ע״ש ואחר אשר שכתבתי כל הנ״ל בא דברי קדשו אלי עוד מן ז׳ שבט העבר והעתקה מן רבנים דק״ק אה״ו וראיתי דבריהם בהעברה בעלמא באשר לא הגיעו דבריהם לידי עד אחמול כי יעבור והנה בהשקפה ראשונה נראה שיפה השיג על דברי מחמיר מלבד הדברים אשר נתקשה לי בהם · ואי״ה אביא בארוכה דרך קונטרסי : וגם מה שהשיג הרב אט״ז משוגי׳ דיוצא דופן ודם דרך דופן כו׳ דברים אלו נאמרו וגם כאן ודחינו דברים הללו דמאן לימא לן דזה מיקרי שלא כדרך ראייתו

[...]

וז״ל אפשר ז״א הא דאמרי׳ שצריכה לידע שדם זו מן המכה דוקא אם יודעת שבא מלמעלה עכ״ל ולפ״ז אשה שיש לה מכה בבית״ח ויודעת שהמכה מוציאה דם טהורה אפילו בשעת וסת הט״פ שא״י שדם זה מן המכה כל זמן שלא הרגישה שדם בא מלמעלה מהמקור וליתא דלא אשתמע לחד מן הפוסקים לכתוב דין זה החידוש ורמ״א לא כתב רק בכחמים תולה בכל ענין וגם בעיני מכ״ת הוא בדרך אפשר וכיון שכן מנ״ל לש״י להקשות בפשיטות על הכ״ח בדבריו אין לו שחר עוד כ׳ מכ״ת וז״ל מה שהקשה מעלתו אש״י בסוף התשובה ולענ״ד תמוה לפ״ד בפי׳ הט״ז כו׳ עכ״ל טובא תמיה לי על רוממעכ״ת דעכ״פ מודה מעכ״ת דאם א״א לפתיחת הקבר בל״ד ודאי אמרינן שיצא הדם לבדיה עם החתיכה וזה היא קושיתי ע״ד ש״י שסרי הוא כתב וז״ל גם יצא לי חידוש דין בדין זה שמקור נפל לבית״ח דעכ״פ בשעת נפילה המקור לביה ה יש נטמא כו׳ משא״כ לדעת הט״ז אין נ״מ בזה דא״א לפתיחת הקבר בל״ד אפי׳ אם בא דם עם החתיכה לא מטמא עכ״ל סרי להדיא דדעת הש״י לדעת הט״ז לעולם טהורה אפי׳ בחתיכה גדולה וע״ז הקשיתי דאיך יסיה דברי הט״ז נגד הטור שכ׳ אעובדא דר״ש דוקא בחתיכות קטנות ומה שירד מכ״ת לחלק בין דם לדם דהא דקתני במהני׳ אם יש עמה דם דוקא דם בפ״ע משא״כ דם על גבי החתיכה לא ידענא מאי קאמר דודאי אף לדעת הט״ז פירושו אפי׳ על גביו טמאה ובאמי התם דדרכה בכך משא״כ בעקירת המקור דזהו אין דרכה שהמקור יוליך הדם עמה וכ״כ הט״ז בס״ק ז׳ ומה שמביא ראיה מדברי מע״מ הלא דבריו מוכחים גם כס״ד ס״ק ט״ו ולא ידעתי דמאי ראיה מזה :

[...]

דנשאר בחזיכה זו כדי ל"ע אלא הטעם דכ"ש נשאר בחתיכה זו וכיון שהיה עליו שם איסור לא פקע איסורו ועיין בש"ך ופ"ז י"ד שם מ"ש בשם מוהרמ"ל בבגד שהתנו בסכין הוגבה ועיין במ"א בא"ח סי' תמ"ז בזיתים שלא נזהרו לחתכו בסכין חדש ונתבשלו קודם פסח יע"ב וכזה תנוח דעתו רענן · וע"ת אוחיל ואצפה קודם חג הבע"ל להתעלם באמריו בחג הבע"ל הק' אלחנן :

אח"ז ראיתי בתשו' מעיל צדקה סי' (בסי' ל"ד יע"ש גם נטה שם להחמיר שלא לסמוך על רופאים אפי' ישראלים ע"ש) שיש לומר שנדון הר"ש היה נדון הפלפלא ומ"ש הרא"ש בעובדא דהר"ש וכמין חתיכות בשר נופלים צ"ל וכמין חתיכה בשר יע"ש · ודבריו נכונים אלא אך מאן ספון לחלוק על הטור והרי"ו שלא הבינו כן וכמ"ש בס' מעיל צדקה עצמו והביג לפני אלהים ימלט מזה אך במקום עיגון אין ברירה וקשה גירושין · עוד כ' דשבר של בני מעים ההוא אלל נשים מכה כזו אינה מוחזקת בדם וכה"ג כ' בס' פ"י · וכ' זכר לדבר אין מחזיקין דם בבני מעים אך רופא א' אמר לי שעם כ"ז מוציאה דם (וגם לדעת הר"ן הביאו ב"י בסי' ע"ה שאפי' בדקן הדבר נראה לעין שיוצא מהם דם ע"י חבורה אלא דאגן הכי אמרינן שמתוך בדמן מועט א"צ מליחה יע"ש) מחמת קריעות הפריסה ובורייקי סומקי דאית בי' גם אמר לי שאפשר להבחין בין שבר של בני מעיים ובין נפילת המקור שקורין פארפאל לפי ששבר של בני מעיים מכה זו תמצא תמיד מן הצדדים אבל נפילת המקור הוא באמצע ביה"ת וגם הבני מעים המה ירוקים והמקור שהוא האם היא אדומה ע"פ דברי ...

...

התכמים נמנעים לראות דמים כ"ש אדונא שאין לטהר שום דם ומגלה אדמומית כו' א"כ בנ"ד הוי ס"ס וכו' ואף דהוי ספק חסרון ידיעה מכל מקום הוי ס"ס תדע שהרי כתב הרמ"א דספק מן המקור ספק מן הצדדים הוי ס"ס אע"ג דהוי ספק חסרון ידיעה ועוד דבתשובת מ"ב סימן כ' כתב דגבי ס"ס אינו מזיק חסרון ידיעה והש"ך סי' ק"י חלק עליו ואין דבריו נראין וכו' עכ"ד ולשיטתו בלא"ה לק"מ מהא דספק חסרון ידיעה שהרי הוכיח הש"ך בי"ד סימן נ"ח ס"ק ו' דדוקא היכא דיש חסרון ידיעה ליחידים אבל לאחרים יוכל להתברר הוא דלא מיקרי ספק אבל היכא דהוי החסרון ידיעה לכל הדור לא מיקרי חסרון ידיעה ונכנס בגדר הספק ואם כן בנ"ד שאפילו בימי חכמי התלמוד נתמעט הבקיאות ובדורנו אין הכרה משום אדם להפליא בין דם לדם אם כן נכנס לגדר הספיקות · אך מ"ש דהוי ס"ס אם יש לו מראה טמא או לאו אף שהיה לו מראה טמא שמא לא נמוח לע"ד אין זה ס"ס דהכל משם אחד הוא ולא הוי אלא חד ספקא אם הוא ד"נ או לאו דהספק הראשון אם היה לו מראה טמא או לאו ואם כן הך ספקא הוא אי הוי ד"נ או לאו וגם בספק שמא נמוח או לאו נמי הך שם הוא דאי לא נמוח אמרינן דאין זה ד"נ אלא בריה הוא וכמ"ש הש"ך בסימן קפ"ז ס"ק כ"ב וכאן אין הספק האחרון מתיר יותר מן הראשון ולא שייך התירון שכתבתי לעיל בשם הגאון מהו' צ"ה זצ"ל אקו' הש"ך בסימן קפ"ו (ואחר זה ראיתי שאפשר לומר גם כאן תי' הצ"ל ומיהו תי' הגאון צ"ע לדינא לדידן דלית לן טהרות) גם מה שהוא עושה לספק אם יש לו מראה ...

וכיון דהא פסיקא ליה למתני הכי מש"ה ניחא ליה לאייר בהיתה למודה דאז אינה צריכה לחוש לעונה בינונית כלל כ"ז שלא נעקרה א"ו כדעת הס"ך דעונה בינונית היינו וסת החדש בין מלא או חסר ומש"ה מק' הש"ס שפיר דקאמרי ליה מאי קאמי ליה דלמאי דס"ד למה תני היתה למודה הגם שראיה זו אפשר לדחות דמ"מ מק' הש"ס שפיר משום דס"ל להש"ס דהך ברייתא דהיתה למודה לראות ליום ט"ו וכו' לאו לענין ימי החדש איירי אלא בט"ו לשבילתה שכן כ"ב לראייתה מ"מ מנ"ל להקשות דהא איכא לאוקמי נמי דלימי החדש איירי הברייתא לפי הס"ד דמק' ועוד דמוכח מן הב"י בריש סימן זה ד"ה ואפילו קודם שקבעתו וכו' דמהגי' דהכא מיירי בכל גוונא וז"ל שם משנה בפ' האשה שעשתה צרכיה היתה למודה להיות רואה ביום ט"ו וכו' ומשמע דבין בוסת הפלגות בין בוסת הימים איירי מתני' ולפיכך כתב רבינו וכן בראיית הימים שהוא לימים ידועים בחדש וכו' וא"כ מכ"ש בברייתא דמיירי בכל גווני אפילו בווסת החדש ודקו דברינו וסייעתא לס"ך ז"ל וכן מוכח נמי מדברי הס"ך ס"ק כ"ה דס"ל דהך בר יתא דהיתה למודה להיות רואה ליום ט"ו וכו' מיירי נמי בוסת החדש וכמש"ל וק"ל :

מיהו ק' לפ"ז על מ"ש הס"ך דמה"ט לא הזכירו הפוסקים דצריכה לחוש לעונה בינונית משום דכבר כתבו דצריכה לחוש לוסת החדש והיא היא ע"ש דלפמ"ש דאכתי איכא נפקותא רבתי נדינא בינייהו :

אמנם מה שהק' בתשובת ח"צ על הא דמייתי הס"ך ראיה לדבריו מהרמב"ם פ"ח מהא"ב ד"ו דכתב דכל יום שראתה בו הוקבע ליום הבא שלאחריו ולא הזכיר כלל לחוש לעונה בינונית וע"ז הק' דכיון דעיקר מקרין על דין עונה בינונית למדו הפוסקים מהא דר"ל אר"י

ספסק שאין קובעין וסת היא משום דס"ל להלכה כר"י וכר"מ דדיין שעתן כל ימי עבורן וכל ימי מניקתן וכיון דד"ש כל ימי עבורן וכל ימי מניקתן כל ראייתן אינן אלא כראיות המקרים ואין ראוי להצטרף וכמ"ש בס' תה"א אבל הרמב"ם דפסק בהלכות מו"מ כר"י דלא אמרו ד"ש אלא בראיה אחת וא"כ ודאי דקובעים וסת כמו שאר נשים וכמ"ש הרשב"א עצמו שם כמה פעמים דלמאן דפסק דמתני' קאי אכולהו דבשניה מטמא מעל"ע קובעים וסת כמו שאר נשים :

ודע לדעת הש"ע שפסק להקל אין חילוק דאפי' מפלת עד כד"ח אינה קובעת וסת דמ"מ דין מניקה יש לה דאין אברי' חוזרין עד לאחר כד"ח כן הוכיח בס' כו"פ ודבריו נכונים ועוד נ"ל אע"ג דאמרינן דאין קובעין וסת היינו דוקא להחמיר לא אמרינן דהא צריך תלת זימני למיעקר אבל להקל אמרינן דקבעי לה וסת וא"צ לחוש אלא כפי מה שקבעה אם בהפלגה חוששת להפלגה ואם לימי החדש קבעה חוששת לימי החדש ולא אמרי' דניזל בתר ראייה בתרייתא ותיחוש מספק לימי החדש ולהפלגה כיון שלא קבעה הא לא אמרינן וכ"מ בפ' התינוקת דף ס"ח ע"ב דאמרינן נימא תיהוי תיובתא דר"ה ב"ח א"ש אמר לך ר"ה בר חנינא א"ש כי אמרינן אין אשה קובעת לה וסת בימי זיבתה דלא בעי תלתא זימני למיעקר דאמרינן דמיה מסולקה וכיון דדמיה מסולקת ד"ש ע"כ ופירש"י ד"ה אמר לך שמואל כי אמרי' אלא לקולא וכו' יע"ש ודוק :

ועוד נ"ל דאע"ג דמעוברת ומניקה דצריכין לחוש לראיה שראתה מ"מ א"צ לחוש

דליות ממש וזה מדויק מדאמר בכ' דליות ולא אמר שהי דליות מוכח כדאמרינן וע"ז מפני אלא תינוקת וכו' ובופעת כ"ז והפתח לא נתיה לבוס רבותא ומיירי באמת שפסקה בנתיים

יותר גדול מזה השיעור משערין בו · כ"כ הרא"ש בס' בעה"נ בכ' וז"ל כיון שלא הזכירו פול של מקום פלוני ולא פול הבינוני אלא כגרים של פול בחס הלכך משערין בכל פול

ה"ע על קו'. הב"ם לעיל דאי בדלא הרגשה אמאי שלא כנגד בית התורפה טהורה דהא הרגשה וכא הכא דמה שנמצא דם שלא כנגד בית התורפה הוי כאלו לא מצאה דם כלל דהא א"א לבוא דם מן המקור

מצאה כלום הא אלו מצאה שום מראה טהורה היא יכולה לתלות הרגשתה בזה עדיין יש לספק עד כמה יכולה לתלות בהא דהא וודאי אין סברא דאם הרגישה ואחר זמן רב בדקה א"ע

אמאי אריא ע"ג קשרי אצבעות אפילו ע"ג פס יד נמי ע"כ דס"ל דלאו דוקא אלא ס"ה פס ידים ולא נקט קשרי אצבעות אלא לאורויי אפילו ע"ג היד טמאה א"כ צע"ל דהמתרץ לא ס"ל סבי וצ"ע וכ"ל לפי' המ"ש : (כז) ואם יודעת שנזדקרה והגביה רגליה למעלה טמאה בכ"ם שתמצאנה כתב בס' מנ"י דדוקא כנגד המקור כנגה ובכריסה משא"כ מן הצדדים לצד חוץ ליכא למיחש ע"כ : (כח) אבל אם יש מכה בגופה · כתב הט"ז בס"ק י"ד וז"ל וכן אם נתעסקה ממש בידיה בכתמים תולה אף אם נמצא על ידיה פור בשם רשב"א עכ"ל הבין דדוקא בנמצא על ידיה אבל בנמצא על שאר גופה לא תלינן אע"ג שנמצא נמי על ידיה (וכן נראה לכאורה מלשון חדושי הר"ן ברים פ' הרואה כתם שכתב וז"ל ומסתברא דהה"נ אפילו נתעסקה בארום אין תולין בו כיון שנמצא הכתם על בשרה כי היכי דלא תלינן בעברה ומה"ט דכתיבנא וליכא למימר נתעסקה שאני דכיון שנתעסקה ממש בארום אפשר שנתלכלכו ידיה והכניסתן לפנים דהא אמרינן בגמרא דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום ולא עוברת ממקום למקום הלכך אינה תולה דאם איתא דממין שנתעסקה בו על חלוקה איבעיא ליה לאשתכוחי וכי אמן תולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות אנמצא על חלוקה קאי לא על בשרה עכ"ל וזה הוא כדעת הט"ז אך יש לדחות דהר"ן מיירי בשאין ידוע שנתלכלך ידיה מן הארום וכנראה מלשונו שכתב אפשר שנתלכלכו ידיה אלמא דמיירי באינה ידוע שנתלכלכו ידיה משא"כ הפריסה דמיירי בידוע שנתלכלכו ידיה ובהא י"ל דהר"ן מודה דתלינן אפילו בנמצא על בשרה לבד וכמ"ש) אבל הפריסה כתב וז"ל ונמצאה על ידיה תולין בהן פירוש אע"ג דאמרינן דכשנמצא על בשרה לבד אפילו עברה בשוק של טבחים אינה תולה מ"מ היכא דנתעסקה ממש בידיה בכתמים וגם נמצא על ידיה תולין הדם שבגופה בדם העסק ואמרינן דמן הידים שנתלכלכו בעסק הדם בא לשם שנגעו שם וזה דומה למ"ם אחר זה שתולין שמבעלה ובנה בא על גופה מחמת שנגעו בה עכ"ל וצ"ל לדבריו דאע"ג דקיי"ל דאין מחזיקין טומאה וטהרה ממקום למקום דמה"ט במכה שבכתפה אינה תולה ולא אמרינן שנגעה בידה במכה וחזרה ונגעה כאן שאני התם דלא ידעה אם נגעה כלל במכה ואת"ל שנגעה בידה במכה מ"מ מי יימר שנתלכלך ידה בה אבל הכא דידעינן בוודאי שנתלכלך ידה מן הדם שעסקה בכן תלינן אפילו הדם שבגופה לפי שהידים עסקניות הם ודרכם למשמש בכל הגוף ולא גרע מבנה ומבעלה דתולה בהן אפילו בנמצא על בשרה ויש לסמוך עליו דהא לשיטת הרא"ד אפילו בנמצא על בשרה לחוד תלינן דמעלמא אתיא כמ"ש הרשב"א משמו הביאו ב"י וכ"כ הטור בשם י"א אף על גב דאנן לא קיי"ל כוותיה מכל מקום בכהאי גוונא י"ל דכ"ע מודים וכמו שכתב הפריסה : (כט) ואם המכה בכתפה והכתם על ירכה · כתב בס' מנ"י וכן אם המכה בצוארה במקום שא"א לנטף משם על ירכה אף אם היא שוחה כגון מן הצדדים וכיוצא בו גם כן דינא הכי אלא דנקט כתפה שהוא מלתא דפסיקתא וכן מבואר מדברי הבית יוסף והבית חדש ע"כ לשונו וכ"כ הש"ך בסעיף קטן כ"ט : (ל) למטה מהגוד · כתב הרא"ד ז"ל בס' בעה"נ התגור הזה הוא סינר שהיא חוגרת על ירכותיה לצניעות וכ"כ הרשב"א עכ"ל עיין מ"ש לקמן

להם עדים ואין מוליכין אותן בשוק ולא מתעסקת בהן בכתמים על הרוב מש"ה הוי מטמאה בהן ר' מבוי נדה וכו' אבל בשלקחה חלוק מן השוק וא"י ממי לקחתו אם מן העובדת כוכבים או מן הישראלית או מישראלית נדה או טהורה וכיוצא בזה או שקנתה בעד המזדמן לה בבית בכי הא ודאי דליכא מאן דמטמא ואפילו מבוי כתם על"ל דבריו גריסין כיאור דמ"ש וא"ת מ"ם עד שאינו בדוק מאי דתנן בפ' האשה שלב גשים וכו' דמה קו' אם כוונתו בקו' זו דלשיטת התוספות וסיעתם דס"ל דאף ע"פ שהיה בדוק לא מתחלה כיון שלא בדקה עכשיו מקרי שאינו בדוק דלאמרינן שאחר הבדיקה מקרה נתהדש בו אם כן ה"ל בג' נשים שלבשו חלוק אחד כמי נימא שאחר שלבשתו ופשטתו ומנחתו ומשאילה לחברתה מקרה נתחדש בו וכ"ל מדבריו במ"ה שכך כוונתו בקו' זו אם כן ק' מאי מתרץ ע"ז כיון דכולן הלויות בחלוק אחד ה"ל כהויה דב' שבילין דמה ענין זה לזה דהתם כיון דאחד מהם ודאי טמא וא"א לטהר שניהם מש"ה בכהו לישאל בב"א שניהן טמאים משא"כ הכא לימא מן הדין כולן טהורות דנימא שקרה מקרה אחר שפשטתו הראשונה ומניחתו קודם שלבשתו השניה אירע מקרה זו וכמ"ש במ"ה שם דאפילו ראשונה ראויה להיות טהורה מטעם זה ואם כן מה ענין זה לשני שבילין ועו"ק לפמ"ש שם במ"ה וז"ל אדרבה כל לובשת את החלוק מצוי יותר לקבל כתמים מעלמא ולאו אדעתה מן המוכין המונחין במקום א' וכו' על"ל נראה כוונתו דקשיא ליה דאפי' הראשונה ראויה להיות טהורה דכיון שלא בדקה חלוקה סמוך למציאת הכתם היה לן לתלות דמעלמא אתיא כמו במוכין המונחים במ"א דתלינן שקרה לכן מקרה אע"פ שהיו בדוקין לה ה"נ למה ליה להקשות מהא דג' נשים וכו' היה לו להקשות בפשיטות דא"כ בשלא כל דיני כתמים דקי"ל כל שלא ידעה אם עברה בשוק של טבחים טמאה ואמאי לא תלינן כמו במוכין הבדוקים לה המונחים במ"א שקרה לכן מקרה ולאו אדעתה דהא ס"ל כל שהיא לובשת את החלוק מצוי יותר לקבל כתמים מן המוכין ונלע"ד דס"ל לרבותינו הגדולים דאע"ג דכל שהיא לובשת את החלוק מצוי יותר לקבל כתמים מן המוכין מ"מ החמירו אז"ל לטמא בכתמים כיון דה"ל למידע אם עברה במקום דם או לאו מש"ה טמאה כל זמן שאינה יודעת שעברה במקום שאפשר לה לתלות הכתם משא"כ במוכין המונחים במ"א דלא ה"ל למידע אם אירע לכן מקרה או לאו מש"ה תלינן שקרה לכן מקרה אחר שבדקה אותה אף כל זה לאותה אשה עצמה שלבשה

מעובה • ל' בט"ז ס"ק כ' וז"ל הטעם שאותו המקום בדוק הוא אלל מאכולת וע"כ תמור העד וכו' וקים להו לרבנן דאין בו מאכולת ודאי דם זה מגופה הוא ומאכולת מעלמא אתי (בעוד שהוא בגופה) כ"ל שהוא ע"ס וכו"ל בעוד שהיא מעוכה וכן הוא לשון רש"י בסוגי' שם וז"ל מאכולת מעלמא אתי בעוד שהיא בגופה עכ"ל ומ"ש הטעם שאותו מקום בדוק הוא וכו' כ"כ הרשב"א דקיי"ל כהאי לישנא דא"מ בדוק הוא שהוא לחומרא ומיהו למ"ש התוס' שם ד"ה דחוק הוא ליכא נ"מ בין הני תרי לישני אלא היכא דבדקה א"ע לאחר התשמיש ומצאה מאכולת רצופה בו דלהך לישנא דאמר דחוק הוא איתי' שמש רצופה ולהך לישנא דאמר בדוק הוא הא מעלמא אתי אבל כשבדקה א"ע ולא שימשה מקודם ומצאה בו דם ומאכולת רצופה טמאה ואפי' להך לישנא דאמר דחוק הוא והש"ע כ' סתם האשה שבדקה וכו' משמע בין שימשה ובין לא שימשה לעולם טמאה אפי' מאכולת מעוכה עליו משום דקי"ל כחומרא כהאי לישנא דא"מ בדוק הוא וא"כ אין חילוק בין שימשה ולא שימשה מ"מ בשימשה אינה טמאה אלא מספק אם נימא א"מ דחוק הוא או דנימא בדוק הוא אבל בלא שימשה טמאה ודאי ויש בזה נ"מ לדינא למאי דקיי"ל לקמן סעיף מ"ג שהשאילתו לבעלת הכתם אין תולה זו בזו והטעם לפי שאינו ידוע בבירור לבעלת הכתם שהכתם יצא ממנה וא"כ היכא דהשאילתו לאשה שבדקה א"ע בעד הבדוק לה ומצאה מאכולת רצופה על הכתם וקודם בדיקה שימשה אף דהיא טמאה מספק דילמא קיי"ל כהאי לישנא דא"מ בדוק הוא מ"מ כיון דאינו טמא אלא מספק דהא י"ל כהאי לישנא דא"מ אינו בדוק אלא דחוק וא"כ אינו ברור שהדם בא מגופה ואיך תתלה האחרת בה דנהי דהיא טמאה מספק לחומרא אבל האיך נקל בזו מספק אבל היכא דלא שימשה קודם שבדקה א"ע בעד הבדוק לה ואח"כ מצאה דם על העד ומאכולת רצופה בו אז בודאי חברתה יכולה לתלות בה דהא היא טמאה בודאי בין להך לישנא דא"מ בדוק הוא ובין להך לישנא דא"מ דחוק הוא וכה"ג יש לעיין בכמה דינים שאנו מחמירים מספק מחמת מחלוקת הפוסקים כגון בדקה בעד שאינו בדוק ומצאה ביותר מכגרים דפסק בש"ע דטמאה כהרמב"ם והרא"ש ולהרשב"א והרז"ה טהורה וכמבואר בב"י וא"כ אם חברתה השאילה לה חלוקה אם חברתה יכולה לתלות בה מיהו בזה י"ל דלכ"ע אינו תולה דהא אף להמחמירים אינה טמאה אלא משום כתם חוץ הרמב"ם דס"ל דטמאה משום נדה וכה"ג צריכין אנו לדקדק בכ"מ שאנו אומרים דחברתה הנ"ל אותה כ"ז אם חברתה טמאה מן הדין דהיינו טומאת ודאי משא"כ כשהיא טמאה מספק דאז אינה מציל דלא הוי אלא כמו כתם • גם יש נ"מ אם הוא תוספת לוסת דקיי"ל בסס"י זה דכל שהוא משום כתם אינה תוספת לוסת אלא ברואה ממש או ע"י בדיקת עד בדוק לה וע' מ"ש לקמן סעיף ל"ה :

הרמב"ן בחדושיו כתב וז"ל אבל עדיין אני תמה על עד שלו דלא יהבי ליה רבנן שעורא אלא אע"פ שהוא אחר זמן מרובה קודם קנוח טמאין ואמאי ליחוש שמא מאכולת שבא עליה אחר שבעל ויש לדחוק ולומר שכל קודם קנוח כיון שעדיין ש"ז נתה אין המאכולת בא עליו ואין לחוש שמא נרצפה על הסדין וממנו נתקנח בו שדם מאכולת מועט הוא ואינו מתקנח אלא נבלע הוא בו מכ"ש שא"א להתקנח במקום שנכתב עליו עכ"ל והפוסקים לא הביאו אלא אם היא בודקת א"ע בעד הבדוק לה דלא תלינן במאכולת לפי שא"מ בדוק הוא ולא הביאו חידוש דין זה שאף אם הוא מקנח א"ע בעד הבדוק לה"ה דאפילו בפחות מכגרים ועוד טמאה ולא תלינן א"ע במאכולת וצ"ע למה השמיטו דהא דין זה מוכח ממתני' דאל"כ למה חייבים בקרבן בנמצא על שלו :

בב"י כתב בשם רי"ו וז"ל עד הבדוק לה וקנחה עצמה והניחתו בקופסא במקום שאין לתלות במאכולת ונמצא עליו בין משוך בין עגול טמאה זולתי אם מצאה עליו מאכולת מעוכה וכן אם בדקה עצמה בעד הבדוק לה ומצאה עליו דם טמאה בין משוך בין עגול ואפילו כ"ש ואפילו מצאה עליו מאכולת מעוכה עכ"ל רי"ו ומ"ש תחלה דעד הבדוק לה אפילו הניחה בקופסא טמאה זולתי אם מצאה עליו מאכולת מעוכה הוא תמוה דמשמע דאם מצאה עליו מאכולת מעוכה טהורה ואמאי הכי הניחתו בקופסא וא"מ בדוק הוא אצל מאכולת וכמ"ש הוא בעצמו בסמוך ולכן נ"ל שצריך להגיה בתחלת דבריו עד שאינו בדוק במקום עד הבדוק עכ"ל הב"י ודבריו תמוהים לפי הגהתו דברי רי"ו תמוהים יותר דלמא כתב דאם אין מאכולת מעוכה בו טמאה דהא בעד שאינו בדוק כ"ע מודים דבעינן כגרים ועוד וכמבואר בגמרא ובכל הפוסקים והב"ח הגיה במקום זולתי נ"ל אפי' וברישא מיירי שהניחתו בקופסא ובסיפא מיירי שהניחתו במקום מגולה וגם דבריו דחוקים ולענ"ד נראה לפרש דברי הרי"ו בלי שום הגה"ה דהא דאמרינן בש"ס אותו מקום בדוק הוא כתב הרמב"ן בחדושיו דהיינו בפנים בא"מ ולפי שהוא סתום מלכנוס ואם נכנסת מתה שמה ואין דמה יוצא עכ"ד וכן נראה מפירש"י שכתב דחוק הוא שאין מאכולת יכול לכנוס שם ואפי' למ"ד בדוק הוא אינה מתקרבת כ"כ סמוך לא"מ בכדי שהשמש יכול לכנוס אבל מ"מ רחוק מעט מזה שם המאכולת מצויה והחוש יעיד ע"ז וכמ"ש לקמן ואם כן אם קנחה א"ע מבחוץ יש לתלות במאכולת וא"ל אם כן נ"ל מאכולת מעוכה אפי' אי אין מאכולת מעוכה יש לתלות במאכולת דהא קיי"ל דעל בשרה נמי צריך שיעור והכי ס"ל לרי"ו וכמ"ש הב"י לעיל בשלמא הא דס"ל לרי"ו היכא דבדקה א"ע בעד הבדוק לה וטחתו בירכה דטמאה בכ"ש ולא כהרשב"א וכמ"ש הב"י לקמן ל"ק דלמאי תהיה טמאה בכ"ש נימא דדם מאכולת הוא י"ל דאע"ג דעל בשרה צריכה שיעור מכל מקום כיון דבדקה א"ע איכא למימר שמא הרגישה וסברה הרגשת עד הוא ומדאורייתא טמאה היא וכמ"ש לעיל רס"י קפ"ג בשם הרשב"א במ"ש מש"ה לא תלינן אבל היכא דקנחה א"ע מבחוץ בלי שום בדיקה אמאי לא נתלי בדם מאכולת אפי' באין מאכולת מעוכה י"ל דשאני ושאני בשלמא כי נמלא על בשרה תלינן במאכולת דאע"ג דבמקור שכיח דמים מ"מ לא עבד דנפל וודאי על בשרה והרבה פעמים נופל מן המקור לארץ וא"כ אינה אלא ספק שמא נפל על בשרה מן המקור מש"ה תלינן במאכולת דהא מאכולת נמי רגיל על בשרה לשיטה זו דסוברים דבעינן שעורא בכתם על בשרה אבל בקנחה א"ע בא"מ בחוץ אע"ג דרגיל להיות שם מאכולת תלינן בשכיחי עפי שהוא מן המקור כמ"ש הרשב"א בשם ר"ח דהואיל דשכיחי דמים במקור מש"ה לא תלינן במאכולת לפ"ז ה"ה נמי בקנחה מבחוץ אע"ג דאין כאן הרגשה דאורייתא אפ"ה לא תלינן במאכולת לפ"ז דברי רי"ו מדוקדקים דבתחלה אמר כי עד הבדוק לה וקנחה א"ע וכו' ור"ל קנוח מבחוץ מש"ה תלינן במאכולת היכא דמעוכה בו אע"ג דהכא שכיחי דמים מ"מ כיון דהמאכולת רצופה בו ידים מוכיחות דמן המאכולת אתיא אבל כשאין מאכולת מעוכה בו לא תלינן במאכולת כיון דשכיחי דמים במקור וכן דרכו להתלכלך גם מבחוץ ובסיפא אמר וכן אם בדקה עצמה וכו' בדיקה ממש מבפנים וא"מ בדוק הוא אצל מאכולת לפיכך לא מהני אפי' מאכולת רצופה בו ולא תלינן שנגע העד מבחוץ לא"מ במקום שהמאכולת מצוי' שם כיון שלא היה מתכוין להגיע שם וגם בנגיעה בעלמא אין דם מאכולת נסרך בעד וכמ"ש הרמב"ן כה"ג משא"כ בקנחה א"ע מבחוץ כן נלע"ד ועמ"ש לקמן : (נח) וכן הדין כשבדקה בו והניחתו • כ' הט"ז ס"ק כ"א זהו דברי הרשב"א לא בא למעט אם הניחתו במקום מגולה דטהור אם נמצא לאחר זמן עליו דם דזה אינו פשוט במתניתין בנמצא על עד שלה לאחר זמן דטמא מספק וכו' עכ"ל וכ"כ הב"ח ודברים אלו אין להם שחר בנמצא על שלה לאחר זמן דתני במתניתין פי' דהבדיקה שבדקה א"ע לאחר תשמיש היה לאחר זמן אותיום אבל לעולם העד שבדקה בו א"ע י"ל שראתה מיד אחר בדיקתה ומצאה עליו דם ותימה גדולה על גדולים אלו שסגו בדבר פשוט • מיהו מ"ש בהגה"ה אם הניחה אותו במקום מגולה דטמאה כ"כ הב"י בפי' דברי הטור דס"ל דאף אם הניחתו במקום מגולה לא תלינן במאכולת ובתוס' ד"ה ולמחר מצאה עליו דם וכו' כתבו בשם ר"ח דפי' הא דאמרינן התם בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליו דם וכו' דגרסינן ולמחר מצאה עליו דם פירוש על העד וטחתו בירכה היינו בגלוי שלא הניחה אותו בקופסא דבהניחתו בקופסא פשיטא דטמאה וכו' עכ"ל מוכח דס"ל לר"ח דאפילו הניחתו בגלוי לא תלינן במאכולת מיהו כ"ז לפירוש ר"ח אך אנן דלא ס"ל כפי' ר"ח בזה וכמבואר לקמן אם כן אין דין זה מוכרח מיהו מהא דתנן לקמן בפ' הרואה כתם עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול טהור משמע דווקא תחת הכר דשכיחי מאכולת הוא דתלינן במאכולת משא"כ אם הניחתו בגלוי לא תלינן במאכולת וז"ל דדין זה אי תלינן במאכולת היכא דהניחתו בגלוי תלי' בפלוגתא דפליגי התוס' והרמב"ן עם הרשב"א בפי' מה נקרא עד שאינו בדוק דלשיטת התוספות והרמב"ן ז"ל דאע"פ שהיה עד בדוק לה מ"מ כיון שלא בדקה אותו עכשיו מקרי עד שאינו בדוק ולא מקרי עד הבדוק אלא כגון שבדקתו ולא זז מתוך ידה שבדקה בו וכמ"ש בתה"א ולדבריהם הא דקאמר ליה ר"ח לר' אי אתה מודה שצריך כגרים ועוד ואמר לו ר' אבל והא וודאי שהיה מונח בגלוי איירי דאי היה בקופסא למה צריך כגרים ועוד אלמא כל היכא דמונח בגלוי אע"פ שהיה בדוק מעיקרא תלינן במאכולת לכ"ע אם כן ה"ה היכא דבדקה להעד ומיד בגלוי בדקה א"ע ואח"כ הניחתו בגלוי ולמחר מצאה עליו דם תלינן במאכולת דאין לחלק בין שהיה מונח בגלוי קודם שבדקה א"ע ובין שהיה מונח בגלוי לאחר שבדקה א"ע ולאחר זמן נמצא דם על העד דמ"מ וכן מוכח מדברי הרשב"א בתה"א במה שהשיב על התוספות והרמב"ן מהא דג' נשים וכו' וכן פוסטהו ומתכסה בו דאין לחלק בכך וכמש"ל בפירושו ע"ש והכי מוכח בכמה דוכתי בסימן זה אבל לפירוש הרשב"א דס"ל דעד שאינו בדוק הוא כגון שלא בדקה להעד מעולם י"ל דוקא בהא הוא דס"ל לר' ור"ח דבעינן כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת משא"כ בעד הבדוק ואחר כך הניחתו בגלוי לא תלינן במאכולת כיון שהיה בדוק ועיין מ"ש לקמן :

(נט) בעד הבדוק לה • עיין בט"ז ס"ק כ"ג ומ"ש עליו לעיל רס"י קפ"ג ומ"ש לקמן סעי' ל"ט עוד בזה : (ס) וטחתו בירכה ולמחר נמצא עליו דם • משמע מסתימת לשונו דאפי' לא נמצא הדם אלא על העד ולא נמצא על הירך כלל אפ"ה אם עגול טהורה אם אין בו כגרים ועוד ותלינן שמן המאכולת שעל הירך הוטח על העד ולא אמרינן דאם איתא שמן הירך הוטח על העד היה לו למצוא גם על הירך אלא דאפ"ה תלינן במאכולת ובאמת שכן משמע בהרשב"א בתה"א ובקצר אך דעת הר"ן וכ"כ דברי הרמב"ן בחדושיהם דבכה"ג לא תלינן במאכולת שבירכה כיון שלא נמצא דם גם על ירכה ידי' מוכיחות יש כאן שבא על העד מן המקור וכן נראה מתוס' שם ד"ה ולמחר מצאה עליו דם שכ' וז"ל ה"ג רש"י פי' על ירכה וכו' וא"ת ותבדוק העד וי"ל שנאבד העד א"נ שמא דם העד עצמו בא מן הדם ירכה וכו' וכגון שיש כגרים ועוד וכו' ועיין בחדושי מהרש"א לובלין שכ' דהאי כגון שיש כגרים ועוד שכתבו התוס' קאי נמי לתי' הראשון שכתבו דמיירי שנאבד העד ע"ש מ"מ נראה מדבריהם שכל זה סובב לפירוש רש"י דפי' שנמצא על ירכה הן אם נאבד העד או שנמצא גם על העד לעולם בעינן כגרים ועוד אבל לפי' ר"ח דגרס ונמצא עליו אם היה נמצא על העד ולא על ירכה לא תלינן במאכולת שבירכה ועפ"ז יש לתרץ דברי רי"ו שהביא בב"י שכתב שהתוספות כתבו דלא כהרשב"א וע"ז השיג בב"י דהא גם התוספות כתבו דבעינן כגרים ועוד ולפ"ז ניחא שהתו' לא כ"כ בנמצא גם על ירכה אלא בנמצא רק העד סבירא ליה דלא בעינן כגרים ועוד ואלו הרשב"א סבירא ליה דלעולם בעינן כגרים ועוד ומיהו בנמצא גם על הירך אין מתוס' הכרח אי דבעינן כגרים ועוד הא בפחות מכגרים ועוד טהורה דר"ל דסבירא ליה דאף בפחות מכגרים ועוד טמאה מספק ולא כתבו דבעינן כגרים ועוד אלא לטמאות וודאי כדאיתא ליה לרבי התם דטמאה נדה ע"ז כתבו דע"כ מיירי כגון שיש כגרים ועוד דאל"כ אינה טמאה וודאי עכ"פ מוכח מתוספות דס"ל דהיכא דהעד לפנינו ונמצא על הירך ולא על העד דטהורה אע"ג דס"ל להרשב"א היכא דנמצא על העד ולא על הירך דאפ"ה טהורה בפחות מכגרים ועוד דאמרינן דמן הירך נתקנח הכל ולפ"ז לכאורה י"ל דה"ה אפכא לסברתו ביותר מכגרים ועוד דטמאה אפי' בנמצא רק על הירך דז"א דשאני הדם שעל הבשר שאינו נבלע בו ואפשר להתקנח משא"כ בעד שא"א להתקנח הכל אלא נבלע ממנו בעד ועוד נראה דאף שכתב הב"ח דיש להחמיר כדעת הי"א דאף עגול טמאה בכ"ש כ"ז דוקא כשהעד לפנינו ורואינו שיש דם על העד אבל היכא דנאבד העד יש להקל בפחות מכגרים ועוד דהא הרשב"א מקיל לגמרי וכן דעת הראב"ד והרמב"ן כמ"ש בתה"א בשמם ומן הרמב"ם אין ראיה דהוא גורס בגמ' ונמצא עליו דם י"ל דוקא בנמצא על העד לא תלינן הא בלא"ה תלינן וגם בלא"ה הוא מחמיר בכתם בנמצא על בשרה דא"צ שיעור לפי שאין מאכולת מצוי' שם וכמש"ל משא"כ לדידן דקיי"ל דאפי' על בשרה צריך שיעור וא"כ אין לנו מי שמחמיר בזה אלא הרא"ש לפי מה שהבין הטור לדעתו דס"ל דאפי' בפחות מכגרים ועוד אין תולין ואיהו הא גרס כגי' רש"י ונמצא עליה דם וכו' מ"מ י"ל דמיירי בנמצא גם על העד אבל בנמצא רק על בשרה כגון שנאבד העד י"ל אף להרא"ש תולין במאכולת ועוד בלא"ה אין ראיה מהרא"ש דאיהו נמי ס"ל דעל בשרה א"צ שיעור כנראה מדבריו בפ' הרואה כתם וכמ"ש הב"י לעיל בסי' זה גבי טיפין טיפין וכו' וא"כ ע"כ ס"ל דעל בשרה לא שכיח מאכולת מש"ה ס"ל דלא תלינן בכה"ג משא"כ לדידן ועכ"פ בנאבד העד יש להקל בפחות מכשיעור שעל ירכה :

בט"ז ס"ק כ"ד כ' דהרמב"ם הוא מחמיר בירכה טעמו דס"ל ממ"נ יש להחמיר אם נמצא דם על הירך איהו לטעמיה אזיל דכל שנמצא על בשרה לא תלינן במאכולת אפי' פחות ואם לא נמצא כאן דם על הירך הרי הוכחה לפנינו דהדם שעל העד הוא מגופה עכ"ד לפי דבריו נ"ל הא דטחתו בירכה מיירי דוקא במקום שהדם מקור יכול לפול שם דאל"כ אין כאן ממ"נ ובאמת התוס' כ' דמיירי שאין דם המקור יכול לפול שם ואע"ג שנראה מדברי הרשב"א בתה"א דס"ל נמי דמיירי במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם שכ' וז"ל דאע"ג דנמצא גם בירכה אין אומרים דם זה בירכה היה וממנו נדבק בעד ולא תטמא משום נדה אלא משום כתם כדין דם הנמצא בירכה לבד עכ"ל אלמא מדכ' משום כתם כדין דם הנמצא בירכה מוכח דס"ל דמיירי במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם דאל"כ אף משום כתם אינה טמאה י"ל דס"ל דמיירי הש"ס בכל גוונא שטחתו הן במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם והן במקום שאין דם מן המקור יכול לפול שם והרשב"א כתב לרווחא דמלתא דאפי' אי נימא דמיירי במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם אפ"ה אינה טמאה אלא משום כתם קמ"ל דהיכא דבדקה א"ע וטחתו בירכה טמאה משום נדה אבל לומר דס"ל להרמב"ם דהש"ס מיירי דוקא במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם מנין לו וא"ל דהרמב"ם הוכיח דע"כ מיירי הש"ס במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם דאל"כ למה טמאה נדה א"ו דמיירי במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם מש"ה טמאה נדה מטעם שכ' הט"ז דממ"נ טמאה דז"א דמ"מ למה תהיה טמאה נדה דאפי' אי נימא שנפל מן המקור על הירך מ"מ אינה אלא משום כתם והן אמת בחדושי הרמב"ן נראה מדבריו דס"ל ג"כ דמיירי הש"ס במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם יע"ש מ"מ אינו מוכרח ועיקר כמ"ש הש"ך דעל בשרה לא שכיח מאכולת מש"ה לא תלינן בו וכמש"ל :

תו כתב הט"ז על מה שהקשה הב"י דמנ"ל להטור דס"ל להרא"ש דאפי' בפחות מכגרים טמאה וע"ז כ' דהטור הוכיח מדכ' הרא"ש טמאה משום נדה והוא דבר שא"ל ומאי נ"מ א"ו לכוונה זאת שטמאה אפי' בכ"ש עכ"ד וליתא דנ"מ טובא וכמ"ש לעיל סעיף ל"ג ועיין מ"ש לעיל רס"י קפ"ג ביישוב הטור וכתבתי מדהשמיט הרא"ש להא דאמרינן התם א"מ בדוק הוא שהיה לו להביא כדי ללמוד ממנו דין זה דבבדיקה לא תלינן במאכולת א"ו שסמך על מ"ש בדין טחתו בירכה דטמאה נדה וס"ל דגם התם טמאה אפי' בפחות מכשיעור וכ"ש אם בדקה עצמה בעד הבדוק לה דא"צ שיעור אך עדיין יש לפקפק ע"ז דאכתי ה"ל להביאו דנ"מ דאפי' מאכולת רצופה בו לא תלינן בה דאלו בטחתו בירכה ונמצא מאכולת רצופה מסתברא דתלינן לכ"ע ואפשר דהרא"ש ס"ל דהלכתא כלשנא בתרא דא"מ דחוק הוא גם הרמב"ם השמיט להאי דינא דאם היתה מאכולת רצופה בו ולא כ' מה דינו : (סא) בעד שאינו בדוק לה • כ' בתשו' פמ"א סי' ק"ע שנשאל באשה שפסקה בטהרה ובדקה עצמה כדינה והתחילה לספור ז' נקיים ובכל יום בדקה עצמה ומצאה טהורה ואח"כ לבשה כתונת בעלה שכבר לבש בעלה ופשטה ולבש בגדי לבן לשבת והכתונת אשר פשטה זרקה לתוך הכלים המוכנים ליתן לכביסה ואח"כ בדקה כתונת של בעל הנ"ל ומצאה בו כתם והשיב כיון שלקחה כתונת בעלה ממקום שזורקין בגדים שלבשו כבר ומוכנים לכביסה הוי כמו שלקחה עד המוזמן לה בבית שהזכיר הרשב"א אפי' קנחה עצמה בעד זה ליכא מאן דמטמא אפילו משום כתם עכ"ד אע"ג דמדברי הרשב"א אין ראיה די"ל דהרשב"א מיירי בעד המוזמן לה בבית ולא היה בחזקת בדוק מעולם אבל בכתונת שהיה פ"א בחזקת בדוק א"ל דלא יצא מחזקת' במה שהשליכה בין הכלים שנותנין לכביסה מ"מ נ"ל דהדין עמו דכך דרך כשפושטים הכתונת אין מקפידין עליו אם יתלכלך עוד ודרכו להניחו במקום המטונף זמן מה וכבר כתב הרשב"א הביאו ב"י דכ"ז

מיירי בהניחו במקום בינוני שאין משומר לגמרי וגם אינו מקום תורף אלא מקום שנותנין עדיהן לפי שעה ולפיכך נחלקו בדבר אם נדון אותו להחמיר או אם דנין בו כאשפה וכו' עכ"ל ולפ"ז כשפושטין הכתונת אין מקפידין להניחו במקום בינוני להיות משומר קצת א"כ בודאי דלא מוקמינן ליה אחזקתו חזקת בדוק וגם כשמשליכין אותו בין שאר כלים העומדים לכביסה י"ל דכתונת זה נתלכלך משאר בגדים שאלה שהיו מלוכלכים וכה"ג כ' הב"י בשם השאילה לעובד כוכבים הרואה דתולה בה אף ע"ג שעכשיו לא ראתה תלינן שהיו בגדיה מלוכלכים מהייתה שראתה כבר ומהם נכתם כתונת זה וא"כ כן י"ל בנדון זה ומכ"ש לפי מה שאכתוב לקמן סעיף ל"ט דבכתמים יש להקל טפי מלענין עד שאינו בדוק ע"ש דבכה"ג יש להקל דהא וודאי גרע מעד בינוני שהם רוצים שתעמוד בנקיות משא"כ בכתונת שפושטין מעליהן אין מקפידין עוד על לכלוכו וטנופו כלל ומסיחין דעתן מהן בוודאי יצאו מחזקתן כ"נ לע"ד ועוד דינו כעד המזדמן דא"ל שהוא מתלכלך מן הארץ שהיה זמן מה מונח בארץ וכה"ג נמי ומצאה בו כתם טהורה וכ"כ מוהר"ם לובלין בתשובה סי' ק"ג אם היה לה ספק אם היה העד בדוק לה קודם שקנחה א"ע בו ונמצא עליו דם פשוט הוא שאין לדמות עד שקנחה בו לכתם הנמצא גם הסברא מוכחת שהיה העד בדוק לה מקודם שנעמיד אותו בשתם עדים שדרכן להיות בודקין לכל אשה הבודקת עצמה עכ"ד • מוכח מדבריו דדוקא ע"י בדיקה החמיר בספק אם היה בדוק לה אבל בכתם הנמצא וספק אם היה בדוק לה או לאו תלינן להקל ומכ"ש היכא דבדקה א"ע בכל יום דתלינן דמעלמא אתיא וכמש"ל סעיף מ' בשם הרמב"ם דאין האשה טמאה בכתמים אלא עד שעת הבדיקה והכא הרי בדקה א"ע אחר פשיטת החלוק שנמצא בו הכתם כנלע"ד ועיין מש"ל סעיף מ' על תשובה המחבר פמ"א מזה :

בתב בתשו' פמ"א סי' ל"ט לדקה סי' ל"ם אשה אחת שבדקה עצמה תוך ג' ימים של נקייתה בעד שאינו בדוק לה ומצאה עליו כתם פחות מכגרים והוא עגול אם יש לתלות במאכולת דשכיחי או נאמר דע"כ לא הקילו התרומה ומרדכי בכתם פחות מכגרים ועוד תוך ג"י אלא אכתם והשיב וז"ל מסברא אני אומר שתולה בכינה ולא אמרינן דבעינן שבעה נקיים ברורים אלא בכתם גדול אבל כל מאי דתלינן במאכולת כיון דעכ"פ לא מטמא כתם קטן כזה הנמצא ע"ש וי"ל דשאני כתם דאינו אלא מדרבנן כיון דלא הרגשה משא"כ בבדיקת עד דא"ל דהרגשה וסברה הרגשת עד הוא וכמ"ש שהבאתי לעיל בסי' קפ"ג ואע"ג דקיי"ל דאף ע"י בדיקת עד בעינן כגרים ועוד היכא דלא היה בדוק לה וכמבואר בסעיף זה י"ל דוקא היכא דאיכא נמי חזקת טהרה של אשה משא"כ תוך ג' ימים למאי דס"ל להני פוסקים דכ"ז שלא נדע שפסקה מעונה ג' ימים היא בחזקת מעין פתוח וטמאה וטפי איכא למתלי שהוא מגופה אם כן ה"ה אין תולין במאכולת ובע"כ נ"ל דהטעם הוא דמוקמינן להאשה בחזקת טהרה דהא בעד שאינו בדוק אם בדקה א"ע דכ"ע ס"ל דבעינן כגרים ועוד הא פחות מכגרים ועוד טהורה ומשמע מכל הפוסקים דבזה אין לחלק בין משוך לעגול דאפי' משוך טהורה וק' אמאי הא ספיקא דאורייתא הוא דלמא הרגשה וסברה הרגשת עד הוא א"ו הטעם דמוקמינן לאשה בחזקת טהורה מיהו בהא י"ל דלאו משום חזקת טהרה של אשה מטהרים אלא כמ"ש בב"י כאן כיון דלא הרגשה רגלים לדבר דמעלמא אתיא ואע"ג דא"ל דהרגישה וסברה דהרגשת עד הוא מכל מקום לא שכיחא הוא אלא היכא דליכא למיתלי במידי אמרי' ודאי הרגישה וטעתה וסברה דהרגשת עד הוא משום דחזקת דם שבא בהרגשה אבל היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא ניחא טפי למיתלי דמעלמא אתיא מלומר שטעתה וכמש"ל בסימן קפ"ג או מטעם ס"ס תלינן דמעלמא אתיא וכמ"ש שם ואם כן ה"ה בעד שאינו בדוק אם בדקה א"ע בו דלכ"ע בעי כגרים ועוד נמי טעמא הואיל ולא הרגישה ואיכא למיתלי במאכולת תלינן ולא מטעם חזקת טהרה דאשה ואף ע"ג דהב"י כתב דדוקא בעגול תלינן אבל לא במשוך היינו דוקא בבדקה בעד הבדוק והניחתו תחת הכר וכסת או שנתעסקה סמוך למקום שהעד שם במיני דמים בהא הוא דלא תלינן אלא בעגול שאינו דרכו להיות משוך כיון דלאו על ידי קנוח אתיא משא"כ בעד שאינו בדוק יש לתלות אפי' במשוך במאכולת דדלמא ע"י קנוח דם מאכולת אתיא ולפ"ז י"ל בנדון שכתב המעיל צדקה תלינן נמי מטעם דלא הרגשה מ"מ אין לנו ראיה להקל דוודאי אין ללמוד כתם שע"י בדיקת עד מכתם הנמצא שלא על ידי בדיקה שהקילו הס"ת והמרדכי בכתם הנמצא שלא ע"י בדיקה אפי' תוך ג' ימים מ"מ ע"י בדיקת עד י"ל דטמאה כיון דליכא חזקת טהרה דאשה כיון שהוא תוך ג' ימים והא דאמרינן בעד שאינו בדוק דבעי כגרים ועוד מיירי בדאיכא חזקת טהרה דאשה :

ולכאורה יש להביא ראיה לדברי המעיל צדקה דתלינן במאכולת אפילו ע"י בדיקת עד ואפי' היכא דליכא חזקת טהרה מהא דמק' הש"ס אמתני' דנמצא על שלה כו' וניחוש דלמא דם מאכולת הוא ולפי הנראה מדברי הרשב"א בתה"א דקו' המק' היא לטהר לגמרי וכן הבין הב"י בדעתו וכמש"ל סימן קפ"ג וא"כ קשה איך אפשר לטהר לגמרי הא ספק"ד הוא דלמא הרגשה וסברה הרגשת עד הוא או הרגשת שמש הוא וא"ל דמוקמינן ליה אחזקת טהרה דאשה דהא במסכת שבועות מוקים לה להך מתניתא בסמוך לוסתה והתוספות כתבו במסכת קדושין דף ע"ט דביומא דמשלם לנערה שיתא ליכא חזקת נערה כיון דבאותו יום עבידא להשתנות וא"כ ה"ה כיון שהוא סמוך לוסת אין כאן חזקת טהרה לאשה וא"ל דכ"ז אי וסתות דאורייתא אבל אי וסתות דרבנן לא אמרינן דעביד להשתנות ואיכא חזקת טהרה דז"א דהא ר"ז הוא משני אהאי קו' אותו מקום דחוק הוא וכו' ור"ז ס"ל לקמן די"ו דוסתות דאורייתא וא"כ מסתמא מוקי מתני' נמי דס"ל וסתות דאורייתא ולדידיה ליכא כאן חזקה א"ו דה"ט דתלינן במאכולת כיון דלא הרגשה תלינן במה דמצינו למתלי וא"ל אכתי ק' איך אפשר לומר דה"ט הכא דתלינן כיון דלא הרגשה הא בפ' הרואה כתם מוקמינן להאי מתניתין דהרגשה והימר הרגשת שמש הוא ואם כן כיון דהרגשה אמאי נקל לתלות במאכולת י"ל דלאו דוקא מוקמינן התם בהרגשה אלא ה"ה דמתני' מיירי בלא הרגשה אלא דאכן אמרינן שהרגשה וטעתה וכמ"ש במה שהבאתי לעיל וכמ"ש בתשו' שב"י ובס' כו"פ רס"י קפ"ג כתב די"ל דכך הפי' הרגישה ומש"ה מק' דאם לא הרגישה אמאי לא נתלה במאכולת ויש לדחות זה גם אין דברי הרשב"א מוכרחים לפרש כן דס"ל דקו' המק' וליחוש קאי לטהרה לגמרי ועיין מש"ל ולפי מש"ל בסעיף ל"ג דאשה שלקחה קצוות מכתונת שהיא לובשת בו ובדקה א"ע בלי ראות תחלה אם אותו מקום של הכתונת היה נקי מדם מאכולת דמיקרי עד שאינו בדוק דאע"ג שהיה בדוק קודם שלבשה מ"מ כיון דשכיחי מאכולת בכתונת שלובשת מיקרי לענין זה אינו בדוק וגרע מאלו היה בדוק ואח"כ היה מונח בגלוי דלא שכיחי מאכולת משא"כ בכתונת שלובשת כ"ז לאחר ג"י אבל תוך ג' ימים של ז' נקיים יש להחמיר מיהו אם הוא עגול י"ל דתלינן לעולם לפי מ"ש הטור דעגול ודאי מן מאכולת הוא וחזקת קנוח הוא משוך וכיון דדין זה דתוך ג' ימים אינו אלא חומרות שהאחרונים המדינה כיון שפסקה בטהרה היא בחזקת טהורה עומדת יש לסמוך להקל ע"ז בעגול אבל במשוך אע"ג דבעד שאינו בדוק אין חילוק בין עגול למשוך כמש"ל מ"מ תוך ג' ימים יש להחמיר :

עוד ראיתי מלתא דתמי' בתשו' הנז' סי' כ' וז"ל והיותר נראה לומר דמש"ה פשיט ליה לר"ח דאמר אי אתה מודה שצריך כגרים ועוד דלכאורה לפי מאי דמפ' התוס' שהיה בדוק לה זה ימים אפשר לומר דגם כגרים לא צריך א"ו דפשיט ליה בזה השיעור דצריך עכ"פ משום דכ"ש בפחות מכגרים וודאי לא גזרו רבנן דעל כיוצא בזו לא היתה גזירתם אע"ג דוודאי מגופה אתיא כל שאינו ע"י בדיקה אלא מציאת כתם וכמו שלא גזרו על הכתמים בבגד צבוע וכיוצא בו לכך פשיטא ליה דבעינן כגרים ועוד וגם ר' מודה לו בזו ומשמעות לשון הטור נמי משמע הכי דכ' לא גזרו חכמים על כתם פחות מכגרים עכ"ל ולא ידעתי מה קאמר דהא ה"נ ע"י בדיקה הוא כדאמר בדקה בעד שאינו בדוק וכו' וא"כ אכתי ק' מאי אמר ר"ח אי אתה מודה דלמא פשיט ליה כ"כ דהא כיון דהיה העד בדוק לה לפני ימים ואח"כ היה מונח במקום מוצנע וכמ"ש התו' א"כ וודאי מגופה אתי' וכיון דהוא ע"י בדיקה טמאה ותו מ"ש דהכי משמע לשון דלא גזרו דאפי' אי וודאי מגופה אתיא וכיון שהוא בפחות מכגרים ועוד טהורה ולדעתו נ"ל הא דאיתא בגמ' ובפוסקים טעמא דבעינן כגרים ועוד משום דתלי' במאכולת הכי פירושו כיון דכל הסדינים מלאים מדם מאכולת ולא תמצא בת לא"א שתהי' יושבת תחת בעלה מש"ה לא גזרו כלל על פחות מכגרים ועוד אפי' אי וודאי מגופה אתיא משום לא פלוג כיון דשלא בהרגשה חזיא טהורה מן התורה אלא מדרבנן טמאה הם אמרו והם אמרו ועפ"ז היה ניחא מה שהפוסקים סתמו דבריהם דכתם בפחות מכגרים טהורה ולא חלקו בין כתם שחור לכתם אדום דהא במאכולת לית לן למיתלי אלא כתם אדום וכמו שכ' באמת בס' בעה"נ שהבאתי לעיל א"ו דס"ל להפוסקים כיון דחכמים לא גזרו על כתם בפחות מכגרים ועוד אפילו היכא דליכא למיתלי במאכולת אפי' אי וודאי מגופה אתי' שוב אין לחלק בין כתם לכתם אלא בכל המראות כתמים לא גזרו עד שיהא בו כשיעור ובאמת כן נראה מס' מנ"י דס"ל כמ"ש המחבר הנ"ל דלא גזרו על הכתם בפחות מכגרים ועוד אפי' אי וודאי מגופה אתי' שכ' ברים סי' קפ"ג אמה שכ' המחבר בש"ע אשה שיצא דם ממקורה בין באונס בין ברצון טמאה והוא שתרגיש ביציאתו וכו' וז"ל ואע"ג דמתבאר לקמן סי' ק"ץ דאע"ג דלא הרגישה רק בכתם בעלמא על גופה או על חלוקה היינו כשיעור גדול כגרים ועוד כמבואר לקמן והמחבר דבא לומר שהיא טמאה אפילו בטיפת דם כחרדל ע"כ כ' סתם והיא שתרגיש וזה ג"כ כוונת הטור שהוא כלשון המחבר עכ"ל ולכאורה אין לדבריו שחר דהא דפחות מכגרים ועוד טהורה היינו משום דלא ידעינן אם נפיק מגופה מש"ה תלינן במאכולת אבל אלו ידעינן דמגופה אתי' אפי' בחרדל טמאה אפי' בלא הרגשה טמאה מדרבנן והמחבר שכ' אשה שיצא דם ממקורה בין באונס בין ברצון טמאה משמע דידעינן בודאי שיצא ממקורה א"כ ק' למה התנה דוקא שתרגיש א"ו נ"ל כמ"ש הש"ך בזה דהמחבר מדאורייתא קאמר דאינה טמאה אא"כ שתרגיש וע"כ ס"ל כמ"ש המחבר הנ"ל דבפחות מכגרים ועוד אפי' וודאי מגופה נפיק לא גזרו וכ"ה משמע מס' אורח מישור רס"י זה דס"ל כמ"ש המחבר הנ"ל ובעל ס' מנ"י • ולענ"ד אין דבריהם נכונים דדוקא היכא דאיכא למיתלי במאכולת הוא דטהורה אבל אם ודאי מגופה נפיק אע"ג דשלא בהרגשה אתיא טמאה וכן הוא לשון הברייתא שממנה מקור דין זה עד כמה היא תולה עד כגרים של פול ולא אמר עד כמה היא טהורה מוכח דדוקא היכא דהוא ספק אם יצא מגופה או לאו בהא הוא דתולה אבל היכא דוודאי נפיק מגופה טמאה וכ"כ בתה"ק וז"ל פחות מכן תולה אותו דם בדם מאכולת עכ"ל וכ"כ בס' כו"פ סי' קפ"ג ומ"ש בתשובה הנ"ל מדכ' הטור והמחבר לשון לא גזרו על כתם בפחות מכגרים וכו' משמע דלא גזרו כלל אפי' בודאי נפיק מגופה כה"ג דקדק הש"ך ברס"י זה ס"ק ג' גבי קטנה מדכ' לשון לא גזרו משמע דלא גזרו כלל וכבר כתבתי דמוכח מלשון רש"י דדוקא היכא דאפשר למיתלי שמא עברה בשוק של טבחים ולאו אדעתה הא לא"ה טמאה וא"כ אין להמציא דין חדש מדקדוק לשון זה נגד משמעות הברייתא הנז' והכי משמע מסוגי' דהכא • וכ"כ ממה דס"ל להרמב"ם וסיעתו דעל בשרו א"צ שיעור והטעם כ' הגה"מ משום דלא שכיח מאכולת בגוף מבואר דהיכא דליכא למיתלי במאכולת טמאה ודוחק לומר דשאני גוף דלעולם בדוק הוא אצל מאכולת משא"כ בכתם הנמצא על בגד דכיון דע"פ הרוב איכא למיתלי במאכולת מש"ה אמרו דלא פלוג דאף היכא דליכא למיתלי במאכולת טהורה דזו דוחק :

מיהו יש לעיין הא דקיי"ל דפחות מכגרים ועוד תלינן במאכולת מ"מ אין הכתמים שוים בזה דלפעמים הדם נגרר וקווה במקום א' ואם היינו ממחקו הדק הי' מתפשט יותר עתה שהוא פחות מכגרים או אם צריכין אנו להחמיר ולשער אלו היה כמות דם הזה מתפשט בבגד כצבע בעלמא והיה יותר מכגרים וטמאה וכ"ל דאין אנו צריכין לשער רק כמות שבא לפנינו וה"ה איפכא היכא שבא לפנינו כתם ורואינו שגוף הכתם אינו אלא פחות מכגרים רק שסביבו הוא שהתפשטות ולכלוכית של גוף הכתם ונצטבע מגוף הכתם אפ"ה טמאה וכך הוא מדת חכמים בלא פלוג הם אמרו והם אמרו דאלת"ה א"כ אם יבא לפני החכם פחות מכגרים ויטהרנה והיא תשמש עם בעלה ואח"כ יתפשט הכתם מחמת הזיעה וכדומה והאם צריך לאוסרה ואין זה דרכי נועם וכה"ג כתבתי בסי' קפ"ה בשם תשו' ח"צ ובסי' זה לעיל מיהו י"ל דהכל לפי ראות עיני המורה אם הדם נגרר ונקוה במקום א' הרבה דדיינין ליה כאלו נתפשט והיה בו כגרים ועוד טמאה ועיין בתוס' במס' שבת דף כ"ז ע"א שהבאתי לעיל סעיף ה' :

כ' בתשו' פמ"א ח"ב סי' קכ"ו דכל דיני כתמים האמורים בסי' זה היינו בבגדי אשה אבל בבגדי האיש לית בהו חששא וכן נראה כיון שנמצא בשלו ולא בשלה מסתמא מעלמא אתיא דרגלים לדבר הוא וכמ"ש התוס' בשם ר"ח גבי נמצא על שלו דמקשה הש"ס וניחוש דלמא דם מאכולת היא דכיון דנמצא על שלו ולא על שלה רגלים לדבר הוא אע"ג דאלו נמצא על שלה לא תלינן והיו חייבים בחטאת מ"מ בנמצא על שלו כיון דלא נמצא על שלה איכא למיתלי וכ"ש בכתמים דרבנן דתלינן דמעלמא אתיא בכה"ג אע"ג דלא עבר בשוק של טבחים אמרינן דעבר דבנמצא על שלה לא תלינן בהכי היינו טעמא דא"כ בטלה גזרת חכמים שתטמא בכתם וכמ"ש שגזרו ותלינן במה דאפשר למיתלי דכתמים דרבנן והולכין בהם להקל וכ"כ בתה"א דף קע"ז וז"ל כ"ש למעלה מן החגור לעולם טהורה וכו' ואומרין שמא נתעסקה בכתמים ולאו אדעתה או שמא מאכולת נרצפה זו אצל זו עד שנעשו יותר מכגרים וכן הוא בס' בעה"נ בשער הכתמים דאפי' יותר מכגרים י"ל דממאכולת הוא אע"פ שאין תולין כן בכתם אחר אבל למעלה מן החגור תולין ע"ש וה"ה בנ"ד וכבר כתבתי כן בסי' קפ"ז לענין רואה מ"ח ע"ש : (סב) אינה טמאה אלא אם יש בו כגרים ועוד • הא פחות מכגרים ועוד טהורה ואין חילוק בין משוך לעגול לעולם בפחות מכגרים ועוד טהורה • כן הוא בס' בעה"נ להראב"ד בהדיא וכן נראה מן הרשב"א בתה"א אך מן הרשב"א אין ראיה דאיהו פסק אפי' ביותר מכגרים ועוד טהורה דתלינן דמעלמא אתי ואם כן אין לחלק בין משוך לעגול אבל הראב"ד דפסק ביותר מכגרים ועוד דטמאה וא"כ נ"ל הא דטהורה בפחות מכגרים ועוד משום דתלינן במאכולת ואפ"ה כ' דאין חילוק בין משוך לעגול דלעולם טהורה והרז"ה בהשגות תמה עליו מכדי כרבי אמרה לשמעתיה וכיון שהוא משוך למה לי כגרים ועוד הא נפיק ליה מדם מאכולת במשיכתו ואפי' בכ"ש מפני שהוא דם קנוח והכי תניא בתוספתא העד שהוא נתון תחת הכר וכו' וכיון דרבי לא שני ליה בין בדוק ובין שאינו בדוק דין הוא שיהיה משוך כ"ש טמא עכ"ד ומיהו הרמב"ן בהלכותיו ג"כ כתב כדברי הראב"ד דבפחות מכגרים אין חילוק בין עגול ובין משוך לעולם טהורה אפי' להמחמירים ביותר מכגרים דטמאה מ"מ בפחות מכגרים אין חילוק ע"ש בשער הכתמים דין מ"ו וכן הוא דעת המחבר שכ' דאינה טמאה אלא אם יש בו כגרים ועוד ולא חילק בין עגול למשוך דלעולם טהורה אם אין בו כגרים ועוד ונ"ל לדעתם דאע"ג דקיי"ל בדקה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת אם משוך טמאה מ"מ בעד שאינו בדוק י"ל שקנחו בו דם מאכולת מש"ה הוא משוך משא"כ בהניחתו תחת הכר והכסת דליכא למיתלי בקנוח והכי משמע בגמ' דא"ל ר"ח לר' אף אתה עשית כתם ופירש"י נוהג אתה בו דין כתם דשיעור כגרים ועוד וכו' משמע דלגמרי הוא שוה לכתם וכי היכי דבכתם אין חילוק בין עגול למשוך ה"ה הכא מיהו לשיטת התוס' והרמב"ן דס"ל דאע"ג שהיה העד בדוק אם הניחתו אח"כ במקום המוצנע כיון שלא בדקה עכשיו מיקרי שאינו בדוק והא פליגי ר' ור"ח קשה דאמאי יהיה בפחות מכגרים ועוד טהורה בין עגול ובין משוך מי גרע מקום המוצנע מהניחתו תחת הכר והכסת דמשוך טמאה וצ"ל לדעתם הא דאמר ר"ח לר' אי אתה מודה שצריך כגרים ועוד ורבי הודה לו היינו בעגול דוקא וכמ"ש הרז"ה או י"ל לדעתם הא דאמר ר"ח לר' אי אתה מודה שצריך כגרים ועוד ורבי הודה לו היינו לענין זה בעי לר' כגרים ועוד דאלו היה בפחות מכגרים ועוד לא היה מטמא משום נדה אלא משום כתם ומיירי בין עגול ובין משוך דאף ע"ג דסבירא ליה בהניחתו תחת הכר והכסת משוך טמא מ"מ אינו אלא ספק ועוד יש לומר דסבירא ליה כרבנן דהתם דפליגי אר"א ב"צ וסבירא ליה דבין

[illegible]

[illegible]

לדבר הואיל ולא שכיחא שיבא כן מן המקור וגם שכן מולאת מבחוץ במקום שאר ידים מוכיחות שבא מבחוץ וגם בדין של הט"ז י"ל דלדקו דברי הט"ז דאפי' במשוך יש לספר אע"ג דאין רגלים לדבר לתלות מ"מ תלינן ולא דמי להא דלא תלי' במאכולת אלא בעגול לפי שאין כרי שהיה שם מאכולת בהוזו פעם ואת"ל שהיה שם מ"מ מאן יימר שנהרגה ע"י הקנוח משא"כ בנדון הט"ז שידוע שיש דם מכה בבירור ועוד מטעם שכ' הט"ז דתולין במכה אף בלא רגלים לדבר וכה"ג כ' מהרש"ך בשו"ת שב"י דנדון זה נמי כמכה בא"מ הוא ועוד יש לדמות נדון זה לעד שאינו בדוק וכ"כ הגאון מוהר"ג שם בתשובה הנ"ל סי' ל"ו ועוד דיש לדמותו דין דש"י לבדקה ועתה בירכה דתליא במאכולת אם הוא עגול דאף לדעת הרמב"ם דפליג בטמא' בירכה מ"מ בנתנו תחת הכר והכסת כ"ע ס"ל דתולין במאכולת כיון דשכיח שם מאכולת וה"נ הא שכיחי דהא בנדון זה נמי רגלים לדבר הוא כמש"ל עכ"ד בני ש':

תשובה אלהים יחנך בני ויכוננך עליון ויצילך מכל מחלה וכליון ויסיר ממך כל נרס ותוגיון מעו"ע א"ס ראיתי דבריך והנה טובים ונכוחים מה שהעלית לדינא דיש לתלות הקרטין במין מאכולת שנמלאו סמוך לא"מ בכמה נשים וכמ"ש אמ"ו בס' שב יעקב ועיקר הספקות שהיה אפשר לפקפק בהוראה זו הוא מהא דקיי"ל בבדקה בעד הבדוק לה ועתה בירכה או בהניחא תחת הכר והכסת דאפי' בפחות מכגרים ועוד לא תליא במאכולת אלא בעגול ולפי מ"ש הטור והרשב"א בתה"ק משמע דטעמא הוא לפי שאז הוא ידים מוכיחות שלא בא מקנוח דאם מקנוח היה משוך וא"כ בקרטין אלו שמהוך קטנותן א"א להבחין בין עגול ובין משוך לכאורה נראה

[illegible]

מש"ה לא מהני מה שהוא עגול מפא"כ בההיא דעד שנתון תחת הכר יש לתלות דמעלמא אתיא הואיל שהוא עגול · ועוד יש ליישב בדרך אחר דברי הרשב"א ואין להאריך בזה :

אך דברי הב"י קשיא שכתב הטעם הואיל ולא הרגישה מש"ה תלינן בעגול והניחתו תחת הכר דהא בגמ' מוקמינן דמיירי בהרגשה וכמש"ל · ובחדושי שם כתבתי לתרץ דברי הב"י דס"ל דהא דמוקמינן התם הא דהניחתו תחת הכר כו' דמיירי בהרגשה היינו למאי דס"ד התם דהא דאמר שמואל בדקה קרקע עולם ומצאה עליו דם דטהורה לגמרי קאמר דטהורה אפילו מדרבנן ומש"ה קשיא ליה מהא דעד הנתון תחת הכר וכו' והוכרח לשנויי דמיירי בהרגשה וכו' אבל למאי דמסקינן דמודה שמואל דטמאה מדרבנן ואם כן מעיקרא ל"ק מהא דעד הנתון תחת הכר דא"ל דמיירי בלא הרגשה אפ"ה טמאה מדרבנן כמשוך עכ"ד וע"ז כתבת אלי והקשית דהא אף לפי המסקנא ס"ל להב"י דאף דלא הרגשה מ"מ ע"י בדיקת עד יש לומר דהרגשה וסברה דהרגשת עד הוא וטמאה מדאורייתא דהא לפי מה דס"ל להב"י דמש"ה כתב הרשב"א דטהורה בפחות מגרים ועוד והוא עגול וטחתו בירכה כיון דלא הרגשה רגלי' לדבר הוא וא"כ ס"ל דהש"ע מיירי בלא הרגשה דהא הרשב"א מוכיח כן מהש"ס מדלא מפליג בשעורא בין עד בדוק וטחתה בירכה ובין עד שאינו בדוק והניחתו בקופסא אלמא לתרווייהו חד שעורא הוא דבפחות מגרים ועוד טהורה לפי דברי ב"י מש"ה טהורה הואיל ולא הרגשה רגלים לדבר דממאכולת אתי א"כ מוכח דס"ל דהש"ס דמיירי בלא הרגישה ואפ"ה אמרינן ביותר מגרים טמאה נדה וק' אמאי טמאה נדה הא לא הרגישה ולא תהא טמאה אלא בכתם מד"ס וע"כ צ"ל דמש"ה טמאה נדה דאמרינן דהרגשה וסברה הרגשת עד הוא ומש"ה טמאה מדאורייתא ואם כן ק' לפי דברי ב"י מעיקרא מאי דוחקי' דהש"ס לאוקמי בדהרגשה ה"ל לאוקמי בדלא הרגשה ואפ"ה טמאה משום דאמרינן דהרגשה וסברה הרגשת עד הוא א"ו דס"ל להש"ס במוהלט דאפילו בהרגשה נמי טהורה כיון דהוא עגול רגלים לדבר הוא דטעתה וסברה דהרגשת מקור הוא ולא היה אלא הרגשת עד וא"כ ניחא ליה לאשמועינן רבותא דאפילו בכה"ג דטהורה אבל אי נימא דהא ליתא לפי המסקנא ואין זה סברא מוהלטת א"כ מעיקרא מי דוחקי' לאוקמי בכה"ג דהא היה אפשר לשנויי תי' מה שהוא סברא מוהלטת דמיירי בלא הרגשה וכמ"ש ע"כ דבריך ובאמת קו' זו בלא"ה ק' להפוסקים דס"ל

לאהרן הדוסי הרמב"ן שכ' לפרש המתני' במכילתין דף י"ו ע"א בש"א צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמיש לאור הנר בה"א דיה בשני עדים כל הלילה דהכי ב' עדים היינו א' לו וא' לה שלה בודקת בו לפ"ת ראשון ורואה אם טהורה היא ומשמשת ואח"כ מקנחת בו לא"ת וכשבא' לשמש פעם אחרת א"צ כלום אלא משמשת ולא"ת מקנחין היא ובעלה בשני עדים אחרים ואפי' לב"ש עד שלפ"ה ושלא"ת עד א' הוא שאפי' הצנועות לא נהגו כניעותן אלא בעד שלפ"ת מתוך שהוא נקי ופשה כ"ש ניכרת בו אין רואה שיהיה בו לכלוך וכו' אבל לאחר תשמיש שהש"ז רבה בלא"ה אין להקפיד וליקח עד חדש והיינו נמי דאמר או תשמש לאור

נחזור לענייננו במש"ל דסוגיא דשבועות ס"ל דא"א לאוקמי מתניתין דפ' כה"י נמצא על שלה דמיירי בהרגשה שנפתח מקורה דמהניתין נמצא משמע דמעיקרא לא ה"ל שום ידיעה כלל וכ"כ בס' ת"ח שם לפ"ז צ"ל הא דמוקי סתמא דש"ס בפ' הרואה כתם להך מתני' דמיירי בהרגשה צ"ל כפירוש השני שכתבתי לעיל דר"ל דאנן אמרינן דהרגישה וטעתה במה שאמרה דלא הרגישה לפי שסברה דהרגשה שמש הוא מיהו למ"ש בס' ת"ח שם דהא דאיצטריך ליה לרבא למימר נייח אלא דקאמר רבך משום דרב אדא לא הוי חיים להך קו' עכ"ד לפ"ז י"ל דסוגיא דפ' הרואה כתם ס"ל כרב אדא דלא חיים להך קו' אבל לרבא ורבינא דהיישי להך קו' דלא שייך לבון נמצא א"כ לא הוה שום ידיעה כלל לפ"ז צריך לאוקמי מתני' דפ' כה"י בדלא הרגשה ואפ"ה חותיום טמאים והייבים בקרבן דאלין דטעתה וסברה הרגשת שמש הוא והשתא המוקמינן להאי מתניתין דפ' כה"י בדלא הרגשה כה"ג יש לאוקמי כל המשניות דמייתי התם לאתובי לשמואל דמיירי בלא הרגשה אלא דאנן תלינן שטעתה שאלתה הרגשת המקור במידי אהרינא לפ"ז ניחא הא דמסני הש"ס דכל המשניות מיירי בדהרגשה אלא שאנן אמרינן דלא הרגשה ולא מסני איפכא דלא הרגשה ואנו אמרינן דהרגשה

דלא אלא הראשונה טהורה ואמא מקשה דלמה באמת לא נימא דהראשונה תהיה טמאה דמ"מ מהא דתניא וכו' וע"ז משני דס"ה דאיכא סלע יתירה אבל הברייתא אילטריך לאשמעין דלא נטעה לומר כסברת המקשה דאף שראשונה תהיה טמאה מ"מ הני הראשונה טהורה וא"כ גם הטור הוצרך לאשמעינן חדוש דין זה דאפי' בדקה הראשונה להחלוק כשלבשתו ופשטתו ובדקתו והשאילתו לחברתה ונמצא בו כתם דהראשונה טהורה דס"א דסף הראשונה טמאה וכדס"ד דהמק' התם מש"ה הוצרך הטור לכתוב שבדקתו הראשונה כשלבשתו דאל"כ אין כאן שום חידוש דטהורה הראשונה ויעש כ' הש"ך :

ולבאורה י"ל דמש"ה לא ניחא ליה להש"ס לאוקמי להך ברייתא דמיירי בשהראשונה לבשה חלוק שאינו בדוק לה דאם כן אמאי תני והשני תולה בה דמשמע שהשניה תולה שמן הראשונה הוא הכתם עדיפא הל"ל דהשניה תולה בכתם היה בחלוק כבר קודם שלבשה הראשונה מיהו אין זה דיוק כ"כ די"ל דתולה בה דקאמר היינו מטעם אלא הכתם ועוד אפי' אי נימא דדוקא הוא דמיירי ברייתא בחלוק הבדוק מ מ מדאיירי הברייתא בכה"ג שהיה החלוק הבדוק לה ולא איירי בחלוק שאינו בדוק דאפ"ה השניה טמאה מ"מ משום רבותא דראשונה נקט הכי עכ"פ דברי הש"ך נכונים ומ"ם הש"ך על תי' של הב"ח שאינו מכוון במג"י כתב דכוונת הב"ח הוא מש"ה נקט הטור שלבשה חלוק הבדוק לדיוקא דאפי' היה בדוק מעיקרא אי לאו דבדקה אותו כשפשטתו היה ראשונה ג"כ טמאה ומכ"ש כשלא היה בדוק לה דהראשונה טמאה דלית ליה להחלוק חזקה מבוררת לומר דהשתא הוא דנכתם ומיירי בחלוק בינוני יע"ש אזיל לשיטתו שכתבתי לעיל דס"ל דאף הב"ח ס"ל דאפי' בחלוק בינוני האשה טמאה משום כתם וליתא כמש"ל וגם איהו גופי' כ' דמדברי הב"ח בסעיף ל"ח לא משמע כן ועיין מ"ש בסמוך מזה : הרשב"א ז"ל בס' תה"א הוכיח מסוגיא זו דבדיקה שאמרו בין שבדקתו חברתה והשאילתה לה מדאוקמי ר"ם דלענין דינא תנן שאין חברתה חייבת לכבס לה את החלוק דאין מוציאין ממון מן הספק דאמרה לה אבדיקתך לא סמיכנא אבל לענין טומאה הראשונה שבדקתו טהור אבל השני' טמאה דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה והחלוק הבדוק הוא לה עכ"ל וקשיא ליה דהא ע"כ עיקר ראיית הרשב"א אינו אלא מדקתני בברייתא דלענין דינא חברתה תולה בה מכלל דהשניה לא בדקה החלוק דאל"כ מדינא נמי התחייב השניה לכבס אחר שיודעת בבירור שהיה נקי כשהשאילתו א"ו דמיירי דהשניה לא בדקה להחלוק ואפ"ה השניה טמאה מזה הוכיח דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה דמיא אבל מברייתא דלעיל מיניה דתניא ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וכו' וכן ממתני' דג' נשים שלבשו חלוק א' לא ה"מ להוכיח דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה דמיא דהייתי אומר דמיירי שכבר היה החלוק בדוק לכולן טרם שלבשו אותו וכיון שהיה בדוק להן פעם א' הרי הוא בחזקת בדוק לעולם עד שנדע שיצא מחזקתו וכמ"ש הרשב"א לעיל מש"ה מייתי מהאי דהכא אך לפי מה דהוכחתי לעיל דע"כ מיירי הכא שהיה החלוק בדוק קודם שלבשה הראשונה דאל"כ לא הוי ...

איגה יוצאה לטהרה וכו"ל דישראלית כיון שנדותה תלויה בימים ובאה לכלל טהרה לא מיקרי נדה אלא בתוך ימי נדותה אבל לאחר שעברו ימי נדותה אף שלא טבלה אינה תולה בהכי לפי שכבר עברו ימי נדותה ופנים חדשות באו לכאן אבל העובדת כוכבים כיון שראתה פ"א לעולם היא נדה מדבריהם ואין טהרתה תלויה בימים וכל ימים חד דינא אי' ליה מש"ה תולה לעולם שתולין הקלקלה במקולקל שלעולם היא נדה משא"כ בישראלית שלאחר שעברו ימי נדתה או ימי ספירתה אין תולין בה לפי שלא חשיבה מקולקלת וע"ז הק' הב"י דלפי טעם זה אפילו עובדת כוכבים שלא הגיע זמנה לראות אם ראתה פ"א תולין בה דהא לעולם לא יצאה מכלל נדה וזה שלא כדברי הכסב"א ודלא כדמשמע מדברי רש"י וכו' וע"ז כתב במל"מ דלא ק' מידי דמש"ה לא תלינן בקטנה עובדת כוכבים אע"ג שראתה פ"א כיון דהיא בחזקת מסולקת בדמים אין תולין בה בזה יפה כתב אף לפי מ"ש לעיל דהיכא דמעיגה פתוח י"ל דתולין בדמים דהא השתא אינה מסולקת בדמים והדרנה בחזקת מעין פתוח הוא מ"מ כ"ז היכא דראתה השתא ולא עברו עליה ימי טהרתה אבל בעובדת כוכבים קטנה אע"פ שראתה כבר פ"א מ"מ השתא אינה בחזקת מעין פתוח שהרי לא ראתה עכשיו מש"ה אי לאו דהגיע זמנה לראות וראתה פ"א לא היינו תולין בה אבל קטנה ומעוברת ומניקה שראו עכשיו כל זמן שלא עבר עליהן כל ימי טהרתן ימים שלמים חברתה תולה בה לפי דאף ע"ג שהן בחזקת מסולקת בדמים מ"מ השתא הם בחזקת מעין פתוח וכמ"ש ויתר הדברים מ"ש בס' מל"מ והאריך להשיג על המהרש"א ז"ל וגם מ"ש על התוספות שם עיין בחדושינו שם מ"ש בזה : (עא) שהגיע זמנה לראות וראתה ...

גשלח קטנה בין לא ראתה דם מימיה בין שראתה דם בבית אביה ה"ז מותרת לבעלה עד
שתחיה המכה בכל דם שתראה מחמת מכה הוא ואם ראתה דם אחר שתחיה המכה ה"ז נדה
עכ"ל מדכתב בכל דם שתראה מחמת מכה הוא ולא חילק בין עבר עליה לילה א' בלא תשמיש
ובין לא עבר עליה משמע דס"ל בקטנה אין חילוק ולעולם כל זמן שלא חיתה המכה היא
מותרת לבעלה וצ"ל דס"ל דלע"ג דהש"ס התם לא מייתי אלא רישא דמתני' מ"מ ר"ג א"ש
לא קאי אלא אנערה דנותנין לה ד' לילות אבל בקטנה אין חילוק וכדין י"ס כ' שם בנערה
שלא ראתה דם מימיה דנותנין לה ד' ימים ביום ובלילה כרב דס"ל הכי בר"פ התינוקת כמ"ש
המ"מ שם ודוקא בשימשה בכל מעל"ע פ"א כדמוכח ממה שכ' שם דהני ד' לילות שנותנין לנערה

הא תני ליה ברישא ועוד דליכא שום פוסק דמפרש הכי עכ"ל וכי אשתמיטתיה מיניה כל הפוסקים שהבאתי לעיל:

מיהו לענין דינא נראה דכל שאפשר שבא ע"י שהיה כנגד בית התורפה חיישינן לה וכמבואר בש"ע סעיף י"ג והש"ם והפוסקים הנ"ל מיירי היכא שהיא חוגרת חגורה וא"א לבא אף ע"י שהיה נגד בית התורפה וכבר כתבתי לעיל מזה ע"ש:

אך בדין זה שהיתה אחת ארוכה ואחת קצרה ולבשו שתיהן החלוק והכתם הוא לקצרה למטה מבית התורפה ולגדולה אינה למטה מבית התורפה כ"א על ידי שהיה שתחתה הרבה צ"ע אי נימא דתלינן בקטנה דתלינן במצוי טפי מלומר שהוא מן גדולה ובא על ידי שהיה טפי מיסתבר לתלות בקטנה או נימא דסוף סוף כיון דאפשר לבא מן הגדולה על ידי שהי' שתיהן טמאות ונראה להחמיר וכ"כ הר"ן בחדושיו דאפי' אינו מגיע לארוכה אלא ע"י הדחק אפ"ה שתיהן טמאות והיינו דתני ארוכה וקצרה ע"ש: **(פט) בד"א בשלא פשטו אותו בלילה** · הא בד"א קאי אם הוא למעלה מחגור דשתיהן טהורות ע"ז קאמר בד"א שלא פשטו כו' משא"כ אם כסו יאתן דאז בכ"מ בימלא טמאה משום דחוזר הילך והילך כמבואר לעיל סעיף י"ד וט"ו ולכן אם שניהן כסו יאתן שתיהן טמאות ואם א' כסתה דאשה אותה שכסתה טמאה כ"ז פשוט וכ"ה בתה"ק ודלא כטע"ז שכ' דאם א' כסתה בו את האשה אותה שכסתה טמאה אע"פ שתיהן הוא למטה מן החגור תלינן יותר בראיות הלילה מראיות היום מפני שאם היתה רואה ביום היתה מרגשת לפיכך תלינן באותה שכסתה בו בלילה דתלינן שראתה בשינה ולא הרגשה ודבריו תמוהים מאד אף שבעל לחה"מ העתיק דבריו להלכה עכ"ז אין אלא דברי תימה וכבר הרגיש בזה המג"י וכבר כתבתי לעיל מזה בארוכות: **(צ) כולן טמאות** · כ' הט"ז בשם תה"ד דאפי' בבאו ליפאל בזה"ז כמ"ש בסעיף כ"ה ועיין שם מ"ש בזה: **(צא) דוקא שקנחה עצמ**· בעד שביה· המחבר סתם כדעת הרשב"א דאינה מגלה חברתה אלא כשקנחה עצמה תוך שיעור ושת של מגילת הכתם ומגלה טמאה דפסק כבר פלא שם בסוגיא אבל הרא"ש פסק כר"א ולדידיה אפי' אחר שיעור ושת מגלה טמאה מגלת חברתה

מבוה מי ניעמ אלו מגופה היה לא היה בתמונה מבוה כ"כ וע"כ דמעלמא אתיא אלמא
דס"ל להפ"ם כיון שהוא מבוה בתמונת הכתמים לתלות עפי דאתי מעלמא מבגופה ואם כן
אפילו היה העוגל אודם שסביב יותר מבגרים היה אפשר להקל לתלות היכא דאיכא למתלי
לפי דאף שהיא מבוה בתמונה נפלאה אין זה הוכחה שמגופה אתיא ואדרבה עפי יש לתלות
דמעלמא אתיא דאף שהוא סביב להעוגל אלו מגופה היתה מאן היה מכוון לתמונה זו ואי
שקרה המקרה לא שכן הטבע של האודם אתיא מעלמא ועוד ממעשה
שבא לפני ר"ע באשה שאמרה לו ראיתי כתם וטיהרה מחמת מכה שבגופה שאמרה לו שהיה
לה ואי ס"ד דבכה"ג לא תלינן למה לא חשש ר"ע שהכתם הוא בתמונה כזאת ואז לא תלינן
במידי דהא הכתם לא היה לפני ר"ע וכמ"ש הראב"ד והרשב"א ז"ל מדלא אמרה לו כתם
זה ראיתי אלא אמרה לו ראיתי כתם משמע דלא היה הכתם לפני ר"ע ומזה הוכיחו דא"צ
הדם להקיף אם דומה להדם שאנו תולין בו אלא מן הסתם אנו תולין אודם באודם
ואם כן למה לא נזה ר"ע להביא לפניו הכתם משום שמא הכתם הוא כה"ג והט"ז סתר
פה ראיה זו מר"ע לדברי הרמ"א דלסברתו אף בסמוכים זה לזה מראה טהור עם מראה
טמא לא תלינן אם כן אמאי לא חשש ר"ע לכך וזה ק' נמי לפי מסקנתו שהסכים להרמ"א
היכא שהוא בתמונה זו שהקו אודם מסבב להלובן דלא תלינן אם כן אמאי לא חשש ר"ע
להכי הנס פי"ל דהט"ז לא כ"כ אלא לפי סברת הרמ"א דס"ל דאם אנו אומרים להקל כ"ם

בדיקות ז' שמנים א"כ ק' הטבילו ועשו ע"ג טהרות דתנן במתני' דהתם וכ"פ הרמב"ם פ"ד מהלכות מו"מ נ"ל הטבילו הא אפי' בלא הטבילו הטהרות טהורות כיון דתלינן בנגע דהא מש"ט היא טהורה לבעלה א"ו דלא מהני דתלינן בנגע אלא לענין טומאת למפרע דטמאה מדרבנן כיון שהקפיד עליו וסבר שיכול לנאת אבל בטומאה דאורייתא לא מקילינן להלות בנגע ומש"ה בעינן הטבילו משום דבעודו לא היה מטמא להבגד מן התורה אם דם נדה היה וכמ"ש התוס' שם וא"כ לענין לטהרה לבעלה נמי לא מקילינן לתלות בנגע וכן הק' הר"ן בחדושיו על הרמב"ן ובמ"מ שם דחק ליישב דעת הרמב"ם וכו' דס"ל להרמב"ם דלטהרות מחמרינן טפי מלבעלה מש"ה בעינן לטהרות דווקא הטבילו משא"כ לבעלה והוא דוחק ועיין בב"י סי' קנ"א ועיין מ"ש שם ולפי דברינו דברי הרמב"ם ז"ל נכונים ולק"מ דוודאי גם הרמב"ם ס"ל דהא דבעינן לטהרות דווקא הטבילו משום דלא סמכינן למיתלי בנגע אלא בטומאה דרבנן ולא בטומאה דאורייתא משום דהאי ס"ס לאו ס"ס מעליא הוא וכמ"ש התוס' מש"ה דווקא היכא דהטבילו דליכא תו טומאה דאורייתא אלא מדרבנן טמא הבגד כיון דסבר היה שיכול לנאת והקפיד עליו שהרי עדיין לא העביר עליו ז' סמנים הוא דמהני ס"ס למיתלי בנגע ומש"ה לטהרה לבעלה כיון דאינה טמאה אלא מדרבנן דהא לא הרגשה הלינן בנגע משום ס"ס וכ"ת א"כ הבגד נמי אינה טמאה אלא מדרבנן דהא לאו דם נדה הוא דהא שלא בהרגש' חזי' זה אינו דהא אנן קיי"ל דמק"מ טמא וכבר הוכחנו מהא דאשה בתהה בסוף מכילתין דלמ"ד מק"מ טמא אפי' אי חזי' שלא בהרגשה הדם מטמא במגע וכן מוכח מהא דאמרי' בפ' יוצא דופן דף מ"א ע"ב מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות וכו' אבל חדא אימא מעלמא אתיא ופירש"י שם מן הצדדים וא"כ ע"כ מיירי דלא הרגישה דאי בהרגשה למה ניתלי דמעלמא אתי' דהא ארגישה וכדפריך הש"ס ר"פ הרואה והכא לא שייך תי' הש"ס דהתם דאימור הרגשת עד הוא דהא לא נזכר בדברי ר"י שמנאה ע"י בדיקה עד דווקא אלא סתמא קתני דאפילו ברואה ממש או ע"י קנוח מבחוץ נמי טפה אחת טהורה אי דארגשה למה ניתלי במן הצדדים וא"כ לענין טומאת הבגד היא ספק דאורייתא וכמ"ש התוס' במכילתין די"ו דמאן דס"ל מק"מ טמא הוא מדאורייתא סלמ"מ או מגה"כ משום דרשא וכמ"ש הר"ן והרמב"ן בחדושיהם דף מ"א ע"ב מש"ה בעינן שטבילו דווקא דכיון דהטבילו נפק מטומאה דאורייתא משא"כ לטהרה לבעלה דליכא אלא איסור דרבנן וא"ל א"כ מאי משני ר"ל הנח לכתמים דרבנן דהא לענין לטמא להבגד הוא דאורייתא וכמ"ש י"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דר"ל מוקי למתני' כמ"ד מק"מ טהור ולדידי' אף לענין טומאת מגע הוא דרבנן כיון דשלא בהרגשה חזיא ולאו דם נדה הוא מן התורה טהור אף הבגד אבל לדידן דקיי"ל כר"י דאמר א' מבקין קלין וא' משקין המורים אם הוסק התנור וכו' וכמו שפסק הרמב"ם פי"ד מהלכות כלים מוקמינן למתני' כמ"ד מק"מ ט"א דהלכתא כוותי' ואפ"ה תלינן בנגע כיון דא"י לנאת אינו אלא טומאה דרבנן כיון דהקפיד וסבר שיכול לנאת ולפ"ז י"ל דס"ל להרמב"ם דאליבא דר"י רישא דמתני' ז' סמנים מעבירים וכו' מיירי לטהרה לבעלה וסיפא דמתני' הטבילו ועשו ע"ג טהרות העביר עליו ז' סמנים מיירי לטהרות וכמ"ש הר"ן בחדושיו ע"ש דלטהרה לבעלה מהני ז' סמנים אבל לטהרות בעינן דוקא הטבילו וכמ"ש אלא דקשה לפ"ז על מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מו"מ דין ט' וז"ל מעוברת שהוציאה העובר את ידו וכו' וטומאת כתמים הכל מד"ס וטומאתן מספק לפיכך אין שורפין עליהן תרומה וקדשים וכו' ומפשטי' דליפנא משמע דקאי נמי אמ"ש לעיל מיניה דין ז' הבגד שנמצא עליו כתם כו' דהבגד נמי אינו טמא אלא מד"ס וכן מבואר להדיא בפתיחה שלו למשניות דסדר טהרות שכ' ד"ה וטומאת נדה וז"ל ודם על החלוק אשר לא יתאמת שהוא דם נדה הכל אבות מדרבנן עכ"ל ואמאי אינו אלא מדרבנן הא קיי"ל דמק"מ טמא וא"כ אע"ג דשלא בהרגשה אתי מ"מ מן התורה טמא ודוחק לומר דס"ל להרמב"ם דמק"מ טמא אינו אלא מדרבנן וכ"מ לכאורה ממ"ש ספ"ד מהלכות מו"מ דז"א דממ"ש פ"א מהלכות הנ"ל דין ט' סתימת לשונו שם משמע שהוא מדאורייתא ע"ש ומ"ש ספ"ד מטמא טומאת כתמים דמשמע לכאורה דאינו אלא מד"ס ליתא דהרמב"ם תפס לשון המשנה שם וכמו שאנו צריכין לפרש לשיטת התוס' והרמב"ן והר"ן דס"ל דמק"מ טמא מן התורה דטומאת כתמים דנקט המשנה לאו דווקא כן נ"ל להרמב"ם ז"ל ולכן נלע"ד דס"ל להרמב"ם ז"ל דתרתי בעינן מן התורה חדא שתהא יודעת דוודאי מגופה אתי' וגם שתרגיש בבשרה אבל ברואה כתם אע"ג דאיכא למימר דארגשה וכגון במצאה לכתם מיד אחר תשמיש דאיכא למיתלי דארגשה וסברה הרגשת שמש הוא או שמצאה כתם לאחר שעשתה צרכיה דאיכא למימר ארגשה וסברה הרגשת מ"ר הוא אפ"ה טהורה מה"ת כיון דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא ואין וודאי דמגופה אתיא אבל במצאה דם לפנים בפרוזדור היכא דאיכא למיתלי שטעתה בהרגשה כגון לאחר תשמיש או ע"י בדיקת עד וכה"ג אמרינן חזקת דם שבא בהרגשה וכמ"ש הרמב"ם רפ"ט ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהר גשה והיינו היכא דאיכא למיתלי שטעה בהרגשה וכמ"ש והתורה לא טיהרה לדם שבא שלא בהר גשה אלא היכא דוודאי שלא בהרגשה אתי' כגון היכא דליכא למיתלי שטעה בהרגשה ומ"ש ומצאה הדם לפנים נמי אתי למעוטי כתם דאיכא למימר דמעלמא אתי' שאינו אלא מד"ס אע"ג דא"ל שטעה בהרגשה מגזה"כ וס"ל להרמב"ם ז"ל דתרי מעוטי איכא דמן בשרה דרשינן למעוטי שלא בהרגשה ומן דם ממעטינן ולא כתם כפשטי' דמתני' דלקמן שאמר ר"ע לתלמידיו דם ולא כתם ובלא"ה ניחא לשיטת הרמב"ם דס"ל דכל ספק דאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן ולפ"ז ניחא נמי הא דמשני ר"ל הנח לכתמים אפי' למ"ד מק"מ טמא ודוק ולפ"ז לענין מק"מ ודאי לא אמירא מדם נדה כי היכי דממעטינן מדם ולא כתם כיון דלאו מגופה אתי' האשה טהורה לבעלה ה"ה לענין טומאת מגע ומק"מ אינו טמא אלא בודאי מגופה אתי' לפ"ז אפשר לקיימא מש"ל לענין שבעה דברים שמעבירין על הכתם לדעת הרמב"ם שכ' הרמב"ם ז"ל דמהני לטהר האשה לבעלה ולענין טהרות כתב דבעינן דוקא הטבילו ובע"כ צריכין אנו לדברי המ"מ ז"ל שהבאתי לעיל מיהו יש ליישב דברינו דלענין לטהר לבעלה היכא בכתמים ספיקי טובא לקולא משא"כ לענין מק"מ:

ומעתה ניחא מה שתמהתי לעיל דלמה סתמו הפוסקים לטהר הכתמים אפי' שמצאו אחר תשמיש או אחר הטלת מ"ר וכה"ג אם נמצא על דבר שאינו מקבל טומאה או ע"ג בגד צבוע דהא איכא ספקא דאורייתא דלמא ארגשה וסברה וכו' ולפ"ז ניחא דאפי' בלא טעמא דהרגשה הכתמים טהורים מן התורה כיון דאיכא למתלי דמעלמא אתיא וכ"כ מן הסמ"ג הביאו בהגהות ש"ע סי' זה סעיף יו"ד בנמצא על בה"כ דטהורה ומסתמא מיירי שעשתה צרכיה וא"ל אימור ארגשה וסברה הרגשת מ"ר הוא ואפ"ה טהורה:

וראיתי בס' זכרון יוסף שנדפס מחדש שרצה לפרש דברי הרמב"ם דמה"ט דאם מצאה בפנים בחזקת שבא בהרגשה לפי שרוב דם מן המקור הוא בא בהרגשה אתיא ודוקא בפנים ור"ל מן הלול ולפנים משא"כ במצאה מן הלול ולחוץ וכ"ש כתם ממש דא"ל מן העליה בא או מעלמא אתיא וכיון דאיכא תרי מעוטי חדא שמא לא מן המקור הוא ועוד שמא שלא בהרגשה אתיא מצטרפין הני תרי מעוטי לחזקת טהרת האשה ומטהרינן לה מה"ת עכ"ד וז"א דאם כן קשיא אמאי בנמצא על שלו ועל שלה אותיום חייבים בקרבן הא איכא תרי מעוטי חזקת טהרת האשה וא"ל דהא מוקמינן לה בש"ס דמיירי בארגשה וכו' ז"א הא איכא למימר דלמא הרגשת שמש הוא דהא מה"ט מק' הש"ס בפ"ק ודלמא דם מאכולת הוא וכו' ואע"ג דמוקמינן לה בדארגשה אפ"ה מק' ודלמא דם מאכולת הוא וניתלי הרגשה בהרגשת שמש א"כ ה"ל ניחא כן ועמש"ל בסי' זה בענין הקרטין דאפשר ליישב דבריו דהא מוקמינן להאי מתניתין במסכת שבועות בסמוך לוסתה וא"כ אין כאן חזקת טהרה דאשה וכמש"ל ועוד יש לומר דשאני מאכולת דשכיחי משום הכי מקשה דניהוש לשמא דם מאכולת אפילו בארגשה מכל מקום בעיקר פירושו לא נהירא לי אלא כמ"ש וכ"כ בספר שב"י ובס' כו"פ בכוונת הרמב"ם כמ"ש בסימן קס"ג:

והנה ראיתי בס' שב"י סי' מ"א שהק' למאי נ"מ שיים הרמב"ם גבי כתמים וטומאת זו בספק טמא מן החדר בא הלא בלא"ה אין שורפין עליו תו"ק הואיל דהוי רק מדרבנן וע"ז כתב הרמב"ם לא בא אלא להורות טעמיה דטהור הואיל דטומאה זו בלא"ה לא בוודאי מן החדר בא כמו בדין שלפניו שמצאה בפנים והוי ספק אחד דאורייתא ומחזקינן בוודאי בא בהרגשה משא"כ בכתם דיש עוד ספק בגוף הדם עכ"ד ולא משמע כן ונ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דדווקא כיון שהוא ספק הוא דאין שורפין עליו תו"ק הא לאו ספק הוא ודאי טומאה מד"ם היו שורפין עליהן תו"ק כמו בשאר ספקות דפ"ה דמס' טהרות ומייתי לה בש"ס במסכת שבת פ"ק ובמכילתין בפ' בנו"כ דאע"ג שהן מד"ס אפ"ה שורפין עליהן תרומה (וכן מבואר בפי' המשניות להרמב"ם בפ"ד למסכת טהרות משנה י"א וז"ל אמנם אם נסתפק אדם אם נטמא בא' מאבות הטומאה אשר הם מד"ס כי ספקו טמא ושורפין עליו את התרומה וכו' אלא אם יהיה הדבר עצמו ספק כמו בית הפרס שהוא ספק אם נגע או לא נגע אין שורפין עליו את התרומה לפי שהוא ס"ס עכ"ל מבואר דס"ל להרמב"ם דעל אה"ט שהוא מד"ס שורפין עליו את התרומה אם לא היכא דאמר בש"ס בהדיא עבדי רבנן היכרא דלא לשרוף עליה תו"ק כמו בכלי זכוכית במסכת שבת וגבי דם עובדת כוכבים וכה"ג הא בעלמא שורפין תו"ק באה"ט שהוא מד"ס אלא שי"ל דברי המ"ו הגאון דקשיא ליה כיון דבגמרא איתא בהדיא דאין שורפין תו"ק על טומאת כתמים כדאיתא במסכת נדה ד"ו ע"א מנ"ל להרמב"ם האי טעמא דמש"ה אין שורפין תו"ק כיון דספקא הוא דהא אפילו בודאי טומאה שהוא מד"ס אשכחן שעבדו היכרא דלא לשרוף תו"ק כמש"ל דלמא ה"ה טומאת כתמים אפילו היה ודאי מחדר אתיא אין שורפין דמעיקרא כך גזרו דלא לשרוף עליו תו"ק ומיהו י"ל דאמת בכולה דאין שורפין עליו תו"ק טעמא איכא והיכא דליכא טעמא עבדי כעין דאורייתא ושורפין עליה תו"ק והכא איתא בפ"ז דמסכת טהרות דאוכל נבלות עוף טמא אין חייבין עליה על ביאת מקדש ואפ"ה שורפין עליה תרומה אע"פ שהוא מדרבנן עיי"ש בפי' הר"ש והרע"ב ובפי' הרא"ש שם כתב שכך גזרו חכמים מתחלה ולהרמב"ם ה"ה בכל טומאה דרבנן שהוא אה"ט שורפין עליה תו"ק אם לא היכא שמוזכר בפי' דעבדו היכרא כמש"ל ועיין בר"ש רפ"ב דמסכת זבים ועיין בתוס' ברים מסכת נדה דאפילו מעל"ע שבנדה אי לאו שלא יהיה לבו נוקפו ופורש היו שורפין עליו תרומה וכן בנגע באחד בלילה דשורפין עליו לרבנן אע"פ שאינו אלא מדרבנן כמבואר בתוס' שם) וכ"פ הרמב"ם ס"פ י"ג מהלכות שאר אה"ט וז"ל שם וכו' גזרה מדבריהם וכו' אע"פ שעיקר טומאתן בספק ה"ז תשרף הואיל וודאי ספקות אלו טומאתן מה"ת אבל אם נסתפק לו בכ"מ אם נגע בבית הפרס וכו' הרי אלו תולין מפני שעיקר טומאתן מספק שמא טמאין הן או טהורים וא"ת טמאים שמא נגע וכו' ונמצאו ב' ספיקות ואין שורפין על ב' ספיקות עכ"ל ולפ"ז נ"ל דס"ל דהיכא דוודאי מן החדר אתיא אע"ג דשלא בהרגשה אתיא גזרו בה חז"ל דלמא ארגשה ולאו אדעתה ושורפין עליה תו"ק הואיל דוודאי ספיקות אלו טומאתן מה"ת וכפירש"י ועיקר גזרות חכמים היה בכתמים דלמא מגופה חזיא וארגשה ולאו אדעת' ולמסקנא נ"ל דאפי' מזמן קרוב חיישי' להכי ולא כמו דס"ד דמק' וכמש"ל בסי' זה אבל בכתמים דא"ל דלמא מעלמא אתיא ואיכא תרי ספיקי לקולא דלמא לאו מגופה חזיא ואת"ל מגופה דלמא לא ארגשה מש"ה תולין ואין להקשו' לדברינו דא"כ אמאי אמרי על ו' ספקות שורפין התרומה דמשמע תו לא הא היכא נמי הך דלעיל ז"א דכבר כתבו התוספות בפ"ק דשבת ד"ה על ו' ספקות וז"ל פור"י דאפילו איכא ספיקא יותר שורפין עליהם תרומה וכו' לא חשיב אלא הני דתקנו באושא עכ"ל ולכאורה נראה להביא ראיה לדברי הרמב"ם דהיכא דוודאי מגופה חזיא אלא דשלא בהרגשה אתיא אפ"ה שורפין עליה תו"ק והא דאמרינן ד"ס ע"כ סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות כל שבעלה בא"ת טהרותיה תלויות א"כ ק' וממ"נ במאי מיירי אי בדארגשה בשעה שעסוקה בטהרות אפילו לאחר זמן נמי טמאה ואי בדלא ארגשה בשעה שעסוקה בטהרות אפילו בתוך שיעור וסת אמאי טהרותיה טמאות דאף דדם מעיקרא אתיא כיון דשלא בהרגשה חזיא אינו אלא מד"ס ואמאי השרף הא אינו אלא מד"ם והכא לא שייך שנוי' כדמשני בר"פ הרואה לעולם דארגשה וכו' ואימור הרגשת עד הוא כיון דלא בדקה א"ע רק אחר שעסקה בטהרות וא"כ בשעה שעסקה הא ליכא למיתלי בשום טעות ובטעות דמ"ר ליכא למיתלי כמ"ש התוס' שם והדוחק לומר דמיירי שאמרה שארגשה ואינה יודעת מה ארגשה אם פתיחת המקור או הרגשת מ"ר מש"ה כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות דהרגשת דם היה משא"כ לאחר זמן טהרותיה תלויות דאימור הרגשת מ"ר הוא דזה דוחק לאוקמי פלוגתא דב"פ ור"א דאמרי סתמא דמיירי דוקא בכה"ג אבל לדעת הרמב"ם דס"ל דהיכא דודאי מגופה חזיא אלא דשלא בהרגשה חזיא כיון דרבנן גזרו בה שמא ארגשה ולאו אדעתה שורפין עליו תו"ק ניחא הכל אך ראיה זה יש לדחות י"ל דמטעם טומאת משה מטמאינן לה דמק"מ טמא וכיון שראתה תוך שיעור וסת ס"ל לב"פ דוודאי בעת שעסקה בטהרות היה דם בבית החיצון דביה"ח דאע"ג דביה"ח כיה"פ הוא ואין כאן טומאת מגע מ"מ טומאת משא יש:

מיהו אע"פ שאין ראיה לדברינו מ"מ היסוד לדעת הרמב"ם נכון דאפילו אי נימא להרמב"ם רפ"ט מהלכות א"ב מיירי לענין טומאה האשה לטמא כל ז' כדין רואה ובהא כתב שהוא מד"ם אפ"ה הוצרך לכתוב שאינו אלא מספק דנ"מ דאין שורפין עליה תו"ק וכמ"ש ועוד לאביי דס"ל דאותו מקום בלוע הוא דאפילו במשא לא מטמא ראיה נכונה הוא:

נחזור על הראשונות כבר הוכחנו דלשיטת רש"י והוספות לא קיי"ל כוותיה דשמואל דדרש בבשרה עד שתרגיש כו' אלא היכא דוודאי מגופה אתיא אפי' בלא הרגשה טמאה מה"ת וכ"כ דעת הראב"ד בס' בעה"נ כמש"ל אבל דעת הרמב"ם נראה דס"ל דהלכתא כשמואל דאינה טמאה מה"ת אפי' בודאי מגופה חזיא א"כ הרגישה אבל היכא דאיכא למיתלי דהרגישה אלא שטעתה וסברה וכו' אם מצאה בפנים דודאי מגופה חזיא אמרינן חזקת דם שבא בהרגשה וטמאה מה"ת אבל כתמים אינו אלא מד"ס אע"ג דאיכא למיתלי דארגשה וסברה וכו' כגון אחר תשמיש וכה"ג כיון שאינן ודאי מגופה אינה טמאה אלא מד"ס ולזה הפי' הסכים המ"ו בס' שב"י ובס' כו"פ דמה שכתב הרמב"ם בדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה טעמא כיון שמצאה ע"י בדיקת עד י"ל ארגשה וסברה הרגשת עד הוא · הגם שכתב בס' שב"י עוד פירוש אחר והוא דס"ל להרמב"ם דדוקא בבדקה ומצאה בפנים דליכא אלא חד ספקא אי בהרגשה אתיא או לאו הוא דאמרינן חזקת דם שבא בהרגשה משא"כ בהצטרף עוד ספק דשמא לאו מן המקור אלא מן העליה וכמש"ל בשמו וכ"ש היכא דאיכא לספוקי דמעלמא אתיא לא חיישינן דלמא ארגשה ולאו אדעתה כיון דאיכא תרי ספיקי להיתר ומ"ש הרמב"ם ובדקה ומצאה הדם לפנינו בפרוזדור ר"ל מן הלול ולפנים שהוא וודאי מן החדר עכ"ד · ולפי דבריו אלו י"ל דאפי' ע"י בדיקת עד דא"ל דארגשה וסברה וכו' אינה טמאה מה"ת דלא חיישינן לטעות ודוקא היכא דארגשה ואיכא הוכחה שלא ראתה דם באותו פעם כמו אחר אותיום או בעגול וכה"ג הוא דאמרינן אימור הרגשת שמש הוא או עד הוא אבל היכא דלא ארגישה ל"ח דלמא ארגשה וטעתה דסברה וכו' כיון שלא מצאה הדם מן הלול ולפנים איכא תרי ספיקי ומש"ה לא מוקי הש"ס התם איפכא דלמא ארגשה וכו' ואפשר כוונתו נמי כיון דאיכא חזקת טהרת האשה מש"ה מקילין וכמ"ש בס' ז"י שהבאתי לעיל וקשיא לי דאם כן הא דכתב רחמנא בבשרה למעוטי שלא בהרגשה במאי מיירי אי מהלול ולפנים הא הוא בחזקת שבא בהרגשה אע"ג דלא ארגשה לפי' זה ואי דאתי למעוטי מלול ולחוץ תיפוק ליה כיון דספקא הוא וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות א"ב דאפי' בנמצא על קרקע פרוזדור נמי ספקא הוא אם כן תיפוק ליה בלא"ה לשיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דכל ספקא רחמנא שריה אפי' היכא דאיכא איסור כרת ודלא כיש נוסחאות שכתבו בפ"ט מהלכות ט"מ דספקא דכרת מן התורה אסור אלא דכל ספקא אינו אסור אלא מדרבנן אפילו באיסור דאיכא כרת ועיין במהרי"ט ובס' פ"ח בי"ד סימן ק"י ואם כן קרא ל"ל דאפילו אי לא בעינן הרגשה מן התורה נמי מן הלול ולחוץ מן התורה טהורה ואפשר לומר דאי לאו קרא דבבשרה הייתי מטמאים אפילו מלול ולחוץ דלא הוי ספקא ממש דרוב דמים מן המקור הן באין ומשום הכי לא דמי האי ספקא לשאר ספקות אך השתא דכתיב בבשרה דבעינן דווקא הרגישה ספקא מעליא הוא כיון דשלא בהרגשה חזיא מכל מקום נראה לי דהיכא דמצאה בפנים ע"י בדיקת עד חיישינן דלמא ארגשה וסברה בדיקת עד הוא וכבר כתבתי לעיל שכן דעת הרשב"א במ"ה דאע"ג דלא הרגישה טמאה מן התורה היכא דא"ל דארגשה וסברה וכו' וכן הוכיח בני מוהר"מ שי' מסוגי' שבדף י"ב ע"א דגרסינן התם בעי מיניה ר"א מר"ה אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב בעלה חטאת ומסתמא שאל על כל הנשים אם יש להן לבדוק לאחר תשמיש כדי לחייב בעלה חטאת אפי' בדלא הרגישה וכמ"ש הר"ן והרמב"ן בחדושיהם דדוחק לומר דשאל לו דווקא באם ארגישה אם תבדוק או שהיא

מסופקת

מסופקת בהרגשה אם הרגישה בפתיחת המקור או לא הדא דהא סתמא מבעיא ליה ועוד דבהא לא היה משיב משום דלבו נוקפו ופורש ויפרוש דהא אם הרגישה אסור לו לפרוש אפי' באבר חי וצריכה שיא באתמר לו בשעת תשמיש אפילו וה"ה במסופקת אם הרגישה או לאו וע"ק למ"ד דכתי מבעיא ליה אם תבדוק כדי לחייבו מ"ם בין דלא אסיק אדעתיה הך טעמא דלמא לבו נוקפו ופורש אם כן אמאי תבדוק גלמה לא תקנה עצמה תוך שיעור וסת כיון דארגשה וגלמא יש בלא דם והכא חייבת בחטאת ומי התיר לה בתמתין עד כדי שיעור א"ת א"ו דאפי' בלא הרגשה איבעי ליה משום חזקת הדם שבא בהרגשה ואמרינן הא דלא ארגשה כסבורה הרגשת שמש הוא וכמ"ש בס' כו"פ סימן קנ"ג דהגמ' לא ס"ל לסברא זו כבר כתבתי שאין דבריו מוכרחים וגבאורה י"ל בכוונת התוספות שהבאתי לעיל דמוכח מדבריהם דטעמא דכתמים דטהורים מן התורה משום דתלינן דמעלמא אתי' ולא כתבו לטעמא דהרגשה לפי דס"ל דאלו וודאי מגופה אתיא היינו אומרים דארגשה ולאו אדעתה וזו סברא דאורייתא היא בין דחזקת דם שבא בהרגשה אלא בין דאיכא נמי ספקא דלמא מעלמא אתיא בהצטרף הספקות שריא מה"ת וכמש"ל בשם תשובת שב"י ומ"ש דהיינו הוספין לטמא ארגשה ולאו אדעתה אבל כיון דאיכא נמי ספקא דדלמא מעלמא אתי' לא חיישינן להא מיהו אין הכרע בזה די"ל נמי דס"ל לתוספות דלא קיי"ל כהא דשמואל וכמש"ל וכן הרא"ש לא הביא בפסקיו כהא דשמואל ומתניתין דם"פ שמאה דדרשינן דם יהיה זובה ולא כתם י"ל מקיבות דם יהיה זובה דרים שפי דמשמע בשאוא זוב מבשרה ודלא כמ"ש בתוי"ט דדרים מן בבשרה עד שתרגיש דליכנא דמתניתין לא משמע הכי מיהו מדברי הראב"ד בס' הא"ח רים שער ד' משמע כדברי התוי"ט דטעמא דמתניתין דממעטינן מש"ה כתמים דרבנן וכ"נ מדברי הרמב"ן בחדושיו בכמה דוכתי דטעמא דכתמים דרבנן משום דמה"ת בעינן הרגשה דווקא וכדעת הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל דקיי"ל כוותיה דשמואל וכ"כ בהלכותיו רים פרק ד' ע"ש גם הר"ן בחדושיו בכמה דוכתי כתב דהא דכתמים דרבנן טעמא משום דלא ארגשה ולאו משום ספקא דדלמא מעלמא אתי:

ועפ"ז אמרתי דבר המתקבל לענ"ד אהא דאמר ר"נ כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים כתבו התוספות טעמא דר"נ כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה עכ"ד מבואר מלשונם דה"ט דמטהרין לאשה במצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה כיון דאותו דבר שנמצא בו הכתם טהור לא רצו לגזור גם על האשה שום טומאה אבל הר"ן בחדושיו שם כתב וז"ל וה"ט משום דדבר המקבל טומאה כיון שמה שנמצא עליו הכתם טמא גזור בה רבנן כדי שלא יבאו לטהר הבגד אבל כשנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה לא גזרו על האשה כלל עכ"ל מבואר מדבריו דעיקר גזרת חכמים היה לטמא שלא יבאו לטהר הבגד אבל בדבר שנמצא בו הכתם טמא מש"ה גזרו רבנן לטמא גם האשה כדי שלא יבאו להקל בנדה דאורייתא כמו שאר הרחקות שהם מד"ם אלא היכא דנמצא הכתם ע"ד שאינו מקבל טומאה לא רצו לגזור טומאה על האשה וכ"ל דהתוספות לשיטתייהו אזלי דס"ל דלית הלכתא כשמואל דאמר עד שתרגיש וכו' מש"ה לא ה"מ לפרש כפירוש הר"ן אבל הר"ן דס"ל דהלכתא כשמואל כמש"ל מש"ה פי' שפיר וכמו שאבאר דהא צריכין אנו לטהר את הבגד משמע דס"ל דהבגד ודאי טמא מה"ת וקשה טעמא מאי יהיה הבגד טמא וע"כ צ"ל משום דקיי"ל מק"מ טמא מה"ת ולמ"ד מק"מ טמא א"כ להרגשה דאפי' ודאי שלא ארגשה נמי הדם מטמא להנוגע בו וכמש"ל מש"ה גזרו נמי לטמא האשה לבעלה ואע"ג דמה"ת שים חילוק בין טומאת מגע לטומאת האשה לבעלה ואי לאו הא לא קיימא הא וא"ל דאף אי לא גזרו לטמא אותה לבעלה ע"י כתם אפ"ה לא יבאו לטהר הבגד דהא חזו דמטמאינן לה טומאת ערב לטהרות ולקדשים מחמת מגע שלה בדם וכדפירש רש"י במכילתין דף כ"ב ע"א ואם כן איך יבאו לטעות לטהר הבגד י"ל דגזרו חז"ל דזימנין שתמצא כתם בימי ספירתה ואם לא גזרו על הכתמים לטמאה לבעלה לא היתה סותרת למנינה ואם כן יאמרו שגם הבגד אינו טמא ואע"ג שילא ממנה תוך ימי ספירתה מ"מ דם לאו משקה הוא ולאו מעין הוא כמבואר בגמרא ס"פ כה"י גם טומאת משקין צריך רביעית לטמא כדאיתא בפ' דם הנדה ועיין ברמב"ם פ"א מהלכות מו"מ דהא השתא לית להו היכרא מכח טומאת ערב דאשה דהא להכתם בימי ספירתה סותרת למנינה ויודעים הכל שהכתם מטמא להבגד ולענין סותרת ליומי אי חזיא בלא הרגשה עיין מש"ל דפלוגתא דרבוותא היא אך כ"ז אי נימא דטעמא דכתמים טהורים מה"ת הוא הואיל דלא ארגישה מש"ה טהורה לבעלה אבל נטמא במגע לטהרות ולקדשים מטמא אפי' שלא ע"י הרגשה שפיר י"ל כנ"ל אבל לשיטת האומרים דלית הלכתא כוותיה דשמואל דאפילו בלא הרגשה טמאה מה"ת אפילו לבעלה היכא דהדם בודאי מגופה אתיא וטעמא דכתמים טהורים מה"ת הוא כיון דלאו ודאי מגופה אתיא מש"ה טהורה מה"ת וכמש"ל אם כן תו אין לחלק בין טומאת מגע מטעם מק"מ לטומאת ראיה לבעלה דכי היכי דטיהרה התורה לבעלה היכא דליכא ודאי מגופה ה"נ לענין מק"מ למגע דהיפא דלאו מגופה אתיא וי"ל דמעלמא אתיא נמי טהורה מה"ת דלא עדיף טומאת מגע בהא מטומאת ראיה וכמש"ל מש"ה לא הוה מצי התוספות לפרש כפירוש הר"ן אל בא דר"נ משום דס"ל דאליבא דהלכתא לא קיי"ל כוותיה דשמואל וכמו שהוכחתי לעיל כנ"ל מיהו י"ל דבלא"ה ניחא לפי שהתוספות מפרשים האי מתניתא דאמר התם בסמוך הוא מקבל טומאת נגעים אם כן לא שייך לומר כטעם הר"ן כדי שלא יבאו לטהר הבגד דאם כן מ"ט גזרו על מתניתא שיטמא בכתמים שנמצא בו כתם אינו מקבל טומאה מן הדם לכך הוצרכו לפרש דכיון שאותו דבר שום טומאה הוא דל"נ משא"כ במקבל שום טומאה אפילו טומאת נגעים גזרו גם באשה אבל הר"ן פירש לקמן ד"ס ע"ב דהאי מתניתא הוא מכלי אורג שמקבל טומאה מש"ה פירש כפשטיה מיהו גם לדברי התוספות אין לו טעם כ"כ דמה ענין טומאת נגעים להכא וע"כ צ"ל דל"פ ושם טומאה אחת היא וע"כ צ"ל כמ"ש:

אך דברי הטור והש"ע נפלאו ממני שכ' ברש"י זה וז"ל ד"ת אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש וכו' דלמה כתב שאין האשה מטמאה משמע דר"ל לטהרות ולקדשי' וז"א דכיון דקיי"ל דמק"מ טמא ומטמא לאשה טומאת ערב מנ"ל דלענין טומאת מגע בעי הרגשה מה"ת דהא מוכח בש"ס דלענין מק"מ לטמא במגע לא בעי הרגשה וכמש"ל וראיתי בב"ח שהרגים בזה שכ' פי' וז"ל ד"ת אין האשה מטמאה טהרות למפרע ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שילא דם מבשרה דדרשינן ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה עד שתרגיש בבשרה וכשתרגיש שנפתח המקור ויצא דם אע"פ שבדקה אח"כ ולא מצאה כלום טמאה דוודאי מצאה טיפת דם כחרדל ונתקנח או נמוק או נאבד וחכמים גזרו על כל כתם שנמצא וכו' אע"פ שלא הרגישה כלל שהיא טמאה ומטמאה טהרות למפרע ואסורה לבעלה וכו' כ' עוד דאפי' לא הרגישה שילא דם אלא הרגישה שנפתח מקורה ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום טמאה מדאורייתא ע"ש בס' רמ"ו עכ"ל מבואר דקשי' ליה קו' הנ"ל דלענין טהרות שמטמאה אותן לא בעינן להרגשה מה"ת למאי דקיי"ל מק"מ טמא ולמה כ' הטור ד"ת אין האשה מטמאה וכו' עד שתרגיש לזה כ' שפירושו דאינה מטמאה למפרע אך דבריו דחוקים מאד להכא ועוד ק' לי למאי נ"מ כ' הטור שאין האשה מטמאה עד שתרגיש שאין זה נ"מ בזה"ז ובתה"ק סדרכו של הטור להעתיק לשונו לא כ"כ אלא ז"ל ד"ת אין האשה מטמאה משום נדה עד שתרגיש בבשרה שנא' וכו' וכ"ה לשונו בארוך ור"ל שאינה מטמאה משום רואה נדה עד שתרגיש אבל לענין טומאת מגע שתטמא טומאת ערב לא בעינן הרגשה מה"ת וכן בהלכות להרמב"ן לא

כ' כ"כ בלשון הטור ע"ש לכן נלע"ד דכוונת הטור במ"ש דד"ת אין האשה מטמאה עד שתרגיש שילא דם בבשרה משום דאם לא הרגישה ומצאה כתם מה"ת כיון דאיכא למיתלי דמעלמא אתי מגופה אפי' אי אפי' שלא בהרגשה נמי טמאה מה"ת וכדס"ל לרש"י ז"ל דלמסקנא טעמא דמשמואל נמי הכי הוא דכיון דלא ארגשה א"ל מעלמא אתי ובדקה קרקע עולם איכא נמי למימר לא בדקה שפיר ולפ"ז אין לחלק בין טומאת ראיה לטומאת מגע משום מק"מ דהיכא דלאו ודאי מגופה אין לטמא אותה משום טומאת מגע דלא עדיף בזה מטומאת ראיה דספיקא מספיקא מש"ה לענין טומאת מגע נמי אי הוי אמרינן דאפי' לוודאי רואה בעינן הרגשה עד שתרגיש מ"מ ביון שהדם טמא לפי שבא מן המקור יש לה לטמא את האשה לפי שנגעה בדם בהתיכה ומיעשה הכתוב מטעם דלאו ראיה ממש הוא מ"מ מטמא משום מגע ה"נ לענין הרגשה דאע"ג דמיעטה התורה דלאו ראיה הוא בלא הרגשה מכל מקום מטמא להאשה במגע טומאת מגעו דלא גרע דס"ל דאפי' ודאי ראתה מגופה אפ"ה טהורה מה"ת מגזה"כ ולזה כ' שאינה טומאה לקדשים וטהרות כ"ז בלא הרגישה דמיניה מוכח דעיקר טעמא דבעינן הרגשה כדי דמעלמא אתיא טיהרה התורה ומעתה מה"ת אף לטהרות ולקדשים טהורה אע"ג דקיי"ל דמק"מ טמא כיון דלאו ודאי רואה מגופה אפ"ה טהורה מה"ת מגזה"כ ולזה כ' שאינה אלא משום ספק דלמא מעלמא אתי' אבל היכא דלא ארגישה היכא דאיכא לספוקי דמעלמא אתיא טהורה מן התורה וכמש"ל:

ובזה א"ש דלא קשה על הטור מה שהקשו האחרונים ז"ל כיון דהרא"ש לא הביא דברי שמואל דבעינן מה"ת עד שתרגיש למה כתבו הטור ולפמ"ש ניחא דאף הטור ס"ל דהיכא דודאי מגופה חזיא אפי' בלא הרגשה טמאה אלא בכתמים כ' הטעם דטהורין מה"ת כיון דלא ארגשה איכא למיתלי דמעלמא אתיא:

אך עדיין צ"ע דכיון דהרא"ש לא הביא הא דאמר שמואל בדקה קרקע עולם וכדמפרש לה ר"א משום דקרקע אינו מקבל טומאה מזה נראה דס"ל להרא"ש דלא קיי"ל כוותיה דהא שהביא הרא"ש לקמן בפ' האשה להא דר"נ ומסיק דהלכתא כוותיה מ"מ אי ס"ל להרא"ש דהלכתא כשינויא דר"א היה לו להביא לשה דר"א אליבא דשמואל דאי התם הא איכא למימר דמיירי שלא בדקה מעיקרא או דא"ל דלא מיבדק שפיר מש"ה טהורה כיון דמש"ה בעינן בה הם אמרו והם אמרו בנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה טהורה אבל בבדקה קרקע עולם י"ל דסוי כמו ודאי מגופה חזיא ומה"ת טמאה ואי הוי ס"ל להרא"ש כשינויא דר"א היה לו להביאו מה"ת משא"כ לדידן דס"ל דלית הלכתא כוותיה דשמואל וכמש"ל שהתוס' ס"ל כן דהכתמים הוי כמו ודאי דמגופה אתיא טמאה לדידן מש"ה השמיט הרא"ש לדין זה דס"ל דר"א לא מגני אלא לדשמואל ואיהו לא ס"ל הכי א"כ צ"ע על הטור למה הביא להא דבדקה קרקע עולם דטהורה שהוא נגד אביו הרא"ש ז"ל:

תו ק"ל למ"ש לעיל דמשום מק"מ מטמא אפילו חזיא בלא הרגשה א"כ מאי מקשה הש"ס מהא דשמואל דאמר עד שתרגיש בבשרה ממתני' דהאשה שעושה צרכיה ה"ד וכו' הלא לאו דלא ארגשה וקתני עומדת טמאה דמאי קו' דהא האי מתני' מיירי בטהרות כדמוכח לקמן בר"פ האשה וכמ"ש התוס' לעיל בשם ר"ת דף י"ד ע"ב וא"כ י"ל דמיירי בלא ארגשה אפ"ה עומדת טמאה לטהרות משום מק"מ דטמא מיהו אזה י"ל דדייק מר"ם דס"ל התם דאפי' אים ואשה שהטילו מים בספל טמאה והא ר"ם ס"ל לעיל דף מ"א ע"ב דמק"מ טהור אך יש לדקדק אהא דמקשה מעד שהיה נתון תחת הכר ונם על הא דמקשה מג' ספקות וממתניתין דהרואה כתם דדלמא כל הני מיירי לטהרות ומשום מק"מ דטמא וים לייבב:

נחזור לענינגו דהא דקיי"ל דכתמים דרבנן לדעת רש"י ותום' וסיעתם אפי' אם מצאה להכתם אחר התשמיש וכדומה לו אע"ג דאפשר לומר דארגשה וסברה דהרגשת שמש הוא וכה"ג אפ"ה אמרינן דכתמים דרבנן וכ"כ בשו"ת פמ"א ח"ש סי' קכ"ו ועיין בשו' שב"י סי' מ"ה וכמש"ל במש סי' קפ"ג וטעמא כיון דלאו ודאי מגופה חזי' מש"ה טהורה מה"ת ואפי' לדעת הרשב"א והרמב"ן והר"ן שהבאתי לעיל דס"ל דהא דכתמים דרבנן הטעם משום דשלא בהרגשה חזיא לפ"ז איכא למימר דהיכא דמצאה לכתם אחר תשמיש וכה"ג דאיכא למימר דטעה בהרגשה דטמאה מדאורייתא מ"מ מסתימת הפוסקים שלא חלקו בזה נראה דס"ל נמי דלמא מעלמא אתיא אע"ג שלא נתעסקה בכתמים איכא למימר דלמא עברה ולאו אדעתה בדוכתי טובא ובהצטרף מש"ה טהורה וכמש"ל בשם שב"י דמה"ט כ' הרמב"ם דוקא היכא שמצאה בפנים היא בחזקת שהרגישה אבל היכא דנמצא כתם כיון דאיכא לספוקי שמא מעלמא אתיא לא אמרינן בחזקת שהרגישה ואינה טמאה אלא מד"ם מה"ט י"ל נמי במצאה כתם אחר תשמיש וכדומה לו אע"ג דא"ל דארגשה וטעתה אפ"ה אינה טמאה אלא מד"ם כיון דאפשר למימר עברה ולאו אדעתה לאוקמי אתחזקת טהרה וכן נראה מדברי הרמ"א בסימן זה סעיף יו"ד שכתב או אע"ג דאיכא למיתלי שמא ארגשה וסברה הרגשת מ"ר היא אפ"ה טהורה ואע"ג שבדקה מקודם למקום שישבה עליה דאי לא בדקה פשיטא דטהורה דאפי' ע"ד שמקבל טומאה נמי טהורה כמו כתמי עד שאינו בדוק לה דטהורה · ולפמש"ל מקילין בכתם אפי' בעד בינוני בדוק לה כבר אפ"ה טהורה דכיון דלא ארגשה ואיכא נמי למימר דאחר כך נכתם מעלמא טהורה וכדעת הב"ח וא"כ קשה מאי אוריית ע"ד שאינו מקבל טומאה א"ו דמיירי דאפי' היה טעות לא שכיחא מש"ה מן התורה טהורה ומד"ם היה דטמאה ובנמצאו ע"ד שאינו מקבל טומאה לא גזרו מש"ה סתמו הפוסקים ולא כתבו לחלק בנמצא כתם ע"ד שאינו מקבל טומאה דבנמצא אחר תשמיש או אחר הטלת מ"ר דטמאה א"ו דאין חילוק ומה"ט י"ל דמש"ה לא כתבו לחלק בין פקחת לשוטה דבשוטה כל כתמים טמאים מדאורייתא דלמא ארגשה ועיין מש"ל בתשובה שאלה מזה · ולפמ"ש ניחא דכיון דלאו וודאי ממקור אתיא דאיכא למימר דמעלמא אתיא ואיכא נמי למימר דשלא בהרגשה אתיא טהורה מה"ת ובנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה טהורה כיון דנמצא הדם על הרעי ומצאה על הרעי שלה דם ובדקה עצמה ומצאה דליכא למיתלי דמעלמא אתיא י"ל שממקום הרעי בא שכמה בני אדם מוציאין מעם דם ע"ד שאינו מקבל טומאה והיא לא ארגשה איכא ס"ס וכה"ג אמרינן באים ואשה שעשו צרכיהן בספל אע"ג שאין דרכו של אים להוציא דם כדאיתא בסוגיא שם אפ"ה קיי"ל דטהורה וא"כ בנ"ד נמי עכ"פ מה"ת טהורה וכיון שנמצא ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה טהורה אפי' מד"ם שכתבתי לעיל דס"ל דמה"ט כתמים דרבנן דאיכא למימר מעלמא אתיא ואע"ג דלא עברה בשוק של טבחים אפ"ה תלינן דעברה ולאו אדעתה ה"נ כאן דתלינן דים לה מכה זו שמוציאה דם ממקום הרעי כיון שכן נמצא בהרבה ב"א אע"ג דבלא"ה לא תלינן את"כ יודעת שים לה מכה וכו' מ"מ בנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה יש לתלות בנ"ד:

ודע שלולי שכתבו התוס' לעיל דף ו' ד"ה ואינה מונה וכו' שהבאתי לשונם לעיל ז"ל דאימור לאו מגופה אתיא אלא מעלמא עכ"ל הייתי אומר בפי' אלא מעלמא ר"ל דלאו ממקור אתיא אע"ג דמגופה אתיא קרי ליה מעלמא כיון דלאו ממקור הוא ולא תתמה על לשון מעלמא אתיא שכן הוא לשון הגמרא דף מ"א ע"ב דאמרינן התם אהא דאמר ר"ל משום ר"י נשאה מקור שהזיע וכו' ודווקא ב' אבל חדא אימא מעלמא אתיא ופירש"י מעלמא מן הצדדים אלמא כל שאינו מן המקור נכלל בכלל מעלמא מ"מ מ"ש התוס' אימור לאו מגופה אתי דהקשי

לפרש

כהפסיקה שלש עונות דאם חזרה ולאחר פעם אחת חזרה לקביעותה וכדלעיל בס' קפ"ג סעיף פ"ג וכ"כ בפרישה :

בב"ח ס"ק מ"א כתב וז"ל ומזה גם כן ראיה למ"ש בסעיף ל"ח דאינו בדוק לא הוי עומלה דאורייתא אע"פ שקנתה עלמה עכ"ל וכבר כתבתי בזה לעיל מלתא בטעמא ע"ש ודלא כגרלה מדברי הפרישה כאן ע"ש : (צה) רוץ סבתמי עד הבדוק · וכ"כ הטור והוא מדברי הראב"ד בס' בעה"נ אבל הרמב"ם ס"ל דיש קביעות ופת ע"י מגיאות כתמים ופירש כן

באים ואפ"ה מטהרינן משום ס"ס למ"ש הב"י גם דלא בכיתי בהיה אשה רואה מ"מ מס"ס תלינן לתלי כל מה דאפשר למתלי וא"כ אמאי לא עבדינן ס"ס בכה"ג ודוחק לומר דהתם מיירי שידעינן בודאי שאינו מן האים דמסתימות הפוסקים לא משמע הכי ועיין בס"ע א"ע סי' כ"ב ובני"ב ס"ק ג' שכ' גם ו"ל ואם נמצא דם בעד של אשה ויש ספק אם הדם מחמת או ממנו נראה לכאורה דמותר לאיש להוציא זרע כדי לברר וכו' גם יש להביא ראיה מס"ם פ' הערל ויש לדחות וצ"ע עכ"ל ולפמ"ש אף על גב דליכא לברורי אפילו הכי אפשר לטהר מכח ס"ס הנ"ל וצע"ג :

בשו"ת פמ"א סי' קג"ו נשאל אשה שא"י לטהר ג' רביעי שנה שתמיד מוצאת ע"י בדיקה כתמים תאומים כמו בריות בשר ויש לה חולי זגד (ר"ל חולי במי רגלים) וקודם בדיקתה מרגשת כאב גדול במתנים ואחר הכאב מוצאת הכתמים הנ"ל ויש לה וסת קבוע ובשעת הוסת מ"ר אינה מרגשת כאב רק שמוצאה כמין חולי אדום והכתמים הנ"ל כשהם לחים הם כמו מוגלא ולאחר שנתייבש נתקשה הכתם מאד ויכול לגרור אותן מהבגד ונידך שם נהקל כיון שדם ההייתה מבונה ורואה מחמת כאב וגם רגילה למצוא במ"ר חולי וחנן אדום ויש לה וסת קבוע אע"פ שאינו ידוע שמכתה מוציאה דם וגם א"י אם המכה במקום שהדם בא מ"מ כיון במכה וכאב במתנים קרובים לכליות וגידי מקור יש להקל יע"ש :

קצב (א) שמא מ־מת היבוד וכו' ‧ כ' הר"ן בחדושיו דמקפה ע"ז מהא דאמרי'

ז"נ עד יום זה שמא ראתה אתמול ולא מהני טבילה דהשתא נראית דאתמול הלכך לגפר מר עד
ארבע אהביגא ותקן אדעתה והשב ז"נ ותבעל נ"ל דאבון של חופה כמשפט הבתולה עכ"ל רא"ש
מדקאמר דשב"ב שכחה ולא שמרה ז"נ אלמא בעינן דיהבא אדעתה אע"פ שהיא יושבת בתוך
ז"נ ה"ה נמי היכא שדחו הנשואין אע"פ שתוך ז"נ היא צריכה לחזור ולישב ז"נ משום דלא מסקא
אדעתה אהנך ז"נ הואיל ודחו הנשואין אז אינה חושבת להנך ז"נ עכ"ל המרדכי ודבריו צריכין
ביאור מ"ש אף ע"פ שהיא יושבת בתוך ז"נ כו' דמנ"ל בעובדא ברתיה דר"ח שהיתה יושבת
ז"נ דפשפיה דמשמעתיה משמע דברתיה דר"ח עדיין לא ישבה ז"נ ועוד דאין ענין ברתיה
דר"ח לנדון דיחוי התם טעמא משום חימוד הדם דאפי' בדיקה לא מהני משא"כ בהך דדחית
הנשואין דמהני בדיקה אלא דחיישינן דלמא לא אסקא אדעתה ומנ"ל למילף דהתם חיישינן
לדלמא לא אסקא אדעתה טובא למבדק יפה ומ"ש הב"ח גם דס"ל דגם בברתיה דר"ח מסתמא
ישבה ז"נ דהא אף בלא הא דרבא צריכה כל אשה שהנשאת ז"נ וטבילה אפי' קטנה דחיישינן
לשמא ראתה פ"א לפני שנה או שנתיים או כשהיא בת יום א' ומשמיע מהא דכתב הגה"מ
פ"א מהלכות א"ב אמה שכן הוא בהגה"מ שם בשם ראבי"ה אך נראה למעיין שם דלא מצריך
אלא טבילה קודם הנשואין מהאי חששא אבל לא לספירת ז"נ דס"ל דגזי דחיישינן לחששא
רחוקה באיסור כרת לכתחלה כמש"ל כ"ז כי היכי דלא ליגע באיסור כרת אבל ספירת ז"נ
דאינו אלא מהומרא דר"ז דאפי' אי נימא דראתה לפני שנה מה"ת א"נ לספירה כלל אלא כיון
שעברו ז' ימים טובלת ואפילו ראתה בתן כ"ז שפוסקת לערב של יום ז' ומכ"ש זו שבוודאי
מזמן קרוב לא ראתה וגם לא חיישינן דלמא ראתה ב"פ בימי זיבה דהא אפי' לפעם א' דניחוש
הוא חששא רחוקה מש"ה א"נ אלא טבילה בלי שום ספירה לנקיים דמספקא בחששא רחוקה כזאי
לא חיישינן לחומרא דר"ז גם בלא"ה דברי הב"ח בזה הם מסולאי הבנה שכ' דס"ל למוהר"מ
דבת ר"ח גם קודם שנתפייסה ישבה כבר ז"נ מנ"ל זה למוהר"מ לכן נ"ל דס"ל למוהר"ם
ז"ל מסברא דנפשיה כיון דדחו הנשואין דאינה חושבת לז"נ שישבה כבר ואינה מסקא אדעתה
כל ימי משך הדיחוי ואפי' בדקה איכא למיחש דלא בדקה שפיר לפי' מהרי"ק והנמשכים אחריו
ולזה לא היה צריך ראיה שהוא מילי דסברא כיון שאינה חושבת לנקיים הראשונים והוא
בגדר הדחיה מספקא לא מסקא אדעתה למיבדק שפיר ולדעת אם הרגישה או לאו וכמש"ל
אלא דלא תימא כשיטת הרשב"א ז"ל דס"ל דאין לחוש לחימוד אלא בשעת התביעה אבל אח"כ
אין כאן שום חשש חימוד אע"פ שהיא קרובה לנשואין ולפ"ז אין כאן שום חשש דאפי' אי לא
בדקה שפיר כל אותן הימים שהיא בגדר הדחיה מה בכך הא כבר ספרה ז"נ לחשש חימוד של
תביעה ותו ל"ח לחימוד שפי וא"כ מ"ש אשה זו מאחר אשה דעלמא שסופרת ז"נ אע"פ שלא
תזקק לבעלה עד אחר זמן לזה הוכיח מוהר"מ מפירשב"ם דליתא לסברת הרשב"א ז"ל אלא
דבכל זמן שהיא קרובה לביאה היא מחמדת וצריכה דהסקא אדעתה למבדק יפה והוא מדכ'
הרשב"ם ז"ל ובתולה זו שהנשאת לבך היא שכחה ולא שמרה ז"נ ע"כ ס"ל להרשב"ם שהיה ז'
ימים מן יום שתבעו עד אותו יום שקבעו מעיקרא למיכתב הכתובה דאי היה פחות מן ז' ימים
קשה מאי שכחה ולא שמרה דקאמר דהא לא ה"ה אפשר לשמור ז"נ וכך ה"ל לרשב"ם לומר לא
שמרה אלא ע"כ דס"ל להרשב"ם ז"ל דשבעה ימים ויותר היה מזמן התביעה עד שעת הנשואין
וטעמו של רשב"ם לפרש כן דא"כ קשיא על ר"ח מאי ס"ד להספים מעיקרא על הזמן שקבעו אי
ס"ד דהוי פחות מן ז' ימים דהא ידע להא דרבא דל"ם גדולה ול"ם קטנה כו' ז"נ מש"ה
פירשב"ם דבאמת היה ז' או יותר ימים מן יום שנתפייסה עד שקבעו הנשואין אלא שהיא
שכחה ולא שמרה ז"נ ולפ"ז הוכיח מוהר"מ דע"כ מיום שנתפייסה עד הנשואין לבה הומה
ומתמדת דאי ס"ד כדעת הרשב"א דליכא חימוד כ"א בשעת התביעה א"כ מה בכך ששכחה
ולא שמרה ז"נ הא כבר עברו ז' ימים מן שעת החימוד דאפי' היא לא כוונה שתעלה לנקיים
ממילא תעלה דהא מ"מ ס"ל להרשב"א דאפי' לא בדקה כל ז' ואפי' בלא כוונה כלל עלו לה
כמש"ל ואפי' למש"ל דלא סגיא ליה בלא בדיקה משום דבעינן ימים מוחזקים בטהרה שתעלה
לה לספירת ז"נ מ"מ י"ל דס"ל למוהר"מ ז"ל דכל זה בגדולה אבל ברתיה דר"ח שהיתה קטנה שלא
ראתה מעולם הימים שבינתיים בחזקת טהרה עומדין דבחזקת שימור הם אלא ע"כ דכ"ז שהיא
קרובה לביאה איכא חששא דחימוד וצריכה דלהוי רמיא אדעתה טובא ול"ם גדולה או קטנה
דלעולם איכא חששא דחימוד וכיון דברתיה דר"ח שכחה ולא שמרה ז"נ בודאי לא יהבא
אדעתה ואיכא חששא דחימוד לפ"ז למד מכאן מוהר"מ ז"ל דה"ה אם דחו הנשואין דצריכה

ולא זבה היא א"ל ז"ל ואם זבה היא ולא יולדת הא ספרה ז"נ אבל עכשיו שבאנו לתות לשמא יולדת וגם זבה היא צריכה שתספור ז"נ אחר י"ד יום של ימי לידה דדלמא יולדת וגם זבה היא מטום כך הוגרכה הברייתא להסמיך הא דינא דימי לידה שלא ראתה בהן עולין לה כי היכי דלא תיקשי לך למה לא תני הברייתא הספק הג' ומתוך כך תטעה לומר דס"ל להברייתא כדעת הרמב"ם וכיעתו דכל מה שראתה ע"י פה"ק של הלידה דם קושי מיקרי אפילו ילדה בסופי ומשום הכי לא תני הספק הג' דלא מפכחת ליה דהא אם ראתה עם הלידה ליכא זיבה כלל להכי מסיימא הברייתא האי דינא דעולין לה דלאו היינו טעמא דדם קושי הוא אלא כיון דעולין לה ליכא נ"מ בספק הג':

רעפ"ז יש ליישב דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות א"ב וז"ל ראתה ב' ימים ובשלישי הפילה ואין ידוע מה הפילה ה"ז ספק זיבה וספק לידה עכ"ל והגה שינה מלשון הברייתא דהברייתא תני ספק זבה ספק יולדת בלא וי"ו העטוף והרמב"ם כתב ספק זבה וספק יולדת וצריך טעם למה שינה מלשון הברייתא ועם דברינו ניחא דודאי הברייתא ניחא ליה לאשמעינן הני ספקות דאיכא לספוקי בכל חדא באפי נפשיה דנ"מ לענין ילדה בקושי וכמש"ל ומ"ל להרמב"ם דהברייתא ס"ל יש קושי לנפלים אבל הרמב"ם דפסק אין קושי לנפלים א"כ לא נ"מ בהני ספקות לכך תפס הקיצור דאיכא לספיקי לשמא זבה וגם יולדת היא ועיין מ"ש לקמן:

ובדברי הס"מ ראיתי תמיה שכתב על דברי הרמב"ם הנ"ל וז"ל בפ' המפלת כו' קשתה ב' כו' עכ"ל וכל הרואה יראה דנ"א מן הברייתא דפ' המפלת למד הרמב"ם דין זה דשם מיירי בקשתה אלא הרמב"ם הוציא דין זה מברייתא דס"פ ב"ם שהיא ממש כמ"ש הרמב"ם גם דברי הכ"מ שם מגומגמים ואין להם הבנה כלל יע"ש:

ומדי עסקי בין עין עיוני בדין זה ראיתי גם בדברי המהרש"א ז"ל מלתא דתמיה שכתב על התוספות דף ל"ח ע"א ד"ה מאי דעתך וז"ל דליכא למימר דנקט קושי משום דס"ל כר"מ דא"א לפס"ק בל"ד כו' שהמעיבתי' הא דסומכום משום ר"מ דף כ"א ע"ב גם מ"ש בתוס' קו' זו וז"ל ועוד דמשמע (ברים המפלת כנ"ל) דת"ק דר"י דהוא ר"מ דכל סתמא דמתניתין כוותיה הוא ס"ל דאפשר לפס"ק בל"ד עכ"ל · לאו כללא הוא דבהדיא כתב רש"י במס' ערובין דף

ביני לידה שלא ראתה בהן אם עולה או לאו וכתבו התוס' בשם ר"י בתשובה דאביי מודה
דימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה דהכי מוכח בפ' ב"ם מן הברייתא ועוד
כתבו שאר הוכחות דלא פליגי אביי ורבא אליבא דנפשיה אלא אליבא דר' מריגוס בעי מהו
שהעלה דאמר ר' מריגוס אין לידה סותרת בזיבה וס"ל לרבא דלאו דוקא אמר דאינה סותרת
אלא ה"ה דעולה כדמייתי ראיה מאחר שאמר דאם לא היה עולה מיסתר נמי סתר ואביי ס"ל
מדנקט ר"מ אין לידה סותרת ולא נקט אינה סותרת ועולה מכלל דס"ל דאינה עולה ע"ש והגה
סא דאמר ר' מריגוס אין לידה סותרת בזיבה פירש"י אם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור
וילדה אינה סותרת ע"כ והא דפליגי אביי ורבא אליבא דר"מ אם עולה או לאו היינו בכל
ימי הלידה פליגי דהיינו ז' לזכר וי"ד לנקבה ולא ראתה בהן ובהא פליגי אם עולה ולאו דוקא
ביום הלידה עצמו פליגי אלא בכל ימי הלידה פליגי וכדמוכח מסוגיא דהתם וכן פירש
מהרמ"א ומוהר"מ ולפ"ז יש לדקדק דמנ"ל לאביי דר"מ ס"ל דימי הלידה אינו עולה ופליג
אברייתא דבא סימן דלמא אף ר"מ ס"ל בברייתא דב"ם והא דאמר ר"מ אינו סותר ולא אמר
אינו סותר ועולה י"ל דלא ה"מ למימר הכי דהא הקשו התוס' שם ד"ה רבא אמר וכו' וז"ל

דרבותא היא אם צריך בדיקה התחלה ומזמן או לאו אין להקל בדבר שהוא ספק איסור
כרת עכ"ד מבואר דס"ל דהאי בדיקה דאורייתא נינהו ומדל' וספרה וליכא ספורים בלא
בדיקה למאן דבעי ספורים לפנינו ועיין מש"ל בסימן קצ"ו בע"ה מזה ולפ"ז אי ס"ד דאם
ראתה בלא הרגשה דעולה לספירות ז"נ קשיא בדיקה זו למה דהא לא הרגשה ואם כן אף
אם תמצא דם בלא הרגשה היא וטהורה מן התורה ומאי נ"מ בבדיקה זו שהצריכה התורה
לבדוק דאי הרגשה לכ"ע צריכה בדיקה וליכא מאן דפליג ול"ל קרא להכי ולדעת הה"ד אפי'
בדיקה לא מהני כמבואר רש"י ק"ן א"ו דזה מיירי אפי' בלא הרגשה הצריכה התורה ספורין
בדוקין ואם כן מוכח דאפי' חזיא בלא הרגשה תוך ספירות ז"נ דעכ"פ אינו עולה אותו יום
הראיה וליכא למימר דהתורה חששה דלמא הרגשה ולאו אדעתה אע"ג דבעלמא לא חיישינן
להכי דהא כתיב בבשרה עד שתרגיש וכו' והי חיישינן להכי א"כ לא תמצא שתהיה טהורה
לעולם היכא למיחש להכי אם לא ע"י שפופרת כמש"ל בסימן קפ"ח בשם הר"ן וזו דוחק
לאוקמי קרא בכה"ג דוקא א"ו דמה"ת לא חיישינן להכי מ"מ י"ל תוך ספירת ז"נ שהיא
בחזקת טומאה דמן התורה חיישינן ליה דלמא הרגשה ולאו אדעתה דא"כ סוף סוף הוא ספק
דאורייתא ולא זו דאינו עולה אלא אף זו שסותר דלמא הרגשה ולאו אדעתה אלא דלשיטה

מפוס דכ"ה ע"כ לא חשיב חדא בשבוע ז"א דאף לב"ה י"ל דחשיב חדא בשבוע אלא דלדידיה א"א למיחשב טבילה דסוף שבוע קמא דלדידיה ליכא טבילה בסוף שבוע קמא א"ו דר"ת לית ליה כסברה הפוסקים הנ"ל אלא ס"ל דדוקא ימי לידה ממש שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה אע"פ דאינן עולין דאתקפי לנדה אבל אחר שעברו ז' לזכר וי"ד לנקבה אע"פ שלא טבלה עולין :

שוב ראיתי בגאורי מהרש"ל להסמ"ג שכ' וז"ל במרדכי כ' שנראה להצריך כל יולדת ב' טבילות לפי' ר"ת אחת לאחר ז' לזכר או לאחר י"ד לנקבה כדי להשלים ימי לידה ואח"כ תוכל לספור ז"נ וטובלת ומותרת לבעלה אבל כל זמן שלא טבלה אחר לידה כל הימים קרוין ימי לידה דקיי"ל כרב דאמר מעין א' הוא והתורה טיהרתו וטימאתו לב"ה דם יולדת שלא טבלה מטמאה לח ויבש א"כ הכל קרוין ימי לידה עד שתטבול ע"כ ואני אומר שטימא הוא בעיני שלא כתבו התוס' להדיא בשם ר"ת דהיולדת דאפי' לא טבלה וספרה ז"נ ואח"כ ראתה דאינה סותרת וק"ו בלא ראתה כלל שיכולה לספור בלא טבילה וכמ"ש הספר לעיל ע"כ וא"ל דמיירי בטבלה אחר ימי הלידה אלא שלא טבלה אחר ז"נ דא"כ אפי' דם לא היה מטמא ולעיל כ' אבל דם עצמו מטמא וק"ל וכן כל הפוסקים לא הזכירו ולא נהגו כן עכ"ל הנה עיקר ראייתו מן הסמ"ג שם אבל מן התוס' אין ראיה די"ל דמיירי בדטבלה ללידתה אלא שלא טבלה אחר ז"נ לזיבתה וכמ"ש הוא עצמו ומ"ש התוס' שם ז"ל דאפי' ב"ה דמטמאין לח ויבש מודו דעלתה לה ספירה עכ"ל קאי אמ"ש לעיל דהא אמר הכא דכי ראתה וכו' והא מסיימו דאפי' ב"ה מטמאין לח ויבש מ"מ מודו דעלתה לה לספירה ומשוני' דהכא אין ראיה לדידן

להחמיר בתומרא זו אבל בעיקר ימי לידה שהוא תוך ז' לזכר וי"ד לנקבה אין להקל אף במפלת כיון דלדעתם הלכתא כאביי כנ"ל ליישב דברי הש"ך בזה :

ולולי דמסתפינא הוי אמינא מלתא חדתי דמה שנהגו באותן המקומות להחמיר ביולדת ולהקל במפלת הוא עפ"י מ"ש הד"מ שהבאתי לעיל שהטעם של אותן שנהגו כן הוא משום דסבירא ליה כרבינו תם וסבירא ליה נמי דכ"ז שלא טבלה ללידתה ימי לידה מיקרי ולפי מה שפירש רש"י דמשום הכי ילפינן ימי לידה מנדה דאינה עולה לספירות ז"נ ה"ט דדמי לה שאין ראוין לזיבה כמו נדה וימי לידה דאינן ראוין לזיבה נפקא לן מדכתיב זוב דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד וכמו שהבאתי לעיל לשונו · ולכאורה יש לדקדק דהא האי דמה דרשינן לעיל למעוטי מה שראתה מחמת קושי אבל מה שראתה מחמת שופי טמאה וצ"ל דה"ה שראתה לפני הלידה מש"ה בעינן שתראה מחמת קושי דאי בשופי לאו מחמת ולד הוא אבל מה שראתה אחר הלידה אין לחלק דבין מחמת קושי ובין מחמת שופי הכל מחמת ולד הוא וממועט מן דמה ולא מחמת הולד והנה למ"ד אין קושי לנפלים צ"ל דהאי מעוטא דדמה ולא מחמת ולד לא קאי אנפלים אלא דוקא בולד ממש דליכא למימר דה"פ אין קושי לנפלים שאין אשה מתקשה בנפלים דהא חזינן דלאו הכי הוא אלא יש קושי גם לנפלים כמו בולד גמור א"ו דה"פ דאין דין קישוי לנפלים וכן פירש"י בדל"ח ע"א ד"ה אין קושי לנפלים וז"ל אין הנפל מטהר קישוי עכ"ל וע"כ דמאן דס"ל הכי אית ליה שום דרשא או דגמרא גמירא ליה דהאי מעוטא דדמה לא אתי למעוטי אלא בולד גמור אבל בנפלים אף

או לאו כגון שעברה הנהר והפילה אפ"ה לא חשב לנדה דמיירי נמי בהוחזקה עוברה וכיפא דמתני' א"י אם ולד הוא מיירי נמי בכה"ג אלא דמיירי שלא הוחזקה מעוברת מש"ה תני תשב לזכר ולנקבה ולנדה ול"ל לדעתו דמעיקרא דמתני' מקמיה דשמעינן להא דריב"ל הוי מוקמינן למתניתין דרישא מיירי ביד התוכה ורגל התוכה דהל"כ מאי קמ"ל מתניתין בכה' הר"ן א"ו דמיירי בכה"ג והשמועינן דלא חיישינן שמא מגוף אטום בא כיון דלא חזינן שהפילה יותר משתמא הוא גוף אטום קמ"ל דל"ח להכי ומביאה קרבן ואוכל אבל השתא דשמעינן לדריב"ל י"ל דמתני' מיירי בהוחזקה עוברה וקמ"ל אע"ג דלא הבחינה אם הוא ולד כלל כגון שעברה נהר והפילה אפ"ה מייתי קרבן וה"ה דיש לה ימי טוהר כפי שהוחזקה עוברה ובאמת בגמרא דלעיל ה"מ לדחות דמיירי בכה"ג אלא דבלא"ה משני שפיר :

אך דברי רש"י התוס' שפירש בדף י"ח ע"א אהא דאמרינן בג' מקומות וכו' וז"ל שם ואין חוששין לומר לא יהיו לה ימי טוהר וכו' והיינו כודאי מדיהבינן לה ימי טוהר הואיל ורוב נשים לאו מגוף אטום יולדות וכו' והוא תימא הא מסקינן לקמן דלא יהבינן לה ימי טוהר כלל מטעם דשמא הרחיקה לידתה וא"ל דס"ל לרש"י דר"י פליג אר"ח ורבה דלקמן קשה מנ"ל זה דהא י"ל דלא פליג ר"י אר"ח ורבה בר"ה והא דאמר דעבאו כודאי היינו לפי שמביאה קרבן ואוכל דמדקתני ואין חוששין וכו' א"כ משום קרבן תני לה דאין חוששין לו ולומר שהקרבן לא יהא נאכל אלא דנאכל וצ"ע :

גם דברי התוספות שם ע"ב ד"ה למעוטי רובא וכו' צ"ע שכתבו ז"ל א"נ בהאי שלשה נמי לא הוי רוב גמור וכו' וק' לפי מה שנראה מתוספות שם ממ"ש בד"ה המפלת יד התוכה דס"ל דהאי מתני' דהמפלת וא"י מהו לא מתוקמי אלא ביד התוכה ורגל התוכה ע"ש לפ"ז איך אפשר דרובא דר"י לאו רוב גמור הוא וא"כ ק' אמאי לא תני במתני' דהתם ולנדה כיון דהאי רוב לאו רוב גמור הוא ולפמש"ל דהרמב"ם ס"ל דמתני' מתוקמי בהוחזקה עוברה כדריב"ל שפיר י"ל דר"י ס"ל דהאי רובא לאו רוב גמור הוא ויש סעד להרמב"ם ז"ל אך מדברי התוספות שם אין שום גילוי דעת בזה דה"ל לפרושי דלהי' זה דר"י ס"ל דהאי רובא לאו רוב גמור הוא לא מתוקמי מתני' דהמפלת וא"י מהו ביד התוכה :

ואגב אזכיר מה דקשיא לי בימי הרפי ברש"י דף כ"ח ד"ה ניתני ולנדה וכו' ולקמן בהאי פרקא מפרש למה הוזכר זכר וכו' דבריו אלו צע"ג דלמאי חיישינן לשמא הרחיקה לידתה אף אי לא תני רק לנקבה ולנדה לא הוי תני זכר כלל נמי היתה מקולקלת עד מ"א שאם הראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א חיישינן שמא ביום ל"ד עדיין תוך ימי טוהר הוא ויום מ"א תחלת נדה לפי שהרחיקה לידתה וסוף ימי לידתה נשלמו בין יום ל"ד ליום מ"א ולכאורה יש לתרץ דאי לאו דתני לזכר ה"א שאם הזכה והראה ביום מ"א לא תהא אלא ש"י כ"י מטעם ס"ם שמא לא הרחיקה לידתה וכולו דם טוהר הוא וא"ת דהרחיקה לידתה שמא הרחיקה כ"כ עד שכבר שלמו לה כל ימי טוהר גם קודם יום ל"ד והראיה שראתה ביום ל"ד תחלת נדה היא והראיה שראתה ביום מ"א ש"י כ"י היא ולכך תני נמי דתשב גם לזכר לפ"ז באותו לד שבאתי להקל ולומר שמא תוך ימי טוהר היא דילדה נקבה הא איכא נמי למימר דשמא ילדה זכר ועתה ביום מ"א ראיה זו היא תחלת נדה וכן בלד השני שבאנו להקל דהרחיקה לידתה כ"כ עד שנשלמו ימי טוהר קודם יום ל"ד הא איכא למימר דלמא בין יום ל"ד ובין יום מ"א הוא דכלו ונשלמו ואם כן הוא פלגא לאיסור ופלגא להיתר ומספיקא מחמרינן משא"כ אי לאו חששא דשמא זכר ילדה אם כן רובא להתירא הוי כמו בכל ס"ס דהא באותו לד שאנו דנין דאימור לא הרחיקה לידתה ואם כן הוא אז כולו להתירא הוי דנקבה ילדה והכל דם טוהר הוא וגם כשאנו דנין להומרא דניחוש דהרחיקה לידתה איכא פלגא ופלגא י"ל שלא הרחיקה כ"כ אלא שנשלמו בין יום ל"ד ליום מ"א והוא לחומרא כמו כן י"ל להקל שכך הרחיקה עד שגם יום ל"ד היה אחר ימי טוהר שלה והוי רובא להתירא וכן השיב לי א"א מ"ו הגאון זצ"ל מ"מ מדברי רש"י ד"ה חומר ב' ולדות נראה דס"ל דאף במקום ס"ס מחמרינן וצ"ע :

גם בדברי הרמב"ם בפי' המשניות יש כאן מקום עיון שכ' וז"ל וזהו כוונת תשב לזכר לנקבה ולנדה שלא יהיו לה ימי טוהר כלל ובמלאת מ' יום תטבול כאלו ילדה זכר ולא תגע בקדשים כל זה הזמן כמו היולדת אע"פ שלא ראתה דם שבמלאת פ' תטבול ותביא קרבן יולדת ואז תטהר לאכול בקדשים ותמנע טבילה ביום מ' להיות טבילה בזמנה אם היתה יולדת זכר וזה הכוונה תשב לזכר ולנקבה ולנדה וכו' ובמוך זה הענין עכ"ל מלבד מה דקשה דא"כ למה לא משני הש"ס הכי אהא דמקשה למה הוזכר זכר וכו' קשיא נמי הא הא קיי"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה עיין בלח"מ פ"ו מהלכות יסודי תורה ואתיא מתני' דלא כהלכתא ועוד קשה דה"ל להרמב"ם לומר דצריכה נמי טבילה סוף ז' דלמא זכר הוא וכדאי' בסוגיא דטועה ועוד קשה הא דס"י אצרך בעי טבילה ב"ש הוא דס"ל הכי אבל ב"ה ס"ל דא"צ טבילה כדאיתא בשלהי מכילתין א"כ מתני' ב"ש היא ולא ב"ה וא"ל דב"ה מודה דלקדשים בעי טבילה וכפירש"י וכדאיתא במסכת חגיגה ז"א דהאי טבילה דבעי לקדשים אינה אלא לאחר שהביאה כפרתה וכדאי' שם וא"כ לא מהני האי טבילה דסוף מ' שהרי א"א לה להביא כפרתה עד אחר פ' וכמש"ל מזה וצ"ע : (כב) אינה טמאה לידה · כ' הש"ך כלומר מדאורייתא אבל מדרבנן טמאה לידה כיצא אבר א' כדלקמן בסעיף י"א וטמאה ג"כ נדה מדאורייתא משום דא"א לפה"ק בל"ד וכ"כ הטע"ז וכ"מ בפוסקים עכ"ל ואין להקשות מאי נ"מ סוף סוף טמאה היא י"ל דנ"מ טובא דאם היה לידה מן התורה היה מונין ימי טומאה מיד משיצא אבר א' וכשנשלמו י"ד ימי טומאת נקבה וא"כ לא ראתה היא טהורה לבעלה משא"כ השתא דביציאת אבר א' לא הוי לידה מדאורייתא א"כ אם יצא אבר א' היום והשאר למחר מונין ימי טומאה מן יום יציאת רוב הגוף ואפי' לא ראתה בהן טמאה מיהו בטור שכ' ג"כ דין זה בלא"ה לק"מ שכ' בהדיא דנ"מ לענין ימי טוהר דאע"ג דטמאה מדרבנן מיד כשיצא אבר א' מ"מ לא יהבינן לה ימי טוהר אלא מיום שיצא רוב הגוף לפי שבימיו הי' בקצת מקומות נוהגין בימי טוהר אבל המחבר בש"ע שבימיו כבר נשתרבב המנהג בכ"מ שלא לבעול על דם טוהר נ"ל כמ"ש דנ"מ אם לא ראתה ביום ט"ו מן יום יציאת אבר א' דאלו הוי לידה מן התורה היתה טהורה לבעלה לפי שכלמו לה ימי טומאה אבל עכשיו דלא הוי לידה מן התורה עד יציאת הרוב טמאה לפי שעדיין היא תוך ימי טומאה לידה גם י"ל דנ"מ לענין פסולי עדות וכמ"ש הש"ך לעיל סי' ע"ז סס"ק י"ז וא"ל דהא בלא"ה יש איסור דאורייתא משום שיצא אבר א' משום דא"א לפה"ק בל"ד ז"א דמ"מ נ"מ אם נתעכב יציאת הרוב אחר שיצא אבר א' ז' ימים דאלו משום פה"ק היה סגי' שתמתין ז' ימים משא"כ השתא אסורה מדרבנן משום לידה וכמש"ל בשם הרשב"א אך בעיקר דברי הש"ך שמפרש כן דעת המחבר שהוא לשון הרמב"ם בפ"י מהלכות א"ב דסברי נמי דמ"מ טמאה מדרבנן מיד שיצא אבר א' אין משמעות לשונו משמע כן ואף שי"ל בדעת הרמב"ם שכן דרכו לסתום הדין כאשר הוא מוזכר בש"ס מ"מ המחבר דרכו לפרש ולא לסתום ועוד שבסעיף שאחר זה כ' הוציא עובר את ידו והחזירו אמו טמאה לידה והאי טומאה ר"ל מד"ס וא"כ מה שכ' כאן בסעיף זה אינה טמאה לידה סתמא כמפורש דאינה טמאה לידה אפי' מד"ס אבל הרמב"ם נזהר בלשונו שכ' וז"ל הוציא עובר את ידו והחזירו אמו טמאה לידה מד"ס עכ"ל אך המחבר שכ' שהם אמו טמאה לידה לעיל כ' אינה טמאה לידה משמע יש לפרש בחדא גוונא לכן נראה לי דס"ל להמחבר ז"ל לדעת הרמב"ם אפילו מדרבנן בכה"ג אינה טמאה לידה אע"ג דקיי"ל ביצא אבר אחד אמו טמאה לידה מדרבנן היינו דווקא בולד שלם משא"כ במחותך דגרע וכדאמרינן בש"ס בשלם כ"ע ל"פ כי פליגי במחותך אלמא דמחותך גרע לענין אם הראש פוטר ה"נ י"ל דאע"ג דאבר א' הוי לידה מד"ס היינו דווקא בולד שלם משא"כ במחותך שהרי כשלמדו בש"ס דאבר אחד הוי לידה היינו דווקא בולד שלם משא"כ במחותך דהא למדו בש"ס דאבר אחד הוי לידה מדכתיב ויהי בעת לדתה ויתן יד והתם וולד שלם היה ואף דהאי ילפותא אינה אלא אסמכתא ולא הוי ילפותא גמורה מכל מקום אסמכתא איירי בולד שלם דוגמא לאסמכתא שהביאו לזה אף שבטור מבואר בדברי הש"ך מ"מ אין כאן ראיה דהרמב"ם יסבור הכי ועוד שגם בטור אינו מבואר בהדיא דסובר כן וז"ל הטור יצא מסורס כגון שיצא דרך מרגלותיו אינו חשוב כילוד ליתן לו ימי טהרה עד שיצא רוב הולד בין אם הוא חי או מת או שלם או מחותך אבל משיצא אבר א' טמאה לידה עכ"ל הגה מפשט לשונו לכאורה משמע מדכ' או שלם או מחותך אבל משיצא אבר טמאה לידה אף במחותך ס"ל אם יצא אבר א' טמאה לידה :

מיהו יש לדחות דמ"ש דאף במחותך טמאה משיצא אבר א' היינו שהוציא אבר א' ואח"כ החזירו וכיון דהיה שלם כשהוציא אבר א' אפ"ה אמו טמאה לידה מ"ס או מחותך מיירי נמי שהוציא אברים אברים ואח"כ חתכו ועיקר הרבותא שיצא אע"ג דלא נפקי רובא בבת א' וס"ד דלא הוי לידה עד שיצא רובא בב"א כדאי' בש"ס ר"פ בה"מ דף כ"ח ע"ב דמבעי לן לענין איסור יוצא אי בכה"ג הוי רוב כילוד או לאו מש"ה קמ"ל כאן דהוי כילוד אף בכה"ג שכתבו התוס' שם דלא מבעי לי' התם אלא על מה שבפנים אי הוי כילוד בכה"ג דלא יצא רובא בב"א אבל למה שבחוץ מיפשט פשיטא לי' דהוי כילוד ז"א דהא דפשיטא לי' התם דלמה שבחוץ דהוי כילוד היינו כיון שמגינו הכא דהוי כילוד וכמ"ש התוס' שם הא לא"ה ה"א דאף לענין טומאת לידה לא הוי מיקרי רוב אלא ביציאת הרוב בפ"א אבל היכא דנחתך במעי אמו ואח"כ הוציאת אבר א' י"ל דאף הטור ס"ל דלא הוי כילוד וא"כ הרמב"ם והש"ע שכתבו בהדיא נחתך במעי אמו בהא י"ל דכ"ע מודים דבאבר א' לא הוי כילוד אפי' מד"ס :

גם י"ל דאת"ל דהטור מיירי בכל גווני אפי' נחתך במעי אמו אפ"ה באבר א' הוי כילוד י"ל דהטור לשיטתו אזיל דס"ל לדידן דקיי"ל כר"י דפליג אר"א התם ס"ל הראש פוטר במחותך כמו בשלם מש"ה ס"ל דהו אין לחלק בין שלם למחותך ומש"ה אף בהוציא אבר א' אין לחלק ביניהם ועיין בב"י אבל הרמב"ם והמחבר דס"ל דאף לדידן דקיי"ל כר"י אפ"ה יש חילוק בין שלם למחותך דבשלם סגי ברוב הראש ובמחותך בעינן כל הראש וכיון דמצינו שיש חילוק ביניהם א"כ מנ"ל דבמחותך באבר א' הוי לידה מד"ס כיון דלא מצינו שאמרו כן אלא בשלם מהיכא תיתי להחמיר אף במחותך וכל עיקר האיסור אינו אלא מד"ס ומן הרמב"ן בהלכותיו הביאו ב"י ג"כ אין ראיה דס"ל דאף במחותך באבר א' הוי כילוד וז"ל העובר שהוציא ידו והחזירו טמאה לידה מד"ס ואם יצא אח"כ מונין לו משעה שיצא וכן הולד שיצא אברים אברים משיצא אבר אחד מטמאין אותו מד"ס משום דהוי לידה ומשיצא רובו מונין לה עכ"ל י"ל דר"ל כמ"ש וכן הולד שיצא אברים אברים היינו שיצא ואח"כ חתכו מש"ה הוי לידה באבר א' משא"כ בנחתך במעי אמו וכן י"ל בהרשב"א בתה"א ע"ש ואפילו אי נימא דפליגי י"ל לשיטתייהו אזלי דלא מפלגי בין נחתך לשלם בהוצאת הראש אבל להרמב"ם והמחבר דמפלגי בהוצאת הראש בין שלם למחותך א"כ ממילא משמע דאף ביציאת אבר א' לענין איסור דבריהם שיש לחלק :

ויש לדקדק על הרמב"ם והמחבר למה השמיטו הדין שאם יצא שלם ומסורס דבעי נמי הרוב דוקא ואף די"ל דממילא משמע מדבריהם מ"מ לא היה להם להשמיט מלכתוב דין המוזכר במשנה בפירוש שהרי לר"י דקיי"ל כוותיה צריך לפרש המתני' דתני יצא מחותך ומסורס דה"ק יצא מחותך או שלם וזה מסורס ע"ש א"כ דין שלם ומסורס מוזכר במתני' בהדיא ולא היה להם להשמיט אבל הטור ושאר פוסקים כתבו הדין כצורתו כאשר שנוי במתניתין וראיתי בב"ח שכ' כאן על הרמב"ם דס"ל הכא דרוב פדחתו סגי' ואלו בהלכות נחלות פסק שאם יצא פדחתו ילוד משמע דבעי כל הפדחת ותי' דהרמב"ם פסק להחמיר באיסור נדה כמ"ד דסגי' ברוב פדחת ע"ש וק"ל הא אע"פ שהחמרת בתחלתו הקלת בסופו דשלמו לה ימי טומאה מן הוצאת רוב פדחתו ומ"ש עוד שם דאף הטור ס"ל לחלק בין שלם למחותך לענין הוצאת הראש אין זה סתירה לדברינו דאף בשיטת המחבר אמרינן דלא ס"ל כוותי' עיין בב"י : (כג) אע"פ שנחתך אח"כ · הא אלו נחתך מעיקרא לא הי' סגי' ברוב הראש וכמש"ל ויש להקשות על המחבר והטור דהכא כתבו סתם דראש פוטר בנפלים ולא חלקו בין הוציא ראשו מת לראשו חי ובין בן שמנה ובין בן ט' ולקמן בסי' ש"ה כ' דאין הראש פוטר אלא בבן ט' ל"ש הוציא ראשו חי או מת אבל בן שמנה אם הוציא ראשו חי הוא דפוטר אבל לא בראשו מת ע"ש סעיף כ"ב וכ"ג והא דין בכור ודין טומאת לידה א' הוא וכמבואר בהרמב"ם בהלכות בכורים פי"א וכבר הרגיש בזה בס' שו"ת פמ"א סי' זה ולכאורה עלה בדעתי לתקן דברי הטור והש"ע ע"פ דברי כנה"ג שהקשה עוד שם הפסקי טור והש"ע אהדדי דהתם בסי' ש"ה כתב דהמפלת בהמה וחיה אינו פוטר אלא בשיש לו הני פרצוף אדם וה"ה בגוף אטום דאינו פוטר ואלו הכא כ' לחומרא דאנן אין בקיאים בזה ותי' דדוקא לענין איסור כרת החמירו משא"כ גבי בכור דממונא אע"ג דקיי"ל המוציא מחברו ע"ה מ"מ היכא דאיכא חזקה דגופה כי הכא שמעמידין להאשה בחזקת שלא ביכרה מוציאין ממון ומסתייע לזה מן תשו' מוהרי"ק שכ' כן ופסק' הרמ"א שם גבי בכור ע"ש ועיין בתשו' מ"ל סי' ק"ד לפ"ז בה"ג י"ל על קושי' הנ"ל דהא דאין ראש של בן שמנה מת פוטר לאו דכ"ע היא אלא במחלוקת היא שנויה דרמב"ם פי"א דבכורים ס"ל דאינו פוטר וכ"נ דעת רש"י במכילתין דף כ"ו דאמר התם גבי סנדל דתנן גבי בכוריהון ביצאו דרך ראשיהן ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישא הוי ולד סנדל עד דנפיק רובא ופירש"י דהכי אמרינן בבכורות דאין הראש פוטר בנפלים ובתוס' הקשו ע"ז דהא לא ק"ל התם הכי אבל לפ"ז לא קשה מידי דסבירא ליה לרש"י דלא איתותב שמואל אלא בבן שמונה שהוציא ראשו חי אבל בבן שמונה שהוציא ראשו מת לכ"ע אינו פוטר וכ"כ להוכיח לפי מה שפירש"י בפ' בה"מ שכ' שם דהא דנקט מתני' בן שמונה שיצא ראשו חי משום רבותא דאין בכור לכהן דאפי' לא יצא אלא ראשו אפ"ה אין הבא אחריו בכור לכהן אבל לענין בכור לנחלה אפי' יצא כולו הבא אחריו בכור לנחלה לפ"ז ק' כיון דמשום רבותא דאין בכור לכהן מתני' ה"ל למיתני רבותא טפי דאפי' בהוציא ראשו מת אפ"ה אין הבא אחריו בכור לכהן א"ו דבן שמנה שהוציא ראשו מת לא הוי כילוד דאל"כ ה"ל למיתני במתני' הבא אחר נפלים אפי' הוציא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן · ואין להקשות ע"ז דא"כ מאי אע"פ שהוציא ראשו חי דקתני במתני' דהא השתא דוקא ראשו חי הוא דפוטר לק"מ דבסדר המשנה שבכל המשניות לא כ' אע"פ רק במשנה הנדפס בגמ' גרסי' אע"פ והתם גופא בר"פ י"ב כשמביא הש"ס משנה זו להק' על שמואל ג"כ לא גרסינן ביה אע"פ דעיקר דלא גרסינן אע"פ וכן היה גירסת הרמב"ם ז"ל אבל מן התוס' שם שהקשו על פירש"י במה שפי' על סנדל דאין הראש פוטר בנפלים דהא איתותב שמואל מבואר דס"ל דאפי' בן ח' שהוציא ראשו מת הוי לידה ולדעתם צ"ל הא דנקט במתני' ראשו חי משום רבותא דבכור לנחלה נקט דאפי' הוציא ראשו חי אפ"ה הבא אחריו בכור לנחלה הוי וא"ל דא"ה ליתני רבותא טפי דאפי' יצא הולד כולו הבא אחריו בכור לנחלה הוי י"ל דס"ל כדעת הש"י שהביא הסמ"ע סי' רע"ז דס"ל דאם יצא הנפל כולו הבא אחריו אינו בכור לנחלה ומזה סיוע לדברי המחבר ש"י ובהוי"ע רפ"ח דבכורות השיג על החכם הנזכר מדברי רש"י ר"פ בה"מ לפמ"ש לק"מ דאף דרש"י לא ס"ל כן מ"מ התוס' מסייעים לו וכיון דדין זה במחלוקת שנוי' י"ל דלענין איסור כרת החמירו דהוי לידה וכדעת התוס' משא"כ לענין ממון הקל פסקו בהרמב"ם וסיעתו מטעם שכ' הכנה"ג ועל הרמב"ם בלא"ה לק"מ שדרכו להעתיק הדין כפי שהוא מסודר בתלמוד וילמוד הסתום מן המפורש אך הא ליתא דמ"מ ק' איך סתמו שהראש הוי לידה דמשמע אפי' בבן ח' שהוציא ראשו מת הא אף שיש בו חומר בתחלתו מ"מ יש קולא בסופו דאם הוציא ראשו ביום א' ויציאת הגוף היה ביום השני דאף אם נאמר דהראש הוי כילוד א"כ ביולדת נקבה כשאינה רואה ביום ט"ו היא טהורה לבעלה דהא כבר שלמו י"ד ימי לידה אבל אי נימא דבבן ח' וראשו מת לא הוי הראש כילוד א"כ לא הוי לידה שלה כ"א ביום ב' בשיצא הגוף ולא שלמו ימי לידתה עד יום ט"ו מן יום הוצאת הראש וטמאה אע"פ שלא ראתה וה"ל לפרש וצע"ג : (כד) אמו ט"ל · עמ"ש בסס"י זה על מ"ש הב"י בזה : (כה) מקשה לילד · בשו"ת נ"ש סי' ע' כ' באשה שמלאו ימיה ללדת לפי דמיונה וקראו להמילדת וגם שאר נשים הסכימו בהגיע עתה עת לדת' והתעסקו עמה ואחר איזה שעות המילדת לא ראתה את הוולד ועדיין היא הולכת כמו ד' שבועות אח"ז וכריסה בין שיניה והנשים מעידות שבכל מדינת פולין המנהג שתיכף שקראו להמילדת והיא בודקת את האשה אם הגיע זמנה ללדת או לאו מחזיקין אותה בטומאה והאריך לעשות סמוכות להמנהג ע"פ הדין מהא דאי' בפ' מפנין דפה"ק הוא משתשב על המשבר והא קיי"ל דא"א לפה"ק בל"ד לכן טמאה משיושבת על המשבר וכ' פ"ז בס' סולת למנחה וז"ל ולענ"ד אין דבריו ברורים וכ"ש אין מוכרחים דאף דקיי"ל דמשתשב על המשבר הוי פה"ק היינו אם יולדת אח"כ מתוך קישוי זה משא"כ אם אינה יולדת אח"כ והלכה

ומן

שן רב ולא ילדה איגלאי מילתא למפרע שטעות היה וחבלי שוא היה גם המילדת טעתה וראיה ברורה לזה שכן אית' בפ"ז דאהלות מ"ד דמשנפתח הקבר אין פנאי להלך ועיין בתוי"ע וא"כ זו שהלכה אח"כ מוכח שלא היה פה"ק גם נ"ל דבכה"ג לא שייך מנהג כי הוא דבר שאינו מצוי שתטעה המילדת וכל הנשים ושתלך האשה אחר ישיבתה על המשבר כמה ימים וכדבר שאינו מצוי לא שייך מנהג ולענין שבת דמחללין כיושבת על המשבר משום דאזלינן בתר רוב נשים והזקת המילדות הבקיאות שיודעין זמן הלידה וכו' גם לא יהא אלא ספק הא קיי"ל ספק פ"נ מחללין השבת עכ"ל וכש' כו"פ מסיק דבאותה שעה באמת יש לבעל להזהר בה אבל כאשר ראינו שפסקו הצירים ועמדה מן המשבר ולא ילדה איתגלי מילתא דלא כן היה וכאבא בעלמא הוא דכתיב לה ולא היה מעיקרא פה"ק דלא שכיח שיהיה נפתח ויחזור ויסתום חבלי לידה לכן נראה שלא היה פה"ק וטהורה וכן המנהג בכל מקום מיהו במקום דנהגו איסור יש להניח מנהגן כי הוא חומרא שיש בו קצת טעם ומקום לסמוך עד כאן דבריו ובאמת אני תמה על מ"ש בסולת למנחה וראיה ברורה לזה מפ"ז דאהלות וכו' דקו' זו קשה על הגמרא למ"ד דפה"ק הוא משתשב על המשבר או משעה שהדם יורד ושותת ופליג אהא דאמרי לה מטעם שחברותיה נושאות אותה באגפיה הא ממתני' דאהלות מוכח דס"ל כמו הא דאמרי לה ואיך פליגי הני אמוראי על המתני' דמפרש דפה"ק הוי משעה שא"י להלוך והיינו כאמרי לה וכבר הקשה קושיא זו הר"ש שם והניח בקושיא ואפ"ה פסק בש"ע ככל הני אמוראי וא"כ מאי זה ראיה ממשנה הנ"ל הא ע"כ הני אמוראי דיהבי הני שיעורא אחרינא לא ס"ל הכי מיהו מ"מ כיון דאח"ז היא הולכת ואינה מרגשת חבלי לידה איתגלי למפרע שהיה טועה וסברה שהם חבלי לידה בזה דבריו נכונים · ומ"ש בס' כו"פ דבאותה שעה צריך הבעל להזהר בה כ"ל דלאו דוקא באותה שעה שיושבת על המשבר אלא מיד שאחזוה צירים וחבלי לידה ומבקשת להביא לה חכמה צריך הבעל להזהר בה דודאי לאו ישיבת המשבר גורם פה"ק אלא כל שהיא קרובה ללידה כ"כ שצריכה לישב על המשבר ואיכא למיחש אלו היתה המילדת מזומנת אצלה היתה מושיבה מיד על המשבר לכן צריך להיות נזהר בה ואם אח"כ נתגלה שטעות היה אצלה אין כאן שום מיחוש דהא חזינן דטעות היה ואין לחוש דנפתח הקבר ואח"כ יסתם דזה לא שכיח ועפי מיסתבר למיתלי בטעות אבל היכא דנהגו לאסור אין להתיר להם כמ"ש בס' כו"פ ומה שהקשה הר"ש על הני אמוראי דיהבי שיעורים אחרים לפה"ק דקשיא להו מתני' דאהלות נלע"ד ליישב דהא אמרינן התם אין לנפלים פה"ק וכודאי דאין לפרש שאין להם פה"ק כלל מש"ה כ"ז שהוא במקור אמו אינו מטמא לאוכל אע"פ שהיא מתקשה ללד ולפ"ז צ"ל כ"ז שלא עיגל ראשו כפיקה אפשר לצאת אף בלי פה"ק דהא וודאי ליתא דהא דרכו של מקור להיות סתום לגמרי ומה ע קיי"ל בסי' קפ"ה סעיף ג' אם הפילה חתיכה אם הוא גדול מספופרת דק שבדקין טמאה משום דא"א לפה"ק בלא דם וכ"ש לנפל שלא עיגל ראשו כפיקה דצריך פה"ק להוצאת הראש מן הרחם ואמאי הבית הראשון טהור לשיטת הר"ש ע"כ צ"ל דס"פ אין לנפלים פה"ק ר"ל דין פה"ק וכמו שאמרו אין קושי לנפלים ובהא ודאי דאין ר"ל שאין להם קושי כלל דהא חזינן דאיכא קושי לנפלים אלא דר"ל שאין להם דין קושי נעקר דם וכמש"ל ה"נ פירושו אין פה"ק לנפלים ר"ל שאין להם דין פה"ק לנפלים לטמא הבית הראשון מחמת פה"ק דכיון שאין הקבר נפתח הרבה הוי טומאה בלועה ואין מטמאה באהל אע"פ שסוף הטומאה לצאת וכפירש"י בבכורות דף כ"ב אבל אם עיגל ראשו כפיקה דצריך לפתוח הרבה אז לא הוי טומאה בלועה ומטמאה באהל משום דסופו לצאת וכ"פ הגאון מהרא"ס בסוף ספר דרכי נועם דף ו' ע"א לפ"ז הא דאמרינן במתני' משנפתח הקבר אין פנאי להלך ר"ל נמי כשנפתח הקבר הרבה כשיעור שיטמא באוהל אבל בפתיחה מועטת י"ל דיש לה פנאי להלך לפ"ז לענין סכנת נפשות לחלל עליה שבת ס"ל להני אמוראי דמיד שהתחיל לפתוח הקבר אע"פ שלא נפתח שיעור גדול מ"מ קרובה ללדת היא ומחללים עליה שבת ולק"מ וא"כ ה"ה לענין איסור נדה מיד שיושבת על המשבר איכא פה"ק מועטת וצריך הבעל להזהר ממנה אם לא היכא שנתגלה אח"כ שהיה טעות ובמקום דלא נהגו איסור : (כו) או שאינו ניכר · בטור כ' רבותא טפי אע"ג דהשני אינו ניכר אם ולד הוא וא"ל ולד הוא ספק אם זכר הוא או נקבה היא אפ"ה חוששת לנקבה וכבר כתבתי לעיל דאפי' במקום ס"ס החמירו ומיהו הכא בלא"ה אף לתירוץ התוס' שכתבתי לעיל ניחא כיון דאיכא למיעבד ס"ס דסותר לס"ם זו לא עבדינן ס"ס כלל אע"ג דהכא לא שייך לומר כתירוצם שכתבו דאם הראה ליום ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א דאיכא למיעבד ס"ס הסותר לס"ם הראשון שאמר ספק לא היה ולד כלל וא"כ ביום ל"ד היתה תחלת נדה ועכשיו ביום מ"א היא ש"י כ"י ואת"ל דולד היה שמא נקבה היא והכל דם טוהר היא דהא הכא איכא זכר בהדיא וא"כ אף שולד השני אינו ולד אפ"ה ביום ל"ד א"א לה להיות תחלת נדה מחמת הולד הראשון מ"מ כיון דהכא מיירי שילדה ולד הראשון לפני שקיעת החמה והשני אחר שקיעת החמה א"כ איכא למיעבד ס"ם דאיסתור לס"ם הראשון וכגון שהראה ליום מ' של הולד שני שהוא יום מ"א מן הולד ראשון ואח"ז תראה ליום מ"ו של הולד ב' האחר שתטבול בליל מ"ז מטעם ס"ם דשמא השני לא היה ולד כאן וא"כ ביום מ"א של הולד הראשון היתה תחלת נדה ועכשיו ביום מ"ז הוא יום שביעי לנדתה ואת"ל פסיק ולד שמא נקבה היתה והכל דם טוהר וא"כ סותר לס"ם הראשון :

ותמיה לי על המחבר שהשמיט דין אשה שהפילה סנדל דתשב מספק לנקבה והוא משנה שלימה וכן הוא בכל הפוסקים וא"ל שסמך על מ"ש בסי' זה שאם אינו ניכר מהו דתשב מספק לנקבה ז"א דהא כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו פ"ז ד"ג וז"ל פעמים תשמש האשה לאחר עיבורה ותפתח צורת העובר במעי' ויעשה כמו חתיכה בלא צורה ותצא כרוכה על מקצת הולד וחתיכה זו נקראת סנדל והסנדל מטמא את אמו כולד גמור לפיכך המפלת זכר וסנדל תשב לנקבה שמא סנדל זה נקבה הוא ואם לא יצא כרוך עם הולד ה"ז כשאר החתיכות ואם נמצא בה עצם טהורה עכ"ל מבואר דאם יצא כרוך עם הולד אע"פ שאינה אלא חתיכה בלא עצם אפ"ה טמאה מספק משום טומאת נקבה וחידוש דין זה היה לו להמחבר להביא והטור כ' דין סנדל בהס ולא ביאר פירושו וצ"ע על המחבר שהשמיטו לגמרי :

ראיתי בסוף ספ' שו"ת דרכי נועם פלפול ארוך וכרך המורא מהגאון מהרא"ה והחכמים שכנגדו חולקים עליו בדין אשה שהיתה מקשה לילד ביום ו' ובליל כניסת שבת ילדה אם יהא נימול לשמנה בשבת או ניחוש שמא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור בע"ש שהוא כילוד ועיקר מחלוקתם מהו הפרוזדור האמור בענין זה אם ר"ל שמן צואר הרחם וחוץ לצואר הרחם עד סוף שפתות הערוה הכל נכלל בכלל פרוזדור ולא נקרא יצא חוץ לפרוזדור כ"א כשיצא לאויר העולם או דנימא דגבול יש שעד אותו גבול נקרא פרוזדור ומשם ואילך אע"פ שעדיין הוא תוך גוף האשה מ"מ אינו נקרא פרוזדור אלא חוץ לפרוזדור מיקרי אע"פ שעדיין לא יצא לאויר העולם ועודנו הוא בבית"ח מ"מ חוץ לפרוזדור הוא והנה אמרתי אסורה ואראה את המראה הגדול הזה זקוקין דנורא שיצא מפי הגדולים הנ"ל וראיתי שהוא ענין ארוך ואם אבא לחפש ולפלפל בכל פרט ופרט ארכו הדברים הרבה ויצא הקורא בכן משכתי ידי מזה רק באשר שראיתי בס' שו"ת פמ"א סי' ז' שהוא קורא תגר אחרי הגאון מהרא"ה ודימה בנפשו כי כביר מצאה ידו להשיג על הגאון מהרא"ה ולשוויה לטועה בדבר משנה ולבבי לא כן ידמה כי לדעתי דברי הגאון מהרא"ה ד"ת הם וצריכים פנים ולפני ולפנים אף שהחכמים חולקים עליו והקיפו אותו בחבילות ראיות ברוב חריפותם ובקיאותם מ"מ אחר כל הראיות אין מזיזין אותו ממקומו דהסוגיא דאיתמר בדוכתא עדיפא שממנו יסוד הבנין שבנה מהרא"ה ומסתבר כוותיה וכאשר אברר בע"ה :

איתא בפ' יוצא דופן דמ"ב ת"ר נדה והזבה והיולדת מטמאות בפנים כבחוץ ומקשינן יולדת מאי מטמאה בפנים כבחוץ איכא ואוקמי' כגון שהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור וכי הכיא דאתא לקמיה דרבא א"ל מהו למימהל בשבתא א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוי א"ל שמעיה לולד דלויין אשניא דמעלי שבתא ולא אתילד עד שבתא א"ל האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא והוי מילה שלא בזמנה ואין מחללין עליה את השבת ע"כ וז"ל רש"י כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור והוליד וקאמר דאף ע"ג דאכתי ראשו בפנים הוא דהיינו בבית"ח הוי כילוד וטמאה לידה וכרב הושעיא דאמר חוץ לפרוזדור ולד הוי דאר"א בפ' בה"מ אהא דתנן האשה שמת עוברה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד והוינן בה חיה אמאי טמאה טומאת בלועה היא ואר"א קך טומאת חיה מדרבנן גזרה שמא יוציא הולד את ראשו חוץ לפרוזדור ותגע בו דמכי נפק ה"ל ילוד ולא ה"ל בלועה וטמא מדאורייתא משום נוגע במת אלמא חוץ לפרוזדור ילוד הוא הלכך לענין לטמא את אמו טומאת לידה נמי ילוד הוא וכי הכיא דאתא וכו' כלומר מדרבא נמי שמעינן דראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד עכ"ל ומזה למד מהרא"ה מדפירש"י אע"ג דראשו בפנים בבית"ח ש"מ דאף שלא יצא הגולגולת לאויר העולם אלא כולה עדיין בפנים הוי לידה לענין נדה ולענין מילה ומיהו כ"ז דוקא להני תרתי הוא דהוי לידה דאיתקשי להדדי בפ' כי תזריע אבל לשאר מילי בענין טומאה לאויר העולם ממש אין אנו אתראין ללמוד מלידה ומילה שאר מילי ופרוזדור דאיתא גבי בכור לא הוי כהך דהכא דהתם קרי פרוזדור לעובי הירכים וכמ"ש התוספות בכמה מקומות עכ"ד והנה כל עין רואה יראה שא"א לפרש פירוש אחר בדברי רש"י גם פשטא דסוגיא מוכיח כדבריו מדהוצרך הש"ס לאתויי מדר"א ומרבא דהוציא ראשו הרי הוא כילוד הא משנה שלמה היא יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו כדאיתא לעיל דף כ"ח ועוד בכמה מקומות שינו דראש הוי כילוד א"ו דבעי לאתויי ראיה דאע"ג דעדיין כולה ראש בפנים הוי כילוד דלא בעינן אלא שיצא חוץ לפרוזדור וכן הבין המהרש"א דברי רש"י אלו וכתב שגם התוספות בד"ה שהוציא ולד וכו' סוברים כן ע"ש ומה מאד אני תמה על הפמ"א שם שהעלים עינו מן המהרש"א בהלכה שמשמשו ידיו ואלו ראה דברי המהרש"א לא היה כותב מה שכתב על המהרא"ה כיון דאית ליה תנא דמסייע מארי דכולא תלמודא מהרש"א ז"ל ואף שכתב דמדברי התוספות ד"ה כדרב הושעיא סותר זה לקמן אבאר בע"ה הנלע"ד בזה מ"מ לדעתו התוספות בדבור הנזכר סובר כפירוש רש"י וכתב שא"א להולמו אלא לפי שיטת רש"י והדין עמו שא"א לפרש כ"א לשיטת רש"י שהרי כתבו וז"ל שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור אבל בפרוזדור עצמו טהורה דלא חשיב שבחוץ וא"ת והא אמר לעיל בפ"ק דם הנמצא בפרוזדור ספקו טמא וי"ל התם ספק טמא כשיצא לחוץ ועוד יש לחלק בין דם נדה לדם לידה עכ"ל מבואר דלתי' הראשון של התוספות לידה ודם נדה שוין דכ"מ שדם נדה חשוב כבחוץ ה"נ לענין לידה חשוב כילוד וא"כ כיון דקיי"ל דכל הנשים מטמאות בבית"ח ה"נ חשוב לידה וזה מבואר כפירש"י :

וראיתי בס' שו"ת מ"ב סימן מ"ט שכתב להוכיח דבין השינים הוא לפנים מן הלול שבין השינים הוא סמוך לרחם טפי מן הלול שהרי מן הלול ולפנים אמרי' דספיק' טמא וכל הנשים אינן מטמאות אלא בבית"ח ואמרינן בגמרא שם עד היכן בית"ח עד בין השינים ובין השינים עצמן כלפנים וע"כ דהלול הוא למטה לצד חוץ מן בין השינים דאל"כ אמאי מן הלול ולפנים טמא הא הוא למעלה מבין השינים א"ו דבין השינים קרובים יותר לרחם מן הלול עכ"ד ונעלם ממנו דברי התוספות כאן דלתי' הראשון של התוס' לא מוכח מידי דר"ל דהלול קרוב להרחם טפי מבין השינים והא דמן הלול ולפנים טמא היינו כשיצא לחוץ ובאמת זה תליא בשני תירוצים של תוס' הנזכר דלתי' ראשון ס"ל דדם הנמצא בפרוזדור אינו מטמא אלא כשיצא חוץ לפרוזדור ולעיל די"ח מוכח דלול הוא בפרוזדור ע"ש א"כ מוכח דלול מקרבא טפי לרחם מן בין השינים דהא ע"כ בין השינים הם חוץ לפרוזדור דהא עד בין השינים היא מטמאה בפנים כבחוץ ולפי תירוצם זה אין בתוך הפרוזדור טומאה כלל עד שיצא לחוץ וע"כ דבין השינים הם חוץ לפרוזדור וכיון דהלול הוא בתוך הפרוזדור הרי הלול למעלה מבין השינים וכ"כ המרדכי בפ"ב דמסכת שבועות וז"ל שמטמאה בפנים שיצא מפרוזדור וכותלי בית הרחם העמידום טמאה כאלו יצא לחוץ עכ"ל אלמא דס"ל דכ"ז שלא יצא מפרוזדור לחוץ אין כאן שום טומאה והוא כתירוץ הראשון של תוספות אבל לתירוץ השני של תוספות דס"ל דאף דם הנמצא בפרוזדור ולא יצא לחוץ טמאה ע"כ דהלול למטה מבין השינים דהא כיון דדם הנמצא אפי' למעלה מן הלול טמא אפי' לא יצא לחוץ ע"כ שבין השינים הם למעלה לצד החדר טפי מן הלול דאל"כ איך תטמא במצאה דם לפנים מן הלול הא אינה מטמאה בפנים כבחוץ אלא מן בין השינים לצד חוץ ומעתה צריכין אנו לומר דג' גבולין יש מן סוף החדר ולמטה דהא ע"כ הבין השינים אינן פה האם דא"כ הא דאר"י עד בין השינים ומבעיא ליה לתלמודא אם בין השינים כלפנים או כלחוץ ואי ס"ד דבין השינים הם מיד בסוף החדר מה מבעיא ליה אם בין השינים כלפנים וכו' הא מוכח דהם כלפנים דאי ס"ד דבין השינים הם כלחוץ א"כ שיעורא דר"י הוא עד סוף החדר ממש דמן החדר ולחוץ הכל בית"ח א"כ ל"ל לר"י לומר עד בין השינים ה"ל למימר עד החדר ומה מבעיא ליה תפשוט דבבין השינים כלפנים דהשתא הוצרך לר"י למימר עד בין השינים דאי הוי אמר עד החדר ה"א דאף בין השינים כלחוץ ולכך אמר עד בין השינים ולא עד בכלל דבין השינים כלפנים א"ו מדמבעיא ליה להש"ס נ"ל דאין בין השינים סמוכים לפה האם מש"ה שפיר מבעיא וכ"כ בס' מ"ב מכח הוכחה הנ"ל ועוד כתב שאר ראיות שאין השינים סמוכים לפה האם והפרוזדור מפסיק ביניהם גם נ"ל שהפרוזדור נמשך גם למטה מבין השינים דהא הוכחנו לעיל שלתי' זה הלול הוא למטה לצד חוץ מבין השינים ומסוגיא דמשל משלו חכמים מבואר דהלול הוא תוך הפרוזדור ונמשך ממנו ולמטה וע"כ דהפרוזדור שהוא צואר הרחם נמשך גם למטה מן בין השינים והא ליכא למימר דהפרוזדור נמשך עד למטה בשפתות הערוה דא"כ איך אפשר לומר דהולד יצא מן הפרוזדור ועדיין הוא בבית"ח כפירש"י דהתוספות בדבור זה ס"ל נמי כוותיה כמש"ל והא מיד כשיצא מן הפרוזדור הוא באויר העולם א"ו צ"ל דהפרוזדור אינו נמשך עד לבסוף אלא שיעור מה למטה מבין השינים וא"כ כלה הפרוזדור ואין כאן אלא בית"ח נמצא שלשה גבולים יש למטה מפי החדר דמן סוף החדר עד בין השינים ובין השינים בכלל נקראים פרוזדור ואין לו שם אחר ומבין השינים ולמטה גם שם יש חלק מן הפרוזדור נכלל בכלל בית"ח ולפעמים קורא אותו בשם פרוזדור כהאי דלעיל בנמצא בפרוזדור מן הלול ולפנים או לחוץ דמיירי בחלק שהוא למטה מן הלול וכמ"ש וכן הכא דאמר הוציא ראשו חוץ לפרוזדור מיירי נמי שהוציא ראשו מן כל הפרוזדור אף מן חלק שהוא למטה מן הלול דלא דמי לדם נדה כמ"ש התוס' בתי' זה וממקום שכלה הפרוזדור עד שפתות הרחם נקרא בשם בית"ח לבד ואין לו שם אחר ודברים אלו מבוארים ברמב"ם שכ' בפ"ה מהלכות א"ב וז"ל כל הנשים מטמאות בבית"ח ואעפ"י שלא יצא הדם לחוץ אלא נעקר מן הרחם ולא עבר הוא ויצא מן השינים ה"ז טמאה וכו' ועד היכן הוא בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה ובין השינים עצמו כלפנים משל משלו חכמים באשה הרחם שנולד הולד הוא הנקרא מקור והוא שדם נדה וזיבה יוצאה ממנו וקורין אותו חדר לפי שהוא לפני ולפנים וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קורין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרחם ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ולמעלה מן החדר ומן הפרוזדור בין החדר לפרוזדור הוא המקום כו' מקום זה נקרא עליה כמו נקב פתוח מן העליה לגג הפרוזדור ונקב זה קורין אותו לול עכ"ל הנה מ"ש ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות אינו ר"ל שהאבר נכנס בשעת גמר ביאה לפנים מבין השינים והא לעיל כ' עד היכן בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה משמע דאין האבר מגיע רק עד בין השינים ולא לפנים ממנו ועוד דהא ר"י הוא דאמר עד בין השינים ומסקינן דבין השינים כלפנים ובמתני' תני עד מקום דישה ואי ס"ד דהאבר נכנס בשעת גמר ביאה לפנים מן בין השינים א"כ פליג ר"י על הברייתא וא"ל דמקום דישה לחוד וגמר ביאה לחוד וכמ"ש חכם א' בס' הנ"ל דזו דוחק ועוד דנראה מדברי המ"מ דמ"ש הרמב"ם דבין השינים הוא המקום שיגיע אליו אבר המשמש למד כן מברייתא זו דתני מקום דישה ע"ש וכ"כ תמ"ש בפי' המשניות לכן העיקר כמ"ש המ"ב בתשובה שם דמ"ש הרמב"ם ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אינו ר"ל דמ"מ נכנס האבר לפנים מן בין השינים אלא עד בין השינים ומפני שבין השינים אינו רחוק מן הרחם רק מעט כ' כן דזו מ"ש אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ור"ל כשמגיע האבר עד בין השינים או הוא רחוק מעט מראשו שבפנים ולפעמים אף לבין השינים אינו מגיע כגון באבר קטן ואז הוא רחוק הרבה מראשו שבפנים וברייתא דאמר עד מקום דישה בשיש ב"א והוא עד בין השינים

ודבריו

ודבריו נכונים וזה דלא כב"י סי' קנ"ו ועיין במע"מ פ' התינוקת ע"ש לפ"ז כיון דבשעת גמר ביאה אין האבר מגיע רק עד בין השינים וגבי לול כ' הרמב"ם דהאבר נכנס לפניס מן הלול בשעת גמר ביאה מבואר כדברינו שכתבנו לעיל דבין השינים הוא למעלה והלול הוא למטה לצד חוץ גם מדכ' הרמב"ם ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור מכלל דקודם גמר ביאה אין האבר בפרוזדור מבואר דאין הפרוזדור נמשך עד שפתות הערוה בכל משך של ביה"ח כי אם שיעור מה שאחר בין השינים ולא נמשך כל ביה"ח לפ"ז הא דאמרינן הוצ' רא' חוץ לפרוזדור הרי הוא כילוד מיירי אע"ג דראשו עדיין בביה"ח אפ"ה הרי הוא כילוד ומ"ש המהרש"א דמה"ש התוס' בד"ה וכדר"א מבואר דלא ס"ל כפירש"י שהקשו תימה וכו' הפי' סוגיא ידו נמי עמאה שחיה בנגעה בו וכו' וכ' פ"ז שמהרש"א וז"ל ולפי מה שפירש"י בשמעתין דסוגיא ראשו חוץ לפרוזדור בביה"ח כו' אין מקים לקושייתם דמש"ה נקט ראשו דהוי כילוד אבל בסוגיא ידו חוץ לפרוזדור דהכתי בפנים בביה"ח לא נטמאת היא במגע אפי' לרבא דטומאת בית"ס הוא ולאביי בהיסט נמי לא מטמאה טומאה בלועה היא וע"כ הנראה דכל דבריהם וכו' לפי שיטתם בר"פ בהמה המקשה ובר"פ יש בכור דפרוזדור דשמעתין הוא ביה"ח דהשתא יצא ראשו חוץ לפרוזדור היינו יצא לחוץ לביה"ח דתו לא הוי טומאה בלועה וה"ק בשמעתין כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור דבהכי מיירי דמטמאה בפנים כבחוץ דהולד מממא בפנים היינו בביה"ח אף אם לא יצא אלא ראשו וכולו מבפנים בביה"ח מיהו מ"ש התוס' בסמוך בד"ה בסוגיא ולד כו' ור"ל דה"ה ספיקו שמא אשיגא לחוץ א"א לפוקמו אלא לפי שיטת רש"י ותו לא מידי עכ"ל תמיה בעיני שהתוס' יסדו דבריהם בפי' הסוגיא בבני דבורים הסמוכים זה לזה ולא ידעתי מעיקרא מאי קשיא ליה למהרש"א ז"ל דגלע"ד דאף התוס' בדבור זה ס"ל כפירש"י ואפ"ה החיה שנגעה בו טמאה ואליבא דרבא דהלכתא כוותיה נגד אביי דס"ל דא"מ בית הסתרים הוא דמקבו הכי דגרסינן במ"ס חולין דף ע"א ע"א אמר רבה כשם שטומאה בגועה אינה מטמאה כך טהרה בלועה אינה מטמאה וכו' ותמרינן התם ע"ב אמר רבא תרווייהו תניגהו כו' ומשני כי קאמר רבא כגון שבלע ב' שבעות א' טמאה וא' טהורה דלא מטמיא מטמאה לטהורה והא עובר וחיה דכשתי טבעות דמיא וקא מטמא לה עובר לחיה ומשני דגזרו בה טומאה מדרבנן כדר"א גזרה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור ע"כ ופירש"י כי קאמר רבא וכו' דאי נמהני' דקתני וכו' ה"א לאו משום בליעה היא אלא משום

היה בין המצבות או בלילה יש לדון להחמיר וכמ"ש מהרא"ה בשם מוהרמכ"ח אבל אם אומרים שא"י אם היה כ"כ זמן ועיכוב בין יציאת הראש לשאר הגוף וספק להם אם היה זמן מפסיק בין יציאת הראש להגוף ושמא בתר רישא גופא גרירא מיד ולא היה זמן ושהות מפסיק בין יציאת הראש ויציאת שאר הגוף אחרין או לאו בזה יש לילך אחר המנהג ולמול אותו בשבת כיון דעיקר הלידה היה בשבת גם אם אומרים שהיה ראש הולד עומד בפניו על פתח כותלי בית הרחם לאויר העולם מבע"י בזה נמי אחר שכבר נהגו למול אותו בשבת ויש להם לסמוך על החכמים השלמים החולקים על מהרא"ה דסוברים דאף לענין טומאת לידה בעינן הוציא ראשו לאויר העולם דווקא וה"ה לענין מילה אין לסתור המנהג אף דמיסתבר דברי מהרא"ה כפשט הלכה כ"ש י"ד כמש"ל ע"ש וכ"כ מן הטור שס"י זה מ"מ קשה לסתור המנהג אף דמיסתבר לפסוק נגד המנהג וכמ"ש מוהרי"ק הביאו ב"י סי' זה דכ"מ ש"ש ליסב המנהג יש לילך אחריו ואחרי כתבי זה ראיתי בדברי רש"י במס' כ"ב דכ"ד ע"א שכתב וז"ל נמצא בפרוזדור נמצא דם לאשה בין כותלי רחם מבחוץ הקרוי ביה"ח עכ"ל מלשונו זה לכאורה משמע שהפרוזדור שוטף ועובר כל ביה"ח עד הפתח היוצא לאויר העולם וזה דלא כהרא"ה דס"ל דלרש"י אין הפרוזדור נמשך והולך כל ביה"ח כ"א מקצתו של ביה"ח ויש לדחות דמ"ש רש"י נמצא דם לאשה בכותלי רחם מבחוץ כוונתו שלא הטעה לפרש שנמצא בפרוזדור בחלק שהוא למעלה מבין השינים וכונ"ל שחלק מן הפרוזדור הוא למעלה מבין השינים וקצתו חוץ מביה"ח לזה פירש דמה שאמרו נמצא בפרוזדור ר"ל בחלק שהוא בביה"ח דהיינו למטה מבין השינים ולא ניחא ליה

ל כא למידק כלל ובאמת הפוסקים לא דייקי כלל אלא תלשון לא יאכל הזב ולא אמר ולא האכל הזבה וכו' אבל מהתם ליכא להוכיח שהסיבה כפי מה שבאל אליה מה הוא אלך וע"ז הסיבה אכל עמי וכו' ונראה דכל הני דעלייני ר"וותא נכון להחמיר וכמ"ש הרא"ד בס' בעה"נ שהכתוב בסמוך מ"יו נראה ממ"ש הרא"ש בפסקי הלכות נדה בקצרה וז"ל ולא ישכב על מטתה אפילו כשאינה במטה עכ"ל משמע דוקא בסיבה הוא דאסור ולא ישיבה וכן בהלכות נדה להרמב"ן פ"א כתב וז"ל אסור לשכב על מטתה וכו' וכל המרבה

רוכה דהא בשוק של שבתים לא עברה ובאסור לא נתעסקה מסתמא מגופה אתי' ובהרגשה חזיא דרוב דם בהרגשה אתיא בשלמא אם מצאה כתם ואמרה שלא הרגישה ודאי דאינו אלא מד"ם אבל מן הסתם אזלינן בתר רוכא דבהרגשה אתיא אף קשה כיון דכתיב וספרה לה לעצמה שהיא נאמנת וא"כ אמאי לוקה הא איהי נאמנת דשלא בהרגשה חזיא הו ע"י כתם אם כן היך אפשר להתרות בו למלקות דשמא תאמר דשלא בהרגשה חזיא והוי התראת ספק ואפילו למ"ד התראת ספק שמיה התראה מ"מ קשה היך ספק והכי לוקה עליה הא ליכא דזימנין דאינו

[Only the running headers and the opening lines of each column could be transcribed at the available resolution; the remaining dense text of the spread is not reproduced.]

דבלא חזרה הוי לידה כי החזירו נמי לאו כלום הוא ומיהו אי לאו דבכורות לא הוי ק' ליה אמאי איצטריך ליה למיתני החזירו כיון דאיצטריך לאשמעינן דיציאת הראש הוי לידה אשמעינן נמי אגב אורחיה דחזרה לאו כלום הוא אבל כולה בבא לית לה למיתני משום האי חידוש פורתא עכ"ל וזה כוונת הב"י דמשום האי חידוש פורתא לא היה צריך הטור להכפיל בדברים דבשלמא ר"ה כיון דאשמעינן דיד הוי לידה אשמעינן אגב אורחא האי חידוש פורתא דחזרה לא מהני אבל הטור שכבר כתב דאבר אחד הוי לידה לא היה לו להכפיל הדברים משום

בהג"ה מנהג זה וסמך עצמו על מה שכתוב לתקן בין דרכן לאכול בקערה אחת או לאו :

כתב המרדכי בפ"ק דשבת בשם חכמי נרבונה סמך מדכתיב אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך ע"כ ר"ל סיפא דקרא בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך אבל אשתך בזמן שהיא כגפן פוריה אינה סביב לשלחנך אלא בירכתי ביתך גם במשנה במכילתין דף ס"ד ע"ב מדמה נשים בדמי' לגפן פוריה יש גפן וכו' וי"א הא דצריכין כ' הס"ך בס"ק ז' בשם הב"ח דאף לסברא זו אינה אלא כשהם בני בית אוכלין עמהם על שלחן א' ביחד התם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה א' בלא שום היכר אבל כשבני בית אוכלין על שלחן אחר והאיש והאשה אוכלין לבדן על שלחן א' כ"א מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה בקערה א' וכו' ע"ז הס"ך ומשמע בדבריו דה"ק כשאין שם ב"ב כלל אסור ואין דבריו מוכרחים עכ"ל נראה מדברי הס"ך שמה שכ' שאין דברי הב"ח מוכרחים לא קאי אלא מה דס"ל דאף כשאין שם בני בית כלל אסור אבל מה דס"ל שאם יש שם בני בית והבעל והאשה אוכלין על שלחן והב"ב על שלחן אחר דאסור מודה ליה הס"ך דאפי' דרכן לאכול כל השנה מקערה א' והשתא כ"א אוכל מקערה שלו לבד אסור ובאמת שאין לדבריו אלו הכרח בב"ח דיסבור הכי ואפשר דאף הב"ח לא מיירי אלא בדאיכא בני בית שם והוא ואשתו אוכלין על שלחן א' לבדן ושאר בני בית על שלחן אחר דאז מרחה אקרובי דעתיה ...

ביום הראשון ושפק בדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לביה"ש ומצאה עצמה טהורה הט"ז
שלא היה סמוך אלא כל ביה"ש סגי לא ידעתי מנ"ל זה והמ"מ הגרסם בהגהות רמ"א לא
ידעתי לכוין שאין מכל הפוסקים אלו שמביא שום ראיה דס"ל הכי ועיין · גם הרי הוכחתי
מבוני' דגמ' דאין לחלק בין בדיקת ביה"ש כשלא היה ידיה מונחות שם כל ביה"ש ובין
בדיקת שחרית דהא בדיקת ביה"מ מהני כס"ג אף בדיקת שחרית מהני וכיון דפסק הרמ"א
ז"ל דבדיקת שחרית לא מהני בראשון אף בדיקת ביה"ש לא מהני אם לא הי' ידיה מונחות
בעיניה כל ביה"ש הגם שהתום' שם ד"ה א"ל כתבו דביום הראשון שפיר יש לחלק בין בדיקת
שחרית ובין בדיקת ביה"ש אע"פ שאין ידיה מונחות שם כל ביה"ש וז"ל דכיון דהוחזק' רואה
שחרית דין הוא להצריכה הפרש' מן המנחה ולמעלה בלא חומרא אלא מן הדין ואין לנו להחמיר
ונספק שמא עם סילוק ידיה ראתה להצריכה בדיקה בסוף היום אבל ר"י שבא להחמיר ולספה
דאפילו בשלא ראתה שחרית אלא בבדקה עצמה ומצאה טהורה הוא מצריך הפרשה גם בסוף
היום היה לנו להחמיר ולבדוק מספק שמא עם סילוק ידיה ראתה עכ"ל והם כ"כ לפי שיטתם
דמהני' כן אף בשאר ימים בין ראתה בו ביום או לאו לפ"ז י"ל כן לדידן לחלק בין יום
ראשון לשאר ימים אך דברי התוספות דחוקים מאוד בחילוק זה שמחלקים אלא שהם מוכרחי'

בלא ברכה היא מחויבת כדכתיב וספרה לה עכ"ד ועיין בס' כנה"ג סימן זה מ"ש בזה אבל מ"מ בעינן שתהן דעתה, ותוספת שימים האלו יהיה לנקיים שלא אע"פ שלא נהגו לספור בפה ממש וכ"מ מדברי הרא"ה בס' בד"ה שהשיג על הרשב"א דס"ל דמהני בדיקה באמצע ספורים כמו בדיקה תחלה או סוף וז"ל ודבריו תמוהים דלהן שבעה נקיים ספורים בעינן בשלמא כי איכא תחלתן או סופן איכא למימר דסליק לשבעה ספורים דכי איכא בתחלתן ז' ספורים גרירי אבתריה וכי איכא סופן איכא למימר דז' ספורים דלקמיה גרירי אבתרים אבל בדיקה דבאמצע זיל הכא ליכא ז' ספורים וזיל הכא ליכא ז' ספורים עכ"ל ור"ל דהא לא אמרינן דלהוי גריר דלקמיה ודבתריה דכולי האי לא אמרינן מש"ה לא מהני בדיקת האמצע מבואר מדבריו דבעינן ז"נ ספורים ואף הרשב"א במ"ש שכתב ע"ז וז"ל אנן לאו ספורים בפנינו כר"ע וכר"י אלא שתספור ז' מוחזקים בטהרה וכר"א וכדקתני וכו' ואם בדקה בראשון בלבד ושאר הימים לא בדקה אין כאן בדיקת ז' ספורים אלא מדין חזקת טהרה וכן כשבדקה בשביעי ושאר הימים הראשונים לא בדקה אין הראשונים ספורים אלא מדין חזקה דכל שהפרישה בטהרה ובסוף הז' מצאה טהור חזקה שכולן יצאו בטהרה וכיון שכן כ"ש כשבדקה באמצע דיום האמצעי ה"ל לקודמין כבודקת בסופן ולאחרונים כבודקת בתחלתן עכ"ל עיקר הבנתו על הרא"ה ז"ל כיון דלא קיי"ל כר"ע וכר"י דס"ל דבעינן ספורים לפנינו אלא כר"א דס"ל דסגיא בתחלתן או סופן וטעמיה משום דבעינן ספורים מוחזקים בטהרה כל שכן

כדת מה לעשות בעידן דנחתה לטבילה מגוה שהרי טבעת חוצץ בשתר רחמה ע"כ והשיב ע"ז וז"ל האשה הזאת תוכל להפריש בטהרה ולבדוק א"ע במוך נקי שתכניס באמצע רחמה עד קרוב להמקום שהשמש דם וכו' דלכאורה פתח החדר לפרוזדור באמצע הפרוזדור כמ"ש הב"י סי' קפ"ז ושבעת הוא מצד החדר וגם הבדוק נד שמאל רחמה ואף שבצד ימין מקום הנחת הטבעת אינה יכולה לבדוק נ"ל דאין בכך כלום וכו' כי נ"ל ברור ואמת שאם תניח המוך במקום או קרוב למקום שהשמש דם ותניחהו שם כל ביה"ש למ"ש בש"ע סעי' ב' בשעת הפרשתה לטהרתה וכן תעשה גם באחד מימי הספירה בשחרית או ערבית אע"פ שבשאר הימים תבדוק א"ע בבדיקה קלה שוב אין כאן בית מיחוש דע"י בדיקה זו אם תראה שהמוך נקי נעשית מוחזק' שפסקה דמי' וכו' וכ"ה הכתי היכא למיחש שיצא כבר קודם בדיקה זו ועיכבה הטבעת מלצאת משום דהוי כמוך דחוק דמודה רבא במס' נדה ד"נ ועודנה טמון תחת הטבעת או דבוק עליו די"ל ממ"נ אי הכתי הוא גוואי בין השינים אינה מטמאה כדאמרינן בנדה דמ"א וכו' ואי כבר נפיק לברא' לביה"ח מעידן דנפיק ה"ל רואה וגבי נדה דאורייתא בעי למימני ז' מעידנא דאיתברר לה דנפק דמה לביה"ח וזבה לכשתטהר מזובה תספור ז"נ ותטבול אע"ג שברור לה שעדיין דם בביה"ח מ"מ הטבילה מטהרתה מטומאת נדתה וזיבתה לבעלה ואינה טמאה אלא טומאת ערב לענין טהרות במשא וכו' וכן מוכח מש"ס דנדה דמ"ב וכו' ואין להקשות ממ"ש הב"י וז"ל אפשר שטעמא משום דקיי"ל כל הנשים מטמאות בביה"ח וכו' צריך לבדוק כל ביה"ח ועד מקום שהשמש דם הוא ביה"ח ומפני כך צריך לבדוק עד שם עכ"ל ולפ"ד היקשי מאי מזיק יציאת הדם לביה"ח י"ל דחיישינן דבשעה זו עצמה שבודקת א"ע יוצא הדם ממנה לביה"ח למקום שלא תגיע שם עד הבדיקה לשם באופן שאינה נעשית בבדיקה זו מוחזקה נקיה מדם משא"כ בבדיקה שאמרנו שתהיה עד קרוב למקום שהשמש דם ויהיה המוך דחוק שם הרי חזינן בבדיקה זו שפיר שפסק מקור דמיה ולא חיישינן תו לדמא דנפיק כבר וכו' עכ"ל ואני שמעתי ולא אבין דאף לפי דבריו שע"י מוך דחוק נתברר שפסק דם המקור ולא חיישינן לדם שיצא כבר שאינו גורם שום טומאה הא תינח בבדיקה שבודקת א"ע להפרשת טהרתה שבדקה זו אינה אלא משום כך שתדע אם כבר פסק דם המקור אבל הבדיקה שחייבו אותה נבדוק תוך ספירת ז"נ שהיא לברר שהם ימים נקיים ושלא חזרה וראתה אחר הפסק טהרה שלה וכמ"ש לעיל סי' זה ובסי' קנ"ד אי משום דבעינן ימים מוחזקי' ואי מטעם דבעינן ספורים לפנינו ודאין וע"י בדיקת יום א' גם שאר ימים מוחזקים וברורים שלא הראה עוד וא"כ מה יועיל בדיקה זו שאינה מוציאה מידי ספק ראיה דהא איכא למיחש לשמא ראתה והטבעת הוא מעכב להדם ומש"ה לא נמצא כלל על העד לפי שהדם הוא תותי הטבעת או על הטבעת וכן מבואר בהדיא בתה"ה שם בהשגתו על הרמב"ן דס"ל דבדיקת הפסק צריכה חורין וסדקין אבל בדיקת ז' דבחזקת טהרה עומדת בבדיקה קלה סגיא וכתב ע"ז וז"ל וגם זה אינו מספיק לדעתי דכיון שאתה מצריכה בדיקה בימי ספירה וכו' מה תועילה זו כמאי בדיקה אם אתה חוששת לו אע"פ שהפסק' טהרה זיל חוש לה אפי' לחורין וסדקין ואם אי אתה חושש לה לחורין וסדקין מפני מה אתה מצריך לשאר המקומות ואדרבה הדעת נותנת שיהא חורין וסדקין צריכין בדיקה יותר מפני שהן מעמידין הדם וחיישינן שמא ראתה כבר ומה שלא נמצא על העד הוא משום דלא בדקה בחורין וסדקין וכ"כ הב"ח שטעם הבדיקה לדעת הסמ"ג משום שמא ראתה כבר ומה"ט מצריך בדיקת שחרית וערבית וכמש"ל בשמו ולדעת המחבר הנ"ל קשה למה צריכה בדיקת חורין וסדקין בבדיקה שבודקת להפסק טהרה דממ"נ אי ניחוש לשמא ראתה כבר והחורין וסדקין מעמידים לדם מה בכך כיון דהשתא מיהו פסקה ואי דניחוש לשמא אכתי לא פסק מקור דמיה לזוב מן החדר הא כיון דפתח החדר באמצע המקור אם איתא דאכתי לא פסק הדם מלזוב על העד בעי לאשכוחי כיון שמכניסה לעד עד סמוך למקום שהשמש דם ובע"כ צ"ל דחיישינן שמא זב הדם עדיין דרך לצדי פתח המקור לכותלי הפרוזדור לחורין וסדקין שלא כנגד העד ואף שפתח החדר באמצע החדר מ"מ לפעמים הדם שותת לצדדים מש"ה בעינן בדיקת חורין וסדקין וא"כ בנדון זה מה מועיל מה שמכניסה המוך באמצע הרחם אחר שא"א לה לבדוק א"ע בצד ימין מפני הנחת הטבעת והולשת הפרוזדור ואין כאן בדיקת חורין וסדקין שחייבו אותה חכמים ומה שהביא ראיה מן המהרא"י שפסק לעיל סי' קפ"ז סעיף ז' אין ראיה דלא על הטעם זה לחוד סמך כ"א בד איכא נמי קצת כתב וגם העד היה נמצא במקום א' מן הצד משא"כ בנ"ד דאיכא למיחש שמא השתא זב הדם דרך לצדדים לצד ימין שלה :

ועוד קשה לדעתו שהרי הב"י כתב ששמע רבים מגמגמים על הבדיקה קשה שמצריך הרא"ש לבדוק עד מקום שהשמש דם שהוא דבר שא"א ואם תכניסה כ"כ בעומק ע"י התכולות תקלקל עצמה ועכ"ז מפני חומר האיסור כתב בב"י לבעל נפש יצוה בביתו דבדיקה שבודקת בשעה הפסק טהרה שלה ובבדיקה א' שבתוך ז"נ תבדוק עד מקום שהשמש דם וכן פסק כאן בש"ע בסתם אפילו לאינו בעל נפש ואי כדברי המחבר הנ"ל טורח הזו למה הא די אם תכניס המוך באמצע הרחם אפילו אינו מגיע עד מקום שהשמש דם שאם לא ימצא דם על המוך יתברר שפסק דם המקור מלזוב דאל"כ על המוך היה לו למצוא שהרי פתח החדר באמצע החדר אע"כ צ"ל שזה אינו מוציא מידי ספק דחיישינן שמא זב הדם לצדדי הרחם למעלה ממקום שמגיע העד שם וחורים וסדקים שבכותלי הרחם מעמידים להדם ואם כן בבדיקה שכתב המחבר הנ"ל שתכניס המוך עד מקום שהשמש דם באמצע הרחם מה מהני כיון שאינה יכולה לבדוק בצד ימין שלה ועוד נ"ל שאין בדיקת ההפסק טהרה שלה בא לברר שעתה בשעת בדיקה פסק הדם מלזוב דאטו תהיה שופעת כנהרא אלא כיון שנמצא אחר בדיקת חורים וסדקים המוך נקי נתברר שכבר פסקה מלראות זמן מה דאל"כ דרך הדם להתעכב בחורים וסדקים וכיון שלא מצא כלום בחורים וסדקים אחר הבדיקה נתברר שכבר נסתם המעין ואם כן עיקר בדיקת חורים וסדקים הוא מש"ע אם כבר פסקה מלראות ואינו מועיל מה שנתברר שעתה בשעת בדיקה אינה רואה מיהו אלו היה בדיקת המחבר הנ"ל בדיקה מעולה היה תקנה לזה שיהיה המוך דחוק שם כמו שעה או יותר ואם תמצא נקי יתברר שנסתם המעין אך עיקר הבדיקה אינה כלום דלמא יצא דם דרך לצדי הפתח לחורין וסדקין וכמש"ל :

תו כתב המחבר הנ"ל וז"ל ועוד נ"ל דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן למימר דנפק דמה והוא תותי הטבעת מדתני' בנדה ד"ו הרואה דם וכו' ואינה מקולקלת למנינה ולא מפליג בין שהיה הגלה מוך דחוק או לאו וכו' וקשיא לכאורה ואמאי ניחוש כיון דאיכא גבה מוך דחוק אימא מאתמול נפק לביה"ח וכו' א"ו דלהא לא חיישינן וכן הא דקאמרינן בש"ס מודה רבא במוך דחוק פירושו דמטמא שמאי למפרע מעל"ע כמו להלל אבל לא להחמיר יותר לטמא למפרע אף לחולין או שתהא מקולקלת למנינה וכשאר מודה שמאי דקאמר התם והיינו מטעם הניכר עכ"ל מ"מ דמטמא שמאי למפרע מעל"ע כמו להלל אינו מדוקדק דהא הלל לית ליה טומאת מעל"ע אלא מפקידה לפקידה אמנם עיקר ראייתו הוא תימא גדולה ונעלם ממנו דברי התוספות בריש מכילתין ד"ג ע"א ד"ה והב"א וז"ל ונראה דלהאי ליבעיא נמי צריך טעמא דהעמד אשה על חזקתה דאל"כ כי קאמר מודה שמאי בשוטה וכן מודה שמאי במוך וכי יטמאנה למפרע אף לחולין והלא כל הנשים דיין שעתן לחולין אף להלל אלא הכי טעמא לא איצטריך אלא כי היכי דלא נעביד הייג בקדשים עכ"ל ומעתה מה ראיה משם לנ"ד דלחולין וכן לבעלה לענין שלא תהא מקולקלת למנינה ס"ל לשמאי ולהלל דל"ח משום דמוקמינן לה אחזקתה חזקת טהרה דידה משא"כ בנ"ד דליכא חזקת טהרה אפי' א"נ דליכא נמי חזקת טומאה כיון שאין דרך שתהא טמאה לעולם וכמ"ש התוספות ריש מסכת גיטין ופ' האשה רבה והוי חזקה שעשויה להשתנות דלאו חזקה היא מ"מ חזקת טהרה נמי ליכא ודאי דחיישינן בשתא והחורים והסדקים והטבעת מעכבים הדם מלצאת :

עוד אני תמה על המחבר הנ"ל אף לפי דעתו שהבדיקה הזו שכתב הוא בדיקה מעולה למה הקיל שלא תעשה כן כ"א בבדיקת ההפסק וגם בא' מששר ימי הספירה ובשאר הימים תבדוק בבדיקה קלה הא הב"י לא הקיל כן אלא בבדיק' עד מקום שהשמש דם דסגיא בהכי וטעמיה משום שהיא בדיקה קשה והואיל דרוב הפוסקים ס"ל דסגיא בבדיקה אחת תוך ז' אע"פ שלכתחלה הצריכו לבדוק בכל יום לענין בדיקה בענין זה שהוא דבר קשה וגם כי רוב הפוסקים אין מצריכין לבדוק בענין זה דיינו לעשות כדברי המצריכים לבדוק בענין זה בבדיקות המוכרחים שהם בדיקת יום הפסקה ובדיקה אחת תוך ז' וכו' ואע"פ שקצת פוסקים סוברים שצריכה לבדוק תחלתן וסופן הלא הם הסמ"ג וסה"ת הם לא הצריכו להכניס עד מקום שהשמש דם סגיא לד"ה עכ"ל ובב"י שם יש ע"ש וכל"ל כמ"ש ואם כן הב"י לא הקיל דסגיא בבדיקה אחת תוך ז"נ אלא בבדיקה הקשה שהוא עד מקום שהשמש דם משום דהמצריכים בדיקת תחלתן וסופן ס"ל דל"צ עד מקום שהשמש דם והמצריכים בדיקה עד מקום שהשמש דם לא מצריכים בדיקה תחלתן וסופן אלא סגיא ליה בבדיקה אחת תוך ז"נ אבל בדיקת חורין וסדקין דלרוב הפוסקים בעינן מנ"ל דסגיא ליה בפ"א תוך ז"נ וכיון שלדעתו רק בדיקה שכתב הוא במקום בדיקת חורין וסדקין ודאי דלא סגיא בלא תחלתן וסופן ואפשר מ"ש ושאר הימים תבדוק בבדיקה קלה ר"ל שא"צ להכניס המוך כ"כ בעומק עד מקום שהשמש דם קף שאין לשונו משמע כן :

ומ"ש גם דאפשר דבשעת הדחק כה"ג כ"ע מודים להראב"ד דא"צ בדיקת חורים וסדקים וסגיא ליה בבדיקה קלה עכ"ל כתבתי די"ל כן דה"ע דבתולה שתבעוה לינשא דאע"ג דא"א לה שתבדוק בחורים וסדקים סגיא לה בבדיקה קלה הואיל וא"א בלא"ה מיהו כ"ז היכא דליכא דם למיסרך ביה סמכינן הכא דאם איתא דהוי דם הוי אתי שאין דרך לדם להתעכב כ"כ משא"כ בנ"ד :

והנה כתב שם בספר הנ"ל שחקר מן הנשים הממונים מן הקהל להראות כתמי הנשים לחכם והעידו שנהגו הנשים המדוכאים במכה זו ונושאים טבעות כנ"ל שיש להם ב' טבעות אחת שמנחת ברחמה בעת ושתה וטומאת נדתה והשני שמנחת שם בעת הפרשתה לטהרה ומניחתו שם ז' ימי הספירה ואינה נוטלת מתוכה בשעת הבדיקה רק בודקת א"ע והטבעת בתוכה כמו שתוכל ובשעת טבילתה נוטלת מתוכה ואין כל הטבעות שוים כי מקצתם גדולים ומקצתם בינונים או קטנים הכל לפי תואר התסרון ואיכות המכה גם אמרו שרוב הטבעות האלו אין מעכבים את הבדיקה כלל כי רובם מונחים בצדדי הרחם מרוחקים מתחלת כותלי בית הרחם למעלה לצד הגוף עד שתוכל להכניס אצבע לשם ולא תגיע למקום הטבעת כלל עכ"ד נ"ל שהנשים הללו עשו כן עפ"י הוראת חכם שהורה להם כן וסבירא ליה כיון שהוא שעת הדחק שא"א להם להוציא הטבעת תמיד סמך על הכרעת הרמב"ן שהביא הב"י דבבדיקת ההפסק טהרה צריך בדיקת חורים וסדקים משא"כ בדיקה של ספירה ז"נ סגיא בבדיקה קלה ע"כ הורה שבשעת הפרשתה לטהרה צריכה להוציא הטבעת ולבדוק אבל בבדיקת ספירת ז"נ הואיל והוא שעת הדחק שאפשר שיש קצת סכנה להוציא הטבעת יש לסמוך על הראב"ד והרמב"ן דסגיא בבדיקה קלה הגם שכתבתי לעיל דיש לפקפק ע"ז דעד כאן לא התירו הפוסקים הנ"ל בבדיקה קלה דוקא היכא דליכא מידי למיסרך דאז סמכינן על בדיקה קלה לפי שאין דרך לדם להתעכב משא"כ היכא דאיכא מידי למיסרך לא סמכינן על בדיקה קלה י"ל דס"ל דאף עוכי הטבעת אינו מעכב להדם דהא מסקינן בריש מכילתין דרבא ס"ל אפילו משמשת במוך אינו מעכב לדם משום דאגב זיבה מיכווץ כוין ויש מקום לדם לצאת כ"א במוך דחוק ועוכי הטבעת לא הוי כמו מוך דחוק דהא יש מקום לדם לצאת ואע"ג דהא איתמר לשמאי מ"מ לחולין מודה ה"ל לשמאי ובסברא זו לא נחלקו אלא דמדרבנן החמירו ובעי בדיקת חורין וסדקין והיכא דלא אפשר סמכו הפוסקים הנ"ל בכתא דהתירא ואם כן הוא שמנהגם עפ"י חכם אין לסתור מנהגם :

וראיתי בדברי החכם השואל שם שיצא לדון בדבר חדש שכתב וז"ל ומלבד זה איכא למימר דבנדה בעינן בדיקה מדאורייתא ולא סמכינן ארובא והיינו משום דספק טומאה היא וברה"י טמא ולא מבעיא לתירוץ אחד של תוספות ריש נדה דדוקא למפרע לא ילפינן מסוטה אבל שאר טומאות ילפינן אם כן טמאה מספק כו' אלא אפילו לפי תירוץ ב' דתוספות שכתבו דלא ילפינן ספק ראיה מסוטה היכא נמי לה"ק דלטהר ברה"ר לא ילפינן משום דהתם איכא ספק מגע והכא איכא ספק ראיה אבל לטמא ברה"י וכו' ודאי ילפינן מק"ו מסוטה שהתם הוא טומאת מגע ולא מסתבר לאחמורי כ"כ ומכ"ש טומאת ראיה דטמאה מספק עכ"ל נעלם ממנו דברי התוס' במכילתין דף י"ז ע"ב ד"ה ואין שורפין עליו את התרומה וכו' שכתבו בהדיא דלהאי שנויא דלא ילפינן טומאת ראיה מסוטה אפילו ברה"י לא ילפינן ע"ש גם מה שכתב דלתירוץ א' של תוספות דמחלק בין למפרע ובין להבא ודאי דטמאה מספק נעלם ממנו דברי התוספות במס' ב"ק דף י"א ע"א ד"ה אין מקצת שליח בל"ו שכתבו וז"ל וא"ת לר"א דאמר וכו' ס"ד אי ברה"ר אפילו בחד ספיקא מטהרי ואי ברה"י אפילו בס"ס נמי טמא וכו' ויש לומר דשמעתין איירי לענין לאוסרה לבעלה עכ"ל מבואר מדבריהם דלתירוצם דמיירי לבעלה אין לחלק בין רה"ר לרה"י דלעולם בחד ספיקא מטמאין ובס"ס מטהרין ולא ילפינן מטומאה דאין לפרש דבריהם דלתירוצם מיירי הסוגיא בר"ה אבל ברה"י אפילו לבעלה טמאה דא"כ היה להם לפרש בתירוצם כן וי"ל דמיירי בשמעתין בר"ה ולענין לאוסרה לבעלה א"ו השתא דמסקי דמיירי לבעלה אין חילוק בין רה"י לר"ה וכן יש להוכיח בשמעתא דהתם דאין חילוק וע"ש וע"כ התוס' שם תפסו עיקר כתירוץ הראשון בריש מכילתין ולא ס"ל לחלק בין טומאת נגיעה לטומאה שע"י ראיה דא"ג"כ לא היו מקשים מידי דהא ודאי טומאת לידה היא טומאה שע"י ראיה וג"ד כלל לטומאת מגע אפ"ה כתבו דלבעלה אין חילוק בין רה"י לר"ה וא"ל דש"ה שיש לה חזקת טהרה ז"א דאי נילף טומאה לבעלה מטומאה לטהרות אין לחלק בין יש לה חזקת טהרה או לאו דהא לענין טומאה לטהרות ברה"י טמא אפי' יש לה חזקת טהרה :

והנה החכם הנ"ל כתב דאף שמשוינן טומאה לבעלה כמו טומאה לטהרות דברה"י ספיקא טמא מ"מ כ"ז באין לה חזקת טהרה כגון בימי ספירה אבל בים לה חזקת טהרה לא משום דליכא למילף מסוטה דש"ה דאיתרע חזקתה וכמ"ש התוספות עכ"ד לא ירדתי לסוף דעתו דלפי דעתו שבא להשוות טומאה לבעלה וטומאה לטהרות אהדדי אין לחלק בין יש לה חזקת טהרה או לאו דהא קיי"ל דספק טומאה ברה"י טמאה אפילו באיתחזק טהרה וכמ"ש התוספות שם דמסוטה ילפינן שעשאה הכתוב כודאי אף ע"ג דאית לה חזקה שאינה טמאה ודאי דלא איתרע אלא חזקת טהרה ודאית ע"ש אלא שאין ענין זה לזה כלל ואין לדמות טומאה לבעלה לטומאה לטהרות וכמ"ש ומה שרצה להסתייע לזה מדברי הרא"ש בפ' בנות כותים במ"ש על דברי הראב"ד דס"ל דפולטת ש"ז אינו סותר ליומו אלא בטהרות אבל לא לבעלה וכתב ע"ז הרא"ש דבריו תמוהים איך תסתור להצאין שתעלה לה ספירה לבעלה ואסורה לקודש ולמקדש עכ"ל ומדבריו אלו רוצה ללמוד לכאן דג"כ אין לחלק ביניהם אבל אין ענין דהתם דומה לכאן וכמ"ש הוא עצמו שם די"ל דשאני הכא דלא גמרינן מסוטה אלא דוקא לענין טומאה ולא לענין איסור גם בר מן דין אין ראיה מדברי הרא"ש כלל לדהכא וכמ"ש בחדושי הר"ן בגמרא דף מ"ב על הראב"ד דכיון דגורם טומאה לקדשים סותר נמי לבעלה דנקיים מכל טומאה בעינן ע"ש • וזה כוונת הרא"ש עיין בס' לחם משנה ולפמ"ש לק"מ דכוונת הרא"ש כמ"ש הר"ן :

גם לפי דברי החכם הנ"ל יהרסו ויפלו כל דיני ס"ס בהלכות אלו שאנו מטהרין לבעלה מכח ס"ס וכמ"ש הרמ"א סימן קפ"ז וכן הק' תוספות בכמה דוכתי במכילתין דנטהר מכח ס"ס ולפ"ד א"א לטהר דהא קיי"ל ברה"י כל ספיקות שאתה יכול להרבות ספיקו טמא וכה"ג ק' מהא דר"פ האשה דמטהר התם מכח ס"ס ולפ"ד החכם הנ"ל צ"ל דמיירי הכל בר"ה אלא ודאי הא ליתא שאין ללמוד כלל איסור לבעלה מטומאה וכל שלבעלה אין לחלק בין ר"ה לרה"י הן בדאתחזק טומאה או לאו :

עוד ראיתי שהחכם הנ"ל כ"ל דמדאורייתא אזלינן בתר רובא דנשים שפסקו מלראות ביום ה' או יום ו' לתחלת ראייתן והחכם המשיב כתב דאין נ"ל למיזל בתר רובא דנשי דעלמא לגבי אשה מיוחדת שאין טבע הנשים שוין בענין זה אלא דאזלינן בתר רובא דסך איתתא גופא ע"ש וכתב שנ"ל מוכח מן הש"ס דנדה דט"ו ע"ב דאזלינן בתר רובא דסך איתתא דאמרינן התם בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה שפירושו שמחשב ע"פ רגילותה מסך זמן ראייתה הקודם וכדמשמע מפירוש רש"י דאל"כ במה יודע לו מסך זמן ראייתה עכ"ל ולכאורה

ראיה

ראיה זו נכונה ואע"ג דמסיק התם דר"י לא אמר אלא בספק ראתה ומשום ס"ס אבל ודאי ראתה לא אמר מ"מ הא מפרש התם דטעמיה משום מי יימר דטבלה ולא קאמר טעמא דאימור לא פסקה מלראות ולא היתה יכולה לטבול ועוד דלמאי דס"ד דר"ש בר ייבא דאמר ר"י אפילו בודאי ראתה משמע דמחשב ימי וסתה דקאמר ר"י היינו ימי מסך ראייתה שדרכה לראות בהן ולפסוק אחר כך אז מותר לבא עליה אלא דק"ל ע"ז מהא דגרסינן לקמן דס"ס אהא דתנן בדקה ז' שחרית ומצאה טמאה וביה"ש לא הפרישה דתני לוי במתני' אחר הימים בין בדקה ומצאה טהורה בין בדקה ומצאה טמאה ה"ז ספק זבה וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהלכות א"ב וכ"פ כל הפוסקים ובש"ע כאן בסעיף ה' ולא מפלגי מידי לומר דאם ברוב ימיה דרכה לפסוק בשביעי דטהורה א"ו דלעולם היא בחזקת טומאה עד שתפרוש בטהרה ואפילו אי נימא דמדרבנן מטמאינן לה מספק ולא אזלינן בתר רוב ימים להקל אבל מדאורייתא אזלינן בתר רוב ימים אפילו להקל מ"מ ק' ל"ל להש"ס לומר הכא מי יימר דטבלה ולא אמר מי יימר דפסקה מלראות ולא היתה יכולה לטבול דהא מה"ט אמרינן דאחר הימים אפילו בדקה ומצאה טהורה שהיא ספק זבה דשמא לא פסקה מלראות אע"ג דקיי"ל דכל י"א יום היא בחזקת מסולקת בדמים וכדאיתא בדף ל"ט וכמ"ש בסימן קפ"ט בשם הראב"ד ואפ"ה חיישינן לה כיון שהיא בחזקת רואה וה"ה הכא ובע"כ צ"ל דש"ה דאינה אלא ספק ראתה והא דאמר מי יימר דטבלה ה"ה דהמ"ל מי יימר דפסקה ועיין :

מכל הלין מבואר דאפילו אי נימא דמדאורייתא אזלינן בתר רוב ימים מ"מ מדרבנן לא אזלינן להקל וזה סייעתא למש"ל דקשה הדבר להתיר במכה פור שאל שמוציאה דם תמיד לענין ספירת ז"נ שלה משום דלא ידעינן מאיזה יום תתחיל למנות כיון שהיא רואה תמיד ובתר רוב ימים שדרכה לפסוק מלראות קודם שאירע מכה זו לא אזלינן עכ"פ מדרבנן ואפשר דאפילו מדאורייתא נמי לא אזלינן להקל שהטבע של בני אדם עשויה להשתנות ואין זילת דם נדתה הוא בכל הוסתות בשוה ודרכו להשתנות בין רב למעט לפי בריאות הגוף והולשתו בריבוי הדם ומיעוטו :

וגם שנאמר בתשובה הנ"ל שם שהוא ספק אם בדיקת תוך ספירת ז"נ הוא דאורייתא או דרבנן דמדאורייתא סמכינן על מה שפסקה בטהרה ולא הרגישה שנפתח עוד מקורה ולבסוף העלו להלכה דהבדיקה הוא מדאורייתא מברייתא השנויה בספרא פרשת מצורע ככל האריכתי בזה לעיל סימן זה מה שנלע"ד ומה שנוגע לענין הטבילה בנדון זה אבאר בע"ה לקמן סימן קצ"ח :

ובדברי הרמב"ם שהבאתי לעיל בל"ע שכתב וז"ל ונדה שבדקה עצמה בתוך ימי נדתה ומצאה שפסק הדם ואפילו פסק בשני לנדתה ושגגה או הזידה ולא בדקה עד לאחר נדתה ימים רבים וכשבדקה מצאה טמאה אין אומרים שמא כל אותן הימים היתה טמאה ותהיה זבה אלא כל אותן הימים שלא בדקה בחזקת טהרה בדקה עצמה ומצאה טמאה אפילו בדקה בז' לנדתה וביה"ש לא בדקה עצמה כדי לפרוש מטומאת נדתה אלא המתינה ימים ואח"כ בדקה ומצאה טהור ה"ז ספק זבה וכו' לא ידעתי מה אפילו בשביעי שכ' דהא כיון דמצאה טמאה מה רבותא דשביעי טפי משאר ימים : (כד) ואם יקשה בעיניה • כבר כתבתי לעיל שכתב הב"י שבנערותו ראה זקנים שהם מגמגמים על בדיקה זו שהוא דבר שא"א ומסיק שם להחמיר לבעל נפש אבל כאן בש"ע סתם וכ' להחמיר אפילו לאינו בע"נ בבדיקת הפסק ובדיקת יום אחד של ספירה ז"נ שתבדוק עד מקום שהשמש דם וגם בב"ח כ' שהוא דבר קשה מאוד כיון שרחם אותו צואר נמתח מאוד איך תוכל לבדוק שם במוך באצבעה גם היאך תוכל לכוין אותו הפתח שברחם צואר הרחם שהאבר נכנס לשם אלא הוא תלוי ועומד ומתנדנד כמו שאומרות הנשים הפקחות שבהן ונראה ליישב ולומר דודאי כשבאת האשה להכניס אצבעה עם העד כ"כ בעומק הוא דבר נמנע מחמת גודל דוחק הסתימה מבפנים אבל אם דוחקת מוך הרבה זה ע"ז עד שתכנס בעומק שהשמש דם אינו נמנע שכל אחד דוחק את חבירו וכן כולם זה אח"ז עד שנכנס למקום שינים ותדע שהרי הדמים יוצאים דרך שם בשפיכה לפעמים וכן האבר נכנס לשם בגמר ביאה וא"כ ג"כ אפשר שיכנס ג"כ לשם המוך ע"י שדוחקת אותו בעומק כדפי' ועוד דכמו שאין כל האצבעות שוין כך אין כל הרחמים שוות יש שרחמה צר ויש שרחמה רחב ואפשר הוא שיגיע המוך לשם ואם עכ"ז לא יגיע המוך עד מקום שהשמש דם הנה כיון שבדקה היטב בחורין ובסדקין תו לא חיישינן דלמא איכא דם בפרוזדור עצמו והרי היא מטמאה בביה"ח דל"ה להכי עכ"ד • ולענ"ד נראה שבדיקה זו שהמציא ע"י דחיקת מוך הרבה זה אחר זה הוא בדיקה הקשה ביותר ויש לחוש שתקלקל א"ע והנכון שתבדוק א"ע מקום שתוכל להגיע עם העד באצבעה כפי כחה אולי תגיע עד מקום שהשמש דם ואם לא תגיע לא ניתנה תורה למלאכי השרת ואינו מעכב בדיעבד וכדמסיק רמ"א בהג"ה : (כה) ובדיקה של יום ראשון • בב"י כ' שעכ"פ בדיקה א' של תוך ז"נ צריך שתבדוק א"ע עד מקום שהשמש דם וסגיא בהכי כיון דלרוב הפוסקים סגיא בבדיקה אחת תוך ז"נ אע"ג דהסמ"ג וסה"ת מצרכי בדיקת א' ובשביעי הם לא הצריכו להכניס כ"כ בעומק עד מקום שהשמש דם הלכך בבדיקה א' שבתוך ז"נ שבודקת א"ע כ"כ בעומק סגי לד"ה אמנם צריך שתייחד יום א' בתוך הז"נ כדי שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו שתדע שתמיד צריכה לבדוק באותו יום באותו ענין וי"ל שהיום היותר ראוי לייחד הוא היום ב' כדי שאם תשכח באותו יום מלבדוק בענין זה יהיה לפניה ימים הרבה לתשלומין בעודה תוך ז' עכ"ד ובד"מ תמה עליו למה ייחד יום ב' ולא יום א' ושוב מצאתי בש"ע שכ' שם יום הראשון עכ"ל ולענ"ד נראה דבלא"ה ראויה שתהיה בדיקה זו ביום א' שהרי כתבתי לעיל בדם"י זה דלמאן דמצריך ספורים לפנינו ע"י בדיקה שבדקה א"ע ביום הראשון מקרי ספורים לפנינו כדמוכח מסוגי' דהתם וא"כ כיון דאנן פסקינן דאפי' בדיעבד מעכב בלא בדיקת ראשון ובשביעי מטמא דבעינן ספורים לפנינו מש"ה יש להצריך בדיקה זו בראשון שלה אבל לא בשאר ימים דלאו ספורים לפנינו הם ע"י בדיקה זו כיון שלא היתה בדיקה זו בראשון שלה וכ"ת א"כ תצטרך גם בשביעי שלה בדיקה זו י"ל דאפי' למאי דמצריכין גם בדיקה בשביעי אינו אלא מדרבנן אבל מן התורה סגיא בבדיקה ביום הראשון וכמוכח מהתם שע"י בדיקת הראשון מיקרי ספורים לפנינו דמש"ה לא מותיב ממתניתא דטועה לדרב קמייתא וכמש"ל וכיון שאין בדיקת שביעי אלא מדרבנן מש"ה הקיל בבדיקה זו הקשה : (כו) עד מקום שהשמש דש • כ' הב"י דטעמו כיון דקי"ל דנשים מטמאות ביציאת הדם לביה"ח אע"פ שעדיין לא יצא לחוץ כמו שנתבאר בסי' קפ"ג צריך לבדוק כל ביה"ח ועד מקום שהשמש דם והוא ביה"ח ומפני כך צריך לבדוק עד שם ואע"פ שכתב הרמב"ם בפ"ה מהא"ב שבשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ע"כ דלפ"ז אפי' תכניס העד עד מקום שהשמש דם עדיין לא יצאה י"ח בדיקת הפרוזדור כולו י"ל דס"ל דמאי דאפשר למיבדק בביה"ח בדקינן א"נ שאין סוברים כהרמב"ם דהא בפ' י"ד בעי הי ניהו ביה"ח במתניתין תני' מקום שהשמש דם והרמב"ם מפרש דעד מקום שהשמש דם הוא ביה"ח אבל עדיין נשאר קצת מביה"ח לצד פנים והם מפרשים שגם נגמר הביה"ח עכ"ל וגם' מע"ת דף ס"א ע"א השיגו וכו' וז"ל הוא סובר דפרוזדור הוא ניהו ביה"ח ואינו כן שהרי הרמב"ם בעצמו כ' ועד היכן ביה"ח כו' חוץ מבין השינים ועד היכן הוא ביה"ח עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה וכו' אבל ענין הפרוזדור אע"פ שאינו הרחם עצמו וכל מה שממנו ולחוץ בכלל ביה"ח יחשב מ"מ כשנאמר ביה"ח אין המכוון בו כל הפרוזדור אלא עד מקום שהשמש דם וזה מבואר בדברי הרמב"ם וכו' ומעתה גם להרמב"ם ביה"ח אינו מגיע ליותר כ"א עד מקום שהשמש דם ואע"פ שהשמש אינו מגיע לראשו של פרוזדור שמבפנים האי לאו ביה"ח מיקרי לענין זה אף להרמב"ם זה נ"ל פשוט וברור וגדול מזה דבהדיא איתא בגמ' דיוצא דופן דמ"ב יצא ראשו חוץ לפרוזדור דהיינו ביה"ח וכן פירש"י הא קמן בהדיא דביה"ח ופרוזדור לאו חדא מלתא ניגהו עכ"ל וכבר הארכתי בזה לעיל סי' קנ"ד אמנם בב"ח ראיתי מלתא דתמי' שכ' בסי' זה וז"ל ועוד דאפי' היה הדם בפרוזדור בביה"ח אין ספיקו טמא אלא בשיצא לחוץ אבל כשנשאר בפרוזדור אינו טמא כדכתבו התוס' בפ' י"ד דמ"ב ע"ב וז"ל שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור אבל בפרוזדור עצמו טהורה דלא חשיב כבחוץ וא"ת והא אמר לעיל בפ"ק דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא וי"ל התם ספיקו טמא כשיצא לחוץ ועוד יש לחלק בין דם לידה לדם נדה עכ"ל הרי דלמאי קמא אפי' היה דם בפרוזדור אינו טמא כשנשאר שם ולא יצא לחוץ הילכך מספיקא לא מטרחינן למיבדק גם בפרוזדור עצמו ולא כתבו הרא"ש ורבינו והרי"ו והגהות מיימוני דהכניסהו עד מקום שהשמש דם אלא למצוה ולא לעכב כלל ועוד האריכתי בתשובה בס"ד עכ"ל והם דברים תמוהים מאד דהא קיי"ל כל הנשים מטמאות בפנים כבחוץ כדאי' במשנה שם ועלה מפ' בגמרא התם דהיא מבין השינים ולחוץ דמטמא אע"פ שלא יצא לחוץ דאלו לאחר שיצא לחוץ אפי' הכניסה קנה לתוך המקור והוציא דם טמאה מפילא לחוץ ומ"ש התוס' כבר כתבתי ביאורו לעיל סי' קנ"ד עי"ש אח"ז ראיתי שגם מהר"י סלוי ז"ל בקונטרס מלחמה מצוה שבסוף ספר דרכי נועם עמד ע"ז : (כז) רק שבודקת עצמה יפה בחורים ובסדקים • מבואר דבדיקת חורים וסדקים מעכב בדיעבד ועמש"ל דאפשר לומר דהיכא דלא אפשר דיש לסמוך על הראב"ד ז"ל דס"ל דלבעלה סגיא בבדיקה קלה בביה"ח ועדיין צ"ע : (כח) אע"פ שלא הגיע • וכ"ל אע"פ שיודעת בודאי שלא הגיע למקום שהשמש דם אפ"ה מהני בדיעבד : (כט) ששומעת ואינה מדברת • אין לשון זה מדוקדק כיון דשומעת איך קרי לה חרשת וז"ל הרמב"ם בפירושו למס' תרומות פ"א מ"ב חרש בלשוננו הוא שאינו שומע ורז"ל קוראים ג"כ לאלם חרש לפי שסבת האלמות היא חרשות יחדש בעובר בעודו בבטן אמו ולא ישמע מה שמדברים לו וכו' וקרא לאלם בסבת האלמות חרש עכ"ל וכ"כ הרע"ב שם מבואר דלהכי נקרא אלם בשם חרש כיון דסבת אלמותו הוא שחרשות אבל שיהיה השומע ואינו מדבר נכלל בכלל חרש זו לא שמענו : (ל) שמצוה לבדוק • ע"ל סי' קפ"ד וסי' קפ"ז דלשיטת רוב הפוסקים דוקא שלא בשעת התשמיש אבל לפני התשמיש ולאחר התשמיש אין לה להחמיר ולבדוק לפני בעלה כדי שלא יהא לבו נוקפו וכ"פ הרמ"א שם ודוקא כיש לה וסת קבוע אבל באין לה וסת קבוע אפילו בשעת התשמיש צריכה בדיקה וע"ש : (לא) שיהיו רצופים • בת"כ יליף לה מדכתי' ואחר תטהר אחר א' לכולן ומייתי לה בגמ' במכילתין בכמה דוכתי ופירש"י בדל"ג ע"ב אחר א' לכולן כלומ' זמן א' לכולן שיהיו רצופין שהרהן עכ"ל ובס' ק"א פ' מצורע פ"ע כ' וז"ל ולי נראה לדייק אחר א' שירצה שלא יהיה לכל ז"נ אלא אחר א' כלומר אחר טומאה ולא ב' פעמים אחר טומאה דהיינו אם משלמת אותם אחר טומאה שנית של קצתם אחר טומאה ראשונה וקצתם אחר טומאה ב' נמצא שיש לה ב' מיני אחר עכ"ל מכל זה מבואר שהגי' אחר אחד לכולן ולא כמ"ש בספרים דידן בכל המקומות דמייתי הגמ' להברייתא זו אחר אחר לכולן אלא כצ"ל אחר אחד לכולן וכן הוא בהרי"ף בש"ב דשבועו' וכן הר"ן שם פי' כמו שפי' בק"א ע"ש שוב ראיתי בס' לח"מ דרע"ע ע"ב שכ' כמ"ש ועיין עוד שם בדף ס"א ע"ב מ"ש עוד בזה : (לב) שאם ראתה דם • עיין בע"ז שכ' דיש נפקותא בזה אף לדידן דאית לן חומרא דר"ז לענין בדיקה תוך ז"נ דחובה עליה כיון שאם תראה תסתור הכל מש"ה חזקת טומאה עליה וצריכה בדיקה בכל יום פעמיים ודבריו דחוקים ולענ"ד לק"מ דהא הולך לאשמעינן אף לדידן אם ראתה בשביעי אפי' בסוף היום סתרה כל הימים דמה"ט הוא דאמרינן אסורה לטבול ביום שביעי שלא תשמש בשביעי דשמא תראה ותמצא זבה למפרע אבל בלא"ה היתה מותרת לטבול בשביעי שחרית ולשמש מעתה אח"כ דהא אף אם תראה א"מ הא אינו סותר למפרע אלא מכאן ולהבא היא טמאה ולכך כתבו הטור והש"ע דז"נ צריכין להיות רצופים דמה"ט שאפי' ראתה בשביעי הוא סותר למפרע ולכך אפי' לדידן דקיי"ל כחומרא דר"ז איכא נ"מ שאסורה אפי' לטבול בשביעי מגזרה שמא תשמש ואח"כ באותו יום תראה ותמצא זבה למפרע ואין לומר דאכתי קשה דאף אי נימא דאם ראתה תוך ז"נ לא סתר הקודמים מ"מ אותו יום הראיה ודאי דאינו עולה מיהו וא"כ בשביעי אסורה לשמש מה"ט דשמא תראה בו וליכא ז"נ ואכתי מאי נ"מ לדידן בדין זה אם הוא סותר להקודמים או לאו ז"א דאי לאו דראיה שתוך ז"נ הוא סותר להקודמים היתה מותרת לשמש בשביעי אחר שטבלה דאף שתראה אח"כ אינה טמאה אלא מכאן ולהבא אבל החכמים שבינתי' בסיתר היתה כיון דמקצת היום ככולו הא שלמו לה ז"נ וכ"כ בהדיא הרא"ש גבי פולטת ש"ז דמה"ט פולטת ש"ז בשביעי שלו אינו סותר דכיון דש"ז אינו סותר אלא יומו וכיון שספרה מקצת השביעי כבר שלמו הנקיים משא"כ בזיבה כיון שסותר כל הימים הקודמים מש"ה סותר בשביעי עד הלילה ע"ש מבואר כמ"ש דכיון דסותר להקודמים משום שכי סותר בשביעי כל היום וכל עיקר לא בלאו הטור והש"ע אלא להשמיענו דכיון דבעינן רצופים מה"ע הוא דסותר בשביעי אם ראתה עד הלילה וכ"מ לדידן דאסור' לשמש בשביעי אחר שטבלה דשמא תרא' ואפי' לטבול בשביעי אסורה מה"ט כדאיתא לקמן סימן קצ"ז ומ"ש וצריכה לפסוק בטהרה ולחזור ולמנות ז"נ כ"ל בדין תורה ומשום הרואה ראשונה אפי' קודם חומרא דר"ז הגם שבב"י כ' על הטור כמ"ש או ביה"ש שהוא ספק יום דליכא נ"מ לדידן ולפי מ"ש י"ל דאיכא נ"מ דאסורה לשמש בסוף היום סמוך לביה"ש מ"מ י"ל בחבורו ש"ע חזר בו אחר זה ראיתי בס' תפל"מ שכ' ג"כ כמ"ש אלא שלא ביאר דבריו כמ"ש ודברי הכ"ה מגומגמים :

ועפ"י דברי הרא"ש שהבאתי כאן יש ליישב מה שהקשיתי בסי' קנ"ד שכ' דקיי"ל א"א לפס"ק בל"ד ולכך האידנא כל היולדות חשובות יולדות בזוב וצריכות ז"נ ואם אינה רואה בתוך ימי הלידה עולין לז"נ ואפי' ילדה נקבה ולא ראתה בשבעה ימים הראשונים ועלו לה לספירה זיבה וראתה בז' ימים השניים אינה סותרת וטובלת לאחר י"ד אפי' לא פסקה עכ"ל והקשיתי שם כיון דכ' שלא ראתה בז' ימים הראשונים ועלו לה לספירת זיבה ע"כ מיירי שספר' ז' ימים בלא יום הלידה דהא יום הלידה א"א למיחשבי' תוך ימים הנקיי' דהא א"א לפס"ק בל"ד א"ו דז"נ ספר' בלא יום הלידה וא"כ לא פש מן הימי לידה אחר שספרה ז' לנקיים רק ששה ימים ואיך כ' אח"כ וראתה בשבעה ימים השניים ולפמ"ש בשם הרא"ש דהיכא דלא סתר אלא יומו אם ראתה בשביעי כיון שהיתה תחלת היום נקיה עולה לספירת ז"נ וכבר הבאתי לעיל דס"ל להרמב"ם דדם שראתה תוך ימי הלידה אינו סותר אלא יומו ע"ש וא"כ משכחת לה שספרה ז"נ בלא יום הלידה דהיינו ששה ימים שלמים ותחלת יום השביעי היתה ג"כ נקיה ועלתה לה לספירת ז"נ אע"פ שאח"כ בו ביום ראתה אפ"ה עלו לה ספירת ז"נ דמקצת היום ככולו דכיון דדם שבתוך ימי הלידה אינו סותר להימים הקודמים אלא ליומו עלה לה מקצת היום ככולו ויום השביעי נחשב לכאן ולכאן מיהו נראה מדברי התוס' והרא"ש דלא ס"ל כהרמב"ם וכמש"ל סי' הנ"ל : (לג) אין תולין אותו להקל • הטעם שבתוך ג"י הראשונים עדיין יש להסתפק אם פסק דם מקור שלה ולאפוקי לאחר ג' כ"כ המרדכי והג"מ בשם סה"ת • וכ' בס' מנ"י ולפ"ז נראה באשה שמתעסקת בכתמים או שיש לה חבורות ופצעים וכו' הבאתי לשונו סי' ק"נ סעיף מ"א וכ' וכה"ג פסק בתשובת צ"צ סי' ס"ה בדברי השואל ומביא שם ראיות ברורות לדבריו ואף שהבעל צ"צ שם מפקפק בזה להחמיר היינו שבדקה שלא במתכוין רק לכבוד שבת וחיים אולי לא בדקה יפה משא"כ אם בדקה במתכוין עכ"ל ובאמת דברי השואל שם נכונים והוא הגאון מהר"ג בעה"מ שו"ת עה"ג כמבואר בספרו סי' ע"ש וכל דברי הצ"ל שם במח"כ לא מחוורין ובפרט במ"ש שם דהרשב"א לא פסק כרבנן בתראי במכילתין דף ס"ח דס"ל דמהני אפי' בדקה בשני לנדתה דמהני אלא דוקא באותו יום שהיא רוצה לפסוק בו בטהרה הוא דמהני בדיקת שחרית ליתא ולא עיין בתה"א וכמ"ש בדף קפ"ב וכ"פ כל הפוסקים וכ"פ הרמב"ם פ"ו מהא"ב כרבנן בתראי והבאתיו לעיל גם נראה להוכיח מלשון הרמב"ם דס"ל כדעת בעל עה"ג דאפי' אם בשעה שבדקה א"ע בשני לנדתה היה בדעתה לבדוק עוד בשביעי ולא בדקה אפ"ה מהני מדכ' וז"ל ואפי' פסקה בשני לנדתה ושגגה או הזידה ולא בדקה עד לאחר נדתה וכו' ולא כתב בקיצור אפי' פסקה בשני לנדתה ולא בדקה וכו' אלא דאתי לאשמעינן אפי' כשבדקה בשני לנדתה היה בדעתה לבדוק עוד וא"כ שגגה ע"י שכחה או שהזידה אח"כ אפ"ה מהני הבדיקה בשני לנדתה ולא חיישינן לשמא לא בדקה שפיר אלא תמם שפי' בחדושי מוהרמ"ל בריש מכילתין יש סעד לדברי הנ"ל שכ' אהא שפירש"י במתני' ד"ה מעל"ע ממעטת וכו' ופקידה לפקידה וכו' ז"ל כגון דבדקה עצמה שחרית דאמרינן לקמן במתני' פעמיים צריכה להיות בודקת עכ"ל וכ' מוהרמ"ל וצריך להתיישב מה צריך רש"י להביא מתני' דלקמן לכאן היה לו לפרש כגון שבדקה עצמה תוך מעל"ע ומצאה עצמה טהורה ממעטת ע"י מעל"ע ונראה דס"ל לרש"י דאם נזדמן

בדיקה

על אותו הולד כמ"ש מוהרמ"ל בתשובה הביאו הט"ז והש"ך סימן קצ"ו וסי' קצ"ז אלא דמספקינא להקל כיון דלדעת הפוסקים המצריכים ז' עונות מדאורייתא הוא אבל בהמתינה ד' ימים או בלא שמשה מקודם ראייתה ודאי דעלתה לה בדיעבד אם טבלה ושמשה אח"כ מיהו כ"ז היכא דהתחילה למנות מקודם ה' ימים וכנ"ל בהא הוא דיש להקל אם טבלה ושמשה אח"כ היכא שלא שמשה עם בעלה מקודם ראייתה או שהתחילה למנות מיום ה' לראייתה אבל היכא שהתחילה למנות נקיים מן יום ו' לראייתה ומעתה כמנין יום אחד וטבלה וכמ"ש בסעיף שאח"ז דקיי"ל דצריכה להמתין ו' עונות שלימות ואח"כ תמנה יום אחד נקי בזה אין שום צד להקל ולומר היכא דפסק

(לח) עד יום הו' · כ' הש"ך בשם מוהרש"ל בתשו' סי' פ"ב דלפי מנהג זה אם ראתה אחת ערבית ביום ה' ועדיין הוא יום יכולה ללבוש בגדים נקיים בסוף יום ה' ומונה מיום ו' ואין ספיקא כדבר ומשמע מדבריו אע"פ שהתפללה היא ג"כ תפלת ערבית אבל לפי מנהג המקומות של הטור שלובשים לבנים ביום ד' לראייתן ומונין מיום ה' צ"ע בדבר ואינו דומה למ"ש מהרא"י בתשובה שאין האשה יכולה להפסיק בטהרה אחר שהתפללו קהל ערבית דשאני הכא שבא לה הספק מן השמים ואין שייך לומר שה"ל להקדים או לאחר משא"כ בהפסקה עהרה כו' ומ"מ נראה די לנו שנחמיר היכא שהתפללה כבר ערבית ועשתה אותו כבר לילה

לסרמ"א דס"ה דיכולה לתלותה לכתם או הגיעה תחתיה בגדים שלבשה בימי נדתה אפי' תוך ג"י דזה הוי כמו מכה בגופה ולזה הסכים בסו"ת פמ"א שם אלא שכם' מל"מ פ"ט מהלכות א"ב כ' דלא דמיא למכה שבגופה וכמש"ל בסימן קנ"ז כשמו אך הרת"ה שמביא שם דע"כ הרמ"א ס"ל לחלק ביניהם דאל"כ איך כתב בד"מ סימן זה הביאו הש"ך כאן שהרשב"א סולק על סה"ת וס"ל דתלינן כתם אפי' תוך ג"י והא הרשב"א לא כ' אלא דאפי' בימי ספירתה תולה בעצמה כגון שאם לבשה בגדים שלבשה בימי נדתה ואי איתא דזה דמיא כמו מכה שבגופה א"כ מנ"ל להרמ"א דהרשב"א חולק על סה"ת דהא לדעת הרמ"א במכה שבגופה אף סה"ת מודה דתולה אפי' תוך ג"י עכ"ד ואחר העיון לא ראיתי שום ראיה מזה דהרמ"א

רכל היכא דנפיק מיניה קולא אין לפסוק כוותייהו מיהו בכתמים דרבנן י"ל דהלכה כבעל
כל ג"י וסמכינן על הפוסקים דסברי הכי ועיין בפתיחת פי' המשניות להרמב"ם ז"ל לסדר
טהרות ד"ה וממה שראוי' וכו' וגם תמלא הסבה למה ש"ז אדומה לפעמים : (מז) להבליע
כל הזרע · כ' בס' פרישה וז"ל ולא הפסו כן בש"י נגד יוס ונראה דדוקא לאחר שנהגו
חומרא דר"ז הפסו גם לחומרא זו עכ"ל ולא ידעתי כוונתו דמג"ל הא ולי דק' ליה סוגיא
דש"ס ב"ס דף כ"ד גבי הרואה יום א' טמא ויום א' טהור דמשמשת שפיר ואין וד' לילות
מתוך י"א יום ומבואר התם דמשמשת בלילה ורואה לאחר וס"י כ"י וטובלת לערב וטהורה

ע"כ והיינו שטבלה בל"ס ונולד לה ספק אם טבלה כראוי א"ל מותרת לטבול בנית בליל שבת
או שטבלה בליל ו' ולא נתגלה לה הספק עד לאחר מותרת גם כן לטבול בנית בליל שבת
אבל אם היה אפשר לה לטבול בנית קודם ליל שבת מצוה מלטבול בשבת ועיין בסו"ת הר"ם
סימן פ"ב שהקשה על הש"ך ומ"מ לדינא הנכון כמ"ש הש"ך : (ג) אחר לידה · עיין מש"ל
סימן קנ"ד דזה מיירי כשהיה לה ז"נ ולא טבלה מחמת חולשת הלידה או מחמת הצונה ואפי'
שאח"כ ראתה דם טוהר ובליל שבת אלמו לה ז"נ מן הדם הזה שראתה אפ"ה ס"ל לדעה זו

לא יאי חזרה אלא בהדא דמי"ש דהדר מוהל ס"ל דאסור לטבול בי"כ וכמ"ש מהרש"א בס
שבת שם ודאי מוכח דס"ל להתוספות דרבה דאמר דאדם נראה כמיקר מיירי בטבילה בזמנה
וכמש"ל ובדברי הד"מ אלא דמ"מ מוכח דהתוספות לא ס"ל כברא זו שכתב הד"מ לדעת
ר"ת והפוסקים הנמשכים אחריו דא"כ ה"ל לתרץ דמש"ה לא מוקי קך בברייתא כמ"ד דטבילה

טבילתה קודם שבת וע"ש שהאריך וכן נוהגין עכ"ל ועיין בט"ז ס"ק ו' שכ' דלא מהני
בתלמנה אפי' ניסת בע"ש ונחיחד עמה בע"ש אפ"ה אסור לבא עליה כיון דאסורה בשבת
ועיין בתמ"ת באה"ע סי' נ"ה ובסי' ס"א ובבי"ש שם ובמ"א סי' של"ט ועיין בסו"ת ה"נ סי'
ב' מ"ש הגאון מהרל"ב פי' על הירושלמי הזה שהביאו הפוסקים להוכיח דאין יחוד קונה
באלמנה אלא ביאה ע"ש ובס' כולת למנחה כ' שבכתובה האריך לקיים כל דברי התמ"ת :
(ח) ויש מקילין · לפי מה שכתבתי לעיל בכוונות הש"ך מ"ש הרמ"א דיש מקילין ר"ל אפי'

שנהגו חכמים רשות לחוץ הכנסה להול"ך שיפרו הא מותר להדליק את הנר לכל אדם אלא שאין אשה רגילה כלל דהתם למאי דס"ד עדיין לא מיקרי קבלת שבת עד שיעור הוגבה שופר לביתו עכ"ל עיקר הפגנו הוא על שמרדכי שגמו וז"ל המרדכי בסוף פ' ב"מ וסיכא שרוב הקהל קבלו עליהם שבת המיעוט ע"כ נמשכים אחריהם ואסורים במלאכה וכ"כ ריב"ם דאם הקהל אומרים בע"ש ברכו שאין היחיד שלא הי' בבהכ"נ יכול לעשות מלאכה אע"פ שאין רוצה לקבל עדיין שבת והביא ראיה מפ' ב"מ שנהגו חכמים שיעור לחוץ ב"ה להוליך שופרו לביתו שמשמע אבל אדם אחר אסור ומ"מ יש לדחות עכ"ל :

ובאמת דבריו תמוהים ...

[illegible]

כה' פרישה זכה ד"ת טובלת ביום ז' מיד אחר הנץ החמה דכתיב וספרה לה ז' ימים ואחר תטהר ומקצת היום ככולו ונראה מדכתיב וספרה דייק דזמן ספירה היא בתחלת היום (כצ"ל והיכא הלילה שכ' שם הוא ט"ס דקיי"ל בפ"ק דמגילה דספירה ביממא היא) דכל יום ויום קאמר וספרה ואח"כ מיד תטהר והיינו בתחלת היום עכ"ל וכן פירש"י בגמ' ר"ש אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן וכו' פירש"י אחר מעשה כיון שספרה מקצת של יום השביעי תטהר ע"י טבילה עכ"ל וכ"ל דאחר מעשה דקאמר ר"ש היינו מעשה ספירה וקאי אדלעיל וספרה ז' ימים וכיון שספרה תטהר ע"י טבילה והספירה היא בתחלת היום של כל יום ויום :

ומוה אני תמה על מה שכ' בשל"ה דק"א הבאתיו לעיל סי' קנ"ז וז"ל וכן נהגתי כל ימי ונויתי לאחרי שחפסור לעת ערב קודם שקיעת החמה היום יום א' לספירה ...

[illegible]

בכנת חבר אלא קנה נער ע"ם אלמא דהתירו רחיצה משום קנה נער ופשטיה דליבנא מבמע דמיידי ברחיצת כל הגוף דומיא דקטן וכיון דלא גזרו ברחיצת חמין משום קנה נער כ"ש היכא דאיכא ביטול מצות פו"ר וכן מבואר בדברי המ"מ פ"ב מהלכות שבת דין י"ד שכתב דאף על גב דסבירא ליה להרמב"ם שאין דוחין שבות אפילו שבות דאמירה לעובד כוכבים לצורך מילה כל שהוא לפני המילה מ"מ ס"ל דלרוחצו בחמין שחממו עובד כוכבים מאליו או עבד ישראל וחממן בעצמו או עבר ישראל ואמר לעובד כוכבים וכו' בכל אלו מרחיצין אותו לפי שכל אלו מתירין אפילו לבריא ד"ת ואין בהם אלא משום גזרת מרחצאות ובמקום מצוה לא העמידו גזרתם וכן כתבו ז"ל עכ"ל וכן מבואר מדברי הלה"מ פ"ו ד"ש שהקשה על דברי המ"מ הנ"ל שכתב להתיר רחיצה בחמין לפני המילה מטעם דאינה אלא משום גזרת מרחצאות הא כן מ"ע כתב הרמב"ם בדין י' דאין עולין באילן כדי להביא לו סכין למילה דהא נמי אינה אלא גזרה משום שמא יעלה ויתלוש ותירץ דהתם בחמין שהוחמו דומיא דשבות דשבות הוא דהגזרה היתה משום מרחצאות ומרחצאות התם גזרה משום הבלנין ע"כ אלמא דס"ל דאיסור רחיצה בחמין אינו אלא כמו שבות דשבות וכיון דקיי"ל דשבות דשבות שריא במקום מצוה אף זה כן ובאמת קו' הלה"מ מעיקרא לק"מ דשאני הא דאין עולין באילן שהוא משום שבות כדאיתא במשנה דביצה דל"ו ע"ב אבל איסור דרחיצה בחמין שאינו בסוג השבות כמ"ש בכתם הרי"ף ואפשר שזה בכלל דבריו ובא ליתן טעם דלמה עלייה אילן בכלל שבות משא"כ ברחיצה בחמין אך בלא"ה הטעם פשוט לחלק ביניהם ואין להאריך בזה וזה דלא כתשובת ח"צ שכתב ומה שעלה וכו' משום ביטול פו"ר לילה ואפילו באיסור אמירה לעובד כוכבים הלכה כדברי האוסרין עכ"ד וליתא דאיסור רחיצה קיל מאיסור אמירה לעובד כוכבים כדמוכח מדברי המ"מ הנ"ל עכ"פ מבואר דס"ל להמ"מ דלא גזרו ברחיצת חמין במקום מצוה וכ"ם הטור בא"ח סימן של"א וא"ל דדוקא במילה הדין כן לפי שהיא עצמה דוחה שבת משא"כ בשאר מצות ז"א דהא הרמב"ם לא ס"ל הכי אלא דממילה ילפינן לכל המצות ואפילו להיכא שיש מקלה תו"י או מלפער ועיין בש"ע סימן ש"ז דס"ל כן להלכה וכמ"ש הרמ"א שם וכה"ג כתב הר"ן רפ"ק דשבת גבי הא דתנן אין מעברין את התינוקת מלהקוע אבל מתעסקין עמהן דכיון דתקיעת שופר לאו שבות היא שריא במקום מצוה ע"ם מכל הנין נ"ל דבמקום שנהגו לטבול בשבת בחמין אין למחות בידם כי יש להם על מה לסמוך ובפרט בזמן הזה דירדה חולשה לעולם וא"א להם בצונן ויש ביטול מצות עונה ומה גם יש להם מקום לסמוך על מ"ש לעיל דבמקוואות שלנו ל"ד למרחצאות דעיקר הטלת חמין אינה אלא להפיג צינתן ומעין הצונן הוא העיקר ובטלה שם חמין מעליהן אבל במקום שלא נהגו להקל יש לנהוג כמש"ל

נשלם חלק ראשון מספר סדרי טהרה להלכות נדה · השבח לאל והודאה לנורא עלילה
והוא יזכני לגמור חלק שני המיוסד על חידושי גמרא מסכת זו ודיני חצ'צה וטבילה :

וכדי ש'א להוציא נייר חלק אמרתי להעלות על הספר איזה חידושים מאדוני אבי זקני מ"ו הרב הגאון המפורסם מהור"ר **שמואל זאנוויל** שהיה אב"ד ור"ם בק"ק בון והמדינות :

פסחים דף ל"א ע"ב א"ר יצחק מנין לב"ח שקונה משכון ופירש"י ואם נאנס חייב באונסין שאינו עליו לא כש"ח ולא כש"ם שפטורין מאונסין כו' תוס' ד"ה שקונה משכון פ"ה לענין היוב אונסין ור"י אומר דבאאומנין משמע דלא הוי אלא שומר שכר דהלוהו על המשכון ש"ם בעי למימר התם · והה"נ הנ"ל לתרץ קושית התוס' דאיתא בב"מ דף פ"ב ע"ב וקא מפלגי בדר"י וכו' ומקשה הגמרא והסברא לימור דאמר ר"י במשכנו שלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו מי אמר ע"ש ובדף הקודם דף פ' איתא מתניתין כל האומנים שומרי שכר הם ...

[illegible]

ותוס' פירשו דמיירי בחגיגת ט"ו ולכאורה מוכח כפי' תוס' דאי כפירש"י אם כן קשה ל"ל לרב לימוד דחגיגה י"ד ד"ם מקרא דוזבחת ת"ל דמוכח מקרא דלא ילין דאוקי רב בי"ד שחל להיות בשבת וא"כ בגמ' דף ע' ע"א דזבח חג קאי על החגיגה א"כ מוכח דחגיגה י"ד ד"ם א"ו כתוס' דהא דיליף מן וזבחת מיירי בחגיגת ט"ו וביה א"ם מה שהקשה לרב דוקא משום דהמקשן סבר ע"כ רב לא מוקמי הקרא בי"ד שחל להיות בשבת משום דא"כ ל"ל לרב לימוד מן וזבחת דחגיגה דוחה שבת ורב משני דהכא מיירי בי"ד ושם מיירי בחגיגת ט"ו כנ"ל ודו"ק :

[illegible]

דף א ברש"י ד"ה שמאי אומר ולא אמרי' וכו'

בפלס חטאת יש לדקדק דלמאי אלא כדי לחייב בעלה חטאת דהא היא נמי חייבת חטאת בדתנן במתניתין דף י"ד נמצא על שלה אותיות שניהם טמאים וחייבים בקרבן וא"כ ה"ל למימר כדי שיתחייבו שניהם בחטאת או באשם תלוי עיין מ"ש סי' ק"ן פ"ק ס"ז:

בתוס' ד"ה מאי למעבר כ הא סתני' וכו' וק' דבערה דוקא מצריך בדיקה וכו' מהרש"א

[illegible]

פסוק כתם וכן לדעת הרא"ש דעל שאינו בדוק דלא"ג דמטהר ר"י התם מ"מ בעל שאינו בדוק ס"ל דמטמא משום כתם וא"כ אין ראיה מהא דפלא נשים דלא"ג דלא מקרי בדוק מ"מ כולן טמאים משום כתם וי"ל התוס' לשיטת ר"ח כ"כ ולפ"ז צ"ע על הטור דס"ל כשיטת ר"ח ובעד שאינו בדוק ס"ל כרשב"א דלא כהתוס' דהא עיקר ראיה רשב"א לדחות פי' הוס' אינה אלא מהאי דג' נשים והא לדעת ר"ח אין ראיה מהתם וק"ל ועיין בס' כו"פ:

דף ט"ו אלא לר"א קשיא · רבים מתמיהים על הטור סי' קפ"ז שכ' דבכדי שתרד

[illegible]

פרק שני

[illegible]

ממהרש"א דבראיה ראשונה דיינינן אף בהפסקה ב' להזרה לקדמותה כיון אליבא דר' דברייתא נמי אתיא כוותיה ומש"ה הני בברייתא ועוד סברו עליה ג' עונות בפעם שלישית דאלו חזיא לסוף עונה היה דיה שעתה משום דאף בהפסקה ב' דיינינן לחזרה לקדמותה בראיה ראשונה ואי לאו דדיינינן לחזרה לקדמותה בהפסקה ב' אם כן בראיה ראשונה שאחר עונה היה מטמא מעל"ע לר' שהרי הוא ראיה ג' שאחר הפסקה ראשונה וק"ל · בחדושי הר"ן כתב הטעם לר' דס"ל גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות דלא תטמא מעל"ע עד ראיה ג' אע"ג דס"ל דבהכי זימני הוי חזקה דהיינו טעמא משום דטומאה מעל"ע כעין

וסה כ"כ התוספות לקמן דף ל"ט ע"ב וא"ל אכתי תבדוק בפעם ג' בה' בירחא דהא שלא תוכל לגרף לראיה ראשונה מ"מ תוכל להצטרף רק לאיה שאם תראה עוד פעם ביום ירחא וה' בירחא ובפעם שלישית שהוא ששית לראיה ראשונה תראה רק בה' בירחא ולא ביום ירחא ז"א דכיון שכבר קבעה ושם ביום ירחא אם כן רק ראיה בה' בירחא לא תוכל להצטרף עוד כל זמן שלא עקרה ושם מר"ח ודוקא היכא שראתה ב' פעמים ביום ירחא וה' בירחא ובשלישית ראתה בה' בירחא ולא ביום ירחא שעדיין לא נקבע הוסת בר"ח וכה"ג צריכין אנו לפרש מ"ש התוס' בסה"ד שכתבו וי"ל שראתה א' ב' ג' ד' רצופים באלא ירחי ר"ל כיון

[illegible]

לזה אלא לטהרות ומיהו ר"ן סבר דאפילו לבעלה מ"מ לבעל נפש ראוי לחוש לזה ומפיק דלא דא"ב לבו נוקפו ופורש הא לא"ה ראוי היה לחוש ואפילו לבעלה ולפ"ז יש ליישב קושית הראשונים שתמהו על הרמב"ם דס"ל באשה שיש לה וסת ועברה זמן וסתה ולא בדקה מותרת לשמש בין עדה ובין ישנה שכתב לכך דינא דבריי' דהמדים ופועלים לעיל דף י"ב בסתם ולא חילק וכ"כ הרי"ף והקשו ע"ז דכיון דחשבו חז"ל דצריך לפרוש עונה סמוך לוסתה מפ"ש בעברה יום וסתה ולא בדקה דאסורה לשמש עד שתבדוק וליכא לתרץ כמש"ל דסתכינן כיון דלא הרגישה הא איהו מתיר אפילו בישנה דלא שייך תביעה כדמוכח בסוגיא דלעיל אבל לפ"ז ניחא דס"ל דהא דחשבו חז"ל דאסורה לשמש בזמן וסתה היינו משום דלמא מחמת חימוד תשמיש תראה דאע"ג דלבעלה לא חשבו לזה מ"מ בשעת וסתה חשבו לזה דאיכא תרתי זמן וסתה וחשש חימוד משא"כ בעברה וסתה בלא שמוש לא חשבו משום וסתה לחוד ועיין בכ"מ פ"ד דא"ב: ברש"י ד"ה זו מוכיחה קיים וכו' וגם אם ימצא דם באותו שלפני תשמיש תביא חטאת כפרתה · עכ"ל יש לדקדק למה נקט רש"י שהיא תביא חטאת כפרתה דהא הוא נמי חייב בקרבן כמתניתין דלעיל דף י"ד ע"א ועיין מ"ש סימן ק"ן ס"ק ס"ז ליישב:

דף י"ז ת"ש ושל בית מונבז המלך כו' · כתב המהרש"א הא דלא מפני דשל בית מונבז היו משמשים בבית אפל או ע"י האפלת הטלית ותירץ בתי' ב' דלר"י דיליף מקרא דלילה אמר הורה גבר אין חילוק ולעולם ביום אסור ע"כ וק' דא"כ מאי מק' הש"ס לעיל ור"י האי קרא דר"ל מאי עביד ליה הא לר"י אכתי איצטריך ליה דאי מקרא דר"ל דבוזה דרכיו ימות הא ביום בבית אפל שרי לכך כתיב ולילה אמר הורה גבר ואי מלילה אמר הורה גבר ה"א דבלילה לאור הנר שריא לכך כתיב ובוזה דרכיו ימות:

ע"ב תוס' ד"ה מן הלול ולפנים כו' ומן החדר בא שם בשינוי גדול יותר מן הלול ולפנים · עכ"ל קושיא דמלתא נקטי שכן הוא דמן הלול ולחוץ צריך שתי' יותר ממן הלול ולפנים אבל לענין פירוש שמעתין לא היה צריך לזה דאף אי הך שתי' דמי להך שתי' דמן הלול ולפנים אפ"ה ניחא הכל שפיר:

דף י"ח תוס' ד"ה כאן שנמצא בקרקע פרוזדור פ"ה דלעיל וכו' וקשה דנמצא על עלה או על עלי וכו' · עכ"ל יש לדקדק הא כתבו התוס' לעיל ד"ה ודם העליה וכו' דבעליה לא נמצא אלא מין אחד מד' דמים הטמאים ואם כן דלמא מתני' דלעיל מיירי דחזינן שנמצא על העד משאר מראות הדמים שלא נמצא בעליה ואפשר לומר דמשמע להו דמתני' בסתמא מיירי וכה"ג נ"ל הא דמקשה הש"ס לעיל וליחוש דלמא דם מאכולת הוא ומאי קו' הא איכא לשנויי דמיירי שהוא יותר מכגרים ועוד אע"כ משום דמתני' סתמא מיירי בכל ענין ועיין בשו"ת שבו"י: תוס' ד"ה שליא בבית כו' וק' דתנן בפ' בהמה המקשה וכו' · עיין תשובת הריב"ש סימן שע"ב מ"ש בזה על דברי התוס' בכתובות דף ט' שכתב באונס וספק ברצון כו' ונעלם ממנו דברי התוספות כאן ומש' פ"י נעלם דברי הריב"ש הנ"ל ודברי התוס' כאן: בא"ד וכיון הסבר ר"ש דרובן נימוקין וכו' · עכ"ל · אין זה מוכרח דר"ש אית ליה דרובן נימוקין דאפילו אית ליה לר"ש דאינו אלא מחצה על מחצה אפ"ה מטהר דהא ר"ש אית ליה דכל ספק טומאה ברה"י תולין ולא גמר מסוטה לטמא ודאי ברה"י ודוקא במקוה וכדומה לה דליכא שום חזקה דהא נגד חזקה מקוה איכא חזקה טומאה גברא מש"ה אית ליה תולין אבל כאן בשליא דאיכא חזקת טהרות בבית אית ליה לר"ש אפי' בפלגא ופלגא מטהרינן וצ"ע עיין לעיל דף ג' ע"א ובתוס' שם: רש"י ד"ה אמו טמאה לידה כו' דמחזקינן לה בלידה ודאית ניתן לה ימי טומאה וימי טוהר וכו' · וה"א נגד הסוגיא דלקמן דף כ"ח ע"א דמסקינן התם דאין לה ימי טוהר משום דחיישינן שמא הרחיקה לידתה וע"ש אלא דמביאה קרבן ונאכל והוכחת ר' יוחנן הוא דהוי כודאי נדה דמביאה קרבן ונאכל דקאמר טמאה לידה משמע דודאי מטמאינן לה בטומאת לידה ונראה ליישב דס"ל לרש"י דר"י פליג אהא דלקמן וס"ל דלא חיישינן לשמא הרחיקה לידתה וכן הרמב"ם לא הביא לפסק הלכה להא דחיישינן שמא הרחיקה לידתה וכמ"ש המ"מ ומה שהכריחו לזה דר"י פליג משום דקשיא ליה דהא דהביא מברייתא דיד התוכה דלא חיישינן שמא מגוף אטום בא הא זה כבר מוכח ממתני' דשליא דקתני המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה ואמאי ניחוש שמא מגוף אטום בא א"ו מש"ה מייתי מהא דיד התוכה דהוי רבותא טפי דלא חיישינן נמי לשמא הרחיקה לידתה וזה אינו מוכח מהא דשליא וכמ"ש התוספות דף כ"ה ע"ב ד"ה המפלת סנדל או שליא בתי' קמא וע"ש ובהא דלא מייתי ר"י ממתני' דהמפלת מהו וכמו שהק' התוס' י"ל דהתם איכא למידחי דמתני' מיירי שהפילה ולד שלם ואי היה ניכר בין זכר לנקבה ואע"ג דהא לא איצטריך לאשמעינן ופשיטא א"ו דמיירי בכה"ג שהפילה אבר אחד ומש"ה מקשה הש"ס בפשיטות מהך מתני' לר"א ורבה בר"ה דאמרי דחיישינן שמא הרחיקה לידתה ולא משני דמתני' מיירי בכה"ג דהפילה ולד שלם מש"ה פשיטא ומאי קמ"ל וכמ"ש הר"ן בחדושיו מ"מ ניחא ליה לר"י למנקט הברייתא דתני בסדי' ההיכה אבל במתני' ה"מ לדחות דמיירי בכה"ג שהפילה ולד שלם וכ"ת פשיטא י"ל דתני איידי דסיפא אם אין ידוע אם ולד הי' וכו' והתם איכא רבותא אע"ג דלא הוחזקה מעוברת אפ"ה חיישינן לולד וכמ"ש הר"ן בחדושיו כל"ל:

ע"ב תוס' ד"ה למעוטי רובא וכו' ומיהו לפי זה לא מייתי לעיל אלא מסיפא כו' · ומה שהקשו התוספות לעיל דהא מסיפא לא מוכח מידי דלמא משום דספק טומאה ברה"י טמא יש לומר משום דשליא אין בו דעת לשאול ואי לאו דאזלינן בתר רובא הוי מטהרינן מספק ואף על גב דמסקינן לעיל דף ה' ע"ב דספק טומאה הבא בידי אדם נשאלין עלי' י"ל דלא דמי דהתם איכא טומאה ודאי אלא דהוא ספק נגע או לא נגע משא"כ הכא: בא"ד הא דקתני לעיל מביאה קרבן ונאכל וכו' · עיין מהרש"א מה שכ' דהתוס' כאן אזלי לפי תי' ב' שכתו' דף כ"ה ע"ב דהא דלא תני ולנדה משום דה"א מביאה קרבן ואינו נאכל עי"ש ולא ידעתי דמי הכריחו להתו' להוכיח דבריהם דוקא לתי' ב' שם הא אף לתי' קמא שם דגבי שליא ליכא למיחש לשמא הרחיקה לידתה ע"כ הא דלא תני ולנדה היינו משום דיהבינן לה ימי טוהר וא"כ הי דרוב אינו נימוק אי' רוב גמור ע"כ הא דיהבינן התם ימי טוהר היינו משום דאפינו נימוק הוי טמאה לידה וא"כ ה"ל להתוס' להוכיח בפשיטות מדלא נקט ולנדה וכו' ותו קשיא לי לפי מה שפתליטו התו' לעיל ד"ה יד התוכה כו' דמתני' דלקמן המפלת וא"י מהו מיירי בהמפלת תתיכה א"כ איך אפשר לומר דהיינו רובא דר"י אין רוב גמור א"כ אמאי מביאה קרבן ונאכל בהמפלת תתיכה דהא מוכח ממתני' דהמפלת וא"י מהו דמדלא תני ולנדה דמביאה קרבן ונאכל ואפילו אי נימא דר"י לית ליה דחיישינן שמא הרחיקה לידתה וכפרש"י לעיל סוף סוף מדלא תני ולנדה מוכח דיהבינן לה ימי טוהר עכ"פ אי לא חיישינן להרחיקה לידתה ואי ס"ד דלאו רוב גמור הוא אמאי יהבינן לה ימי טוהר גם ממתני' דשליא נמי מוכח דהאי רוב שאינו מגוף אטום הוי רובא מעלי' דאל"כ ניחוש שמא בשליא גוף אטום וצ"ע · אבל הא לא קשיא דהאי רוב דר"י לאו רוב גמור הוא א"כ מקום נמי לאו רוב גמור הוא ואמאי נמצא על שלו או על שלה חייבים בקרבן מי עדיף מנמצא בפרוזדור וכמו שהק' התוס' לעיל ד"ה כאן שנמצא לפי' רש"י י"ל דלמא ר"י מייר בגג פרוזדור אבל בקרקע פרוזדור מודה ר"י דרוב גמור הוא: תוס' ד"ה מעוטא כמאן דליתא דמי' וכו' וא"ת לר"י ל"ל סמוך מעוטא לחזקה כו' ואומר ר"י דנקט חזקה בהדי מעוטא וכו' · ולפ"ז במתני' דלעיל דשליא בבית דאתי' כר"מ וכמ"ש התוס' ד"ה והו ליכא וכו' ע"כ לאו משום דאזלינן בתר רובא הוא די"ל למעוטא אע"כ דשליא הוי כמו טומאה הבא ע"י אדם ונשאלין עלי' ומספיקא מטמאינן לה ואם כן ק' קו' התוספות לעיל דמאי ראיה מייתי ר"י משליא בבית ואי דמייתי מסיפא דהמפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה ול"ה דנימוק אכתי ק' דע"כ מתני' דאתיא ר"י ור"ש ס"ל דחיישינן שמא נימוק אע"כ דר"מ היא וכיון דר"מ חיים למעוטא לא ניחוש למעוטא דנימוק וה"ל למיתני ולנדה ובע"כ נ"ל דהך מתני' רבי היא ובהא דלא חיישינן לשמא נימוק ס"ל כר"מ אבל ר"מ חייש למעוטא ובהא לא כ"י לגבי כותי' וצ"ע:

דף י"ט אלא הבא אי דם טהור ליבא במאי פליגי · נ"ע דלמא פליגי בהמפלת חתיכה ובתוכו דם ובפלוגתא דסומכוס ורבנן או בפלוגתא דר"א ורבנן ברואה דם בשפופרת וכה"ג שם: שם א"ק דמים דמים הרי כאן ד' · והא דלא מפני לעיל מיד דמק' מנ"ל דאיכא דם טהור כו' הא כתיב דמים דמים דמשמע ד' והו לא משום דהייתי אומר דכל מראה אדום נכלל בכלל דם והא דכתיב דמים דמים אתא לרבוי אחרינא שאין טמים לאדמימות אלא שאר מראות אך השתא דכתיב בין דם לדם דמשמע עלמו היכא טהור משום הכי שפיר מסתבר לרבוי הנך ד' דנוטים למראה אדום: בתוס' ד"ה אמר רבה כיהה וטיהר · נראה דרבה גרסינן כו' · התוספות במס' נזיר דף ס"ה כתבו דה"פ דמקשה דלמא מאי כיהה וטמא כלומר דת"ק ס"ל דטמאה מספק ור"י אמר כיהה וטמא מודאי וע"ז מסני הש"ס א"ק לטהרו או לטמאו פתח הכתוב בטהרה תחלה לומר לך ספק נגעים להקל וא"כ אי הוי ספיקא לת"ק לא היה מטמא א"נ דודאי טמא אית ליה לת"ק וא"כ ע"כ לר"י כיהה וטהור ע"כ · אך ק' לי דאכתי קשה דלת"ק לטהרו או לטמאו ל"ל דספק נגעים להקל דמנ"ל אי קודם שנזקק לטומאה ת"ל דמוקמי לגברא אחזקת טהרה ואי משנזקק לטומאה הא קיי"ל דלכ"ע טמא וכדאיתא במס' נגעים ובמס' טהרות ובנזיר שם ובפלוגתא לר"י איצטריך קרא כמ"ש התוספות לקמן לספק אם בהרת קודם לשער לבן דאע"ג דדרך השער להתלבן מחמת הנגע אפ"ה טהור אבל לרבנן דס"ל בהא טמא וא"כ קרא למאי אתיא וע"כ דאתיא לשום דרשא אם כן הדרה קו' לדוכתה דלמא ת"ק מטמא מספק ולר"י טמא ודאי וא"ל דאיצטריך להיכא דבשניהם בזה בהרת כגרים ובזה בהרת כסלע וא"י איזה מהן שבה טהור וכמ"ש התוס' שם (ועיין במס' נגעים פ"ה מ"ד דבכה"ג טהור מקרא דאם פשה תפשה בעינ' וטמא הכהן אותו את הנגע הודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הנגע שיש בו ספק ובמ"ש הרע"ב) ובזה לא שייך לאוקמי אחזקה כיון דא' ודאי טמא ז"א דאפילו בכה"ג מדאורייתא מוקמינן אחזקה וכ"מ מתוספות שם ד"ה אפילו כו' וכ"כ התוס' בפסחים דף י' גבי ב' שבילין וכ"מ ברים מכילתין בתוס' ד"ה וכי אמרינן אוקמי אחזקה כגון ספק נגע כו' ובחולין דף י' ע"ב · אך נ"ל דרבה לשיטתו אזיל לפי מה דאמרינן ביבמות דף ל"א דרבה ור"י סברי גבי תרי כיתי עדים המכחישים זה את זה דהוי ספקא דאורייתא ולא אמרינן אוקמי אחזקה כיון דאיכא שנים המפקיעים מחזקה ואם כן י"ל דאף ת"ק דרים לטהרו או לטמאו והיינו בכה"ג כגון ב' אומרים שהיה כגרים וב' אומרים שלא הי' נגע כגרים ומדאורייתא אין כאן חזקה ומש"ה כתב לטהרו או לטמאו מספק ואם כן שפיר מוכח דת"ק מטמא מודאי דאי מספק היה להם לטהר הגם דמשמע שם מפירוש התוספות דלמסקנא אף רבה הדר ביה וס"ל דתרי ותרי ספקא דרבנן מ"מ בהמ"מ פ"ך מהלכות א"ב משמע שעדיין המחלוקת ב"ע אלא דאנן לא פסקינן כרבה וכר"י אלא כר"א · ובזה אמרתי בדרוש להספד לתרץ הא דאמרינן במס' ב"מ דף פ"ו גבי פלוגתא במתיבתא דרקיע דאמרינן מאן מוכח רבה ב"נ וכו' ופירש רש"י בר פלוגתיה דר"י מה דלה רש"י להורות לנו בזה אלא משום דק' איך אמר רבה טהור והיינו כר"י דמנ"ל דלמא ר"י ודאי טמא אית ליה ופליג עם ת"ק בהא דלת"ק טמאה מספק ולר"י טמאה מודאי וצ"ל דא"ה דת"ק מטמא מספק דהא מספק טהור דכתיב לטהרו או לטמאו אך קשיא דא"כ השתא נמי נ"ל לטהרו או לטמאו דמנ"ל בכ"ל א"נ דת"ק אית ליה קרא לטהרו או לטמאו לשום דרשא אחרינא לכך פי' דרבה הוא בר פלוגתיה דר"י ואיהו אית ליה בב' כיתי עדים אין כאן חזקה ואם כן י"ל דכ"ע אית ליה קרא דלטהרו וגו' אלא דת"ק מוקים לה בכה"ג אבל בספק דשער לבן ס"ל דטמא מודאי ור"י מטהר לגמרי וק"ל: ובזה נ"ל לתרץ הרמב"ם סוף פרק ב' הלכות טומאת צרעת כו' וז"ל ספק אם בהרת קודם או שער לבן ה"ז טמא ויראה לי דטומאתו מספק ע"כ וכתב הרב בכ"מ וז"ל אע"ג דבפ' הפועלים אמרינן דהקב"ה אמר טהור לא בשמים היא והע"ג דאמר רבה ב"נ טהור י"ל כיון דבשעת יציאת נשמתו אמר הכי הוא בכלל לא בשמים היא ואינו כדאי להוציא מכלל דהלכה כת"ק ועוד דשם לן תנא הכי פ"ה דנגעים עכ"ל ועדיין ק' דמנ"ל להרמב"ם דטומאתו מספק הא פשטיה משמע כהוספות דודאי טמא קאמר ת"ק וכ"כ הרב בחוי ט פ"ד דנגעים ולדברינו ניחא דודאי רבה לשיטתו אזיל דס"ל דתרי ותרי ספ' א' הוא ואם כן לדידיה לכ"ע אית ליה דרשא לטהרו או לטמאו אלא דרבנן מוקי' ליה בכה"ג ומש"ה שפיר מוכח דת"ק מטמא מודאי דאי מספק ה"ל לטהר אבל הרמב"ם פסק כר"א דתרי ותרי ספקא דרבנן דלא כרבה ואם כן הת"ק לית ליה כלל דרשא דלטהרו או לטמאו להא אלא לדרשא אחרינא וא"כ י"ל כקו' המק' דת"ק מטמא מספק ור"י מטמא מודאי ומש"ה פסק כת"ק דטומאתו מספק וק"ל: ב תוס' ד"ה ר"י אמר כיהה וכו' · מה שהקשה מהרש"א וז"ל מיהו הך ספקא דמשמרשתני גמגמתי איכא לדמויי לסוטה וצ"ע עכ"ל לא ידעתי כוונתו הא כתבו התו' לעיל ברים מכילתין דטומאה למפרע לא ילפינן מסוטה אלא מוקמינן אחזקה וכמו שפי' מהרש"א עצמו שם · גם מה שפי' דטומאת נגע מקרי טומאה ראיה מדברי התוס' חולין דף י' ע"ב לא משמע כן ע"ש ד"ה דלמא אדנפיק וכו' אך י"ל דהתוס' בחולין לא ס"ל לחלק בין טומאה דראיה לטומאה דנגיעה:

דף כ אר"א כזית בזפת ובעורב טהור · הרב בש' אב"ש בי"ד סי' ל"א כתב להקל גבי כיהה שאינה שחורה כדיו אף ע"ג דבגדים מחמרינן משום דאיסור כרת הוא והו דלפעמים מסור הוא לנשים רק היכא דשחור כזפת יש להחמיר אבל בדיהה מזה יש להקל וע"ש מה שכתב לחלק בין איסור כרת לאיסור לאו עיין בתה"ד סי' ר"ן מה שכ' דמוכח מסוגיא דיבמות דאין לחלק בין איסור כרת לאיסור לאו וע"ש מה שכ' לחלק דלא תיקשי הסוגיא שם אהדדי ומ"ש הטעם דהוא מסור לפעמים לנשים ז"א דלעולם לא היה דבר זה מסור לנשים רק לחכמים ומה שהחמירו עתה לפי שכבר נתמעטו הלבבות בימי האמוראים שלא ידעו להבחין בין דם לדם וכמו שכ' הרא"ש וכל הפוסקים וכ"כ בתשובת א"ל סי' מ"ו וז"ל ועל כיוצא בו נאמר עדות מסורה לב"ד ואין בנות ישראל מורות לעצמן אלא חכם ע"ש:

ע"ב האי דם חימוד הוא · כ' הר"ן בחדושיו לאו לטהר קאמר דהא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה שבעה נקיים משום חשש חימוד אלא שבא להראות חכמתו א"כ דאי ידעינן בודאי שדם חימוד הוא טהור ולקמן חיישינן שמא נתערב עמה דם נדה ע"כ: בתוס' ד"ה אגמרי' סמוך כו' לכך נראה לר"ש וכו' יש מקשים על ילתא וכו' · וכל"ז לק"מ משום דשאני הכא דכולי יומא הוי מטהר לה אלא שאירגא דחש בעיניו ובכי"ג כזה היתר גמור לשאול אבל השתא שכתבו תוספות דהיכא דאגמרי' סמוך מותר ואם כן א"ו אין צריך לומר דעובדא דילתא הוי משום דחש בעיניו אלא דהשתא הדר הש"ס מהא מש"ה מקשים על ילתא היכי עבדה הכי וק"ל:

פרק שלישי

דף כ"א לא נחלקו אלא שהפילה וא"י מה הפילה כו' וחב"א לא אמרינן רוב חתיכות של ד' מיני דמים וכו' · ואין להקשות דמ"מ ניחוש שמא היה בתוכו דם אגור כדאמר ר"י עלמו לקמן משום רשב"י ז"א דהא תנא דמתני' לית ליה הא דרשב"י וכמ"ש התוספות לקמן ד"ה והאמר רשב"י וכו' מיהו יש לדקדק דאמאי לא מוקי ר"י בפלוגתא דר"י ורבנן בהכי דר"י היים שמא היה בתוכו דם אך ז"א דאם כן ליפלגי בבהמתיכה לפניו ויש בתוכה דם ואין עמה דם דרבנן מטהרי ור"י מטמא וכ"ת דה"נ בהא פליגי דא"כ לא ה"ל למיתני סתמא ר"י מטמא אלא ה"ל לומר ר"י מטמא אם יש בתוכו דם: שם באשר לפתיחת הקבר בלא דם וכו' · ועיין במהרש"א מה שהק.ה דהא התם נמי אינו אלא ספיקא וכו' ובחדושי הרמב"ן והר"ן כתבו עוד יבוב לזה: תוס' ד"ה ורבנן סברי וכו' ותימא וניטמא דדהוי פלגא ופלגא. וכו' · עכ"ל · למ"ש התוס' לעיל ברים מכילתין ובדף י"ז ע"ב ד"ה ואין שורפין עליו את התרומה וכו' דטומאה דאתיא ע"י ראיה לא גמרינן מסוטה ובכל"מ ספק הוא ומוקמינן אתתא בחזקת טהרה לק"מ אלא בהתוספות לא חפסו במוחלט לסברא זו וכמ"ש לעיל: בד"ה ואינו נאכל וכו' · מה שיש לדקדק בדבריהם אלו עיין בתוס' סוף פרק בנות כותים:

ע"ב בפרש"י ד"ה בבשרה וכו' · האי קרא בנ"ה כתיב ומיהו מרבינן נמי זבה מדכתיב זובה בבשרה וכן הוא לקמן דף מ"ה ע"ב:

דף כ"ב רבא אמר דכ"ע [illegible] כו' · ולפירוש רש"י ע"כ הך אין דרכה דקאמר רבא אין דרכה הפירוש כמו אין דרכה דאמר אביי דלאביי פירוש אין דרכה וכו' לפיכך אין זו דם נדה אלא דם חתיכה אבל בדברי רבא ליכא למימר הכי אלא דה"ק רבא כיון דאין דרכה לראות בחתיכה אע"ג דודאי דם נדה הוא אפילו הכי טהורה כיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילין לראות דאין לפרש הכא כמו בשינוי דאביי דה"ק רבא דאין דרכה ואם כן לאו דם נדה הוא וא"כ לכ"ע לאו דם נדה הוא אלא דם חתיכה אם כן קשה קרא דבבשרה ל"ל למעוטי חתיכה ת"ל דאין זה דם נדה וא"ל דה"ק דדרשינן לטעמא דקרא דמש"ה ממעטים משום דלאו דרך הוא ז"א דא"כ הכניסה שפופרת דודאי ד"נ לכ"ע טמאה וזו נגד הסוגיא דעיקר שנוי דאביי ורבא אינו אלא דלא נימא דשפופרת תנאי היא ואיך יתכן רבא דלא להוי כתנאי ולכ"ע לית ליה הא דשפופרת ואין זה סוגיא בכ"מ א"ו דה"ק רבא דלכ"ע אין דרכה דאף ע"ג דדם נדה הוא אפילו הכי אשה טהורה משום שלא ראתה כדרך שהנשים רגילין לראות וכן מורה לשון רש"י ז"ל שכתב ד"ה אשה טהורה וכו' דלאו ראיה היא ומדלא כ' דלאו ד"נ הוא א"ו דלרבא לכ"ע ד"נ הוא ואפ"ה טהורה הואיל ואין דרכה וכהאי לישנא כתב רש"י לקמן דף מ"א ע"ב ביצא דם דרך דופן דלאו ראיה היא וכו' אע"ג דודאי ד"נ הוא כל"ל ובתשובה האריכתי: תוס' ד"ה בי פליגי בחתיכה וכו' וקשה הא"כ השתא כו' וי"ל דפליגי בחתיכה העשויה כגון שפופרת וכו' · עכ"ל · ועיין במהרש"א מה שהק' על תירוצם ובתשובה הנ"ל כתבתי ליישב קו' המהרש"א ע"ש מ"ש בתשובה מ"ב סי' מ"ט וז"ל ואין עלי תפיסה מאבעיא דר' ירמיה למ"ש למעלה שא"א להכניס שפופרת בתוך האם משום דהכי דרכו של ר' ירמיה באבעיא שלו לשאול בבה"מ שאינן הווה והוא קות כדי להגדיל תורה ולהאדיר וכו' כדאמרינן בב"ב דף כ"ג על דא אפקוה ר"י מבי מדרשא עכ"ל ולפ"ז מש"ה לא ניחא ליה לאביי לאוקמי פלוגתייהו בפלי פלוי' וכ"ע אית להו דרשא דבבשרה למעוטי שפופרת דכיון שהוא מן הנמנע ליכא לאוקמי קרא להכי וא"כ לרבנן בתראי דס"ל דדם חתיכה הוא א"כ קרא דבבשרה ל"ל דלחתיכה ולשפיר לא צריך דדם חתיכה הוא ושפופרת הוא מן הנמנע מש"ה מוקי לפלוגתייהו בחתיכה עשוי כמין שפופרת וכפי' התוס' ומ"ש מהרש"א דלפירושו ניחא דפליגי בדרשה דקרא לא ידעתי מה ניחותא דהא ניחא לשנויא דאביי אבל לפרוקא דרבא דלכ"ע אין דרכה ופליגי במקור מקומו טמא א"כ לא פליגי בדרשא דבבשרה הגם שלכאורה משמע מדברי רש"י דפליגי אי מחורת ראיה ממעט או אפי' מטומאה ע"כ ז"א דע"כ מאן דאית ליה מקור מקומו טמא לאו מהאי קרא מפיק ליה אלא הל"מ היא דמקור מקומו טמא וכמ"ש התוס' לעיל בדף ע"ז בפלוגתא דרשב"ג ורבי ראיתי מי שהקשה על סברת הר"ש מהא דלקמן דף מ"א ע"ב דאמר ר"י משום רשב"י מנין שאין אשה טמאה עד שינא מזוה דרך ערותה וכו' וא"כ ל"ל קרא ת"ל שאין דרכה בכך שתראה דם דרך דופן ולק"מ דמאי דמסיק רבא דלכ"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה כו' וא"כ ר"י דאמר משום רשב"י לעיל המפלת חתיכה קורעה אם יש דם אגור בתוכו טמאה ע"כ דס"ל דאע"ג דאין דרכה אפ"ה טמאה משום דלא איין כלל דמין במינו אינו חוצץ אע"ם שלא ראתה כדרך שהנשים רגילין לראות אפ"ה טמאה וא"כ ע"כ רשב"י לית ליה הך סברא מש"ה איצטריך קרא: תוס' ד"ה למימרא וכו' ומ"ל הנוגע הוי וכו' וי"ל דילפינן וכו' הנוגע מרבינן מאיש איש · עכ"ל · פ"ם הוא וצ"ל מרבינן מאו איש כו': תוס' ד"ה אלא מתה כו' ושמא אפי' רואה נמי לא הוי אב הטומאה משום דרשא עכ"ל · יש לדקדק איך אפשר דהוי אב הטומאה ומטמא אדם וכלים א"כ קשיא ל"ל קרא דורחצו גבי איש אשר ישכב את אשה ש"ז ואי משום דמגע בית הסתרים הוא כדלקמן דף מ"א ע"ב ת"ל דטמאה מחמת האיש שנגע בה א"ו דאינו אלא ראשון לטומאה מיהו י"ל דאכתי מנ"ל דאינו אלא ראשון דלמא מטמא בגדים וכלים ולא אדם וכמ"ש התוס' ד"ה למימרא וכו' דמה"ע הוי ס"ד דש"ז מטמא בגדים ולא אדם יע"ש ודוק' · מיהו י"ל דס"ם דמ"ד דאינו אלא נוגע משום דס"ל מדלא מטמא אדם מכלל דלאו רואה הוא ואין אנו צריכין לדברי התוס' דיליף מדאיתקש לשרץ:

ע"ב תוס' ד"ה אבל דם דרביך וא"ת והא ד"נ נמי קתני לקמן וכו' · עיין במהרש"א דקושית תוס' היא דהא חזינן דדם אע"ג דרביך אינו נימוח במעל"ע יע"ש ומוכח מתוס' כאן דס"ל כשיטת הרז"ה והרא"ש אע"ג דאין צורת בריה עליו היכא דלא נימוח תוך מעל"ע טהורה ואמרי' דחתיכה היא ולא דם דאלת"ה אלא כשיטת הראב"ד והרשב"א דדוקא היכא דצורת בריה עליו אבל בלא"ה אע"ג דאינו נימוח טמאה קשה א"כ מאי משני תוספות דהתם מיירי בדם נדה שנפל על הבגד ונתייבש ביותר וכו' אכתי קשה דהא חזינן בחתיכה אדום ואין צורת בריה עליו דטמאה אע"ג דאינו נימוח במעל"ע וא"כ איכא דם דאינו נימוח במעל"ע ואמאי מסני הכא מעל"ע וא"ל דשאני הכא דאיכא צורת בריה עליו אז אמרינן כיון דרוב פעמים נימוח דם תוך מעל"ע משתמא בריה הוא משא"כ היכא דאין צורת בריה עליו דליכא למיתלי בבריה ואמרינן דדם הוא ונתקשה ביותר אף שהוא נגד הרוב כיון דליכא למיתלי בבריה ודאי דם הוא א"כ מעיקרא לא מקשי' מידי וה"ל לשנויי דשאני הכא דצורתן מוכיח עליהן משא"כ במתני' דלקמן דלא מיירי בבריה ולא היו צריכין לחלק בין דם שנפל על הבגד לדם דעלמא א"ו דס"ל להתוס' כשיטת הרז"ה והרא"ש: בא"ד וע"ק דהתם כו' · צ"ע מאי קשיא להו הא כבר כתבו דמתני' מיירי שנפל על הבגד ונתייבש ביותר אבל באפי נפשיה הוא רכיך: תוס' ד"ה או דלמא ל"ש וכו' תימא דבפ' ד"נ וכו' · לא זכיתי להבין דבריהם דמאי קושיא דהתם ידעינן דודאי נבלה או שרץ הוא אלא דלא מטמא יבשים וכשחזרו בתוך מעל"ע ונעשו לחין מקרי לחין משא"כ אם לא נימוח בתוך מעל"ע אע"ג דאפשר שיהיה נימוח אם ישרה עוד במים או ע"י מיעוך בלפושן מ"מ יבש מקרי כיון שלא נימוח תוך מעל"ע שכך שיערו חכמים אבל הכא דמספקינן אם בריה הוא או דם נדה הוא ואלו ידעינן דודאי דם נדה הוא אפי' לא נימוח תוך מעל"ע אפ"ה טמאה דהא ד"נ הוא מהנך דמטמא יבש ולא מהני מעל"ע אלא דאמרינן כיון דלא נימוח תוך מעל"ע משתמא בריה הוא מש"ה אמר רשב"ג דמעל"ע לא מהני דלמא דם יבש הוא עד שממעך בלפושן ולא נימוח ואז ידעינן שנימוח ע"י מיעוך לפושן מ"מ יבש מקרי וצ"ע:

דף כ"ג ברש"י ד"ה אפני' כרבנן וכו' · ועיין מוהרמ"ל שכוונת רש"י לתרץ קו' תוס' ד"ה וילפינן וכו' ופשוט הוא ועי"ל דכוונת רש"י דאי כר"י קשה דניליף תרתי ג"ש דבהמה ודעגין ומה שהוכיחו התו' ד"ה זו היא שיבה וכו' דע"כ לא נתקבלה הרוייהו היינו לשיטת' דס"ל דשנויא דהש"ס אזלי אליבא דר"י משא"כ לפירש"י וכמ"ש מהרש"א שם ולפ"ז יתורץ נמי קו' מהרש"א שהק' לקמן דל"ל להש"ס לתרץ דהכא איכא פירכא אמאי לא ניחא להו לרבנן אית להו נמי כר"י דהיכא דאיכא מופנה מב' צדדים ומופנה מצד א' שבקינן למופנה מצד א' ואפי' ליכא פירכא דא"כ הוי קשיא ניליף תרתי ג"ש ולכך הוצרך הש"ס לומר דהכא איכא פירכא: שם בגמ' למאי ג"ש לאתסורי באחותה וכו' · ועיין בחדושי הרמב"ן שחולק אפירוש רש"י דא"כ ה"ל לומר דנ"מ לאתסורי באמה או אם אמה א"ו כיון דלאו בר קיימא ה"ל כבת ח' דס"ל כאבן לכל דבר ועיין בבי"ש סי' ל"ז ס"ק ב' מ"ש בזה וכן כן דברי הרמב"ן הנ"ל: תוס' ד"ה וילפינן כו' דהשתא תנין לא מופנה כלל וכו' · דבריהם מגומגמים דהא השתא דלא ניכתוב הפנאה דאדם ומשתמא הי' ראוי לכתוב תיבת ויצר ולא ניכתוב תיבת ויברא וא"כ גבי תנין לא הוי גז"ש כלל דהא התם כתיב ויברא ואלו גבי אדם כתיב ויצר ולפי שיטתם דלא נתקבלה רק חדא ג"ש א"כ מדדמי ילפינן עדיפא ה"ל למימר שנשתוק מהפנאה דאדם ואז גבי תנין ליכא ג"ש כלל ועיין בחדושי הרמב"ן והר"ן מ"ש בזה:

ע"ב רבא אמר חסא הגבן והעין וכו' מיתיבי צורת פנים שאמרו וכו' · עיין במהרש"א מה שהקשה לפירש"י ולפי עניות דעתי נראה לתרץ דלא קשה מידי לפמ"ש בחדושי הרמב"ן ז"ל לפירש"י וז"ל דר"י תשמי' דרב פליג אדשמואל ואדר"י דפירש"י לעיל טעמא דר"מ משום יצירה [illegible] או משום שלגל עין שלדבריהם אפי' תים גמור במעי אשה ולד מעלי' הוא לר"מ וכו' ולר"י משמיה דרב לית ליה הנהו טעמא אלא ר"מ ורבנן בסברא בעלמא פליגי שר"מ אומר מצורת אדם בעינן והאיכא ותנ"א כל צורה משמע וה"ה לר"מ במלא ועין וגבן וגבת וגבות הזקן סגי' אלא להכי נקט פניו אדם ועין א' בבהמה לסודיעך כחן דרבנן וכו' והא דתניא לעיל נראין דברי ר"מ בבהמה וחי' בהכי נמי מתוקמי בבהמה וחי' ומקלת סימנים דאדם דכיון דהא עלמה עיניה הולכות בשל אדם במקלת סימנים לעבות כאדם גמור משא"כ בעיפות שאפי' כל פניו כאדם ועיניו לצדדים אינו כלום והאי דדחי רב אתאי בריה דרבה נעיל הכי ק' לרבנן דמודו רבנן בקרי' וקפוף הואיל ויש להם לפתות כאדם דחי' בעלמא הוא דדחי אבל לשום מסקנא לרבנן לפתות חדא מצורות דפנים ניגהו וצריך נמי גבן וגבות זקן דאדם ועין דאדם באוכמא עכ"ל אך כ"ז אי נימא דלר"מ סגי' במקלת צורה אבל אי נימא דר"מ בעי כל צורה ממש כאדם א"כ ע"כ צ"ל דבתרתי פליגי דהא איכא הא' במתני' דלר"מ ולד ולחכמים אינו ולד וע"כ דבתרתי פליגי דהיכא דלית ליה כלל צורת אדם רק תים גמור אית ליה לר"מ דהוי ולד ולרבנן אינו ולד וטעמא דר"מ משום ג"ש דיצירה והיכא דאית ליה צורת אדם ס"ל לר"מ דבעי' כל צורה שלימה משום דגרע מבהמה ממש דהתם יצירה כתיב וכמ"ש התו' ומעתה הא דאמר לעיל ובעופות תבדוק ע"כ דאתי' אליבא דרבנן דאי לר"מ כיון דאמר בריטא המפלת כמין בהמה וחי' לר"מ ולד וחכמים אינו ולד ע"כ מיירי שאין לו צורת אדם כלל דאי באית ליה צורת אדם אדרבה רמ"א דאינו ולד וחכמים ס"ל דהוי ולד אפי' במקלת סימנים דאדם א"ו דמיירי בתים גמור וא"כ הא דאמר בעופות תבדוק ע"כ אתי' אליבא דרבנן דלא גמרי יצירה יצירה ואפ"ה מודים בקרי' וקפופא משום דיש להם לפתות כאדם וע"כ דס"ל דבחד נמי סגי' דלא כחשא דלחשא מה מהני חד סימן דהא בעי כולהו בחד נד ולפ"ז לק"מ קו' מהרש"א הנ"ל דאליבא דרבא א"ת דס"ל אליבא דרבנן בעי בחד נד כאדם א"כ ע"כ הא דאמר בעופות תבדוק ע"כ אליבא דר"מ אתי' דאי אליבא דרבנן בחד נד בעי לכולה סימנים כאדם וע"כ ר"מ כל צורות היינו כל דהו דאי בעי ר"מ לכולהו סימני' כאדם ובתרתי פליגי א"כ הא דאמר בעופות תבדוק אליבא דמאן תרמי' דלא ניחא לרש"י דיפלוג הך ברייתא אדר"א ב"נ מש"ה פירש דהך כל היינו ג"ש וא"כ אתי' לר"מ אבל לפי סברת המקשה דלרבנן בחד סגי' א"כ י"ל דהאי כל צורות לר"מ היינו כל צורה ממש והא דאמר בעופות תבדוק אתי' אליבא דרבנן דלא בעי אלא חד סימן כאדם והא דאמר רשב"ג נראין ס"ל דבתרתי פליגי בין בשאר עופות בין בקרי' וקפופא ודתב"ג מכריע מטעמא דנפשיה וכן צ"ל נמי לשיטת המהרש"א שכתב וז"ל דע"כ רש"י סובר דכל צורה דר"מ לית לן לפרש הכי משום דלא גרע מכולה בהמה עכ"ל לכאורה קשה דאם רש"י סבור כן א"כ מה זה שכ' רש"י וז"ל ואע"ג דמצי נאוקמי כדאיתא וכר"מ דאמר כל דהו צורה עכ"ל דאי כר"מ אתאי קאמר חוץ מן האוזן ופני גרע מכולה בהמה א"ו דהא דכ' המהרש"א דלא ניחא לרש"י לפרש הכי משום דלא גרע מכולה בהמה היינו לשום אי דנימא דס"ל לר"מ כל צורה ממש כאדם ואז ע"כ צ"ל דבתרתי פליגי ר"מ ורבנן בבהמה ממש ס"ל לר"מ דהוי ולד משום גז"ש דיצירה ובדומה לאדם נמי פליגי מש"ה כ' המהרש"א שפיר דס"ל לרש"י דליכא למימר דר"מ בעי כל צורה ממש כאדם מש"ה יגרע מכולה בהמה אבל לפי האמת דלר"מ לא בעי אלא צורה כל דהו א"כ יש לומר דבהא פליגי במתני' ר"מ ורבנן דלר"מ הוי ולד היינו דוקא דאיכא מקלת סימנים דלר"מ הוי ולד ולרבנן לא הוי ולד עד דאיכא כולה סימנים לרב ולאסא חני פרצוף והיינו דפליגי בסברא בעלמא וכשיטת הרמב"ן או לשיטת המהרש"א שכ' בתוס' ד"ה לאתסורי באחותה ולקמן גבי המפלת דמות לילית דכיון דהך ג"ש איכא פירכא מוקמינן הג"ש למיסתבר טפי והיינו היכא דאיכא קצת צורה מאדם ולפ"ז שפיר כ' רש"י דה"מ לאוקמי כר"מ ולא קשה דאמאי קאמר חוץ מאוזן ובי גרע מכולה בהמה ז"א דהשתא לפי המסקנא אית ליה לר"מ דבעי דוקא מקצת צורת אדם אבל היכא דלית ליה כלל שום צורה אף ר"מ מודה:

דף כ"ד בין ר' ינאי לר"י א"ב דר"א · ובכ"מ פ"ד הלכות א"ב תמה על הרמב"ם שפסק כר"י ובהלכות שחיטה פס"ק כר"א וע"ש וכס' כו"פ תי' דהרמב"ם לשיטתו שכ' כל היכא דאמרינן ניטל טרפה אם חסר מתחלת ברייתו כשרה וא"כ הא דאמרינן דפליגי בדר"א היינו דכ"ע אית להו דר"א לענין ניטל אלא דפליגי בחסר אי איתא דר"א ופסק כר"י דניטל לחוד וחסר לחוד אך ז"א דלישנא דסוגי' מוכח דפליגי בפי' הברייתא דאמר כדי שינטל מן החי וימות ואמר כמה כדי שינטל מן החי וכו' משמע דבניטלה פליגי ולפענ"ד נראה דהרמב"ם סמך אהא דרבא דאמר בירך א' מן הנד אמו טמאה וכמ"ש הרמב"ם עצמו לפא דרבא וס"ל להרמב"ם דאף רבא אית ליה דר"א אלא דס"ל דבחסר ירך ראוי' לבריית נשמה וכדאיתא בברייתא דלקמן אף דהוא נבלה מחיים מ"מ לדידי' י"ל דיש חילוק בין ניטל לחסר מתחלת ברייתו ורבא לית ליה כברייתא דס"ל דאלי' בכל שאלו ינטל מן החי אלא כברייתא דלקמן דתני שנא קמי' דרב ומעתה י"ל דאף רבא ס"ל דטרפה חיה תי' ואפ"ה בחסרו נקוב אמו טמאה דלא תליא כלל בחיות אלא בבריית נשמה ומה שלא הביא הרמב"ם חסרו נקוב אמו טמאה משום דממילא שמעת מינה כיון שפסק וחסרו אטום אמו טהורה משמע כל דלאו אטום אמו טמאה דאמו טהורה איצטריך אבל אמו טמאה ממילא משמע וכ"כ בתשובה ה"ל סי' ע"ז ומה הו כחסר גדול עד טבורו ס"ל להרמב"ם דאף רבא מודה לר"י כר"י דכל כה"ג ודאי אין ראוי לבריית נשמה:

ע"ב המפלת דמות נחש · הרמב"ם פסק דהמפלת דמות נחש אמו טמאה והראב"ד תמה עליו דהא איהו פסק דבעינן כל צורת אדם ומה יועיל גלגל עינו שלו כשל אדם הא לא דמי' בשאר צורות וכמ"ש תי' דשאני נחש הואיל וכל מינו דמי' בד"א לאדם מש"ה עדיף וכ"כ ב"י סימן קצ"ד ולדעתו קשיא למה לא הביא הרמב"ם קרי' וקפופא וגם ק' הא הוכיח התו' ד"ה המפלת דמות לילית דאדרבה דזה גרע טפי כיון דכל מינו כן הוא לא יצא מכלל מינו ולא מקרי כלל דמיא לאדם:

דף כ"ה סימן ולד בבהמה וכו' א"א בשלמא וכו' · למאי דמוכח מסוגי' זו דשפיר מרוקם אף בבהמה סימן הוא לפז"ק מה שפירש"י בבכורות שם שפיר עור צורת ולד דמשמע מרוקם וליתא גם על התוס' שכתבו שם ובמס' ב"ק דשפיר אינו סימן ולד בבהמה כמו באשה וז"א לפי הסוגי' דכאן ודוק: תוס' ד"ה כסומכוס וא"ת אם שפיר מלא דם כו' · לא ידעתי כוונתם דמאי קו' דודאי אין לדמות שפיר לחתיכה אלא דה"ק כיון דסומכוס משום ר"מ אמר בהמפלת חתיכה אם יש בתוכו דם דטמאה אלמא דלא דרים יתורא דבבשרה למעוטי שפיר וחתיכה מש"ה מטמא נמי בשפיר מלא דם אבל לר"א וחכמים דהתם דרשי בבשרה למעוטי שפיר וחתיכה א"כ הא בהדיא פליגי ע"ז וא"כ ע"כ דס"ל כיחידאה כסומכוס ולא דרים בבשרה וה"ה דהמ"ל כר"ש דהתם אלא דחדא מנייהו נקט וכן ראיתי בתה"א ואפשר דס"ל להתוס' כיון דאף ר"ש אית ליה בהא כסומכוס דלא דרשינן בבשרה להכי לא מקרי סומכוס יחידאה א"ו דמדמה שפיר לחתיכה ומש"ה אמר כיחידאה דאלו לר"ש בעינן אגור דוקא משא"כ מלא דם לא מקרי אגור והארכתי מזה בתשובה: תוס' ד"ה שמא כר"י כו' · כ' המהרש"א ז"ל דלמא הך מלא בשר בגלול מיירי וכו' עכ"ל לא ידענא מאי קו' דא"כ למה אמר רבי שמא כר"י ס"ל דהא ודאי כר"י אמר דבגלול ודאי פליגי רבנן אר"י: שם מחלוקת בצלול · ופירש"י במים צלולים ולדעתו נ"ל דיש חילוק לר"י בין דם למים וכ"ה בפירש"י עפ"י הגהות רש"ל ולפ"ז נ"ל הא דאמר רבי שמא כר"י ס"ל א"כ הא דאמר מלא בשר אמו טמאה לידה ולא קאמר רבותא טפי דאפילו מלא מים טמאה נ"ל כמ"ש הר"ן משום דס"ל בעכור פליגי ומש"ה קאמר מלא בשר לאשמעינן לאפוקי צלול דלא וה"ה למים עכורים וע"ש ולפ"ז קשה כיון דרבי נמי מספקא ליה ואמר לא שמעתי וכמ"ש התוס' דממתני' א"ל דמלא בשר תוספת א"כ מה חידש ר"י ואמר כך אמר אבא דהא רבי נמי טימא מספק וע"כ נ"ל דה"ק כיון דאמר טמאה לידה משמע טומאה ודאי וא"כ איך דחי רבי דלמא כר"י והיינו ע"כ דפליגי בעכור ולא בצלול דאל"כ או כר"י ס"ל לאשמעינן אפילו מלא מים אע"כ דהכי דחי ליה דלמא כר"י ובעכור פליגי ומש"ה אשמעינן במלא בשר לאשמעינן דבעכור פליגי ואי הוי נימא דבעכור פליגי א"כ ר"י מספקא ליה כדמסיק לקמן ממתני' דבכורות וא"כ איך קתני

ר״ש א״ל כי כאי מלתא שאין בו הלא קלה אידוש לימא כו׳ : שם ואי״ת בנזיר פרק

ע״ב כת שנהב בלז צר״ח

ע״ב ט: בירין אותה צ״ה טבילה

מספק. ולא חילק בין בהמה

פרק רביעי

שם ד״ה אלא בדבר של קיימא וכו׳ שאם הפילה דבר שאין ראויה לבריית נשמה

ע״ב כן יהודה ארך ד׳ ויקב נקבה כו׳

מפום דס"ל דאין זה פירכא דהא סעיר המפתלא יוכיח וא"ל א"כ קשיא לרבא מברייתא דפהש
הא בגא"ה קשי' לרבא מכיסא דברייתא דלעיל דתני בהדיא סעיר המפתלא יוכיח וכמ"ש
התוס כאן והוהק: מה שהקשה הרמב"ן

פרק חמישי

הולד קודם ימי מלאת ...

פרק ששי

שם בגמ' ...

פרק שביעי

פרק שמיני

פרק תשיעי

סליק פרק עשירי וסליקא חדוד הלכות מסכת נדה

פרק עשירי

קצח (א) ל״ש בפ״א . ב״ה פרשת אמור יליף לה מדכתיב כי אם רחץ בשרו במים ושהר מה ביאה שמבו כולו כאחת אף ביאת בשרו במים כ״לו כאחת ומה״ט אם בשעת טבילה נשאר כ״ש מהגוף או מן השערות חוץ למים לא עלתה אותה טבילה כלל מן התורה ולא דמי להא דקיי״ל דמדאורייתא מיעוטו ומקפיד עליו אינו חוצץ דשאני התם דמ״מ הכל מכוסה במי מקוה אלא שיש על מיעוטו דבר החוצץ וכיון דלא הוי על רובו בטל לגבי הגוף ולא היין מן התורה וכן ברוב ואין מקפיד עליו אבל כשאין כל הגוף וכל השערות מכוסים במי מקוה כאחד ואפי׳ כ״ש שהיה חוץ למים בשעת הטבילה מעכב והוי כאו לא טבל דכתיב כל בשרו וגם דומיא דביאת שמשו בעינן וכ״ה ברמב״ם פ״א מהלכות מקואות ד״ז : (ב) לפיכב . צריך כ׳ הב״י כלומר שאילו לא היתה צריכה לטבול כל גופה בפ״א אע״פ שיש עליה דבר חוצץ בשעת טבילה לא היתה נפסלת אותה טבילה לגמרי לפי שאחר טבילת גופה היתה מעבירה אותו דבר החוצץ מעל המקום שהיה בו ומטבלת אותו המקום אבל השתא דצריכה שתטבול כל גופה בפ״א צריך שלא יהא עליה שום דבר חוצץ שהרי לא עלתה לה טבילה כלל ואין לה תקנה עד שתחזור שתסיר דבר החוצץ מעליה ותחזור ותטבול כל גופה בפ״א ע״כ : (ג) ו פ׳ ב״ש . היינו מדרבנן דהלא מדאורייתא אינו חוצץ אלא רובו ומקפיד עליו והתוס׳ והרא״ש הביאו מפירש״י דס״ל דדוקא בבשר הוא דבעינן מן התורה רובו ומקפיד עליו אבל בהגוף

[illegible]

ב״ד ז״ל אינו אלא מחומרות האחרונים וזהירות בעלמא · ובלבוש נתן טעם לזה דלא הוי גזירה לגזירה ודבריו דחוקים וע״כ עליו בס׳ מע מ ובנא״ה לק״מ כיון שאינו אלא חומרא מחומרות האחרונים וכמש״ל וכה״ג מצינו כמה חומרות שהחמירו האחרונים ז״ל אף בגזירה לגזירה ובב״י בא״ח סימן קס״א כתב לענין נט״י וז״ל ונראה דאפילו טבעת רפויה צריך להסיר בשעת נטילה אי משום דלא בקיאינן בשיעור רפיון ואי משום דלא ליתי להתיר אף במהודקת עכ״ל וכ״פ הרמ״א בהגה״ה שם מטעם דאין אנו בקיאים איזה מיקרי רפוי והאחרונים ז״ל תמהו בזה דהא כאן סימן זה סע ף כ״ג פסק דאפילו בטבילה רפויה אינו חוצץ ותירץ בספר אליהו רבה דהתם לענין נטילה לכתחלה קאמר · וכבר כתב הרמ״א ברס״י זה דגם בטבילה לכתחלה לא תטבול בדברים שאינם חוצצין וצ״ל דמ״ש הב״י כאן על דברי הראב״ד שכתבתי לעיל דהתם נמי דיעבד הוא דמיירי בא״ח שמעמוד אשה אחרת עם גר אבל הגהה להוות טבילתה וכמבואר שם וגם הרש״ל בספר ים״ש בחולין פ׳ כ״ה סימן כ״א כתב וז״ל האידנא נהגו הנשים להסיר טבעתן בשעת טבילה אפילו רפויה משום דלא בקיאין מתי קרוי רפוי ע״ש ומה שהעתיק שם בשם הרשב״א בת״ה הארוך דיגא שב׳ הב״י ואם אין אחרים בגוונא מקפידין וכו׳ אטעיתיה דברי הב״י במה שכ׳ דין זה אחר סיום דברי הרשב״א וכמש״ל על הספר פ״י שהביא מ״א ומה שהשיג שם וכו׳ ואני אומר דלית דין צריכה פנים נעלם

[illegible]

ע״ל דאפ״ג דאין הקשר מיהדק מ״מ ע״י הכריכה ע״ג הבשר מיהדק או י״ל דמיירי שראשי החוטין הם מגין אחד ואפ״ה ע״ג הבשר לא מיהדק מש״ה כ״ב בבשר : (טז) והיא שתהא מקפדת · וכן הוא בהרמב״ם בפ״ב מהלכות מקואות ומכאן הוכיח הב״י דהלא בקפידה ידה אע״פ שאין רוב ב״א מקפידים ע״ז דהא דבר ידוע שאין דרך הנשים להקפיד בקשירת שער א׳ ואפ״ה כ׳ דהא זו מקפדת חוצץ ע״כ : (יז) שבא״ש ובבבית השחי · פעמא שאין מקפידין ע״ז וכ״נ דמיירי שאין רוב השערות שבראש נדבקין אלא מיעוט דאל״כ כיון דקיי״ל דהשער נידון לעצמו וכמבואר בסעיף דלעיל ורובו אפי׳ אינו מקפיד חוצץ אע״כ מיירי שלא נדבקים אלא מיעוט שערות ובס׳ פרישה פי׳ זה מסתפק אי בעינן רוב שער שבכל הגוף

[illegible]

עד ששם בלוע עליו מפא״כ בבשר הטפה ע״י מחבולות אדם י״ל דלא מיקרי בלוע מפום דלא מיהדק כ״כ וגם נפעם שנהב להתיר מפעם ג׳ נימין קשורים דאינו חוצץ כ״ז מטעם מעלמם מפא״כ כשנעשו דבוקים ע״י ד״א שלא ע״י קישור וכמ״ש גם בספר הג״ל וגם הטעם דהכי רביתיה לא שייך במה שנעשה במתכוין דלא שייך כן אלא מה שהוא כן בתולדה וגם המרדכי לא כתב דהוא היינו רביתיה אלא כיון שהוא סכנה להסירם מפא״כ בכה״ג מאן לימא לן דהוא סכנה להסירם וכבר ידוע כשהפוסק מביא טעמים הרבה להתיר שאין ללמוד מזה להתיר אלא מהני גווני דשייכי נמי כל הני טעמים כ״ש בנ״ד שי״ל דכונה טעמיה לא שייכי הכא וגם מ״ש להתיר לעבות במיעוט שערות שלא מטעם דהיא אינה מקפדת וגם

[illegible]

גם מ״ב המחבר דהתוך במים עד שיתרככו והוציא כן מן הרא״ש והטור שכתבו כן
אבל מן הסה״ת וסמ״ק ומרדכי נראה דלא ס״ל תקנה זו דאל״כ למה כתבו שרגילין להסיר
הכל או שממתין עד שתתרפא ולא כתבו התקנה שתשרה במים ותתרכך א״ו דס״ל דלא מהני
ריכוך וכן מבואר מעובדא דהר״ש ומהר״ק דלא סמכו עלמא על השריה במים · וכן נראה

וכבגד לגוע שאין הנגע כדבר הנוסף אלא כעיקרו של בגד שהרי מצינו טבילה לפרוכת אע"פ שהיה מתכלת וארגמן ותולעת שני ועוד טעם שני לפי שאין ממשו של נגע בשער ועל הידים אלא מראיתו של נגע ולפיכך אינו חוצץ ואינו דומה לדיו שחוצץ דהתם איכא ממשות הדיו ומסיק הרשב"א ע"ז וכן הנשים במלאכתן לצבוע ירקא לי שאין אותו נגע בעל ידיהן חוצץ מן הטעם הזה שאין ממשו של נגע אלא מראיתו ועוד שכל שמלאכתו בכך אינה מקפדת וכו' עכ"ל ונ"מ בין הב' טעמים באדם אחר שאינו מלאכתו בכך דלטעם שאינו אלא חזותא בעלמא אינו חוצץ אבל לטעם השני חוצץ ומדכתב המחבר בש"ע וכן מי שהוא צובע וידיו צבועות אינו חוצץ משמע דאדם אחר שאינו צובע אם ידיו צבועות חוצץ מבואר דס"ל דלא סמכינן אהאי טעמא לחוד לפ"ז צ"ע במה שפסק בט"ז ס"ק י"ב בשם הרוקח דאם אשה נגעה ביורה או בקדירה ונתפחמה בשבר מעט דזה אינו קפידה אע"פ שמעט נדבק בבשר ע"כ ומטעם זה הורה בט"ז להתיר באשה שטבלה ומצאה בשוקיה שנגעה בכותלי בית המרחץ שהיה שחורות מהפחם עשן המרחץ שאינה צריכה טבילה שנית דדמי להאי שכתב הרוקח והוא ק"ו דהא בידים היא מקפדת יותר על נקיותן יותר מגופה ואפילו הכי התיר הרוקח מטעם שאין בו ממשות אלא חזותא בעלמא מכ"ש על הגוף ע"כ דלפמ"ש לא סמכינן להתיר מה"ט לחוד וכן מבואר בפרישה להדיא דדוקא נקט שצובעות הנשים דאל"כ הוי חוצץ בכ"ד כיון דמקפדת עליו וכ"מ בב"ח ע"ש ואפשר כשנמצא על גופה שאינה מקפדת עליו כיון דהיינו אלא נגע בעלמא אבל כשנמצא בשאר מקומות הגלוים אין להקל אח"ז ראיתי במע"מ דף ש"ז שהביא דברי רוקח אלו ומבאר דמתיר מטעם שאינה מקפדת על דבר מועט ע"ש : (לד) וכן מי שאומנתו להיות שוחט · כתב בספר ב"ש דאדם שיש לו שני אומנות דהיינו שהוא צובע וסופר ונדבק על ידו דיו ונגע הוי ספק אי הוי חציצה או לאו ואזלינן לחומרא דהא איתא במסכת זבחים דצ"ח בעי רבא דם ורבב על בגדו מהו ופריך אי טבח הוא תיפוק ליה משום רבב ואי מוכר רבב הוא ת"ל משום דם לא צריכא דעביד הא והא אמדא לא קפיד אתרתי קפיד או דלמא אתרתי נמי לא קפיד תיקו וכיון דנשאר בתיקו וספיקא דאסורא לחומרא עכ"ד וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מהלכות מקואות שהוא ספק אם חוצץ או לאו וכ"פ במ"א בא"ח סימן קס"א סק"ז ודלא כשבו"י סימן ס"ט : (לה) שרוב בני אומנות · כתב בב"י אע"ג שכתבתי דכל שדרך שאר נשים להקפיד אע"פ שזו אינה מקפדת חוצץ י"ל דש"ה דנשים שאר נשים שהם בני אותה אומנות אין מקפידות ע"כ : (לו) שלא כנגד הבשר · עיין בש"ך ביאור דברי הרשב"א ועיין בזה תפל"מ מ"ש בזה : (לז) נהגו הנשים · ולענין נטילת הצפרנים בחה"מ עיין בא"ח סימן תקל"ב ס"ך : (לח) אם נפוחה כ"כ · כתב ב"י שזה נלמד מתוך דלעיל סעיף י"א ולפי זה אין צריך שיהיה נקרם עור ובשר על הטיט אלא כל שהטיט כל כך בעומק שאינו נראה בשוה לבשר אינו חוצץ כדלעיל גבי תוך ש"ך ואזיל לשיטתיה שכתב בס"ק י"ו שכל שאינו שוה לבשר קרי אינו נראה ועיין מה שכתבתי לקמן : (לט) צריכה טבילה אחרת · בט"ז כתב וז"ל וכ"ל דכל מה שמצינו שצריכה לטבול בית בשכחה ליטול צפורן היינו כל זמן שלא שימשה עם בעלה קודם שנזכרת לדבר אבל אם אחר ששימשה נזכרת אין להחמיר עליה ולהצריכה טבילה שנית כיון שאין זה אלא חומרא בעלמא ואפילו אם אין ידוע לה שלא היה שם טיט ונואה דמשמע מהגהות ש"ד ומוהר"מ בצריכה מדינא טבילה היינו כל זמן שלא שימשה עם בעלה אבל לא אחר כך דהא אפילו אם היה שם נואה מדאורייתא אינו חוצץ דרובא ומקפיד בעינן אלא גזרה דרבנן היא במיעוט המקפיד אם כן כאן הוי ספיקא דרבנן וכ"ש למ"ש בסעיף י"ח בשם סמ"ג ור"ת דדוקא טיט הנדבק בעינן אע"פ שלא פסקן להלכה בש"ע מ"מ כאן שכבר שימשה ואפשר שהיא נתעברה אם באת להחמיר עליה בטבילה שנית אתה מוציא לעז על הולד כמו שמצינו ביבמין בלשון זה אם באת להחמיר עליה אתה מוציא לעז על בניה כנלע"ד ברור ושוב הוגד לי שגדול אחד השיב בתשובה כמ"ש עכ"ל והכוון למוהר"מ מלובלין בתשובה סימן ע"א ושם התיר אם לנה עם בעלה אפילו לא נזקקה לבעלה אותה לילה דמכוער הדבר וא"צ טבילה אחרת אם לא נמצא שום לכלוך תחתיו עכ"ל וכן כתב במל"מ פרק ב' דהלכות מקואות בשמו וסתם כדבריו משמע דס"ל כוותיה אך הש"ך חשש להחמיר על פי דעת הראב"ן דס"ל דצפורן עצמו חוצץ מטעם דכיון דעתידה ליטלן תיילי הטהא וכ"כ הב"ח לכן היכא דאפשר לה לחזור ולטבול אפילו לא נזכרה עד למחר יש לה לחזור ולטבול וכתב שכמדומה לי שכן נוהגים להורות אבל היכא דלא אפשר אין להחמיר כיון שעברה הלילה עכ"ד ולענ"ד נראה דמשום זה אין לדחות דברי המוהר"מ לובלין והט"ז מהלכה דהראב"ן הוא יחיד בזה וכל הפוסקים חולקים עליו וכתבו בהדיא דצפורן עצמו אינו חוצץ ומה גם שכל עיקרו אינו אלא מדרבנן דהא ליכא אלא במיעוט הגוף · אלא שיש לפקפק על מ"ש הט"ז דאין כאן אלא ספיקא דרבנן דהא הכא איתחזק אסורא ויש להחמיר אפילו בספק דרבנן דהא אשה זו בחזקת טומאה היא עומדת ומספיקא א"א לטהרה אלא שהט"ז לשיטתיה אזיל דס"ל דכל ספיקא דרבנן להקל אפילו בדאיתחזק אסורא וכנראה מדבריו בסימן ס"ט ס"ק כ"ד אבל לפי מה שפסק הש"ך בסימן ק"י דהיכא דאיתחזק אסורא אפילו בספק דרבנן אזלינן להחמיר אם כן אין כאן מקום להקל אלא שהספר"ח בסימן הנ"ל העלה דלא כהש"ך וס"ל דכל ספק דרבנן אפילו בדאיתחזק אסורא תלינן להקל ועיין מ"ש סעיף כ"ה ובש"ם קנ"ט דיש להחמיר כדעת הש"ך ולא מטעמיה :

עוד כתב בט"ז דאם אירע ששכחה ליטול הצפרנים בשבת או י"ט לא תאמר לעובדת כוכבים שתחתוך לה דכיון שאין מצוה גמורה בנטילת צפרנים דהא אפשר בניקור התחתם לחוד למה נבטל בזה שבות דאמירה לעובד כוכבים ומו דאע"פ שהעובד כוכבים חותך מכל מקום אותה ישראלית מסייעת לה ע"י שמטה ידיה וכאלו היא עושה מלאכה זו שאסורה מדאורייתא וכמו דמצינו בסי' קצ"ח וא"ל דה"נ שלא תטבול בשאירע כן בשבת או י"ט ז"א דהא גם בחה"מ התירו שתנקר הצפרנים ותטבול כדאי' במרדכי ה"נ והגהות ש"ד לפי סברתם דס"ל דאסור לחתכם בחה"מ אבל אנן קיי"ל בא"ח סי' תקל"ב דמותר בחה"מ בלי שום שינוי מ"מ יש ללמוד מהם בשבת או י"ט דמהני ניקור עכ"ד והש"ך בנק"ה השיג ע"ז דאפי' חתכה בכלי היא עצמה ליכא כאן איסור דאורייתא דהתוס' כתב בפ' המצניע דנ"ב דהך מתני' אתיא כר"י א"כ הרמב"ן ושאר פוסקים פסקו כר"ש דמלאכה שא"צ לגופה פטור וכמבואר בהר"ן פ' המצניע וכ"כ המגיד פ"א מהלכות שבת שדעת הרשב"א והאחרונים דהלכה כר"ש וכ"כ התוס' פ"ק דשבת גם הטור כ' בסי' שע"ז ושאר מרכים שלא לצורך פטור והיינו כר"ש כדאיתא בש"ס ותימא לי אמאי פסק בסי' ש"ה בכלי חייב חטאת וכן קשה על הש"ע דבסי' ש"ז הביא דעת הטור והרמב"ן ובסי' ש"ה סתם דבכלי חייב חטאת ודוחק לומר דחולקים על התוס' ויותר נראה דבסי' ש"ה לא מיירי ממלאכה שא"צ לגופה ודינא קמ"ל ונ"מ היכא דצריך להצפרנים עצמם הא לא"ה אפילו בכלי פטור אבל אסור וגם בלא"ה יש פוסקים דאפילו מלאכה גמורה מותר לומר לעובד כוכבים במקום מצוה וכמבואר בהר"ן ס"פ ר"א דמילה ובהגהות ש"ע א"ח סימן ש"ו אם כן הכא הוי תרתי למעליותא אלא כיון דאפשר ליטלן בלא כלי למה נקל בכדי אבל שלא בכלי שהדבר פשוט דמותר ע"י עובד כוכבים ולית דין צריך בשש :

ומ"ש הט"ז דאסור משום דמסייע ע"י שמטה ידיה וכאלו היא עושה המלאכה ליתא דכאן לא שייך מסייע דדוקא דא' המקיף וא' הניקף במשמע וכדפירש"י באלו הן הלוקין ד"ך ע"ב דמשמעינן לקרא הכי לא תקיפו וכו' אבל בשאר איסורות לא שייך לומר דחייב משום מסייע דמסייע אין בו ממש והכי איתא להדי' פ' המצניע דף צ"ג ובפ"ב דביצה דף כ"ב וכ"ו והוא מוסכם מכל הפוסקים דבעלמא מותר אפילו לכתחלה ואם כן כיון דמשמע מהפוסקים דעכ"פ מצוה היא בנטילת הצפרנים וכמ"ש ואמירה לעובד כוכבים שבות ובמקום מצוה שרי' וכ"ש לדעת הרמב"ן ודעמיה שכ' בש"ך ס"ק כ"ה דהצפורן מעכב מדינא פשיטא דהוי במקום מצוה ומותר לומר לעובד כוכבים ליטלן בלא כלי עכ"ד מבואר מדבריו דהיכא דאפשר ליטלן ע"י עובד כוכבים בידיה או בשיניה ודאי דמותר ואם א"א אפילו ליטלן ע"י עובד כוכבים או ע"י כלי נמי שרי' וזה עדיף טפי מע"י ניקור הש"ב כיון דלקצת פוסקים הצפורן עצמם חוצץ ולכ"ע מצוה מיהו איכא ולזה הסכים במ"א סימן ש"מ והעלה בכ"ע אם להתיר ע"י ניקור גם שא"א ליטול יפה בשינים כמבואר בי"ד סס"י ש"ל לכן טוב לומר לעובדת כוכבים לחתכה דהא הטור ודעמיה פסקו מלאכה שא"צ לגופה פטור ועיין סי' רע"ח עכ"ד :

ובספר שו"ת ח"ל סימן פ"ב השיג על הש"ך בזה וס"ל דאסור לחתכן ע"י עובדת כוכבים ולענ"ד לא נראה כן דמ"ש שם לעשות שמגורין לדברי הט"ז דס"ל דמסייע יש בו ממש כבר כ' הט"ז בעצמו בא"ח סי' שכ"ח ס"ק ק' שמגורין לדבריו שלא יסהור מכמה מקומות בתלמוד דמבואר דמסייע אין בו ממש ע"ש ועכ"ז כל האחרונים ס"ל דלא כוותיה אלא דלעולם קיי"ל מסייע אין בו ממש חוץ בניקף ולענין לל"ת עי"ו כיון דבלא"ה איכא לאו בניקף וע"ש בש"ע בסוף בסעיף י"ז בהגה"ה ומה שהקשה בח"ל כיון דמסייע אין בו ממש בעלמא מנ"ל דלקי עליה דהא בקרא לא כתיב בהדיא דלקי עליה ע"כ עיין בריטב"א במסכת מכות שם שכתב בהדיא בשם ר"מ כדברי הש"ך וז"ל כיון דבאו מסייע יש בו לאו ולא בעינן סיוע אלא כדי שיהא בו מעשה ללקות עליו דהמעשה כ"ד שני לאו כדאמרינן בעלמא עקימת פיו או עקימות קומה הוי מעשה עכ"ל ותוך שכ' שם עוד ת"י שאין כל המסייעים שוין מ"מ נראה מדבריו שת' זה שכ' בשם הר"מ הוא עיקר וכ"כ מתוס' בפ' המצניע שם שאין לחלק בזה :

ובזה שהשיג שם על הש"ך עפ"י דעת הריב"ש בתשובותיו סי' שנ"ד דבגוזז חייב אף שאין צריך לו לצפרני' ודלא כהתוס' שם הנה אף המ"א שם הביא דברי ריב"ש אלו ותפס הסכים עם הש"ך ובאמת אף בקילס הגאון מ"ל לדברי הריב"ש אלו לדחות בשם דברי רבותינו בעלי התוס' אני בעניי לא זכיתי להבין דבריו שכ' שם הטעם דבגוזז חייב לכ"ע אע"פ שא"צ לגופה לפי שהגזיזה שהיה במשכן לא היה לצורך הצמר והשער רק לצורך העור כגון בעורות תחשים וע"כ חייב כל שהוא לצורך גופו אע"פ שאינו צריך לשער עכ"ד ולא ידעתי מנ"ל שהא שהיו גוזזין לעורות תחשים וכן הק' עליו בש' ק"ג פ' המצניע ועוד שאף אם ה' משירין ממנו השער לא הי' ע"י גזיזה כ"א ע"י מיחוק וגרידא וכן פירש"י במתני' דפ' כלל גדול דחש"ב בכלל אבות מלאכות הממחקו ופי' דש ינו מגרד שערו ע"כ והוא כדרך שמעבדי העור עושים שמעבירים השער שלא ע"י גיזה כ"א ע"י מיחוק אבל גיזה לא היה במשכן אלא בצמר הצריכים לתכלת וכן פי' הר"ן על המשנה שם וז"ל הגוזז צמר בזה וצמר מתחוב של צמר השנויות במשנתנו כולם היה בצמר תכלת של מלאכת המשכן עכ"ל מבואר דגיזה לא היה אלא לצורך הצמר הצריך לתכלת ועיין במס' בכורות דף כ"ה דאמרינן שאני פרה דלאו בר גזיזה היא וכן הוא דעת הרמב"ן ז"ל דאף בגוזז בעינן שצריכה לגוף הצמר וכמו שהביא הרא"ש בשמו במס' בכורות שם גבי תולשת נוצה לצורך שחיטה בי"ט דשרי מה"ט משום דס"ל מלאכה שא"צ לגופה וגם הרא"ש שם מודה לזה אלא דחלק עליו מטעם אחר ע"ש שרי דהרמב"ן והרא"ש ז"ל והר"ן ס"ל כדעת התוס' והריב"ש הוא יחיד נגדם · ואף אם תרצה לומר דמ"ש הרמב"ן והרא"ש שם דהוי גיזה שלא לצורך גופה דוקא התם דהאי תליסה לאו לצורך העור הוא אלא לצורך השחיטה אבל היכא דהוא לצורך העור אע"פ שאינו צריך לגיזה ס"ל דחייב עליה אף בכ"ד כן שהרי חתיכת הצפרנים ג"כ לאו לצורך ליפות הגוף הוא אלא לצורך טבילה שלא יחוץ הנואה שתחתיו ע"כ נראה כדברי הש"ך והמ"א · מ"מ נ"ל מאן דמורה כדברי הט"ז לנקר היטב אין מזניחין אותו ואף שכתב במ"א דלצ"ע אם יש להתיר בניקור נראה כוונתו משום דלא"ה לנקרן היטב וכמ"ש הפוסקים וי"ל דלא כתב כן אלא בניקור כל הצפרנים של ידים ורגלים דבהא ודאי לא סמכינן על ניקורן שא"א לה להזהר ולהשגיח בכולן אבל בשכחה ליטול צפורן א' כ.אה דיכולה לסמוך על הניקור ועיין בהגהות ש"ד ואף שהרמ"א החמיר אף בשכחה לצפורן א' היינו דוקא אם לא עיינה תחלה אם הוא נקי ותיישינן שמא לא היה נקי אבל בנתכוונה לעיין היטב ודאי דיכולה להזהר בו דהא אף אם נשאר בו נואה או טיט דבר מועט מאד שאין דרך להקפיד עליו אינו חוצץ וכמש"ל וכ"מ מלשון המ"א דמיירי בשכחה ליטול כל צפרנים ואף שהש"ך חשש לדעת הראב"ן דס"ל דהצפורן עצמו מעכב מ"מ נראה דבמקום דיחוי מצוה עונה א' סמכינן על רוב הפוסקי' קמאי ובתראי דס"ל דצפורן עצמו אינו חוצץ כ"ל :

וכ' במ"א סי' קס"א ס"ק ה' בשם התשב"ץ דבשבת אסור לגרד הטיט שתחת הצפורן בצפרניו אלא ירחצנו במים ע' סי' ש"ב ס"ז עכ"ל ור"ל דבסי' ש"ב שם מבואר דמותר לגרר בצפורן ובס' א"ר שם כ' דלא נמצא כן בתשב"ץ אלא שכ' דדוחק את הבשר שתחת הצפורן כדי שלא יגרד את הצפורן כשמסיר הטיט ע"כ מבואר דאין איסור משום הטיט אלא שלא יגרד את הצפורן עכ"ד וא"כ אף התשב"ץ ס"ל דאין איסור לגרד הטיט בצפורן רק שיזהר שלא יגרד הצפורן עצמו לכן ידחוק הבשר שתחתיו כדי שלא יגרד הצפורן : (מ) מ"ע עוזה חוציץ · פי' שיה עצמה משום שפירשה אפי' לא נמצא עליה דבר חוצץ דר"מ והטור וב"ח ושאר אחרונים דלא כמסקנת ב"י דס"ל דמיירי אם נמצא עליו דבר חוצץ ע"ש : (מא) פירשה רובה · וכ' בש"ך ונראה דלדידן דנוהגים להצריכה טבילה שנית אם לא נחתכה הצפורן ה"ה הכא או אפשר לחלק דכיון דמן הדין אפי' נשאר צפורן אינו חוצץ כל שידוע שלא היה שום נואה תחתיו וכדאי' בפוסקים אלא דנהגו להחמיר והיינו כשכל הצפורן נשאר משא"כ הכא ודוחק וכ"ש להטעם דהצפורן גופי' מעכב עכ"ל :

ועיין בט"ז שכ' הטעם דמחלקין בין פי' מועט למרובה ה"ט דהא רובו קיים ומיעוטו נסדק נמצא דמקום הסדק צר ואין המים יכולים לבוא שם כראוי לביאת מים אבל באבר ובשר המדולדלים אפי' נפרך רובו אין דרך להניחו כך שיהא תלוי ועומד דכאיב לה הרבה אלא מחזיקו תמיד אל הגוף כפי מה שיכולה להחזיק ע"כ אינו ראוי לביאת מים שם עכ"ל וכה"ג כ' מהרמ"י ז"ל ולפ"ז נראה היכא דנעקר הצפורן עצמו ממקום החבורה שהנגע אפי' פירש רובה נמי חוצץ דהא נמי כואב הרבה והדרך להחזיקו תמיד אל הגוף ודמיא לאבר ובשר המדולדלים דחוצצין וגם לפי הטעם שכ' הפוסקים דצפורן שפירש רובה אינו חוצץ דכיון שיכולה להסירה בידיה ואינה מסירה אינה מקפדת עלי' וה"ל מעוטו שאינה מקפיד ואינו חוצץ אבל כשפירש מעוטו איכא למימר דקפדה אלא שא"י להסירה בידים מה"ט בצפורן עצמו שנעקר מן הנגע אפי' פירש רובו א"א להסיר בידים מחמת הכאב וא"ל דקפדה והוא חוצץ כנ"ל ועיין בב"י : (מב) אבר ובשר · אפי' פירש רובן חוצצין וכבר כתבתי בסמוך הטעם דשאני אבר ובשר מצפורן בשם הט"ז ובשיטות שאר הפוסקים הטעם דאבר ובשר א"א לה להסירם כ"א ע"י אומן וכמש"ל : (מג) אם הם רפוים · כתב בס' ב"ש כיון דפסק בא"ח סי' קס"א דצריך להסיר הטבעת מעל ידו בנט"י אפי' הוא רפוי והטעם כמ"ש הב"י דאין אנו בקיאים מהו שיעור רפיון או משום דלא ליתו להתיר אף במהודקת וא"כ אם בנ"י מדרבנן החמירו א"כ כ"ש בטבילת נדה דאורייתא אבל בשימשה כבר אחר הטבילה בטבעת רפוי' א"צ טבילה אחרת וכמ"ש האחרונים באם שכחה ליטול הצפרנים עכ"ד אבל מן המ"א שם לא נראה כן וכ"כ בס' א"ר בהדיא שם דדוקא לכתחלה החמירו אבל בדיעבד אף בטבילה לא החמירו וכבר כתבתי מזה לעיל בסעי' א' : (מד) ואם הם מהודקים · וא"ל שא מיעוט שאינו מקפיד הוא פי' הרשב"ד לפי שמקפדת להסירו בשעת לישה והוי כחוצי נמי דסעיף ב' ע"ן :

כתב בס' בן המלך סי' קכ"ג ודבר פשוט שאין להחמיר כן אלא במי שיש לו מלאכה גרועה שאם ישאר הטבעת בידו יטנפו מעסק אותו מלאכה אבל מי שמלאכתו נקיה ואינו מקפיד להסירם בשעת מלאכה או מי שאין לו מלאכה שאין להוש להסירם אע"ג דמהדקי טובא משום דהוי חציצה במעוטו שאינו מקפיד דלא מחמרינן ביה כלל והנה בעיקר דין חציצה דייכין ליה לכ"א לפי מה שהוא כגון מוכרי רבב והצבע אע"פ שבשאר ב"א מקפידין וכו' ואין לגזור במי שאינו מקפיד אטו מי שמקפיד וכו' עכ"ל לפ"ז י"ל באשה שאין דרכה ללוש בעצמה שאין הטבעת שעל ידיה חוצץ אפילו מהדק טובא וכה"ג כתב בספר א"ר שם בשם הרש"ל דטבעת באנשים אינו חוצץ לפי שאין מקפידין אם לא בטבעת שיש לו אבן טוב והוא ג"כ מה"ט לפי שאין דרכן של אנשים לעשות מלאכות כאלו מ"מ אין להקל כאן דבש"ע כאן ובא"ח כתב סתם דטבעת מהודק חוצץ ולא מפליג מידי משמע שאין לחלק בזה ונ"ד למוכרי רבב והצובעים שכל אותו אומנות ידועים בכך משא"כ כאן י"ל דלא פליג מיהו אפשר בדיעבד ושימשה דיש להקל בנדון זה : **כתב** הב"ח דאין חילוק בין נזמי האזן לנזמי האף דלעולם רפוים אין חוצצים ומהודקים חוצצים וכן בחוטין שחולין בהן הקמיעות רפוי אינו חוצץ ועיין עוד שם : (מה) וכן הדין באגד · והב"ח פסק דבאגד וקשקשי' אפי' רפוים חוצצין דלא עיילי בהו מיא שפיר :

וקשקשים

(מז) וקשקשים היינו לא ות שעושין הרופאים ע"ג מכה · ועיין מש"ל בסעיף ג' בהג"ה מה דקשיא מסה"ת דהתם אדהכא ומ"ש ביישובו : (מז) שאם טבלה · ס"ה מתחלה חובה עליה לחוף שיניה שהרי הוא מצוי למגוא בין שיניה שיורי המאכל ומ"ש שאם טבלה ה"ק כיון דאם טבלה ונמצא שום דבר דבוק בהם לא עלתה לה טבילה הילכך צריכה לבדוק מתחלה ולא סמכינן אבדיקה דבסוף דלמא משתלי ובלבוש הגי' ואם במקום שאם ש"ך דלא בכ"ח : (מח) לא עלתה · דאע"ג דלא בעינן לביאת מים ראויה לביאת מים בעינן דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו והקשה התוס' במכילתין דס"ו ע"ב וז"ל וא"ת אמאי לא בעינן ביאת מים לכתחלה בבית"ס כמו בילה וקריאה בתלייה ובכיכורים וי"ל דאין זה סברא גבי טבילה שלא הקפידה תורה אלא שיטהר האדם ואין לומר דלכתחלה לבעי כיון דבדיעבד טהור לכתחלה נמי לא בעי ותעלה לו טבילה אבל בילה ומקרא בכורים ותלייה מצות נינהו הילכך לכתחלה ליעבד עכ"ל ובתוס' במנחות די"ח ע"ב תירצו בענין אחר ואזלו לשיטתו שם דס"ל דמדאורייתא בעינן ראוי לביאת מים מדרשא דקרא וכבר כתבתי לעיל דהריטב"א ס"ל ג"ה בעינן ראוי לביאת מים אלא מד"ס : (מט) ומנהג יפה הוא · כ' הט"ז ופשוט שאם לא נהגה כן א"צ לעכב הטבילה בשביל זה ובשבת וי"ט המנהג שאוכלים רק שנזהר לנקר ביותר אח"כ ולפ"ז נראה דה"ה מ"ש הרמ"א בהג"ה שאין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה בבצק וכו' אם הוא ע"ש ודרכה ללוש בעצמה העיסה לכבוד שבת שג"כ מותר רק שתרחוץ ידיה יפה ויפה שלא יהא נשאר דבוק בהם ומ"מ נראה דבין הרחיצה לטבילה דכ' הרמ"א דאין לה לאכול כלל אפי' בשבת וי"ט נמי אסור לה לאכול וכגון בהגיע זמן טבילתה בימות הקיץ בליל שבת וי"ט שרוחצים קודם שבת וי"ט והולכת לבית הטבילה אחר זמן אכילה שאין לה לאכול כלל עד אחר ביאה מבית הטבילה דכיון שהוא סמוך לטבילה שמא לא תנקר יפה ותוך שהיא מהומה לביאה : (נ) עלתה לה טבילה · הטעם כיון דא"צ לביאת מים אלא ראוי לביאת מים תלינן לקולא ש"ך דלא כט"ז והמע"מ וכבר כתבתי לעיל דלדעת הריטב"א הטעם פשוט כיון דא"צ לביאת מים אלא מד"ס מה"ט : תלינן לקולא ולדעת התוספות דס"ל דראויה לביאת מים בעינן מדאורייתא נ"ל הטעם כיון דהתורה הקילה בבית"ס דלא בעי ביאת מים ממש אף חכמים בגזרותיהם הקילו ג"כ דהא מעוטו ומקפיד אינו חוצץ מן התורה אלא מד"ס : (נא) ואינו דומה לבדיקת הגוף · מבואר דבדיקת הגוף דקיי"ל לקמן סימן ק"ע שאם לא עיינה בגופה דלא עלתה לה טבילה דאף במיעוט הגוף מעכב שאף שעיינה ברוב הגוף ובמיעוט הגוף לא עיינה לא עלתה לה טבילה דהא ביה"ס אינו אלא מיעוט הגוף ודוקא הוא"ל דלא בעי ביאת מים הוא דתלינן להקל הא לאו הכי לא תלינן להקל אע"ג דמעוטו ומקפיד עליו אינו חוצץ אלא מד"ס אפ"ה החמירו בו ולפ"ז דברי הט"ז בס"ק כ"א שהבאתי לעיל אין מדוקדקים שכ' להתיר בשכחה ליטול צפרני' אם שימשה ואפילו אין ידוע לה שהיה שם טיט מטעם ספקא דרבנן להקל דהא מ"מ כיון דלא עיינה בהן וסתמא דמלתא כן הוא דאם היתה מעיין בהם היתה מרגשת שלא חתכה אותן גם היתה יודעת אם היו נקיים או לאו א"כ יש להחמיר אפי' בספק דרבנן ונדמוכח הכא : (נב) תלינן לקולא · והש"ך כתב בשם הרוקח להחמיר כמו בשאר הגוף דקיי"ל לקמן בסי' קצ"ט טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אע"פ שנתעסקה באותו מין כל היום כולו לא עלתה לה טבילה ומסיק דנכון להחמיר ואע"פ שהוא ספקא דרבנן מ"מ מצינו בכמה דברים שהחמירו בנדה אפילו בדיעבד ושלא מן הדין וכמש"ל וכמ"ש הש"ך לקמן ס"ק ל"ו :

ובזה תפ"סה על בעל שבו"י שכ' בסימן ס"ע על המ"א שהבאתי לעיל דס"ל שאם הוא טבח ומוכר רבב ויש דם וחלב על גופו דחוצץ בטבילה דזה אינו דבדרבנן אזלינן לקולא עיין בש"ך בי"ד סי' קנ"ח ס"ק י"ג עכ"ל וכמה רב גובריי' שהרמב"ם לא רצה להקל כאן כדרכו בשאר מקומות דפסק בדבר הנשאר בתיקו בש"ס לקל אם הוא באיסור דרבנן והוא דלא כמ"ש בב"י בא"ח סי' תל"ז בשם הגהות מיימוני בשם הגאונים ודלא כהרי"ף לדעת הי"ש בפ"ק דבילה סי' מ"ג דס"ל כיון דקבעו בש"ס בתיקו אף באיסור דרבנן מחמירים ועיין בס' מנ"י בקונטרס הספקות מחודשים פ' וכאן כתב הרמב"ם שהוא ספק וכמש"ל ולא פסק בשום להקל משום דבטבילה החמירו בכמה דוכתי והוא פסק בפשיטות להקל ואדמייתי ראיה מדברי הש"ך בס"ק י"ג הא מדברי הש"ך דכאן ראיה לדברי המ"א ובאמת אין סתירה לדברי הש"ך כאן ממ"ש בס"ק י"ג דשאני בהא דס"ק י"ג דבלא"ה גדולי המורים סוברים לקל :

ואגב ראיתי מה שהקשה שם בתשובה הנ' ז"ל לצ"ע על מה שפסק בש"ע בי"ד בהלכות נדה סי' קנ"ח סעיף י"ז בהג"ה והוא מדברי רי"ו הובא בב"י שם וכן מי שאומנתו להיות שוחט או קצב וידיו תמיד מלוכלכות בדם אינו חוצץ שרוב בני אומנות זו אין מקפידין וקשה דהא איתא בפסחים ס"פ תמיד נשחט דס"ה ע"ב ובזבחים דף ל"ה ע"א שבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם ומקשה הש"ס והא הוי חציצה ומשני לח הוא ואינו חוצץ דאי יבש הוא אף שאומנותם בכך ושבח הוא להם מכ"מ מקפידים ע"ז וחוצצים ודוחק לומר כיון דצריך הכהן לעמוד ברגליו על הרצפה בלי חציצה וכיון שהולך עד ארכובותיו בדם הוי כרובו שאינו מקפיד עליו וגזרו משום רובו המקפיד דזה לא הוי רובו ממש וגם אפשר דלא גזרו שבות במקדש כה"ג · ועפ"ז יש לייסב ג"כ מה שהקשה הסמ"ג על הא דדם הלח חוצץ מסוף פ' כל הפסולים דלח אינו חוצץ במקדש עיין בכ"מ בפ"ב דמקוואות עכ"ד ומחמת קושיא זו דחה דברי הרי"ו והרמ"א בהג"ה שהביאו להלכה וכו' דמה דאי' בסוף דם חטאת דצ"ח דדם שעל בגדו אם טבח הוא דאינו חוצץ דוקא על בגדו הוא דאין מקפידים אבל על בשרו אפילו מי שאומנתו בכך מקפיד הוא בשעה שאינו עוסק במלאכתו ע"ש ולענ"ד לא ק"מ דמ"ש ודוחק לומר כיון דצריך הכהן לעמוד על הרצפה בלי חציצה וכו' הוי כרובו שאינו מקפיד וכו' דזה לא הוי רובו ממש ע"כ אין כאן שום דוחק דודאי דכן הוא כיון דצריך לעמוד ברגליו בלי חציצת הרגל נידון לעצמו וכי היכי דבטבילת כל הגוף אזלינן בתר רוב הגוף ה"נ ברגלים אזלינן בתר רוב הרגלים וכן הוא לענין נט"י דקיי"ל דמעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ בנט"י ואם הוא רוב היד קיי"ל דאפי' באינו מקפיד חוצץ וכמ"ש הסמ"ק הביאו ב"י בטור א"ח סי' קס"א וכמ"א שם ס"ק ב' אלמא כיון דא"צ נטילה אלא היד מה"ה נידון לעצמו ובתר רובא דידי' אזלינן ה"נ לענין חציצת הרגל בתר רוב דידי' אזלינן אף שאינו רוב הגוף · ומ"ש עוד וגם אפשר לומר דלא גזרו שבות במקדש כה"ג ג"כ לק"מ והשתמיטתי' גמ' דמס' יבמות דף ע"ח ע"א וע"ב דמסקינן התם גבי עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה דאע"ג דקיי"ל דרובה ואינו מקפיד עליו אינו חוצץ מן התורה ה"מ היכא דליכא אלא רובה אבל היכא דהויין כולה אפילו אינו מקפיד עליו חוצץ מן התורה וכיון דלענין חציצת הרגל נידון לעצמו והא איכא הכא חציצה בכל הרגל דהא הלכו עד ארכובותיהם בדם מש"ה חייץ מן התורה אפילו אינו מקפיד ומק' הש"ס שפיר · ובלא"ה נמי לק"מ דוודאי הכהנים שהיו הולכים עד ארכובותיהם בדם איכא כאן תרי מיני חציצה חדא מחמת דם הנדבק ברגליהם ועוד מחמת דם שהיה על פני כל שטח רצפת העזרה שהרי היו פוקקין העזרה כדי שתתפשט הדם בכל רצפת העזרה וא"כ גם דמחמת הדם שע"ג רגלים אין כאן חציצה כיון שאינו אלא על מיעוט הגוף ולא קפיד עליו בטלים הם לגבי הגוף אבל מחמת הדם שע"ג קרקע העזרה הוא חציצה ולו יהא ברגליו נקיים לגמרי אפ"ה איכא חציצה ע"י הדם שע"ג הרצפה ודמי' לעומד ע"ג הכלים דמה שמונח ע"ג הרצפה ודאי דלאו בקפידתא תלי' וזה פשוט : ומ"ש שם ועפ"ז יש לייסב ג"כ מה שפסק' הסמ"ג וכו' קו' הסמ"ג בלא"ה לא קשה מידי וכבר תי' בכ"מ על נכון ועיין בש"ך סי' זה ס"ק כ' ומעיקרא לא ק"מ :

ובזה שתמה על הרא"ש בפ' כ"ס שכ' ותני נמי רבב על בשרו וכו' ובגמ' שם לא הוזכר אלא על בגדו וכו' עיין בתס"ח דף ק"נ ע"ב שכ' ג"כ דשנינו שם רבב על בשרו וכו' משום דס"ל דכלי ואדם דין א' להם מש"ה לא דקדקו בלשונם · ומ"ש על המ"א בא"ח סי' קס"א על מש שפסק לאבעי' זו לחומרא לענין טבילה כבר כתבתי שאין לדמות לענין טבילה לשאר ספקא דרבנן דקיי"ל להקל לפי דמצינו גבי טבילה שהחמירו בכמה ספקי דרבנן ואפילו בנתעסקה באותו המין אחר שטבלה ואפי' ליכא אלא מעוטא ואפ"ה החמירו ואמרו דלא עלתה לה טבילה ועיין בהגהות מרדכי פרק החולץ · גם מ"ש על הלק"ט בענין מוהל שנתייבש דם המילה על ידו דאינו חוצץ מה"ט דשבח הוא לו וע"ז השיג ואזיל לשיטתו דעל בשרה לעולם דם חוצץ כשנתייבש ולמ"ש דברי מהרי"ו והרמ"א וכל הפוסקים הנמשכים אחריהם שרירין וקיימין ושלימה משנתן ולית בהו פירכא : (נג) נתנה שערה · ולא באו בה המים כשערה ר"ש : (נד) או קרצה שפתותיה · מל' כדי לקרוץ בצפורן שהדביקה שפתותיה ולא נכנסו המים בפיה ונסי' דביאת מים לא בעינן ראוי לביאת מים בעינן ע"כ וכ"כ התוס' דף ס"ז ע"א ד"ה פתחה וכו' אבל הר"ש שם מפרש וז"ל וקצת פי' נראה דקרצה הוא לשון דוחק שדוחקת שפתותיה ביותר כמו פתחה עיניה ביותר או שעצמה עיניה ביותר דפ' היעוקה עכ"ל ולפי' זה הסכים הרא"ש וכ"כ הרמב"ד בס' בעה"נ וגם הר"ש עצמו בסוף מס' מקואות הסכים דדבריו האחרונים עיקר ועיין בב"י וכ"פ בש"ע לקמן סי' זה סעיף ל"ח : (נה) או קפצה וכו' לא עלתה לה טבילה · כ' הרמב"ן בסוף הלכותיו וז"ל ובדיני טבילה לא טוב היות האדם מחמיר יותר מדאי ומחפש אחר הספיקות לפסול טבילתה בדבר הקל כי א"כ אין לדבר סוף אלא אחר שתפפה ראשה וסרקה במסרק ותפפה ורחצה כל גופה ונזהרת לבלתי תגע בשום דבר חוצץ ועשה טבילתה בפשיטות אבריה וכל גופה לא יכנים אדם ראשו בספיקות החמורות אשר אין לה קץ וסוף כגון עצמה עיניה ביותר קרצה שפתותיה ביותר ומשאר הספיקות כי מי יכול להבחין בין עצמה ביותר ובין לא עצמה ביותר עכ"ל : (נו) אא"כ רפתה ידה · והב"ח פסק כהרמב"ם והרמב"ן דאפי' ברפתה לא עלתה לה טבילה גזרה אטו לא רפתה ואע"ג דבעלמא לא גזרינן ברפוי הכא שאני דמתוך שהוא בהול ומפחד פן ישמט מידו הוא דוחק את ידיו עליו שלא במתכוין ע"כ וכ"כ הרא"ה בספר ב"ה דף ק"ן ע"ב דהכא באוחז בחברו שחברו נשען עליו עשוי הוא ומצוי שלא ירפה שפיר שייך למגזר עכ"ל מיהו בס"ג דפ"ה ע"ב גורס רש"א עד שירפה כו' והיינו כפירוש הרשב"א דאסיפא פליג והוק עכ"ל הש"ך ובפי' המשניות לרא"ש ז"ל ובפ"ח דמקוואות מפרש גם כן כהרמב"ם והרמב"ן ז"ל דלא"ק לא מהני ביד רפה דחיישינן שמא לא ירפה ע"ש והנה כל עיקר ראיית הרשב"א ממה דלא גזרו בשירים וצמידים ואינך רפוי אטו שאינו רפוי לפ"ז למ"ש הרמ"א בהג"ה זה דלכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאין חוצצין גזרה אטו דברים החוצצין והיינו רפוי אטו מהודק וכ"כ בא"ח סימן קס"א סעיף ב' גבי נט"י דיש להחמיר אפילו ברפוי מטעם שאין אנו בקיאים מהו רפוי או לאו אם כן כ"ש דיש להחמיר כאן שאף דשם לא החמיר אלא לכתחלה וכמש"ל מ"מ היה לו להגי' גם כאן אדברי המחבר שכתב לא תאחוז כו' אלא א"כ רפתה ידה דמשמע הא רפתה אוחז לכתחלה וע"ז היה לו להגי' דלכתחלה מיהו אסור ועיין בב"ח כאן שכתב לחלק דדוקא מלתא דטריחא לה להסירם הוא דגזרו רפוי אטו שאינו רפוי משא"כ בעלמא אבל מדברי רמ"א כאן ובא"ח מבואר דאין חילוק ולעולם לכתחלה אסור ואפילו ברפוי ונ"ל דהרמ"א סמך עצמו אמ"ש לעיל ברס"י ואפשר דהכא מיירי בא"א שתטבול אלא א"כ תאחוז בה חברתה ובט"ז כתב דכדאי הם הרשב"א והטור שנסמוך עליהם בשעת הדחק דמן התורה אינו חוצץ אלא רובו ומקפיד עכ"ל וכ"ז בדיעבד אבל לכתחלה ודאי לא וכמ"ש גם בדיעבד נ"ע הואיל דהרמב"ם והרמב"ן והרא"ה והרא"ש מחמירים אם לא שימשה או היכא דלנה עם בעלה הלילה יש להקל וכמש"ל : (נז) ואם הדיחה ידיה · כתב הדרישה מכאן יש היתר גמור שבשעה שהאשה טובלת וחברתה דוחפת במים שיכולה לאוחזה בידה בשעת דחיפה אם הדיחה ידיה במים תחלה וא"צ להפריד ידה ממנה ולא כמו שנוהגין נשים דידן שמפרידין ידיהם ממנה בשעת דחיפה עכ"ל ולפענ"ד אין להורות קולא בדברים שנהגו איסור דהלא במשנה ופוסקים איתה אלא דיעבד שרי אבל לכתחלה מאן לימא לן ועוד דבכמה דברים מחמירים לענין נדה שלא מן הדין אפילו דיעבד כ"ש הכא ועוד שהרי מהר"י ברין חולק ואוסר הכא אף בהדיחה ידיה ואף המשאת בנימין שחולק י"ל דמודה לכתחלה עכ"ל הש"ך ובכל דבריו אין הכרח לדחות דברי הפרישה ובפרט מ"ש דבמשנה ופוסקים אינו אלא דבדיעבד שרי' אמת שכן הוא במשנה ובפוסקים הראשונים ה"ה הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א שכ' כלשון המשנה האוחז באדם וכו' משמע דוקא דיעבד אבל לשון הטור והש"ע שכ' לא תאחוז בה חברתה וכו' אא"כ רפתה ידיה ואם הדיחה ידיה במים תחלה שרי משמע דאף לכתחלה שרי ונ"ל לדעתם דאע"ג דמתני' נקט האוחז לשון דיעבד היינו משום דאתי לאשמעינן דאם לא רפתה ידיה או לא הדיחה אפי' דיעבד טמאה אבל אין ה"נ דברפתה ידיה או הדיחה ידיה במים אפי' לכתחלה שרי לפ"ז אין שום ראיה מהפוסקים דנקטו לשון האוחז דנמי משום אסוגא נקטי דאם לא רפתה ידיה או לא הדיחה אפי' דיעבד טמאה אבל אם הדיחה ידיה ס"ל דלכתחלה נמי שרי' גם מ"ש ראיה ממהר"י ברין הא בטלה דעתו נגד כל הפוסקים וכמ"ש בס' מ"ב ומהיכא תיתי נחוש לדעתו ולענ"ד נראה מטעם אחר דיפה נהגו ונשי דידן בנות מורין נינהו שהרי לדעת הרמ"א לעיל סי' ק"ך ס"ב הביאו הש"ך כאן ס"ק ל"ו דוקא במי מקוה אבל במים תלושים לא מהני הדחת ידה ולפמ"ש בט"ז שם וכאן ס"ק כ"ו אף דחולק על הרמ"א מ"מ מודה דאם לא הדיחה ידיה במי מקוה צריך שתאחוז בדיבוק בינוני אבל לא בהדוק דאז לא מהני הדחה במים תלושים וכן הסכים עמו הספר"ח בי"ד שם וא"כ נשי דידן אף דמדיחים ידיהם במי מקוה מ"מ לאחר שעקרה ידיה מן המקוה ה"ל תלושים וצריך דוקא דיבוק בינוני ולכתחלה ודאי דמחמירין דאין אנו בקיאים מה הוא רפוי ומה הוא חזק או דבוק בינוני מש"ה מפרידין ידיהם והוא נכון :

עוד כ' הש"ך וז"ל מיהו באשה שאינה יכולה לעמוד על רגליה פסק בתשובת מ"ב שם סי' פ"א דיש לטובלה ע"י שיאחזוה ב' נשים בזרועותיה וידיהן ידיהם תחלה במים עד שיהא טופח ע"מ להטפיח אבל אין לה תקנה שישכיבוה על הסדין ויטבילוה דסדין מקבל טומאה ואסור כדלקמן סעיף ל"א עכ"ד ע"ש עכ"ל הש"ך ונ"ל למ"ש לעיל דאם הדיחה ידיה במים תלושים אז צריך שתאחוז בה דיבוק בינוני ואנן לא בקיאינן מהו דיבוק בינוני גם משמעה כיון שאינה יכולה לעמוד על רגליה צריכים שתאחוז בה דיבוק חזק ואף שהדיחה ידיה במי מקוה לא מהני אם עקרה ידיה מן המקוה דאז הם תלושים על המים שבידיהן ע"כ יש לעשות כמ"ש הלבוש לעיל סי' ק"ך גבי טבילת כלים הביאו ט"ז שם שבתוך המים יתננה מיד ליד ה"נ כאן מתחלה תאחוז בידה אחת למעלה מן המים וא"כ תושיט ידה השני למטה מן המים ותאחוז אותה למטה מן המים ותפריד ממנה ידה שלמעלה מן המים ואז אף אם תאחוז למטה מן המים בכח ש"ד כיון דהמים מקדימים לידה דומיא דרגלי המטה דברי מס"ש וכמבואר :

עוד כ' בס' מ"ב שם שיכולין להטבילה במחצלת שאינה מקבלת טומאה וד' נשים בד' כנפותיהן ע"כ ולענ"ד צ"ע דאף דמחצלת אינה מקבלת טומאה מ"מ הא הוי חציצה דאע"ג דקיי"ל דאשה טובלת בבגדיה וכמש"ל סעיף מ"ו היינו דוקא בבגדים רחבים שהן רפוים עלי' אבל לא באותן שהן מהודקים וכמ"ש הש"ך שם א"כ בנדון זה שהיא שוכבת עלי' ודאי הוי חציצה ול"ד לרגלי הטובל שעל קרקע המקוה דלקמן סעיף למ"ד דהתם המים מקדימים לרגלי' ועדיין איכא משקה טופח מחובר למקוה וכמ"ש הרשב"א במ"ה הביאו ט"ז כאן משא"כ בנדון זה שמשכיבין אותה על המחצלת חוץ למקוה ואח"כ מטבילין אותה אם המחצלת במקום הא במקום שהיא שוכבת עליה לא עיילי בה מיא וחוצץ ואף אם הדיחו המחצלת תחלה במי המקוה עד שיהיה עליו טופח ע"מ להטפיח לא מהני דהא תלושים נינהו ואינו מועיל אלא במקום דיבוק בינוני וכמש"ל והכא כיון שכל גופה סמוך עליה ודאי דדיבוק חזק הוא כמו רגלי הטובל על רצפת המקוה דס"ל לרשב"א במ"ה דדיבוק חזק הוא ולא מהני אלא היכא דמים מקדימים הנס שכתב הט"ז דהרמב"ם והרמב"ן לא ס"ל הכי אלא דאפילו בדיבוק חזק מהני מים תלושים מ"מ מי ידים לאחו להקל נגד הרשב"א במ"ה והמרדכי והרא"ה שהביא דס"ל לחלק בין דיבוק חזק לדיבוק אמצעי וא"ה למגוא היתר בזה אלא שיאחזו ד' נשים בד' כנפות המפץ תוך מי המקוה עד שיהיה המי מקוה צופים על פני המחצלת ואחר כך יניחו האשה עליה בעוד המחצלת תחת המים והיא מליאות רחוק ואפשר דמטעם זה השמיט הש"ך ז"ל לסוף דברי המ"ב וצ"ע ועיין לקמן סימן ר"ב סעיף ו' בהג"ה : (נח) במים תחלה · דוקא במי מקוה אבל לא תלושים ש"ך וכבר כתבתי בסמוך דעת הט"ז והספר"ח בדיבוק בינוני מהני אפי' תלושים טופח על ידי' וכו' והיינו טופח ע"מ להטפיח פרישה וכן הוא בב"ח וכ"כ הרשב"א : (נט) ה"ז מגונה · דחיישינן שמא יוציאנו קודם שיטבול זה ונמצא טובל במקום חסר שהרי חסרו ממנו המים שטפחו בידו של זה ב"י אבל הריב"ש סימן רנ"ג כתב דהרמב"ם פירש אפילו במקום שיש בו יותר

מן

שרגילין לאחר עשייתן למלאן כ״ז שלא מרקן לא נגמרה מלאכתן ולא מקבלי טומאה כ״ש בכ״ד
שלא נגמרה מלאכתן כלל כל שלא קבען שם וכיון דקודם קביעתן אין שם כלי עליהן ולא
מקבלין טומאה אף לאחר קביעתן אין שום טומאה אל עליהן דהא מחוברים לקרקע הן
ועמש״ל והא דקיי״ל דאין החיבור לקרקע מבטל לכלי שלא יחול עליו טומאה ה״מ כשהיה
כבר כלי קודם שחיבור אבל כשלא היה לו שם כלי קודם החיבור אף שנעשה כלי אחר שנתחבר
לקרקע אינה יורדת לקבל שום טומאה דומיא דלגור שקבעו ולבסוף חקקו דלקמן סי׳ ר״א
וכה״ג כ׳ מהרמ״פ שם· עוד כ׳ מוהרמ״ש שם אפי׳ אם ירצה החולק לחלוק ע״ז ולומר שמשעה
שתקנן לכך אל עליהם שם כלי מ״מ אחר שעיקר עשייתן ותיקונן הי׳ לסדרן שם ולשמש עם
הקרקע חשיבי כקרקע ובטילי אגבו דלא גרע מהא דאיתא פי״א דכלים מ״ב וכ״כ הרא״ש
בתשובה כלל ל״א סי׳ ז׳ על המקוה שהמים נכנסין בתוכו דרך סילונות דכיון שנעשו להיות
בקרקע תמיד אינן מקבלין טומאה ומסיים שם ובשביל שכתבת שהגדולים החמירו וכו׳ אסבר
אם הסילונות מונחים ע״ג קרקע ולא נתחברו בבנין אבל אם נתחברו בבנין עם הקרקע
נתבטלו וכו׳ וכ״ה לקמן סי׳ ר״א סעיף מ״ח וא״כ ה״נ בהני נסרים דכל תיקון אינו אלא
לקבען בקרקע ועיין בנקה״כ לקמן סי׳ סע״א ואפילו למ״ש התוס׳ במס׳ סוכה ד״ה ובפ׳ בכל
מערבין ובפ׳ בית לחם דכל דבר שהוא רחב כעין דף וכאוי להניח עליהם חפצים גזרו רבנן

דאינו מקבל טומאה אלא מדרבנן לדעתו וכמ"ש במל"מ שם אפ"ה לא יטביל ע"ג :
אך מ"ש הב"ח לשיטות הר"ש והרא"ש דלא גזרו אלא במעביר המעין עליו לטהרה מדברי הרא"ש לא משמע כן בהרי הקשה בפירושו על מסכת מקואות בפ"ה מהא דתנן בפ"ו הפידס והתיבה שבים אין מטבילין בהן אלא א"כ היו נקובים כש"ה אלמא דל"ג מחוברים כש"ה אטו אינן מחוברים כש"ה ותירץ דש"ה שהים מקיפו אבל אם היו עומדין על שפת הים ומחוברים לים כש"ה לא ע"כ ומביאו ב"י לקמן סימן ר"א ד"ה ודע שר"ש בפ"ה דמקואות זכו' ואם איתא לדברי הב"ח ה"ל לתרץ דש"ה שאינו מעביר המעין עליו מיהו י"ל דמ"מ כיון דגזרינן כולי האי במעביר עליו המים אפילו בפשוטי כלי עץ והילו ע"ג הכלי אטו כלי שיש לו בית קיבול ואטו תוך הכלי ה"ל למגזר נמי בתוך הכלי שניקב כש"ה אטו אין לו חיבור עש"ה ולזה הוצרך לומר דש"ה כיון שעומדים בתוך הים אין לגזור כללי הטולה מזה דלשיטות הר"ש והרא"ש ולפי מה שפירש הב"ח בכוונתם מ:ולו: הבנוים בנסרים כשרים הם ואף לפי מה דמסיק הב"י בדעת הרא"ש דכל שתוכה בתוך המים והם מוקפים מים מכל צד מטבילין ב"ג י"ל דה"ה בבנוי שביבות המעין וכל המעין כנוס בתוך הבנין דש"ד וגם גזרו אלא

אלא מה שמנו חז"ל מ"מ יש לחלק בין אלו המוזכרים בפירוש בגמ' לאיסור דלא מהני בדיקה ג"פ על לחבא שתסמוך ע"ז לחוף באלו משא"כ מה שלא נאמר בהדיא בש"ס סמכינן אבדיקה ג"פ ומכ"ש דא"ש לדעת הב"ח הנ' דהטור ומוהרי"ק אין חולקין כלל דמ"ש הטור ולא בכל הדברים המסבכין ר"ל בידוע שמסבכין השער ובזה מודה מהרי"ק דאיהו לא קאמר אלא דמן הסתם אין לחוש מספק שמא דבר אחר ג"כ מסבך השער דאין לנו לאסור מן הסתם אלא מה שמנו חכמים:

ויש לדקדק למאי דס"ל למוהרי"ק דגבי הדחת בית הקמטים וביה"ש הקפידו דצריך להיות דוקא במים והטעם כתב שם שחששו שמא ישאר לכלוכית המשקים בתוך הקמט וישאר שם כתם יין או המשקה ההוא ומשום כך נקט רבא במים דוקא ולא נקט שמא לעולם ילמוד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה קמטיה ותו לא א"ו דנקט במים לאורויי בשאר משקין אין מדיחין בהן משא"כ גבי אשה לא תחוף אלא בחמין דלא נקט במים המין משמע דה"ה בשאר משקין הגלולין ול"ת שמא ישאר לכלוכית המשקה צ"ל כיון דאפשר בעיוני מדאורייתא בעיוני בעלמא סגי וגם אין שם מקום להתעכב כמו בקמטים כצ"ל לדעתו א"כ מאי הוכיחו התוספות בב"ק דף פ"ב ובפ"ק דחולין והרא"ש בסוף מסכת נדה דלא כר"ש בשם רש"י דבעי חפיפה בכל הגוף דאמר רבא לעולם ילמוד אדם שתהא אשה מדיחה קמטיה במים מכלל דשאר מקומות שבגוף לא בעי הדחה דלמא לעולם גם שאר מקומות שבגוף בעי הדחה כדעת הר"ש בשם רש"י אלא דלא בעינן במים דוקא אלא ה"ה בשאר משקין מטעמא דנעיל ורבא אתי לאשמעינן דבית הקמטים בעי מים דוקא ויש ליישב:

הנה מדברי התוספות והרא"ש מבואר דעיקר שם חפיפה היא על שם רחיצת הראש במים מב"ה כתב דבשאר הגוף הדחה מיקרי ולא חפיפה כמו דאמר רבא אשה מדיחה קמטיה וכו' אמנם מפירוש רש"י במסכת נזיר דמ"ב נראה דס"ל דעיקר שם חפיפה היא לשון גרידה שכן פירש שם במתני' דנזיר חופף ומפספס כמו חופף עליו כל היום לשון מגרד ומפספס שמפריד שערותיו זו מזו אבל לא במסרק עכ"ל ומה שפי' רש"י במס' ב"ק שם אתא לאמרינן ואתא איהו ותיקן חפיפה וז"ל חפיפה במסרק הרחקה דמילתא צ"ל דס"ל דהכל בכלל שם חפיפה שהוא מגרד הן ע"י מסרק הן ע"י ד"א או שהוא מפספס בידים ועיין בפירוש רש"י במסכת שבת ד"נ ע"א והא דפירש הכא במסרק דוקא סמיך על מה דאי' בירושלמי ה"ב כ"ש שהביאו התוספות במסכת נדה ובחולין דאי' התם נדה חופפת וסורקת אלמא דבעינן סריקה במסרק ונראה דלפירש"י דס"ל דעיקר שם חפיפה הוא לשון גירוד מה שאמר הירושלמי חופפת וסורקת האי וסורקת הוא פי' דחופפת דהא חפיפה ר"ל גירוד תהיה ע"י מסרק וכה"ג כ' הב"י כאן ס"ס זה הבאתיו שם דהא דאמר בית הקמטים ובית הסתרים דהאי ובית הסתרים הוא פירוש של בית הקמטים כן י"ל נמי כאן אלא דהרמב"ן והרשב"א בהס"ק הביאו הס"ד סי' זה שק"א לא ס"ל הכי אלא ס"ל דה"ה בפיספוס סגי וסורקת ל"ד ועיקר שם חפיפה ס"ל על שם המים פרוזלת לאשה בו ומדברי המחבר כאן סעיף א' נראה דס"ל כפירש"י דחיפוף הוא לשון גירוד וכ"מ מהרמב"ם פ"ה מהלכות נזירות דהא כ' המחבר וז"ל וחוף כל גופה והשטוף במים חמים בשעת חפיפת גופה ובעדה מבואר דהשיטוף במים לאו היינו חפיפה אלא דעיקר שם חפיפה אינו אלא לשון גירודו מ"ש המחבר סוף סעיף ג' וכן מנהג כשר שאע"פ שחפפה הבא עמה מסרק לבית הטבילה והסרוק שם ע"כ מדלא כ' ותסרוק שם שנית אלמא דעדיין לא סרקה ואפ"ה קרי ליה חפיפה ע"ש רחיצת המים י"ל דאע"ג דלא סרקה בראשונה קרי ליה חיפוף ע"ש הפיספוס שהיתה מפספסת בידי גם י"ל דאע"ג דלא כ' ותסרוק שם שנית מ"מ ממילא מובן שגם מתחלה היתה סורקת וע"ש כך נקרא חפיפה וכ"ה בעט"ז בהדיא וז"ל ג"כ מנהג כשר שאע"פ שחפפה בביתה תבא עמה מסרק לבית הטבילה ותחזור ותסרוק

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מספיקא דטהור כר"ס מפא"כ בתאומין מספקא לא מסברינן ליה וג"ל דהתום' ס"ל דהא
דפסקינן כמס' עבודה כוכבים דספק טומאה כר"ס לענין טומאת נברא אין מורין בו דטהור כיון
דאיכא מיא וכו' זו דוקא בקולא שקיבלה התורה בר"ה יותר מבשאר איסורין דהוי בשאר
איסורין היכא דליכא חזקה קיי"ל ספקא לחומרא וגו' טומאה בר"ה בספיקה טהור אפי' היכא
דלית ליה חזקה דטהרה וכמ"ש התום' ברים מס' נדה ובפ"ק דחולין בהא הוא דאין מורין
לכתחלה בטומאת נברא שיטהר בלי טבילה כיון דבשאר איסורין בכה"ג לחומרא מש"ה מחמירין
לענין טומאה נברא היכא דליכא חזקה שיטבול כיון דאפשר ליה לטבול ומפכתה ליה בטומאת
נברא אלא יהיה לו חזקת טהרה כגון שנגע בו טמא מת שכנות ספק אם טבל או לאו דנגד
חזקה נברא פסיס טהור קודם שנגע בו הטמא מת נגד זה ... הטמא מת על חזקתו
שלא טבל כראוי וכה"ג אבל היכא דליכא חזקה שבזה דאף בשאר איסורים קיי"ל דאזלינן
בתר חזקה אף בטומאת נברא בר"ה לא מחמרינן להצריכו טבילה אע"ג דאפשר בטבילה ·
נפ"ו ביכד לטבול דטמאת כ"מ בטומאה דאורייתא כ"ן דמיירי לענין טומאה נברא וכמ"ש
התום' ד"ה במקוה שלא נמדד וכו' ולית ליה חזקה לטהרה אדרבה חזקת טומאה יש לו
מש"ה אפי' בר"ה מטמא וכן גבי נגע כא' בלילה דפליגי ר"מ וחכמים מיירי נמי לענין
טומאת נברא ואפ"ה ר"מ מטהר בר"ה אע"ג דאפשר ליה בטבילה מ"מ כיון דאית ליה